CANWYLL Y CYMRU:

SEF,

GWAITH

Mr. Rees Prichard, *gynt Ficcer Llanddyfri,*

A brintiwyd or blaen yn bedair rhan, wedi ei cyſſylltu oll ynghyd yn un LLYFR.

The Divine POEMS of Mr. *Rees Prichard,* ſometimes Vicar of *Landoverey,* In *Carmarthen* Shire.

Whereunto is added

The Strange but true NARRATIVE of the chief Things, ſpoken and acted, by an unclean Spirit at *MASCON.*

Tranſlated out of French *into* Engliſh, *by Dr.* Peter Du Moulin, *upon the deſire of the Honourable* Robert Boyle *Eſquire.*

And now done into Welſh, *by* S. Hughes *of* Swanſey.

LONDON, Printed by *Tho. Dawks, his Majeſties* [illegible]
Sold by Enoch Proſſer, *at the* Roſe *and* Crown [illegible]
Rents, at the Eaſt End of the Royal Exchange. 1567.

The Price, bound, 2*s*. 6 *d*.

I Anrhydeddus

ROGER MANWERING

o Landdyfri, Yn Shîr GAERFYRDDYN Eſcwier,

Y Mae

Goſodwr allan y LLYFR hwn yn chwennych pob Mâth o Ddedwyddwch amſeroł a Thragwyddol.

Anrhydeddus SYR,

UN o Fendithion mawr yr Arglwydd Ddûw i Ddynion ar y Ddaiar, ydyw danfon iw myſc hwynt *Weinidogion Ffyddlon*, ſef rhai ac a fyddo, nid yn unic yn Pregethu *Athrawiaeth dda*; eithr hefyd yn rhoddi *Siampl dda* iw Gwrandawyr, mewn Ymarweddiad Duwiol, ſobr, a Chyfiawn canys trwy *Weinidogaeth* y cyfryw rai yn gyffredinol, y mae Duw yn rhoddi i Bobl *Wybodaeth* jachuſol o honaei hun, *Ffydd* yn Criſt, *Edifeirwch* am bechod, a *Newydd-deb* buchedd, heb yr hyn ni ddichon neb fod yn gadwedig.

Os caſas rhai erioed y Fendith hon, Plwyfolion *Llanddyfri*, *Llanfair* ar Bryn, a *Llanedi*, a'i cawſant hi (*oe medraſent hwy yn ei Dydd wneuthur defnydd da o honi*) pan danfonodd Duw attynt y parchedig Mr. *Rees Prichard*, i fod yn Weinidog iddynt. Canys ni bu dim o'i ran ó'l, na-thrwy *Bregethu*, na thrwy *Siampl dda*, i troi nhwy at Ddûw trwy *Jeſu Criſt*, ſef y Dadgudd wedig.

Truenus mawr ydyw, na buaſſe Dull ei Fywyd

gedig èſ wedi ei oſſod allan mewn print, gan rai Gwyr duwiol, dyſcedig, y rhai oeddynt yn ei nabod ef, fel y mae Bywydau llaweroedd o Weinidogion graſſol, mewn amryw leoedd, wedi ei goſſod allan er *Siampl* i eraill.

Rwi 'n caſclu mewn rhan oddiwrth ei Waith ef yn y Llyfr hwn, ac mewn rhan oddiwrth yr hyn a glywais i am dano ef, o Eneue rhai a ellit ei coelio, *Fod Mr. Prichard yn Briod da, yn Dad da, yn Feiſtr da, yn Weinidog da, yn Wladwr da, ac yn Griſtion da, trwy y Gras a'r Donnie mawr y dderbynniodd efe oddiwrth y goruchaf Dduw.*

Ac o hei wydd hynny, Megis yr Adroddir, i *Alexander fawr* ddywedyd wrth un oi Filwyr, a elwit *Alexander* (yr hwn oedd Ddyn digalon) *Bwrw ymmaith yr Enw Alexander, oni byddi di Wr calonnog a glew:* Felly, or Digwydda i un o Ficceriaid *Llanddyfri*, wedi cael y fath Batrwn da iw ddilyn, brwſio i fod yn Wr o ymarweddiad dawg, yn Eſceulus yn ei Weinidogaeth ac yn ddiofal am yr Eneidie dan ei Law, Fe ellir dwedyd wrth hwnnw, *Bwrw ymaith yr Enw o fod yn* Ficcer Llanddyfri, *oni wellai Di dy Fuchedd, ac oni byddi Weinidog Ffyddlon i Jeſu Griſt yn dy Lê.*

Ac yn awr am ei Lyfr ef y mae hyn iw ddywedyd, *mai megis ac y mae yntho lawer iawn o Futter Da: Felly hefyd y bu ef offeryn yn Llaw Dduw, i ddechre Gras mewn rhai, ac i gynnyddu Gras mewn eraill;* (cyn belled ac y gallo Dynion farnu) *ac fe fu fodd, i dynnu llaweroedd i ddyſgu darllain, hyd onid ydynt o herwydd hynny, mewn Ffordd boſſiblach nag yr oeddynt o'r blaen, i wrando Pregethiad yr Efengyl yn ſuddiol, ac felly i fod yn gadwedig, oni bydd y Rai arnynt ei hunain, trwy eſceuluſo gwneuthur yn ôl yr hyn y maent yn ei ddarllain, ac yn ei glywed allan o Air Dduw.*

Sy'n y Amſer diwetha y printiwyd y Llyfr hyn ſo'i cyſſegriwyd ef, i rai or *Gweinidogion* pennaf yn holl *Gymru*; ond yn unic am iddynt hwy helpu ei oſodiad ef allan, ynghyd â'r Teſtament cymraeg y pryd hynny, ond hefyd

ſe

fel y geillit cymmeryd. Achos i ſerifennu attynt, ynghylch Printio 'r Bibl cymraeg dracheſn, Gwaith ac a ddaeth i agos dwyfil o Bynne o gôſt, ac ni allaſſid byth fyned trwyddo, heb eu help hwynt, ac eraill Gwyr anrhydeddus a pharchedig o'i bath.

Ond yn awr Syr, Rwi 'n danfon y Llyfr allan tan eich Henw chwi; nid yn unic oblegit eich bôd yn *Ormes* ir *Awdwr* bendigedig,; (ac ſelly, *o holl Foneddigion y Wlad, y Ffittaf i gael Dedicaſiwn o hono*;) Ond heſyd, fel y galiaſi trwy hyn ddangos fy Niolchgarwch i Chwi, am eich papyre y dderbynniais i oddiwrthych eich hunan, ac o Landingar, y rhai ſydd yn gwneuthur Ifynu y rhan fwyaf o'r Llyfr hwn.

Syr, os gwir yw, fod rhan o'r Gwaith hyn yn eich dwylo chwi, ar nas printiwyd erioed etto, mi ddeiſyfaf arnoch chwi yſtyried, *nas gwna 'r cyſtryw Beiban leſad yn y byd i neb, tra ſont yn guddiedig megis Canwyll tan Leſtar, ond oi goſſod mewn Print, hwy ſyddant megis Canwyll mewn canhwyllbren i oleuo 'r Wlad o bobtu.*

Mae hyn yn ddilys, *Fod llawer o Anhawſterau yng Nghymru, A bod diffig mawr o Weinidogion Ffyddlon, mewn amryw Leoedd* (nid wi 'n dwedyd ym mhob Lle yn ein Gwlad) *i droi Pobl oddiwrth eu Hanwybodeth fel y bônt cadwedig; ac fe addfe 'r ſtyriaeth hyny dera i wylo Deigre o waed, pe bae boſſibl. Canys nid mater bychan ydyw, fod Bagad ar y Ffordd i fod yn golledig, trwy eu heb nemawr i rhagod hwynt, rhag myned yn y blaen i Ddeſtryw.*

Rym ni 'n edrych arnb megis ein Dyledſwydd, i gadw yn rhag Boddi, neu gael ei Loſci, pe bydde yn ein gallu i gadw ef: Ac os dylem ni wneuthur ein gore, i ffaro a 'on cymmydogion, o ran Bywyd y Corph; Oni ddylem ni yn fwy o lawer, yn ein Llê, ac yn ol ein Galwedigaeth drechu cadw Bywyd Eneidie Miloedd o'n Cyd-wladwyr, rhag Boddi mewn Pechod, a Lloſci dros fyth yn Nhan allern? Oblegid y mae 't Enaid yn werthfawrocach na 'r Corph, ie na 'r Byd i gyd? *Matth.* 16. 26. Ac

Ac yn awr, o herwydd y dichon Llyfre da helpu peth tuagat iechydwriaeth Eneidie Pobl, Mi ddeiſyfaf arnoch chwi (ar ôl pwyſo 'r matter yn araf) i ddanſon y papyre (or does dim yn eich dwylo chwi) at ryw Weinidog duwiol a dyſcedig, (y Sawl y fynnoch chwi) i gael ei Farn ef arnynt, fel y gellir eu printio hwynt mewn amſer, er daioni ir Wlad, o bernir hynny 'n gymmwys: y mae Chriſt ein Harglwydd yn addo gobrwyo (oi râs) y ſawl a roddo Eluſen i Gyrph ei Bobl ef; (pe bae hynny ond cwppanaid o Ddwfr oer) *Ac oni ebrwya efe yn fwy o lawer y Sawl a roddo eluſen iw Heneidie hwynt.* Ac eluſen ir enaid yw goſſod llyfr da yn llaw dyn, i cyfarwyddo fe ym matterion ei iechydwriaeth. Os dichon Gwr wneuthur lleſad i eraill, (yn enwedig i Eneidie Pobl) pan y gwnelo fe hynny iddynt, fe ſydd y peth yn Fatter o Ogoniant a Chymſford iddo: Ond ni bydd efelly i neb o honom, os eſceuluſwn ni wneuthur y daioni a allom ei wneuthur, i un rhyw enaid pwy bynnag; ond mwy o lawer, os eſceuluſwn wneuthur felly i Wlâd gyfan; nid i ſôn ymmhellach, nad allwn ni roddi dim cyfrif da i Jeſu Chriſt ryw ddydd, am y cyfrw eſceuluſdra.

Os Chwchwi, yr hwn ſydd gangen wedi tyfu allan o wyr Eglwyſig cyfrifol, fel o'r *anrhydeddus Eſcob Manwering*, ar yr un ochor, ac o'r *parchedig Mr. Prichard*, ar yr ochor arall, ni wrendy ar y dymyniade oneſt, y mae Gweinidogion yn oſtyngedig yn ei oſſod och blaen chwi, er Daioni ir Wlâd yn gyffredinol, ac nid ar amcan yn y byd, i geiſio ennill iddynt eu hunain (fel y mae Duw yn Dyſt) os Chwchwi meddaf i ni wrendy, Pwy a wrendy arnom?

Rhynged bôdd i chwi bardyno fy eonder am helaethrwydd i; a derbyniwch hyn i gyd mi attolygaf arnoch, megis erwydd o gariad at ein Gwlad, ac 'or parch hynny, ar y ſydd yn ddyledus i Chwithe, *Anrhydeddus Syr*, oddiwrth

Eich Gwaſanaethwr oſtyngedig,

Preſtfaes yn Llundain,
1689 o Fis Tachwedd,
1680.

Stephen Hughes.

Llythyr yr Awdwr at ryw Arglwydd, ir hwn yr oedd yn ei fryd ef i gyssegru ei Lyfr.

ARglwydd grassol na ryfedda,
Weld Eglwyswr tlawd i'th goffa,
Ac yn * mentro Urddas Cymru,
Ar fath Lyfran dy † anrhegu.

* *Meiddio*
† *Bresento*

Dy zeal at Eglwys Christ ai * hurddas,
Dy wsanaeth da i'th Brins a'th Deyrnas,
Dy Serch, ath † garcc am genel Cymru,
Y bair i bawb dy anrhydeddu.

* *Anrhydedd.*
† *Gofal.*

Ym mhlith miloedd a'th anrhegant,
A thalentau mawr eu moliant;
Arglwydd da cennada finne,
Dy gydnabod a'm dimmic.

Cymrodd Arglwydd yr Arglwyddi,
Rôdd y weddw dlawd heb fhiommi;
Er na thalei rhodd ond Dimme,
Am roi'r cwbwl ag a fedde.

Cymmer dithe Arglwydd Serchog,
Rodd o'r fath gan ŵr dyledog,
Sy'n wllysgar i'th anrhegu,
A rhodd well pe bae'n ei feddu.

Haeddaist well, Diddanwch Cymru,
Gwaeth well, pe baet genni,
Fyfai'r rhodd yn ol yr wllys,
Ha gyd-bwyll rodd'on Prinfyn,

Llythyr arall at y Darllenwr fel y mae 'n dybygol.

GOgoniant Duw, a llês Brittaniaid,
*deisyfiad *Canlyniaeth Ffryns, a gwaedd y gweiniaid
Y wnaeth printio hyn o lyfran,
A'i roi rhwngoth Gymru mwyn-lan.

Abergofi pûr Bregethiad,
Dysal gofio ofer Ganiad,
A [illegible] roi hyn o werseu,
I [illegible]ru yn ganiadeu.

*Y Psalme gymraeg, o gyfieuhiad Mr. Salsbury.
Am [illegible] * Dwfn-waith enwog *Salsbury*;
Gan [illegible]dysc heb ei hoffi:
Cymra[illegible] fessur byrr cyn blayned,
Hawdd iw ddyscu, hawdd iw Styried.

Gelwais hon yn *Ganwyll Cymro*,
* addisrif Am im chwennych * brudd oleuo,
Pawb 'or Cymru diddysc, deillion,
I wasnaethu Duw yn unionn.

Er mwyn helpu 'r annyscedig,
Sydd heb ddeall ond ychydig,
Y cynnhullais hyn mor gyssion:
Mae gan eraill well Athrawon.

Duw oleun [illegible]
I wir nabod [illegible]
Duw a wnel [illegible]yll,
Kolyzdall oleun [illegible]wyll.

Cynghor i wrando ac i ddarllen Gair Duw.

OCais gwr, na gwraig, na bachgen,
Ddyscu'r ffordd ir nefoedd lawen, *Pſal.* 119.
Ceisied air Duw iw gyfrwyddo; 9.
Onid e, fe aiff ar ddidro.

Mae 'r nef yn mhell, mae 'r ffordd yn ddyrys,
Mae 'r trammwy'n ſach, mae rhwyſtre anhappus; *Mat.* 7. 14.
Mae 'r porth yn gûl i fyned trwyddo; *Pſal.* 119.
Heb oleu'r gair, nid aer byth atto. 105.

Mae 'r nef tuchlaw yr haul a'r lleuad,
Mae 'r ffordd yn ddierth itti ddringiad o ri
Rhaid *Chriſt* yn Yſgol cyn dringhadech,
Ai air yn *ganwyll* cyn canſyddech.

Mae llawer craig o rwyſtre cnawdol, *Mat.* 18.
Mae llawer *môr* o drallod bydol; 7. *&* 16.
Cyn mynd ir nef, rhaid myned drofftynt, 24.
Heb oleu'r gair nid aet byth trwyddynt. *Pſal.* 119. 92.

Mae llawer mîl o lwybrau Ceimdo,
O ddryſſwch blin, o ffoyſydd dyſnon:
Cyn mynd i'r nef, rwi'n dwedyd wrthyd,
Heb oleu'r gair ni elli ei gweglyd.

Di elli fynd i vffern danllyd,
* Lwyr dy ben, heb yn cyſrwyddyd: * *Proverb. Rhaſ.* 1. 16.
Nid aiff neb ir nef gwnaed allo,
Heb y fengyl iw gyfrwyddo.

Nid goleu'r haul, nid goleu'r lleuad,
Nid goleu'r dydd, nair aer ſy'n gwingad,
Ond goleu'r gair a'r fengyl hyfryd,
All dy oleuo i dir y bywyd.

Cymmer lantern Duw 'th oleuo,
A'r fengyl ith gyfrwyddo:
Trowda 'r llw ybyr cûl orchmynnwys,
Di ae 'n union i Baradwys.

2 Pet. 1. 19. Y gair yw'r ganwyll ath oleua,
Y gair yw'r gennad ath gyfrwydda,
Y gair ath arwain i baradwys,
Y gair ath ddwg ir nefyn gymmwys.
Dilyn dithe oleuni'r gair,
Gwna beth archwys vn mab Mair:
Gwachel wheuthur a wrafynwys,
Di ae 'n union i baradwys.
Seren wen yn arwain dyn,
O fan i fan ar Grift ei hun,
Yw'r Efengyl, i gyfrwyddo
Pawb ir nefoedd ai dilyno.
Bwyd ir Enaid, bara 'r bywyd,
Grâs ir corph, a maeth i'r yfpryd,
Jer. 15. 16. Lamp ir troed, a ffrwyn ir genau,
Yw gair Duw a'r holl fcrythyrau.
Llaeth i fagu'r gwann yfprydol,
1 Pet. 2. 2. Gwîn i lonni 'r trift cyftuddiol,
Pf. 19. 8. Manna i borthi'r gwael hewynllyd,
Ydyw'r gair, a'r fengyl hyfryd.
Dihar. 4. 22. Eli gwych rhag pob rhyw bechod,
Oyl i ddofi gwŷn cydwybod,
Triag gwerthfawr rhag pob gwenwyn,
Ydyw'r gair, a balfam addfwyn.
Jer. 23. 29. Mwrthwl dûr i bario'r cnappe,
Bwyall lem i dorri 'n ceinge,
* Tacclu, Rheol gymmwys i'n * trwfianu,
Ydyw 'r gair, ac athro i'n dyfcu.
* Galw. † Lle barn. Udcorn pres i'n † gwfftio ir * frawdle,
Clôch in gwarydd i wella 'n beie,
† Cenad yn yhoeddi, † Herawld yn proclaimo 'n heddwch.
Ydyw 'r gair, an gwir ddiddanwch.
Rhuf. 3. 20. Y gair yw'r drych fy'n gwir ddinoethi
Ein holl frychau a'n holl fynti,
Ac yn erchi i ni eu gwella,
Tra fo 'r dydd a'r goleu 'n para.

Y gair yw'r hâd sy'n adgenhedlu, 1 Pet. 1. 23.
Yn blant i Dduw, yn frodyr Iesu,
Yn deuly 'r nef, yn demle ir Yspryd,
Yn wir drigolion tir y bywyd.
Heb y gair nid wi 'n dychymmig,
B' wedd y bydd dyn yn gadwedig,
Lle mae 'r gair yn Benna o'r moddion,
Ordeiniodd Christ i gadw Christion.
Heb y gair ni ellir nabod
Duw, na'i nattur, na'i lân hanfod,
Na'i fab Christ, na'r sanctaidd Yspryd,
Na rhinweddau 'r Drindod hyfryd.
Heb y gair ni ddichon vn dyn,
Nabod 'wllys Duw na'i ganlyn,
Na gwir ddyscu 'r ffordd i addoli,
Nes i'r gair roi iddo oleuni.
Heb y scrythur ni ddealla,
Vn dyn byth ei gwymp yn Adda,
Na'i drueni, na'i ymwared,
Trwy fab Duw o'r fath gaethiwed.
Heb y gair ni all neb gredu,
Yn Grist Iesu fu'n ei brynu:
Cans o wrando 'r gair * yn bryddd,
Y mae i Griston gyrraed ffydd.
Heb y gair nid yw Duw 'n arfer
Troi vn enaid oi ddiffeithder:
Ond trwy 'r gair Mae 'n arferedig,
Droi 'r Eneidiau fo Cadwedig.
Ar gair y trows yr Apostolion,
Y Cenhedloedd yn Gristhogion:
Heb y gair peth dierth yw,
Droi pechadur byth at Dduw.
A phregethiad yr Esengyl,
Y trows Pedr gwedi tair mil,
Oiddewon i wir gredu,
A roi iddynt lâdd y Iesu.

Er mwyn oleuni nattur a gwaith y greadigaeth y nabyddir Duw mewn rhan; ettoi iechydwriaeth ni nebydd neb ef heb y gair. Rhuf. 1. 16.

Rhuf. 10. 14, 17.
** O ddyfn.*

Trwy had y gair yr hadgenhedla
Iac. 1. 18. Yſpryd Duw 'r pechadur mwya,
Ac ai gwna yn oreu ei ryw,
Yn ſrawd i Griſt, yn fab i Dduw.
Y gair ſy'n cynnwys ynddo 'n helaeth,
Faint ſydd raid at Jechydwriaeth:
Ioan. 5. 39. Chwilia hwn a chais e'n aſtyd;
Ynddo mae 'r tragwyddol fywyd.
Iac. 1. 19. Criſt ſy 'n erchi it laſyrio,
Am y gair ath draed ath ddwylo,
Io. 6. 27. Mwy nag am y bwyd y dderſydd,
O chwennychu fyw 'n dragywydd.
Fel y llef dyn bach am fronne,
Fel y cais tir cras gawade,
Fel y brefa 'r hûdd am ffynnon,
Llef am eiriau 'r ſengyl dirion.
Gwerth dy dir a gwerth dy ddodren,
Gwerth dy gris oddi am dy geſen,
Gwerth y cwbwl oll ſydd gennyd,
Cyn bech byw heb air y bywyd.
Gwell it fod heb fwyd, heb ddiod,
Heb dy, heb dan, heb wely, heb waſcod,
Heb oleu'r dydd a'r haul garuaidd,
Na bôd heb y ſengyl ſanctaidd.
Tôſt yw aros mewn Cornelyn,
Lle na oleuo 'r haul trwy'r flwyddyn:
Toſtach trigo yn y cwarter,
Lle na oleuo'r gair yn amſer.
Na thrig mewn gwlad heb law ar brydie,
Mewn glynn heb haul, mewn ty heb ole,
Mewn tre heb ddwr, mewn llong heb gwmpas,
Mewn plwyf heb ryw bregethwr addas.
I ymadel †Gado 'r wlad, a'r plwyf, a'r pentre,
Gadó 'th dad, ath fam, ath draſſe,
Gado 'r tai, a'r tir yn ebrwydd,
Lle na bytho gair yr Arglwydd.

Gwell it drigo mewn Gogofe,
A chael gwrando 'r fengyl weithie,
Nag it drigo mewn gwlad ffrwythlon,
Lle na bytho 'r fengyl dirion.
Toſt yw trigo mewn tywyllwch,
Lle na chaffer dim diddanwch ;
Triſtach trigo yn rhy hair,
Lle na chaffer gwrando 'r gair.
Nid gwaeth trigo 'myſc y Twrcod,
Sydd heb ofni Duw nai nabod,
Nag it drigo 'n doſt dy dreigyl,
Lle na chlywer Chriſt nai fengyl.
Tynn i Loeger, tynn i Lundain,
Tynn dros fôr tu hwnt i Rufain,
Tynn i eitha 'r byd ar dreigyl,
Nes y caffech gwrdd a'r fengyl.
Blin it weld yr haul a'r glaw,
Mewn plwyfe dauty yma a thraw,
A'th plwyf dithe (peth yſcymmyn)
Heb na haul na glaw trwy 'r flwyddyn,
Oni bydd vn bregeth * *ddurfing,* *Lym doſt.
Yn y plwyf lle bech yn taring, *Jaç. 1. 19.
Dôs† i maes i'r plwyf lle 'i bytho ; †*Allan.*
Nad vn ſabbath heb ei gwrando.
Pan ſo eiſiau a'r dy ſola,
Di âe i'r gell i geiſio bara ;
Pan bo newyn ar dy enaid,
Nid ae i vn lle, i geiſio ei gyfraid.
Beth y dâl it borthi'r corphyn, *Mat. 16. 26.*
O bydd d' enaid marw o newyn ;
All dy gorph di gael diſyrrwch,
Pan ſo d' enaid marw o driſtwch ?
Drwg it ladd y corph â newyn,
Eiſie bara tra ſo 'r flwyddyn :
Gwaeth o lawer lladd yr yſpryd,
Eſie ei Borthi â bara 'r bywyd.

Llêf gan hynny ar y ffeiriaid,
Am roi bwyd i borthi d' enaid ;
Mal. 2. 7. Rwyt ti 'n rhoi dy ddegwm iddyn,
Par i nhwyntau dorri'th newyn.
Luc. 10. 16. Gwrando 'r gair o enau 'r ffeirad,
Fel o enau Chriſt dy geidwad ;
Chriſt a rows awdurdod iddo,
Ith gynghori ath rybuddio,
O pâr Chriſt i ffeiriad noethlyd,
Dy rybuddio wella 'th fywyd ;
2 *Pet.* 2. 16. Rwyti 'n rhwym i wneuthur archo,
Pe doy Aſſen i'th rybuddio.
Pe doy *Suddas* i bregethu
Fengyl Griſt ti ddlyd ei dyſcu ;
F' all y fengyl gadw d' enaid,
Er ith Athro doſt gamſyniaid.
Mat. 23. 2, 3. *Os dy Fugail ſydd anweddaidd,*
Ai athrawiaeth yn Griſtnogaidd:
Dyſc y wers, na ddyſc ei arſer ;
Gwachel feiau Paul a Pheder.
Na wna bris oi wedd nai wiſcad,
P'un ai gwych ai gwael fo'i ddillad:
Nid llai grym y fengyl gyngan,
O'r ſhiacced ffris na 'r gaſlog ſidan.
Cymmer berl o enau llyffan,
Cymmer aur o ddwylo aflan,
Cymmer wîn o bottel ſydur,
Cymmer ddyſc o ben pechadur.
Gwrando 'r fengyl, Chriſt yw Hawdwr,
Pa fath bynna ſo 'r pregethwr ;
Priſſia 'r gair, na phriſſia 'r gennad ;
* *Danfonodd.* Criſt ei hun ai * helodd attad.
Cadw 'r geiriau yn dy galon,
Luc. 8. 5, 12. Nad eu dwyn gan gigfrain duon:
Hâd yw 'r gair ith adgenhedlu,
Os ir galon y derbynnu.

Dyfal chwilia di 'r Scrythyrau,
Darllen air Duw nôs a borau: *Jo. 5. 39.*
Dilyn arch y gair yn ddeddfol,
Hynny 'th wna di 'n ddoeth anianol.
Cadw 'r gair bob pryd ith galon, *Deut. 6.*
Ac hyſpyſſa hwn ith ſeibion: *6, 7.*
Sonnia am dano nôs a bore,
Y mewn, y maes, wrth rodio ac eiſte.
Dôd ê'n gadwyn am dy * fwnwg, * *Gwddf.*
Dôd ê'n rhactal o flaen d' olwg,
Dôd ê'n † ſignet ar dy fyſſedd, † *fodrwy.*
Na ddos hebddo led y droedfedd. *Pſ. 119.*
Gwna 'r gair beunydd yn gydymmaith, *98.*
Gwna 'n gywely it bob noſwaith,
Gwna ê'n gyfaill wrth ſhiwrneia,
Gwna 'r peth archo wrth chwedleua.
Gwna fe'n ben Cynghorwr itti, *Pſal. 119.*
Gwna fe'n Athro ith reoli: *24.*
Fe ry'r gair it gan-well gyngor,
Nag a roddo vn rhyw Ddoctor.
Nad ê i drigo yn yr Eglwys,
Gydâ 'r ffeirad 'rhwn ai tractwyo:
Dwg ef adref yn dy galon, *Gen. 18.*
Ail fynega rhwng dy ddynion. *19.*
Gwna di 'r gair yn ddyſclaid benna,
Ar dy ford tra fech yn bwytta: *Jer. 15. 16*
Gwedi bwytta, cyn cyſodi. *Pſal. 119.*
Bid y gair yn † juncats itti. *130.*
Rho ith enaid nôs a boreu, † *felus-fwyd.*
Frecffaſt ſechan o'r ſcrythyreu;
Rho iddo ginio brudd a ſwpper,
Cyn yr elych ith eſmwythder.
Fel y porthi 'r corph â bara,
Portha d'enaid bach a'r manna;
Nad ith enaid hir newynu,
Mwy nâ'r corph ſy'n cael ei fagu.

Mae 'r bibl bach yn awr yn gyſſon,
Yn iaith dyſam iw gael er coron;
Gwerth dy grys cyn bod heb hwnnw;
Pſal. 119. 72. *Mae 'n well na thref dy dâd ith gadw.*
Gwell nag aur, a gwell nag arian,
Gwell na'r badell ſawr na'r crochan;
Rhuf. 15. 4. Gwell dodreunyn yn dy lettu,
Yw 'r bibl bach nâ dim a feddu.
Fe ry gomffordd, ſe ry gyngor,
Fe ry addyſc gwell nâ Doctor,
Fe ry lwyddiant a diddanwch,
Fe ry 't lawer o ddedwyddwch.
Fe ry bara i borthi d'enaid,
Fe ry laeth i ſagu 'th weiniaid,
Fe ry gwin ith lawenhau,
Fe ry eli ith iachau.
Pwy na phryne 'r bibl ſanctaidd,
Sydd mor werthfawr ac mor gruaidd?
Pwy na werthei dy ai dyddyn,
I bwrcaſſu 'r fath ddodreunyn?
Dymma 'r perl y fyn y Jeſu,
I bob Criſton doeth i brynu,
* *marſiandwr.* Fel y * Marchant call a werthe,
† *y gras y ſonier am dano yn y bibl.* I brynu † hwn ſaint oll y ſedde.
Dan i Dduw roi inni 'r *Cymru,*
Ei air ſanctaidd i'n gwir ddyſcu,
Moeſwch inni fawr a bychain,
Gwympo i ddyſcu hwn ai ddarllain.
Moeſwch inni wyr a gwragedd,
* *ddeiſyf.* Gyda i gilydd heb * ymhwedd,
Brynu bôb vn iddo lyfyr,
I gael darllain geiriau 'r ſcrythyr.
Moeſwch inni bawb rhag gwradwydd,
Ddyſcu darllain gair yr Arglwydd,
Dan i Dduw ei ddanfon adre,
Attom bawb yn iaith ein mamme.

Nadwn fynd y gwaith yn ofer,
Y fu goſtfawr i wyr Lloeger;
Rhag na fetrom wneuthur cyfri,
Ddydd y farn am gyfryw wrthni.
Gwyr a gwragedd, Merched, Meibion,
Cymrwn ddyſc oddi wrth y Saeſon,
Rhai a fedrant bob vn ddarllain,
Llyfyr Dduw 'n ei iaith ei hunain.
Gwradwydd blin i ninnau 'r *Cymru*,
Oni cheiſiwn weithian ddyſcu,
Darllain gair Duw a'r ſcrythyrau,
Dan eu printio 'n iaith ein mammau:
Ni chiſt bibl inni weithian,
Ddim tu hwnt i goron arian;
Gwerth hên ddafad y ſo marw,
Yn y clawdd ar noſwaith arw.
O meder vn o'r tylwyth ddarllain,
Llyfyr Duw yn ddigon † cywrain:
Fe all hwnnw 'n ddigon eſmwyth,
Ddyſcu 'r cwbwl o'r holl dylwyth.
Ni bydd Cymro 'n dyſcu darllain,
Pob Cymraeg yn ddigon Cywrain,
Ond vn miſgwaith, beth yw hynny?
O'r bydd 'wyllys gantho i ddyſcy.
Mae 'n gwilyddys i bob Chriſtion,
Na chlyw arno ſtoſi coron,
Ac vn miſgwaith oi holl fywyd,
Yn hylch dyſcu 'r fengyl hyfryd.
Mae 'r Cobleriaid ai morwynion,
Ar rhai gwaetha 'myſc y Saeſon,
* Bob yr un a'r bibl ganthynt,
Dydd a nos yn darllain ynddynt.
Mae Pennaethiaid gyda ninnau,
Ai tablèri ar ei † bordau,
Heb vn bibl, nac vn pylgain,
Yn eu tai, na neb i darllain.

† *Cyfarwydd.*

* *Llawer oedd.*

† *bwrddau.*

Peth

Peth cwilyddys gweld cobleriaid,
Yn rhagori ar Bennaethiaid,
Am gadwriaeth eu heneidiau,
Ar peth rheita mewn neuaddau.
Y cobleriaid hyn y gyfyd,
Dydd y farn yn anian aethlyd,
I gondemnio 'r fâth bennaethiaid,
Sydd mor ddibris am yr enaid.
* *Eurych.* Pob merch * tincer gyda 'r Saeſon,
Feidir ddarllain llyfrau Mawrion:
Ni wyr merched llawer scwier,
Gyda ninne ddarllain pader.
☞ *Gwradwydd toſt ſydd ir Britanniaid,*
Fôd mewn Creſydd mor ddieithriaid,
Ac na wyr y canfed ddarllain,
Llyfyr Duw 'n ei iaith ei hunain.
Bellach moeſwch in rhag cwilidd,
Bob rhai ddyſcu pwyntiau creſydd,
Ac ymroi i ddyſcu darllain,
Llyfyr Duw a'n iaith ein hunain.
Joan. 17. 3. Felly gallwn ddyſcu nabod,
Y gwir Dduw ai ofni 'n waſtod;
Ac oi nabod ai wir ofni,
† *Di-ddiwedd.* Fe ry 'r † di-drangc fywyd inni.
Duw ro grâs a grym i *Gymru*,
Nabod Duw ai wîr waſnaethu:
Chriſt a nertho pob rhai ddarllain
Llyfyr Duw 'n ei iaith eu hunain.

Hil Frutus.

Hil Frutus fâb Sylfus, Brittaniaid brwd hoenus,
Caredig, cariadus, cyd-redwch i'm bron,
I wrando 'n 'wllyſgar, â chalon vfuddgar,
Fy llefain am llafar hiraethlon.

M

Mae rhôd y ffurfafen yn dirwyn y bellen
On heinioes, nes gorphen, heb orphwys nôs na dydd
A ninne heb feddwl, nes dirwyn y cwbwl,
Yn cwympo ir trwbwl tragywydd.
Fel llong dan ei hwyle, yn cerdded ei ſhiwrne,
Tro'r morwyr yn chware, neu 'n chwrnu ar y nen,
Mae 'n heinioes yn paſſo, bob amſer heb ſtayo,
Beth bynnag a wnelo ei pherchen.
Mae 'r Ange glâs ynte yn dilyn ein ſodle,
Ai * ddart ac ai ſaethe, fel lleidir diſôn, * *Piccell.*
Yn barod i'n corddi, ynghenol ein gwegi,
Pan bom ni heb ofni ddyrnodion.
An bywyd fel bwmbwl, ar lynwyn go drwbwl,
Syn diffod cyn meddwl ei fod ef yn mynd;
A ninne cyn ddwled, nad ym yn ei weled,
Nes darffo iddo fyned ei helynd.
Mae 'r byd ynte 'r cleirchyn, yn glaf ar ei derfyn,
Bob ennyd yn rofyn, rhwyfo tu ai fedd,
Ai ben wedi dottio, ai galon yn ffeinto,
Ai fwyſtil yn waſto yn rhyfedd.
Rym ninnau blant dynion, heb arſwyd nac ofon,
Yn tryſto gormoddion, ir gwr marwaidd hen,
Fel morwyr methedig, y dryſtent mewn perig,
Ir llongau ſigedig nes ſodden.
Onedwch i'n dryſto, ir byd ſy 'n ein twyllo,
Fel iâ pan y torro, gricc dan ein trâd,
An gellwng heb wybod, ir farn yn amharod,
Cyn in-ni gydnabod ei fwriad.
Ond moeſwch yn garcus, i'n bawb fôd yn ddiwg,
I fyned yn weddus, ni wyddom pa awr,
O flaen y Meſſias, yng wiſc y briodas,
A thrwſſiad cyfaddas i'r neithawr.
Onedwch ein dala, pan delo 'r awr waetha,
Mewn medd-dod, puteindra, rhag rhwyſtir i'r ddaith
Heb oyl yn ein lleſtri, heb gownt on talenti,
Ar cwbwl on cyſri yn berffaith.

Mae

Mae 'r fwyall ar wreidde y cringoed es dyddie,
Mae 'r wyntill yn dechre dychryn yr ûs,
Mae 'r Angel ar Cryman, yn bwgwyth y graban,
Iw bwrw i'r boban embeidus.
Mae 'r Farn vwch ein penne, mae 'r dydd wrth y dryſe
Mae 'r vdcorn hob hore, yn barod rhoi bloedd,
Mae 'r môr ar monwentydd, ac vffern yn vfydd,
Roi 'r meirw i fynydd a lyngcodd.
Ar Barnwr ſydd barod, ar ſaint ſy'n ei warchod,
Ar dydd ſydd ar ddyfod, i ddifa hyn o fyd,
An galw 'r holl ddynion, o flaen y Duw cyfion,
I gyfrif am y gawſon oi olud.
Rym ninnau 'n ymbeſci, ar bechod a brynti,
Heb feddwl am gyfri, na gorfod ei roi,
Yn waſto ein talente, i borthi 'n trachwante,
Doed barn a diale, pan deloi.
Fel *Cewri* cyn diluw, fel *Sodom* cyn diſtryw,
Fel *Pharo* ar cyfryw, (eu cyfri nid gwaeth)
Yr ydym ni 'n pechu, a'n grym ac a'n gallu,
Heb fedru difaru yſowaeth.
Ymbeſcu ar bechod, fel môch ar y Callod,
Ymlanw ar ddiod, fel vchen ar ddwr,
Ymdroi mewn putteindra, fel perchill mewn llacca,
Yw 'n crefydd, heb goffa cyſyngdwr.
Tyngu a rhegi, a rhwygo cig Jeſu,
Ac ymladd am gwnnu y gawnen i gyd,
Cyfreitha 'n rhy ddiraid, nes mynd yn fegeriaid,
A gadel y gweiniaid mewn gofid. (*giad,*
Y Mae 'r haul, y mae 'r lleuad, yn gweld ein ymddy
Mae 'r ddaiar yn baychad, fod ein buchedd mor ddrwg
Mae 'r ſanctaidd Angylion yn athriſt eu calon,
O weled criſtnogion yn cynddrwg. (creſtwr,
Mae 'r ſeirad, mae 'r ffermwr, mae 'r hwſman a'r
Mae 'r Bayli ar Barnwr, ar bonedd oi bron,
Bob vn am y cynta, yn digio 'r gorucha,
Heb wybod p'un waetha eu harferion.

Mae

Mae'r ffeiriaid yn loytran, mae'r barnwyr yn bribian
Mae 'r bonedd yn tiplan, o Dafarn i Dwlc,
Mae 'r hwſman oedd echdo heb fedry cwmpnio,
Yn yfed Tobacco yn ddidwlc.
Putteindra 'r Sodomiaid, meddwdod y Parthiaid,
Lledrad y Crettiaid, (or credwch y gwir)
Falſtedd gwlad Græcia, gwangred Samaria,
Sy 'n awr yn lleteua ymmhob rhandir.
Mae 'n anfoes i'm draethu ein campau ni'r Cymru,
Rhag cwilydd mynegu 'n ymddygiad i'r byd:
Etto rhaid meddwl, y traetha Duw 'r cwbwl,
Pan delo 'r dydd trwbwl i trefnyd.
Gwell i ni 'rowan gael clywed eu datcan,
Er peri i ni 'n ſuan, difaru tra ſom,
Na gweled ein taſly, ir tywyll garchardy,
O eiſie difaru tra fyddom.
Gan hynny mi fynnwn, gael gennych pe gallwn,
Ymbilio am bardwn, yr ennyd y boch,
A gwella 'n wllyſgar, cyn eloi 'n ddiweddar,
Rhag bod yn edifar pan deloch.
Mae 'n ofer difaru, a chrio a chrynu,
Pan delir i 'n barnu, bawb ar y barr,
Ni chair ond cyſiawnder, er cymmaint y grier,
Pyn eloi yn amſer diweddar.
Meddyliwn gan hynny, cyn delo Chriſt Jeſu,
Or nefoedd i'n barnu, bob yn wrth ei ben,
Am fod yn edifar, a deiſif ei ffafar,
Cyn tafler ni ir carchar aniben.
Fe ddaw yn dra digllon, a llu o Angylion, Yr ail ran.
I ddial ar ddynion ei ddirmyg mor ddu,
Yn daran echrydus, ir bobol amrallys,
Sy rwan mor frowys yn pechu.
Yno waith cymmaint y fydd ei ddigoſaint,
Ei weiſion ai geraint y garei mor * gu, * Anwyl,
Ai ſanctaidd angylion y grynant yn greulon,
Pan delo mor ddigllon i farnu.

Yr

Yr haul y dywylla, y lleuad y wridia,
Y nefoedd y gryna, bob modfedd yn grych,
Ar ſtowta o blant dynion, rhag echryd ac ofon,
Y gria 'n hiraethlon wrth edrych.
Fe dawdd y ffyrfafen, fe ſyrthia bob ſeren,
Fe loſca 'r holl ddairen oddiarni yn boeth,
Ar tŵrau ar Ceſtyll a gwŷppant yn gandryll,
A phob rhyw o Bebyll a'n bilboeth.
Y creigydd y holldant, y glennyd y doddant,
Y moroedd y ſychant, ar ſyrthiad y sêr,
A phob rhyw fwyſtfilod, ymlyſciaid a phyſcod,
Y drengant ar waelod y dyfnder.
Pa waſcfa, pa wewyr, pa gynfordd, pa gyſſur,
Y ſydd gan bechadur na chodo ei big?
Pan gwelo 'r fath drallod, ar bob peth yn dyfod,
O barthed ei bechod yn ŵnig.

Datc. 6. 15, 16. Brenhinoedd cadarnblaid, cewri, captenniaid,
Beilchion a gwilliaid gwycha 'r awr hon,
A griant ar greigydd, am bwnian eu mhennydd,
Au cuddio rhag cerydd Duw cyfion.
Yn hyn o drafel, fe gân yr Archangel,
Ei vdcorn mor vchel, ond awchys or cri,
Nes clywo rhai meirw (yn grai ac yn groyw)
Y lleſ yn eu galw i gyfri.
A 'r meirw a godant, ar drawiad yr amrant,
Or llwch lle gorweddant pan glywant y cri;
Ar byw a newidir, a phawb y gyrhaeddir,
Ir wybren lle bernir eu brynti.
Y Barnwr mawr ynte yn gyflym ei gledde,
Ai dafal ai bwyſe, y bwyſa ddrwg a da,
Gân rannu ir eneidie, wrth gywir feſſyre
Y cyſion or gore a 'r gwaetha.
Nid edrych e'n llygad yr Emprwr nar Abad,
Ni phriſſia fe drwſſiad, na galwad vn gwr,
Ond rhannu cyſnawnder ir Brenin ar beger,
Heb ofni diſpleſſer na chryfdwr.

Fe

Fe egir y llyfre, fe rwyga eu calonne, *Dat.* 20.
Fe ddengys eu beie yn amlwg ir byd; 12.
Fe deifil anwiredd pawb yn eu dannedd,
Fe ddial ar gamwedd y gwynfyd,
Ni ddiangc gair ofer, na'r ffyrlling y draeler, *Mat.* 12.
Nar fyned y waſter, heb yſtyr a phwys, 36.
Na gwagedd, na gwegi, na beie, na brynti, *Preg.* 12.
Nas gorfydd eu cyfri yn gyfrwys. 14.
(on
Putteindra 'r gwyr mawrion, ar gwragedd bonddigi-
Sy 'n arfer eu gweiſion, heb wybod i 'r gwyr,
ar mawrddrwg ar mwrddrad, ar ffalſtedd ar lledrad
Y wneir i bob llygad yn eglyr.
Pa wyneb iradys? pa galon echrydys?
Pa gynfford gofydys, gwae feddo ar y fath,
Fydd y pryd hynny, gan bobol ſydd heddy,
Mor ffyrnig yn pechu yſowaeth?
Ni ddiangc na llymmaid, na thippin na thammaid, *Mat.* 10.
Y roddir ir gweiniaid, er mwyn Jeſu gwynn, 42.
Heb ymdâl am dano, a chyfri a chofio
Y brywſion y ballo 'r cerlyn.
Mo detholir y defaid ar geifir,
Ac yno y bernir, pawb wrth y pôl:
Defaid ir deyrnas, mewn harddwch ac vrddas,
Ar geifir ir ffwrnas vffernol.
Mo yr â 'r cyfion yn llawen eu calon,
Mewn gynau tra gwynion yn vnion i 'r nef, *Dat.* 7. 9.
Gwiderbyn goreſcyn or deyrnas ddiderfyn,
Y roddodd Duw iddyn yn artref.
I geifir damnedig, ar bobol fileinig,
Sy 'rwan yn dirmyg y Barnwr ar dydd,
Meſtir yn glymme, mewn cadarn gadwyne,
I vffern ir poene tragywydd.
I vffern y llefan, gan flined oi lloſcfan,
Yn ebrwydd ar Abram, am ddafan o ddwr;
Ond llefent hyd*ddiffin, ni chant hwy o 'r droppyn, *Tragwyddoldeb.*
Na thammaid na thippin oſwccwr.

Cans

Cans yno 'n dragywydd, mewn carchar a chyſty
Heb obaith y derfydd ei dirfawr gûr,
Y herys anwiredd yn rhingcian ei dannedd,
Heb derfyn na diwedd oi dolur.
Ac yno 'r awn ninne, i yſtyn ein gweſle,
Am dreulio ein dyddie, mewn pechod mor da
O *ddiffig i'n wilio a dyfal weddio,*
Mar. 13. *A gwella cyn delo 'r dydd dial.*
33. Meddyliwn gan hynny, tro 'r amſer yn gadu,
Yn brydd edifaru, nid yw foru i neb;
A 'madel a 'n brynti, a 'n gwagedd a 'n gweg
Cyn delom i gyfri ac atteb.
Duw Jeſu dewiſol, y brynaiſt dy bobol,
Or ffwrnais vffernol, oedd ffyrnig ei phwys;
†*LleBarn.* *Cadw 'n eneidie, pan delont ir* † *frawdle;*
A dwg hwy i gadeire Paradwys.
Or gofyn *Deheubarth*, na *Gwynedd* o vn parth,
Pwy ganodd y* doſparth, ich disbwyll rhag in
* *y ddau ran.* Eglwyſwr ſy'n hoffi, i'ch dadraidd o'ch didri,
Ach coſio am eich cyfri cyſing.

Truenus gyflwr dyn trwy naturiaeth.

ADda werthodd pawb o'r byd,
Ir hên Sarph am afal dryd,
Ni ddaw un o grampe Satan,
Nes dêl Chriſt i dynnu allan.
Y mae Satan ynte 'n cadw,
Pob pechadur gwrryw a benyw,
Eſa. 42.7. Yn ei garchar tonnog tywyll,
Nes del Criſt i dorri e yn gandryll.
Y mae 'r carchar cyn dywyllèd,
Ac nad ym yn abal gweled,
On tôſt gyflwr an gofydi,
Ioan. 8.12. Nes del Criſt a gole inni.

R

Rym ni 'n aros heddyw heno,
Mewn tywyllch dan ei ddwylo,
Ac heb weled ein tryeni,
Nes del Christ i ddangos inni.

Rym ni 'n farw yn ein pechod, *Eph. 2. 1.*
Rym heb weld o 'n † cas na 'i ganfod: † *Cyflwr.*
Rym ni 'n gorwedd mewn tywyllch,
Ac heb geisio gwell. diddanwch.

Rwyt ti 'n ymladd ym-mhlaid Satan;
Rwyt ti 'n elyn it' dy hunan;
Rwyt ti 'n myned byth ar ddidro, *Mat. 18. 11, 12.*
Nes dêl Christ ith dro-ath rwystro.

Rwyt ti eisoes gwedi 'th golli,
Ath gondemnio † cyn dy eni † *Sef. yn lwyrnau.*
Oni cheisij Grist ith helpu, *Adda.*
Yn golledig ei haroffu.

Mae 'r Sarph â 'i cholyn gwedi 'th frathu,
Mae d'enaid bach or brâth yn gryddfu:
Cais Grist yn feddyg ith Jachau,
Onis ceisij † marw a wnai. † *Sef damnedig fyddai.*

Mae d'enaid gwedi 'r diawl ei speilio,
O 'r holl ddonie[illegible] Duw iddo: *Datc. 3. 18.*
Cais gan Grist ei ail ddillattu,
Onis ceisij 'n suwr di sythu.

Mae 'r fall âr follt o bechod tanllyd,
Gwedi 'th glwyfo yn wenwynllyd:
Cais gan Ghrist Jachau dy glwyfe,
Onis ceisij, 'r fall ath bie.

Mae d'enaid bâch fel dafad wirion,
Rhwng palfau 'r llew, ar bleiddiaid digllon:
Cais Grist ym-mrhyd i ddwyn o'i grampe,
Onis ceisij, 'r blâidd ath bie.

Mae 'r diawl fel ffowler gwedi dala *2 Tim. 2. 26.*
D'enaid bach â rhwyd o'r cryfa:
Ni ddoi byth o rwydau Satan,
Nes dêl Christ ith dynnu allan.

Jo. 8. 34. Rwyt ti 'n ufydd wâs i bechod,
Rwyt ti'n pechu bob diwrnod:
Cais gan Ghriſt roi grâs a chryſder,
It i waſnaethu mewn cyflawnder.

Eph. 2. 3. Rwyt ti 'n blentyn i 'r digoſaint,
Wrth naturiaeth fel dy geraint:
Cais gan Ghriſt dy adgenhedlu,
Rhag dros ſyth it aros ſelly.

* *Caeth-was.* Rwyt ti 'n * ſlaf i 'r cythrael aflan,
Rwyt ti 'n byw dan feddiant Satan:
Cais ym mrhyd gan Ghriſt dy dynnu,
O law 'r fall, rhag aros ſelly.

Luc. 11. 21, 22. Mae 'r gwr cadarn yn heddychlon,
Yn cadw ei gaſtell yn dy galon:
Nes cael Chriſt i ddwyn ei arfau,
Nid â 'r cadarn byth o'th aſcrau.

Eſa. 5. 4. Rwyt ti 'n gangen wyllt anffrwythlon,
Heb ddwyn ffrwyth onid grawn-win ſurion:
Oni wella Chriſt dy natur,
I dân vffern boeth i'th daflyr.

Col. 1. 21. Fe wnaeth y diawl al 'n elyn Duw,
O blentyn graſol gôre i ryw:

* *Heddychu.* Cais gan Ghriſt dy * reconſilo,
Rhag aros byth yn elyn iddo.

Rwyt ti 'n vn or cywion bychain,
Y ſy 'n pori rhwng y cigfrain:

Mat. 23. 37. *Os Chriſt Jeſu ni'th adaina,*
Cigfrain vffern a'th ſclyſaetha.

Rwyt ti 'n gorwedd mewn tywyllwch,
Heb wir nabod llwybrau heddwch:
Oni oleua Chriſt ein llwybrau,
Awn i uffern ar ein pennau.

Rwyt ti 'n haeddu pob goſydi,
† *ſef yn Aida.* Gwedi 'th ddamnio † cyn dy eni:
Oni chei gan Ghriſt ith helpu,
Yn ddamnedig ei *haroſſu.*

Rwyt ti 'n elyn ir Goruwcha,
Rwyt ti 'n ſlaf ir cythrael penna,
Rwyt ti 'n dewyn uffern iſod,
Nes dêl Chriſt i olchi'th bechod.

Rwyt ti 'n euog o bob *tramcwydd*, *Deut.* 28.
O bob nychdod, o bob aflwydd, 15,16,17.
O bob gofyd, o bob trallod,
Nes cael Chriſt i olchi 'th bechod.

Drwg tu fewn, a drwg * tu fâs, * *Tu Allan.*
Llawn o bechod, tlawd o râs, *Rhuf.* 3.10.
Aflan, oflid, dwl, diwybod, *Hyd* 19.
Nes cael Chriſt i olchi 'th bechod.

Dymma gyflwr pob rhyw Chriſtion,
Medd y ſcrythyr yn blaen ddigon,
Hyd nes delo Chriſt ein Prynwr,
I 'n hail-eni, i wella ein cyflwr.

Oni chawn i Ghriſt i'n helpu, *Rhuf.* 5. 6.
A'n hail-weithio, a 'n gwaredu, 2 *Cor.* 3.5.
Ni all dyn o'i rym ei hunan,
Wella ei gyflwr mwy nâ Satan.

Ni all Peder, ni all Pawl,
Ni all Angel, ni all diawl,
Ni all nêb ond Chriſt yn unig,
Gadw enaid dyn colledig.

Chwilia 'r nêf, a'r ddaer, a'r awyr,
Chwilia 'r môr, a phob creadur;
Di gei weled, na all un,
Ond Chriſt gadw enaid dyn.

Oni cheiſij Ghriſt ein Prynwr,
Gan ei Dad i wella 'th gyflwr;
I bwll uffern ir ai i drigo,
Eiſie ceiſio cymmorth ganthq.

Ni bydd yn dyn yn gadwedig,
O'r holl fyd er maint o'i ryfig,
Ond y dyn y gaffo ei gadw,
Er mwyn Chriſt ein ceidwad croyw.

Mat. 7. 21. *Ac ni cheidw Chriſt un Chriſtion,*
O'r holl fyd er maint a grion,
* O ddi- *Ond y dyn a gretto yn* * *brûdd,*
ſrif. *Yn Chriſt trwy wîr a bywiol ffydd.*
Y nêb a gretto yn-Griſt yn gywyr,
Jo. 3. 36. Fe gaiff hwnnw ei gadw yn ſiccir:
† Yn dynn. Y nêb ni chredo ynddo 'n † ſyth,
Ni chaiff hwnnw ei gadw byth.

Bywyd a Marwolaeth Chriſt.

PObrhyw Griſtion ag ſy'n caru
Nabod Chriſt y fu 'n ein prynu;
Clywch ſi 'n adrodd genedigaeth
* Driſt. Prynwr Crêd, a'i * brudd farwolaeth.
Jo. 1. 1, 2. Y *Gair Mâb* Duw oedd o 'r dechreuad,
Eſbar. 8. Cyn bôd nêſ na daear na 'dallad,
22, &c. Yn ail berſon o 'r glân *Driindod*;
1 Jo. 5. 7. Rhwn y wnaeth y byd mor barod.
Yr oedd e'n *Arglwydd* cuwch a'i *Dâd*,
Yn y neſoedd yn llawn o râd,
Yn rheoli 'r holl Angelion,
Cyn ei ddwad at blant dynion.
Rſalf. 9. 5. Roedd e'n *Ddaw* galluog grymmus,
Roedd e'n *Arglwydd* anrhydeddus;
Roedd e'n *Frenin* mawr ei râd,
Roedd e' mhôb pwynt cuwch a'i *Dâd*.
Phil. 2. 6. Pan daeth o 'r nef i brynu dyn,
[illegible] nmerth arno 'n lliw a 'n llûn,
[illegible] gwir gnawd o *Fair* ei fam,
* Mat. 2. [illegible] oedd * wyry bûn, ddiwarn,
[illegible] eiehlogedd arno yn rhyfedd,
[illegible] yr Yſpryd glân a'i rinweddd,
[illegible] iddi wnel na nabod
[illegible] erioed, er bod yn briod.

Ac felly 'r aeth Mab *Duw* yn ddyn, — *Joh.* 1.14.
O naturiaeth *Mair* ei hun,
(Heb ei halogi â dim pechod,)
Yn y grôth trwy râd y *Drindod*.
Dwy naturiaeth amlwg yn,
Sydd i'n Prynwr Duw a dyn: — *Rhuf.* 1.3, 4.
Vn o'i *Dâd*, a'r llall o'i *fam*,
Dwy *wahanol*, dwy ddinam;
Mâb i Dduw, a mâb i ddyn;
Heb vn perſon iddo ond † *vn*: — † *Mae 'r Duwdod yn dri pherſon ond yr ail berſon a gymmerodd arno natur dyn, ac ſi bu-ſodd yn*
Mâb i ddyn, o fam heb dâd,
Mâb Duw mawr heb fam y câd.
O ran ei ddyndod mae 'n ſy mryd,
I ddangos iwch ar hyn o bryd,
Y Dull, a'r môdd, y ganed Jeſu,
Pan y daeth o 'r nef i 'n prynu.
Pan daeth *Mair* i Fethlem hygar,
Idalu treth i 'r Emprwr Ceſar,
Daeth ei hamſer hi
Fel y traethai 'r ſcrifgyl inni.
Ond waith cymmaint oedd y Cwmpâs,
Oedd yn gorwedd ym-mhôb Oſtry,
F'orfu ar *Fair* yn fawr ei gofal,
Fynd i eſcori hwnt i'r ſtabal.
Yno ym-mhlith y mud 'nifeilod,
Heb ddim * ſtade, Duw 'n i wybod, — * *Cawcheir a*
Fe eſcorodd *Mair* wen ddidaid
Ar ein Prynwr ddydd Nadolig.
Gwedi geni 'n Prynwr hyfryd,
Heb fôd arni boen na gofyd;
Yn dra llawen hi a rwymc
Brenin nefoedd mewn cadache.
Gwedi rwymo 'r hi rhoi orwedd,
Yn 'y preſeb yn ddirymſedd,
Yn y ſydde bordion ddigon,
Heb peth oedd Duw 'n i ddanſon.

Yno cyn i 'r wawr gael torri,
Fe ddanfone Dduw gwmpeini,
O fugeiliaid, mewn gwiriondeb,
I addoli e yn y preſeb;
Rhai ddanfonwyd gan Angelion,
Yn dra llawen iawn eu calon,
I dre *Fethlem* o wir bwrpas,
I gael gweled y Meſſias *:
Ac i † faneg i bawb hefyd,
Fel y dwetſe 'r Angel hyfryd,
Mae ſe oedd *Chriſt* y gwir geidwad,
Rhwn addawſid o 'r dechreuad:
Ac y byddei fawr lawenydd,
I 'r hôll fyd o 'r chweddel newydd;
O ran geni 'r boreu hwnnw,
Y Jachawdwr y ddoi 'n cadw.
Yno y dawe lu o Angelion,
Ac y ganen hymnau mwynion,
I 'r Tâd nefol o 'r vchelder,
Am roi i ddynion y fath ſwynder.
A hyn fe 'm ddangoſſe Seren,
Rymmus, raſol, yn yr wybren;
Rhon y ddywede â 'i goleuni,
Fôd y Prynwr gwedi eni,
Yno y dawe hên wyr doethion,
O 'r Dwyrain-dir yn dra vnion,
I *Judea* wrth y ſeren,
I ymofyn *Chriſt* yn llawen;
Rhai y geiſient gael copinod,
Gan y Brenin creulon *Herod*,
Ble genaſſid Chriſt y cyſion,
Brenin graſol yr Iddewon.
Yno y dywede 'r ſſeiriaid mwya,
Mae yn *Methlem* trêf o *Juda*,
Mich. 5. 2. Y ſuwr enid y *Meſſias*,
Medde 'r Prophwyd hên *Micheas*.

* *Yr eneiniog.*
† *Gyhoeddu.*

Pan y clowe 'r doethion hyn,
Daethont yn faith ac yn dynn,
I dre *Fethlem* wrth y Seren,
Dan ymofyn Chriſt yn llawen.
Ond pan daethont hwy yn agos,
I'r ty, lle 'roedd Chriſt yn aros,
Fe ddiſgynne 'r Seren dlws,
Ac arhoſſe vwch ben y drws.
Yno yr aent i mewn yn llawen,
Lle roedd *Mair* a *Chriſt* yn fachgen,
Ac y gwympent ar eu daulin,
I addoli 'r *graſol* frenin.
Rhoddent hefyd * rial roddion, * *Rhagorol.*
Y berthyne i Griſt yn † gyſſon, † *Cyttun.*
Aur, a ffrancwmſens o 'r gore,
A Myrh gwerthfawr, teg ei 'rogle.
Herod ynte pan y clywas,
Eni Chriſt y gwir Feſſias,
Efe fynnei lâdd e'n blentyn
Bâch, yn ſugno yn ei rwymyn.
Os fe helodd lû o fwytſwyr
Gwaedlyd, creulon, dig diſeſur,
I lâdd yr hôll blant bâch o doytu,
Cyn y methe ladd y Jeſu.
Hwynte laddſont yr hôll fechgin,
Oedd ym *Methlem* etto 'n egin,
Fach a mawr dan ddwy-flwydd oedran,
A mab *Herod* gâs ei hunan.
Yno y gorſu ar *Faſr* fyned,
Genol nôs i ddechre cerdded,
Tua 'r Aipht â'i phlentyn ganthi,
Lle archaſſe 'r Angel iddi.
Yno y bu *Chriſt* yn aros,
Gydâ 'r Sibſwns lawer wythnos,
Nes cael clywed marw Herod,
Oedd yn ceiſio 'i ladd heb wybod.

Yn ôl marw *Herod* greulon,
Fe ddoe Criſt i wlad Iddewon,
Ac y fyddei oſtyngedig
Luc. 2.51, I *Fair* ac i *Joſeph* ddiddig,
46. Pan yr oedd e'n ddeuddeg oed,
Peth rhyfedda y ſu erioed,
Eſe ymbwngcie â Doctoriaid,
† *Rhyfeddu.* Nes bae 'r doethion arno 'n ſynniaid †.
Yno yn ddeg ar hugein oedran,
Pan bedyddiwyd ef gan *Joan*,
Fe ddeſcynei arno yr Yſpryd,
Carueidd. Ar lûn clommen * hygar hyfryd.
Ac ſe lefe *Ddûw* ei hunan,
Fry o'r nef lle clywe 'r cwmpan,
Hwn yw f' vnig fab aberthwyd,
Yndo ef ym hwyr foddlonwyd.
Gwedi 'r Ysbryd ddeſcyn arno,
Fe ddoe 'r Cythrael ynte i demptio;
Ond er maint oedd cyrch y cythrael,
† *Cwymp.* Rhows Chriſt iddo † ffwyl ddiogel,
Yn ol hyn ſe ae i bregethu,
Yr eſengyl wen o doytu,
Ac i ddechre gwneuthur gwrthie,
Ym-mhob tir y ffordd y cerdde.
Joan. 2. Fe drows y dwr yn gynta 'n win,
Fe lwyr Jachaws pob cleſyd blin;
Mat. 11.5. Ac ſe wnaeth i'r deillion weled,
Ac i'r byddar cluſt drwn glywed.
Fe wnaeth ir cripllaid yn ddifraw,
Luc. 13.13. Neido a thrippio yma a thraw,
Ac ſe wnaeth ir gwreigyn grwcca,
Godi cheſen o 'r vniawna.
Ynte rodiodd ar y mor,
Gan oſtegu ei rwyf a'i * ror;
* *Swn.* Ac ſe wnaeth i'r ſtorom wyne,
Mat. 6. Beidio a chwythu yn ei hynt.

I ddangos ini ei fôd e 'n Dduw,
e gododd tri ô farw i fyw,
erch i *Jairus*, mâb i 'r *weddw*,
azar gwedi drewi a marw. *Luc.7,8,8.*
Porthodd pum mil â phum torth, *Jo. 11.*
lawr † o'i bwer, da o'i borth: † *Oedd ei.*
lanwodd ddwy long o 'r pyſc mwya,
an y methe ar bawb eu dala. *Luc. 5.*
Bwriodd lawer cythrael allan,
Dr 'rhai cleifion, lloerig, egwan,
chlûſt *Malchus* gwedi dorri,
Jachaws ef * toc heb eli. *Luc. 22.*
* *In ebrw-*
Llawer gwrthie gydâ hyn, *ydd.*
wnaeth ein Prynwr *Jeſu* gwyn,
yn i *Suddas* frwnt ei werthu,
Jddewon, a'i fradychu.
Ni chaed twyll erioed o'i ene,
Nid oedd vn dyn a'i hargoeddo; *1 Pet. 2.*
Roedd e'n ddiddrwg fel yr oen, *22.*
Yn fach ei barch, yn fawr ei boen. *Jo. 8. 46.*
Pan daeth yr awr oedd Duw 'n ei oſod,
laberthu e dros ein pechod,
Fe ddoe *Suddas* ac a'i gwerthe,
I'r Iddewon am geinioge.
Ni chas ddim ond hanner Coron, *Mat.*
Am ei roi e'n llaw 'r Jddewon, *26.*
Iſynd ag e'n rhwym at *Gaiphas*,
Gwedi holi yn dôſt gan *Annas*.
Yn y man y daeth at *Gaiphas*,
Fe ddoe tyſtion ffalſt o'i gwmpas;
Ac y fynnent brwſio arno,
Lawer peth naa gwydde oddiwrtho,
Caiphas yntef a'i * hexamne, *Mat.*
Yngaled iawn ar fil o bethe, *26.*
A'i tyngau trwy 'r Duw byw, *Mat. 26.*
Mai de o 'r doedd yn fab i Duw. *63.*

Ac am i'r *Ieſu* adde 'n glûr,
Mae ſe oedd Chriſt, mâb Duw yn wir,
Braidd na ſynne pawb ei lethu,
A'i labyddio cyn ei farnu.
Yno y poerwyd yn ei wyneb,
Mar. 14. Bwbach-ddallwyd mewn ffolineb;
56. Ffyſtwyd ei ben â gweilyn,
A chernodiwyd e'n yſſcymmyn.
Ar y bore yr holl Jddewon,
A 'r Offeiriaid, a 'r gwyr mawrion,
Y ddoent â Chriſt gwedi glwmmu,
At *Bilatus* idd i farnu.
Pilat gwedi holi e'n galed,
Mat. 27. Heb gael yndo fai na niwed,
Dan lanhau a golchi ddwylo,
Y rows barn marwolaeth arno.
Cynta peth y farne *Pilat*,
Oedd I chwippio heb ei ddillad,
Yn ôl hynny i groeſ-hoelio,
* *Marw.* Ar y crog-pren nes * departo.
Felly chwippiwyd Chriſt yn dôſt,
O hewl i hewl, o bôſt i bôſt:
Ac ni adewid modfedd arno,
† *Fflan-* Oi ben i draed heb ei † ſcwrgio,
gellu. Gwedyn dewe filwyr *Pilad*,
†*Ddioſcent* Ac hwy † ſtripient Chriſt o'i ddillad,
Ac a'i gwiſcent e'n cyn frafed,
Mewn hên fantell gôch o ſcarled.
Yn ol hyn ſe blethe rhain,
Anfad Goron fawr o ddrain,
Ac a'i gwiſcent ar arleiſie
Chriſt, nes rhedei waed yn bibe.
Rhoddent heſyd yn ei Law
Gorſen, dan ymgrymmu draw,
A'i watwaru â geiriau mwynion,
Dydd-dawch Brenin yr Iddewon.

Gwedi dioſc Chriſt dracheſen,
Rhoeſont y groes ar ei geſen, *Jo. 19.17.*
Iddo i llyſco ir Benglogfa,
Lle croeſhoeliwyd ar ei hycha.
Pan yr aethont iw groeſ-hoelio,
Tyllwyd ei draed a'i ddwy ddwylo;
Ac hwy hoeliwyd yn fileinig,
A thair hoel o haiarn ffyrnig.
Er maint oedd ei boen a'i loeſe,
Etto er hyn ni 'gore o'i ene;
Ac ni yngane wrth y poenwyr, *Act. 8.32.*
Mwy nâ 'r Ddafad dan law 'r Cneifwyr.
Ond ſe offrwmme ar y groes,
Pan oedd chwerwa a blina 'r loes,
Ei enaid gwynn, a'i waed i gyd,
Yn aberth dros bechodau 'r byd,
Ac orchmynne ei enaid gwirion, *Luc. 23. 34, 46.*
Yn llaw ei dad y Barnwr cyſion, † *Ddeiſſ.*
Dan † ymhwedd arno am ſadde,
Ir Iddewon a'i croeſ hoelie.
Felly y bu farw 'r Jeſu,
Ar y pren croes wrth ein prynu,
Ac y rhows ef waed ei galon,
Dros eneidiau 'r gwir griſtnogion.
Felly y rhows Duw ei Anwylyd,
I groeſ-hoelio trwy fawr benyd,
Er mwyn prynu ein eneidie,
† A'u gwaredu o'u holl boene. † *Fe waredir y ſawl a greſto ac edifarhao.*
Rhoddwn ninne foliant iddo,
Ddydd a nös heb ddim deffygio,
Am ei gariad ai drugaredd,
Yn prynu enaid dyn mor rhyfedd.
Diolch mawr a moliant hyfryd,
Y ſo ir Tâd a 'r Mab a 'n Ysbryd,
Am brynu enaid dyn mor britted,
Ai ddwyn ir nef o dôſt gathiwed.

Adroddiad o gariad Chriſt at y byd.

CLywch adrodd mawr gariad mab Duw at y by
Pan daeth ef or nefoedd, i'n prynu mor ddryd
Er peri i chwi gofio, am gariad mab Duw,
Ai foli 'n waſtadol tra fyddoch chwi byw.

Pan twyllwys y Cythrael, â'r afal y wraig,
I dorri'r Gorchymyn, trwy demptiad y ddraig;
Fe 'n gwerthwyd am afal ir diawl cymain un,
Heb neb alle 'n prynu, ond mab Duw ei hun.

Mâb Duw pan y gwelas ein cyflwr mor dôſt,
Fe ddaeth yn ei un-ſwydd, or nefoedd yn bôſt,
O blith yr Angelion, i grôth y wenn Fair,
I gymryd ein nattur, i'n gwared ni or pair.

Mair a feichiogodd, ar unig mab Duw,
O râd y glan Ysbryd, (ond tra rhyfedd yw)
Pan'r oedd hi'n bur forwyn, tra ieuangc mewn oed,
Heb fôd iddi hanffod, ag un gwr erioed.

Pan daeth amſer eſcor, fe aned mâb Mair,
Mewn ſtabal ym *Methlem*, ar fottel o wair;
Lle trowd ef mewn cadach, ai oſſod i lawr,
I orwedd mewn preſeb; ond happys o'r awr.

Pan ganed ein Prynwr, fe helwyd or nêf,
Angelion rhialwych, tra llawen ei llêf,
I faneg dan ganu, yr amſer ar pryd,
Y ganed Chriſt Jeſu, Jachawdwr y byd.

A'r Doethion or Dwyrain, pan gotſon eu pen
A gweled ei Seren, mor wych, ac mor wen,
Hwy ddaethont o'r Dwyrain, i *Fethlem* yn bo
I 'ddoli 'r dyn bychan, mewn llawer o gôſt.

Herod pan y clowas ef eni mâb Duw,
Fe hclodd ei ſwydogyn, i'w ddrwg fe 'n fyw;
Ac rhag iddo ddianc, fe laddodd pob un,
O feehgin bach Bethlem, a'i bleutyn ei hun.

Mair hithe gododd, ar hyd nos heb ddim trwſt,
Ac aeth at y Sybſyns, a'i phlentyn ar ffrwſt;
Lle bu hi 'n hîr aros, ni wn i pa cyd,
Nes darfod am *Herod* ai fwytſwyr i gyd.
Pan darfu am *Herod*, daeth *Chriſt* yn ei ôl,
Or *Aipht* i *Judea*, at genel rhy ffôl;
Lle bu ê 'n pregethu 'r Efengyl yn hîr,
I bobol Pengaled na chredei mor gwir.
Gwrthie tra gwerthfawr y wnaeth ef lawer pryd,
I ddangos mai 'r Jeſu oedd *Ceidwad* y byd:
Ni chredei 'r Iddewon nai wrthie nai wîr,
Ond ceiſio 'i fradychu ar fôr ac ar dîr.
Suddas fradychys, â chuſan tra châs,
Ai gwerthod ê 'n nwylo 'r iddewon di-râs:
Trachwant ar Arian ai gyrrod ê 'n hôſt,
I ymgrogi mewn cebiſt: ei fforten oedd dôſt.
Y nos y bradychwyd fe chwyſſôd y gwaed, *Luc. 22.*
I n daran doſturys, o'i ben hyd ei draed, 44
Wrth feddwl cyn chwerwed, a blined o'r loes,
Orfydde arno oddef, am bechod pôb oes.
Dalie 'r Iddewon ê, a ffaglau ac a ffynn,
Pan oedd ê 'n gweddio 'n ol Swpper yn t Syn: *Ioan 18.*
Idwy rhwyment a chordau, hwy llyſcent trwy frâw, 3.
At *Annas* a *Chaiphas*, iw holi dan llaw.
Pilat yn fynych ai holodd e yn chwai, *Iſaiah*
Heb allel cael ynddo, na phechod na bai:
Ond dan olchi ddwylo, fe wnaeth ag ef gam,
I e'i barnwys i farw, heb wybod pa ham.
Fe farnwys i chwippio o'i ben hyd ei draed,
Les bôd ei *Gorph* purwyn, yn llwiô gan waed;
I chwedyn i hoelio, ar grogpren trwy gûr,
Trwy ddwylaw, a'i ddwy troed, a hochion o ddur.
I Coronwyd Chriſt hefyd a choron o ddrain,
I e wiſcwyd mewn mantell o Scarled cochmain,
I addolwyd mewn gwatwar, dan blygu pob glin,
I gurwyd a chorſen, dan yſtyn y min.

Fe

Fe rowd ar ei yſgwydd y groes idd i ddwyn,
Nes mynd ir benglogfa heb nemmawr o gwyn:
Ar honno 'n fyleinig, fe hoeliwyd yn fyw,
Ac felly ar grogpren fe grogwyd mab Duw.
Er maint oedd ei gyſtudd, ai gamwedd a'i gûr,
Pan hoeliwyd ef felly, â'r hoelion o ddûr,
Ni ' gorodd oi enau, ni ofynodd, pa ham,
Mwy nâ'r oendan law'r cneifiwr, er maint oedd ei gam;
Ond llefain yn * irad, o'r groes ar ei Dâd,
Am fadde'r Iddewon, a ſugnent ei waed:
O achos na wyddent, ar hynny o bryd,
Eu bod hwy 'n croeſhoelio Jachawdwr y byd.
Ac felly bu farw mab Duw ar y groes,
Wrth ddwyn ynddo ei hunan y blinder a 'r loes
A' r poeneu a 'r penyd, a 'r dial i gyd,
Oedd Duw yn ei ofyn, am bechod y byd.
Trwy Angeu tra phoen-fawr, a phrid werth ei waed
Fe wnaeth heddwch hyfryd, rhwng dynion ai dad;
Fe 'n dygodd ni 'r eilwaith mewn ſtafar a Duw,
Moliannwn ni 'r Jeſu tra fyddom ni byw.
Fe ddygodd ar grogpren ein pechod bob un,
Fe 'n † golchodd on beius trwy wir waed ei hun;
Fe 'n gwnaeth ni 'n frenhinoedd, a ſeiriaid i Dduw,
Moliannwn ni 'r Jeſu tra fyddom ni byw.
Cyſſawnodd y Gyfraith, bodlonodd ei Dad,
Fe brynodd ein Pardwn, fe 'i ſeliodd a 'i waed;
Fe 'n tynodd o'r carchar, fe rwygodd ein ſach,
Moliannwn ni 'r Jeſu yn fawr ac yn fach.
Ai Angeu fel *Samſon*, fe droedwys i lawr
Gyhuddwr ein brodyr, y wiber goch fawr:
Fe rwygwys ei deyrnas; fe ſigoedd ei ſhol;
Moliannwn ni 'r Jeſu, y 'neillwys y gol.
Fe ddofwys lliddiawgrwydd, a digter a dig,
Fe 'n gwnaeth ni 'n blant iddo trwy fabwysiad;
Fe rows i ni gyfran o deyrnas ein Duw,
Moliannwn ni 'r Jeſu tra fyddom ni byw.

* *Doſt.*

† *Ni ddichon yr anghredadyn anufydd ddyweddyd fel hyn.*

Dan. 12. 9, &c. *Gal.* 4 5, 6. 1 *Pet.* 1. 3. 4.

Co

Coronau goreuraidd ar bennau pob un, Y 2 *Tim.* 4 8.
A gynau gwych gwnion, tra lliniaidd eu llun,
Y Brynwys ef inni, a Theymas gwlad nef;
Moliannwn ni 'r Jesu, yn llawen ein llef.
Gogoniant a gallu, a diolch bôb pryd,
A fytho'r lan Drindod, am ein prynu mor ddrud:
A mawr glod a moliant i 'n prynwr a 'n pen,
A dyweded pob Chriſtion yn waſtod, *Amen.*

Awn i Fethlem.

AWn i *Fethlem* bawb dan ganu,
Neidio, dawnſio, a diſyrru,
I gael gweld ein *Prynwr* credig,
Aned heddyw ddydd nadolig.
Mae e' *Methlem* gwedi eni,
Yn y ſtabal tu hwnt i 'r * Oſtri: * *Ty lletty.*
Awn bob Chriſtion i † gyflwyno, † *I offrwm rhodd.*
Ac i roddi golwg arno.
Dymma 'r *Ceidwad* y ddanfonwys,
Tad toſturi o Baradwys,
I 'n gwaredu rhag * marwolaeth, * *Digofaint.*
Ac i wethio 'n iechydwriaeth.
Awn i *Fethlem* bawb i weled
Y dull, a 'r modd, a 'r Man y ganed;
Tel y gallom ei addoſi,
I 'i gydnabod gwedi eni.
Ni gawn *Seren* i 'n goleuo,
Ac yn ſerchog i 'n cyfrwyddo,
Hes y dycco hon ni 'n gymmwys,
I lle ſanctaidd lle mae 'n gorphwys.
Mae 'r *Bugeiliaid* gwedi blaenu,
I *Bethlem* dan lonnychu,
I gweld y graſol *Frenin*,
Awn ninne bawb eu dilyn.

Y mae 'r plentyn yn y *ſtabal*,
Gwedi drin gan *Fair* yn rhial,
A'i roi orwedd yn y preſeb,
Rhwng yr ych a'i dadmaeth *Joſeb*.
F' aeth y *Doethion* i gyflwyno,
† *Rhoddion.* Ac 'i roi † anrhegion iddo,
Aur, a thus, a myrh o 'r gore,
* *offrwm.* A'i * breſento ar eu glinie.
Rhedwn ninne iw gorddiwes,
I gael clywed rhan o'i cyffes:
Dyſcwn ganthyn i gyflwyno,
A rhoi clôd a moliant iddo,
Yn lle Aur rhown lwyr gred yndo;
Yn lle Thus rhown foliant iddo;
In lle Myrh rhown wîr ddifeirwch;
Ac fei cymmer trwy hyfrydwch.
Mae 'r Angelion yn llawenu;
Mae 'r ffurfafen yn tywynnu;
Mae llû 'r Nef yn canu Hymne;
Caned Dynion ryw beth hwynte.
Ioan. 1.14. Awn i Fethlem i gael gweled
Y rhyfeddod mwya wnaethbed;
Gwneuthur *Duw* yn *Ddyn* naturiol,
I gael marw dros ei bobol.
Awn i weld yr hên * *Ddiheuydd*,
* *Er ei fod yn hen, etto mae 'n hardd; heb ei dorri gan oedran.* Y wnaeth Nêf, a môr, a mynydd;
† *Alpha* oediog, Tad goleuni,
Yn Ddyn bychan newydd eni.
Awn i weled *Duw* y *Gair*,
Brenin Nêf, ar arfled *Mair*,
† *Tymaf.* Gwedi cymryd cnawd Dyn arno,
Yn fab bach yn dechre ſugno.
Awn i weled y *Mâb rhâd*,
* *Fel yr oedd ef yn Dduw.* Hun * na'i *Fam*, cyfoed a'i *Dâd*,
Mâb a *Thâd* y Fam a'i Ferch.
Yn lleia ei ſôn yn fwya ei ſerch.

Awn i *Fethlem* i gael gweled
Mair a Mâb Duw ar ei harffed, *Heb.* 1. 3.
Mair yn dala rhwng ei dwylo
'R Mab ſy'n cadw 'r *Byd* rhag *Cwympo*.
Awn i weld *Concwerwr Ange*,
Gwedi rwymo mewn cadache;
A 'r *Mâb* y rwyga *deyrnas Satan*,
Yn y craits heb ally crippian.
Awn i weled y *Meſſias*,
Prynwr Crêd, ein † *hedd a'n hurddas*; † *Ein heddwch a 'n gogoniant.*
Vnig Geidwad ein eneidie,
Ar fraich *Mair* yn ſugno bronne.
Awn i weled *hâd* y wraig,
Y bwyntiodd Duw i bwnio 'r Ddraig,
Ac i ſhigo ei ſhol wenwynig,
Am beri bwytta'r ffrwyth gwarddeddig.
Awn i weled y *Mâb* y gâd,
Yn rhyfedd iawn o 'i fam heb dâd;
A 'i fam yn *wyryf* ieuangc oed,
Mam heb nabod gwr erioed.
Awn i weld y *ferch* yn * *fâm*, * *I Grift yr oedd e'n ddyn.*
A 'r *fam* yn † *ferch* ddinwyf, ddinam: † *I Grift fel yr oedd e'n Ddaw.*
Y ferch yn magu *Thâd* o'i rwymyn,
A 'r *Tâd* yn ſugno brone 'r Plentyn.
Awn i weld y *Pen-ſâer* gore,
Y wnaeth yr haul a'r holl blanede,
Y nefoedd fawr a'i * Rhwn mor rhial, * *Ei ſtafelloedd mor ragorol.*
Yma yn gorwedd yn y *Stabal*.
Awn i weld *Duw 'r gogoniant*,
'Rhwn ſy'n meſſur nêf â 'i † rychwant, † *A'r Nen.*
Yn y preſeb heb un gader,
Yr oen mwyn yn ſalw ei biner.
Awn i weld yr *Oen* bendigaid,
Ni bu fâth o flaen Bugeiliaid;
Oen i Dduw y ddaeth mewn pryd,
I dynnu ffwrdd bechode 'r byd.

Awn i weld ein *Prynwr* hoyw,
Sydd i farnu byw a meirw:
Rhwn a 'n dûg i 'r nefoedd dirion,
Ar adenydd yr *Angelion.*
Dymma, gwelwch e 'n ddiſtwr,
Y gore i gid yn wanna gwr;
Duw yn ddyn, a dyn yn Dduw,
Y gwelo 'n llyn tra dedwydd yw.

Chriſt ſydd óll yn óll.

CHriſt ei hun ſydd ôll yn ôll,
Yn cadw dyn rhag mynd ar gôll;
Nid neb, nid dim, ond Chriſt ei hun,
Y ddichon cadw enaid dyn.
Y ſarph â 'r afal gynt a 'n twyllodd;
Y ſarph â phechod a 'n gwenwynodd;
Y ſarph â 'n tynnodd o baradwys;
Y ſarph i * vffern boeth an gyrrwys.
Mae mor ſuwr i bob dyn ſyned,
I bwll vffern i gaethiwed,
A phyt faem ni eiſoes yndo,
Oni cheidw Chriſt ni rhagddo.
Chriſt y ddaeth o 'r nef i 'n prynu,
Chriſt a 'n cadwodd gwedi 'n damnu;
Chriſt o 'n cyſtudd a 'n gwaredodd,
Chriſt a 'n dwg i deyrnas nefodd.
O gramp y llew, o ene 'r wiber,
O Rwyd y fall, o balfe 'r Teiger,
O 'r pwll, o 'r pair, o 'r deyrnas aflan,
Y tynnodd Chriſt ei ddefaid allan.
Ni all Satan ladd a mwrddro,
Fwy nag all mab Duw ddadfywio;
Y laddo 'r ddraig âi cholyn gau,
Gwaed yr oen all ei ſachau.

* *I ſtad o golledigaeth.*

Jeſu Griſt yw Hâd y wraig,
Y bwyntiodd Duw i droedo 'r ddraig; *Gen.* 3. 15.
I ſigo ei ſhol, i rwygo ei theyrnas,
I dynnu dyn o'i chrampe atcas,
Ni orchſyga nêb o 'r ddraig,
Ond trwy gymmorth Hâd y wraig:
Ni ddaw dyn o'i theyrnas aflan,
Nes y tynno Chriſt ef allan.

Chriſt yn vnig yw 'r hâd dinam, *Gen.* 22. 18.
Y bromeiſiodd Duw i Abram,
I 'n rhyddhau oddiwrth y felldith,
A rhoi inni 'r nefol fendith.

Chriſt yn vnig ydyw 'r Silo,
Y ddanfonodd Duw i'n cêiſio, *Gen.* 49. 10.
O gathiwed pob rhwy bechod,
I wasnaethu 'r ſanctaidd Drindod.

Chriſt ei hun yw Pren y bywyd,
Sy'n rhoi maeth i bawb o'r holl fyd:
Ni bydd marw yn dragwyddol,
Nêb y fwytto 'r ffrwyth ſancteiddiol.

Chriſt yw 'r Arch a'r lloches eſmwyth,
Gedwis Noe rag boddi, a'i dylwyth:
Chriſt yw 'r arch ſy'n cadw ninne,
Rhag pob diluw a diale.

Chriſt ei hun yw yſgol Jago, *Gen.* 28. 12.
Oedd o 'r nef ir ddaer yn pheico; *Jo.* 1. 51.
Ar yr hwn y mae i'n ddringad,
Os ir nef y mynwn ddwad.

Chriſt yw 'r Prophwyd mawr y helodd, *Act.* 3. 21.
Duw o'i fynwes, fry o 'r nefoedd,
I fynegi ' wllys hyfryd;
Gwrandawn arno dan boen bywyd.

Chriſt yw 'r Sarph o efydd preſlyd,
Sy'n Jachau brath neidir danllyd:
Dewn bob rhai â 'n dolur atto,
Fe 'n Jachâ ond edrych arno.

Heb. 9. 11, 12. Chriſt yw 'r ffeirad mawr offrymwys,
Waed ei galon dros ei eglwys,
Ar y groes i Dâd ſancteiddiol,
Dros y byd, i gadw ei bobl.

Pſal. 2. 6. Chriſt yw 'r Brenin grymmus, graſſol,
* *rheoli.* Sydd trwy râs yn * llywio ei bobol,
Ac yn goſtwng ei gelynion,
Fel y gâllont gael y goron.

Chriſt yw 'r Bugail ſy 'n bugeila
Joan. 10. 11, 28. Enaid Chriſtion rhag ei ddifa:
Ni chaiff llew, na blaidd, na llwynog,
Ddwyn o'i braidd, nac oen na mammog.

Chriſt yw Prins ein gwir dangneſedd,
Eſa. 9. 6. Y Ddiffoddodd pob digllonedd:
Col. 1. 20. A gwaed ei groes, yn Dduw, yn Ddyn,
Y gwnaeth ê 'r ddwy blaid ddig yn vn.

Can 2. 1. Chriſt yw 'r Rhoſſyn coch o Saron,
Sydd a'i liw 'n cynfforddi 'r galon,
Ac â'i 'rogle yn rhoi bywyd,
Ir trwm feddwl a'r gwan ysbryd.

Jer. 8. 22. Chriſt ei hun yw 'r Balm o Gilead,
* *anebeithiol.* Sy 'n Jachau pob archoll * ddeſprad,
* *Piccell.* A rows Satan â dart * pechod,
I 'n eneidiau a'n cydwybod.

Joan. 6. 33, 35. Chriſt ywr Manna ddaeth o 'r neſoedd;
Duw ei hun oi' râs a'i rhoddodd:
Y nêb yn ffyddlon a'i bwyttaffo,
Ni ddaw byth ddim newyn arno.

Chriſt yw Oen y paſc 'aberthwyd,
Dros ein pechod pan croeſhoeliwyd;
Rhwn ſy âi waed yn cadw 'r enaid,
Rhag ir Angel drwg ei ſcliffiaid.

Exod. 30. Chriſt yw 'n Hallor arogldarthu,
Ar yr hon y mae aberthu,
Pêr arogle mawl a gweddi,
Forcu a hwyr i Dâd goleuni.

Chriſt

Chriſt yw Meddyg y criſtnogion,
Rhwn â gwerthfawr waed ei galon,
Sy'n Jachau archollion pechod,
Pan na'll dim amgenach dygfod.
Chriſt yn vnig yw 'n Cyfryngwr,
S' ein cymmodi â 'n Creawdwr : 1 *Tim.* 2.
Nid oes nêb ond Chriſt ei hun, 5.
All cymmodi Duw a dyn.
Chriſt yw 'r Twrne ſydd yn dadle, 1 *Joan.* 2.
O flaen Duw am fadde 'n beie, 1.
Pan bo Satan yn cyhuddo,
Ac yn canlyn * grawnt i'n plago. * *Cennad.*
Chriſt yw 'n Brenin, Chriſt yw 'n ffeiriad,
Chriſt yw 'n Prophwyd, Chriſt yw 'n Ceidwad,
Chriſt yw 'n Bugail, Chriſt yw 'n Barnwr,
Chriſt yw 'n Pen, a Chriſt yw 'n Prynwr.
Chriſt cyn cynfyd ydyw 'r Alpha, *Datc.* 1. 11.
Chriſt heb derfyn yw 'r Omega,
Dechre, diwedd Jechydwriaeth
Meibion dynion ai derchafiaeth.
Chriſt yw dewr Gwncwerwr angau,
Chriſt a'i ſpeiliodd o'i holl arfau;
Chriſt a lyngcodd angeu melyn, 2 *Tim.* 1
Chriſt y dynnodd ffwrdd ei golyn. 10.
Chriſt ſy 'n cadw 'r holl † allwedde, † *Agoriade*
Sydd ar vffern ac ar ange; *Datc.* 1. 18.
Ni baidd Diawl nac angau * dwtchio * *Cyffyrdd.*
Neb, nes cael gan Griſt ei lwo † † *Rhoi cen-*
Chriſt yw 'r Pelican cariadus, *nad.*
Sydd â gwaed ei galon glwyfus,
Yn iachau ei adar bychain,
Gwedi 'r ſarph ei lladd yn gelain.
Chriſt yw 'r Pelican trugarog,
Sydd â gwaed ei galon ſerchog,
Yn Jachau ei frodyr priod,
Gwedi 'r Diawl eu lladd â pechod.

Nid oes eli ag a wnaethbwyd,
* *ſeddigi-maeth.* Nac vn * ſetswn a ddychmygwyd,
All Jachau vn archoll pechod,
Ond gwaed Chriſt, gwir eli 'r Drindod.
Chriſt yw 'r Perl y ddlyem mofyn,
Mat. 13. 45, 46. Nid tlawd perchen cyfryw berlyn;
Dôs dros fôr a thir i 'w geiſio,
Gwerth ſydd genyd cyn bôd hebddo.
Col. 1. 19. Chriſt ſydd bob dim ſydd anghenrhaid,
O flaen Duw i gadw 'r enaid:
1 *Joan.* 2, 2. Ni fyn Duw ond Chriſt ei hun,
Yn iawn dâl am enaid dyn.
Chriſt yn vnig, Chriſt ei hunan,
Chriſt heb neb, mewn rhan, na chyfran,
Chriſt heb ddim, ond Chriſt ei hun,
Yw vnig Geidwad Enaid Dyn.
* *Pridwerth.* Chriſt yw 'n* rhanſwm, Chriſt yw 'n haberth,
Chriſt yw 'n hoffrwm, Chriſt yw 'n cyfnerth;
1 *Tim.* 2. 6. *Heb.* 9. 14. Chriſt yw 'n Tryſſor, Chriſt yw 'n golyd,
Chriſt yw 'n gwir jachawdwr hefyd.
Chriſt ſydd gyflawn o bôb doniau,
Anghenrheidiol i 'n heneidiau:
Mae pôb peth yn Ghriſt ei hun,
Ac ſydd raid i gadw dyn.
Chriſt ei hunan yw 'n Cyfiawnder,
1 *Cor.* 1. 30. A 'n Sanctteiddrwydd, a 'n gwir Ddoethder,
A 'n ymwared, a 'n holl Bryniad,
Chriſt yw 'n comfford, Chriſt yw 'n Ceidwad.
Chriſt heb ddim, ond Chriſt ei hunan
Sy 'n dad-ddigio Duw yn fuan:
Rhuf. 5. 1. 2 *Cor.* 5. 21. Chriſt heb ddim, ond Chriſt yn vnig,
Sy 'n cyfiawnu dyn colledig.
Chriſt heb help na Sant, na Santes,
Chriſt heb gymmorth dyn, na dynes;
Chriſt heb nêb, ond Chriſt ei hun,
Yw vnig Geidwad enaid dyn.

Chriſt

Chriſt yn vnig 'ymdrabaeddodd, *Eſa.* 63.
Yn y win-wryf pan ein Prynodd: 3, 5.
Ni bu nêb o blant yr holl fyd,
Yn ei helpu i gadw ein bywyd.
Ni wnaeth Peder ond ei wadu,
Na'r Poſtolion ond diſannu;
Ni wnaeth Mair ond wylo 'n irad,
Tra ſu Chriſt yn chware 'r ceidwad.
Ni ddûg nêb ond Chriſt ei hunan *Eſa.* 53. 6.
Bwys, a baich ein pechod aflan:
Ni chwyſſod nêb o'r gwaed yn ddagrau,
Ond mab Duw, dan bwys ein beiau.
Ni chroeſ-hoeliwyd ond Chriſt Jeſu,
Am ein pechod wrth ein prynu:
Ni bu nêb, ond Chriſt ei hun,
Yn boddhau Duw, yn jachau dyn.
Ni bu nêb, ond Chriſt ei hunan, *Heb.* 2. 14,
Yn ein dwyn o feddiant Satan: 15.
Ni bu nëb yn lladd, yn llyngcu
Angeu didrangc, ond Chriſt Jeſu.
Chriſt ei hun y lyngcodd Angau, *Col.* 2. 14,
Chriſt y Speiliodd awdurdodau: 15.
Chriſt y gwnnodd ein * Bligaſſiwn, * *Rhwymedigaeth.*
Chriſt y dalodd gwerth ein pardwn.
Chriſt ei hun y wnaeth ein heddwch, *Col.* 1. 20.
Chriſt y brynodd ein dedwyddwch; *Gal.* 4. 5.
Chriſt a'n gwnaeth yn feibion Duw;
Chriſt a'n cadwodd † oll yn fyw. † *Sef y Ffyddloniaid.*
Chriſt ei hun y wnaeth y cwbwl,
Y dynnodd Enaid dyn o'i drwbwl:
Nid nêb, nid dim, ond Chriſt ei hun,
Dan Dduw y gadwodd enaid dyn.
Ni bu Angel, ni bu Brophwyd,
Ni bu Sant, na dyn a fagwyd,
Ni bu nêb, ond Chriſt ei hun,
Yn gweithio iechydwriaeth dyn.

Ni fyn Duw na chymmorth Angel,
Cyfrwng Sant, na'i draul, na'i drafel,
1 Tim. 2. 5. *Gwaed Merthyri, na gwaith dynion,*
Heb. 7. 25. *Ond gwaith Chriſt i gadw Chriſtion.*
Chriſt yw 'r iawn ſydd am bob pechod,
Jawn amgenach ni all tygfod:
Ni fyn Duw am bechod drewllyd,
Jawn ſydd lai nâ gwaed ei Anwylyd.
Na ddôd waed na gweithred vn dyn,
Gyda gwaed dy brynwr purwyn:
Ni chytuna trech di byw,
Waed pechadur a gwaed Duw.
Gwaed y Jeſu, gwaed y cymmod,
Ydyw 'r gwaed ſy 'n golchi pechod;
* *Tyſtion Chriſt a ddioddefaſant er mewn y gwirionedd.* Ni all gwaed yr holl Ferthyri, *
Olchi ffwrdd y lleia o'th frynti.
Nid gwaith Saint, nid gwaith Angelion,
Ydyw cadw enaid Chriſtion:
Gwaith ein prynwr Chriſt yn vnig,
Sydd yn cadw dyn colledig.
Gwaith dwy nattur mewn vn perſon,
Sydd yn cadw enaid Chriſtion:
Rhaid 'in prynwr, Duw a Dyn,
Weithio 'r gwaith cyn cadwer vn.
Nid gwaith Duw na dyn lleilltuol,
Ond gwaith Duw a dyn cyſſylltiol,
O ddwy nattur mewn vn perſon,
Sydd yn cadw enaid Chriſtion.
Eſa. 9. 6. Rhaid i'th Brynwr fôd yn Dduw,
Ac yn ddyn, (er dolwg clyw)
Cyn y galler cadw d'enaid,
Nai ryddhau o'i boen afriaid.
Col. 1. 20. *Rhaid ei fôd 'en Dduw gallnog,*
I ddad-ddigio d' Arglwydd llidiog,
Luc. 1. 71. *Ath ryddhau o feddiant Satan,*
Ath elynion fawr a bychan.

Rhaid

Rhaid ei fôd e'n ddyn di-frychau,
I gael marw dros dy feiau, *Heb. 7.26.*
A'i farwolaeth yn cyſtadlyd,
A marwolaeth pawb o'r holl-fyd.

Nid oes yn y nêf na'r ddaiar,
O'r fath brynwr perffaith hygar,
Ond y Gair y wnaed yn gnawd,
Jeſu Griſt ein Duw a 'n brawd.

Nid oes nêb gan hynny ddichon,
Gadw enaid vn rhyw griſtion,
Ond y prynwr mawr Chriſt Jeſu,
Duw a dyn, a fu 'n ein prynu.

Nid oes jechydwriaeth ddiwall,
Inni gaffel mewn nêb arall,
Ond y gaffom yn Griſt Jeſu,
Rhwn ordeiniodd Duw 'in prynu.

Nid oes Enw dan y nefoedd, *Act. 4. 12.*
Gwedi roddi inni 'r bobloedd,
All ein gwneuthur yn gadwedig,
Onid Enw 'r Jeſu 'n vnig.

Ni fyn Duw ond Chriſt ei hunan,
Ni fyn Duw vn * partner aflan, * *Cyfaill.*
Igydweithio gyda'i Anwylyd, *1 Tim. 2. 5.*
In y gwaith fy'n cadw'r holl-fyd.

Ni fyn Mâb Duw nêb yn Bartner,
Igydweithio gwaith dau hanner, *Eſa. 63. 3.*
In y gwaith o'n jechydwriaeth:
Iid nêb teilwng, o'i gwmpniaeth.

Fe fyn naill a bôd yn hollol,
In Jachawdwr idd ei-bobol,
Neu na fwro byth ynghyd,
Chreadur fy'n y byd.

Ni fyn Chriſt roi i Sant nac Angel,
Yn na delw o vn ferfel, *Eſa. 42. 8.*
Art na pharſel, rhan na chyfran,
I'r gogoniant fy 'ddo ei hunan.

Or

Or bydd yn rhwy ddyn mor angall,
Ac ymofyn Ceidwad arall,
Cymred hwnnw yn Achubydd,
A gadawed Ghriſt yn llonydd.
Ceiſied eraill Saint a delwe,
A'i gwaith gwael i gadw eu 'neidie;
Ni chais f'enaid archolledig,
Geidwad byth ond Chriſt yn vnig.
Duw rho imi dy anwylyd,
Chriſt yn arch wi 'n geiſio genyd:
Rho imi ſynnech gydâ hynny,
Rhoiſt im ddigon o rhoi 'r Jeſu.
Duw rho i mi Griſt yn Geidwad,
Chriſt yn Frenin, Chriſt yn ffeiriad,
Chriſt yn Brophwyd, Chriſt yn Brynwr,
Chriſt yn Helpym-mhob cyfyngdwr.
O'r cai ddim ond Chriſt ei hunan,
Gan fy nefol Dad im cyfran,
Mi gâſ ddigon yn fy nghîſt,
Er na chaffwyſ ddim ond Chriſt.
Or câſ i Griſt, fe dry fy rhyw,
O fâb ir fâll yn blentyn Duw,
O dayn ar gôll, o Slaf i Satan,
Yn wir Aelod iddo ei hunan.
Er cael Aur, ac er cael arian,
Er cael Tai a Thiroedd llydan;
Beth wyſ nés er cael pob cyfraid,
Nes cael Chriſt i gadw f'enaid?
Tynn fy llygaid, tynn fy nghalon,
Tynn fy ngolud am cyfeillion,
Tynn y cwbwl oll ſydd gennif,
Cyn y tynnech Griſt oddiwrthif.
Sonied Milwyr am ryfela,
Sonied Morwyr am dda 'r India,
Sonied Carl am lanw ei Giſt,
Sonied Chriſtion byth am Griſt.

Hîl Adda.

Hîl *Adda* gamweddus plant *Efa* drafaelus,
Uffern. A deilaid gofydus * Gehenna,
Dihunwch, dihunwch, o'ch trymder a'ch triſtwch,
Daeth i chwi ddiddanwch o'r mwya.
Cans heddyw medd Gabriel, geirwir ei chweddel,
*Negeſſwr o * gwnſel Jehofa,*
O gyngor Duw. *Y ganed ein prynwr, Chriſt Jeſu 'n Jachawdwr,*
Mab Duw, ein Achubwr ni 'n benna.
Gan hynny crechwennwch, a gwir orfoleddwch,
A chenwch, a ſeiniwch * *Hoſanna,*
Achub ni deiſyfwn. I Dduw yn 'r vchelder, ir ddaiar eſmwythder,
I ddynion y mwynder o'r mwya.
Cans hwn ydyw 'r hedyn, a'r helpwr, a'r himpyn,
Addewwyd o'r gwreigin i Adda,
I ſigo ſhol Satan (y Sarph) dan ei waddan,
Hyfryda. *Pan helwyd o'r berllan * arayla.*
A dymma 'r Hâd dinam, addewis Duw i *Abram,*
Yn fendith o'n hên fam *Sara,*
A'i hepil, lin olin, hyd *Ddafydd* y Brenin,
O *Jeſſe* y gwreiddyn † rhiala.
Bonheiccа. *A thymma i chwi 'r Silo, oedd Jacob yn ſeinio,*
Y ddawe i 'n bendithio o Juda,
Pan dygid y goron, oddiar yr Iddewon,
*A'i rhoddi i * eſtron Duwmea.*
Of Herod. A thymma 'r Prins aeddfwyn, *Emmanuel* irfwyn,
Mâb graſſol y forwyn *Faria,*
Addew-wyd i *Achas,* trwy 'r prophwyd *Eſaias,*
I'n harwain i'r deyrnas bradwyſa.
A dymma 'r Meſſias, addawodd Michedi,
O Fethelem dinas Ephrata,
Y enid i'r bobol, yn Frenin tragwyddol,
I harwain ir nefol orphwyſfa,

A thymma i chwi'r Prophwyd, a'r Brenin addaw-
A'r ffeiriad y bwyntiwyd yn benna, (wyd
I offrwm ei hunan, yn aberth bereiddlan,
I ddattod gwaith Satan fileina.
Chwi glywoſch i Satan gynt dwyllo'n y berllan,
A'i hocced y gwreigan hên Eſa,
I ſwytta yn rhy flyſig yr afal gwarddedig,
A chwedyn rhoi 'chydig i Adda.
Pan temptiodd y gelyn a'r afal y ddoi ddyn,
I dorri gorchymym *Jehoſa*,
F'aeth *Adda* a ninne yn euog o ange,
* *I gyflwr o golledigaeth.* I * Uffern a'i phoene diffeitha.
O Uffern ac ange, nid oedd neb y alle,
Yn prynu trwy boene pwy bynna,
Ond unig mab graſlon y Jeſus tra chyſion,
Y ddigſom mor greulon o'r cynta.
A'r mab hynny ynte, oedd yn rhaid iddo ddiodde
Ar grogpren yr ange diffeitha:
Gan wir gymryd arno gnawd dyn i'w groeſ-hoelio
A throſom ddad-ddigio *Jehoſa.*
Ac os Duw ni fynne roi fab i ddiodde,
Er cadw 'n heneidie rhag poenſa,
Mewn carchar uffernol, a phoene tragwyddol,
Y byſſe'r holl bobol pwy bynna.
Pan gwalas Duw graſſol ein ſtâd mor doſturiol,
O'i gariad rhagorol yn benna,
F' addewis ein helpu, trwy ddanfon i'n prynu
Ei vn mâb *Chriſt Jeſu* anwyla.
Ac felly pan gwalas Duw 'r amſer cyfaddas,
Fe helwys o'i deyrnas bradwyſa,
I'r ddairen anhyfryd ei unig anwylyd,
Ein cnawd i gymmeryd yn gynta.
A chnawd dyn y gymmerth ein *prynwr* yn brydfer
O Fair yr eneth anwyla,
Yn daran rhyfeddol trwy 'r ysbryd ſanctteiddiol,
Heb weithred dyn cnawdol na i' goffa.

O

Ond rhyfedd, rhyfeddod! fe aned heb bechod,
O forwyn yn gwrthod a gwra,
Yn berffaith ddyn cnawdol, heb weithred corphorol
Trwy'r ysbryd ſancteiddiol gorucha.
Os merch wrth feichiogi, a merch wrth eſcori,
A merch gwedi geni 'r mab cynta,
Oedd Mair pan i magodd, a merch pan priodvdd,
A merch pan † *departodd oddi yma.*
O waith iddo gymryd ein poene a'n penyd,
Fe aned i 'r triſt-fyd yn llwmma,
Mewn ſtabal anghymmen, ym-mhreſeb yr ychen,
Lle trowd ef mewn gwlanen o 'r tlotta.
Ac etto er peri i'r byd i addoli,
Er maint oedd ei dlodi a'i lwmdra,
Fe wnaeth Duw i Seren, mor ddiſclair a'r haul-wen,
I'w * *waitio yn yr wybren iſela.*
Daeth hefyd wyr doethion Aſtronomers mawrion,
Brenhinoedd o galon *Caldea,*
Pob vn ar ei ddaulin, i addoli 'n ei rwymyn
Ei Duw a'i Brenin arbenna.
Tair anrheg rhagorol, yn gweddu 'n berthnaſſol,
I ſwydde neillduol Meſſia,
Offrymſont hwy hefyd i'r Brenin bach hyfryd,
Aur, Thus peraroglyd, a Myrra.
Daeth hefyd Angelion, i faneg i ddynion,
Mae ef oedd yr vnion *Feſſia,*
A 'r Ceidwad, a 'r Prynwr, a 'r vnig Jachawdwr,
Addawſe 'n Creawdwr o 'r cynta.
A'r nefoedd agorodd, a 'r ddairen cleuodd,
A'r Angel a lefodd yn lewa,
Gloria in excelſis, Pax & in terris,
Pan ganed Prins happys * *Europa.*
gollſom yn wallus, drwy Eſa drachwantus,
Yn ddigon anhappus o 'r cynta,
i gawſom drachefen, ond gwych oedd y fforten,
Pan ganed y bachgen *Meſſia.*

† *Ymadawodd.*

† *Cogoniant yn y goruchaf, ar y ddaiar tangnedd-yf*

* *Rhan o'r byd wedi oſod dros y cwbwl.*

I ddattod gwaith Satan, i groesi flin amcan,
A'n cynnull o'i gorlan dywylla,
Ydaeth *Christ* ein *Harglwydd*, o'r nef yn ei vnswydd
I'n cadw rhag gwradwydd a phoenfa.
Gan gymmaint oedd cariad y grasol vcheldad,
Tu ag attom blant anllad hên Efa,
Fe rows ei anwylyd, i grogi'n anbyfryd,
I brynu ein bywyd o boenfa.
A chymmaint oedd cariad Christ attom yn wastad,
Eu frodyr tra irad eu poenfa,
Ac y rhoei ynte 'n danbaid ei fywyd a'i enaid,
I farw dros ddefaid ei borfa.
Yr Ange haeddasom, fe'i talwys ef drosom,
A'r dyled adawsom heb gwpla:
Ein scrifen fe dorrwys, a'r fforffed fe dalwys,
A'n pardwn fe'i prynwys o'r pritta. (on,
Gwaed gwerthfawr ei galon, ai fywyd gwyn gwirO ffrymmwys ef drosôn yn fwyna,
Yn aberth ir Drindod, trwy gwilydd a dannod,
† *Bridwerth.* Yn † rhanswm dros bechod pwy bynna.
Duw dad a ddaed-ddigiawyd, a'n rhanswm y dalwyd,
A'n pardwn y selwyd yn suwra:
Christ a'i purcassodd, a'i fywyd fe'i prynodd,
* *Sef pob credadyn difeiriol vfydd.* *A'r* * *Byd a waredodd o'i boenfa.*
Dros pechod yr holl fyd, offrymmwys ê ei fywyd,
I prynu o'i penyd a'i poenfa:
Os yndo y credwn, mae 'n suwr i ni bardwn,
†† *heb beryglo garchar uffern* Heb † ddansher o ddwnsiwn Gehenna.
Cans Satan orchfygwyd, Ac Angeu gongcwerwyd,
† *Anrhaith* *Ac vffern y speilwyd yn † spwylfa:*
Eneidie plant dynion, o grampe 'r gwir duon,
Y gariodd y gwirion Fessia.
Adda a'n taflwys, i vffern heb orphwys,
O berllan Baradwys esmwytha:
Christ ynte a'n cododd, o vffern i'r nefoedd,
I orphwys yn llysoedd *Jehofa.*

Cans

Cans dymma 'r oen tirion y ladde 'r Iddewon,
Etifedd gwynn gwirion Jehofa,
Dymuniad tra hyfryd cenhedloedd yr holl fyd,
Eu comfford a'u Iechyd gorucha.
A thymma 'r Maen ſiccir, wrthode 'r Adeilwyr,
Maen tramgwydd, craig rhwyſtyr *Judea,*
Ein Perl a'n Prins ninne yr holl genhedlaethe,
Chriſtnogion † ſy 'n adde 'r *Meſſia.*
Er bôd ein pechode' heb feſſur na phwyſe,
An bryntifal pentre Gomorra:
Etto os credwn, a gwella tra gallwn,
Fe bayr i ni Bardwn y bara.
Vn droppyn ſancteiddlon, o wir waed ei galon,
All olchi 'n hôll ffinion ddiffeithdra,
Pe baent hwy cyn goched a'r Pwrpwl neu'r ſcarled,
A'u gwneuthur cyn wnned ar Eira.
Weithian os credu a wnawn ninne i'r Jeſu,
A chwympo i waſnaethu e 'n vfydda,
Fe ddug ein eneidie, i'r nef lle mae ynte,
I ganu hôll hymne Jehofa.
Lle mae mwy hyfrydwch, a nefol † rhialtwch,
Llawenydd a heddwch o'r hwya,
Nag allo clûſt glywed, na llygad i weled,
Na chalon yſtyried pwy bynna.
Moliannwn gan hynny, ag eitha o'n gallu,
Ein prynwr Chriſt Jeſu anwyla,
Am brynu 'n eneidie, drwy chwerw loes ange,
O vffern a'i phoene diffeitha.
O molwn ni 'n waſtod pôb *Perſon* o'r *Drindod,*
Mewn vndod mor barod er *Adda,*
I'n tynnu mor raſol, o'r carchar vffernol,
I fyw yn y nefol orphwyſfa.

†*Oni addefiwn ni Ghriſt yn ein bywyd, yn gyſtal ac yn ein geiriau, ni thal ein haddefiad ni ddim. Tit.* 1. 16.

† *Gogoniant.*

Cynghor

Cynghor i Bechadur i ddyfod at Jeſu Grif

† *Tyred.* †DEre hên Bechadur truan,
Mat. 11. Dere at Griſt trwy ffydd dan riddfan;
28, 29. Mae Mâb Duw yn d'alw atto,
Od yw pechod yn dy ſlino.
Chriſt ei hun ſy 'n galw arnad,
Jo. 7. 37. Chriſt ſy 'n erchi itti ddwad;
**Adfywio.* Chriſt ſy 'n cynnig dy * reffreſhio,
Os trwy ffydd y doy di atto.
Dere at Griſt er maint yw'th droſſedd,
Dere er cynddrwg oedd dy fuchedd:
Dere ym-mhryd, cais gymmorth gantho;
F'all dy gadw 'r awr-y mynno?
* *Gwbl.* Er dy golli 'n * gwitt yn Adda,
Er ir cythrel câs dy ddala,
Er it ddigio Duw yn danllyd;
Joan. 3. Cred yn Griſt, ſe geidw'th ſywyd.
36. Er dy ennill mewn anwiredd,
Pſal. 51. 3. Er it fyw mewn aflan fuchedd;
Dere at Griſt, cais gymmorth gantho,
Zech. 13. F'all dy olchi a'th ail greo.
1. Er dy ſod ti 'n elyn Duw,
Rhuf. 5. Wrth naturiaeth ath ddrwg ryw;
10. Cred yn Griſt, ſe'th wna o elyn,
Joan. 1. 12. Ith nefol dad yn anwyl blentyn.
Er dy ſod ti 'n ſlaf i Satan,
Ac yn was caeth yn ei gorlan;
Eph. 2. 2. Cred yn Griſt, ſe'th dynn o'i grampeu,
Luc. 1. 79. Fe'th ddwg o'i dywyll gell ir goleu.
Er dy ſod ti 'n haeddu 'th ddamnio,
Rhuf. 5. 18. Ath droi i vffern i'th boenydio;
Joan. 6. Cred yn Ghriſt ſe'th ddwg ir neſoedd,
47. I glodfori 'r hwn ath Greuodd.

Er dy fod ti megis * Rhebel, *Gwrthryfelwr.
Gwedi 'th droi o ſant yn Gythrel :
Cred yn-Ghriſt, bydd un o'i blant,
Fe 'th dry o Gythrel etto yn ſant. 1Cor. 6. 11.
Er dy fod ti 'n ddyn damnedig, Rhuf. 5.
Yn hên Adda ein tad gwenwynig ; 12. 19.
Cred yn Ghriſt fe 'th geidw etto,
Er i Adda hên dy damno.
Er i Satan entro i'th lettu,
Ai oreſcyn heb ei nadu ;
Cred yn Ghriſt, fe ddwg ei arfau,
Fe dry Satan dros y trothau..
Er ir lladron ſpeilio d'enaid, Luc. 10.
A'th archolli yn dra † embaid ; 30.
Cred yn Ghriſt y gwir Samariad, † Peryglus.
Fe iacha d' archollion deſprad *
Er ir danllyd ſarph dy frathu, * Anobeithiol.
A'th wenwyno nes dy nafu ;
Cred yn Ghriſt, fe ddoſa 'r poen,
Fe iacha 'r clwyf a gwaed yr oen.
Er it fynych gyfeiliorni,
Megis dafad gwedi cholli ;
Cred yn Ghriſt, fe ddaw yn ſuan,
O'r nef i'th droi, o'r gors i gorlan,
Er it bechu fîl o weithie,
Er it haeddu cant diale ;
Cred yn Ghriſt, ti gei faddeuant,
Am dy bechod oll a'th drychwant. Eph. 1. 7.
Er bod lliw dy fai cyn goched, Eſa. 1. 18.
Ac yw'r pwrpl côch neu 'r ſcarled ;
Cred yn Griſt, trwy waed fe 'th olcha,
Nes bech di mor wynn ar eira.
Er bôd dy feie mewn rhiſedi,
Yn fwy na gwallt dy ben o gyfri ; Act. 10.
Cred i'th Brynwr, Duw a dyn, 43.
Fei maddeu itti bôb yr un.

Cymmer gyſſur, cwyn dy galon,
Cred yn Griſt dy Brynwr tirion;
Edifara am dy frynti,
Chriſt a fydd yn Geidwad itti.
Mae Chriſt i'th wawdd, mae Chriſt i'th alw,
Mae Chriſt i'th gymmell atto 'n groyw:
Ezek. 33. 11. *Pam y byddi marw 'n irad,*
Eiſie dwad at dy Geidwad?
Luc. 19. 10. Chriſt y ddaeth o'r nefoedd auraid,
Ir byd i gadw pechaduriaid;
Ei ſwydd, ai grefft, ai waith yn vnig,
Yw cadw eneidiau rhai colledig.
Ruſ. 3. 23. Dyn colledig ydwyt tithe,
Fel y mae pawb o honom ninne:
Pam na ddoy tra fytho 'n galw,
At dy Geidwad Chriſt i'th gadw?
Nid yw'th bechod ddrwg-ddyn angall,
Fwy nâ phechod Saul neu arall:
Fe gâs Saul faddeuant gantho:
Ditheu cei os credu yntho.
Nid yw'th bechod fwy nag allo,
Chriſt eu maddeu ai * deleuo,
Tynnu ymai th. Na'th hoſl feie, nath holl frynti,
Fwy nag allo Chriſt eu golchi.
Ni all Satan byth dy lygru,
Fel na allo Chriſt dy helpu,
Na'th ddiſwyno, gwnaed ei waetha,
Fel na allo Chriſt dy wella.
Act. 9. 13. Chriſt all wneuthur heb fawr drafel,
Ib. 15. Oen o flaidd, a Sant o Gythrel,
Hên ddyn aflan, yn ddyn ſuw,
A dyn ir fâll, yn ddyn i dduw.
Ni wnaeth Chriſt ond galw ar Zache,
Ai droi 'n Sant, ar hynny o eirie:
Fe'th dry ditheu 'n oen os myn,
O lwdwn du yn llwdwn gwynn.

Duw

Duw galluog ydyw Chriſt,
Yn maddeu beiau 'r truan triſt,
Yn newid naws, yn gwella nattur,
Yn dattod gwaith y diawl, heb rwyſtyr,
Hôll-alluog yw dy Brynwr,
F' all * reparo gwaith y temptiwr:
F' all ei daflu beunydd allan,
O galonnau 'r bobol aflan.
Pe bae ſaith rhyw gythrel ynod,
Pyt fae leng tu ſewn ith gaudod;
Fe try Chriſt hwy ôll fel cilion,
Ar gair cynta, 'maes o'th galon.
Nid oes grym gan vn creadur,
*Hindro gwaith dy Brynwr pryſſur:
Ni all dyn na diawl ei rwyſtro,
Roi 'ti râs, os credu ynddo.
Nid oes dyn yn Griſt yn credu,
Na bo'n cael grâs i difaru,
Ac i wella ei fuchedd beunydd,
Nes yr elo 'n ddyn o newydd.
Ni ddaeth dyn i geiſio gras,
At fab Duw erioed, nas cas,
Nac i fegian cymmorth gantho,
Nas rhows Chriſt e'n ebrwydd iddo.
Dere dithe, cais ras gantho,
Nad ith bechod brwnt dy rwyſtro:
Ni ddaeth Chriſt i gadw enaid,
Ond eneidiau pechaduriaid.
Ni ddaeth Chriſt i gadw o ddifri,
Ond y rhai oedd gwedi colli:
Swydd a chrefft mab Duw yn vnig,
Ydyw cadw rhai colledig.
Dere dithe 'n ſuan atto,
Mae 'n dy gathrain, mae 'n dy gyffro:
Dere atto, cred yn vnig,
Fe wna Chriſt di'n ddyn cadwedig.

1 Joan. 3: 8.

* Adnewyddu.

Mar. 5. 8, 9, 13.
Mar. 16. 9.

* Rwyſtro. Jer. 32. 17.

Act. 15. 9.
2 Cor. 5. 17.

Eſa. 45. 19.

Mar. 2. 17.

Duw rô gras i tithe ddwad,
Yn ddi-aros at dy Geidwad,
Trwy ffydd ſywiol a diſeirwch,
I gael gan Griſt ras a heddwch.

Cyngor i Bechadur i ddyſod at Ghriſt.

Dewch bawb ſydd drwn lwythog gan bechod a bai
Dewch at eich *Jachawdwr*, ſydd eich gwawd ch
bob rhai,
I laeſu 'ch trwm lwythe a'ch blinder a'ch cryd:
Mae 'n addo 'ch reſfreſhio, dewch atto mewn pryd.
Dewch bawb at eich Ceidwad, a'ch Prynwr a'ch Pe
A'ch Brenin a'ch Prophwyd, a'ch ffeiriad a'ch llen,
A'ch Meddyg, a'ch Bugail, a'ch Caſtell, a'ch Craig,
A'ch vnig Jachawdwr, Concwerwr y ddraig.
Dewch bawb at *Griſt Jeſu* ſyn gwawdd pawb mor fw
I ddwad hyd atto i wneuthur eich cwyn:
Ond dangos eich dolur, bid ef fawr, bid ef fâch,
A deiſyf ei gymmorth, ſe 'ch hela 'n holl iâch.
Fe'ch dad-ddrys och dryſſwch, ſech gwna yn wyr rhy
Fe dâl eich holl ddyled, ſe'ch cymmorth yn brydd,
Fe laeſa 'ch trwm lwythe, a'ch dagrau ſei ſych;
Fe gweiria 'ch archollion, ſe 'ch gwna chwi'n holl wy
Fe wna heddwch rhyngoch a'r Barnwr ei D
Fe ſyn i chwi bardwn, trwy bridwerth ei wa
Fech dug chwi drachefen mewn Ffafar a Du
Fech cadw mewn cariad, tra ſyddoch chwi by
Fech gyſch och pechodau â'i waed bob yr
Fe eſſyd byth ynoch ei yſpryd ei hun;
Fech gwna chwi yn ſeibion, yn ſerched iw D
A chyd-etiſeddion, oi Deyrnas yn rhad.
Fe droeda 'ch gelynion, ſei teilſil ir llawr,
† *Herlyd.* Fe ddug eu holl arfau, ſei † dylud ſel Caw
Fe dynn eu holl gryſder, ſe ddadraidd eu
Fech gwna yn gongcwerwyr ar Satan dro

Pe gwyppech blant dynion, mor doſt ydyw 'ch cas,
Ach cyflwr colledig heb nerth Duw a'i Ras,
Ni chyſcech, ni ſwyttech, nes dyſod at Chriſt,
I wella'ch toſt gyflwr, â chalon drom driſt.

Beth 'ym ni rhai goreu, wrth nattur a rhyw,
Ond plant i'r digoſaint, heb gyfnerth mab Duw,
Agweiſion i bechod, a ſlafiaid i'r fall,
A thanwydd i uffern, plant Angeu di-ball?
Mae pawb gwedi nyrddo gan bechod, ochloch!
Cyn ddued a'r Moyrys, cyn frynted a'r môch:
Rhaid dyfod at Jeſu i newid ein grân,
Agolchi 'n haflendid, cyn gwneler ni 'n lân.
Fe wnaeth yr hen Adda ni 'n elynion i Dduw,
Yn blant i'r digoſaint, heb ddim modd i fyw:
Rhaid dyfod at Jeſu i'n cymmodi' â'i Dâd,
Cyn gwneler ni 'n feibion, trwy fabwys a rhâd.
Fe dynnod y Gelyn bob dyn idd ei rwyd,
A'r fale gwarddedig, trwy wall Efa lwyd:
Ni thorrir o'r groglath, ni'n tynnir ni maes,
Nes tynno 'r hael Jeſu, â'i Rym ac â'i râs.
Mae 'n henaid fel dafad yn Safan y blaidd,
Ynghrafangc y Gelyn, a diangc nis baidd:
Rhaid cymmorth y Bugail, Chriſt Jeſu a'i râs,
Cyn tynner vn enaid o'i grafangc i maes.
Mae 'r Angel diniſtriol goruwch ein tai,
Yn ceiſio 'n deſtrywio, waith cymmaint yw 'n bai;
Rhaid iro 'n * cynnorau, a gwaed un mab Duw,
Cyn paſſo 'r fall heibio, na'n gadel yn fyw.
Mae holl blant dynion dan feddiant y fall,
Mewn dwngwn ddû, tywyll, yn gorwedd, yn ddall,
Wrth gadwyn o bechod, nes delo mâb Mair,
I tynny o'r dwngwn â'i râs ac â'i Air.
Ni thynner dyn allan o deyrnas y fall,
A'r pechod lle herys, gwnaed pawb ore ac all,
Nes rhwymo Chriſt Satan, tryw gryſder a ffôrs,
A thynnu dyn allan, fel nifel or gors.

Mae pawb mewn tywyllwch, wrth nattur yn byw,
Dan gyſcod yr angeu, heb nabod o Dduw;
Mae 'n rhaid i Ghriſt Jeſu 'n goleuo â'i râs,
An tynnu o'r twllwch, cyn deler i maes.

Mae pechod mor ſarnllyd, mor ddrewllyd, mor grai,
Yn nyrddo, yn nafu, yn ffecto pôb rhai:
Ni olchir, ni thynnir, ni flottir i maes,
Nes golcho Gwaed Jeſu; mae frynti mor gâs.

Mae pechod fel mynydd o blwm ar ein gwarr,
Mae 'n gwaſcu cyn drwmed nes plygo pob garr:
Fe'n hela trwy'r ddaiar i uffern yn grwn,
Oni ddawn at Griſt Jeſu i laeſu 'r fath bwn.

Mae 'r fâll fel gwr cadarn, yn arfog heb grûn,
Yn cadw goreſcyn o galon pôb dyn:
Ni ddichon yr holl-fyd ei daflu o'i Blâs,
Nes delo Chriſt attom i dwmblan e'i mâes.

Mae 'r fâll gwedi 'n clwyfo a'n brathu bôb rhai,
Mae 'n harcholl yn rhedeg, bôb amſer heb drai:
Ni ddichon un meddyg dan Haul ein Jachau,
Nes delo Chriſt attom âi waed i'n glanhau.

Fe ddygodd y Gelyn ein trwſſiad a'n grâs,
Fe 'n gadodd yn groen-llwn, yn noeth, ac yn gas:
Dewn at ein Brawd hyna, Chriſt Jeſu bôb un,
Fe guddia 'n holl noethder â'i ddillad ei hun.

Mae pawb gwedi marw mewn pechod bob pryd,
Heb bwer i wneuthur daioni 'n y byd,
Nes delo 'r Biwiawdwr Chriſt Jeſu i'n bywhau,
An codi o bechod, ac felly 'n cryſhau.

Dewch at y Sarph efydd, dangoſſwch eich clwyf,
Lle brathodd y neidir chwi 'n ſynych trwy nwyf;
Edrychwch yn graffys at Griſt ar y groes,
Fe rêd yr holl wenwyn, fe ddoſa 'r holl loes.

Dangoſwch eich dolur ich Prynwr heb aeth,
Ni bu dan y neſoedd un Meddyg o'i fâth;
Pob archoll, pob dolur, pob pechod, pob crach,
A phur waed ei galon ſei gyrr yn holl ſach.

Ni ddichon nac eli, na metſwn, na maeth,
Na phiſic, na phlaſtr, na llyſie, na llaeth,
Na dim ag a enwer, ond Gwaed Jeſu Ghriſt,
Jachau archoll pechod, mae 'r archoll mor driſt.
Mae llawer all hela cornwydon yn Jach,
Ar frech-fawr, ar cryge, ar claf-gwan, a'r crach:
Ni ddichon meddygon y byd cymain un,
Jachau archoll pechod, ond mab Duw ei hun.
Ni ddichon Angelion, er amled o'u rhif,
Er cymmaint o 'u cryſder, er cyſtal o'u † brif, † Anrhydedd.
Gadw un enaid, rhag myned ar goll,
Nes cadwo Chriſt Jeſu, ein helpwr ni oll.
Ac Saint a'r Sainteſſau, pyt faent oll yng hyd,
Er amſer hên Adda, hyd ddiwedd y byd;
Ni allent hwy gadw un enaid traent byw,
Rhag myned i vffern, heb gymmorth Mab Duw.
Pa rhoddit ti 'n offrwm nifeiliaid y byd,
Afonyd o olew, a'th olud i gyd,
A'th gyntaf-anedig, a'th fywyd, a'th wäed,
Ni chedwit ti d'enaid heb help y mab rhad.
Pa chwilit ti 'r nefoëdd, a'r ddaiar yng-hyd,
A'r awyr, a'r moroedd hyd ddiwedd y byd;
Ni ellit ti ganfod, tra fyddyt ti byw
Vn Ceidwad i'th enaid, ond vnic Mab Duw.
Nac ymgais am Geidwad heb-law Chriſt ei hun,
Mae 'n Geidwad galluog, yn Dduw ac yn ddyn:
Nid oes Jechydwriaeth (nac enw dan nef)
I gael mewn neb arall, ond ſydd ynddo ef.
Ni chedwir vn enaid o'r oes hon y ſydd,
Na'r oeſoedd y baſſod, na'r oeſoedd y fydd,
Ond vnig eneidie y gatwo Mab Duw,
Y rheſt eiſie credu y gollir bob rhyw.
Ymafel yn dy Brynwr, yn Ffeſt a llaw dy Ffydd,
O mynni gael dy gadw, dal d'afel yntho 'n brydd;
Na choll oth afel arno, nes caffech rym a gras,
Oddwrtho i gadw d'enaid, a byth bod iddo 'n was.

Na'mddiried ith weithredoedd,nath ddyſc,nath dda,nath ryw,
Ni all dim gadw d'enaid, ond Ffydd yn vn mab Duw:
O rhoi d' ymddiried yntho, ni chollir denaid byth,
Heb Griſt or ceiſii gadw, di colli ef dros ſyth.

Mae pawb o feibion dynion,er Adda hyd diwedd byd,
Gan bechod gwedi llygru, a'u damnio bawb yng-hyd:
Ni chedwir vn o honynt, rhag ange ac vffern driſt,
Gwnaed pawb y gore ag allont,nes cadwer hwy gan Griſt.

Dewch bawb gan hynny 'n gyfan,at Geidwad yr holl fyd
I gadw eich triſt eneidie, y gollwyd ôll yng hyd:
Yr un a ddelo atto fe'i dûg ir nefoedd wen,
Yr vn a beido dwad, fâ i vffern ar ei ben.

Na fydded neb mor angall, mor ddwl,mor ddall,mor ffôl,
A throi oddiwrth y Ceidwad, ſy'n galw yn eich hol;
Ni ddiangc neb rhag angeu, ni ddringad vn ir nef,
Ni bydd un dyn cadwedig, nes caffo ei gymmorth ef.

Ni chedwid *Noe*, na *Daniel*, nac *Abram*, *Jôb*, na *Phawl*:
Na *Mair* nac *Ann*, na *Martha*, na neb o rwyddau'r *Diawl*,
Na'r plentyn newydd eni, nac vn o eppil dyn,
Trwy nerth a'u gallu hunain,ond trwy nerth Chriſt ei hun.

Ni chedwir neb tro ganto, o hyn hyd diwedd byd,
Ond y rhai gadwo 'r Jeſu,mae pryniad dyn mor ddryd:
Ni fyn y Barnwr cyfion ſurhâd am bechod dyn,
Lai nag ange gwerthfawr, 'a gwaed mab *Duw* ei hun.

Gan hynny ofer ceiſio, help Angel, Sant na dyn,
Na phardwn Pab, na Fferen, i gadw enaid vn:
'Does dim ag aller enwi, beth bynnag fytho i ryw,
All cadw enaid *Chriſtion*, ond angeu un mab Duw.

Ni *Chymmer Duw*'r dialau,iawn lai am bechod dyn,
Nag *angeu* holl blant dynion, neu *angeu*'r cyfryw un;
Y fue â'i *Angeu* cyſtal, ag *Angeu* pawb or byd,
Nid oes un *Angeu* ſelly, ond *Angeu*'r Prynwr dryd.

Ni ddichon neb ſoddloni cyfiawnder *Duw* wrth hyn,
Heb angeu ac vfydd-dod, ein Prynwr Jeſu gwynn:
Y neb ni cheiſio ei gymmorth, er cymmaint a ſo'i ſcil
Ni byd e'n abl atteb, i Dduw am un o fiil.

Mae

Mae rhai yn credu gallant, trwy gwaith ai gweddi 'hun,
Ai hympryd ai cardodeu, wir haeddu cymmain un,
Gael diangc poeneu vffern, a dringad chwip ir nef,
Heb help y gwir jachawdwr; Ffei, ffei, beth wnant ag ef.
Ond pan fo rhain yn tybied, y dringant uwch y Sêr,
Iuffern boeth y cwympant, lle fyrthiodd Lucifêr:
Yn uffern y cant weled, heb Grift ni ddichon dyn,
Fynd byth i deyrnas nefoedd, trwy rym ai allu hun.
Ni ddichon un dyn haeddu, trugaredd ar law Dduw,
Ni bu rioed arno ddlyed, ni bydd byth tra fo byw:
Mae pawb yn rhwym ei 'ddoli, ai foli ag uchel lef,
Heb ddlyed arno er hynny, pawb yn ei ddlyed ef.
Ni ddichon gweddi un dyn, nai cardod o un rhyw,
Nai hympryd nai difeirwch, fodloni'r cyfiawn *Dduw*,
Nes darffo i Grift yn gynta, Gymodi 'r dyn ai Dâd,
A golchi a Sancteidio, y weithred dda â'i *waed*.
Mae'n rhaid i Grift ail greo, pechadur ar ei lun,
Ai droi 'n greadur newydd, ar ddelw Duw ei hun,
A newid ei feddyliau, ai raen, ai rym ai ryw,
Cyn gallo dyn feddiannu, na gweled teyrnas Dduw.
Maen rhaid i Grift heddychu, rhwng dyn a Duw ei Dad,
Ai olchi oi bechodau, trwy rym ei werthfawr waed,
Ai wisco ai sancteiddrwydd, ai holl rinwedde hun,
A dodi ysbryd yndo, cyn galler cadw 'r dyn.
Mae 'n rhaid i Grift ein gwared, o law a gallu 'r fâll,
Sy'n cadw mewn cathiwed, mewn carchar tywyll dâll,
Yn rhwym ein traed an dwylo, mewn cadwyn pechod câs,
Ynglyn a chyscod angeu, cyn delom byth i mues.
Mae 'n rhaid i Grift ddiarfu, y fall sy 'n cadw llys,
Ynghalon pob pechadur, ai rwymo 'n ffast ai fys,
A'i daflu o'i neuadd allan, a chadw 'r llys ei hun,
Cyn elo 'r fall o'i gastell, na'r ddraig o galon dyn.
Mae'n rhaid i *Grift* ein gwneuthur, yn blant i Dduw ei *dad*
A'n hadgenhedlu 'n feibion, trwy fabwys prudd a rhad,
A'n gwneuthur yn 'tifeddion, ir holl alluog Dduw,
Cyn gallom gael paradwys, er cyfled y fom byw.

Mae

Mae 'n rhaid i Ghriſt ein tynnu, o bob trueni mas,
O rwydau 'r fall uffernol, a gwefleu 'r angeu glas;
A'n gwneuthur yn gyfrannog, o Ffafar Duw ai rad,
Cyn gallo neb feddiannu, o'r deyrnas lle ma'i Dad.

Amhoſſib yw gan hynny, i un rhyw fath o ddyn,
Feddiannu teyrnas nefoedd, trwy rym ai allu hun,
Na diangc o law Satan, a gweflau 'r ange glas,
Na dial *Duw* ai felldith, heb gymmorth *Chriſt* ai ras.

O bwedd i diangc vn dyn, rhag dial Duw a'i far,
Rhag melldith drom y gyfraith, rhag carchar pechod taer,
Rhag gallu prins tywyllwch, rhag dannedd ange triſt,
Trwy nerth a'i rym ei hunan, heb gymmorth Jeſu Griſt?

Ma'n rhaid i ninne 'r dynion repento â chalon brûdd,
A chredu 'n Ghriſt ein ceidwad, trwy wîr a bywiol ffydd,
A pheunydd wella 'n buched, trwy nerth ei yſpryd ef,
A bôd yn bobl newydd, cyn dwcco Chriſt ni ir nef.

Dewn bawb gan hynny 'n gyfan, at Griſt ein ceidwad prûdd,
Trwy alar a difeirwch, a gwir a bywiol ffydd:
Yr vn a ddelo atto, fei dûg ir neſoedd wen,
Ar dyn a beido dwad, ſa i vffern ar ei ben.

Cynhyrfiad i foli 'r Arglwydd Jeſu

CYffredyn a bonedd, trowch heibio pob maſ-
A moeſwch o'r diwedd gyttuno, (wedd,
Ar foli 'n garedig y bore Ddy 'n dolig,
Ein Prynwr arbennig a'i gofio. (ddairen,

* *Hardd.* *Pan gwnaeth Duw mor * gymmen y ddau-ddyn or*
Fe rhows hwy 'n y berllen i dario;
I gymryd eu pleſſer, mewn heddwch a 'ſmwythder,
O'r prenne meluſ-per oedd yno.

Pan gwelodd ein Gelyn ni gyflwr y ddau-ddyn,
Ai bôd hwy mor gyttun yn rhodio,
Ar ddaiar mor ffrwythlon, yn rhoi iddynt ddigon,
Heb drafel a'r ddynion lafurio,

Ac

Ac yno daeth Satan, mewn meddwl ac amcan,
Ar gaffel ymddiddan a hudo,
Yn vnion at *Eſa* ſel lleſter o'r gwanna,
A gadel hên *Adda* fynd heibio.
Be bwyttech ti dammed, or Aſal goreired,
Nad ydych yn beidded i dwtſhio;* **Cyffwrdd*
Eich llygaid agore; chwi ſyddech ſel duwie;
Fel dymma 'r rhinwedde ſydd arno.
Yr afal hi gymrodd, a'r tammaid hi bwyttodd,
Ac *Adda* ni pheidiodd a'i *daſto, * *Broſi.*
Nes caffel anſmwythder(ond ydyw 'n beth ſceler)
Yn dal am y pleſſer aeth heibio.
Hwy aethant eill dauwedd, oblegid eu balchedd,
Yn euog o'r diwedd boenydio;
A ninne lin olin, ſy'n dyſod o'r gwreiddyn,
Heb allel ond i dilyn nhwy yno.
Pan gwelodd Duw cyſion y poene mor greulon,
A ninne mor weinon yn * ſingco, * *Soddi.*
Rhows inni gyfryngwr, wrth weled ein cyflwr, *Rhuſ.* 5. 6.
Chriſt Jeſu 'n Jachawdwr i 'n ſwccro.
Hwn aned yn vnig y bore ddy 'n dolig;
(Hwn ydyw 'r gwir Feddyg iw goſio,)
Mewn preſſeb anghymen; ond gwych oedd ein ſſorten
Pan cawſom fath Gapten i'n Ledio.* * *Arwain.*
Dwy nattur neu rinwedd (heb gymmyſc y ſylw--
Sydd ynddo(heb ddiwedd iw cofio) (edd)
Y Duwdod, y Dyndod, ynghyd iw cydnabod:
Ac felly mae 'n gorfod conffeſſo.
Mae Dduwdod cyn uchled a'i Dâdy gogoned,
Pob amſer i'w weled yn † rhaino; †*Teyrnaſſu*
Ai Ddyndod heb allel cyrhaeddyd mor vchel,
*Os credwn ni * chweddel ein Credo.* * *Geiriau.*
Ond mawr oedd y cariad, pan rhodde 'r ucheldad,
O fenyw 'r fath Geidwad i 'n ſwccro,
Yn berffaith ddyn cnawdol, ſel pob vn o'i bobol,
Ond pechod yn hollol † excepto. † *Wedi neilldio.*

Ban

Pan oeddem yn barod, oblegid ein pechod,
I fynd i'r pwll iſod i drigo,
Mewn ffwrnes vffernol, a chyſtudd anfeidrol,
† Dychwelyd. Heb obaith † ymwrthol oddyno;
Heb. 7.22. *Fe redodd yn feiche, fe ſolodd ein bande,*
Fe 'n vnig a fedrei ddad-ddigio:
Fe 'n dygodd ni o'r gofyd, fe roddodd i'n rydd-dyd,
Fe barodd i'n iechyd y baro.
Nid Aur o'r melyna, nid cyfoeth o'r *India,*
Allaſſe bwrcaſſa pardino:
Ond bywyd *y plentyn,* y gwir *Dduw* a'r gwir ddyn;
Da iawn ydyw moſyn am dano.
Trwy hwn y bodlonwyd, trwy hwn y dad-ddigiwyd,
Ac heb hwn ni allwyd ei bleſſio:
Er mwyn hwn yn vnion, mewn pob rhyw anghenion,
Y gwrendy pob Chriſtion a geiſio.
F' offrymmodd ei hunan, yn Aberth bereiddlan;
Rhag ofon i Satan gongcwero:
Fe Sigodd e o'i ſowdwl, fe wnaeth wrth fy medd-
Fe gadwodd y cwbwl a gretto. (dwl,
Eſay. 64.6. *Er bôd ein gweithred yn amal iw gweled,*
Mewn moddion afriſed iw cownto;
O ddiffyg ffydd hynod, bôb amſer yn barod,
* Priſio. *Nid ydynt ond pechod iw * ſwmno.*
Trwy ffydd yn diddenir, trwy ffydd yn perffei-
Trwy ffydd yn ennillir ni 'n gyrdo: (ddir,
O ras trwy ffydd ſywiol, medd *Pawl* yr Apoſtol,
Eph. 2. 8. Mae *Chriſt* yn ein dethol ni atto.
Ni cheiſiodd vn bridwerth, gan vn dyn vn aberth,
(Er cymmaint y cymerth ê i blago)
Pſa. 51. 17. *Ond yſpryd drylliedig, a chalon buredig;*
O dewch yn garedig i wrando.
Mar. 11. 24. Trwy ffydd y derbynnwn, pob peth ag ofynnwn;
Nid oes dim ag allwn ddymuno,
Nas ceffir ond credu, yn hael gan y *Ieſu,*
Cans fe ſydd a'r gallu lle mynno.

Trwy

Trwy ffydd yngwaed gwirion, ein *Prynwr* gwyn
Fe olchir ein beion, pan orffo, (graſlon,
Rhoi cownt am ein gweithred, o flaen y gogoned
Ond iddo gael gweled *repento.*
O ! byddwch yn addas, trwy ſynych * *gymdeithas,* * *Sef a Duw.*
A gwiſc y briodas yn gryno,
I ſynd i'r llawenydd, ym mhêll o'r aflonydd,
Yn barod pan gorſydd apuro.
A byddwch fal Seinte, ag oel ich lanterne,
Bob nôs, a phôb bore i'ch goleuo:
Rhag dyfod y *Priod,* heb rybydd nac arfod,
Mewn amſer heb wybod i gnocco.
A gwnewch eich gwaſanaeth, i'r Drindod yn helaeth,
Tra 'r dydd iechydwriaeth heb baſſo;
Rhag dyſod tywyllwch; Rhyſymol y gwelwch,
Pryd hwnnw ni ellwch mor gweithio.
Gweddiwch yn dduwiol, ar eich cadw'n ddiangol
A bôd yn waſtadol yn effro:
Cans agos yw 'r amſer, medd *Mathew* dafod-ber,
Fe orſydd ar fyrder ymado.
O byddwch gariadus, wrth ſodd Duw *a'i wllys,*
Chwi gewch fôd yn ddilys yn * *rhainò,* *Teyrnaſu.
Mewn ſmwythder, dedwyddwch, llawenydd, llo-
A phethau na fedrwch yſtrio. (*nyddwch,*
Nid oes yno glefyd, na thriſtwch, nac adfyd, *Datc. 7.*
Na gofal, na gofyd iw gofio; *16, 17.*
Ond *miwſic pereiddlon, gan ſanctaidd Angelion, * *Cerdd.*
Na ddichon vn galon fyfyrio:
Gan hynny blwyſolion, chwi gwympwch yn ffyddlon,
O ddyſnder eich calon weddio,
Ar Ddaw o'i wir ſawredd a'i amal drugaredd,
Yno 'n dwyn ar ein diwed i drigio.

Giwahodde-

Gwahoddedigaeth arall i foli Chriſt Jeſu.

DEwch bawb yn garedig, yn ffres ac yn ffrolig,
Yn awr ynadolig i foli mab Duw,
A Pſalms ac a Hymne, yn hwyr ac yn fore,
Am gadw 'n eneidie rhag diſtryw.
Dewch, cenwch yn llaſar, nes datſain y ddaiar,
A dringad eich trwdar i'r trydydd neſ;
I gyffro 'r Angelion, i gyd-ganu a dynion,
I Dduw am ei dirion dangneddeſ.
Pan na'lle na dynion, na Saint nac Angelion,
Na dim daiarolion, mewn daiar na dwr,
Ein cymorth na'n helpu, fe helodd Duw 'n prynu
Ei unic fab *Jeſu* 'n Jachawdwr.
Pa Dâd y fae perchen deg plentyn ar hugaen,
Y rodde 'n aſlawen y gwaetha iw ladd,
Ar grog-pren echryſlon, i gadw ei elynion
Ai gyrrei yn greulon i ymladd?
Duw nid arbedodd, roi 'r vn mab a feddodd,
Ar mwya a garodd o'r byd i gyd,
I farw dros ddynion, ar grog-pren echryſlon,
Pan oeddem elynion gwenwynllyd.
Gan hynny 'n enwedig, trwy wylie 'r nadolig,
Rhown ddiolch caredig i'n cariadus Dâd;
Am roddi mor raſſol ei etifedd naturiol,
I fôd i ni'n nerthol Geidwad.
A molwn yn neſſa, a moliant o'r mwya,
Fab Duw gorucha, gwir Jechyd y byd;
Am ddwad o'i fawredd, o'i nefawl anrhydedd,
I'n tynnu mor rhyſedd o'n goſyd.
O'r neſoedd orucha, o ſonwes Jehoſa,
Daeth mâb Duw anwyla, yn olud i ni;
I gymryd ei ddyndawd, o Fair *at ei ddawdawd,*
Ai wneuthur yn gyd-ſrawd inni.

I'r

I'r ſtabal anghymmen, or neſoedd ddiſclairwen,
I preſeb yr vchen, o'i oruchaf lys,
O blith yr Angelion, i gadw plant dynion,
Y daeth yr oen tirion cariadus.
Mab Duw gorucha, Duw 'r Gair mi a'i henwa,
Etiſedd Jehoſa, *Duw, Mab y Duw mawr,*
Y wnaed yn ddyn cnawdol, o Fair yn rhyſeddol,
I Achub ei bobol drallod-ſawr.
Y *Duw* rhwn y greodd, nêf, daiar a dyfroedd,
Y *Duw* rhwn a luniodd, yr haul yn y nêf,
Y wnaethpwyd yn blentyn, yn fachgen, yn ſwy-
A milwyr cyffredyn a'i laddef. (dyn,
Dewn bob rhai gan hynny, clodforwn y Jeſu,
Ymrown bawb i ganu, gogoniant a mawl,
Ar daſod, ar danne, yn hwyr ac yn fore,
I'n prynwr mewn hymne neſawl.
A galwn y neſoedd, a'r ddaiar a'r moroedd,
A phawb o'r lluoedd, ſydd ynddynt, yn llonn,
I gyd-ganu moliant, a chlôd a gogoniant,
I Awdwr ein ffyniant, yn ffyddlon.
Fel Sidrac *o'r ffwrnes, fel* Zachray *o'i gyffes,*
Fel Miriam *a* Moſes, *ar lan y mor,*
Clodforwn y Jeſu, *y ddaeth i'n gwaredu,*
O'r ffwrn a'r carchardy catcor.* *gwenglis
A throelwn ei wylie, er côf am ei ddonie,
Y môdd ac y gwedde, i wyl *Jeſu* gwyn,
Mewn neſawl hyfrydwch, a duwiol ddiſyrwch,
A phrudd ddiolchgarwch gennyn.
Mae 'r Arglwydd *yn erchi, i'n bawb ſod yn ſiri,*
A llawen a llonni, mewn llann ac mewn llys,
Yn Awdwr ein heddwch, a Thâd ein diddanwch,
Trwy ſod ein diſyrwch yn weddus.
Gan hynny 'n enwedig, yn awr ynadolig,
A'r galon yn ffrolig, a'r wyneb yn ffres,
Gwir orfoleddwch, yn Awdwr eich heddwch,
Rhowch ymmaith bob triſtwch anghynnes.

Trwſſiwch

Trwſſiwch eich Tie, hwyliwch eich bwrdde,
A phob ſir or gore, o gariad ar Ghriſt:
Gwahoddwch i gilydd, i gynal llawenydd,
Na chedwch ei wyl-ddydd yn athriſt.
Cwnnwch eich calon, cymmerwch eich digon,
Gwachelwch ormoddion; mae meddwi yn gâs:
Na cheiſiwch lawenydd, mewn diod a bwydydd,
Ond yn eich Achubydd addas.
A chenwch trwy 'r gwylie dduwiol ganiade,
Na ſonniwch am ſenne, ar wylie 'n gwir Sant:
Ond ſiriwch eich hunain, ar Fab Duw ſy'n darllain
Fôd yndo iw'ch gywrain faddeuant.
Nac ewch ir tafarne, a'r aflan ſtywdeie,
I lorian y gwylie, mae 'n gwilydd y gwaith:
Amherchi Duw 'n prynwr, bodloni 'n gwrthnebwr,
Mae 'r cyfryw â'i dwndwr diffaith.
Ymmaith a'r cardie, a'r dwndran, a'r diſſie,
A'r gloddeſt, a'r gwledde bair Chriſtion yn glaf,
A'r meddwdod a'r tyngu ſy'n nyrddo a nafu,
Nadolig Duw Jeſu anwylaf.
Cymrwch y Pſalmau, ar ſengyl wen olau,
Yn lle'r pâr cardiau, os gwyr-da ych heb ddig:
Ffittach i Griſtion nâ 'r pâr cardiau brithion,
Yw'r ſengyl wen-dirion nadolig.
Gan hynny ymſiriwch, a gwir orfoleddwch,
A nerdiwch; a molwch eich *Prynwr* mawr,
Cenwch glôd iddo, a churwch eich dwylo,
Hyfrydwch yndo yn ddirfawr.
Rhowch foliant rhagorol, i'r yſpryd ſanctteiddiol,
Sy'n dangos i'r bobol, o'r Bibl *yn rhad,*
Fôd pardwn a ſechyd, a heddwch a bywyd,
Iw gael yn ein hyfryd Geidwad.
I'r Tad 'rhwn an creodd, i'r mab 'rhwn an prynodd,
I'r yſpryd a 'n gloywodd, a'r gair a'r dwr glan,
Y bytho bob ennyd ogoniant tra hyfryd,
Ym mhôb mann o'r holl-fyd yn gyngan.

Annogaeth

Annogaeth i Ddiolchgarwch am ein prynedigaeth trwy Grist.

CUrwch bawb eich dwylo ynghyd, *Psal. 47.*
Bendithiwch *Dduw* o bryd i bryd;
Am roi vnig fab i'n prynu,
Pan yr oeddem gwedi 'n * damnu. ** Colli.*
Cwmypwch bawb ar ben eich glinie;
Aberthwch iddo nôs a bore
Clôd a moliant, nerth a gallu,
Am roi vnig fab i'n prynu.
Bys ystyriem faint yw 'r dlyed,
Y sydd arnom iddo o'r parthed;
Ni wnaen swydd ar nôs a bore,
Ond ei foli ar ein glinie.
Pan yr oeddem gwedi myned,
Dan law Satan i gathiwed, *Act. 26. 18.*
Fe rows Duw ei fab i'n prynu, *1 Jo. 3. 8.*
Pan na alle neb ein helpu.
Carcharorion dan law Satan, *Eph. 2. 2.*
Yn y † Dwnshwn mawr yn cwynfan, *Luc. 4. 18.*
Byth y byssem bawb yn gryddfu, *† Carchar.*
Oni byssе 'r Jesu ein prynu.
Nid oedd lûn i * *reconsilio* ** Heddychu*
Duw 'r cyfiawnder gwedi ddigio,
Oni byssе ei vn mab *Jesu* *Col. 1. 20.*
Farw drosom er ein prynu.
Nid oedd lûn gwaredu enaid
Vn pechadur o'r pwll tanbaid,
Oni byssе i'r Jesu oyfion
Dalu drosto waed ei galon.
Christ y rows ei werthfawr waed,
Yn bridwerth drosom idd i Dâd:
Ac a'n tynnodd trwy fawr gryfder,
O law Satan oedd yn shailer. *Heb. 2. 14.*

Pſal. 124. 7. *Adar oeddem gwedi 'n dala,*
Yn rhwyd Satan idd i diſa;
Chriſt y dorrodd y rhwyd droſom,
* *Sef y ſſyddloniaid.* *Ninne 'r* * *Adar a ddihangſom.*
Dafad oeddem aethe ar ddidro,
I blith bleiddiaid i gyrwydro,
O'r wir gorlan ym Mharadwys,
Ar ôl Satan pan ein temptiwys:
Chriſt yw 'r Bugail y ddoe i 'moſyn
† *Anifeiliaid gwyllion.* Hon i blith † bwyſtfilod ſcymmyn,
Ac y ddyge 'r ddafad adre,
O eneu 'r diawl ar ei ſcwydde.
Ni yw 'r gwyr y gas eu ſpeilio,
A'n harcholli wrth dramwyo,
I *Jericho* o *Jeruſalem,*
Heb neb a'n cwnne o'r clawdd lle 'roeddem.
Luc. 10. 33, 34, 35. Chriſt yw 'r mwyn *Samaritan,*
Y rwyme 'n harcholl yn y man,
Ac yn dyge hyd yr oſtri,
Yno i'n ſwcro a'n cynfforddi.
Y Sarph a'n brathodd ym mharadwys,
A chol pechod pan ein twyllwys:
Chriſt eliodd ein archollion,
Yn ſwyn iawn â gwaed ei galon.
Nid oedd dim a alle helpu,
Iſrael gwedi 'r Seirph eu barthu,
* *Craff.* Ond golwg * hyll ar Sarph o brês:
Dim amgenach ni wnae lês.
Jo. 3. 14, 15. Nid oedd dim a'n helpei ninnau,
Gwedi 'n brathu â chol pechodau,
Ond Chriſt Jeſu gwedi hoelio,
* *Arwyddocau.* Oedd y Sarph yn * repreſento.
Tebyg oedd ein cyflwr gwann,
I adar bach y *Pelican,*
Y fae 'r Neidir gwedi nafu,
Nes caent waed eu mam ei helpu.

Pan y gwelas *Chriſt* ein cyſſur, *Heb.* 9.14.
Megis *Pelican* twym nattur :
Fe rows inni waed ei galon,
Ielio ein archollion.

O conſidrwn ninne 'n † câs, † *Cyſſwr.*
A'r daioni mawr a'r grâs,
Y ddaeth inni 'r byd colledig,
Drwy ddioddefaint Chriſt yn vnig.

Slafiaid Satan, Gweiſion pechod,
Plant digoſaint, Dwyd bwyſt filoà,
Oeddem bawb, oni byſſe 'r Ieſu
Ddaeth o'r nef i'r groes i'n prynu.

Beth yw dyn heb gyfnerth Chriſt,
Ond gwas a ſlaf i'r cythrel triſt,
Gwedi Dduw ei farnu eiſiwys, *Jo* 3. 1. 8.
Fynd i vffern o Baradwys.

Nid oes dyn a ddichon gadw
Eienaid bach rhag iddo farw,
Nes y caffo gyfnerth *Jeſu*,
A'i waed gwerthfawr idd i olchi.

Nid oes dyn a ddichon wneuthur
Jawn i Dduw am bechod bydur,
Nes y caffo waed yr oen,
I dalu 'r pris i ddoſi 'r poen.

Chriſt yw 'r *Oen* Diſryche i gyd,
Sy'n tynnu ffwrdd bechode 'r byd,
Ac yn doſi llid ei Dad,
A'i fywyd gwyn, a'i werthfawr waed.

Chriſt yw 'r *ffeiriad* ſy'n y nêf, *Heb.* 4. 14.
Yn gwneuthur droſom weddi grêf, *Rhuf.* 8. 34
Gwedi offrwm gwaed ei galon,
Ar y groes yn Bridwerth droſom.

Chriſt yw gwir *oleuni* 'r Byd,
Chriſt yw 'n *Bywyd* ôll i gyd,
Chriſt yw 'n *Cynffordd*, *Chriſt* yw 'n Ceidwad,
Chriſt yw 'n *Helpwr* o'r dechreuad.

Jo. 3. 36. *Heb Grist nid ym ond colledig;*
Trwy Grist yr ym yn gadwedig:
Heb Grist ni chawn weled Duw;
Trwy Grist ni gawn yndo fyw.
Datc. 21. Pôb dyn aiff i vffern drist,
8. 27. Ond y gretto yn Jesu Grist:
Ac heb *Grist* ni ddichon un dyn,
Fynd i'r nêf er maint o'i rosyn.
Dysgwn bawb gan hynny gredu,
Yn ein Prynwr mawr *Christ Jesu*;
Act. 3. 23. *A meddyliwn wrando arno,*
Os 'n y nef y mynwn dario.
Prynodd Christ â Gwaed ei galon,
Yr hôll fyd o'i poenau trwmion;
Joan. 3. 36 *Llawer mil o'r Byd er hynny,*
Ant i vffern eisieu credu.
Mat. 7. 19, Er croes-hoelio 'r *Jesu* drosom,
21. A rhoi taliad llawn am danom,
Etto ni bydd neb cadwedig,
Ond y gretto yndo 'n vnig.
Credwn yn Grist, ac fe'n cedwir,
Oni chredwn, yna ein collir;
'R vn y gretto gaiff ei gadw,
Rhwn na chretto collir hwnnw.
Nid aiff vn na mawr na bâch,
Byth i vffern i roi gwâch,
Ond y dyn y beidio a chredu,
Yn y Prynwr mawr *Christ Jesu.*
Porth y nêf sydd lêd agored,
Ddydd a nos heb arno gayed,
I bôb grâdd o gywir gristion,
Ag y gretto yndo 'n ffyddlon.
Ni bydd sôn byth am eu beie,
Na'u drwg nattur, na'u pechode:
* Ossodir allan. Hwy fadden wyd, ac hwy * flottyr,
A gwaed Christ i maes o'r llyfyr.

Chriſt ein golchodd o'n pechodau,
Chriſt y brynodd ein eneidiau:
Chriſt ein † dwg i deyrnas nefoedd,
Nyni biau 'r maint y brynodd.
O moliannwn ninne 'r Jeſu,
Ddydd a nôs am dan ein prynu:
Ac na anghofiwn tra chwyth ynom
Faint o bethau wnaeth ef erddom.
Clôd a gallu, mawl a moliant,
Gwir anrhydedd a gogoniant,
Y fo i'n Prynwr mawr a'n Pen,
A dweded nêf a daer, Amen.

† *Sef os vfyddhawn iddo.* *Heb.* 5. 9.

Cynghorau ir Sawl a ddymunant gael ffafr Duw a maddeuant pechode.

PWY bynna geiſio madde
Ei bechod a'i droſſedde,
A chael pardwn gan Dduw gwyn,
Rhaid dilyn hyn o werſe.
Yn gynta adde 'th bechod,
Yn † brûdd o flaen y Drindod;
Na chais gelu dim rhag Duw,
Does bai nad yw 'n ei wybod.
Gwedyn prawſ ddeallu,
Pa ddial wyt ti 'n haeddu,
A pha angen * *didrangc maith,*
Am dan dy waith yn pechu.
A deall fôd dy feie,
Yn haeddu vffernol boene:
Gwedyn cais â chalon driſt,
Gan Dduw er Chriſt ei madde.
A dyſc yn brûdd gydnabod,
Nad oes o flaen y Drindod,
Iawn am bechod ond gwaed Chriſt,
Ai angen triſt a'i 'ſudd-dod.

Diha. 28 13.
† *Oddifrif.*
Rhuf. 6. 23
* *Tragywyddol*
Joel. 2. 13.

1 Pet. 18, 19. 1. A chrêd ith Brynwr Jeſu,
Yn gwbwl gyflawn dalu,
Mat. 20. 28. Ar y groes yn ddigon drûd,
Am feiau 'r byd ſy'n credu.
Mat. 3. 17. *A gwybydd fôd Duw 'n foddlon,*
Ir iawn y wnaeth Chriſt droſon,
Ac er ei ſwyn yn barod iawn,
Roi pardwn llawn ir ffyddlon.
Jo. 3. 16. Heb. 8. 12. A chrêd y madde i tithe,
Dy bechod ath droſſedde,
Joan. 14. 14. Ond ir geiſio er mwyn Chriſt,
A chalon driſt eu madde.
Na chytgam geiſio celu
Mor pechod wyt ti 'n garu;
Addeu 'r cwbwl ger bron Duw,
Peth oſer yw ei wadu.
1 Cor. 11. 31. A barn dy hun yn euog,
O flaen yr Holl-alluog,
* Barn. Fel nath farner ar ddydd * brawd,
Ar goedd trwy wawd digaſſog.
Alara am dy bechod,
Jac. 4. 9, 10. *Yn ôl ei weld a 'i nabod;*
A 'moſydia nôs a dydd,
*Nes itti 'n * brûdd ei wrthod.*
* Ddifrifol. Gwna 'r galon brûdd ochneido,
Ar llygaid ddyfal wylo;
A gwna ir yſpryd brûdd driſthau,
* Galaru. Edifarhau a * mwrno.
Ezek. 36. 26. *A chais gan Dâd goleuni,*
Roi calon dyner itti;
A 'moſydia ambell awr,
Am dan dy ſawr ddrygioni.
Na orphwys byth yn ceiſio,
Nes cael gan Dduw dy wrando,
A rhoi calon it driſthau,
Edifarhau ac wylo.

Yn ôl it ſwrno ennyd, *Pſal. 119.*
Am dan dy bechod oſtyd, *114.*
Dala aſel tra ſech byw,
Ar bromais Duw ai'ddewid.
Mae Duw 'n ei air yn addo, *Mat. 5. 4.*
Diddanu rhai ſo 'n † mwrno, † *Galaru.*
A rhoi hefyd bardwn clûr,
I bawb y wir * repento. **edifarhao.*
Repenta'th ſywyd anllad, *Luc. 13. 5.*
A chrêd yn Ghriſt dy geidwad; *Jo. 3. 16.*
Gâd dy ſeiau tra ynod chwyth, *Eſa. 55. 7.*
Ni chollir byth o hanad.
Mae Duw yn addo helpwr, *Eſa. 35. 4.*
A cheidwad a diddanwr,
I bôb dyn diſeiriol triſt,
Sef Jeſu Grlſt dy brynwr.
Mae Duw yn addo madde, *Eſa. 1. 16,*
Dy bechod ath droſſedde, *17, 18.*
Ath olchi 'n lân oth frynti i gyd,
Ondgado ym-mhryd dy ſeie.
O byddi di diſeiriol, *Jer. 3. 12.*
Mae 'n addo bôd yn raſſol,
Diddig, tirion, mwyn, a * ſiri, **Hael.*
A byth a thi 'n heddychol. *Rhuf. 5. 1.*
Mae 'n addo dy lwyr olchi,
Oddi wrth dy ſeie ath frynti,
Yngwaed ei fâb (o cofia hyn)
Ath droi mor wynn ar Lili.
Dal aſel ſuwr fel Chriſtion,
Ar hyn o addewidion:
Nêſa daer ant heibio (clyw) *Mat. 24.*
Cyn torro Duw bromeiſon. *35.*
Caſâ dy bechod oſtyd, *Rhuf. 12. 9.*
Fel neidir gâs wenwynllyd,
Sy'n ceiſio 'th ladd o gyſgod llwyn,
Dan gêl, a dwyn dy ſywyd.

1 *Pet.* 1. A chrêd ith Brynwr Jeſu,
18, 19. Yn gwbwl gyflawn dalu,
Mat. 20. 28. Ar y groes yn ddigon drûd,
Am feiau 'r byd ſy'n credu.

Mat. 3. 17. *A gwybydd ſôd Duw 'n ſoddlon,*
Ir iawn y wnaeth Chriſt droſon,
Ac er ei ſwyn yn barod iawn,
Roi pardwn llawn ir ffyddlon.

Jo. 3. 16. A chrêl y madde i tithe,
Heb. 8. 12. Dy bechod ath droſſedde,
Joan. 14. 14. Ond ir geiſio er mwyn Chriſt,
A chalon driſt eu madde.

Na chytgam geiſio celu
Mor pechod wyt ti 'n garu;
Addeu 'r cwbwl ger bron Duw,
Peth oſer yw ei wadu.

1 *Cor.* 11. 31. A barn dy hun yn euog,
O flaen yr Holl-alluog,
* *Barn.* Fel nath farner ar ddydd * brawd,
Ar goedd trwy wawd digaſſog.

Alara am dy bechod,
Jac. 4. 9, 10. *Yn ôl ei weld a 'i nabod;*
A 'moſydia nôs a dydd,
*Nes itti 'n * brûdd ei wrthod.*

* *Ddifrifol.* Gwna 'r galon brûdd ochneido,
Ar llygaid ddyfal wylo;
A gwna ir yſpryd brûdd driſthau,
* *Galaru.* Edifarhau a * mwrno.

Ezek. 36. 26. *A chais gan Dâd goleuni,*
Roi calon dyner itti;
A 'moſydia ambell awr,
Am dan dy ſawr ddrygioni.

Na orphwys byth yn ceiſio,
Nes cael gan Dduw dy wrando,
A rhoi calon it driſthau,
Edifarhau ac wylo.

Yn ôl it ſwrno ennyd, *Pſal. 119.*
Am dan dy bechod oſtyd, *114.*
Dala aſel tra ſech byw,
Ar bromais Duw ai'ddewid.
Mae Duw 'n ei air yn addo, *Mat. 5. 4.*
Diddanu rhai ſo 'n † mwrno, † *Galaru.*
A rhoi hefyd bardwn clûr,
I bawb y wir * repento. **edifarhao.*
Repenta'th ſywyd anllad, *Luc. 13.5.*
A chrêd yn Chriſt dy geidwad; *Jo. 3. 16.*
Gâd dy ſeiau tra ynod chwyth, *Eſa. 55. 7.*
Ni chollir byth o hanad.
Mae Duw yn addo helpwr, *Eſa. 35. 4.*
A cheidwad a diddanwr,
I bôb dyn diſeiriol triſt,
Sef Jeſu Grlſt dy brynwr.
Mae Duw yn addo madde, *Eſa. 1.16,*
Dy bechod ath droſſedde, *17, 18.*
Ath olchi 'n lân oth frynti i gyd,
Ondgado ym-mhryd dy ſeie.
O byddi di diſeiriol, *Jer. 3. 12.*
Mae 'n addo bôd yn raſſol,
Diddig, tirion, mwyn, a * ffri, * *Hael.*
A byth a thi 'n heddychol. *Rhuf. 5. 1.*
Mae 'n addo dy lwyr olchi,
Oddi wrth dy ſeie ath frynti,
Yngwaed ei fâb (o cofia hyn)
Ath droi mor wynn ar Lili.
Dal aſel ſuwr fel Chriſtion,
Ar hyn o addewidion:
Nêſa daer ant heibio (clyw) *Mat. 24.*
Cyn torro Duw bromeiſon. *35.*
Caſâ dy bechod oſtyd, *Rhuf. 12. 9.*
Fel nerdir gâs wenwynllyd,
Sy'n ceiſio 'th ladd o gyſgod llwyn,
Dan gêl, a dwyn dy ſywyd.

Dihar 4. 14,15,16. *Na ddere ir mann lle gallo,*
Dy bechod taer dy hudo;
Paſſa heibio, neu dro 'n d'ôl,
Na ddos ſel ffôl ith demptio.
Or doi ar draws y neidir,
A cholyn hon ſeth frathir:
Dihar. 6. 27, 18. O doi 'n rhy agos at y tân,
Medd ſcrythur lân ſeth loſcir,
Gan hynny ymgadw arnad,
Rhag tramwy lle bo 'r temptiad:
Gwell it droi nâ mynd ir mann,
Nid wyt ond gwann ac anllad.
2 Pet. 2. 20,21,22. Na thro at bechod eilwaith,
Fel ci neu fochyn diſſaith,
Y rêd ir dom yn frwnt ei fri,
Yn ôl ymolchi vnwaith.
Dih. 24.1. *Na ddilyn ddrwg gyſcillach,*
* Yrro. *Ath * helo 'n ffolach ffolach:*
Ni thâl ceiſio troi at Dduw,
Nes gado 'r cyſryw ffrythnach.
A glyn wrth bobol dduwiol,
* Craffu. A * Marca eu ymddygiad graſſol;
Pſal. 119. 63. Da a difyr yw 'r fath wyr,
Phil. 3.17. Ith ddwyn ir llwybyr neſol.
Eſ. 51.10. *A chais gan Dduw trwy weddi,*
Dy droi oddiwrth ddrygioni,
Ath gyſrwyddo tra ſech byw,
I garu Duw a'i ofni.
A nâd ir fâll dy ddallu,
Ath annog mwy i bechu:
† Sathra. Rhuſ. 16. 20. † Damſſing Satan dan dy draed,
Trwy rinwedd gwaedd y Jeſu,
Na ddere at y Meddwon,
Rhag newid dy aſerion,
Fel y newyd y môr glâs,
A'i lli ſtâs yr aſon.

Ymâd

Ymâd â phôb cyfeillach:
Ath helo 'n annuwiolach:
Tynn oddiwrthynt, casâ eu ffyrdd,
Fef* pitch y nyrdd dy gadach. * Pyg.

Cynghor i gredu yn Grist, a dangosiad o'r newidiad rhyfeddol sydd yn y dyn a gretto.

CRêd yn Ghrist, llef am dy geidwad,
Mae Duw 'n cynnig Christ i fagad;
Derbyn Ghrist, pan y cynnico,
Onis gwnei ti fyddu nebddo.
Y dyn a gretto yn Ghrist yn * brûdd, * Oddifrif.
Trwy galon rwydd a bywiol ffydd,
Mae Christ yn rhoi i hwnnw râs,
I fyw fel sant o hynny maes.
Mae Christ yn rhoi ei yspryd iddo, Jo. 7. 39.
I ail èni a'i ail lunio, Gal. 5. 22.
Ai lwyr droi yn ddyn o newydd,
O † rebel ffôl yn blentyn vfydd. † Gwrthryfelwr.
Mae 'n rhoi ei air i wir oleuo,
Mae 'n rhoi ei râs i gynnorthwyo;
Mae 'n rhoi ei yspryd i reoli;
Mae 'n rhoi ei hun yn bôb peth inni.
Nid oes lûn i ddyn wrth hyn,
Y gretto yn gryf yn Jesu gwynn,
Na chaffo râs a grym oddiwrtho, Jo. 15. 5.
I fwy fel sant, os crêd ef ynddo.
Mae crêd yn tynnu grâs a gallu, Act. 15. 9.
Oddiwrth Ghrist ir dyn ddisaru,
Am bob bai o'i fuchedd aflan, 1 Jo. 3. 3.
A byw fel sant o hynny allan.
Oni bydd dy ffydd yn tynnu
Grâs O Grist, ith adnewyddu; Jac. 2. 14.
Dy ffydd sydd falst, ni thâl hi ddimme,
Nes tynno hi râs i wella 'th feie.

Mae

† *Allan:* Mae bywiol ffydd yn tynnu gras,
2*Cor.*5.17. A grym O Ghriſt, O hynny † maes,
I roi heibio bob hên grefydd,
Ac i wneuthur ôll o newydd.
Er creuloned a fo'th nattur,
Er bychaned a fo'th ſynwyr;
Crêd yn Ghriſt a galw arno,
F'all dy wella 'r awr y mynno.
Er creuloned oedd y Jailer,
Er bod Saul yn filain ſceler,
A Manaſſes gwaeth nag hwynte,
Fe gwnaeth Chriſt hwy'n ſaint or gore.
Fe'th wna dithe o bechaudur,
Ofiyd, aflan, drwg dy nattur,
Yn wir ſant; os credu ynddo,
A thynny gras a grym oddiwrtho.
Fe wnaeth Chriſt, o hên herlidwr,
Saul yn ebrwydd yn bregethwr;
Luc. 7.39, Ac o'r wreigin ddrwg dros ben,
50. Y gigfran ddu, yn glommen wenn.
Crêd yn Ghriſt a chalon gywir,
Fe wella Chriſt dy naws ath nattur:
O fab ir fall fe'th wna di 'n griſtion,
O elyn Duw yn blentyn graſſlon.
Na thyb dy fod yn credu 'n gywir,
☞ *Oni newid Chriſt dy nattur:*
Y dyn a gretto yn Ghriſt yn ffyddlon,
Fe newid Chriſt ei ddrwg arferion.
Cenfydd Saul, a chenfydd Zache,
☞ *Cenfydd Mari Magd'len hithe;*
* Newid. *Di gei weled Chriſt yn* * *altro,*
Buched pob dyn pan y cretto.
Er bod Saul fêl Blaidd y bore,
Cyn credu yn Ghriſt yn difa 'alle;
Fe wnaeth Chriſt cyn cenol dydd,
Y Blaidd yn oen, pan trowd ir ffydd.

C

Cyn i Zache fynd yn griſtion,
Roedd e'n pilo pawb o'r tlodion:
Gwedi credu ſe rows Zache,
Ran ir tlawd o'r maint y ſedde.
Er i Fagdlen fyw 'n rhyfygus,
Cyn credu yn Ghriſt, a phechu 'n rhwyfus;
Fe fu Fagdlen ar ol credu,
Fyw fel Santes nes ei chladdu.
Felly dithe a newidij
Dy arferion ond it gredu:
Nes newidiech dy arferion,
Nid yw'th ffydd ond † phanſi ffinion. † *Tyb cas.*
Ffydd heb weithred dda 'n ei dilyn,
Sydd ffydd farw, ffydd heb eulyn;
Ffydd i'th ddallu, ffydd i'th dwyllo,
Ffydd ſydd barod i'th gondemnio.
Ni byddd tân heb wres lle bytho;
Ni bydd dwr heb wlybrwydd ynddo;
Ni bydd 'ſallen dda heb ſale; *Gal. 5. 6.*
Na bywiol ffydd heb dduwiol ffrwythe.
Os dwaid vn ei fod ê'n credu,
Ac heb wella ei feie er hynny, *1 Jo. 3. 6.*
Nid oes dim ffydd gan hwn, ond ffrôſt; *byd 11.*
Yn twyllo 'i hun yn daran dôſt.
Ni all dyn ſy'n credu 'n ffyddlon, *Jo. 7. 39.*
Lai nâ gwella ei ddrwg arferion, *Gal. 5. 22.*
Waith bôd Chriſt yn rhoi 'lân yſpryd,
Ir pechadur 'wella ei fywyd.
Nad dy dwyllo ddryg-ddyn aflan,
Lle bo ffydd mae buchedd burlan:
Od yw dy ffydd yn talu ei gweled,
Moes ei dangos wrth dy weithred. *Jac. 2. 14.*
Onid yw dy ffydd yn ſywiol,
Yn dwyn gair a gweithred raſol,
Nid yw hon ond ffydd mewn enw,
Ffydd na ddichon byth dy gadw. *Jac. 2. 13.*

Cyn

Cynghor

Cynghor i ochelyd cwmpni drwg, &c.

YNeb a ſynno ſyw yn ddeddfol,
Yn ôl gwllys ei Dâd nefol,
Dihar. 1. 10, 15. Cynta peth ſydd raid i wneuthur,
*Pſ.*26.4,5. Tynnu o blith y drwg weithredwyr;
A rhoi ſynydd ddrwg gwmpniaeth,
Yn dragywydd heb ddim hiraeth,
Heb. 11. 27. Megis Moeſen gwmpni 'r Aiphtiaid,
Lot ac Abram y Caldeaid.
Gen. 12.1, 4. *Fel y tâg y gwûg y gwenith;*
Fel y ſura ſineg lefrith;
Dihar. 22. 24, 25. *Fel y nyrdda pyg dy gadach;*
Felly 'th naſa ddrwg gyſeillach.
Gwachel neidir rhag dy frathu,
Gwachel blâg rhag dy ddifethu:
Ac o ceri iechydwriaeth,
Gwachel ddilyn drwg gwmpniaeth.
Tynn o *Sodom*, dere allan,
Rhed o blith y bobol aflan:
Gâd oferwyr, cadw d'enaid,
Tynn o blith yr anffyddloniaid.
Tra fu Foeſen gydâ 'r Aiphtiaid,
Tra fu *Abram* gydâ 'r Siriaid,
* *Sef yn y fath fodd egoneddus, ag y gwnaeth ef ar ol hynny.* * Ni'mddangoſſei 'r Arglwydd iddynt,
Nes eu tynnu 'mhell oddiwrthynt.
Rho gwmpniaeth plant y fall,
Heibio 'n ebrwydd o dwyd gall:
Ni bydd cydfod rhwng Duw'r heddwch,
A chyſeillion plant tywyllwch.
2*Cor.* 6.15. Gwedyn dilyn brûdd gyfeillach,
† *Ddirwyſtyr.* Pobol dduwiol, ddoeth, † ddianach,
Rhai y ddyſcant itti nabod,
Dihar. 13. 20. Y gwir Dduw a'i ofni 'n waſtod.

Tra fu *Saul* yng-hwmpni *Samuel*,
Fe aeth Saul yn ſant o gythrel: 1 *Sam.* 19. 24.
Tra fu 'n dilyn pobol ddiffaith,
F' aeth y ſant yn gythrael eilwaith.
Dilyn Brophwyd, fe'th oleua;
Dilyn Athro, fe'th gyfrwydda;
Dilyn Sant, fe'th wna di'n ſanctaidd;
Dilyn ffol ti ddewi 'n ffiaidd.
Gwedyn canlyn ar dy liniau,
Ar Dduw ddangos it ei lwybrau, *Pſal.* 25.4
Ath lwyr droi yn dra awyddus, *Pſal.* 119. 176.
Obôb llwybyr traws twyllodrus.
Nes goleuo Duw dy lygaid, *Eph.* 5. 8.
Nes dadfywio Chriſt dy enaid,
Ni chanfyddu ffordd y bywyd,
Mwy nâ'r dall yr haul-wen hyfryd.
Cymmer lantern Duw 'n dy law,
I'th oleuo ymma a thraw;
Nid aiff neb i dir y bywyd,
Heb oleuni 'r Scrythur hyfryd.
Gwna 'r peth archo 'r fengyl itti,
Paid a phob peth na boi 'n erchi; *Jac.* 1.22.
Hi'th gyfrwydda fynd o'r diwedd,
I gael bywyd a thrugaredd.
Gwedyn gwachel yn yſtyriol,
Rhag byw 'n ôl dy 'wllys cnawdol; *Rhuf.* 8. 13
Nac wrth fôdd dy galon gynnil,
Ond yn ôl goleuni 'r fengyl.
Ac or ceiſii gael derchafiaeth,
Gras, a dawn, a iechydwriaeth; *Pſal.* 128. 1.
Dewis, dilyn, cerdd heb gollj,
Y ffordd a ddyſco 'r Arglwydd itti.
Hi fydd cyfyng ar y dechre, *Mat.* 7 13.
A gwrthnebus ith drachwante:
Ar y diwedd hi fydd eſmwyth, *Mat.* 11. 30.
Ith ddwyn at Grift yn ddiſymwyth.

Ffordd i ddeſtryw ſydd yn waſtad,
Ac yn eſmwyth ei dechreuad:
Dihar. 14. *Ond yn niwedd, ffordd annuwiol,*
12. *Yr mae 'r pwll a'r ffoes vffernol.*
*Datc.*2.10. Gwedi dechreu 'r ffordd trwy rinwedd,
Deut. 5. Praw ei dilyn hyd y diwedd;
32. Ac na chytgam droi oddiarni,
Nes dy ddwyn i wlad goleuni.
†*Daith.* *Nid wyt nês er dechreu 'r* † *ſhiwrne,*
A throi gwedyn at dy feie:
Nid oes Bromais gael y goron,
Heb barhau, hyd Angeu 'n ffyddlon.
Fe ddechreuodd *Saul* a *Suddas,*
Heb. 10. Fynd tu ar nêf ar drot fel *Demas;*
38, 39. *Waith* deffygio cyn diweddu,
F' aeth y tri ir pooth garchardy.
Mat. 11. Dilyn Grift ar air a gweithred,
29. Troeda 'r ffordd y fu e'n gerdded;
Gwna 'r peth archwys yn y ſcrythur,
Ni throi droedfedd dros y llwybyr.

Galarnad Pechadur.

O Arglwydd Tad diddanwch,
Clyw gwynfan a difeirwch
†*Gyflwr.* Hên Bechadur gwael ei † gas,
Sy 'n deiſyf gras a heddwch.
Mi'th ddigiais di mor greulon,
Fy nhâd a'm Harglwydd tirion,
Fel na baidd ſy 'nghalon drom,
Droi attad o'm golygon.
Luc 18.13. Gan hynny am pen ir ddaiar,
Fel Publican edifar,
Ir wi dy annuwiolaf was,
Yn crio am ras a ffafar.

A'th ffafar wi 'n ei ofyn,
Er mwyn fy mhrynwr purwyn,
Y fu drofwi ar y groes,
Yn godde loes eſcymmyn.
Ac oni chafi Bardwn,
Er mwyn ei loes ai * *Baſſiwn,*
F' orfydd arnai fynd yn boſt,
I uffern dôſt ai Dwngiwn.
Os Arglwydd er yn blentyn,
'Rwi 'n pechu 'n dôſt ith erbyn;
Heb wneuthur prîs oth Gyfraith gaeth,
Ond byw yn waeth nag un-dyn.
Dy Enw mawr y geblais,
Dy Scrythur a ddirmygais;
A'th Eſengyl gywir iach,
Fel chweddel gwrach y briſſias.
Y gwerthfawr waed y gollaiſt,
O'th galon pan i'm prynaiſt,
Wi'n ei dyngu ddydd a nôs,
Heb briſio 'r loes a gefaiſt.
Dy Sabboth a'th ddydd Sanctaidd,
Y dreuliais innau 'n ffiaidd,
Mewn cyfeddach, meddwdod brwnt,
A maſwedd tu-hwnt i weddaid.
Pan bo pawb ar eu gliniau,
I'th foli nôs a borau,
Mewn rhyw dwll yn chwareu 'r Cnaf,
Och! och! y byddaf innau.
Er bôd dy Air mor felus, *Pſal. 19. 10.*
Ar mêl ir enaid iachus,
Chwerwach bedd gen inne ei flas,
Na'r werniwd câs gwrthnebus.
Godineb a Phutteindra,
Fal ûn o blant Gomorra,
Fûm i yn eu ddilyn cyd,
Nes mynd or byd gan mwya.

* Ddioddefaint.

I Hyfyd ai charawſio,
A ſugno tarth Tobacco,
Fu fy ſwydd dros ennyd fawr;
Gwae finneu nawr ei gofio!
Fy ieungctid mewn oferedd,
Rhwyf, rhyfyg, ceccran, coegedd,
Yr lwyr dreuliais gydâ mam,
Heb feddwl am fy niwedd.
Yr-wân ar fy niwedd,
Ni welai 'n well fy muchedd,
Nâ'r pryd gwaetha 'rioed or blaen,
Os dwedai 'r plaen wirioned.
Gan hynny rwi 'n rhyfeddu,
Pa fodd yr wyt ti 'n gallu,
Godde cyd fy mhechod taer,
Heb bery 'r ddaer fy Llyngcu.
Os nid oes mawr o feie,
O frynti a chamwedde,
Nad wyf ynthŷnt lawer pryd,
(Gwae finne) hyd y clyſte.
Oni bai fôd dy nattur,
Yn raſol tu-hwnt ei feſur,
Yn uffern goi, cyn hyn yn rhôſt,
Yr byſſei 'n dôſt fy nghyſur.
Os Arglwydd 'r wi 'n cyfadde,
I'm haeddu er ys dyddie,
Fyn horri 'n gwitt o blith y byw,
Waith cymmeint yw fy meie.
Oni bai fod dy fawredd,
Yn raſol tu-hwnt i ryfedd,
Gwaun obeithio 'n gwitt y wnawn,
Fel Cain na chawn drugaredd.
Ond dymma ſym comfforddi,
Pan byddwi ym-mron ymdorri,
Fod Trugaredd Duw a'i Râs,
Yn fwy na'm câs ddrygioni.

Fy *meiau ſy'n cyn amled,*
A Sownd y môr er maned,
Ond dy ras ſydd gan-mil mwy;
Na'r *môr ſy'n hwy 'n amgyffred.*
Gan hynny rwi 'n † gobeithio,
Lle cafas pechod * raino,
Y caiff dy rwydd ath nefol râs,
Ar bechod câs gongcwero.
Di fuoſt Dduw trugarog,
I bechaduriaid enwog:
Na fydd waeth i minne am râs,
*Bechadur câs * anffodiog.*
Pan trows y *Niniſiaid,*
Oddiwrth eu beie afriſaid;
Er cymmaint oedd eu pechod câs,
Hwy gawſont râs eu llonaid.
Er cynddrwg oedd Manaſſes,
Y gwaetha 'rioed y glywes;
Fe gas gennyd bardwn mwyn,
Yn ol ei gwyn a'i gyffes.
A Dafydd prophwyd ynte,
Er amled oedd ei feie;
Pan y llefodd am dy ras,
Yn rhwydd fe gas eu madde;
Fe gafas Mary Magdlen,
Yn ol hir chwareu 'r butten,
Wrth wylo 'n hallt y dagrau dwr,
Dy râs a'th ffafwr lawen.
Pan trows y mab afradys,
Tuag attad yn ei vn-crys,
Fe gas gwedi chwareu 'r ffol,
Dy ras yn ôl ei 'wllys.
A minne ſy 'n gobeithio,
Er immi 'n doſt dy ddigio,
*Y câf er mwyn fy mhrynwr * gwar,*
Dy ras ath ffafar etto,

* *Deyrnaſu.*

† *Y dyn a gretto, ac a ddychwelo oddwrth ei ddrwgioni a ddichon obeitho am drugaredd.*

* *Anhappus.* Eſay 55. 7. *Ond barn ſy'n perthynu ir ſawl ſy'n mynd ym mlaen yn eu camwedde.* Pal. 68. 21.

Pſal. 32. 5.

Luc. 7. 37. *Yr oedd ynddi ffydd a newyddddeb buchedd gyda galar am bechod.*

* *Mwyn.*

I Hyfyd ai charawſio,
A ſugno tarth Tobacco,
Fu fy ſwydd dros ennyd fawr;
Gwae finneu nawr ei gofio!
Fy ieungctid mewn oferedd,
Rhwyſ, rhyſyg, ceccran, coegedd,
Yr lwyr dreuliais gydâ mam,
Heb feddwl am ſy niwedd.
Yr-wân ar ſy niwedd,
Ni welai 'n well fy muchedd,
Nâ'r pryd gwaetha 'rioed or blaen,
Os dwedai 'r plaen wirioned.
Gan hynny rwi 'n rhyſeddu,
Pa ſodd yr wyt ti 'n gallu,
Godde cyd ſy mhechod taer,
Heb bery 'r ddaer ſy Llyngcu.
Os nid oes mawr o ſeie,
O frynti a chamwedde,
Nad wyf ynthynt lawer pryd,
(Gwae finne) hyd y clyſte.
Oni bai ſôd dy nattur,
Yn raſol tu-hwnt ei ſeſur,
Yn uffern goi, cyn hyn yn rhôſt,
Y byſſei 'n dôſt ſy nghyſur.
Os Arglwydd 'r wi 'n cyfadde,
I'm haeddu er ys dyddie,
Fyn horri 'n gwitt o blith y byw,
Waith cymmeint yw fy meie.
Oni bai ſod dy ſawredd,
Yn raſol tu-hwnt i ryſedd,
Gwaun obeithio 'n gwitt y wnawn,
Fel Cain na chawn drugaredd.
Ond dymma ſym comforddl,
Pan byddwi ym-mron ymdorri,
Fod Trugaredd Duw a'i Râs,
Yn ſwy na'm cas ddrygioni.

Fy meiau ſy'n cyn amled,
A Sownd y môr er maned,
Ond dy ras ſydd gan-mil mwy;
Na'r môr ſy'n hwy 'n amgyffred.
Gan hynny rwi 'n † gobeithio,
Lle cafas pechod * raino,
Y caiff dy rwydd ath nefol râs,
Ar bechod câs gongcwero.
Di fuoſt Dduw trugarog,
I bechaduriaid enwog:
Na fydd waeth i minne am râs,
*Bechadur câs * anffodiog.*
Pan trows y *Niniſiaid,*
Oddiwrth eu beie afriſaid;
Er cymmaint oedd eu pechod câs,
Hwy gawſont râs eu llonaid.
Er cynddrwg oedd Manaſſes,
Y gwaetha 'rioed y glywes;
Fe gas gennyd bardwn mwyn,
Yn ol ei gwyn a'i gyffes.
A Dafydd prophwyd ynte,
Er amled oedd ei feie;
Pan y llefodd am dy ras,
Yn rhwydd fe gas eu madde;
Fe gafas Mary Magdlen,
Yn ol hir chwareu 'r butten,
Wrth wylo 'n hallt y dagrau dwr,
Dy râs a'th ffafwr lawen.
Pan trows y mab afradys,
Tuag attad yn ei vn-crys,
Fe gas gwedi chwareu 'r ffol,
Dy ras yn ôl ei 'wllys,
A minne ſy 'n gobeithio,
Er immi 'n doſt dy ddigio,
*Y câf er mwyn fy mhrynwr * gwar,*
Dy ras ath ffafar etto,

* *Deyrnaſu.*

† *Y dyn a gretto, ac a ddychwelo oddwrth ei ddrwgioni a ddichon obeitho am drugaredd.*

* *Anhappus.* Eſay 55. 7. *Ond barn ſy'n perthynu ir ſawl ſy'n mynd ym mlaen yn eu camwedde.* Pal. 68. 21.

Pſal. 32. 5.

Luc. 7. 37. *Yr oedd ynddi ffydd a newyddddeb buchedd gyda galar am bechoda*

* *Mwyn.*

A 'th ffafar wi 'n ei fegian,
Yn daer, yn dôſt, yn druan,
Er mwyn *Jeſu* nôs a dydd,
Ar dagre o'm grûdd yn * dropian,
O! coſia Arglwydd cyſion,
I Griſt ſy Mhrynwr tirion,
Offrwm droſwi yn † ſyr-had,
Ar grog-pren, waed ei galon.
A choſia iddo dalu,
Dros f'enaid i'r pryd hynny,
Y cúr, a'r poen, a'r angeu, a'r bri,
Ag oeddwn i yn haeddu.
O mocs gan hynny bardwn,
*Er mwyn ei loes ai * baſſiwn;*
Ac er ei gûr ai waedlyd chwys,
Na chais ail † Satisffactiwn.
Ond maddeu 'n raſol immi,
Fy meiau ôll a'm brynti;
A golch yn llwyr fy mhen a'm traed,
Yng werthfawr waed ei † weli.
Er bod fy mai cyn goched,
Ar pwrpl coch neu'r ſcarled,
* *Droppyn bach o'i waed er hyn,*
A'm gwna mor wyn ar † foled.
Gan hynny mae fy hyder,
Ar Griſt, ai waed, a'i fwynder,
Y caf genyd, yn ddi-nag,
Drugaredd ag eſmwythder:
A dwyn at Griſt yn gymmwys,
Fy enaid i Baradwys,
I gael rhan ym-mhlith dy Saint,
O'r nef, ar maint y brynwys.
Ir hon o'th râs a'th fawredd,
Duw dwg ni ôll o'r diwedd,
I'th foliannu fyth bob awr,
Am dan dy fawr drugaredd.

* *Diſerw.*
† *Iawn.*
* *Ddioddefaint.*
† *Iawn.*
† *Archollion.*
Elay 1.18.
* *Dafn.*
† *Gwiſc pen gwrâg.*

Cynghorion Duwiol.

F'Anwyl blentyn, * dere nês,
Gwrando gyngor er dy lês;
Prawf i ddilyn tra fech byw,
Or ceisi fynd i Deyrnas Dduw.
Ofna Dduw tra bywyd ynod;
Parcha ei Enw mawr yn wastod;
Galw arno á'th holl galon, Jer. 29. 13.
Gwrando ei Air, a chadw ei orchmynion.
Cymmer Air Duw yn wastadol,
Yn Gynghorwr ac yn rheol;
I reoli dy holl fywyd,
Ym-mhob gorchwyl a fo gennyd.
Dyna'r Lantern a'th oleua;
Dyna'r Athro a'th gyfrwydda,
I wachelyd pôb drygioni;
Ac i'th ddwyn at Dad goleuni.
Gwachel wneuthur mawr na bychan,
Yn ôl d'wllys ffol dy hunan;
Y mae pechod gwedi * llygru,
Nes cael grâs i hadnewyddu.
Praw gan hynny ffrwyno † phanfi;
Ffiaidd gantho bob daioni;
Nes del gair Duw i'th gyfrwyddo, Rhuf. 8. 7. Tit. 3. 3.
Pob peth drwg fydd felus gantho.
Gwachel bechod er bychaned,
Colyn Sarph fydd dan ei fhiacced:
Pleffer byrr a bair hir † alaeth;
Cyflog pechod yw marwolaeth.
Or cas ddda gymmaint ddial,
Am fwytta tammaid bach o Afal,
Duw pa faint y fydd dialau?
'Sawl dy'n byw ar gyfryw † falau.

* *Tyred*

* *Sefyll*

† *Dy dyb.*

* *Trifwch*

† *Sefpechodau.*

* *Digwyddodd.* O * bu Siawns id 'bechu unwaith,
Gwachel byth rhag pechu 'r eilwaith;
Nid oes iawn am bechod bychan,
Ond gwaed calon Chriſt ei hunan.
Tro 'ddiwrth bechod, na ddymchwela;
Câs yw'r ci a fwytto ei hwdfa;
Ail yw hwn ir mochyn diffaith,
'El or dwr ir dommen eilwaith.

Deut. 1. 37. *O dehorwyd* Moſen *fwyn-lan,*
Am un pechod 'fynd i Ganan;
Bwedd na rwyſtrir pobol ddiffaith,
Fynd ir nef am bechu gantwaith?
Caſa falchder megis Neidir;
Dihar. 16. 18. 'Ymdderchafo, ſe oſtyngir:
Yn ol balchder y daw cwdwm;
Balch ei droed a drip ir cawdrwm.

1 Tim. 3. 6. Os taflodd Duw yr Angel penna,
Am ei falchder ir pwll iſſa;
I ble taflir llwch a lludw,
Y falchio 'n waeth nâ hwnnw?
Byth na chwennych wely arall,
Rhwn ai gwnel nid yw ond angall:
Dihar. 6. 28, 29. *Y neb y ſango ar y poeth-dan,*
Nid oes lûn na loſco ei waddan.

Gen. 12. 17. Os câs *Pharo* blâg mor greulon,
Am chwenych *Sara* yn ei galon;
Pa fáth blag a dial caled,
Gaiff y ſawl y wnelo 'r weithred?

Mat. 5. 37. *Gwachel dyngu dim ond ie,*
Or diawl y daeth yr ofer lwe:
Zech. 5. 3, 4. *Melldith Duw fel mwg y leinw,*
Y ty lle cablir Duw a'i enw.

* *Y digred.* Eſay. 37. 38. Os lladdwyd *Senna-chrib* y * Pagan,
Am gablu Duw o léd ei ſafan;
Bwedd y diangc y Chriſtnogion,
Y gablo Chriſt a gwaed ei galon?

Er dy fywyd parcha 'r Sûl,
Dere ir Eglwys, gwrando, gwyl: Exod. 31.
Galw ar Dduw, a gado 'r pottian, 14.
Na wna 'r Sûl yn wyl i Satan.
Os pwyodd Duw â'r fâth † ddihenydd, † *Laddfa.*
Y dyn ddydd Sûl am gafglu briwydd:
Bwedd y pwya bedwar aſcwrn, Num. 15
I dreulio 'r Sûl yn waeth nâ'r Sadwrn? 35.36.
Na cham attal ddim o'th ddegwm,
Na ddarnguddia ddim o'th offrwm:
Rwytti 'n Speilio Duw 'r diale,
Wrth ddarnguddio dy ddegymme.
Melldigedig ym-mhob rhyw, Mal. 3.8.9.
Ydyw 'r dyn a Speilio Dduw: 10,11,12.
† Stoppi'r nêf, ar ddaer, ar llafyr, † *Cauad.*
Y mae pawb or cam ddegymwyr.
Caſâ feddwdod yn dy fywyd,
Nid â ir nêf vn meddw chwdlyd: 1 Cor. 6. 10.
Vffern goi ſy'n lledy ſafan, Eſay 5.
Am gael llyngcu 'r meddw aflan. 11.14.
Or daeth *Eſau* mor ddannodus, Gen. 25.
Am werthu fraint am † fes o bottus: 34.
Pa ddannodiaeth ddaw i'r meddw, † *Phiolaid o Gawl.*
Wertho 'r nêf an bot o gwrw?
Na fydd gybydd, na fyn occor, Deut. 23.
Ciſt ir hael yw 'r cybydd † angor: 19.
I gaſclo 'r Tâd trwy gybydd-dra, † *Brwnt.*
Mâb afradys a'u gwaſtraffa. Dih. 28. 8.
Haws i gammel fynd yn fuan, Luc. 18. 25.
Ymma a thraw trwy 'r nodwydd fychan,
Nag ir cybydd anrhugarog,
Fynd i mewn ir nêf orewrog.
Gwachel dreiſio nêb or tlodion, Diar. 22.
Chriſt ei hun yw 'r Jeſtys cyfion: 22,23.
Y dreiſio 'r tlawd fe big llygad
Chriſt ei hun y cadarn Geidwad.

1 Bren 21. *Ahab* frenin am ddwyn gwinllan,
Naboth ei gymydog gruan,
2 Bren.10. A gâs golli ei frenhiniaeth,
7,11. Llâdd ei blant a'i holl genhedlaeth.
Or daeth Difes dan law Satan,
Am ballu ir tlawd oi dda ei hunan:
I ba law ddiawl yr a'r Gwyr mawrion,
Sy'n dwyn y maint sy'n helw 'r tlodion?
Gwachel ledrad, gwachel dwyllo,
Zech.5.2, Ni ddaw ennill byth oddiwrtho:
3,4. Lle bo lledrad y bydd aflwydd,
Dial Duw, a dyfal *drawsedd.*
Os lladdodd Duw holl dylwyth *Achan,*
Jos. 7. 24, Am grach guddio lledrad bychan:
25. Oni ddial Duw ar ladron,
Sy'n Dwyn maint sy'n helw 'r tlodion?
Gwachel gadw cam fessurau,
Micha 6. Yn dy dy nac amryw bwysau:
10, 11. *Efaiadd cas yw 'r dafal anwir,*
Ger bron Duw, a'r pwys anghywir.
Maint ynnillo Dyn trwy falstedd,
Ar y dafal o anwiredd,
Bob ychydig mae ê 'n gossod,
Yn y cwd a'r pwrs heb waelod.
* *Sefer gwyro barn.* Byth na chytcam dderbyn * gwabar;
Honno lwngc sy'th helw o heinar:
Ni âd gwabar Ben na chynffon,
Byth yn helw 'r plant ar wyron.
2 Bren. 5. 27. Y claf gwàn y gas *Gehezi,*
† *Côd.* Gydá gwabar mewn † bwdgedi;
* *Dinistria.* Am y wabar y mae 'n rhigyl,
Y * handwya hi 'r plant ar Eppil,
Gwachel gelwydd trech ar dîr,
Er dy fywyd dywaid wîr:
Jo. 8. 44. Y cythrel brwnt ar wiber lâs,
Yw tâd a mam y celwydd cás.

Os bu farw *Ananias*, — Act. 5. 5,
† Shioc am ddywedyd celwydd atcas, — 10.
A'i wraig hefyd wrth farn Duw, — † *Yn ebrwydd.*
Câfawn gelwydd tra fom byw.
Na lyfenwa nêb er nam,
Y dwl, na'r dâll, nar cloff nar cam:
Duw wnaeth dyn, a'i lun, a'i liw,
Y gablo ddyn, fe gabla Dduw.
Os barna Chriſt ir ffwrnais danllyd, — Mat. 5. 22.
Y néb y alwo ei frawd yn ynfyd:
Ible barna 'r nêb fy'n galw
Ei dâd a'i fam, ar gant llyfenw?
Na thâl ddrwg dros ddrwg i un-dyn, — 1 Theſſ.
Os mynni fôd i Dduw yn blentyn: — 5. 15.
Helpa, fwccra dy elynion, — Rhuf. 12.
Na wna gam ag un-rhyw griſtion. — 20.
Pa ragoriaeth fydd rhwng chriſtion, — Mat. 5. 46.
A'r un gwaetha o'r Iddewon,
Or dai dalu drwg dros ddrwg,
Dant am ddant, a gwg am wg.
Gwachel wneuthur drwg ar hyder,
Cael trugaredd pan ith farner:
Felly cei di farn anffafrol, — Deut 29.
Fynd dros fyth ir tân tragwyddol. — 18, 19, 20.
Os gorfydd atteb pan ein barner, — Mat. 12.
Ger bron Duw am bôb gair ofer: — 36.
B'wedd attebwn, gwae fynghalon!
Am ein drwg an câs fargenon?
Na cham arfer un or donie,
'Roes dy nefawl Dád i tithe:
Fe ddaw dydd y gorfydd rhoddi,
Am bób Talent gownt a chyfri.
Os taflodd Chriſt ir twllwch eitha, — Mat. 25.
Y dyn â'i dalent eifie ei helwa: — 19, 30.
Ible taflir † drimbwl, drambwl, — † *Ben-dra mwnwgl*
Y gwas y dreulio 'r ſtoc a'r cwbwl?

Bydd di barod heddyw, heno,
* *Yn drwſſi-* Ag Oyl ith Lamp, a'th wiſc yn * *Gyfrdo,*
nâys. Fynd o flaen dy ſamwr prydd,
Y foru o boſſib ydyw 'r dydd.
Or caeodd Chriſt y porth mor ebrwydd,
† *Agos.* *Ir ſawl † ym-mron oedd mewn parodrwydd:*
Bwedd y cant hwy borth agored,
Seb ym-gweirio er pan ganed?
Bwrw heibio pôb pibiaeth,
Meddwl am dy Jechydwriaeth:
† *Myned.* *F'orfyd † paccio bawb oddi ymma,*
Llaill ai 'r nef, ai'r twllwch eitha.
Onid aer ir nêf heb ymwthio,
Ac ymdrechu â thraed a dwylo:
Luc.13.24 *B'wedd y Spyda 'r nêb ſy'n credu,*
Rânt ir nêf wrth chware' a chyſcu?
1Cor.9.24 *Cyn cael cynglwyſt rhaid ymdrechu;*
Mat. 7. 21 *Cyn cael cyflog rhaid gwaſnaethu:*
Cyn cael nefoedd mae 'n rhaid byw,
☞ *Ymma yn gynta wrth 'wllys Duw.*
Datc.2.10. Ni ry Chriſt i nêb o'i goron,
3. 12. Ond ymladdo â'i elynion:
Mat.20.8. Ni ry i nêb or geiniog ſechan,
Ond y weithio dro 'n y winllan.
Ni thâl dwedyd Arglwydd, Arglwydd,
Ni cheïr nêf am eiriau maſſwydd:
Yn Griſtnogaidd forfydd byw,
Cyn 'tifedder Teyrnas Ddduw.
O herwydd hyn 'rwi 'n cynghori
Pawb a garo 'r nêf o ddifri,
Fyw 'n griſtnogaidd ac yn buwr,
Felly cant hwy 'r nêf yn * ſuwr,
* *Siccr.* Or daw gofyn pwy a'u cant,
† *Triſt.* Bugail † chwerw, mawr ei chwant,
Rwyſtro 'r defaid ym-mob dull,
Ar eu pennau fynd ir pwll.

Cyngor i wr ieuangc.

F Anwyl Blentyn cês dy lythyr
Serchog, Sanctaid llawn o Synwyr,
Sy'n dymuno cyngor ffyddlon,
Ith gyfrwyddo fyw fel Criſtion.
Argol Gras yw 'th weld cyn Janged,
Mor fawr dy chwant, mor † brudd dy ſyched, †Ddifriſol.
I Nabod Duw, i ddyſcu 'r Scrythur,
*I ddofi'r Cnawd a * nwyſiant Nattur.* * Drwg chwant
I gyflawnu dy ddymuniad,
Derbyn hyn o gyngor difrad,
I gyfrwyddo dy holl fuchedd,
O'th fabolaeth hyd dy ddiwedd.
Yn dy ieuengctid F'enaid cofia, Preg. 12. 1.
Wir wafnaethu Duw gorucha,
Ac addoli dy Greawdwr,
Cyn i wendid waethu 'th gyflwr.
Dechre ddyſcu trech yn blentyn,
Nabod Duw a'th Brynwr pur-wyn,
Hoffi Air a chadw ei gyfraith;
Hynny 'th wna yn hen-wr perffaith. Dihar. 22. 6.
Tempra 'th leſter tra fo 'n newydd,
A 'r gwîn gwyn o dduwiol grefydd;
Fe arogla hyd dy ddiwedd,
A gwynt peraidd dy lân fuchedd.
Planna 'n gynnar yn dy galon,
Hâd pôb gras a'th wnel yn Grifftion;
Rhag i'r gelyn blannu 'r efrau,
Eifie i hau â hâd Rhinweddau.
Cais flodeuo yn dra chynnar,
Gydâ 'r Spring fel Almond hygar:
Y pren na ddwcco blodau 'r gwanwyn,
Trwy 'r cynhaiaf fe fydd difwyn.

Mae

Exod. 22. 29. Mae Duw 'n gofyn gan ei dylwyth,
O flaen pôb peth gael y blaen-ffrwyth :
Ac ni fyn y Duw goruchaf,
Gan ei blant na'r Âil na'r olaf.
Rho gan hynny flaen dy gryfdwr,
I waſnaethu dy Greawdwr :
Ac na ddyro trech yn blentyn,
Flaen ffrwyth d'oes i waſnaethu'r gelyn.
Drwg it roddi 'r Gwîn i Satan,
A rhoi i Griſt y gwaddod aſlan ;
Rhoi dy nerth i † bleſſio 'r drwg-wr,
A rhoi 'th wendid i'th Greawdwr.
† *I ryngu-bôdd.*
Melldigedig yw 'r dyn ynfyd,
A ro i'r gelyn rym ei fywyd ;
Ac na rotho i Brynwr diddig,
Ond yr henaint gwann methedig,
Gwachel arfer-ddrwg yn blentyn ;
Arfer ddrwg a'th nyrdda 'n Scymmym,
Ac a dry yn ail naturiaeth,
Nes yr elech beunydd waeth waeth,
Os Arferu bechu yn blentyn,
Jer. 13. 23. A dibriſio Duw yn llengcyn,
* *Dynion duon.* Yn hên nid haws it wella hyn,
Nag i'r * Moyrys fynd yn wyn.
Rho gan hynny gorph ac yſpryd,
Yn dy ieungctid yn dra hyfryd,
I waſnaethu dy Greawdwr,
Ac i ymladd â'th wrthnebwr.
Dan. 1. Megis *Daniel* trech yn llengcyn,
Gwrthod wîn a chwrw melyn ;
Ac na ro dy fryd ar foethe,
Ond ar nabod Duw a'i ddeddfe.
1 Sam. 3. Dyſc fel *Samuel* trech yn fachgen,
Sefyll o flaen Duw yn llawen ;
Ac ymwrando o Air y bywyd,
Beth y ddywetto 'r Arglwydd wrthyd.

Fel *Joſias* yn llangc bychan, 2 Bren. 22. 1, 2.
Rhodia 'n vnion o wyth allan;
A rho 'th fryd ar gadw 'r gyfraith,
Ofni Duw, a byw yn berffaith.
Dyſc y Scrythur lân o'th febyd,
Megis *Timoth* yn dra pharffid; 2 Tim. 3. 15.
Honno 'th wna di'n ddoeth annianol,
Yn griſtnogaidd ac yn dduwiol.
Dôs ſel Chriſt bôb Sul i'r Eglwys, Luc. 4. 16.
Gydâ 'th Dâd a'th Fam a'th Fagwys: Luc. 2.
Ac o ddeuddeg oedran F'enaid,
Dechre ymddiddan â'r Doctoriaid.
Gwrando 'r fengyl, Gwrando 'r gyfraith,
Dyſc bôb vn o'r ddau yn berffaith,
A chais fyw yn gynnil cynnil,
Yn ol cyfraith Dduw a'i fengyl.
Mewn tywyllwch 'rwyti 'n rhodio,
Cymmer Lantern Duw 'th oleuo;
Heb oleuni 'r Scrythur hyfryd,
Nid aer byth i dir y bywyd.
Er bôd Duw yn y nefoedd ucha,
Mae yn ei Air â thi 'n chwedleua;
Ac yn dangos ei holl 'wllys,
Yn y Scrythur itti yn hyſpys.
Edrych dithe yn y Scrythur,
Beth a fyn dy Dduw it wneuthur:
Gwna beth bynnag fo 'n orchymyn,
Ac na * fedla fo e 'n wrafyn. * *Na wna.*
Gwachel dorri 'r Pwngcie lleiaf,
O holl gyfraith Dduw goruchaf: *Rhuf* 6. 23.
Y mae 'r lleia 'n haeddu Angeu, Deut. 28. 15.
Melldith Dduw, a didrangc boeneu. Ezek. 18. 4.
Fe fyn Duw y barnwr cyfion,
Am bob pechod y wnel dynion, † *Damnedigaeth.*
Naill ai † Angeu 'r dyn a becho, * *Diodde-faint.*
Neu * Angeu Chriſt yn daliad droſto,

Ac

Exod. 22. 29. Mae Duw 'n gofyn gan ei dylwyth,
O flaen pôb peth gael y blaen-ffrwyth :
Ac ni fyn y Duw goruchaf,
Gan ei blant na'r Âil na'r olaf.
Rho gan hynny flaen dy gryfdwr,
I wasnaethu dy Greawdwr :
Ac na ddyro trech yn blentyn,
Flaen ffrwyth d'oes i wasnaethu'r gelyn.
Drwg it roddi 'r Gwîn i Satan,
A rhoi i Grist y gwaddod aflan ;
Rhoi dy nerth i † bleſſio 'r drwg-wr,
A rhoi 'th wendid i'th Greawdwr.
† *I yngu-bôdd.*
Melldigedig yw 'r dyn ynfyd,
A ro i'r gelyn rym ei fywyd ;
Ac na rotho i Brynwr diddig,
Ond yr henaint gwann methedig,
Gwachel arfer-ddrwg yn blentyn ;
Arfer ddrwg a'th nyrdda 'n Scymmym,
Ac a dry yn ail naturiaeth,
Nes yr elech beunydd waeth waeth,
Os Arfer bechu yn blentyn,
Jer. 13. 23. A dibrisio Duw yn llengcyn,
* *Dynion duon.* Yn hên nid haws it wella hyn,
Nag i'r * Moyrys fynd yn wyn.
Rho gan hynny gorph ac yſpryd,
Yn dy ieuengctid yn dra hyfryd,
I wasnaethu dy Greawdwr,
Ac i ymladd â'th wrthnebwr.
Dan. 1. Megis *Daniel* trech yn llengcyn,
Gwrthod wîn a chwrw melyn ;
Ac na ro dy fryd ar foethe,
Ond ar nabod Duw a'i ddeddfe.
1 Sam. 3. Dyſc fel *Samuel* trech yn fachgen,
Sefyll o flaen Duw yn llawen ;
Ac ymwrando o Air y bywyd,
Beth y ddywetto 'r Arglwydd wrthyd.

Fel *Joſias* yn llangc bychan, 2 Bren. 22. 1, 2.
Rhodia 'n vnion o wyth allan ;
A rho 'th fryd ar gadw 'r gyfraith,
Ofni Duw, a byw yn berffaith.
Dyſc y Scrythur lân o'th febyd,
Megis *Timoth* yn dra pharffid ; 2 Tim. 3. 15.
Honno 'th wna di'n ddoeth annianol,
Yn griſtnogaidd ac yn dduwiol.
Dôs fel Chriſt bôb Sul i'r Eglwys, Luc. 4. 16.
Gydâ 'th Dâd a'th Fam a'th Fagwys : Luc. 2.
Ac o ddeuddeg oedran F'enaid,
Dechre ymddiddan â'r Doctoriaid.
Gwrando 'r fengyl, Gwrando 'r gyfraith,
Dyſc bôb vn o'r ddau yn berffaith,
A chais fyw yn gynnil cynnil,
Yn ol cyfraith Dduw a'i fengyl.
Mewn tywyllwch 'rwyti 'n rhodio,
Cymmer Lantern Duw 'th oleuo ;
Heb oleuni 'r Scrythur hyfryd,
Nid aer byth i dir y bywyd.
Er bôd Duw yn y nefoedd ucha,
Mae yn ei Air â thi 'n chwedleua ;
Ac yn dangos ei holl 'wllys,
Yn y Scrythur itti yn hyſpys.
Edrych dithe yn y Scrythur,
Beth a fyn dy Dduw it wneuthur :
Gwna beth bynnag fo 'n orchymyn,
Ac na * fedla fo e 'n wrafyn. * *Na wna.*
Gwachel dorri 'r Pwngcie lleiaf,
O holl gyfraith Dduw goruchaf : *Rhuf* 6. 23. Deut. 28. 15.
Y mae 'r lleia 'n haeddu Angeu,
Melldith Dduw, a didrangc boeneu. Ezek. 18. 4
Fe fyn Duw y barnwr cyfion,
Am bob pechod y wnel dynion, † *Damnedigaeth.*
Naill ai † Angeu 'r dyn a becho, * *Diodde-faint.*
Neu * Angeu Chriſt yn daliad droſto,

Ac

Ac lle pechaiſt fil o weithe,
Yn erbyn Duw nes haeddu ange,
Act. 3. 19. Edifara am bôb pechod,
A chais bardwn gan y Drindod.
Ade 'th Bechod ger bron Duw,
Dihar. 28. 13. Fawr a bychan o bôb rhyw:
A 'mofydia am dy wegi,
Nes maddeuo 'r Arglwydd itti.
Edifara am dy wendid,
* *Drwg chwantau.* A 'th holl * nwyfiant yn dy ieungctid:
Luc. 13. 3. Oni wylu 'r dwr yn heli,
Duw a'th farna am y rheini.
Ni chas *Ephraim* nes cwilyddio,
Jer. 31. 19, 20. Ni chas *Dafydd* nes ochneidio,
Fadde nwyfiant ieungctid iddyn,
Pſal. 32. 5. Nis cei dithe nes eu canlyn,
Gwachel oedi hyd y foru,
Rhag it farw heno wrth gyſcu,
Ac i'r Angeu glàs dy lyſco,
I'r farn yn llangc, cyn ymgweirio.
Mae yn vffern fil o filiodd,
O wyr Ifaingc y bwrpaſſodd,
Yn eu henaint brudd ddifaru,
Heb gael arfod wneuthur felly.
Edifara 'nawr gan hynny,
Ny wyis pwy a fydd y foru:
Cymmer Barabell tra cynniccer,
Rhag nas caffech pan y ceiſier.
Ac lle 'rwyt ti 'n pechu beunydd,
Edifara bob diwedydd;
Rhag i'r Dwr ſy'n ſio 'n ſceler,
† *Addiſpyddu.* *Eeiſie ei † blwmpo ſoddi 'r lleſter.*
Gwedi gwir ddifaru vn-waith:
Gwachel nyrddo 'th draed yr eil-waith:
Na thro gydâ 'r hwch i'r dommen
A'r ci i fwytta 'th hwd drachefen.

Ond

Ond cais ddilyn buchedd newydd, Eph.4.22,
Trwy ſancteiddrwydd a gwir grefydd, 23, 24.
A chall dreulio 'th einioes ſychan, 1 Pet.1.14,
Mewn duwiolder prudd ac ofan. 15, 17.

Dôd daſg arnad nôs a bore,
Foli Duw ar ben dy linie :
Nad ddiwarnod fyned droſod, Pſa. 55.17.
Heb addoli 'r ſanctaidd Drindod.

Ac i 'th helpu fynd yn dduwiol,
I orchfygu nwyſiant cnawdol, Pſa.19.7,8.
Cymmer gyfraith Dduw i 'th ddyſgu, Rhuf. 8.
A 'i lân yſpryd i 'th gyſnerthu. 13, 14.

Cyfraith Dduw ſydd daran rymmus,
I droi 'r enaid cyfciliornus ; Pſal. 119.
Ac i roddi dyſg a deall, 9, 99.
I 'r rhai ffaingc annoeth, angall.

Gwna beth archo 'r gyfraith itti,
Gwrando 'r cyngor y foi 'n roddi :
Os dilynu 'r gyfraith gyfion,
Hi 'th wna 'n ddoethach nâth Athrawon.

Cadw afel ſiccir yndi,
Plyg dy warr, ymoſtwng iddi ;
Hi ry râs a pharch a phwer,
O 'i chadw hi mae gwabar lawer. Pſa. 19.11.

Or arferu fyw yn berffaith,
Nawr yn llangc yn ol y gyfraith,
Fe fydd hawdd trwy fawr lawenydd,
It fyw 'n ſanctaidd yn dragywydd.

Anrhydedda Dduw dy dade, 1 Sam. 2.
Duw a 'th anrhydedda dithe : 30.
Os dirmygu di ei waſnaethu,
Fe ddirmyga dy ddiwallu ;

Os gwaſnaethu Dduw yn blentyn,
Duw 'th waſnaetha dithe 'n hen-ddyn ;
Ac a bair i 'r brain dy borthi, 1 Bren. 17.
Cyn bo arnad fawr galedi. 6.

☞ *Ni 'th ddanfonwyd i'r byd ymma,*
I waſnaethu 'r byd na'r bola ;
Eſay. 43. 7. *Ond I waſnaethu Duw yn weddaidd,*
Fel y gwna'r Angelion Sanctaidd,
Pſ. 139. 18. Pan y codech gynta o'th wely,
Cofia Dduw a chwymp i waſnaethu ;
Ac na ddôs o'th ſtafell allan,
Nes ei addoli â pharch ac ofan.
Er Maint a fo dy fuſneſſon,
A'th † glamwri, a 'th orchwylion :
† *Goſidiau.* Na ddod law ar un o 'r rheita,
Nes addoli *Duw* yn gynta.
Jer. 10. 25. Ni bydd llwyddiant, ni bydd llonydd,
Ni bydd comfford, na llawenydd,
Lle bo trafferth o bob rhyw,
Heb ddim pris am foli Duw.
Dan. 6. 10. Er bod buſnes fawr gan *Ddaniel,*
Yn y cwrt dan Frenin Babel,
Tair gwaith beunydd y gweddie,
Yn ei ſtafell ar ei linie.
Pan yr elech o'r drws allan,
At un gorchwyl fawr na bychan,
* *Oddiſwiſ.* Cais gan Dduw dy * brudd fendithio,
A rhoi rhâd ar waith dy ddwylo.
Fel y llwyddodd Duw orchwylion,
Gen. 39. 3. *Joſeph* gynt a *Daniel* dirion ;
Dan. 6. 3. Felly llwydda d'orchwyl dithe,
Os gweddii arno 'n ddie.
Ple bynna bech, beth bynna wnelech,
Pſal. 139. 7. Ai da, ai drwg y mann y mynnech,
Duw 'mhob mann ſy'n diſgwyl arnad,
Gwachel bechu yng-wydd ei lygad,
Mat. 7. 12. *Gwna i eraill bôb daioni,*
Y ddymynyd wneuthur itti ;
Na ro i arall waeth feſurg
Nag a fynit roi i tithe.

Na

Na wna weithred er dy gyffro,
Na bo Duw yn warant iddo,
Ac na allech yn ddiwawd,
Gyfri am dano ar ddydd † brawd. † *Barn.*

Gwna 'r Duw byw yn wîr Dduw itti,
Ac yn * garcus cais i addoli; * *Ofalus.*
Galw arno, a molianna, Pſal.34.10.
Felly yn waſtad fe 'th ddiwalla.

Gwachel gymryd ar vn amſer,
Enw'r Arglwydd mawr yn ofer:
Cans nid gwirion gantho hwnnw,
Gam arfero ei ſanctaidd enw.

Treulia 'r Sabboth ôll yn llwyr,
Mewn ſancteiddrwydd fore a hwyr;
Ac na ddoro ran na chyfran,
O ddydd Duw i * bleſſio Satan. * *Rynge bôdd.*

Anrhydedda dy Rieni,
Parcha, * llonna, ſwccra rheini; * *Llawenhâ.*
Felly heſtyn Duw dy ddyddie,
Ac y parcha d'eppil dithe.

Gwachel gytcam ddigalonni,
Na rhoi ammarch i'th Rieni:
Odid gweled diwedd dedwydd,
I Ferch falch neu fâb anvfydd. Dih. 16.18 Dih.30.17.

Gwachel rhag godineb ffiaidd, 1 Theſſ.4.
Cadw'th gorph yn leſter ſanctaidd: 3,4.
Ac na wna er golud Rhufain, 1Cor.6.15.
Aelod Chriſt yn Aelod puttain.

Gorwedd gydâ'th wraig dy hun,
Na chais arall wrth dy * wyn; * *Chwant.*
Ac na chytcam wneuthur Temel 1Cor.6.19.
Yſpryd Duw, yn wâl i'r cythrel.

Er mwyn Ieſu gwachel feddwdod, Eſay.28.
Gwaeth yw hwn nag vn rhyw bechod: 1, 7, 8.
Mae'n troi dyn i gyflwr cythrel, Dihar 23.
Vgain gwaeth nag un anifel. 29, &c.

Na Cär

Mat. 22. 39. Câr â'th galon bôb rhyw ddyn,
Fel y carech di dy hun;
Ac na wna i vn dyn niwed,
Ar air, meddwl, nac ar weithred.
Gwna i bôb dyn ore ac allech,
Gal. 6. 10. Gwna yn ffyddlon 'r hyn a wnelech:
Ond na chytcam er mwyn vn dyn,
* Yngwahardd. *Wneuthur dim a fo Duw 'n* * *wrafyn.*
Gâd i Gyfraith Dduw 'th reoli,
Deut. 5. 32 Ym-mhôb gorchwyl y fo itti:
Nid oes vn rhyw orchwyl perffaith,
Ond yr vn fy'n ôl y gyfraith.
Cofia fˉ enaid nâd oes genyd,
Ddydd * *certennol ar dy fywyd:*
* Siccr. ☞ *Treulia bob dydd mor ddigamwedd,*
A pha bae ef ddydd dy ddiwedd.

Cynghor i waſnaethu Duw.

Y Sawl y fynno gael eſmwythder,
Llwyddiant, Heddwch, Cyfoeth, Cryfder;
Llwyddiant daiarol, a rhyddhad rhag afluydd bydol y gaiff. y duwiol, cyn belled ac y bo hynny er daioni iddynt. Parch a ffynniant tra font byw,
Cwympent i waſnaethu Duw.
Y neb a fynno ddiangc hefyd,
Rhag trallodion tôſt ac adfyd,
Nychdod, niwed, anhap, afliwydd,
Cwympent i waſnaethu 'r Arglwydd.
Dlyed pôb dyn tra fo byw,
Ydyw prûdd waſnaethu Duw,
Trwy lwyr gadw ei orchmynion,
Ar bob pryd o wyllys calon.
Pſal. 34. 10. Rheita gorchwyl, penna gweithred,
1 Tim. 4. 8. Mwya ei emill, gore ei † wargred,
†Gweddill. Suwra ei wabar tro dyn byw,
† Oddiſrif. Ydyw † prûdd waſnaethu Duw.

Dyn

Dyna 'r vnig waith a bwyntiwyd,
Ibawb wneuthur pan ein creuwyd:
Dyna 'r gwaith y gorfydd cyfri,
Doſta am dano ddydd ein † didri. †Cyſyngder.

Gwrando 'r Gair a chadw 'r Gyfraith,
Credu 'r Fengyl yn ddiragraith, Beth yw
Byw yn ol ei gwir oleuni, Gwaſnae-
Yw gwaſnaethu Duw o-ddifri. thu Duw.

Gwneuthur y ſo Duw 'n orchymyn,
Gwechlyd 'rhyn a ſo e'n wrafyn,
Dilyn ei Air tra ſom byw
Ydyw gwir waſnaethu Duw.

Dau ryw o waſanaeth ffyddlon,
Y fyn Duw ar law Pôb chriſtion;
Vn trwy ffydd a chrefydd dduwiol,
Llall trwy foes a buchedd raſſol.

Yn grefyddawl rhaid ei wſnaethu,
Trwy wîr grefydd a'i foliannu,
Yn gyhoeddus, ac yn ddirgel,
Yn y Ty, ac yn y demel:

Yn yr Eglwys yn gyhoeddus, Lev. 23. 3.
Ar bob Sabboth yn dra pharchus, Luc. 4. 16.
Gydâ 'r dyrfa ar ein glinie, Act. 20. 7.
Ag vn galon, ag vn gene.

Ar ddydd gwaith mewn ſtafell ddirgel, Mat. 6. 6.
Gydâ 'n tylwyth fel mewn Temel, Act. 10. 30.
Fore a hwyr trwy alw arno, Deut. 6. 7.
Gwrando ei Air, a'i wîr fendithio. Joſ. 24. 15.
Jer. 10. 25.

Rhaid gwaſnaethu Duw yn foeſawl,
Trwy lân fuchedd tra chriſtnogawl;
Ym mhôb mann, ac ar bôb achos,
Hyd yr awr ddiwetha o'n heinioes.

Rhaid yw byw yn ddi-eſceulus,
Yn ol cyfraith Duw ai 'wllys;
Nid yn ol ein * ffanſi 'n hunain, * Dychymyg.
Os gwaſnaethwn Dduw yn gywrain.

Rhaid yw dilyn buchedd ddeddfol,
Yn ol wllys ein Tâd nefol,
Luc. 1. 74. A rhyngu fodd, tra fom ni byw,
75. O'r ceisiwn wîr wasnaethu Duw.
Y neb na wsnaetho Dduw yn brûdd,
Yn ol ei Air trwy fywiol ffydd,
Rhuf. 14. *Ni all hwnnw gwnaed ei orc,*
23. *Byth foddloni Duw â'i Foese.*
Duw y fyn i bôb rhyw Gristion,
Mat. 22. Ei wasnaethu a'i holl Galon,
37. A'i holl Enaid, â'i holl feddwl,
A'i Aelodau ôll a chwbwl.
Rho dy Gorph yn Aberth bywiol,
I wasnaethu dy Dâd nefol:
A rho d'anwyl Enaid hefyd,
I Addoli ef yn hyfryd.
Christ a Brynodd Corph ac Enaid,
1 Cor. 6. 20. Ar y groes â'i waed bendigaid;
Mae e'n diſgwyl cael ei Addoli.
Genym â phob vn o'r rheini.
Ni fyn duw ein Tâd galluog
Yn gwasanaeth dau hannerog:
Ond fe fyn ei Addoli 'n hyfryd,
Gân bôb Gwâs â'r Corph a'r yspryd.
Yspryd ydyw Tâd trugaredd;
Joan. 4. 24. Ac mewn yspryd a gwirionedd,
Dih. 23. 26. Y mae yn gofyn ei addoli,
O'r tu mewn a chalon wisci.
Ofer rhedeg dros badere,
* *Allan.* *O'r tu * faes a Geirie 'r Gene,*
Oni bydd y Galon hefyd,
Yn gweddio yn yr yspryd.
Nid oes mann ar Gorph un Christion,
Tu fewn, tu faes, yn oed y Galon,
Na fyn Duw ei Iwyr Gyssegru,
Oll a chwbwl iw wasnaethu.

Er bod Satan weithie 'n fodlon,
Cymryd genym ran o'r Galon:
Ny fyn Chriſt na phen na ſowdwl, Mat. 22.
Oni chaiff ef ôll a chwbwl. 37.

Rho dy Enaid iw fendithio,
Ac i orfoleddu yndo:
Rho dy yſpryd i gydnabod, Pſal. 103.
Faint o bethau wnaeth ef erddod. 1, 2.

Rho dy fryd ar bethau nefol, Col. 3. 2.
Ac na ſercha ddim daiarol:
Meddwl am y wlâd y gorfydd,
Aros yndi yn dragywydd.

Rho dy Gorph a'th holl Aelodau,
Fawr a bychan yn eu graddau, Rhuf. 12. 1.
Bôb yr vn mewn gweddaidd gyflwr,
I waſnaethu dy Greawdwr.

Rho dy Galon idd ei garu,
Yn ddiragrith, a'i waſnaethu;
Ac i lynu 'n ddyfal wrtho,
Gan roi llwyr ymddiried yndo.

Rho dy Dafod iw Glodforu,
Ddydd a nôs ar eitha o'th allu;
Ac i ddatcan ei Ddaioni, Pſal. 51. 15.
Ym-mhob tyrfa delech iddi.

Rho dy lygaid i † attendo, † *I ddal ſulw.*
Ac i ddyfal ddiſgwyl arno,
Gan eu drycha tu ar mynydd, Pſ. 121.
O'r lle daw dy holl lawenydd. 1, 2.

Rho dy Gluſt i wrando 'n barchus,
Ar ei Air, a'i Arch, a'i 'wllys, Jac. 1. 19.
Ac i dderbyn yn ddiſigil,
Addewidion yr Efengyl.

Rho dy Ddwylo yn awyddus,
Ibob Gweithred ſydd ddaionus; Deut. 15.
A chyfranna ei fendithion, 11.
Wrth eu rhaid i'th frodyr tlodion. Eph. 4. 28.

Pſal. 95. 6. Rho dy Liniau iw addoli,
Ac i 'moſtwng iddo o ddifri;
Gan roi parch ac ofan iddo,
Pa le bynna galwech arno.

Joſ. 22. 5. Rho dy draed i droedo ei lwybrau,
Ac i rodio 'n ffordd ei ddeddfau;
Ac i dramwy yn Griſtnogaidd,
Idd i lys ai demel ſanctaidd.

Rho dy enaid, Rho dy yſpryd,
Rho dy Gorph a'th Galon hefyd,
A phob peth ag y ſydd ynod,
Ddydd a nôs i foli 'r Drindod.

† O achos bôd dawiol yma mewn llawer o bethe yn llithro; ac o achos bôd Duw yñ profi eu ffydd, a'n hamynedd hwynt, y maent hwy fel eraill, yn ſynych, heb anrhydedd, ieithyd, a gorſad bydol, a megis Job

. Parch †, Anrhydedd, vnion olud,
Gwir dderchafiad, Hir oes, iechyd,
Heddwch, ffynniant o bob rhyw,
Y geir o wîr waſnaethu Duw.

Dôs lle mynnech, doed y ddelo,
Gwnaed pob Gelyn waetha ag allo,
Yn ddigonol di gae fyw,
Os ti wír waſnaethu Dduw.

Yn y dref ac yn y wlâd,
Ar bob Gorchwyl di gei râd,
A gwîr lwyddiant ar y feddu,
Os yr Arglwydd a waſnaethu.

Bydd dy Faeſydd, bydd dy Winllan,
Bydd dy Letty, bydd dy Gorlan,
Yn dra ffrwythlawn, heb dim afliwydd,
Os ti wir waſnaethu 'r Arglwydd.

mewn adſyd: Ac o achos bôd Duw trwy ei ddaioni, yn ceiſio arwain rhai i edifeirwch, y mae'r drwg weithie ſel Difes yn y byd hwn yn anrhydeddus ac yn gyfoethog; ſel na ddichon dyn gaſgla, oddiwrth ei lwyddiant neu afluyddiant bydol, pun ai da, ai drwg ydyw ſo.

1. Duw a'th wnaeth yn ddyn deallus,
Ar ei lûn ei hun yn weddus:
Rwyti 'n rhwym i wſnaethu 'n ffyddlon,
Am dy wneuthur felly 'n Griſtion.

Rheſymau.

2. Chriſt

2. Chriſt a'th Brynodd o law Satan,
A'i wir waed, ac nid ag Arian:
Am i Griſt mor brîd dy Brynu,
Rwyt ti 'n rhwym ei brûdd waſnaethu.
3. Duw a'th borthodd yn ddigonol,
O'r Groth hyd yr awr breſennol,
Am dy Borthiant, os yſtyrii,
Rwyt ti 'n gaeth i wîr Addoli.
4. Di Addewaiſt yn dy Fedydd,
Wîr waſnaethu Chriſt yn vfydd:
Oni wſnaethu Dduw fel Chriſtion,
Rwyti gwedi tyngu 'n vdon.
5. Duw a wnaeth i bôb Creadur,
Dan y nef d'wſnaethu 'n bryſſur:
Rwyt ti 'n gaeth ar ben dy linie,
Am y rhain i wſnaethu ynte.
6. Duw a wnaeth ir Byd gweledig,
Brudd waſnaethu Dyn yn * yſtig, * *Diwyd.*
Fal y gallei 'r dyn a'i ryw,
Ynte 'n † brûdd waſnaethu Duw. † *Oddiſrif.*
7. Y dyn anghofio wſnaethu Duw,
Yn ei râdd, tra fyddo byw,
Mae 'n anghofio 'r gweithred mwya,
Bwyntiodd Duw i wneuthur ymma.
8. Nefoedd, Daiar, Dwr, Angelion,
Adar, Pyſcod, Bwyſtfil gwyllion,
Ac ymlyſciaid o bôb rhyw,
Sy'n ei grâdd yn moli Duw.
Nid oes un o'r holl greaduriaid,
Gwyllt na dôf, na dwl na diriaid,
Heb waſnaethu Duw trwy fawl,
Ond yn vnig dyn a diawl.
9. *Civilydd, Gwradwydd maes o feſſur,*
Ydyw gweled pôb Creadur,
Yn Gwaſnaethu Duw yn ffyddlon,
A'i ddibriſſio gan blant dynion.

10. B'wedd y cyfyd dyn ei ben ?
Pan dwetto Chriſt o'i orſedd wen,
Nâd oes neb yn ei waſnaethu,
Waeth nâ 'r dyn y fu e'n brynu.
11. Mae mwy Ddlyed ar bôb Chriſtion,
Lwyr waſnaethu Duw yn ffyddlon,
Nag y Sydd ar vn Creadur,
Ac y wnaeth Duw dan yr Awyr.
12. Nid â i vffern vn Creadur,
Gydâ 'r diawl i'r poen difeſſur,
Onid dynion gwaetha eu rhyw,
Eiſie gwir waſnaethu Duw.
Rhag i tithe fynd i * frwylian,
I dan vffern gydâ Satan,
Nac anghofia tra fech byw,
Ym-mhôb mann waſnaethu Duw.
13. *Enoch* am waſnaethu Duw,
Y gâs mynd ir nef yn fyw,
Yn ei gnawd a'i wir gorpholaeth,
Cyn cael gweled dim marwolaeth.
† *Noah* am wîr waſnaethu 'r Arglwydd,
Gas ei gadw yn ddi-dramcwydd,
Yn yr Arch, a'i dylwyth hefyd,
Pan y ſoddodd Duw yr holl fyd.
Abram y gâs barch a golud,
Ffafar Duw, ac *Iſaac* hefyd,
Holl wlad *Ganaan*, a'i thai mawrion,
Am waſnaethu Duw yn ffyddlon.
Iſaac yntef am fendithio
Duw, 'n y maeſydd wrth fyfyrio,
Y gâs lafur ar ei ganfed,
Gan yr Arglwydd am ei weithred.
Joſeph ddiwair am waſnaethu
Duw, a pheidio godinebu,
Gâs i dynnu maes o'r dwngwn,
A'i roi 'n Ben ar wlad y Sibſwn.

* *Loſcy.*

† *Er nâd oes neb yn haeddu tru garedd a bywyd tragwyddol am eu gwſanaeth; am ſôd ein gweithredoedd gore yn amherffaith: etto y mae gwſnaeth wyr Duw, i gael hynny oll; am ſôd Duw o'i gariad a i râs, er mwyn Cri?, wedi addo hynny iddynt. Eph. 2. 7, 8, 9.*

Joſuah

Joſuah rymmus ynte am lynu,
Wrth yr Arglwydd a'i waſnaethu,
Y Gâs ennill Brenhiniaethe,
A phôb Tir a Gwlad y gerde.
Hên *Elias* gâs ei borthi,
Gan y cigfrain yn ei dlodi,
Ai ddwyn ir nef mewn, † coits danllyd, † *Cerbyd.*
Am waſnaethu Duw 'n ei fywyd.
Sadrach, *Meſach*, *Abednego*,
Am waſnaethu Duw a'i gofio,
A waredwyd yn dra hyfryd,
O'r tân poeth a'r ffwrnes danllyd.
Daniel am waſnaethu 'n vſydd
Duw 'n ei ſtafell dair-gwaith beunydd,
Y gas ddiangc rhag y llewod,
A'i waredu * maes o drallod. * *Allan.*
Pwy erioed a wnaeth wſanaeth,
Ir gwir Dduw heb wabar helaeth?
Pwy y danodd ei ogoniant, Deut. 28.
Na chàs gantho barch a ffynniant?
Ni agorodd vn-dyn etto,
Ddrws ei demel heb ei wabro;
Ac ni nynnodd vn offeiriad,
Dàn ar Allor heb lawn daliad. Mal. 1.10.
Ni ry vn-dyn byth gwpanaid,
Er ei fwyn o ddwr i'r Gweiniaid,
Ac ni chaiff ei wabar gantho,
Ar ei chanfed medd Sant *Matho*.
Gore Meiſtr iw waſnaethu,
Mwya ei barch yw 'r Arglwydd Jeſu;
Gorcu 'n talu taliad ffyddlon,
Am waſaneth idd i weiſion.
Meiſtr graſſol, Meiſtr grymmus,
*Meiſtr * rhial gogoneddus,* † *Rhagorol.*
Meiſtr a wna ei holl weiſion,
Yn Offeiriaid a Thwſſogion. Dat. 1.8.

Meiſtr a wna iddynt eiſte,
Yn y Nefoedd mewn cadeire,
Mewn eſmwythder a dedwyddwch,
Mawr ogoniant a Rhialtwch.

Meiſtr y ry idd ei weiſion,
1 Cor. 2. 9. Deyrnas hardd ac auraidd Goron;
A'r fâth bethau mawr arbennig,
Na all calon dyn ddychymyg.

Pwy gan hynny na waſnaethe,
Griſt yn ddyfal ar ei linie?
Rhwn ſy'n gwabru ei gywir weiſion,
A'r fâth deyrnas, â'r fâth Goron.

* *Ddirmygei.* Pwy na * ſcornei 'r Byd ar Cnawd,
A'r cythrael câs, a'i ſaig, ai Sawd,
Ag yſtyrie ſaint yw cyflog
Holl waſnaethwyr Duw galluog?

☞ *Er nad oes vn Gwâs yn haeddu*
Cael vn wabar am waſnaethu;
Luc. 17. 10 *Etto o'i ras mae Duw yn addo*
Teyrnas nêf ir rhai gwaſnaetho.

Gwâs i Bechod, Gwâs i Gythrel,
Gwâs i Angeu triſt trwy drafel,
Yw pob Gwâs ſydd yn gwaſnaethu,
Na bo Gwâs ir Arglwydd Jeſu.

☞ *Pan y delo 'r Angeu diglion*
* *O flaen gorſeddfainge Chriſt.* *Fynd ir * barr a phob rhyw weiſion;*
O! pun oreu 'r amſer hynny,
Wâs ir Cnawd a Gwâs ir Jeſu?

2 Pet. 3. 7. Pan y lloſco 'r Byd yn chwyl-boeth,
A'i holl olud, a'i holl gyfoeth;
O! pun oreu 'r amſer triſt,
Wâs ir Byd, a Gwâs i Ghriſt?

Pan derchafer Plant y Drindod,
A throi i vffern weiſion pechod:
☞ *Hi fydd chwerw 'r amſer hynny,*
Ado 'r Arglwydd heb waſnaethu.

Mwy

Mwy o ennill ſydd o awr,
Yn Gwaſnaethu 'r Arglwydd mawr,
Nag a gaffom o'n holl fywyd,
Yn gwaſnaethu 'r Byd anhyfryd.
Am waſnaethu 'r byd yn gyfan,
Ni cheir ond y poen a'r † twttan, † *Trafferth.*
A'r twyll tôſt wrth fynd o hano,
Yn noeth fel y daethpwyd iddo.
Am waſnaethu 'r Cnawd trwy Bleſſer, Gal. 6. 8.
A'i foddloni ag eſmwythder,
Ni cheir cyflog gantho 'ſywaeth,
Ond oes ferr a * llygredigaeth. * *Damnedigaeth.*
Am waſnaethu yn rhyw Bechod,
Pe's Gwaſnaethem hwn yn waſtod,
Ni cheir gwedi 'r hir waſanaeth,
Gantho ond Gwradwydd a Marwolaeth.
Am waſnaethu Tâd y celwydd,
Er ei fôd yn cynnig Gwledydd,
Nid oes trodfedd dîr gan Satan,
Ond pwll vffern iddo i hunan.
Am waſnaethu 'r Arglwydd *Jeſu*,
Y mae Teyrnaş iw meddiannu,
A Gogoniant a dedwyddwch,
A gwir fywyd mewn rhialtwch.
Ymrown ninne tra fom byw,
Bawb † i brûdd waſnaethu Duw: † *Oddiſrif.*
Dyna 'r Meiſtr gore i wſnaethu,
Dyna 'r Gorchwyl rheita i bennu.
A meddyliwn bawb am ymladd,
A phôb Gelyn ſydd ein gwrthladd,
Yn ein duor, yn ein † ſtoppi † *Rhwyſtro*
Weithio 'r Gwaith ſydd reita inni.
Ac fel Gweithwyr cywir, ffyddlon,
Câll, cofiadyr, * carccys, cyfion, * *Gofalus.*
Cwympwn bawb i wîr waſnaethu
Duw tro amſer Grâs yn gadu. Eſay 55. 6.

Oni

Oni waſnaethwn Dduw tro 'n ymma,
A thro amſer Grâs yn para,
Ni gawn fynd ir Pwll yn gyngan,
Ar ein pen i wſnaethu Satan.

☞ *Yn y pwll hi fydd edifar,*
Trwy ddifeirwch rhy ddiweddar,
Mor ddi-bris ddirmygu 'r Drindod,
Ac mor rhwydd waſnaethu pechod.
Yno hwylir hallton ddagrau,
Luc. 13. 28. *Yno bloeddir gan y poenau:*
Ond pa hwylyd perfedd allan,
Ni ddoir byth o Grampau Satan.

Cwympwn bawb yn brûdd gan hynny,
I waſnaethu Duw tra i 'n heddy:
A rhown ffarwel bawb i bechod,
Trwy lwyr droi i wſnaethu 'r Drindod.
Felly cawn ni pan bo rheita,
Gwedi 'r byrr waſanaeth ymma,
Byth waſnaethu 'r Arglwydd tirion,
Yn y Nêf ym-mhlith Angelion.
Ir hon Nefoedd ô 'n Creawdwr,
Er mwyn *Jeſu Ghriſt* ein prynwr,
Dwg ni oll i'th wîr waſnaethu,
Gydâ 'th Sainct a'th nefol deuly.

Am Weddi a'i pherthnaſſeu.

TYnn dy 'ſcidie cyn gweddiech;
Rhwym dy aſſyn cyn aberthech;
Golch dy draed cyn mynd ir cymmyn;
Yſtyria geiſiech cyn ei ofyn.
Cyn gweddio edifara;
Wrth weddio dyfal weithia:
Pſal. 118. 21. Yn ol gweddi bydd ddiolchgar;
Felly caiff dy weddi ffafar.

Y Diawl a gais bôb dydd dy demptio ;
I cnawd bôb awr a fyn dy dwyllo ;
I fyd a'i bethau gais d' orchfygu ;
Praw trwy weddi eu gwrthnebu.
Da yw gweddi ym-mhôb lleoedd ; 1Tim.2.8.
Da yw gweddi bôb amſeroedd ;
Da yw gweddi dros bôb dynion ; 1Tim.2.1.
Mae 'n dda gweddi 'm-mhôb achoſion.
Aberth hyfryd ir Gorucha, Pſa. 141.2.
† Whipp yn * Scwrgio 'r Diawl a'i dyrfa ; † *Gwialen*
Nerth ir gwann ym-mhôb goſydi ; * *ffflangellu.*
Nawdd rhag Pôb drwg ydyw gweddi ;
† Allwedd Aur i ddaccloi 'r bore ; † *Agoriad.*
Bollt y nós i gau dy ddryſe ;
Twr i'th gadw rhag drygioni,
Ddydd a nôs yw deddfol weddi.
Gweddi brudd ſydd drech na dynion ; Exo.17.11
Gweddi daer a drôdd Angelion ; Gen. 19.3.
Gweddi fwriodd Diawled allan ; Mat.17.21
Gweddi orchfygodd Duw ei hunan. Exod.32. 14.
Na ddibriſſia ddim o'th weddi ;
Mae 'n y nef fel thus yn lloſci ;
Mae ar ddaer yn clwyfo Satan ;
Mae 'n ennillfawr it dy hunan.
Mewn ffydd a pharch, a llwyr fryd calon,
Mewn zêl, ac Awch, a meddwl Union,
Mewn deall † drûd a dyfal geiſio, † *cryf.*
Mewn hyder prúdd y mae gweddio.
Cód d'olygon, plûg dy liniau :
Tann dy ddwylo, agor d'enau :
Deffro d'yſpryd, cûr dy ddwyfron :
Llwyr weddia â'th holl galon.
Nid ar Baal na'r llo, na'r ddelw,
Sant na Santes y mae galw :
Ond ar Dduw, trwy Griſt yn unig, Joan 16.
Am bôb peth ſydd arnat ddiffig. 23.

Ni

Ni wyr neb ond Duw o'n cyflwr;
Ni all neb ond Duw roi ſwccwr;
Ni chlyw neb ond Duw ein gweddi;
Ar Dduw 'n unic y mae gweiddi.

Pſa. 50. 15. Duw ſy'n erchi galw arno,
Duw ſy'n addo rhoi ond ceiſio:
Duw ſy'n gwrando pob prûdd weddi;
Duw all tynnu pawb o'i trodi.

Eſa. 63. 16. Ni wyr *Abram*, ni wyr *Jaco*,
Ym-mha gyflwr yr 'ym yndo:
Ni wyr neb ond Duw ei hunan,
Beth yw 'n cais, a maint yw 'n cwynfan.

Pſa. 65. 2. *Peth perthnaſſol i Dduw 'r lluocdd,*
Ydyw gwrando gweddi miloedd,
A fo 'n ceiſio mil o bethe,
Ar un pryd mewn amryw Jaethe.

Ni wyr *Mair* i'm tyb ddim Saeſneg,
Ni wyr *Martha* ddim gwyddeleg,
Ni wyr *Clement* Sant ddeallu,
Beth y ddywaid un or Cymru.

Ni wyr *Abram* ddim o'n cyflwr,
Ni all *Clement* roi i ni Swccwr,
Ni chlyw Peder ddim o'n gweddi,
Ar Dduw 'n vnig y mae gweiddi.

Parcha 'r Saint yn fawr yn fychan,
Mat. 4. 10. *Ond addola Dduw ei hunan:*
Rho anrhydedd gweddus iddynt,
Etto na weddia arnynt.

† *Ucheldad.* *Ni bu † Batriarc, ni bu Brophwyd,*
Ni bu Boſtol ag y glow-wyd,
Wncuthur gweddi (ar' ddarllenes)
Etto 'rioed at Sant na Santes.

† *Addewid.* *Nid oes † Brommais yn y fengyl,*
Joan 16. *Inni gael dim trwy fawr ymbyl;*
23, 24. *Ond y gaffom trwy ymbilian,*
Er mwyn Jeſu Criſt ei hunan.

Chriſt

Chriſt yn Vnic yw'n Cyfryngwr, 1 Tim. 2. 5.
Chriſt yw'n Twrnei a 'n dadleuwr:
Nid oes arall all gyfryngu,
Rhwng Duw a dyn ond Chriſt Jeſu.
Er mwyn Jeſu y mae ceiſio,
Faint y geiſiom wrth weddio:
Ar ddeheu-law 'r Tâd mae 'n eiſte, Rhuf. 8. 34
Er mwyn derbyn ein *gweddie.*
Cymred eraill hên Saint *Catrin,*
Dewi, Clement, Martha, Martin:
Byth ni cheiſiaf i Gyfryngwr,
Rhwng-wi a Duw, ond Chriſt fy mhrynwr.
Cais yn eiriol wrth weddio,
Nerth yr yſpryd ith gyfrwyddo:
Ni all neb weddio 'n hyfryd, Rhuf. 8. 26.
Heb gyfrwydd-deb y glân yſpryd.
Heb yr yſpryd fallir ſonio,
Am Dduw mawr ac am weddio:
Ond ni ddichon un dyn * ddwedyd, * *Seffed y dylei.*
Wrth Dduw mawr heb nerth yr yſpryd.
Duw ni phriſſia weddi 'r tafod, Mat. 15. 8.
Heb y galon a'r gydwybod:
Gweddi 'r enaid prudd a'r yspryd,
O flaen Duw ſydd aberth hyfryd.
Cais â'r genau, cais a'r galon;
Un or ddau ſydd lai nâ digon:
Cydia 'r genau gydâ 'r yſpryd;
Hynny bair cynghanedd hyfryd.
Gwell yw'r galon heb y genc,
I weddio ambell weithie,
Nag yw 'r genau hêb y galon:
Gweddi o'r fâth ſydd weddi ffiniom.
Gwell oedd gweddi *Moeſen* hyfryd,
Wrth * Shiwrneia heb ynganyd, Exod. 14. 15.
Nâ gwaith gwefus yr Iddewon, * *Ymlathio.*
Yn gweddio heb y galon.

Cais

Cais a geiſiech trwy wîr ffydd,
* *Oddiſrif.* Na chymmer ball, ond beggia'n * brydd:
Nac ammeu dderbyn 'rhyn a geiſiech,
O ceiſij 'n daer, di gei ofynnech.
Ni chau 'r Adar bach o'u ſafne,
Nes y llanwo ei mam eu bolie:
Ac ni ddlye ddynion dewi,
Nes cyflawno Duw eu gweddi.
Rhyfedd yw mor daer y beggian,
Llawer dyn am fwyd ac Arian;
Ac mor llwfr y gweddiant,
Am drugaredd a gogoniant.
Hael yw Duw ir ſawl a'i ceiſiant,
Rhwydd yn rhoi ir rhai ofynnant;
Jac. 1. 5. Rhoi yn brûdd heb ddim dannodiaeth;
Rhoi eu rhaid i bawb yn helaeth.
Pſal. 103. 13. Fal y gwrendi Mam ar Blentyn,
Y fo 'n llefain yn ei rwymyn:
Felly gwrendy Duw ein gweddi,
Pan y llefom mewn gofydi.
Rhuf. 8. 26, 27, 34. B'wedd na wrendy Duw dy weddi,
Lle mae 'r yſpryd glân yn gweiddi,
A Chriſt Jeſu 'n Ymbil droſod,
Ar ddeheu-law 'r Tâd yn waſtod?
Joan. 16. 23, 24. Os yn enw Chriſt y ceiſij,
Os yn eiriol y gofynni;
Di gei naill ai'r hyn ofynaiſt,
Neu beth gwell nâ 'r hyn y geiſiaiſt.
† *Oedi.* *Or bydd d' Arglwydd yn* † *dehirio,*
Rhoi ofynnech wrth weddio;
Mae e'n d'annog geiſo 'n daerach,
Neu ddymuno rhyw beth rheitach.
Cais ogoniant Duw yn gynta;
Cais nefolion bethau neſſa:
Mat. 6. 23. Cais ei deyrnas a'i gyfiawnder;
Di gei 'r cwbwl heb ddim pringder.

Gwachel geiſio tra fech byw, · 1 Jo.5.14.
Ddim yn erbyn gwllys Duw:
Digio Duw y mae dy weddi,
Or ceiſij 'r peth na fynno'i roddi.
Ffôl yw ceiſio bydol bethau,
Pan galler cael nefolion dlwſſau;
Serchu 'n fawr mewn daiar domlyd;
Heb wneuthur prîs o'r nefoedd hyfryd.
Nattur Mochyn brwnt anhygar,
Yw rhoi 'fryd ar drwyno 'r ddaiar: Col. 3.1,2.
Nid naturiaeth un oŕ bobloedd,
Sydd a'i Tâd yn nheyrnas nefoedd.
Cais y peth y mae Duw 'n addo;
Yn ei Air ac yn ei † lwo: † *Yn cenhadu i ti ofyn.*
Cais y rhain er hyn yn weddys,
Os cenhada ei ſanctaidd 'wllys. Mat. 26.
Gwna dy weddi byth yn ddiwall, 39.
Yn y iaith a fech yn ddeall:
Gwell yw pum gair ag yſtyriech,
Nag yw deng-mil na's deallech. 1 Cor.14.
Gwatwar Duw a'i dwyllo ei hun, 19.
Wrth weddio y mae dyn,
Pan y ceiſio wrth * friwgawthan, * *Dywedyd llawer.*
Gan Dduw 'r peth nas gwyr ei hunan.
Nâd ir min rag-flaenu 'r meddwl,
Pâr ir galon bwyſo 'r cwbwl,
Ni all Duw un amſer odde,
Heb y galon weddi 'r gene. Mat. 15.7, 8.
Duw yw chwiliwr y calonnau; Jer.17.10.
Duw ei hun yw Tâd y golau: Jo. 4. 24.
Duw ſyn gweddi brûdd o'r galon;
Duw ni phriſſia eiriau gweigion.
Tro bôb meddwl aſlan heibio,
Pan y byddech yn gweddio:
A rhwym gartre dy ſydolrwydd,
Trech yn * parlo ti a'th Arglwydd. * *Ymddiddian.*

Ni

Ni chae Aſſyn *Abram* ſangu,
Lle bae *Abram* yn aberthu :
Nâd i'th ſydol feddwl dithe,
Gen. 22.5. Dramwy lle bo dy weddie.
Gen. 15. 11. Megis *Abram* rhaid it darfu,
Pôb rhyw rwyſtrau wrth aberthu,
A rhyfela ar buſſneſſon,
Ath ddehoro i adæil *Sion:*
Pa ddyfala ceiſio Satan,
Pan gweddiech droi dy amcan ;
Rheita 'gîd y ddlijt weddio,
Jac. 4. 7. A'i wrthnebu nes y cilio.
Fel y cilia 'r llew crafangog,
Pan y clywo ganiad ceilog :
Felly cilia Satan greulon,
O'r lle clywo weddi ffyddlon.
† *Ychgwyllt.* Ni all † Bual drigo 'n heppell,
Lle bo gwichiad ciw neu barchell :
Ni all Satan yntef drigo,
Lle bo dynion yn gweddio.
Oni bae fod Satan ddwrngas,
Yn gweld gweddi 'n rhwygo ei deyrnas,
Ac yn awchlym yn ei glwyfo,
Byth ni rwyſtrei 'neb weddio.
Ond o'r ceri ſechid d'enaid,
Na gogoniant Duw, nath gyfraid,
Nâd i Satan byth dy rwyſtro,
Wrando 'r gair, nac i weddio.
Wrth weddio, Llef heb orphwys,
† *Dyn digred.* Dros bob grâdd ſydd yn yr Eglwys :
Ac nac arfer megis † Pagan,
Weddi 'n unic itt' dy hunan.
Nid gwir Blant yr Eglwys Sanctaidd,
Ond Baſtardiaid anghriſtnogaidd,
Yw pawb na weddio 'n ffyddlon,
Dros yr Eglwys, Sanctaidd *Sion.*

Os

Os gweddiodd *Abram* fwyna,
Dros drê *Sodom* a *Gomorra*;
Bwedd na ddylem ni 'r Criſtnogion, Pſa. 51. 18.
Alw ar Dduw dros dylwyth *Sion* ?
Chriſt ſy'n erchi bawb weddio,
Ar bób amſer heb ddeffygio:
A Saint *Paul* ſy 'n chwennych inni, Luc. 18. 1. 1 Tim. 2. 8
Ym-mhob man ymarfer gweddi.
Daniel raſol a weddie, Dan. 6. 10
Dair gwaith beunydd ar ei linie:
A'r brenhinol Brophwyd Dafydd, Pſal. 119. 164.
Y weddie ſaith waith beunydd.
Chriſt ein prynwr ynte yn * glôs, * *Ddyſal.*
A weddie tra fae 'r nôs; Luc. 6. 12.
Ac y dreulie 'r dydd tro ganto,
Yn pregethu neu 'n gweddio.
Ym-mhob man ac ar bob amſer,
A mae gweddi o fawer bwer; Jac. 5. 16.
Os y galon a fydd parod,
I ymbilian a'r hael Drindod.
Ar y moroedd, ar y mynydd,
Yn ein Teie, ar ein maeſydd,
Y * dirpere i'n weddio, * *Mae'n ddyledus.*
Ym mha fan y bom ni yndo.
Gydâ Pheder yn ein llettu; Act. 10. 9.
Gydâ Dafydd yn y gwely, Pſal. 63. 6.
Gydà *Daniel* rhwng y llewod
Y mae 'n rhaid gweddio 'n waſtod.
Ni ddiffodde ar yn tymmor,
Or tân ſanctaidd ar yr allor;
I fynegi byth na ddlyc,
*Ddiffodd * zêl dy weddi dithe.* * *Gwres.*
Dyn ſydd Demel ir Gorucha, Lev. 6. 13.
Calon Dyn yw 'r Allor benna; Num. 28.
Fôre a hwyr y mae Duw 'n ceiſio, 3, 4.
Gael o'th galon aberth iddo. Dihar. 23. 26.

Nâd dy Demel er dy fywyd,
☞ *Fore a hwyr heb Aberth hyfryd:*
Ac nâd genol dydd i baſſo,
Pſa. 55.17. *Heb roi clôd a moliant iddo:*
* *Gyfeillgar.* Felly byddi di * ffamiliar,
A'th Greawdwr, ac mewn ffafar;
Felly cei di gan y Drindod,
Dy rwyddhau a'th helpu 'n waſtod.
* *Ddlye.* Nid oes dim a * ddirper rhwyſtro
Dyn gwllyſgar i weddio;
Ac i weithio ei orchwyl hefyd,
Pa ryw bynna fo'i gelfyddyd.
F'all dyn weithio 'ei gelfyddyd,
A gweddio 'n ddyfal hefyd:
Ni chais gweddi 'r galon rwyſtro
Hynt y tracd na gwaith y dwylo.
Exo 14.15 F'alle *Foeſen* wrth ſhiwrneia,
Joſ. 10.12. F'alle *Joſua* wrth ryfela,
Mar. 1.35. Act. 27. *Chriſt* wrth ymdaith, Paul wrth forio,
Dendo eu buſnes a gweddio.
Er bôd eſgus yn lwedig,
Lawer pryd mewn pwyntiau pwyſig:
Nid oes eſgus ellir enwi,
All d'eſcuſo am dy weddi.
Gelli beido mynd ir eglwys,
Pan bech glaf o'r haint ath rwyſtrwys:
Ond er clafed blîn a fyddech,
* *Ymmadawech.* Rhaid gweddio nes * departech.
Gelly beido rhoi eluſen,
Pán na byddo'i yn dy berchen:
Ond er cimmaint a fo 'th dlodi,
Nid oes peido byth a gweddi.
Ym-mhôb cyfiwr, ar bob amſer,
Y mae Gweddi yn ei Themper:
Nâd gan hynny ddim dy rwyſtro,
Ym-mhôb cyfiwr brûdd weddio,

Yn ein trallod, yn ein gwynfyd,
Yn ein nychdod, yn ein iechyd,
Ym mha gyflwr y bom yndo,
Y gall chriſtion brudd weddio.
Nid yw carchar, nid yw cloion,
Nid yw rhwyſtrau holl blant dynion
Na'r byd ôll yn rhwyſtro gweddi,
Fynd bôb awr at Dâd goleuni.
Tynn di dafod dyn o'r gwreidde;
Torr ei draed, a rho fe 'ngwarche:
Fe all gweddi 'r galon Saethu,
Trwy bôb clo at Dduw er hynny.
Ar wyl a gwaith, ar nôs a dydd,
Ar foreu a hwyr caiff gweddi brûdd,
Fynd at Dduw, y pryd mynno:
Doed pan dêl, hi gaiff ei groeſo.
Er na chae'r Frenhines *Heſther*,
Fynd at Frenin ond rhyw amſer:
Fe gaiff gweddi heb ei rhwyſtro,
Fynd at Dduw yr awr ei mynno.
Cwyn fel *Daniel* ar y wawr-ddydd, Pſal. 119. 62.
Cwyn di ganol nôs fel *Dafydd:*
Mae Duw 'n barod gwrando geiſiech,
Galw arno 'r awr y mynnech.
Er na chaffo dyn ei hunan,
Fynd i'r nêf at *Ghriſt* i ymddiddan:
Fe gaiff gweddi Pôb rhyw griſtion,
Fyned atto 'r awr y mynnon.
* Trwy 'r gwynt, a'r glaw, trwy 'r Aer ar tonne, * *Awyr.*
Trwy 'r Sphêrs i gyd a'r holl Blanede,
Yr aiff gweddi fel † llycheden, † *Mellt.*
O flaen Duw uwch law'r ffurfafen.
Ni all nef, na Daer, na dynion,
Awdurdodau nac Angelion,
Rwyſtro gweddi gael ymddiddan,
Bob yr awr â Chriſt ei hunan.

Nid rhaid iddi ofyn cennâd,
Peder gwynn i gael agoriad :
Hi gaiff mynd trwy 'r holl Angelion,
† *Hy.* O flaen Gorſedd Chriſt yn † eon.
Hi gaiff gan Dduw wrando ei chyſur ;
Ddadleu. Hi gaiff gan Ghriſt * bledio ei dolur :
Rhuf.8.26. Hi gaiff gan yr yspryd riddfan,
Ac ochneidio droſti 'n gyngan.
Ni thry Rhoddwr pôb daioni,
Adre 'n wag-law o'th brûdd weddi :
Eſay.45. Ond ſe leinw Chriſt ei bynwes,
19, Ac ai nertha i gael ei neges.
Oni chaiff hi'r hyn a geiſio,
Hi gaiff well nâ hynny gantho :
Os ni edy Chriſt un amſer,
Weddi ffyddlon fynd yn ofer.
O ! pa ddyled ſarnom 'roddi ;
Ir gwîr Dduw am oddeu 'n gweddi,
Fynd oi flaen yr awr y mynnom,
A chael gantho 'r hyn a geiſiom.
Braich yw Gweddi ſy'n cyrhaeddyd,
O'r Byd hwn ir Nefoedd hyfryd ;
Ac yn cymryd o dryſſore
Duw beth bynna ſarni eiſie.
† *Diſyſiol.* Gweddi † brûdd ſydd Gennad hy,
A rêd dros ddyn ir Nefoedd fry ;
Ac y gaiff bôb awr ymddiddan,
* *Diſmwy-ſtyr.* Yn * ddiſtop â Duw ei hunan.
Gweddi ſaddodd Gawr tra chadarn ;
1 Sam. 17. Gweddi agorodd byrth o haiarn ;
45. Gweddi gauodd ſafne llewod :
Act.12.5. Gweddi dynn ddyn o bôb trallod.
Gweddi glôdd y Nef yn hîr ;
Jac.5.17. Gweddi droes y môr yn dîr :
1 Bren.17. Gweddi wnaeth ir meirw godi :
22. *Nid oes dim mor gryf a Gweddi.*

O!

O! ba ddiolch ſarnom roddi?
Ir gwîr Dduw am adel Gweddi,
Fyned atto 'r awr y mynnom,
A chael gantho 'r pethau geiſiom.
Clôd a Gallu, Diolch, Moliant,
Parch, Anrhydedd a Gogoniant,
A fo i Roddwr pôb Daioni,
Sydd mor fwyn yn gwrando 'n Gweddi.

PAn yr elech i weddio,
Edifara am aêth heibio;
A llywr ymolch o'th holl frynti,
Os dymynu wrando 'th weddi.
Duw ni wrendy bechaduriaid, Joan. 9.31
A fo'n byw mewn pechod diriaid;
Forfydd 'madel a drygioni,
Cyn gwrandawo Duw dy weddi.

Os mewn malis, rhyfyg, mwrddro,
Llîd, a thrais, y doi weddio,
I Dy Dduw ar ben dy linie,
Duw a'th wrthyd a'th weddie. Eſay. 1.15.
Melldith *Moab* ſydd yn cwympo,
Ar yr anwir wrth weddio;
Ceiſio maent heb gael eu † Canlyn, † *Deiſyfiad.*
Am fod dwylo, rhain yn ſcymmyn.
Y nêb a alwo ar yr Arglwydd,
Ymadawed â'i halogrwydd; 1 Tim. 2.8.
Ac ymolched ei ddwy ddwylo,
Oddiwrth waed o cais ei wrando.
Tirion yw Duw a thoſturiol,
Ir rhai a fydd edifeiriol: Joel. 2.12, 13.
Edifara am dy frynti,
Ac fe wrendy Duw dy weddi.
Os difaru am y cwbwl,
Pyt fae 'th fai mor gôch a'r pwrpwl, Eſay. 1.18.
Chriſt a'th olch mor wyn a'r lili,
Ac a wrendy 'n rhwydd dy weddi.

Pan y delech i weddio,
Jer. 4. 14. *Tro bob meddwl ofer heibio:*
A rhwym gartre dy fydolrwydd,
† *Yn lle-ſaru.* Trech yn † parlo ti a'th Arglwydd.
Brwnt yw gweled pacc a ffardel,
Ar dy gefen yn y Demel:
Brwntach yw gweld dy fydolrwydd,
Pan gweddiech ar yr Arglwydd.
Pan gweddiech galw 'n gynnwys,
Ar Dduw dros bób ſtâd o'r eglwys;
Ac nac arfer megis Pagan
Weddi 'n vnig it dy hunan.
1 Tim. 2. 1. Galw 'n gynta dros frenhinoedd,
2. Am gael grâs i drîn eu pobloedd,
Mewn gwir grefydd, a llonyddwch,
Hedd, vniondeb, a dedwyddwch.
Eph. 6. 19. Gwedyn galw dros Eglwyſwyr,
Am gael grâs i draethu 'n eglur,
Holl ddirgelwch yr Efengyl,
A phregethu 'r gwîr yn rhigyl.
A gweddia dros Swyddogion,
Ar i Dduw roi grym a chalon,
Iddynt goſpi pób rhyw droſſedd,
* *Cynna'.* A * maintainio ffydd a rhinwedd.
Cais gan Duw fendithio hefyd,
Pob ſcolheigion o gelfyddyd;
Fel y gallont llanw 'r gwledydd,
A goleuni, moes, a chrefydd.
Nac anghofia o'r cyffredyn,
Ond gweddia hefyd droſtyn;
Fel y gallont fyw 'n ei galwad,
Mewn vfydd-dod, hedd, a chariad.
A gweddia dros drueuniaid,
Sydd mewn trallod, cuſtydd embaid;
Ar i Dduw doſturio wrthynt,
A rhoi help a chymfford iddynt.

Rhybydd i Ddyn feddwl am Dduw y bore, ac i roddi diolch iddo, am ei gadw'r nôs rhag niwed.

Y Bore pan dihunech gynta,
Còd d'olygon at * Jehofa; * *Dduw.*
Meddwl am ei foli'n ddiwall;
Cyn meddyliech am ddim arall.
Cofia mai Duw oedd y Ceidwad,
Y fu neithwr yn dy wiliad,
Heb roi amrant iddo i gyfcu,
Rhag ir llew dy ladd a'th lyngcu.
Oni bae Dduw a'i Angelion,
Sy'n caftellu bobtu ei weifion, Pfal. 34. 7.
Dyn ni bydde heb ei lyngcu,
Gan y Gelyn tra fae 'n cyfcu.
Mwy yw perig dyn fy'n cyfcu,
Yn ei wely heb nawdd Jefu,
Nag oedd perig Ddaniel *hynod,*
Gynt wrth gyfcu rhwng y llewod.
Y mae 'r fcrythur yn mynegi, 1 Pet. 5. 8.
Fod y Diawl yn troi obobtu,
Ddydd a nôs yn ceifio llarpio,
Megis llew pwy bynnag allo.
Pwy fy'n rhwyftro 'r llew i'n llyngcu,
Ond ein ceidwad mawr Chrift Iefu?
Rhwn fydd nôs a dydd heb heppian,
Yn cadw ei braidd rhag rhythre Satan. Pfal. 121. 4.
Meddwl dithe faint yw'r dlyed,
Y fydd arnad ir Gogoned;
Am dy gadw mor ddihangol,
Rhag y Gelyn yn waftadol.
Megis y mae 'r dlyed arnad,
Rho fawr foliant iddo 'n waftad;
Ac abertha ar dy linie,
Ddiolch iddo nos a bore.

Meddwl fal y gallſe Satan,
Yn dy gwſc dy ladd heb yngan;
Arh ddwyn ir farn yn amharod,
Oni baſſe Griſt dy warchod.

Meddwl fal y gallſe 'r Gelyn,
Oni baſſe i Griſt d'amddiffyn,
Ladd dy Blant, a dwyn dy gyfoeth,
Llofci 'th dy, a'th ſlino boenoeth.

Cofia fal y gallſe 'th daro,
Ag ynfydrwydd nes gwall-bwyllo;
Fal na allaſſyd ddim o'r cyſcu,
Oni baſſe i Griſt ei nadu.

Bydd gan hynny dra diolchgar,
Ith wir Geidwad am ei ffafar,
Yn dy gadw mewn eſmwythder,
Rhag y Gelyn yn ddibryder.

Pa bae Iddew yn dy warchod,
Tra 'itti 'n cyſcu rhwng bwyſtfilod,
Di roit ddiolch fil o weithie,
Am dy gadw o'u crafange.

Er bod Chriſt ei hun i'th warchod,
Trech yn cyſcu rhwng y llewod,
Sydd bob awr yn ceiſio 'th lyngcu,
Ni roi ddiolch iddo er hynny.

Agor d'olwg, gwel ei ffafar;
Cymmer rybydd, bydd ddiolchgar:
A rho ddiolch ar dy ddau-lin,
I Griſt Ieſu am d'amddiffyn.

Felly ceidw Chriſt di'n waſtod,
Ac y tann ei adain drofod;
Ac i'th geidw mewn eſmwythder,
Rhag pob perig yn ddibryder.

Gwachel feddwl dim â'th galon,
Gwachel edrych â'th olygon;
Gwachel ddwedyd dim â'th enau,
Nes moliannu Duw y borau.

Rho iddo flaen-ffrwyth dy wir galon, Exod.34. 26.
Blaen-ffrwyth d'eirie a'th feddylion:
Duw a fyn y ffrwythau cyntaf;
Ni fyn Duw na'r ail na'r olaf.
Cynta peth a wna'r vchedydd,
Moli Duw pan torro 'r wawr-ddydd:
Cynta peth a ddlye ddynion,
Foli Duw o ddyſnder calon.
* *Rhobin bâch cyn glycho 'i gene,* * Y Fron-
A gaan ir Arglwydd pſalm y bore, rhuddyn.
Am ei chadw'r nôs rhag niwed,
Er bod gwely hon yn galed.
Llawer dyn yn waeth nà 'r deryn,
Gwyn o'i wely megis mochyn,
Heb gydnabod Chriſt ei Geidwad,
Na rhoi diolch am ei warchad.
Peth cwilyddys i blant dynion,
Fod yn waeth nâ'r Adar gwylltion,
Sy'n clodforu nôs a boreu
Dduw, mor ddyfal am ei ddonieu.

Diolch foreuol pan ddihuner gynta.

DUw fy 'ngheidwad, Duw fy 'nghryfdwr,
Duw fy nghaſtell rhag y Drwgwr,
Derbyn foliant ar fy nwylo,
Am fy nghadw 'r nôs aeth heibio.
Rwyt ti 'n gwiliad daetu 'ng-wely,
Ddydd a Nôs tra fyddwi 'n cyſcu;
Ac yn tannu d' adain droſof,
Pan gollwngwi 'r Byd yn agof.
Rwyti 'n rhoddi i'm eſmwythder,
A llonyddwch mawr bôb amſer; * Adfywio.
Gan * *reffreſhio beunydd felly,*
Fegwram gorph â melus gyſcu.

Ni

Ni winc, ni chwſc, ni hun, ni heppian,
* Gogyſgu. Fy nhâd graſol tra fwi 'n * ſlwmbran,
Ond fe'm ceidw yn ei geſſel.
Tra fwi 'n cyſcu yn ddiogel.
Pa fath ffafar yw hon ymma?
Dy fod ti y Brenin mwya,
Yn ymoſtwng i ddiwallu,
Llwch a lludw tra fo 'n cyſcu?
Byth ni byddai'n abal rhoddi,
Y ddegfed ran o ddiolch itti,
Ag ſydd arnaf (Dad caredig)
Am y ffafar hon yn unig.
Clod a gallu, diolch, moliant,
Gwîr anrhydedd, a gogoniant,
Y ſo nos a dydd i'r Drindod,
Sydd mor ddiflin yn fy ngwarchod.

Diolch i Griſt am amddiffyniad ac eſmwythder.

O Fyng Heidwad, o fy Mugel,
Rhwn am cedwaiſt yn dy geſſel,
Neithwr rhag i'r blaidd fy llyngcu,
Rwi o'm calon i'th glodforu.
Dan dy adain Chriſt di'm cedwaiſt,
Yn dy freiche di 'm coſleidiaiſt:
Rhoddaiſt imi brudd eſmwythder;
Rwi 'n ddiolchgar am dy fwynder.
Nedaiſt Satan im difethu;
Nedaiſt ddynion im gorthrymmu:
Nedaiſt dân a gwynt fy ſpeilio,
Nac anhunedd im dihuno.
Bendigedig a fo d'enw,
Chriſt fyng Heidwad am fy nghadw;
A gogoniant itti rodder,
Am roi i mi 'r fath eſmwythder.

Rhybydd

Rhybydd i ddyn wrth ddillattu y corph i weddio am ddillad ac arfau i'r enaid.

PAn y bech yn gwiſco 'th ddillad,
Cais arfogaeth *Duw* am danad;
Fal y gallech ymladd yndyn,
Megis Criſtion â phob gelyn.
Nid wyt nes er Dillad twymglyd,
I guddio cnawd, i * ddyor anwyd, **Rwyſtro.*
Oni bae it gael pilynod,
I ddyor bai, i guddio pechod.
Cais gan hynny holl arfogaeth Ehp. 6. 11.
Duw, i'th gadw rhag gelyniaeth,
Ac rhag Pechod, ac rhag trafel,
Twyll y byd, a'r cnawd, a'r cythrel.
Heb y rhain nid ym ond noethion,
I ryfela á'n gelynion:
Ac nid poſſib i neb hetbddyn,
Gael y trecha ar vn gelyn.

Gweddi wrth wiſco am danad, yn ceiſio Arfogaeth Duw i'th cadw rhag gelyniaeth a pechod.

GWiſc dy * Armwr oll am danaf, * *Arfau.*
O fyng Heidwad galluoccaf;
Fel y gallwyf megis Criſtion,
Ymladd yndynt â'm gelynion.
Nâd o'm coryn hyd fyng wandde,
Vn rhwy aelod heb ei arfe;
Rhag fy nghlwyfo gan y Temptiwr,
Lle bo eiſie vn rhyw armwr.
Nâd i'r byd a'i ofer bethe,
Nâd i'r cnawd a'i nwyfys chwante,
Nâd i'r Diawl a'i rythreu Seymmyn,
Beri immi bechu'n d'erbyn.

Cnd

Ond rhoi immi rym a chryfdwr,
I orchfygu pôb gwrthnebwr,
Ac i ymladd dan dy faner,
Nes ym dygech i'th eſmwythder.

Arall.

CHriſt fy ngbraig am Iechydwriaeth,
Gwiſc am danaf dy Arfogaeth:
Nad vn aelod heb ei wiſco,
Rhag ir gelyn fy anrheithio.

1 Theſſ. 5.8. † Dwyſron-neg. Eph.6.14. Rō.13.14. * Tarian.

Gwiſc y Pen â helm y gobaith,
Breſt a'r † gorſlet gyfiawn berffaith,
Lwyne â gwregis gwir ddifeirwch,
Traed â ſcidie eſengyl heddwch.
Rho dy Air yn gleddyf immi,
Ffydd yn fwccler i ddiffoddi,*
Holl biccellau tanllyd Satan,
A phrûdd weddi i ſefyll allan.
A rho rym fel milwr ffyddlon,
Im ryfela a'm gelynion,
Rhythreu Satan, chwantau cnawdol,
Twyll y byd, a phechod marwol.
A rho gymmorth i gorchfygu,
A'u daroſtwng a'u gwrthnebu;
Fel y gallwi byth d'addoli,
Megis plentyn ir goleuni,
Felly beunydd yn ddibryder,
Mi ryfelaf dan dy faner,
Ac y roddaf itti foliant,
O fy Nuw tra ynnwi chwythiant. *Amen.*

Rhybddd wrth ymolchi.

PAn yr elech i ymolchi,
Cais yn daer gan Dduw trwy weddi,
Olchi d'enaid oddiwrth bechod,
A'i lanhau â gwaed y cymmod

Nid

Nid wyt nes er dwr yr Afon,
I olchi 'r cnawd oddiwrth amrhyddion,
Nes y golchech dy gydwybod,
A gwaed Chriſt, oddiwrth dy bechod.
Nid wyt nes er wyneb glân,
A chalon front, heb râs, heb ran:
Ni fodlonir Duw yn bûr,
*Ag wyneb glân, heb galon * glûrr.* * *Lat.*

Gweddi ferr wrth ymolchi.

GOlch ô Griſt â'th waed fy mhechod;
Golch fy enaid a'm cydwybod;
Golch fy meddwl oddiwrth wegi,
Golch fi 'n llwyr oddiwrth fy mrynti.
Golch fy mhen, am traed, a'm calon,
Fel y golchaiſt d' Apoſtolion: Jo. 13. 5.
Sych â'r tywel main fy mrynti,
A rho d'yſpryd ſanctaidd immi.
Golch fi 'n neigreu gwir ddiſeirwch, Zech. 13. 1.
Golch fi 'n ffynnon gràs a heddwch: Datc. 1, 5.
Golch fi a'th waed mor wynn ar lili,
Fal y gallwi 'n bûr d'addoli.

Gweddi foreuol; iw harferu (o ran ei matter) yn y man ar ôl codi ac ymolchi.

DUw trugarog Tàd toſturi,
Er mwyn Chriſt rho bardwn immi, Pſal 40. 12.
Am fy meiau oll am pechod,
Sydd mewn rhif yn fwy nâ 'r tywod.
Nid oes pwynt o'th holl gyfreithie,
Nas troſſeddais llwyr, gwae finne;
Nac un dawn a roddaiſt iimmi,
Nas arferais ar ddrygioni.

Drwg fy nhûb, a gwaeth fy ngweithred,
Brwnt fy nhafod, maith fy hocced,
Poeth fy nattur, oer fy ngweddi;
Arglwydd maddeu 'r cwbwl immi.

Pſal. 25. 7. Maddeu 'r maint a wnaethoi 'n derbyn
O bechodau er yn blentyn:
Ac na thywallt ar fy lletty,
O'r dialau maent yn haeddu.

Ond rho râs a chymmorth immi,
Byth o hyn allan dy addoli,
Ath waſnaethu mewn ſancteiddrwydd,
Pûr uniondeb, ac oneſtrwydd.

Tynn bôb rhwyſtyr ſydd i'm hattal,
I'th waſnaethu di mor ddyfal;
* Gallu. A rho * bwer yn ol hynny,
Immi 'n ddiflin dy waſnaethu.

Llwyr ddiwreiddia o'm calon ofer,
Yr holl frynti ſum i'n arfer;
A gwir blanna yn eu cyſle,
Râs a dawn tra chwyth i'm gene.

Dyſc fi gadw dy orchmynion,
A'u gwir garu a'm holl galon;
A'u cymmeryd yn lle rheol,
I fyw wrthynt yn waſtadol.

A chyfrwydda â'th lán Yſpryd,
Fi 'reoli fy holl fywyd,
A'm holl eiriau a'm amcanion,
Yn ol d'wllys a'th orchmynion.

Arglwydd, ffrwyna fi rhag pechu,
Byth yn derbyn mwy ond hynny:
A rho bwer immi 'n waſtod,
Gael y trecha 'n erbyn pechod.

Helpa fi ryfela yn erbyn,
Y Byd, a'r cnawd, a'r *cythrel* ſcymmyn:
Fal y gallwyf gael y goron,
A gorchfygu fy ngelynion.

Tanna droſwi d'adain raſol, Pſal.17.8.
Cùdd fi dani yn waſtadol:
Nàd un gelyn wneuthur niwed,
Mewn un modd im corph nam hened.
Cadw fi rhag cwrp a thramcwydd,
Cwilydd, Colled, anap, aflwydd,
Nychodd, niwed ar fath hynny,
Or bydd d'wllys yn cenhadu.
Nertha fi a'th yſpryd ſanctaidd,
Dreulio 'r Dydd hwn yn griſtnogaidd, 1 Theſſ.4.
Trwy gymmeryd poen i'm galwad, 11.
Ith waſnaethu 'n brudd yn waſtad.
Par i'm dreulio 'r dydd preſennol,
Mor ddeallus, ac mor ddeddfol,
A pha gwypwn ar y † ſwyra, † *Siccra*
Mae 'r dydd hwn yw'r dydd diwetha.
Nad fi oedi gwella 'muchedd,
O ddydd i ddydd hyd fy niwedd:
Ond tra heddyw byth yn para, Heb.3.7,8.
Pâr yn ddyfal immi wella.
Nad i'r cnawd rhyſygus embaid,
Beri immi damnio 'r enaid,
A'i roi boeni yn dragwyddol,
Am dippyn bach o bleſſer cnawdol.
Nad i wagedd y byd ymma, Preg.1.2.
Rhwn fel llwyd-rew a ddifflana,
Beri im golli gwir lawenydd,
A mawr fraint y byd na dderfydd.
Tra fo 'r dydd a'r goleu 'n para,
Par im weithio ar yr eitha, Jo.12.35.
Y peth a berthyn at fy * Iechyd, * *Iechydwriaeth.*
Rhag i'r nos fyng orddiweddyd.
Par im fod bob awr yn barod,
Ag oyl im lamp, a'm goleu 'n gwarchod
Dwad Chriſt im gwawdd i'r neithior,
Tra for nef a'r porth yn agor.

Pan

Pan bwi ſiccra yn y carn,
Par im feddwl am dy farn,
A'r dydd du y gorfydd attcb,
Ar y * *bar am bob ffolineb.*
Gwna im feddwl am y cyfri,
Orfydd arnom bawb i roddi,
Am y pechod lleia wneler,
Hyd yn oed ein geiriau ofer.
Croeſa 'nawr y maes o'th lyfyr,
Yr holl frynti fûm i 'n wneuthur;
Ac na thafla yn fy nanned,
Ddydd y farn o'm câs anwiredd.
Maddeu 'n awr yr holl dalente,
S' arna i o ddyled yn dy lyfre;
A llwyr † flotta â gwaed Ieſu
'Rhatling eitha s'arna i dalu.
Gwedi maddeu 'r cwbwl ymma,
Nertha ſi ddiweddu 'ngyrfa;
Fel ygallo fenaid orphwys,
Gydâ Chriſt yng lân Baradwys;
Llê câf gydâ 'r holl Angelion,
A llû 'r nêf heb † ddowt nac ofon,
Dy foliannu trwy lawenydd,
Newn dedwyddwch yn dragywydd. *Amen.*

* *O flaen yr orſeddfaingc.*

† *Goſſod allan.*

† *Ammeu.*

Rhybydd i ymgadw tra fo 'r dydd, rhag Rhythrwr Byd, y cnawd, a'r Cythrael, ac i wiſco, ac arferu Arfogaeth Duw yn eu herbyn.

YN y man yn ôl it godi,
Cofia fôd tri Gelyn itti,
Rhai amcanant dy * andwyo,
Oni ymgedwi rhag dy dwyllo.
A'r vn gwanna o'n gelynion,
Sydd gan cryfach nag vn Chriſtion,
Oni chawn ni gan Griſt Ieſu,
Nerth ac arfeu iw gorchfygu.

* *Anafu.*

Llêſ

Llef gan hynny ar dy Brynwr,
Dy ffwrneiſio megis Milwr,
Ai arfogaeth ac â chalon,
I orchfygu dy Elynion.

GWiſc dy Ben â helm Ghriſtnogaeth,
† Gobaith cryf am Iechydwriaeth; † *Ond bydded gennit ſail am dy obaith.*
Nâd ir ſarph na'r Diawl dy glwyfo,
Ar dy ben trwy Anobeitho.

Gwiſc gyfiawnder am dy ddwyfron,
Ni all Diawl â * dwbwl canon, * *Dryll-mawr.*
Wneuthur byth na drwg na niwed,
Ir rhai wiſco 'r Cyfryw Gorſled. Eph. 6. 14.

Rhwym dy ganol á gwironedd,
Na ragreithia yn dy ſuchedd:
Hardd, a chryf, a chryno odieith,
Ydyw gwregis gwir di-ragreith.

Gwiſc dy draed â ſcidiau 'r ſengyl,
Bydd ddioddefgar ym-mhob treigyl:
Cans trwy oddef llawer trallod,
Y mae mynd i lys y Drindod. Act. 14. 22.

Cymmer ſywiol ffydd yn † fwccler, * *Tarian.*
Derbyn frath a ſaetheu 'r wiber:
Bywiol ffydd yn Ghriſt a all,
Ddiffodd tanllyd ſaetheu 'r fall.

Cymmer awchlym gledde 'r Yſpryd;
Grymmus Air y Scrythur hyfryd;
Dyna 'r cleddyf llymm ei lafan,
Sy 'n rhoi ffwyl a chlwyf i Satan.

Cadw Arfeu Duw yn waſtad,
Cymain un bôb awr am-danad:
Nâd ûn pryd dy ddala hebddyn;
Rhag dy glwyfo gan y gelyn.

A gweddia ar y Drindod,
Am gael grym a gràs i orfod,
Y tri gelyn hyn yn waſtad,
I waſnaethu Duw yn d'alwad.

Os cwrdd *Satan* â ni 'n noethion,
Heb Arfogaeth Duw am danon:
Mae ê 'n chwareu 'n dôſt â hwnnw,
Sydd heb Armwr gantho ymgadw.
Os bydd pen heb Helmet ddilys,
* Dwyſron. * *Breſt heb bais, na lwyn heb wregys,*
Troed heb eſcyd, llaw heb gledde,
Sarph a'n clwyfa, gwnawn ein gore.
Bydd gan hynny megis milwr,
Yn dy gylch bôb awr a'th Armwr,
Ym-mhob mann yn dyfal wilio,
Rhag i'r Gelyn dy anrheithio.
Pan yr elech gynta allan,
Gwachel ddirgel rwydeu *Satan*,
Rhwn ſy'n ceiſio dy fachellu,
Ar bôb cam a'th hela i bechu.
Mae é'n fawr ei lîd a'i hocced;
Mwy ei dwyll nâ'i rym, er cryfed:
Mae fel llew yn troi o bobtu,
Ddydd a nôs yn ceiſio 'n llyngcu.
† Dichell. † *Hocced Sarph, llidawgrwydd Gwiber,*
Cryfder llew, ffyrnigrwydd Teiger,
Awydd Blaidd, Bradwriaeth cadno,
Sydd gan Satan lle tramwyo,
Nid yw'n cyſcu, nid yw 'n gorphwys,
Nôs na dydd er pan ei cwympwys;
Ond amcanu lladd a mwrddro,
Am ei chwyth pwy bynnag allo.
† Williadwriaeth. *Bydd gan hynny ar dy † wachel,*
Ym-mhob mann rhag rhwyd y cythrel:
Cais gan Ghriſt bôb awr dy helpu;
Chriſt a'th nertha ci orchfygu.

Gweddi

Gweddi yn erbyn temptiad a Rhythre Satan.

POrthor mawr y pwll di-waelod,
Ceidwad drwſſeu vffern iſſod,
Rhwymwr Satan, llyngcwr ange,
Clyw fy ngwaedd o'th neſol artre.
Y mae Satan rhwn orchfygaiſt,
A'r ddraig waedlyd rhon a rwymaiſt,
Yn amcanu fy † andwyo, † *Anaſu.*
Oni chaf dy help ei ffrwyno.
Mae ef nos a dydd heb Gyſcu, 1 Pet. 5.8.
Megis llew yn ceiſio'm llyngcu,
Ac yn barod i'm † deſowro, † *Diſa.*
Oni chedwi di fi rhagddo.
Mae e'n tannu ei groglathe,
Ddydd a nos ar draws fy llwybre;
Nid oes llun na ſyrthiwyf ynddynt,
Oni chedwi di fi rhagddynt.
Nid oes afal têg gwarddedig,
Na bo beunydd yn ei gynnig;
Nac vn pechod na bo e'n ceiſio,
Genni wneuthur ith lwyr ddigio.
Nid oes twrn da fwi'n amcanu,
Na bo'r ddraig yn ceiſio ei nadu,
*Ac yn * dyor yn rhy fynych,* *Rhwyſtro.*
Y gwaith goreu fwi 'n ei chwennych:
Ni cha'i fwytta pryd o fara,
Ni châ'i gyſcu mewn eſmwythdra,
Ni cha'i yfed draucht o ddiod,
Na boe yn ceiſio ei droi'n bechod.
Ni cha'i ddwedyd gair o'm gene,
Na gweddio ar fy nglinie,
Na bo Satan yn amcann,
Wrth weddio beri im bechu.

Pan bo mwya chwant fy nghalon,
Ith waſnaethu (*Chriſt*) yn ffyddlon,
Dyna'r pryd y cais fy rhwyſtro,
* *Dichell.* A'r holl * gwning a fo gantho.
A phyt faet ti 'n gadel iddo,
Redeg arnai heb ei ffrwyno,
Gwn na byddei well fy nrheigil,
Nag oedd dien *Fob* a'i eppil.
Arglwydd, gwêl ei waedlyd fwriad;
* *Lleiha.* * Tola ei falchder, torr ei ruad:
Rhwym ei ferr, byrhâ ei gadwyn,
† *Attal.* Shiga ei ſhol, a † ſtoppa ei wenwyn.
Tydi *Ghriſt* ſy'n rhwymo 'r wiber,
Luc. 11. 32 Ti ſy a'r gadwyn am ei ddwyfer:
Tydi ſpeiliodd o'i holl arfe;
Tydi gadwodd ein eneidie.
† *Arfogaeth* Gwiſc dy † armwr oll am danom;
Dôd dy rymmus yſpryd ynnom,
Dyſc ein dwylaw i ryfela;
Nâd ith weiſion gael y gwaetha,
Nâd O Ghriſt ir Sarph ein twyllo;
Nâd ir wiber ein handwyo;
Nâd ir llew ein lladd na'n llyngcu;
Nâd ir gelyn ein gorchfygu.
Gwann ymni, a chryf yw ynte;
Can-mil cryfach Chriſt wyt tithe:
Nertha'n gwendid trwy dy gryfdwr:
I orchfygu ein gwrthnebwr.
Call yw 'r Sarph, a dwl ym ninne;
Doeth yw 'r ddraig, a llawn bachelle:
Oni helpu di ni 'n Prynwr,
Aiff dy bridwerth gan y Bradwr.
Gwna ni 'n ddoeth i weld ei rwyde;
* *call.* * *Ffel i wecklyd i groglathe;*
† *Withnyſa.* *Cryf i † wrthladd ei ddichellion;*
Call i wrthod ei gynnigion.

Arglwydd

Arglwydd edrych ar dy weiſion,
Nertha 'th frodyr gael y Goron:
Helpa bawb ſydd dan dy faner,
Ddwyn eu croes a throedo 'r wiber.

Cynghorion yn erbyn profedigaetheu Satan.

OS promeiſa Satan itti,
Dai a thiroedd am ei addoli:
Dywaid nad oes troedfedd fychan,
Ond pwll vffern gantho ei hunan.
Os bydd Satan yn dy annog,
I halogi gwraig cymmydog:
Dywaid fod dialau 'n barod, Heb.13.4.
A barn Duw am gyfryw bechod.
Os cais Satan genyd feddwi,
A * charowſo gwin yn wiſci: * *Yſed.*
Dywaid yr â 'r holl rai meddwon, 1 Cor.6.9.
Ddydd y farn ir tân a'r brimſton. 10.
Os cais Satan genyd dyngu,
Cîg a gwaed yr Arglwydd Ieſu: Zech.5.2,3
Dywaid nad oes vn rhyw bechod, 4.
Waeth na chablu gwaed y cymmod. Heb.10.29
Os cais Satan genyd dreiſio, Exod. 22.
Y rhai tlodion a'u handwyo: 22,23, 24.
Dywaid nad gwaeth pigo llygaid Dihar. 22.
Chriſt ei hun, nâ threiſio ymddifaid. 22,23.
Os cais genyd wneuthur falſtedd,
Ac vdonaeth ac anwiredd:
Dywaid fôd Duw 'r Barnwr cyfion, Mal.3.5.
Yn ei preinto ar dy galon. Jer.17.1.
Os cais genyd mewn dirgelwch,
Weithio gweithred y tywyllwch: Job34.21,
Dywaid fôd Duw â ſaith llygad, 22.
Yn-mhob mann yn edrych arnad.

Dih. 17.5. Os cais Satan genyd gablu,
Dy gyd-griſtion gwedi nafu;
Mae e'n ceiſio megis bradwr,
Genyd gablu dy Greawdwr.

Datc. 21.8. Os cais genyd ddwedyd celwydd,
Mae 'n amcanu yn ddigwilydd,
Ladd a dwyn dy enaid gwirion,
Ir pwll poeth o'r tân a'r Brimſton.

Os cais gennyd wan-obeitho,
Am drugaredd, er * repento;
* *Edifarù.* Mae 'n ei fryd dy ddwyn ir deyrnas,
Ir aeth *Cain*, a *Saul*, a *Suddas*.

Os cais Satan gâs dy rwyſtro,
I dy Dduw, y mae 'n dymuno,
Dy droi 'maes o'r néf yn ddirgel,
Eiſie addoli Duw 'n ei Demel.

Os cais genyd droi dy wegil,
Rhmf. 1017 Pan pregethir yr efengyl;
† *Rwyſtro.* Mae e'n ceiſio dy † ddehoryd,
Rhag cael Profi pren y bywyd.

Os cais Satan genyd gyſcu,
Yn yr eglwys wrth waſnaethu;
* *Gwatwor.* Mae e'n ceiſio genyd * foccian
Duw 'n ei lys ai dy ei hunan.

Gwachel gyſcu wrth weddio,
Gwacth nâ 'r diawl yw'r dyn y foccio
Duw 'n ei demel, ar awr weddi,
Ar ei lin yn rhith addoli.

Os cais genyd fynych arfer,
Oedi bwytta 'r ſanctaidd ſwpper;
Wrth dy ddyor ir Comuniwn,
* *Mae 'n ſêl bardwn r graſol;* Mae 'n dwyn ymaith * Sêl dy bardwn.
id ir anra- Os cais genyd lwyr anghofio
ol. 'R fengyl ſanctaidd gwedi gwrando;
Mae e'n ceiſio dwyn o'th galon,
Hâd y gâir â'th wnele 'n griſton.

Os

Os caiff genyd fôd yn fodlon,
Ddwyn heb ſylw enw criſton,
Fe wnae felly yn ddiogel,
Wâs i Ghriſt, yn wâs i gythrel.
Os cais genyd ti broffeſſo
Ffydd heb weithred yn cydweitho ; Jac.2,14, 17.
Mae 'n dy dwyllo trwy ffydd farw,
Dryſto ir ffydd ni all dy gadw.
Os cais genyd ti ddihirio,
Edifeirwch nes * departo ; * *Awr angeu.*
Mae 'n dy rwyſtro geiſio ffafar
Duw, nes eloi 'n rhy ddiweddar. Preg.9.10.
Ni aid Satan vn rhyw bechod,
Nad amcana gael dy orford:
Ni aid garreg heb ei threiglo,
Nes y paro it dramcwyddo.
Bydd bob amſer ar dy wachel ;
Nôs a dydd y rhodia 'r Cythrel :
Nid oes mann nad yw e'n tannu, 2Cor.2.11
Ei groglatheu i'n bachellu.
Yn yr Eglwys, yn y berllan,
Yn y ſhiop, ac oddiallan ;
Ar y ford, ac yn y gwely,
Y cais Satan dy fachellu.
Bydd gan hynny megis milwr,
*Yn dy gylch bob awr a'th * armwr,* * *Arfe.*
Ym-mhob mann yn dyfal wilio,
Rhag i Satan dy andwyo.

GWae 'r dyn a fo gwyllt yn blentyn,
Glwth yn llângc, a charl yn gleirchyn :
Hwnnw draulwys ei holl oedran,
Ym-mhob oês wrth 'wllys Satan.
Gwachel f'enaid rwyde Satan,
Ith fachellu ym-mhob oedran ;
Ar bôb llwybyr fe amcana,
A rhyw groglaeth gael dy ddala.

Yn dy ieungitid fo gais genyd,
* *Ddiſudd.* *Dreulio d' amſer yn* * *ddi-broffid,*
Mewn pibiaeth ac oferedd,
Heb na dyſc, na dawn, na rhinwedd.
Yn d' wroldeb, fe braw'th dynnu,
* *Yſed.* I * garowſo a gordderchu,
Ac i nyrddo dy lân leſter,
A drythyllwch a diffeithder.
Yn dy henaint, fe braw'th rwyſtro,
* *Edifarn.* Droi at Dduw trwy wir * repento;
Ac y dry dy fryd yn benna,
At fydolrwydd a chybydd-dra.
Praw gan hynny ym-mhob oedran,
Lwyr ymgadw rhag twyll Satan,
Rhwn y gais dy gyfyrgolli,
Trwy 'r peth mwya fech yn hoffi.

Cynghor i ddyfal weddio ar bôb achos, ac ym-mhob gorchwyl.

ER fy mendith nac anghofia,
Pſal. 55. 17. Dair gwaith beunydd ar y lleia,
Brûdd weddio ar dy ddaulin,
O flaen Duw dy dâd a'th Frenin.
Cyn mynd allan y boreu-ddydd,
Cyn ciniawa y cenol-ddydd,
Cyn ſwperu: o gweddia,
'R tri phryd hyn, yn ddiſceuluſdra.
Côd dy ddwylo i weddio,
Cyn goſtwngech law i weithio:
Cais gan Dduw fendithio d' orchwyl,
Cyn y delych yn ei gyfyl.
1 Theſſ. 5. 19. *Ac wrth wneuthur dy orchwylion,*
Arfer brûdd weddie byrron:
† *Yn ymbil.* A bydd † eiriol yn dy weddi,
Ar i Dduw roi cymmorth itti.

Os bydd trwm-waith a ffrwſt arnad,
Or bydd trafferth ar ddydd marchnad;
Gwybydd (ſ'enaid) a gwna gweddi :
Fwy o lês nâ rhwſtyr itti.

Er bod Dafydd yn rhyfelwr,
Ac mewn trafferth mwy nag vn-gwr; Pſal.119.
Etto er hynny, ſaith waith beunydd, 164.
Y gweddie Frenin Dafydd.

Joſhua rymmus y weddie,
Yn y * frwydyr, ac ymladde : ** Yr ymladdfa.*
R'oedd ê â 'i galon yn gweddio, Joſ.10.12,
Ac yn ymladd â'i ddwy-ddwylo. 13,14.

Nid oedd gweddi 'rhain yn rhwyſtyr,
Ar vn gorchwyl faent yn wneuthur,
Ond rhwyddhau a llwyr fendithio
Pob rhyw waith y wneley dwylo.

Arfer dithe weddi hyfryd,
Ym-mhob gorchwyl y ſo genyd :
Di gei weled y gwna gweddi, Pſa.34.10.
Rwydd-deb mawr a chynffordd itti.

F' all yr hwſman, ſ' all y geilwad,
Alw ar Dduw, a dala 'r arad;
Fel y gallant ddwedyd ffregod,
Wrth yr ychen a'r nifeilod.

F'all Trafaelwyr ganu pſalme,
A gweddio ar ei ſhiwrne ;
Fel y gallant ganu maſwedd,
A chwedleua am oferedd.

F'all y Cryddion, F'all y Taelwyr,
Foli Duw a chwhare 'r crefftwyr;
Gan roi eu breiche i ddyfal weithio,
A'u calonnau i weddio.

F'all y gwragedd hên wrth nyddu,
F'all y merched wrth ſidanu:
F' all pawb ddilyn eu celfyddyd,
A gweddio 'n ddyfal hefyd.

Gyda *Moeſen* ar y mynydd,
Gen.24.63 Gydag *Iſaac* ar y maeſydd,
Gydag *Ifan* yn yr Eglwys,
Y mae Gweddi yn dra chymmwys.
Cyn yr clesh ir Drws allan,
At un gorchwyl, mawr na bychan,
* Oddifyſ. *Cais gan Dduw dy* brûdd fendithio,*
A rhoi rhâd ar waith dy ddwylo.
Duw ſy'n rhoddi rhâd a llwyddiant,
Duw ſy'n danfon ffawd a ſſyniant:
Lle'i cyfarcher ſe ry fendith,
Lle'i anghofier ſe ddaw 'r felldith.
Cais ei Yſpryd ith gyfrwyddo,
Cais ei râs ith gynnorthwyo,
Cais ei fendith ar bôb gweithred,
Felly daw it râd o'i barthed.
Dechre 'r gwaith yn enw 'r Ieſu,
Cais ei gyſnerth i ddibennu:
Yn ei ddiwedd cais ei ogoniant,
Felly cae o'th weithred ſſyniant.
Fel y llwyddodd Duw orchwylion,
Joſeph gynt a *Daniel* ffyddlon:
Felly llwydda d'orchwyl dithe,
Os gwedii arno 'n ddie.
Oni wnai dy weddi 'n addas,
Di gae adail bwth fel *Jonas*;
A phyſcotta megis *Peder*,
Ac heb ddala dim vn amſer.
Di gae dwttan a thrafaelu,
Ac ymrwyſan a thrafferthu,
Ddydd a nôs a phoeni 'n ofer,
Heb fôd dim yn well vn amſer.
Ofer codi ar y wawr-ddydd;
Ofer bwytta bara cyſtydd;
Ofer gwiliad hir nos aia,
Os yr Arglwydd ni'n bendithia.

Ofer adail Teie newydd;
Ofer cadw caere trefydd;
Ofer poeni trwy rymyſtra,
Os yr Arglwydd ni chydweithia.
Rhag i'th Lafur fynd yn ofer,
O gweddia 'n brûdd bôb amſer;
Ar i'r Arglwydd dy fendithio;
Felly ffynia gwaith dy ddwylo.

Cyn rhoi llaw ar gorn yr arad, — *Cyngor ir Lafyrwr.*
Côd dy ddwylo, ti ath eilwad,
At Dduw mawr am dy fendithio,
A rhoi rhâd ar waith dy ddwylo.

Ofer hau a rhedig llawer;
Ofer llyfnu 'r maint y hauer:
Oni ddyry Duw ei fendith,
Dan y gwys y pydra 'r gwenith.
Dyn ſy'n hau, a Duw ſy'n hadu; — Pſa.104.14
Duw ſy'n peri 'r llafyr dyfu,
A dwyn ffrwytheu ar ei ganfed,
Er ſawl ſ'yndo yn ymddiried.
'R vn a geiſio ffrwyth o'r ddaiar,
Rhâd a llwyddiant ar ei heinar,
Prûdd weddied ar yr Arglwydd;
Fe gaiff llwyddiant heb ddim aflwydd.
Gwell yw gweddi gydâg oged,
Gael * llafyr ar ei ganfed, — * *Yd,*
Câ chwech arad ac ogedi,
Lle na byddo ſôn am weddi.
Fe gai *Iſaac* wrth fyfyried, — Gen.24.63
Lafyr gan Dduw ar ei ganfed;
Can bae eraill heb weddio, — Gen.26.12
Pring yn cael y chweched gantho. — † *Braidd.*
O gweddia dithe 'r Hwſmon,
Er dy Dduw o ddyfnder calon,
Im roi rhâd ar waith dy ddwylo;
Felly cei di ddigon gantho.

Gweddi

Gweddi 'r Hvſmon.

LLuniwr daiar, helpwr dynion,
Awdwr hadau 'r ddaiar ffrwythlon,
† *Yd.* Rhoddwr glaw, Cynhyddwr † llafyr,
Gwrando weddi Hwſmon pryſſyr.
Rwi fi'n mynd i drîn y ddaiar,
Ac i hau yn hon fy heinar,
Heb gael gweled mwy o hano,
Oni roi dy ſendith arno.
Arglwydd ofer ydyw plannu,
Hau yn gyngau a gorllyfnu,
Oni pheri di 'ddo egino,
A rhoi rhâd a chynnydd arno.
Ni ddaw hedyn byth trwy 'r ddaiar,
O'r maint oll ſydd genni o heinar,
Oni pheri di 'ddo darddu,
Tyfu allan a chynyddu.
Rwi gan hynny 'n begio 'n bryſſyr,
Duw di ſendith ar fy llafyr;
Fel y gallwi gael oddiwrtho,
**Cynnal.* Fôdd fel Chriſtion im * maintainio,
Agor im ffeneſtri 'r nefoedd,
Glawia ſendith ar fy nhiroedd;
Portha 'r hâd â braſder daiar,
A rho lwyddiant ar fy heinar.
Lev.26.18 Nâd ir nefoedd fynd yn brês,
19,20. Na 'r ddaer yn harn gan ormodd wrês:
Nâd ir meiſydd mawrion fethu,
Am ein lleſcedd yn d'wſnaethu.
Rho wrth feſſur y glaw Cynnar,
Yn ei bryd, a'r glaw diweddar,
† *Tymmhe-rus.* Hinon dempraidd, gwres † cymmedrol,
Rhâd a llwyddiant, ar dy bobol.

Gwardd

Gwardd y * locwſt, gwardd y lindis:
Gwardd y gwlith ſyn brychu 'r barlis:
Gwardd y gwrês, a'r gwynt, a'r † lluched,
Sydd yn peri'r llafyr niwed.
Cronar flwyddyn â daioni;
Tywallt frafder dy râd arni;
Gwiſc y doleydd ôll a defaid,
Yn mynyddoed â nifeiliaid.
Doro ymborth i blant dynion;
Doro wellt ir ſgribliaid mudion:
Doro win ac olew 'n helaeth,
I ddiwallu d' etifeddiaeth.
Doro in gynhaiaf ffrwythlawn,
Rhâd o'r maeſydd ac o'r fiſgawn,
Had o'r ardd, a ffrwyth o'r berllan,
Mel o'r graig, a llaeth o'r gorlan.
A bendithia waith ein dwylo,
Arglwydd graſſol byth tra gantho;
Felly ni'th fendithiwn dithe,
Ar ein daulin nôs a bore.

* *Pryfed.* Amos 4. 9. † *Mellt.*

Cynghor ir Trafaelwr.

CYn y dodech droed mewn gwarthol,
Fynd i * ſhiwrnai anghenrheidiol;
Cais gan Dduw fendithio 'r ſhiwrne,
Ath ddwyn eilchwaith yn iach adre.
Cais ei Angel i'th gyfrwyddo,
Cais ei adain i'th * brotecto;
Cais ei fendith ar dy ſhiwrneu;
Fe rwyddhâ dy holl negeſeu.
Fel y helodd Duw ei Angel,
Gydâ Thobi yn ei drafel;
Felly hel ef heddyw, heno,
Help i bawb ag alwant arno.

* *Daith.*

* *Amddiffyn.*

Pſal. 50. 15

Dyſc

* *Vcheldaad.* Dyſc gan was y * Patriarch gore,
Alw ar Dduw wrth fynd i'th ſhiwrne;
Gen. 24. 12 Am fendithio dy amcanion;
† *Lwyddiant.* Di gei † ffawd wrth fôdd dy galon.
Oni cheiſij ar dy linie,
Gan fâb Duw rwyddhau dy ſhiwrne,
Cei drafaelu ar yr ormes,
A dwad adre heb dy neges.
Gwell yw gweddi i Drafaelwr,
Nag yw 'r gwîn yn amſer ſychdwr:
† *Mellt.* Gwell nà chaſtell rhag y † lluched,
Gwell nâ dim rhag pôb drwg dynged.
Gwell yw gweddi i'th amddiffyn,
* *Ymdeithio.* Wrth * ſhiwrneia rhag y gelyn,
Nag vn cleddyf dûr na Phiſtol,
Carneu meirch, na mîl o bobol.
O gweddia dithe 'n waſtod,
Wrth ſhiwrneia ar y Drindod:
Ac fe ddyry ei Angelion,
Ith rwyddhau wrth fôdd dy galon.

Gweddi Trafaelwr.

HElpwr pob trafaelwr ofnus,
Ceidwad cryf pob gwann gofydus,
Gwrando 'n raſol o'th orleddfa,
Waedd trafaelwr wrth ſhiwrneia.
Arglwydd mae'n rhaid im drafaelu,
I wlâd bèll nad wi'n ei medru,
Ac ni wn a ddewai adre,
Oni lwyddi di fy ſhiwrne.
* *Rheoli.* Tydi Arglwydd ſydd yn * llywio,
Rhuf. 11. 36. Y byd hwn a'r maint ſydd ynddo;
Fel na ddigwydd ond y fynnech,
Ir rhai anwyl ag a garech.

Rwi

Rwi gan hynny 'n deiſyf arnad,
O 'th drugaredd ac o'th gariad,
Roi im rwydd-deb yn fy ſhiwrne,
Am dwyn yn iach lawen adre.
Danfon d' Angel im cyfrwyddo,
Im cymfforddi am * protecto, * *Amddiffyn.*
Im rhwyddhau yn fy negeſſe,
Am dwyn eilchwaith yn iach adre.
Tanna droſſwi d' adain raſol,
Cúdd fi deni yn waſtadol,
Nâd vn gelyn wneuthur niwed,
Ar y ffordd im corph nâ'm hened.
Danfon Raphael dy anwyl-was,
Im rhwyddhau am dwyn o gwmpas,
Fel y helaiſt gydâ Thobi,
I rwyddhau o bób † clamwri. †*Gofydi.*
Bydd o'm blaen fel niwl y boreu,
Bydd y nôs fel tanllwyth oleu, Exod. 13.
Im cyfrwyddo, Chriſt dy hunan, 21,22
Megis Iſrael tua Chanaan.
Di gyrfwyddaiſt y gwyr doethion,
Gynt â'r ſeren ir ffordd vnion,
O! cyfrwydda felly finne,
Nes fy nwyn i ben fy ſhwrne.
Fel y cedwaiſt Dobi ianga,
Rhag y piſc a fynnei ddifa;
Felly cadw finne 'n raſol,
Rhag pob perig yn ddihangol.
Cadw fi rhag rhwyde *Satan*,
Ai aelode, pobol aflan;
A nâd iddynt wneuthur niwed,
Im, na chwilydd, * ſtop, na cholled. * *Rhwyſtyr*
Nad y * Dwrw, nad y † llyched, * *Tryſte.* † *Melit.*
Nad y ſtorom wneuthur niwed,
Nad ir follt na'r ddraig fy nrygu,
Nac vn gormail fy ngorthrymmu.

Cadw

Cadw fi rhag bradeu lladron,
Perig dyfroedd a drwg ddynion,
Llettu anwir, bwydydd afiach,
Rhwyſtyr ffordd, a drwg gyfeillach.
Cwyn fy nghalon, nertha f'yſpryd;
Rhwyddhâ fy ffordd â'th gymmorth hyfryd:
Helpa 'ngheffil a'm cyfeillion;
Dwg ni dre wrth fôdd ein calon.
Rho di rwydd-deb yn ein buſnes;
Helpa bawb i gael ei neges,
Ag ſy a meddwl oneſt gantho,
Fel y gallon dy fendithiô.
Arglwydd cadw ni rhag tramcwydd,
Cwilydd, colled, anap, aflwydd,
Nychdod, niwed, croes a dolyr,
Colli 'r ffordd a'r cyfryw rwyſtyr.
Arglwydd dwg ni yn iach lawen,
At ein ffryns i dre dracheſen;
Fel y gallom dy glodfori,
Ddydd a nôs am dan ein helpu.

Cynghor ir milwr.

CYn yr elech i ryfela,
Dros y goron, oh! gweddia,
Ar Duw 'r lluoedd am roi cálon,
* *Cyſar. wddyd.* * Scil a grym ir milwr ffyddlon.
Duw ſy'n rhoddi grym a chryfdwr,
Pſal. 144. 1,2. A chyfrwydd-deb i bôb milwr,
Scil ir byſſedd i ryfela,
* *Cyſodi.* * Toſſo 'r Peic, a thynnu 'r bwa.
Duw y lluoedd ſydd Ryfelwr,
Exo 15. 3. Ac yn noddfa mewn cyfyngdwr:
Duw ſy'n rhoddi 'r fuddugoliaeth;
Cais ei help, fe rhy yn helaeth,

Gwell

Gwell yw gweddi mewn cyfyngdwr,
Wrth ryfela i bob ſawdiwr,
Nag un † harnais idd' ymddiffyn; * *Arfogaeth*
Gwell nâ † glaif i glwyfo 'r gelyn. † *Pladur.*
Mwy y laddodd dwylo *Moeſen*,
Wrth eu dercha tua 'r wybren, Exod. 17.
Nag y laddodd cledde *Joſua*, 11.
A holl *Iſrael* wrth ryfela.
Jonathan a'i weddi laddodd, 1 Sam. 14.
O'r Philiſtiaid fwy o filoedd,
Nag y laddodd *Saul* â'r cledde,
A'i Ryfelwyr ôll â'u harfe.
Chwyrnach ydoedd gweddi Dafydd, 1 Sam. 17.
I droi 'r Cawr â'i dorr i fynydd,
Nâ'r holl gerrig aeth o'i goden,
Er eu glynu yn ei dalcen.
Hèn *Elias* heb ddim arfe, 2 Bren. 1.
Onâ ei weddi y ddifethe
Ddau Ben-capten a'u Cwmpeini;
Beth ſydd gryfach nag yw gweddi?
Cryfach ydoedd gweddi Judith,
Nâ'r holl welydd cedyrn aryth,
I ymddiffyn tre Bethuwlia,
Rhag *Holphernes* idd ei difa.
Arfer dithe brudd weddio,
Wrth ryfela â'th ddwy ddwylo;
Fel arferodd dewr-wych *Joſua*;
Di gei lwyddiant wrth ryfela.
Dôd dy ddwylaw i filwrio,
Dôd dy galon i weddio;
Di gei weled y gwna gweddi,
Fwy nâ dwylaw o † orhydri. †*Gwrolder.*

ARglwydd grymmus, Llywydd lluoedd, *Gweddi*
Pen Rheolwr pôb rhyfeloedd, *'r milwr.*
Vnig roddwr buddugoliaeth,
Gwrando ngweddi o 'm milwriaeth.

Rym ni ymma ym-mhlaid y goron,
A'n Prins, a'n gwlad, a'n da, a'n dynion,
Yn rhyfela â gwir diras,
Sy'n amcanu treiſio 'r Deyrnas.
Duw gwradwydda eu amcanion,
A'u bwriadeu a'u dichellion;
Tola ei balchder, torr ei cryfdwr,
Dofa ei hawch, goſtega ei cynnwr.
Nertha ninne dy wael weiſion,
Chware 'r gwyr ym-mhlaid y Goron;
A rho inni rym a gallu,
Eu concwero a'u gorchfygu.
Arglwydd graſſol cwyn ein calon,
Ymladd droſſom a'n gelynion:
Hel dy fraw a'th ofon arnynt,
* *cwymp:* Doro * ffwyl a gwradwydd iddynt.
Er nad ydym yma ond gronyn,
Ir fâth nifer ſydd i'n herbyn,
Etto rym yn ddigon grymmys,
Os tydi a fydd o'n hyſtlys.
Arglwydd gwynn, nid llai dy bwer,
1 Sam. 14. 6 Mewn ychydig nag mewn llawer:
Os mewn gwendid rwyt fynycha,
Yn mynegi d'allu mwya.
Barn 7. Peraiſt gynt i *Gedeon* ddifa,
Ef a thrychant o'r gwyr gwanna,
Lû aneirif o'r Midianiaid,
Oedd cyn amled a'r locuſtiaid.
* *Yr hwn oedd yn dwyn ei arfau.* Jonathan *ai* * *glydydd arfe,*
Helodd miloedd i droi cefne:
Pan y helaiſt ofon arnyn,
Pwy a feiddie droi yn derbyn?
Barn. 3. 31. Rhoddaiſt rym i *Samgar* frayni,
† *Irai.* Chwechant gwr, a'u lladd a'r † ierthi,
Barn. 15. 15. Ac i *Samſon* 'ladd heb orphen,
Fil o wyr â gên yr aſſen.

Di ddifethaiſt trwy law gwreigin,
Ben tywyſſog Brenin *Jabin*;
Ac a wnaethoſt ir planede,
Ymladd droſſot yn en gradde. Barn. 4. 21.

Gelli Arglwydd mawr os mynny, *Pen.* 5. 20.
Roi i ninne rym a gallu,
I orchfygu ein gelynion,
Er nad ym ond milwyr gweinion.

Os tydi a fydd o'n hochor,
Nef a daiar, dwr a chenfor,
Haul a lloer, a gwynt yſtormys,
A ryfelant ar ein hyſtlys.

Arglwydd mawr or byddi o'n hyſtlys,
Pet fae'r *Twrc*, a'r *Pab*, a'r *Spanis*,
A holl uffern yn ein herbyn,
Ni roem ddim o'r garrai erddyn.

Tydi 'n vnig ſydd Ryfelwr,
Gennit ti mae * ſcil a chryſdwr: * *Medr.*
Ti ſydd roddwr buddugoliaeth,
Ti ſy'n achub rhag marwolaeth.

Ti ſy'n peri 'r rhyfel beidio;
Ti ſy'n torri 'r * ſpêr yn † yfflo: * *Gwayw-ffon.*
Ti ſy'n rhoddi 'r march i gyſcu; † *Yn ddar-nau.*
Ti yn vnig ſy'n gorchfygu.

Doro gomffordd i'n calonne;
Doro gryfder yn ein breichie;
Doro ſcil i'n bawb ryfela,
Megis milwyr ir goruwcha.

Gwna 'r capteniaid megis *Joſua*,
Ymwroli i ryfela;
A bydd gydâ rhain dy hunan,
I gyfrwyddo ei * plot a'i hamcan. * *Bwriad.*

Doro galon ym-mhob milwr,
Deall, Dewrder, ſcil, a chryfdwr,
Gallu, gwllys, hyder con,
I † gonfronto ein gelynion. † *Gwr-thwynebu.*

Dôd d' Angelion i'n caſtellu,
Rhag pob gelyn tra ni 'n cyſcu:
A dôd lû o'th filwyr penna,
I'n cyfnerthu wrth ryfela.

Bydd dy hun yn diſgwyl arnom,
* *Rheoli.* Ac yn * llywio 'r hyn a wnelom:
Nad in wneuthur yn wrthnebys,
Ddim yn erbyn dy lan 'wllys.

Gwna ni 'n gywir bawb i'n Brenin;
Gwna ni 'n ffyddlon ir cyffredin:
Gwna ni 'n ufydd i'n rheolwyr,
Ac heddychlon â'n lletteuwyr.

Luc.3.14. Gwna ni'n foddlon bawb i'n cyflog;
Nâd in ſpeilio un cymmydog,
* *Gorth-rymmu.* Na * gormeilio mawr na bychan;
Ond byw 'n weddus yn dy ofan.

Nâd i'n ddilyn afreolaeth,
Na chynhennu mewn cwmpniaeth,
Nac ymdynnu â'n Captenni,
Na byw 'n aflan mewn drygioni.

Nâd in dreiſio gwraig na morwyn,
Nac anrheithio un dyn addfwyn;
Rhag i'th lîd gyfodi 'n herbyn,
A'n troi bawb tan ddwylo'r gelyn.

Gwna ni bawb yng hanol rhyfel,
Fyw fel pobol yn dy demel;
Y fae bôb yr awr yn galw,
Am dy gymmorth iâd ei cadw.

Lle 'r ym beûnydd ym-mhyrth ange,
Ar flaen peics a geneu r gwnne;
Pâr i'n fyw bob awr yn d'ofan,
A throi heibio buchedd aflan.

Ni wyr un pa awr, pa ennyd,
Y rhy gyfrif am ei fywyd,
Gar dy fron o Farnwr cyfion;
Par in fyw gan hynny 'n vnion.

Gwna

Gwna ni 'n barod ddwad attad,
Bôb yr awr O anwyl Geidwad:
Nâd in fyw un awr mewn pechod,
Rhag ein cyrhaedd yn amharod.
Nâd in wneuthur dim drygioni,
*Nac vn * herc na allem roddi,* * *Gwaithred.*
Gownt † oi blygid heb gwilyddio, † *Cyfrif*
*Ddydd y farn pan doir i * ympyro.* * *Ymddangos.*
Arglwydd achub ni dy weiſion;
A gwradwydda ein gelynion:
Cadw ein *Brenin* a'i frenhiniaeth;
A rho iddo 'r ſuddugoliaeth.

Cynghor ir Porthmon.

OR 'dwyd *Borthmon* dela 'n oneiſt,
Tâl yn gywir am y gefaiſt:
Cadw d' air, na thorr addewid;
Gwell nag Aur mewn côd yw credid.
Na chais ddala 'r tlawd wrth Angen;
Na thrachwanta ormod fargen:
Na fargenna â charn lladron;
Ni ddaw rhâd o ddim y feddon.
Gwachel brynu mawr yn echwyn;
Pawb ar air y werth yn 'ſcymmyn:
Prynu 'n echwyn y wna i *Borthmon,*
Ado'r wlâd a mynd i *Werddon.*
Gwachel dwyllo dy fargenwyr;
Duw ſydd Farnwr ar y twyllwyr: 1 Theſ. 4. 6.
Pa dihangit tu hwnt i *Werddon*;
Duw fyn ddial twyll y *Porthmon.*
Byth ni roſtia un o'r twyllwyr,
'Rhyn y heliant medd y Scrythyr: Dihar. 12.
Ni ddaw twyll i neb yn ennill: 27.
Fe red ymmaith ſel trwy 'r rhidill.

Gwachel feddwi wrth *Borthmonna*;
Gwîn hel *Porthmon* i gardotta;
Os y *Porthmon* y fydd meddw;
Fâ'r holl ſtoc i brynu 'r Cwrw.

* Bydd oſalus am — *Dela 'n union, * carca d'enaid:*
Na ddiſanna â da gwirionaid:
Pa difannyd ir Low Cwntres,
Dial Duw y fyn d'orddiwes.

Cyngor cyn mynd i garu.

Gen.24. 7. PAn yr elech gynta i garu,
Galw ar Dduw os myn di ffynnu:
Cais ei yſpryd i'th gyfrwyddo,
Hebddo nid oes lyn it lwyddo.

Dihar. 19. 14. *Rhôdd arbennig oddiwrth Dduw,*
*Yw gwraig raſol, weddaidd, * wiw:*
* Addas. *Rhôdd na chaiff Pôb rhai o honi,*
Preg.7.26. *Ond y ſawl y ſo 'n ei ofni.*

Cais gan d' Arglwydd hyn o Rodd;
Dihar.10. 24. Di gei * faitſio wrth dy fodd:
* Briodi: Cais ei nerth, a'i help, a'i gyngor;
Di gei bôb rhai ar dy ochor.

Col.3.20. Ymddaroſtwng i'th Rieni,
Cyn y ceiſiech briod itti:
Gen.27.46 Cais eu hwllys mewn môdd addas;
Felly ffynnia dy briodas.

Barn 14. 2 Fe fyn Duw it ymgynghori,
A'th Dâd, a'th fam, cyn priodi;
Ac ymfaitſio 'n ol eu hwllys;
Tro na cheiſiont faits anweddys.

Ni fyn Duw i'th Dâd dy fwrw,
Lle na byddo Duw'n dy alw,
Lle na allo 'r Galon hoffi,
Lle na bo cyfaddas itti.

Os llawn o râs, os glân o ryw,
Os pûr o gorph, a môdd i fyw,
Os mwyn, os doeth, os da yw 'r ferch,
Lle galwodd Duw di rho dy ſerch.

Mae 'r Tad a'r fam, yn rhwym ith * ffwrddro; * *Gynnorthwyo.*
Mae 'n erbyn Duw, ir rhain dy rwyſtro: Bar. 14.4.5
Cyffroi 'r yſpryd y wna hynny, Col. 3.21.
A themptio 'r cnawd i odinebu. 1 Cor. 7.9.

Na ddigia 'th Dad o bydd lle i beidio;
Ym-mhob peth gweddus, goſtwng iddo:
Cais ei gyſnerth yn barchedig;
Cais yn fwyn, fe ddyru 'n ddiddig.

Cais wraig dduwiol o'r iawn ffydd,
O grefydd Ghriſt, heb nag, heb * nydd: * *Gyndynrwyad.*
Mewn un gwely byth ni chytfydd, 2 Cor. 6.
Gwr a gwraig o amryw grefydd. 14.

Cais wraig * ddiwair o Rieni; * *Oniſt.*
Rhyw a ym-lyſc i ddrygioni: Ezek. 16.
Oni cheidw Duw rhag Nam, 44.
Fe drippia 'r ferch lle trippio 'r fam.

Cais wraig hygar, gryno, gruaidd;
Na phanſia forwyn ffiaidd:
Trîſt, ac oer, a dôf, a diflas,
Y fydd cariad at un atcas.

Cais wraig ddiſtaw, dda ei nwyde,
Ddôf ei nattur, bâch ei chweddle:
Gwâeth nâ defni, gwaeth nag Arthes, Dih. 27.15
Gwaeth nâ gwiber yw Scoldies. Dih. 17.12

Cais wraig fedrus, ddoeth rinweddol;
Honno 'th gôd yn Ben i'th bobol:
Honno leinw dy gornele,
Honno bair i'th galon chware.

Cais wraig hygar, a gwraig fedrus,
Cais un raſol a chyſſyrus:
Llom yw'r ford, ac oer yw'r gwely, Dihar. 31.
Lle bo'r wraig heb drefnu 'r lletty. 22,23.

Cais wraig weddus ar ei gwên;
Nid rhy ieuange nid rhy hên:
Dih.17.22. 'R hê rhy oer a'th lâdd â 'i pheſwch;
A 'r llall a bair it aflonyddwch.
Cais un ufydd megis *Sara*;
Cais un ddiſgym fel *Rebecca*:
Cais un Serchog megis *Rachel*;
Cais un fedrus fel Mam *Lemuel*.
Cais un raſol, lwyr, hyfryd,
Suber, Sanctaidd, lan ei bywyd;
Araf, weddus, dda ei-ymddygiad;
Dihar. 11. 16. *Hi dâl mwy nâ chyfoeth tair gwiad.*
Gwachel gorgen falch, ddifeder;
† *Vn afrwyog.* *Gwachel † Soga Sûr, anſuber:*
Dih.21.19. *Gwachel un oludog ffrom-ffôl;*
Honno'th ſlina di a'th bobol.
Gwachel wraig rhy wen, rhy gynnes;
Hi fydd neidir yn dy fynwes:
Odid gweled medd y frân,
Wraig rhy wen â chalon lan.
* *Cynnyſgaeth.* Na chais wraig â * gwaddol lawer,
Ac heb fedru trîn ei phwer:
Mwg, a niwl, a llîf yn treio,
Yw gwaddol mawr heb fedru drinio.
Or bydd ond dwy it gael dy ddewis,
Vn yn frâs, a'r llall yn fedrus:
Gâd i fynd y frâs ddifeder;
Cais y fedrus â'th holl bwer.
Dihar 31. 15,18,25. Y ddoeth a'r dda, a ddaw i ddigon,
O ddydd i ddydd hi wella ei dynion:
Ni chwſc hi 'r nôs, ni phaid ei byſſedd,
Nes cael cyfoeth ac Anrhydedd.
Dih. 14. 1. Y ddol a fwrw ei Thy i lawr,
A 'r ddoeth a adeil Drefydd mawr:
Y ddol a bair i'w gwr ochneidio,
A'r ddoeth a ddwg Anrhydedd iddo.

Y ffôl ei Phen y flina Gawr,
Ac anrheithia 'r gwaddol mawr,
Gan lwyr droi ei * *Phacc* yn *Phardel*, * *Gan yrru llawer yn ychydig.*
Nes gwradwyddo 'r ffrins a'r genel.
Archoll calon, Baich aneſmwyth,
Defni dyfal, Gwawd iw thylwyth,
Jan yn gwaſcu, Sarph yn pricco,
Yw Gwraig ddrwg: Gwae 'r gwr a'i caffo.
Duw á'i yſpryd a'th gyfrwyddo,
I gael 'r ore a'th fodlono,
O ddawn, o dda, o râs, o ryw,
Wrth fôdd dynion, wrth fodd Duw.

Canmoliaeth Gwraig Dda.

GWell Bachgen doeth nâ Brenin ynfyd, Preg. 4. 13.
Gwell Enw da nag ennaint hyfryd; 7. 1.
Gwell pwyll nag Aur; *Gwell grâs nâ grym;* Dihar. 16. 32.
Gwell Dyn nâ dâ; Gwell Duw na dim.
Gwell Igir ddoeth yn ofni Duw,
A 'chydig bach o fôdd i fyw, Dihar. 15. 16.
Nà 'r ddol ddiddawn o genel grîn,
A thryſſor mawr heb fedry drin.
Gwraig rinweddol, hygar, hyfryd,
Sydd gan gwell nà byd o olud; Dihar 31. 10, 14.
Gwell na *Thir*, na *Thai*, na *Thryſſawr*,
Gwell na'r *Perls* a'r *Meini gwerthfawr.*
Llong *yn llawn o werthfawr dlwſſe,*
Perl *a chan-mil o rinwedde,*
† Gemm *na feidir neb ei briſſio,* † *Maen gwerthfawr.*
Yw Gwraig dda ir ſawl a'i caffo.
Piler Aur mewn morteis Arian,
Twr rhag Angeu i Ddyn egwan,
Coron hardd, *a Rhan rhagorol,* Dihar. 12. 4.
Grâs ar râs yw Gwraig rinweddol.

Rhybydd

Rhybydd a chyngor ir Godinebwr.

GWrando 'r Godinebwr aſlan
Air o Gyngor genni 'n gyngan;
Cyn yr elech di mor ddiriaid,
* *Chwant.* Yn dy * wûn i ddamnio d'enaid.
Gwel dy fargain front anhywaith,
Cyn y bwrech dy hun ymmaith:
**Yſtyria:* * Marcca d'ennill, bwrw 'th golled,
Yſtyr ble 'rwyt ti yn myned.
Rwyt ti'n mynd i dy putteiniaid,
† *Rhyngu bodd.* *I † bleſſio 'r corph, i ladd yr enaid,*
I ddigio Duw, I nyrddo ei Deml,
I 'mado â Chriſt, i 'm-lynu â chythrel.
Rwyt ti 'n mynd fel ffôl i werthu
D'enaid anwyl, Pridwerth Jeſu,
Ffafar Duw, a'i deyrnas lawen,
Am gael gorwedd gyda phutten.
Dih. 7. 27. O! na wna mor dôſt â'th enaid,
Ai roi rwygo rhwng cythreuliaid,
Yn hân vffern am gael gronyn,
* *Pleſſer.* O * drythyllwch ir cnawd melyn.
O! na werth y nêf gyfoethog,
Ffafar Duw a'th Brynwr ſerchog,
Gwir Angelion, gwlad goleuni,
Am gael pleſſer mewn drygioni.
Pwylla, Aros, nâd dy dwyllo;
Margain hallt yw 'r fargain honno:
Am gael tippyn o drythyllwch,
Na werth nêf, a'i holl ddedwyddwch.
Cno dy dafod, pîg dy lygad,
Tro dy wegil, na fydd anllad:
* *Gwachel.* ** Ymſwyn rhag ir fall d'orchfygu;*
Ac na chytcam odinebu.

Cenfydd

Cenfydd *Satan* fy'n dy arwain,
Wrth edefyn i dy 'r buttain,
(Megis arwain ych ir lladdfa)
I lâdd d'enaid trwy butteindra.
Clyw 'r 'Poſtolion a'r Prophwydi,
A'r holl Scrythur i'th gynghori,
Wechlyd rhag y cyfryw bechod,
Rhag dy daflu i uffern iſod.
Ai di uffern i'th * dormento?
Ai di'r Brwmſtan poeth ith † frwylio?
Am gael gorwedd megis filain,
Ambell pryd ym maglau puttain.
Ai di orwedd ir tywyllwch?
Ai dî ir carchar di-ddiddanwch?
Ai di drigo at blant Satan?
Am goſteidio menyw aſlan.
A droi di ffafar Chriſt oddiwrthyd,
A'i Angelion hygar, hyfryd?
Heb-gael dim oddiwrth y fargain,
Ond cuſanu gwefle Puttain.
Ffei rhag cwilydd, tro yn d'wrthol,
A dôs adref yn ddifeiriol:
Na werth nêf am gariad puttain;
Ni wnai *Eſau* o'r fath fargain.
Cymmer gyngor, ofna Dduw;
Carcca d'enaid tra fech byw:
Gwachel wneuthur ti a'th † Riain,
Aelod Chriſt yn aelod puttain.
Cadw'th gorph yn leſter Sanctaidd;
Temel Dduw yw corph caruaidd,
Aelod Chriſt, preſwylfa 'r Drindod;
Gwachel nyrddo hwn â phechod.
Gwybydd nâd oes pechod gaſſach,
Nà godineb brwnt a lloſcach,
Y wnaeth difa da a dynion,
A'r dwr diluw, tân a brwmſton.

Dihar. 7. 22,23.
1 Cor. 6. 18.
Eph. 5. 5,6.
* *Boeni.*
† *Bobi,*
Datc. 21. 8.
† *Langces.*
1 Theſ. 4. 3, 4.
1 Cor. 6. 15, 19.

* *Boddhau.* Digio Duw, a *phleſſio 'r cythrael,
Gryddfu 'r yſpryd, nyrddo ei Demel,
Croeſhoelio Chriſt, halogi aelod,
Y mae 'r rhyfyg brwnt yn waſtod.

1Cor.6.9. Pydru 'r corph, a damnio 'r enaid,
10. Llygru 'r enw, nyrddo 'r ddwy-blaid,
Dihar.5. Difa 'r cyfoeth, * ſtaino 'r eppil,
8,9,10,11. Mae 'r godineb brwnt yn rhigil.
* *Dinyno.* *Llanw 'r Deyrnas o faſtardiaid,*
Llanw 'r Eglwys o Buttciniaid,
Llenw 'r Tai o gam 'tifeddion,
Mae godineb medd y doethion.

Dih. 6. 26. Hela dynion i' gardotta,
Wna godineb a phutteindra;
† *Sſtanm.* Ac fel † gwaddath o dân pryſur,
Difa cyfoeth godinebwyr.

Pan bo pôb rhyw bechod diffaith,
Héb lâdd un ond ûn ar un-waith;
Mae godineb brwnt 'mor ſceler,
Yn lladd dau bob-gwaith y gwneler.

Er nad oes un pechod atcas,
Ag all torri rhwym priodas;
Mae godineb càs yn torri,
'R hôll briodaſeu mae 'n halogi.

Gwaeth nâ lleidyr, gwaeth nâ mwrddrwr,
Gwaeth nâ neb yw 'r godinebwr,
Sy'n lladd enaid dau ar un-waith,
Pan bo 'r lleill yn lladd cydymmaith.

Dihar.6. Nid yw 'r lleidyr, wrth ei ofyd,
30,31,32. Ond lledratta i gadw ei fywyd:
Mae 'r putteiniwr yn ei afraid,
†*Yn fwy na 'r lleidr.* Wrth butteindra 'n † lladd ei enaid.

Er na fynnei 'r phariſæaid,
Lâdd y ſawl 'amharchei henafiaid;
Etto mynnent lâdd er hynny,
'R wraig y fyddei 'n godinebu.

Cyfraith

Cyfraith Dduw ſy'n gaeth yn erchi,
Yn ddi-ffafar i'dd a meini,
Y gwr a'r wraig a odinebo,
Mae 'r godineb yn gâs gantho.
Mae 'r godineb brwnt mor † ffinion,
O flaen Duw a'i holl Angelion;
Ac na fyn i nêb o'r brodyr,
Fwytta 'ng-hyd a'r godinebwyr.
Mae mor ffinion, mae mor ffiaidd,
Ac na fyn y ſcrythur ſanctaidd,
Un-waith enwi peth mor fydyr,
Chwaethach arfer idd i wneuthur.
Chriſt ſy'n erchi cadw 'r llygad,
Rhag y cyfryw bechod anllad:
Mynych trwy ffeneſtri 'r llygaid,
Y mae hwn yn llâdd yr enaid.
Cyn trachwantech vn wraig wenn,
Tynn dy lygad ffwrdd o'th ben:
'Rhwn na ffrwyno lygad † wantan,
*Yn hân vffern y caiff * frwylian.*
Y mae 'r pechod hwn mewn calon,
O flaen Duw yn bechod creulon:
Er na ddelo byth mewn gweithred,
Mae a'i chwant yn lladd yr enaid.

Lev.20.10
† *Diffaith.*
1 Cor.5. 11.
Eph.5.3.
Mat.5.28.
Job. 31.1.
†*Godinebus.*
* *Lloſci.*

Cyngor ir Meddwyn.

OS meddwyn wyt yn arfer chwiffo
Gwîn, a chwrw, a Thobacco;
Llèf am ras ar Dduw yn fuan,
I orchfygu meddwdod aflan.
Os cwympaiſt yn y wins o feddwdod,
Llèf am gymmorth oddi-vchod;
Ni all dyn na diawl nac Angel,
Godi o'r wins o'r cyfryw niſel.

Nid

Nid â'r cythrel meddw o'th growyn,
Mwy nâ'r cythrel mûd o'r plentyn,
Nes dêl Chriſt a'i nefol yſpryd,
I droi 'maes trwy weddi ac ympryd.
O gweddia dithe 'n waſtod,
☞ *Am gael nerth yn erbyn meddwdod:*
Ac ymprydia rhag gormoddion,
Ac rhag trammwy lle bo'r meddwon.
Nid gwell meddwyn er gweddio,
Heb wachelyd ac ymprydio:
Gweddi ac ympryd ſydd yn groyw,
Yn gorchfygu 'r cythrael meddw.
Os gwedij 'n erbyn meddwdod,
1 Theſ. 5. *Ac heb waglyd Tie 'r ddiod;*
22. *Ni thâl gweddi i ti ddimme,*
☞ *Eiſieu gwaglyd y Tafarne.*
Dannedd llew yw dannedd meddwdod;
Ni chyll ei ddant o'i grâff o honod,
Nes dêl Chriſt y llew diofan,
I ſigo ei ſhol, a'th dynnu o'i ſafan.
Ni ddaw march o'r ffoes lle ſoddo,
Nes dêl chwech neu ſaith i lyſco:
Ni ddaw dyn o'i feddwdod aſlan.
Nes dêl Chriſt i lyſco allan.
Na chymmell nêb i yfed gormod,
Yfed pawb ei rhaid o'r ddiod:
Os myn ûn feddwi megis ci,
Meddwed ê, na feddwa di.
Rho barch i'th well o'r doi iw plith,
Trwy barchu 'r fol, heb yfed rhith:
Os perchi 'r gwr trwy chwiffo 'r cwppan,
Wrth barchu 'r ffrind, di amharchu 'th hunan,
Jechyd triſt, ac Jechyd aſiach,
Yw yfed Jechyd a'th wna 'n glafach:
Byth ni pharchaf Jechyd un,
A waetho 'm Jechyd i fy hun.

Rhai

Rhai ſy'n chwerthin am fy mhen,
Am fód yn ſobr heb ſawr chwen;
Minneu 'n wylo 'r deigreu hallton, Pſal. 119. 136.
Weld pob rhai o'r rhain yn feddwon.
Y meddw chwarddodd am fy môd,
Yn cadw 'ngheiniog yn fy 'nghôd,
Y nawr ſy'n wylo 'r dwr yn frwd,
Wrth feggian ceiniog ſàch o'm cwd.
Er mwyn Jeſu gwachel feddwdod,
Gwaeth yw hwn nag vn rhyw bechod;
Mae 'n troi dyn ar lún y cythrel,
Vgain gwaeth nag un anifel.
Tynn o'r Tafarn, gwachel feddwdod,
Na chais fynd yn drech nâ 'r ddiod:
Ni chas vn o'r trecha arni,
Ond y gilie 'n ebrwydd rhagddi.
Alexander y † gwngcwerodd
Yr holl fyd y ffordd y cerddodd; † *Orchfygodd.*
Ond y ddiod yn dra ſceler;
A gwngcwerodd *Alexander.*
Gwell yw diangc nag ymdrechu;
Gwell yw cilio nag ymdynnu:
Gwell rhoi 'r gore ir hwrſwn cwrw,
Nag ymoſtwng iddo 'n feddw.
* Treiaiſt feddwyn dy rym ddengwaith; * *Profiſt.*
Cwympaiſt dan y ddiod ganwaith:
Oni chymry 'r traed oddiwrthi,
Hi ry etto gwdwm itti.
Rhai fyn maflyd cwymp a'r cwrw,
A mynd yn drech nâ'r ddiod loyw;
Ni bu 'rioed y gas y trecha,
Ond y gilie oddiwrthi 'n gynta.
O doi at dân ſe lyſc dy grimpe;
O doi at ſarph hi frath dy ſodle;
O doi at bûg, ond cwrdd, ſe 'th nyrdda;
O doi at ddiod gref hi 'th feddwa.

Cil rhag ſarph rhag iddi 'th frathu;
Cil rhag plâg rhag iddo 'th nafu;
Cil rhag tân rhag iddo 'th loſci;
Cil rhag Gwîn rhag iddo 'th feddwi.
O holl ſlafiaid y byd ymma,
Caetha ſlaf yw 'r ſlaf i fola;
Ni chais hwn tra bywyd gantho,
Ond ei fola 'n feiſtir iddo.

Tafarndy. † Fel dyn rheſymol. F'â 'r meddw ir * Inn yn gâll, † yn gwmpli;
Fe ddaw maes heb gôf, heb gyfri:
F'â mewn fel dyn, f'â maes fel nifel;
Fe chwd fel ci, fe rôch fel cythrel.

Dihar. 23. 20,21. F' ollwng meddwyn Duw a'i ddonie,
Tai a Thir i fynd i chware:
** Ar bôb fenyw ofer.* Fe geidw ei afel ar bôb * Sini,
Fe gyll ei hun, a'i gôf, a'i gyfri.
Gynt ni feddwe ond bedlemmaid,
A'r rhai gwaetha o'r begeriaid:
'Nawr ni chaiff bedlemmaid tlodion,
Le i feddwi gan fonddigion.

Brwnt gweld Barnwr mewn anhemper,
☞ *Neu Bendefig draw 'n y gwtter;*
** Caeth-was. Brwnt gweld Cawr yn * ſlâf i'r cwrw;*
Brwnta gyd gweld ffeiriad meddw.
Cyfraith dda oedd dodi meddwon,
† Golygwyr. Fel plant bychain dan † drycholion:
Os ni fedrant fwy nâ bechgin,
** Dreſnu.* * Ordro eu hun, nac ordro eu lifing.
Nid oes rheiwm na naturiaeth,
** Pwrpas.* Gan y meddw drîn ei * arfaeth;
† I arwain. Eiſieu vn o'r rhain i † arail,
Gwaeth yw 'r meddw nâ 'r anifail.
Blîn na feder vn dyn meddw,
Na'i reoli 'hun yn hoyw,
Och! na gadel i neb arall,
Lwyr reoli 'r meddwyn angall.

Gwae

Gwae medd Duw y dyn y gotto,
Y boreu glaſ-ddydd i gwmpnio,
Ac arnoſſo gyd â'r ddiod,
Nes y nynnir ê gan feddwdod. *Eſay 5. 11.*
Y mae uffern boeth a Satan,
Yn lledanu ar llêd eu ſafan,
Ac yn chwennych llyngcu 'r meddw,
Yn ei feddwdod cyn bo marw.
Gwae ſo crŷf i chwiffo cwrw, *Eſay 5 14.*
Ac i gymmyſc diod loyw ; *22, 24.*
Ni âd Duw na gwraidd na himpyn,
Heb ei diſa ir fath feddwyn.
Gwae ro ddiod grêf i feddwi
Ei gymmydog, iw ddinoethi ;
Mae Duw 'n digio wrtho 'n llidiog,
Am ladd enaid ei gymmydog.
Tynn ar frŷs o'r gors o feddwdod,
Rhag dy lyngcu yn amharod :
O hir aros ar draèth ſugyn,
Llwyr yth lwngc tra feèh yn rofyn.
Pôb pechadur y gais guddio,
Faint o feie a ſo arno:
Ond y meddw fyan ddinoethi,
A datcuddio ei holl frynti.
Adda geiſiodd guddio 'n * garccyr, * *Oſa lüi.*
Ei droſedde â dail ffigys:
Noe y fynne lwyr ddatguddio, *Gen. 9. 21.*
Yn ei feddwdod faint oedd gantho.
Chriſt ſy'n gwardd i griſtion fwytta,
Gydâ 'r meddw, glwth ei fola,
Ac ymgadw rhag dwad atto, *1 Cor. 5. 11*
Fel rhag dyn a'r cowyn arno. *2 Theſ. 3. 6*
Fel y gyrr y mwg o'r lleſter,
Yr holl wenyn o'i eſmwythder :
Felly gyrr y meddwdod aflan,
Râs a dawn o'r galon allan.

Ni bu meddant frenin *Babel*,
Ond saith mlynedd ar lûn nyfel:
Y mae 'r meddw ar 'lun mochyn,
Hwy nâ hwnnw lawer blwyddyn.
Dihar. 23 29, 30. *Einioes fyrr a chylla asiach,*
Lletty llwm a drwg gyfeillach,
Coppa twnn, a shiaced frathog,
Y gaiff meddwyn yn lle cyflog.
Fe werth meddwyn dref ei Dâd,
Ar maint y fedd o'i faint yn rhad,
A phôb nifel sy'n ei helw,
Gwerth ei grŷs i brynu 'r cwrw.
Fe medu 'r meddw â'i holl bethe,
Ai aur ai arian, a'i dryssore,
Ei dai, ei dir, ei blant, ei briod,
Ond ni medu byth â'i feddwdod.
† *Bachws oedd yr hên enw yn addolwyr yn ei gyfri yn Dduw 'r gwîn.* *Gwir Dduw 'r meddwyn yw † Bachws,*
Tafarn hwdyd yw ei Eglwys;
Gwraig y Tafarn yw ei ffeiriad;
*Y pott ar bîb yw ei * gyfneſſiad.*
Bydd di ſobr trech di 'n ſachgen;
Nâd ir bola ſpeilio 'r cefen:
Nâd i afrad ieungctid hala
Bol mewn henaint i gardotta.
* *Y rhai mewn cymmundeb ag ef.* Cyfraith Dduw a tyn labyddio,
Deut. 21. 18, 19, 20 21. Pob oferddyn ag a feddwo;
I ddiwreiddio 'r cyfryw frynti,
Ac i rwyſtro eraill feddwi.
Luc. 21. 34, 35. Fe ddaw Criſt yn chwyrn heb wybod,
Ar ddyn meddw i ddial meddwdod;
Fe'i gwahana, fe'i rhy orwedd,
Mewn tân poeth i ringcian dannedd.
Duw ro grâs i bob rhyw Griſtion,
Yfed deigryn lai na digon,
1 *Cor.* 6. 9, 10. Cyn y hyſo ſwy nâ'i gyfraid,
I ladd ei gorph, i ddamnio ei enaid.

Càn

Can ynghylch y Diawl a'r Meddwon.

Y *Cythrael* twyllodrys ſy beunydd heb orphwys, 1 Pet. 5. 8.
Ond ceiſio 'n ofalus ein twyllo,
I wneuthur pechode, pob amryw o feie:
Duw gatwo 'n heneidie ni rhagddo.
Fel y bydd cyſgod ar ddiſclair ddiwrnod,
Ein dilyn yn waſtod wrth rodio;
Felly mae ynte yn canlyn ein ſodle,
Yn goſod ei fagle i'n cwympo.
Duw gatwo pob Chriſtion rhag Satan anghyfion;
O'wllys fyng halon rwi'n ceiſio,
Gael dwyn ein eneidie 'ddwrth bob rhyw o feie,
O ŧ vffern a'i phoene, a'i rwyſtro. *O gyſtwr colledigaeth.*
Meddwdod yw 'r gore a'r penna o'r heinte,
O hono mae 'r beie yn himpo;
Tyngu, putteindra, gloddineb, lladratta,
Ac ymladd yw'r mwya ſydd yndo.
Lle bo mwya 'r gynlleidfa, ſe gân * y dantara; * *Gany trwmpet.*
Gyfeillion dewch yma i gwmpnio,
I hala hi 'n fuan trwy 'r ffeneſt ac allan,
Mi fydda fy hunan yn campo.
Ac yno bwy ddawan, fel Sawdwyrs yn ſuan,
I'r man lle bo Satan yn ceiſio,
*I gymryd eu hafraid, heb * garcco am yr enaid,* * *Gofalu.*
A llawer o'r gweiniaid ſydd hebddo.
Dechreuan yn llonydd, fel haul-wen foreuddydd,
Nes cwnnu tês plennydd a thwymo;
Y ddâu-rydd y gocha, y tafod y floeſga,
Y ddwy troed y ffaela a rhodio.
Gwedi darffo iddyn yfed, yn barod i fyned,
Fym Hoſtes am hened moes etto;
Llanw di 'r potte, yn llawn o'r vn gore,
*Ni awn i ddechre * carowſo.* * *Ymyfed.*

Bellach moes ymma ddalen o'r *India*,
A'i henw hi 'n benna *tybacco*,
Pibell a thewyn, neu ganwyll i nynnyn,
Nad orfod eu gofyn hwy *etto:*
Yſcadan moes bellach, neu gig y fo halltach,
* Cydyfed. *Spardyn* * *cyfeddach y baro,*
I hyſed hi 'n hoyw, nes ho rhai yn feddw,
A darfod y cwrw a'i ſpendo.
Yno bydd dwndwr a briwo gŵr llwſwr,
Oni bydd è gwmpniwr i growſo;
* Arbedwch. Gelwch yn galed, na * ſperiwch ag yfed,
Na chwrw na chlared lle bytho.
Rhai ſydd yn i ſwrw, rhai fydd yn i gadw,
* Hyſed. *A rhai fydd yn arw yn i * ſipio;*
Rhai yn eu ſacſneg, a rhai yn ei frangeg,
† Ymddadlu. *A rhai yng wyddeleg yn † pledio.*
Rhai fydd yn tyngu, rhai fydd yn cynhennu,
* Gyrchu attynt. A'r cythrael yn gwenu 'n eu * hawnto.
Atto ſ'eneidie, ceiſiwch eich harſe,
Nid rhaid i chwi odde ddim gantho.
Yno bydd cleiſie, ond odid glanaſtre;
Anhappus yw'r chware lle bytho,
* Twyllodrus. *Y cythrael cenſigennus, y bradwr, * hoccedus,*
Anghenſil anghenus lle delo.
Nid oes neb heb ei feie, yn llawn o bechode,
* Diange. Nid ydy rhai gore * yn ſeapo,
Na bon hwy'n rhy vfudd yn rhwy feie na'i gilydd.
†Y Diaſol. Yn dilyn llyferydd y † *Cadno.*
O Arglwydd gorucha, rho ras i ni wella,
A chadw blant Adda *rhag llithro;*
Maddeu 'n pechode, a dwg ein heneidie,
I'r man lle bych dithe 'n gorphwyſo,

Cynghor

Cynghor i ymgadw rhag lleteua meddylie drwg yn y galon, ac i troi hwynt i fyfyrio ar ddaioni.

MAe holl feddwl dŷn yſowaeth, Gwedi lygru wrth naturiaeth: Gen.6.5.
Ni fyfyria ond drygioni,
Nes y darffo ei ail eni.
Nid oes dŷn ag all myfyrio 2 Cor.3.5.
Meddwl da, gwnaed oreu ag allo,
Nes cael gallu Duw a'i radau,
I gyfrwyddo ei feddyliau.
O gweddia 'n daer gan hynny, Pſal.51.1.
Ar ir Arglwydd adnewyddu
Dy fyddyliau a'th amcanion,
I fyfyrio ar yr union.
Felly denfyn Duw ei yſpryd, Luc.11.13
I ōleuo dy feddylfryd,
Ac i newid dy feddyliau,
I fwriadu 'r hyn ſydd orau. Jer.4.14.
Nâd i feddwl drwg letteua,
Yn dy galon rhag dy ddifa,
Gwâs yn ceiſio lloty i Satan,
Bôb yr awr yw 'r meddwl aflan. Col.3.1,2.
Dôd dy feddwl a'th fyfyrdod,
Ar y pethau ſydd oddivchod,
Lle mae Chriſt dy brynwr hygar,
Nid ar bethau s'ar y ddaiar.
Rho dy fryd ar bethau nefol,
Ac na ſercha ddim daiarol:
Meddwl am y wlad y gorfydd,
Aros ynddi yn dragywydd.
Meddwl am y pethau brynodd,
Chriſt a'i waed it yn y nefodd,
Heddwch Duw a choron hyfryd,
Teymas hardd, a † didrangc fywyd. † Tragwyddol.

Pſal. 139. Meddwl dy ſôd tra fech byw,
Bôb yr awr yngolwg Duw ;
A bôd Duw yn gweld d'ymddygiad,
Ym-mhob mann a chil ei lygad.
Meddwl fôd y geiyn gwaedlyd,
1 *Pet.* 5. 8. Ddydd a nôs ſel llew newynllyd,
Yn troi daetu ith orweddfa,
Bôb yr awr yn ceiſio'th ddifa.
Meddwl am reoli d'eiriau,
A'th weithredoedd, a'th feddyliau,
Wrth fôdd Duw, rhag iddynt beri,
Gwaſcfa ith Enaid ddydd dy gyfri.
Datc. 1. 7. Meddwl fal y daw dy Brynwr,
Mat. 25. 10. Yn y cymlau i chwareu 'r Barnwr :
Ac ymgweiria iw gyfarfod,
Fel priod-ferch gwrdd â'i phriod.
Rhuf. 14. 12. *Meddwl fal y gorfydd rhoddi,*
Preg. 12. 14. *Ddydd y farn mor fanol gyfri,*
Am y meddwl drwg a'r bwriad,
1 *Cor.* 4. 5. *Ag yroir am weithred anllad.*
Meddwl fal yr awn oddi ymma,
Ir tŷ priddlyd am y cynta,
* *Geiniog.* Mewn Cŵd canfas heb vn * Beni,
Pe bae inni rent Arglwyddi.
Datc. 6. 8. Meddwl fôd yr Angeu aethlyd,
Ar farch glâs yn gyrru 'n ynfyd ;
Fal na ddichon hên nac ifangc,
Rhag ei faeth a'i ddyrnod ddiangc.
Preg 9. 12 Meddwl hefyd y daw Ange,
Megis lleidir am ein penne,
Heb vn vdcorn i'n rhybyddio,
Yn ddi-ymgais i'n anrheithio.
Meddwl nad yw bywyd vn-dyn,
Ifa. 4. 14. *Ond fel* † *Bwmbwl ar y llyn-wyn,*
† *Cloch eddwr.* *Neu fel Padell bridd neu wydur,*
Rhwn yn hawdd y dyrr yn glechdur.

Me-

Meddwl fal y rhêd ein heiniœs, *Job.7.6.*
Megis llong dan hwyl heb aros, *Luc.12.*
Ac y derſydd am ein hamſer, *19.20.*
Cyn inn' dybied dreulio ei hanner.
Meddwl fôd y bŷd yn gado,
Pawb yn llwm i fynd o hano,
Ac fel iâ yn torri danynt,
Pan bo rheita ei gymmorth iddynt.
Meddwl na ddaw aur nac arian,
Tai na thir or drodſedd ſychan,
Gydâ neb i fynd ir frawdle,
I roi cyfrif am eu beie.
Meddwl pan y delo Ange, *Heb.9.27*
Gorfydd gado 'r bŷd a'i bethe;
A mynd o flaen Chriſt yn wiſci,
Am y Cwbwl i roi cyfri.
Meddwl fal y bydd dy dlyſſeu,
A'th holl olud, a'th holl ſwyddeu,
Yn ymofyn newydd feiſtri,
Cyn y caffech gwbwl oeri.
Meddwl doſted y fydd pechod,
Yn dolurio dy gydwybod,
Pan y tafler yn dy ddannedd, *Date.20.*
Ddydd y farn dy holl amwiredd. 12.
Meddwl fal y gorfydd rhoddi,
Ddydd y farn ir Arglwydd gyfri, *Preg.12.*
Am bob gweithred ddrwg y wnelom, 14.
A'r gair ofer ag y ddwetom. *Mat.12.*
Meddwl fal y bydd gwyr gwychion, 36.
Sydd heb ofni Duw na dynion, *Date.6.*
Ddydd y farn yn crio 'n ſcymmyn, 15.16.
Am ir creygyddion gwympo arnyn.
Meddwl fal y bydd y duwiol, *Date.7.9*
Yn y nêf mewn braint rhagorol, *hyd yr 16.*
Yn clodfori Duw goruwch,
Pan bo eraill yn *Gehenna. *Vffern.*

Matc.21 8 Meddwl fal y mae'r annuwiol,
Marc.9.44 Yn ymdroi mewn tân vffernol,
Ar Prŷf didrangc yn ei bwytta,
1 Joan 2. Bôb yr awr heb gael ei wala.
15. Meddwl am hyn, a dibriſſia,
Y bŷd hwn a'i wagedd mwya:
A myſyria trwy wîr grefydd,
Ar air Duw a'r bŷd na dderfydd.
Meddwl dyn a rêd heb orphwys,
Ar y drwg neu 'r da gyrhaeddwys,
Oni chaiff beth da i fyfyrio,
Ar y drwg fe rêd tra ganto.
Meddwl dŷn fel maen y ſelin,
Y dreulia ei hun nes mynd yn gilin,
Oni roir rhyw rinwedd dano,
Idd i ſalu, a'i fyfyrio.
Meddwl weithio'r gwaith y bwyntiodd,
Dy Greawdwr pan ith greuodd,
* Nerth. Ai waſnaethu â'th holl bwer *,
Yn dy alwad tra cech amſer.
Pſal.84.10 Meddwl mae gwell yn diwrnod,
Yn gwaſnaethu 'r ſanctaidd Drindod,
Na'th holl ddyddiau, a'th holl oeſach,
Yn gwaſnaethu dim amgenach.
Meddwl cyn y gwnelech bechod,
1 Theſ.5.3. *B'wedd i attebu ddydd dy drallod,*
Apha fodd y gallu ddiangc,
Ddydd y farn rhag angen didrangc.
Dôd dy feddwl ar ddaioni,
Nâd ar wagedd iddo ymborthi:
Hawdd y gallu ei gyfrwyddo,
Os mewn pryd y ceiſi ſfrwyno.
Hawdd yw diſſodd y wreichionen,
Cyn y 'mafloi yn y nenbren:
Jaq.4 7. Hawdd yw newyd meddwl aflan,
Os gwrthnebyr hwn yn fuan.

Tro gan hynny'n ebrwydd heibio,
Bob drwg feddwl pan dechreno;
*Rhag ir gelyn mawr ei * hocced,*
Droi'r drwg feddwl ir drwg weithred. * Diebell:
Lladd blant Babel tra font fechgin,
Sang ar ſarph tra foi 'n y pliſgin,
Tynn y * gangren cyn ei gwreiddio, * Caner.
Torr ddrwg feddwl cyn cynnyddo.
Gâd wreichionen fach i gynnu,
Yn dy do, hi lyſg dy letteu:
Gâd i feddwl drwg letteua,
Yn dy galon fe'th anrheithia.
Na letteua feddwl aflan,
Yn dy galon mwy nâ Satan;
Os lletteui rwyt ti 'n derbyn, Paratowr lle.
* Harbinger o flaen y gèlyn.
Rho dy ſryd ar gadw 'r gyfraith, 1 Theſſ. 5: 18.
Abyw wrthi, yn ddiragraith:
Ac na ollwng Duw o'th feddwl,
Ond bendithia am y cwbwl.
Na ſwriada ddrwg o'th galon,
I anrheithio dy gyd-griſtion:
* Mwrddwr yw 'r fath feddwl gwaedlyd, Lev. 19. 7. 1 Jo. 3. 15.
Gwachel rhagddo er dy ſywyd. * Lladdfa.
Na thrachwanta wraig cymmydog.
Ac na hoffa ei llygaid ſerchog,
Nâd ith feddwl redeg arni, Mat. 5. 28.
Cans godineb yw ei hoffi.
Gwachel roi dy fryd na'th ſwriad, Zech. 7. 10 Dihar. 23. 10, 11.
Ar anrheithio yn ymddifad;
Trais a blin orthrymder yw,
Y cyfryw ſwriad o flaen Duw.
Gwachel cwennych Aur nac arian, 1 Tim. 6. 19
Tai na thir, trwy dwyll a choggan;
Nid yw'r cyfryw chwant a bwriad,
Ger bron Duw ddim llai nâ lledrad.

Rhwym dy feddwl, nád e'i wibian,
Ar oferedd mawr na bychan,
Nac ar ddim na ellech roddi,
* Cyfrif. * Cownt am dano ddydd dy ddidri.
Cadw'th galon rhag drwg fwriad,
Marc.7. *Fel y cedwi'th law rhag lledrad:*
21, Zech.8.17 *Mae 'n rhaid atteb yn cyn gaethed,*
Am ddrwg fwriad, ar ddarwg weithred.

Cynghor i lywodraethu 'n geirie wrth fodd Duw.

BId dy eiriau yn wastadol,
Yn gristnogaidd ac yn rassol,
Eph.4.29 Yn rhoi grâs ir holl wrandawyr,
Ac adeiliad tra chymmessur.
Y mae bywyd, y mae Angau,
Dib.13.3 Yn y tafod, yn y genau:
Gwachel ddywedyd geiriau diraid,
Cadw d'enau, cedwi d'enaid.
Dilyn d'Arglwydd yn dy eirie,
Dywaid fel y dywede ynte:
1 Pet. 2. Ni ddaeth twyll na gair anweddaidd,
22.23. Erioed y maes o'i enau sanctaidd.
Jac.1.19; *Traetha 'n bwyllog, gwrando 'n escud;*
Dib. 10. *Mae dau glust, un tafod gennyd:*
19. *Aml eiriau bair cyfeiliorni;*
Ni ddaeth drwg i neb o dewi.
Cyn y dywedych, meddwl ennyd,
Mat.5.37 B'wedd y myn mâb Duw id ddywedyd;
Yno dywaid 'r hyn sydd rassol,
A da i adail rhai an-neddfol.
Na ddoed 'madrodd brwnt o'th ene,
Eph.5.4. Na gair ffol, na choeg ddigrife,
* Gwawd Senn, na ffrost, na * phrwmp, na chelwydd,
Ond bid rassol dy lyserydd.

Cadw

Cadw d'ene rhag gair diraid,
Felly gelli gadw d'enaid:
Oni firwyni dafod anwir,
Yn ôl d'eiriau ith gondemnir.
Arfer iaith ac * Aeg gwlad Canan,
Bid am Dduw a'i air d'ymddiddan:
Wrth dy eiriau y cair gwybod,
O bwy wlad yr wyt yn hanffod.
Nâd ith dafod arfer tyngu
Cig a gwaed yr Arglwydd Iefu;
Rwyt ti 'n * damfing gwaed y cymmod,
Pan arferych gyfryw bechod.
Am air Duw nid oes id yngan,
Heb anrhydedd, parch, ac ofan:
Ac or cymru ei enw 'n ofer,
Di ae yn euog pan ith farner.
Dywaid beunydd leia ag allech,
Dwed yn raffol pan y dwedech:
Oni ddwedu eiriau hyfryd,
Gwell it dewi a-fôn nâ dwedyd.
Gwachel fòdyn ddau dafodiog;
Câs gan Dduw bôb dyn celwyddog:
Tâd y celwydd ydyw 'r Cythrel;
Gwas ir Diawl yw 'r ffalft ei chweddel.
Arfer draethu 'r gwir o'th galon;
Hoff yw 'r gwir gan Dduw a dynion:
Ni chaiff dyn celwyddog gredu
Gair o'i wir pan bo 'n ei dyngu.
Na chno vn dŷn * llwyr ei gefen,
Ac nac arfer gair † drwg-abfen;
Gwaeth nâ chleddê llym dau-finiog,
Ydyw enllib dyn celwyddog.
Na ddwg dafod drwg anhappys,
Gwaeth yw hwn nâ gwenwyn lindys,
Gwaeth nâ marwor poeth yn lloſci,
Gwaeth nâ faethe vn or Cewri.

Pſal. 39.1
*Mat.*12. 37.
* *lleferydd*
*Pſa.*145.1
*Col*3.16.
*Jac.*1.26.
*Jac.*5.12.
*Heb.*10. 29.
* *Sathru.*
*Dihar.*6, 16.17.
*Joan.*8.44
*Zech.*8.16
Pſal. 101. 7.
* *Or tu ceſn.*
† *Anair.*
*Pſal.*64.3
*Dih.*4.24.
*Pſal.*140. 3.
*Jac.*3,6.

Er

1 Pet. 2. 1. Er fy mendith nâ lyſſenwa
Mat. 5. Neb yn rhwyl, neu 'n ffôl, neu 'n * rhaca;
22. R'hwn a alwo ei frawd yn lletffol,
* dyn gwâg. Mae ê'n haeddu tân yſſernol.
Gwachel adredd faint y glywech;
Gwachel ddwedyd faint y wypech:
Dymaid wir pan gorffo ei draethu;
Nes bo rhaid, gwell weithie ei gelu.
Bydd ddeallgar pan Canmolech;
1 Pet. 3. 8. *Bydd* * *gwrteiſol pan cyfarchech;*
Lev. 19. *Bydd gariadus wrth geryddu;*
17. *Bydd drugarog wrth gyfrannu.*
* Mwynaidd.

Gweddi am lywodraethu 'r geirie, a'r gent wrth fodd Duw.

Pſal. 51. ARglwydd agor fyng wefuſſedd,
15. I foliannu 'th Dduwiol fawredd,
A chyfrwydda di fy nhafod,
I ddatcanu maes dy fawr-glod.
Llanw ngenau o'th wir foliant,
Pſ. 40. 10. Ith ſendithio am fy llwyddiant,
Ath glodfori, Dâd trugarog,
Yn y dyrfa fawr luoſog.
* Llywodraetha. Llunia ngeiriau, * llywia 'n hafod;
Pſa. 141. 3 A chyfrwydda fy myſyrdod:
Clô a datclo fy nwy wefys;
Nâd fi draethu ond dy wllys.
Arglwydd cadw ddrws fy ngenau,
Nad fi draethu ffiaidd eiriau,
*Gwawd. * Ffrwmp, na ffroſt, na ſenn, na chabledd,
Geiriau ffôl, na dim anwiredd.
Pſal. 19. Bid myſyrdod fy holl galon,
14. Bid fy ngweithred a'm amcanion,
Bid fy ngeiriau oll yn ddi ddrwg,
A chymradwy yn dy olwg.

Cynghor

Cynghor i ddyn fod bob amſer o ymddygiad Criſtnogaidd.

BId d'ymddygiad yn griſtnogaidd,
Yn * gwrteiſol, ac yn gruaidd, *ſwynaidd
Ym-mhob tyrfa 'delych iddi,
Megis plentyn ir goleuni.
Bydd fel Seren yn diſcleirio,
Bydd fel Canwyll yn goleuo,
Bydd fel Patrwn o griſtnogaeth,
Ir rhai ddelo i'th gwmpniaeth.
Bydd dra ſanctaidd ir Gallwog; 1 Pet. 1. 15
Bydd yn vnion i'th gymydog,
Bydd yn ſobr it ty hunan, Tit. 2. 12.
Dyna 'r tri phwynt rheita allan.
Bydd mor ddi-ddrwg ag yw 'r glommen;
Bydd mor gall ar ſarph dracheſen:
Bydd ddioddefgar fal y ddafad;
Hôff gan Ghriſt y fath ymddygiad.
Bydd yn dempraidd megis *Daniel*;
Cadw 'r cnawd mewn Diet iſſel:
Gwachel wîn a bwyd rhy ſoethus,
Rhag dy fynd yn afreolus. Eph. 5. 18
Bydd yn * ddiwair, nid yn anllad; *oneſt.
Bydd fel Joſeph yn d'ymddygiad:
Rwyt ti yngolwg Duw bob amſer,
Bydd gan hynny lan aſyber.
Dela 'n vnion wrth fargenna; 1 Theſ. 4. 6
Na thwyll vn dyn wrth farchnatta;
Duw ei hun ſydd vnion farnwr,
Rhwng y gwirion plaen a'r twyllwr.
Bydd o ffydd a chrefydd vnion; Tit. 2. 2.
Ofna Dduw o ddyfnder calon; Deut. 6. 13
Na wna ddrwg o flaen ei lygad;
Ym-mhob mann mae 'n diſgwyl arnad.

Dilyn

Heb.13.17 *Dilyn gyngor doeth Bregethwyr :*
1Pet.2.17 *Ymddarostwng ith Reolwyr :*
Rhuf. 12. 18. *Bydd gariadus â'th gymdogion,*
Ac heddychol à phob Christion.
Bydd dra grassol yn dy eiriau;
Psal.15.4 Bydd yn fedrus yn dy ehwedlau :
Mat.5.48 Bydd yn gywir yn dy bromais;
Rhuf. 16. Bydd ym-mhob peth, lân a * llednais.
16. * arafaidd Bydd di berffaith ymhob tyrfa;
Bydd fel Sant ym-mhlith y gwaetha :
Er diffeithed y fo 'r cwmpni,
Bydd fel Noe ym-myfc y cewri.
Rhuf. 13. Cyfarch bôb dyn yn dra furiol;
1,7. Goftwng i'th well yn gwrteifol;
Lev. 19. Parcha 'r henaint a'r Awdurdod,
32. A rho 'r blaen ith well yn waftod.
Col.3.8. Bydd ddioddefgar a chymmeffur;
Dihar.16 Na fydd boeth, na thwym dy nattur :
32. Godde gamwedd cyn cynhennu;
Y ddioddefodd hwnnw orfu.
Ymddaroftwng i'th oreuon;
† Wrthwyneba. Duw ei hun a † wrthladd beilchion :
Ac fe ddyru râs yn ‡ yftig,
‡ Ddiwyd Ir rhai vfydd goftyngedig.
Dih.16.5 *Na falchia am un rhinwedd,*
Nac am gyfoeth ac anrhydedd :
Ond rhô ddiolch prudd am danynt;
Rhag i Dduw dy adel hebddynt.
Bydd di gryno yn dy ddillad;
1Tim.2.9 Dôs yn lân yn ôl dy alwad :
Torr dy bais yn ôl dy bwer;
Na fydd goeg na brwnt un amfer.
Gwachel bechu er cwmpniaeth :
Cyflog pechod yw marwolaeth :
Rhuf.6.23 *Cnifer gwaith y bech yn pechu,*
☞ *Cnifer Angeu wyt yn haeddu.*

Mae

Mae cyfathrach er y dechre,
Rhwng pôb pechod hrwnt ac Ange ;
Fal na ddichon un dyn bechu,
Na bo Ange yn ei lyngcu.
Na fydd anllad yn dy chwedle ; *Eph.* 5.
Na fydd aflan mewn cornele ; 11. 12.
Ym-mhob cornel bid d'ymddygiad, *Eſa.* 29.
Fal pyt faet wrth groes y farchnad. 15.
Os cais dŷn, na Diawl, nac Angel,
Gennyd bechu yn y dirgel ;
Cafia fôd Duw â ſaith llygad, Zech 4.10
Ym-mhob mann yn diſgwyl arnad.
Er nad ydyw Dyn yn gweled, Jer. 16.
Yn y dirgel lawer gweithred ; 17.
Y mae Duw yn gweld y cwbwl,
Pan na bytho dyn yn meddwl.
Os troſſeddi yn y dirgel,
Duw ddarguddia dy holl † gwnſel, 1 Cor. 4. 5.
Ac y ‡ faneg dy ymddygiad, † Gyngor.
Ir byd yng wydd haul a lleuad. ‡ Ddarguddia.
Gwachel ddilyn drwg gwmpniaeth,
Pobol anwir ddigriſtnogaeth : 2 Theſ. 3. 6
Os ſe nyrdda rhain d'ymddygiad,
Fel y nyrdda 'r pitch dy ddillad.
Fal y hallta 'r môr y † granſſo, † Gyrhaeddo.
O'r dwr croyw ddelo atto :
Felly nyrdda pobol ſcymyn
Foeſeu 'r goreu ddelo attyn.
Gwachel neidir rhag dy ſrathu,
Gwachel blaſhag dy ddiſethu :
Ac o ceri ſechydwriaeth, Pſal. 26.
Gwachel ddilyn drwg gwmpniaeth. 4. 5.
Câr â'th galon bôb dyn dnwiol :
Bydd gyfeillgar â'r rhinweddol : Pſal. 119.
Dilin arfer y rhai doethion, 63.
A ſſieiddia 'r annuwolion.

Cynghor

Cynghor ynghylch bwytta ac yfed.

GWachel eiſtè i lawr i fwytta,
Nes bendithio 'r bwyd yn gynta:
Gwachel godi pan eiſteddech,
Nes rhoi diolch am y fwyttech.
Chriſt ni fwyttei fara barliſh,
Jo.6.9,11. Chwaethach bwyd oedd well ei*reliſh,
** Flâs.* Nes yn gyntaf ei fendithio,
A rhoi mawl i Dâd am dano.
Deut. 28. Pam y cytcam vn-dyn fwytta
15.18. Bwyd Sy'ar felldith er cwymp *Adda?*
1 Tim. 4. Nes yn gyntaf ei fendigo,
4, 5. A Gair Duw â gweddi droſto:
Toſt yw gweled mor nifeilaidd,
Mor anneddfol, mor anweddaidd,
Yrhêd llawer dyn i fwytta
Bwyd, fel buwch y red ir borfa.
Toſtach yw eu gweld yn cwnnu,
Odd'ar ford, i fynd i gyſcu,
Fel y môch o'r trwcca ir dommen,
Heb roi diolch mwy na r Aſſen.
Nid oes Sôn am râs cyn bwytta,
Nac am fendith Duw gorucha,
Nac am ddiolch gwedi porthi,
Mwy na'r môch y fae 'n eu peſci.
Deut. 6. Er bôd Duw yn rhoi gorchymmyn,
11, 12. I bawb yn ol torri newyn,
Deu.8.10. Roddi moliant ar yr eitha,
Ir Duw mawr am lanw eu bola.
Gwachel fwytta ond dy ddigon,
**Ymborth.* Na fydd chwannog i ddai ntei thion;
Mwy nâ rhaid o * ſtâr llyſſeulyd,
Bair ir cnawd orchfygu 'r yſpryd.

O

Os rhoi ir cnawd ſwy nâ'i gyſraid,
Rwyt ti 'n porthi gelyn diriaid;
Os rhoi iddo lai nâ digon,
Rwyt ti 'n lladd cydymmaith ffyddlon.
Nac ŷſ ddiod tuhwnt i feſſur,
Gronyn bach a wſnaeth nattur,
Diod gadarn ſydd yn peri,
I wŷr nerthol gwympo deni.
Gwin a wnaeth i Noe ymnoethi, Gen. 9. 21
Gwin a yrrodd Lot i ymloſci, Gen. 19. 33
Gwin a dorrodd Gwddwg llawer,
Gwin orchfygodd Alexander.
Nâd dy ford yn fagal itti, *Pſa.* 69. 22.
Trwy lothineb câs a ſwrthni: *Hoſ.* 13. 6.
Rhag ir Gelyn dû dy hela,
Gablu Duw yn llawn dy fola.
Mae dau lygad yr ychedydd,
Yn eu gwaith wrth ſwytta ei ſwydydd,
Un yn gweld ei ymborth hyfryd,
Llall yn gwarchod rhag y barcyd.
Bid dy lygaid ditheu 'n * waetan, * *Diſgwyl.*
Ddydd a nôs rhag rhwyde Satan,
Rhwn y gais â'th ſwyd dy ſaglu,
Wrth giniawa a ſwpperu.
Pan bo 'r ceiliog côch yn bwytta,
Bydd ei lygaid hwnt ac ymma,
Rhag ir barcyd llwyd ei ſcliffiaid,
Tra ſo e'n bwytta heb feddyliaid.
Felly bydded dy ddau lygad,
Dithe vwch dy ſwyd yn gwiliad,
Vn yn canfod dy Greawdwr,
Llall yn gwarchod rhag y Temptiwr.
Gwachel ſwytta dim a baro,
Ith gyd-griſtion gwan dramcwyddo;
Y mae 'r Scrythur lân yn gwraſyn,
Id trwy ſwyd dramcwyddo vn-dyn. 1 *Cor.* 8. 13.

Na châr ſwytta bwyd dy hunan,
Doro ran ir tlawd a'r truan ;
Galw 'r gwann i brofi 'th ginio ;
Rhann â'r hwn ſeb dammaid gantho.
Ni chiniawe hên *Dobias*,
Nes cae e'r gweinaid bâch o'i gwmpas,
* *Archwaethe.* Ac ni * chorffe ddim dainteithion,
Nes rhoi rhan ir bobol dlodion.
*Job.*31.17 *Job* ni ſwyttei ſwyd yn ſelys,
Nes bae ymddifaid wrth ei yſtlys ;
Ac ni bydde iach ei galon,
Nes rhoi cyfran ir rhai tlodion.
Galw dithe 'r gweiniaid tlodion,
Luc. 14. I gael cyfran o'th ddainteithion :
13. 14. Felly gelwir dithe ar ſyrder,
* *Sefos dyn graſſol wyti.* I * gael rhan or nefol ſwpper.
Gwachel rwgnach ond bydd foddlon,
I beth bynnag ſo Duw 'n ddanfon :
Bara a dwr oedd ſſar ddigonol,
* *Vcheldadau.* Gynt ir * patriarcheid duwiol.
*Dan.*1.12 *Daniel* bâch a fydde foddlon,
2 *Bren.* 4. Fwytta ffa a ffacpys duon ;
42. 44. A holl feibion y Prophwydi,
Cymrent fara haidd iw porthi.
Pam na byddwn ninne foddlon,
2 *Tim.*6.8. I beth bynna ſo Duw 'n ddanfon ?
*Gen.*18.8. Bid ef lawer, bid ef ronyn,
† *Criſt yn rhith Angel oedd un or tri a fwytaodd gydag Abram,* Trwy gael môdd i dorri 'n newyn.
†Fe ſu 'r *Drindod Sanctaidd* foddlon,
Wledda gydag Abram ffyddlon,
Ar gig llo, a llaeth, a menin,
Bara twym, heb ſwy o'mhoethin.
canys ſei gelwir ef yn ſyrnudd y byd Nawr nid nês gan bob ofer-ddyn,
Er cael bwyd i dorri newyn,
Oni bae cael chwech o ſeigie,
Gwin a chan i borthi chwante.

Rhaid

Rhaid Cael ſaws, a rhaid cael fineg,
Rhaid cael capers, Sampiẽr, garlleg,
Cyn y gallo llawer fwytta
Prŷd o fwyd, gan faint oi * traha.

Y mae 'r ſaws yn awr yn coſti, * Balchder
Yr oes hon mewn gwres a gwegi,
Mwy nag oedd y breiſion Seigie,
Gynt yn coſti i'n hên Dade.

Gynt ni cheiſie *Alexander*,
Saws un amſer gydâ'i ſwpper,
Ond y ſaws oedd yn ei gylla,
Chwant ir bwyd yn ol rhyſela.

Cyrus ynte fyddei foddlon,
I ſwpperu ar lan afon,
Lle cai ddwr i dorri ſyched,
Eſ ai Filwyr yn eu lludded.

Rhaid yn awr i bobol ofer,
Gael ei gwîn ar ginnio a ſwpper:
Rhaid cael peint neu ddau o glared,
Cyn êl tammaid bwyd i wared.

Duw ro bara ir bobol dlodion;
Duw a'n gwnelo ninneu 'n foddlon;
Duw faddeuo 'n traha inni;
Duw fendithier am ein porthi.

Grâs cyn bwyd.

POrthwr mawr y pum mil gwerin,
A'r pum torth haidd, a'r ddau byſcodyn;
Portha ninne dy wael weiſion,
A'r hyn ymborth wyt ti 'n ddanfon.

A bendithia 'r bwyd a'r ddiod,
Rhwn a roddaiſt ymma i'n gwarchod,
Fel y gwir fendithiaiſt cyn hyn,
Oen y Paſc, a'r ddau byſcodyn.

1 *Bren.* 19, 8. A rho iddynt rym i'n porthi,
Ith waſnaethu a'th addoli;
Fel y rhoddaiſt rym o'th wiwras,
Gynt ar deiſen i *Elias*.
A phâr iddynt i'n cymfforddi,
A'n cryfhau, a'n gwir ddigoni,
Dan. 1. Fel y peraiſt ir * ffâr iſſel,
* *Bwyd.* Ar y ffacpus borthi *Daniel*.
A nâd inni o'th ddainteithion,
Gymryd gronyn mwy nà digon,
Ond y maint y fo 'n ein helpu,
Yn ein galwad i'th waſnaethu.
Eithr pâr inn roddi moliant,
Id bôb amſer am ein porthiant,
* *Holl-alluog.* A chydnabod mae Duw * celi,
Ginio a ſwpper ſy'n ein porthi,

Gras yn ôl bwyd.

Pſal. 245. 15, 16. POrthwr graſſol pob creadur,
Gwyllt a dôf, yn ôl ei nattur,
Derbyn foliant am ein porthi,
Mor ddigonol á'th ddaioni.
Er pan ddaethom o'r grôth allan,
Tydi 'n porthaiſt fawr a bychan:
Am dy fwynder yn ein porthi,
Rym ni bawb yn diolch itti.
1 *Chron.* 29. 11, 12 *Mat.* 6. 11 *Nid oes genym ddwr i yfed,*
Bara i fwytta, grym i gerdded,
Goleu i ganfod, nerth i godi,
Ond yroddech Arglwydd inni.
It ti Arglwydd am ein porthiant,
Am ein iechyd, am ein llwyddiant,
Am ein heddwch a'n llawenydd,
Y bo moliant yn dragywydd.

Lly-

LLygaid pôb creadur bywiol, *Grâs cyn bwyd.*
Sydd yn edrych Arglwydd graſſol,
Ac yn tryſto cael eu porthi,
Gennyd, Rhoddwr pôb daioni.
Rwyti 'n agor dy Law raſſol,
Ac yn porthi pôb peth bywiol,
Gan roi ymborth wrth ei nattur,
Yn ei brŷd i bôb creadur.
O bendithia ni dy weiſion,
A'r holl fwydydd, a'r dainteithion,
Y bartoiſt ti ar ein meder,
I'n digoni ginio a ſwpper.
A rho inni râs i fedru,
Bawb yn ddyfal i'th glodforu,
Am dy * garc, a'th rôdd, a'th fwynder, * *Gofal.*
Yn ein porthi ginio a ſwpper.
DUW dôd fendith ar ein hymborth. *Arall cyn bwyd.*
Duw rho iddynt rym a chymmorth,
In digoni â gwir gryfdwr,
Ith waſnaethu di 'n Creawdwr.
*Er bôd llawer bwyd yn * ddainti;* * *Foethus.*
Nid oes yndynt rym i'n porthi,
Nac i dorri dim o'n newyn,
Oni roi dy fendith arnyn.
O gan hynny; *Duw* bendithia
Yr holl fwydydd a roeiſt ymma;
Fel y byddo pwer yndyn,
Borthi 'n cyrph a thorri 'n Newyn,
Lle mae llawer ſort o fwydydd,
Yn troi 'n eri yn ein colydd,
Am eu cymryd yn afradlon,
Ac yn magu câs glefydion:
Rho di râs inn' Arglwydd ſanctaidd
Gymryd pôb bwyd yn dymheraidd,
Fel y gwnelont leſſiant inni,
Ac na fagont haint na ſwrthni.

Rho rym ynddynt i'n cyfnerthu,
Yn ein galwad ith waſnaethu,
Ac i foli d'enw'n waſtad,
Er mwyn Jeſu Grift ein Ceidwad.

Gras yn ol bwyd.

Derbyn Arglwydd loi 'n gwefuſedd,
Am dyffafar a'th drugaredd,
Yn ein porthi mor ddigonol,
A'r creaduriaid ſydd breſennol.
Derbyn Ddiolch ar ein dwylo,
Am roi inni gyſtal cinio,
Er nad ydym yn ei haeddu,
Mwy nâ'r ſawl ſydd yn newynu.
Rhoed pob gene ag y borthaiſt,
Foliant itti am y roddaiſt,
Ninne roddwn itt' ogoniant,
Yn dragywydd am ein porthiant.

Gras cyn bwyd.

DUW mawr o'r nêf ſanctеiddia,
Ni oll a'r ymborth ymma,
Wyt ti 'n roddi wrth ein rhaid,
I'th blant a'th ddefaid borfa.
A phâr i ni gydnabod,
Fòd pôb daioni 'n dyfod,
Oddi-wrthyd (graſſol wyd')
Yn oed y bwyd a'r ddiod.
A dyſc inn' bawb foliannu,
Dy enw a'th glodforu,
Am ein porthi 'n well nâ neb,
Bôb amſer heb ei haeddu.
Ac er mwyn d'anwyl blentyn,
*Yr ym ni 'n daer yn * cymlyn,*
Arnad roddi bara a dwr,
I'r neb s'êb ſwccwr gauthyn:

* Deiſyf.

A rhoddi gras i ninne,
D'wſnaethu nôs a bore,
Nes ein dwccer lle mae 'n * blys,
I'th nefol lys a'th Arrre;
Lle mae gwir fwyd a diod,
Yn para byth heb ddarfod,
Yn dyblas lle mae dy blant,
Heb arnynt chwant na thrallod.

**Chwant.*

Gras gwedi bwyd.

DUW pam yr wyt ein porthi,
Mor foethus ac mor ddeinti,
Yn waſtadol heb ddim trai,
A gadel rhai mewn tlodi?
Pa ham yr wyt yn danfon,
I ni dy waelaf weiſion,
Fwy nag ſydd raid i ni ym-hell,
A gado 'n gwell yn llwmon?
Cans yr ym yn cyffeſſu,
Nad ydym neb yn haeddu,
Cael mwy ſwccwr ar dy law,
Nâ'r neb ſy draw 'n newynu.
Ond dy fod ti o'th fwynder,
A'th gariad a'th drugaredd,
Yn rhoi inni fwy ym-mhell,
Nâ'r ſawl ſydd well ei buchedd:
Ar hyder y rhoem ninne,
Fwy ddioich byth i tithe,
Nâ'r ſawl ſydd mor llwm ei * ſſar,
I'th foli ar ei glinie.
I ti gan hyny y rhodder,
O'n geneu ni bob amſer,
Glôd a moliant tra ynom ch wyth,
Ar ginio byth a ſwpper.

**Ymborth*

Gras cyn Swpper.

* *Wyneb-pryd.*
† *Paratowr drosom*

COdwn bawb ein pen a'n *ffriw,
At Grist 'rhwn yw 'n† profeier,
A chanlynwn arno e'n daer,
Roi fendith ar ein Swpper.
Mae e'n porthi pôb peth byw,
Er maint o'i rhyw a'i nifer,
Ac yn rhoi i'r rhain i gyd,
Eu bwyd mewn prŷd a themper.
Nid yw vn o Adar tô
Yn descyn na bô 'i swynder,
* *Prys.* Yn partoi i hwn ar * hast,
Ei ginio, brecffast, swpper.
† *Ofala.* *Pa faint mwy na* charcca* Duw,
* *Es lun.* *Am ddyn rhwn yw ei * bicter,*
A rhoi iddo' i raid bob tro,
Ond bwrw arno ei hyder?
Mae e'n rhoddi i ddyn, yn swyd,
Y grewyd ar ei feder,
Llysse, llafyr, nifail glân,
Pŷsc, adar mân heb nifer.
Ni wnaeth Duw vn gene 'rioed,
Mewn tir, mewn coed, mewn dysnder,
Nes partoi ei ymborth tyn
I'r geneu cyn ei ganer.
Llawer rhyw o Nifail glân,
A physcod mân ac ader,
Y rows Duw i borthi dyn,
A'i lladd bob vn cyn bwytter.
Pam nad ystyr dynion hyn?
A rhoddi cyn y cymrer,
* *Difrisol.* *Glòd a moliant * prûdd bob tro,*
Ir Arglwydd ginio a swpper.

Duw

Duw agoro 'n llygaid dall,
I weld heb wâll a rodder,
A'n geneue ar bob cam,
I foli am ei fwynder.
Clôd a moliant bôb yr awr,
Ir Arglwydd mawr y rodder,
Am ddiwallu 'n cylla gwâg,
Ar ginio ag ar ſwpper.

DI lenwaiſt Chriſt ein cylla, *Grâs yn ol cynio.*
Ag ymborth o'r dainteithia:
Llanw eneu pawb o'th Blant,
A moliant am eu Bara.
Yn foethus iawn di 'n porthaiſt,
Yn raſol di 'n diwallaiſt,
Rho ini weithian râs bob cam,
Ith foli am y roddaiſt.
Di roddaiſt inni 'n Cinio,
*As ymborth in * maintainio;* * *cynnal.*
Rym ni 'n rhoddi nôs a dydd,
It foliant prûdd am dano.
Mae dlyed arnom roddi,
It' foliant am ein porthi,
Oh! rho galon inni a chwant,
I roi mawr foliant itti.
Pob Bol ag wyt yn lanw,
Clodforent byth dy enw;
A bendithient ar bob cam,
Dy fawredd am eu cadw.

Arall yn ôl Swpper.

RHown foliant*prydd bob amſer, * *difrifol.*
Ir Arglwydd ginio a Swpper,
Am roi ymborth in mor hael,
Heb adel † ſſael na phrinder.

Rhown † *diffyg.*

Rhown iddo Ddiolch hyfryd,
Am dan ein bwyd a'n iechyd,
A'n llawenydd a'i fawr ras,
* allan. *In cadw * i maes o ofyd.*
A cheisiwn gantho 'n rasol,
Er mwyn ei Fâb sanctteiddiol,
Borthi 'r enaid yn ei brŷd,
Ai air, â'i yspryd nefol;
A thywallt ei fendithion,
Ai ràs yn ddyfal arnon,
Fel y gallon, nôs â dydd,
I foli 'n brydd o'r galon.

ARALL.

GWyr a gwragedd, gweision, plant,
Rhown foliant am ein porthi,
I'r hael Dduw s'o bryd i bryd
Yn rhoi maeth hyfryd inni.
Mae 'n diwallu pob peth byw,
Bob pryd a rhyw ddaioni,
Ac o'i law, a'i râs, a'i ròdd,
Yn rhoddi môdd i'n peri.
Mae 'n rhoi bara inni o'r ddâr,
* Dôf. A gwyllt a * gwâr i'n pesci,
Pysc o'r môr, a mêl o'r graig,
A llawer saig heb enwi.
Mae e'n porthi pob rhyw gnawd,
Psa. 147. 9 *Fel yn dan sawdi costi,*
Heb anghofio 'r Adar mân,
Na'r llew, na'r frân sy'n gweiddi.
Mae e'n porthi dyn yn rhin,
* Foethus. A chan a gwin yn * ddeinti,
A brwd â rhost o lawer rhyw,
Heb neb ond Duw 'n i peri.

O rhown ninne foliant prydd,
Bob nôs, bob dydd heb dewi,
I'rhael Dduw am dan ei * borth,
Sy'n rhoi 'r fâth ymborth inni. * *Help.*

Cerydd am eſceuluſſo ceiſio bendith ar, a rhoi diolch am ymborth.

FE gwilyddia hên ddŷn bâs *, * *Brwnt.*
Ddechreu 'n henwr ddwedyd grâs;
Rheitach oedd i hwn gwilyddio,
Fôd ê cŷd heb ei * bracteiſo. * *Arferid.*
Na chwilyddied vn rhyw ddyn, *Mat.* 15.
Ddilyn arfer Chriſt ei hun: 36.
Ond cwilyddied pob ofer-ddyn,
Arfer bwytta ei ſwyd ſel mochyn. *Eſay* 1. 3.
Fe nebydd ŷch, ſe nebydd aſſen,
Pwy yw porthwr, pwy yw perchen;
Ac y roddant ddiolch iddynt,
Yn y meder y ſo ganthynt.
Llawer dŷn yn waeth nâ niſel, *Act.* 14. 17
Ni adwaenant Ghriſt eu Bugel,
Rhwn ſy'n waſtad yn eu porthi,
A'i trwm lwytho â daioni.
Y mae 'r adar bach yn canu,
Clôd i Dduw yn ôl ſwpperu,
Ac yn rhoddi moliant iddo,
Nes bo * llewych i'ni gwrando. * *Llawenydd.*
Mae 'n hwy bob un yn ymdynnu,
Am y gore allo ganu,
Mawl ir Arglwydd nôs a bore,
Sy'n rhoi bwyd i lanw eu bolie.
Y mae dynion hwvnte 'n tewi,
Gwedi 'r Arglwydd mawr eu porthi,
Heb roi clôd na moliant iddo,
Mwy nâ'r pŷſc ſeb lafar gantho.

Ond

Ond da dlye 'r fath gan hynny,
Fod yn vffern yn newynu?
Eiſie nabod Duw eu cymmorth,
A rhoi diolch am eu hymborth.
O na fydded vn-rhyw Griſtion,
Yn gyſſelyb ir fath ddynion;
*Ddi-ddiſtawrwydd. Ac o byddant, yn *ddigwnſel,
Maent hwy 'n waeth nag un anifel.
Gweddi. *DUW Nàd inni fwytta o'th ddonie,*
Fel y bwytty 'r moch afale,
Heb dderchafu pen na llygad,
I weld o ble maent yn dwad.
Ond Pâr inni godi 'n pennau,
A chydnabod fod y donniau,
Oll yn dwad fydd ein porthi,
Oddiwrthyt Tâd goleuni.
A phâr inni foli d'enw,
Am dy fwynder yn ein llanw,
Ath fendithio yn dragywydd,
Am ein iechyd a'n llawenydd.

Cynghor i gyfrannu a'r Anghenus, yn ol ein gallu.

GWae 'r goludog di-dofturi,
*gaeo. Dib. 21. 13. *Stoppo ei glûſt rhag gwrando tlodi;
‡ Offerw, Fe gaiff hwnnw ddyfal grio,
* ceraint. Yn y * pwll, heb neb i wrando.
Pan bo ei wraig, a'i blant, a'i draſſe,
Yn chwdu 'r gwîn yn Hai Tafarne,
Ynte fydd mewn carchar caled,
Iac. 1.27. Heb y dwr i dorri ei ſyched.
Iac. 2.14, 15, 16, 17 *Jaco* ddyweid nad oes crefydd,
Na chriſtnogaeth yn y cybydd,
Na ddiwallo 'r gwragedd gwedd won,
Yn eu hadfyd, a'r rhai tlodion.

Iſan

Ifan anwyl ynte ddwede, 1 *Jo.3.17*
O gwel carl ei frawd mewn eiſſe,
Ac heb roddi dim i* ſwccro, * *Gynnor-thwyo.*
Nid yw cariad Duw ddim yndo.
Chriſt y ddywaid yr â'r camel, *Mar. 10.* 25.
Trwy grau 'r nodwydd yn ddi-drafel,
Cyn yr êi y Carl goludog,
Ir nef, or bydd anrhugarog.
Chriſt an dodwys yn ſtiwardiaid* *Goruchwylwyr.
I gyfrannu rhwng y gweiniaid
Y da ddodwys dan ein dwylo;
Rhannwn rhyngthynt rhag ei ddigio.
Or bydd marw ûn rhag newyn,
Bydd gwaed hwnnw ar ein cobyn:
Ni all cyfoeth mawr yr holl-fyd,
Wneuthur iawn am dan ei fywyd.
Rho dy gardod yn ddi-attal;
Os bydd llawer, doro 'n amal:
Os bydd 'chydig, doro ronyn,
Ond rho 'n llawen heb ei wrafyn.
Doro 'n ſiriol dy eluſen,
Hôff gan Dduw bôb rhoddwr llawen:
Doro roddech yn gariadus,
Nifyn Chriſt un rhôdd wrthnebus. 2 *Cor.9.7:*
Er na roech ir tlawd ond cyfran, *Luc. 14.* 13.14.
Er mwyn Chriſt o'i dda ei hunan,
Mae ê 'n addo gwabar ſirwythlon,
Am gyfrannu hynny i'r tlodion.
Na ddihiria hyd y foru,
Roi 'r peth allech roddi heddu: *Dihar. 3.*
Rho yn rhwydd, a rho yn hawddgar; 27.28.
Di-flas y fydd rhôdd ddiweddar.
Rhown medd *Paul* tra genym bwer, *Gal.6.10.*
Gwnawn ddaioni tra cawn amſer:
F'all y* Monarch mwya heddu, *Tywyſog.
Fôd yn begian dŵr y foru.

Roedd

Roedd gan *Difes* wrth giniawa,
Lawer ſaig o'r bwyd * dainteithia ;
Nid oedd gantho ar ei ſwpper,
O'r dŵr oer mewn fflam a phoethder.
Wrth frecwaſta ar ddainteithion,
Ni chae *Lazar* gantho o'r briwſion ;
Wrth ſwpperu ni chae ynte,
Ddafan dŵr er maint y grie.
Fe roi 'nawr y bŷd am lymmed,
O ddŵr oer i dorri ei ſyched ;
Pes rhoe 'r nêſ ar ddaer am * ddroppyn,
O'r dwr oer, nis cae er † canlyn.
Nid oes gantho o'i holl olud,
O'r dwr oer yn vſſern danllyd ;
Ni bydd gan y llawna ei Giſte,
Foru o boſſib ſwy nag ynte.
F'aeth mor noeth, mor llwm oddi ymma,
Ac y daeth ir bŷd o'r cynta :
Pe cae ê'r nêſ am hanner floring,
Nid oes gantho 'i phrynu or ſtyrlling.
Heddyw gall y gwŷr goludog,
Rannu llawer ir newynog ;
F'alle foru trwy ryw ddamwain,
Na bydd ganthynt ddim eu hunain.
Rhown gan hynny tra 'peth genym,
Ir dyn tlawd i dorri newyn ;
Foru o boſſib ni bydd dimme,
I gyfrannu ir mwya ei eiſie.
Torr dy fara ir newynllyd,
Fe fendithia Duw dy olud ;
Ni bydd llai dy gîg i'th grochon,
Er y roddech ir rhai tlodion.
Ni bu'r weddw o *Sarepta*,
Dlottach er y gas *Elia* ;
Ni bu llai ei hoèl na'i thoeſyn,
Er rhoi teiſen iddo o ronyn.

* *Moethuſaſ.*

Eſay 58. 7, 8.

1 *Bren.* 17

* *Dafn.*
† *Ceiſio.*

Gwelais lawer o'r gwyr Mawrion, *Dih. 22. 16.*
Yn cyrwydro am dreiſio tlodion:
Ond ni welais gwedi 'm geni,
Ddyn ar feth am helpu tlodi.
Coegedd, ‡ *Syrthni, trawſedd,* * *traha,* † *Diegi.*
Heload lawer i gardotta: * *Gwneuthur cam, balchder.*
Ond ni helodd rhoddi Cardod,
Ddyn erioed i fynd ar anffod.
Gwyn ei fŷd medd Brenin Dafydd,
Y dŷn a dynno 'r tlawd o'i gyſtydd:
Duw ei hun mewn amſer adfyd,
Ai tynn ynte maes o'i ofyd: *Pſal. 41. 1, 2, 3.*
Duw a'i gwared o'i drallodion,
Duw a'i ceidw rhag gelynion,
Duw ei hun a gweiria ei welŷ,
Pan bo clâf heb allel cyſcy. *Dih. 19. 17.*
Rhowch ir tlawd eu rhaid yn echwyn,
Chriſt ei hun â 'n feichie droſtyn;
Ac y dâl i chwi drachefen,
Maint y roddoch wrth eu hangen.
Pwy ond Iddew brŷnt * ni fentre?
Roi yn echwyn ir fath feichie; **anturia: Marc. 10. 29, 30.*
Rhwn ſy'n talu ar ei ganfed,
Iddyled-wyr eu holl ddyled.
Rychi 'n tryſto gwaeth meicheon,
Nâ Mâb Duw am Swmpe mawrion:
Tryſtwch Griſt am grâch dippynne,
Geiſio 'r tlawd; mae 'n abal Meichie.
Mae ê 'n talu ar ei ganfed,
I bôb Chriſtion ei holl ddyled:
Dwl yw 'r cybydd ni all hepcor,
Dim ir tlawd am gymmaint occor.
Nid oes occor wi 'n ei nabod,
Fwy ei * fael nag occor cardod; * *Ennill.*
Mae 'n dwad adref ar ei chanfed,
Pan bo rheita cael ei gweled.

Nid

Nid oes tryſſor ar y ddaeren,
Well nâ chardod ac eluſen:
‡ Hi fydd gwell yn nydd dy ddrallod,
Nag Aur coeth ac Arian pârod.
Fe dreulia'r Aur, ſe ryda 'r Arian;
Fe ſwytti 'r pryfed lawnd a Sidan;
Fe lwyda 'r bwyd, ſe Sura 'r ddiod;
Nid oes dim all gwaethu Cardod.
Pan lloſco 'r bŷd yn wen-fflam ole,
A'r Tai, a'r tir, a'r holl dryſſore,
Fe ſydd Cardod uwch-law'r boban,
Ym Haradwys yn dy * waitan.
Pan del Ange glâs i'th geiſio,
Fynd ir barr, yn noeth i ympyro;
Goreu ſtôr medd Chriſt yw Cardod,
Ddydd y farn o flaen y Drindod.
Pan bo 'r Tai, a'r tîr, a'r traſſe,
Gwedi 'th'ado dan law 'r Ange,
Fe ſydd Cardod yn dy ddilyn,
Nes dy ddwyn i Lŷs y Brenin.
Mwy o ennill ſydd yn dyſod,
Ir dyn ſydd yn rhoddi cardod,
Nag ir tlawd ſydd yn ei derbyn;
Mae 'n cael llawer am y gronyn.
Fe gaiff Manna am y oriwſion,
* *Aqua Vitæ*, am ddwr afon,
Gwiſc ddiſcleirwen am hên gadach,
Ar law Chriſt, a'i wir gyfeillach.
Gwna gan hynny ffrins o'r golud,
Ac o'r Mammon oll ſydd geny'd,
Fel ith dynner ar ddydd tywyll,
Attynt ir tragwyddol bebyll.
Storia lle bydd dy breſwylfod;
Gwerth ſydd gennit, Doro gardod:
Na wanflyddia fel dyn llanas,
Ac ethu Tyddyn i gael Teyrnas.

† *Duw a râd obrwya y rhai y roddant eluſennau o gariad at-to eſ*, Mat. 10.42. *ond o herwydd bôd ein gweithredoedd goreu ni yn am-mherffaith, nid ydynt hwy yn haeddu bywyd tragwyddol.* Eſa. 64 6. Luc. 17.10 Gal. 2.16.

Er hynny ble bo ffydd, y mae gweithredoedd da Mat. 7 17. Jac. 2 18.

* *Dwr y bywyd.*

Luc. 16.9

* *ddiſgwyl.*

Dat. 14.3.

Gyrr

Gyrr o'th flaen yn Nwrne 'r tlodion
Dryſſor, lle na ſpeilia 'r Lladron;
Edrych beth a roddech iddyn,
O law Chriſt y cèi ei dderbyn.
A roech i'th wraig, a'th blant, a'th draſe,
Dy wraig, a'th blant, a'th ffrins a'u pie:
Y roech i Griſt, a'r tlawd, a'r truan,
Storio 'r wyt i ti dy hunan.
Tryſſora o'th flaen ir nefol Bebyll; *Luc.12.*
Dôd olew i'th Lamp, mae 'r ffordd yn dywyll, 33. 35.
Gwna bwrs di-draul o'r Da na dderſydd;
Mae Chriſt ei hun yn rhoi it rybydd.
Haua 'n amal tra cech amſer, *2 Cor.9.6*
Fel y rhoddo Duw it bwer;
Ar ei ganſed di gei ſedi,
Yn ei bryd, oni ddeffygij. *Gal.6.9.*
Torr dy fara ir newynog,
A dillhatta 'r noeth anwydog;
I'r cyrwydrad doro letty, *Eſa.58.7.*
Duw ei hun ſy'n erchi hynny.
Bydd yn llygaid ir rhai deillion, *Job29.12*
Traed ir cloff, a nerth ir Gweinion, 13,15.16
Rhyſcwy 'r weddw, câr dieithraid,
Mam a Thâd ir plant ymddifaid.

O

Cynghor i bob Penteulu i lywodraethu ei dŷ yn dduwiol.

OS mynni fôd yn ddyn i Dduw,
Yn Griſtion ſanctaidd tra fech byw,
Gwna dy dŷ yn Eglwys ſychan,
A'th deulu 'n dylwyth Duw ei hunan.
Gwna dy dŷ yn Demel * gyſſon, *Cyttûn.
Gwna dy dylwyth fel Angelion,
Yn eu gradde o bob galwad,
I waſnaethu Duw yn ddifrad.

O Gwna

Gwna dy dŷ yn Demel ſanctaidd,
I addoli Duw yn weddaidd,
Gan bob cnaid a ſo yndo;
Fore a hwyr yn ddi-ddeſſygio.
Dewis fain o bobol raſſol,
* *Naddu.* Gwedi * ſcwario i gŷd wrth reol,
Yn byw 'n ſanctaidd ac yn gymmwys,
I adeilio dy lân Eglwys.
Nâ l un maên anghymmwys ynddi,
Nac vn drwg-ddyn ddwad iddi:
Nid rhai aflan, ond rhai cymmwys,
Y fyn Duw yn fain i Eglwys.
Tro 'r main aflan ôll oddiwrthyd,
Ni fyn Duw 'r fath feini ſarnllyd:
Tŷ i Griſt, nid tŷ i Gythrel,
Y fydd d' Eglwys di a'th Demel.
Ffittach ydyw pobol aflan,
Fôd yn fâin i gorlan Satan,
Ac yn danwydd vffern driſt,
Nag yn fain i Eglwys Griſt.
Main anghymmwys, main afluniaidd,
Sy'n anffyrfio Temel gruaidd:
Dŷn anneddfol, dŷn aneſmwyth,
A bair anglod ith holl dylwyth.
Na ddôd glogfain câs anghymmwys,
Neb ei ſcwario yn dy Eglwys:
Ac na dderbyn ith dŷ deddfol,
Rai digrefydd at rai graſſol.
Ni wna meini câs anghymmwys,
Ond diwreiddio gwelydd d' Eglwys,
Na'r rhai aflan, drwg, di-grefydd,
Ond troi 'th Dŷ ai dorr i fynydd.
* *ni ddaw Criſt i gyſ-ſuro neb ond y ſainct Jo.* 14. 23. Gyrr yr aflan ffwrdd o'th Deulu,
Cyn y ceiſiech Griſt ith llettu:
* Ni ddaw Chriſt ir lle ammherffaith,
Nes troi 'n gynta 'r aflan ymmaith.

Byth

Byth ni chydfydd mewn vn Demel,
Wir blant Duw a phlant y cythrel,
Mwy nâ'r gwenin bach a'r mwg,
Mor yſpryd glân â'r yſpryd drwg.
Ni thrig Brenin lle bo môch,
Brwnt ei buchedd, câs ei rhôch:
Ni thrig Chriſt a'i Yſpryd gwiwlan,
Yn yr vn tŷ â'r rhai aflan.
Or bydd ith dŷ rai digrefydd,
Meddwon, matllyd, ac anufydd,
Tro hwy * maes, ſel Dafad Glafrllyd, * *allan.*
Rhag Clafrio 'r ſaint ſydd gennyd.
Fel y bwrodd *Abram Iſmael,* *Gen.21.*
Ffwrdd o'i dŷ, am chwhareu 'r *Rebel,*
Felly bwrw dithe 'r aflan,
Ffwrdd o fyſc dy Dylwyth allan.
Ni adawe *Dafydd* frenin, *Pſa.101.7*
Wâs annuwiol yn ei gegin:
Na âd dithe ddrwg weithredwr,
Yn dy blâs nac yn dy barlwr.
Vn gwâs aflan a bair anair,
I laweroed o rai * diwair: * *Oneſt.*
Nâd gan hynny 'r aflan orphwys,
Yn dy dŷ nac yn dy Eglwys.
Myn rai duwiol ith waſnaethu,
Os dedwyddwch a chwhennychu:
Duw fendithia waith y duwiol,
Pan ddel aflwydd ir anneddfol.
Gwâs ſel *Joſeph* Duwiol geirwir,
Y dynn bendith ar dŷ feiſtir:
Ond y drwg-ddyn megis *Achan,* *Joſ.7.25.*
All * andwyo 'r Ty ar Gorlan. * *Naſu.*
Or bydd gwâs crefyddol gennyd,
Duw fendithia dy hôll olud; *Gen.30.*
Fel y gwnaeth ef er mwyn *Jago,* 30.
I holl olud *Laban* lwyddo.

* *Addfwyn* Gwell gwâs duwiol, * llariaidd, llonydd,
A dynn lwyddiant ar dy faeſydd,
Nâ 'r digreſydd goreu gaffech,
A dynn aflwydd ar y feddech.
Gwell y llwydda gorchwyl gwâs,
Diddrwg, llariaidd, llawn o râs,
Nag y llwydda gwaith anneddfol,
Gwâs digreſydd, grymmus, graddol.
F' all gwaſanaethwr doeth, creſyddol,
1 *Pet.* 3. 1. 2 Droi ei feiſtir fôd yn ddeddfol,
* *Digred.* Fal y dichon gwraig y * Pagan,
Droi ei gwr yn Griſtion gwiwlan.
Oni cheiſii bobol ddeddfol,
Ith waſnaethu yn greſyddol,
Byth ni bydd dy dŷ yn Demel,
* *Gwely.* Ond yn wâl a * glŵth ir Cythrel:
Nid wyd nes er gweiſion Cryſion,
I gyflawni dy orchwylion,
Oni byddant heſyd (Clyw)
Grŷſ i gwpla gorchwyl Duw.
Na fynn vn ith Dŷ a'th Drigſa,
Nes bô o Deulu 'r llydd yn gynta;
Nac vn gwâs tra fyddech byw,
Nes bo 'n gynta 'n wâs i *Dduw*.
Ni fynn Eglwys Dduw it dderbyn,
Twrc na Phagan itti 'r Cymmun:
Na fyn dithe yn dŷ Deulu,
Rai digreſydd ith waſnaethu.
Ni bydd gwâs digreſydd cywir,
Nac ir Arglwydd Dduw na'i feiſtir;
Cans arferol ir fâth ddrwg was,
Werthu feiſtir megis *Suddas*.
Cais gan hynny bobol ſanctaidd,
Pobol dduwiol, pobol weddaidd,
Ith waſnaethu tra ſech byw,
Or gwnei dy Dŷ, yn Eglwys Dduw.

Bydd

Bydd dy hunan yn oleuní,
Ac yn batrwn o ddaioni,
Ith holl bobol mewn ſancteiddrwydd,
Glendid buchedd; ac oneſtrwydd.
A rho Siampl dda i dilyn,
Yn y neuadd, yn y gegin,
Mewn gair, gweithred, ac ymddygiad,
I bôb rhai fo'n diſgwyl arnad.
Rhodia gydâ Duw fel *Enoc,*
Bydd bôb amſer yn * wagelog:
Cofia fôd Duw á ſaith llygad,
Ym-mhob man yn diſgwyl arnad.
Gwachel ddwedyd dim nai wneuthur,
Ond y fytho tra chymmeſſur,
O ſlaen Duw a chroes y ſarchnad,
A phâr gofio hyn yn waſtad.
Bydd mor ſobr, bydd mor ſanctaidd,
Bydd mor gynnil, bydd mor weddaidd.
Bydd mor ddeddfol, bydd mor gymmwys,
Yn dy Dŷ ac yn dy Eglwys.
Y mae dlyed ar Ben-teulu,
Ddyſgu dylwyth wir grefyddu,
Nabod Duw, a chadw ei ddeddfe,
Credu yn Ghriſt, ai 'ddoli yn ddie.
Fel y dyſce *Abram* ebrwydd
Bawb oi dŷ, i ofni 'r Arglwydd;
Felly dyſc dy blant ath Deulu,
I nabod Duw, a'i wir waſnaethu.
Dyſc dy blant, a dyſc dy bobol,
I wir nabod eu Tâd nefol,
A'r Jachawdwr a ddanfonwys,
Dyma 'r ſfordd ir nef yn gymmwys.
Planna gyfraith Dduw 'n waſtadol.
Yng halonne pawb o'th bobol;
Sonia am danynt hwyr a bore,
Y mewn, y maes, wrth rodio ac eiſte.

* *Gochelgar.*

Gen. 18: 19.

Jo. 17. 3.

Deut.6.6, 7, 8. Duw ſy 'n erchi 'r Tadau ddangos
Deddfau 'r Arglwydd iw hôll blantos,
Ai rhoi 'n laeſe ar eu diilad,
Er mwyn Coſio gair Duw 'n waſtad.
Darllain Bennod or ſcrythure,
Ith holl dylwyth nôs a bore;
* *Ail-adrodd.* Pâr i bawb* repeto allont,
Jac.1.22 A byw 'n ôl y wers y ddyſcont.
Bydd Reolwr, bydd Offeiriad,
* *Barnwr.* Bydd Gynghorwr, bydd yn* Ynad,
Ar dy dŷ, ac ar dy bobol,
I reoli pawb wrth reol.
Bydd Offeiriad iw cyfrwyddo,
Bydd Gynghorwr iw rhyfyddio,
Ac i draethu 'r fengyl iddynt,
Ac i brûdd weddio droſtynt.
**Gymmell* Bydd Reolwr i * gompelo,
Ac i gosbi 'r rhai droſeddo,
Ac i beri pawb oth bobol,
† *Ag Arferion da ganthynt.* Fyw 'n griſtnogaidd ac yn † foeſol.
Bydd di Farnwr i gyfrannu
Vnion farn, rhwng pawb oth deulu,
I roi tâl ir da a'r duwiol,
A diale ir anneddfol.
Gwna di gyfraith gyfiawn gymmwys,
I reoli 'th Dŷ a'th Eglwys:
Pâr ith bobol yn ddiragraith,
Fyw yn gymmwys wrth y gyfraith.
Dyſc i bawb yn gynta ei dyled;
Dangos b'wedd y dylent fyned:
Gwedi dyſcu 'r gyfraith groyw,
Par ir wialen beri ei chadw.
Bydd â'th law, a bydd â'th lygad,
Yn llwyr ddiſgwyl ar eu ymddygiad:
Nâd i neb, ar air na gweithred,
Droi ar draws heb gerydd caled.

Par

Par i bawb o'th Dŷ ddiſcleirio,
Megis Seren yn goleuo,
Yn rhoi llewyrch, dyſc, ac * vrddas,
Ibob rhai ſo 'n trigo o gwmpas.
Pàr ith Dylwyth di ragori,
Mewn duwioldeb a daioni,
Fel oedd Tylwyth *Nòe* dduwiola,
Yn rhagori 'r holl fŷd cynta.
Pâr ith wraig fôd megis Seren,
Siriol, ſanctaidd, lonydd, lawen,
Yn Eſamplo Sanctaiddrwydd,
Mewn gair, gweithred, ac oneſtrwydd.
Pâr ith hôll blant fôd yn ſoeſol,
Yn griſtnogaidd ac yn raſſol,
Yn ymoſtwng i rhieni,
Fel plant *Rechab* yn y ſtori.
Pâr ith Dylwyth fôd yn ffyddlon,
Megis Tylwyth Tŷ *Philemon*,
Rhwn y wnaeth ei Dŷ yn Eglwys,
Gan mor ſanctaidd ei rheolwys.
Pàr ith bobol fyw mor gymmwys,
Yn dy Dŷ, ac yn dy Eglwys,
Ac mor ſanctaidd ymmhob Cornel,
A pha baent ynghorph y Demel.
Nâd hwy ddangos gwaeth cynheddfe,
Nâd hwy wneuthur frwntach gaſte,
Yn y Tŷ nag yn yr Eglwys;
Ond pâr iddynt fyw yn gymmwys.
Nâd hwy dorri vn gorchymmyn,
Or rhai lleia heb ei gwrafyn:
Nâd hwy ddilyn vn drwg arfer,
Heb eu Cyſtro wella ar fyrder.
Nad i fawr na bychan dyngu,
Enw 'r Arglwydd mawr, na'i gablu,
Na dibriſſio gwaed y Cymmod,
Heb roi dial am ei bechod.

* *Anrhydedd.*

Jer. 35. 6.

Dih. 26. 3. *ac* 23. 13, 14.

Nâd hwy dreulio 'r Sabboth ſanctaidd,
Mewn oferedd anghriſtnogaidd,
Nac mewn gloddeſt a phibiaeth,
Heb roi vnion gosbedigaeth.
Nâd vn wrando 'r gair yn ofer,
Heb ei ddilyn gwedi clywer,
Ai ail gnoi a ſôn am dano,
A byw 'n ôl y wers y ddyſgo.
Nad vn fynd y nôs i gyſgu,
Nes penlinio wrth ei wely,
Ac addoli Duw yn gynta,
Cyn y rhoddo i gorph eſmwythdra.
Nâd vn fynd y bore allan,
At vn gorchwyl mawr na bychan,
Nes addoli Duw 'n ei ſtafell,
Ar ei ddaulin heb ei gymmell.
Nâd vn daro ei law ar Arad,
Nac af orchwyl o vn galwad,
Nes y Cotto ei law yn gynta,
Am gael Cymmorth Duw Gorucha.
Nâd vn fyned i ſhiwrneia,
Nac i forio, nac i ffeira,
Nes ymbilio 'n dâer a'r Arglwydd,
I ddwyn adre yn ddi-dramcwydd.
Nad vn arfer megis mochyn,
Fwytta ei fwyd a llanw ei growyn,
Nes bendithio 'r bwyd yn gynta,
A chydnabod Duw gorucha.
Nad vn godi megis nifel,
Gwedi llanwei fola a'i ſottel,
Heb roi diolch † prûdd a moliant,
Ir Tad nefol am ei borthiant.
Nad fôd vn o'th Deulu 'n eiſie,
Ar wſanaeth, nôs na bore:
Wrth waſnaethu Duw bydd *garccus,
Nas gwaſnaetho neb è'n 'ſcculus.

† *difrifol.*

* *Gofalus.*

Nad

Nad hwy arfer geirie lloerig,
Nac ymadrodd brwnt, llygredig,
Senn, na rheg, na llw, nac enllib,
Ffrwmp, na ffroſt, na dim cyffelyb.
Dyſc dy blant, a rhwym dy bobol,
I arferu geiriau graſſol,
Geiriau baro maeth a chyſſur,
Gras ac vrddas ir gwrandawyr.
Nad hwy arfer caſte brynton,
Nad hwy watwar pobol wirion:
Nad hwy gablu rhai anafus,
Na bychanu 'r tlawd gofydus.
Nad hwy * chwiffo yn y Seler,
Nad hwy feddwi ar vn amſer:
Nad hwy † ſugno mwg y ddalen,
Sydd yn ſpeilio r bol' ar Gefen.
Nad hwy hoffi ffaſhwn anllad,
Ar ei gwallt nac ar ei dillad:
Par i bob vn fynd yn weddaidd,
Fynd yn gryno ac yn gruaidd.
Ar y Sabboth nad hwy ir Pebill,
Lle mae 'r deillion yn ymgynnill,
Nac i dramwy ir Tafarne,
Lle mae 'r Diawl yn cadw ei wylie.
Dos ith * Eglwys blwyf y Sulie,
Ath holl Dylwyth wrth dy Sodle,
I Addoli Duw 'n gyhoeddus,
Gyda 'r dyrfa yn ddi-ſceulus.
Nad ith dylwyth drigo gartre,
Amſer gosber ar y Sulie:
Nad hwy loetran ar y Sabboth,
Sawl y cwhario, cwharien drannoeth.
Na ddod ormodd waith aneſmwyth,
Ddyddie 'r wythnos ar dy dylwyth:
* Llwa ambell awr yn llawen,
Ir deſſygiol godi gefen.

* *Yſed.*

† *gormodd o'r tobacco*

1 *Cor.* 11. 14.

* *Gwel beth a ddywedir yn y pummed ddalen yn-ghylch gwrando 'r gair mewn plwyfe eraill, oni bydd pregeth yn dy plwyf dy hunan.*

Caniatta.

Ar

Ar y Sabboth nad hwy 'n ſegur,
Par i bob vn chwilio 'r ſcrythur,
Ac i weithio gwaith Duw 'n eſcyd,
O flaen vn gwaith a ſo gennyd.
Dyſc dy dylwyth ar y Sulie,
Bôb yr vn i ganu Pſalme,
* *Ymreſymmu.* Ac * ymbwngcio 'n † llon a'i gilydd,
† *Llawen.* Am air Duw a phwngciau creſydd.
Ar bôb Cinio, ar bôb Swpper,
Par i ryw vn ddarllain Chapter,
I roi ymborth i bob Enaid,
Pan bo 'r Corph yn Caei ei gyfraid.
Nad dy Dŷ, na hwyr na bore,
Heb wſanaeth a gweddie:
Gwell ith dylwyth fôd heb ſwpper,
Tra fônt byw nâ bôd heb oſper.
Nid ith Eglwys fôd vn amſer,
Heb wſanaeth prŷd a goſper,
Nac heb Aberth hwyr a bore,
Ir Tad nefol am ei ddonie.
Nâd vn Cornel a ſo ynddi,
Heb ei ddyſgib o bôb brynti,
A'r ddiſcybell o ddifeirwch,
Nes cael ſlafar Duw a'i heddwch.
Golch ei llawr â hallton ddagrau,
* *Muriau.* Trwſſia ei * gwelydd â rhinweddau:
Nad ei hallor heb dân arni,
Ac arogle mawl a gweddi.
Cais dy hunan chwareu 'r ſfeiriad,
Galw ar Enw Duw yn waſtad:
Pâr ith bobol gydfyfyrio,
Gyda thi trech yn gweddio.
Pôb penteulu Carccus, cymmwys,
Ddlye fôd fel gwr o'r Eglwys,
Yn Cynghori, yn rhybyddio
Pawb o'i dŷ, yn ore ac allo.

A'r

A'r fath drefen ſy 'n yr Eglwys,
Yn rheoli pawb yn gymmwys,
Ddlye ſôd yn nhŷ pôb Chriſtion,
I reoli 'r Tŷ a'r dynion.
Goſſod vn neu ddau o'th deulu,
Fel wardeniaid ith gyd-helpu,
Gadw 'th bobol ôll wrth drefen,
Ai rheoli yn dy abſen.
Rhaid yw diſgwyl ar arferion,
Ac ymddygiad pawb o'th ddynion,
Ac ar lwybre rhai ſy'n pechu,
Fel y gallech eu ceryddu.
Nâd vn drwg-ddyn heb ei gosbi,
Yn ol meſſur ei ddrygioni,
Rhag i arall bechu ſwy ſwy,
Am it ffafro 'r anghymradwy.
Dyro rybydd ir Troſſeddwr,
Dair gwaith, pedair, wella ei gyflwr,
Cyn ei daflu ffwrdd o'r gorlan,
Oni wella trò fe allan.
O bydd meddwon na bydd ſobor,
Or bydd drel na dderbyn gyngor,
Vn digred na charo grefydd,
Tro hwy maes yn ol cael rhybydd.
Or bydd morwyn yn ſcoldies,
Ac heb berchi *Sara* ei meiſtres;
Bwrw *Hagar* o'r drws allan, *Gen.* 16.
Gâd ir feiſtres gael ei hamcan.
Nâd ith ddyhion fôd yn ſegur,
Rho ryw daſc i bawb i wneuthur:
Maeth diffrwythder, mammaeth gwradwydd, *Preg.* 10. 18.
Yw cyd-ddwyn â ſegurlydrwydd.
Myn weld pawb o'th blant ath deulu,
Yn mynd mewn pryd, bob nôs i gyſgu:
Arfer ddrwg yw gadel gweiſion,
Fynd i gyſgu pan y mynnon.

Pân

Pan boi 'n amſer mynd i gyſgu,
Cais gan Ghriſt fendithio 'th deulu,
A bod arnynt oll yn geidwad,
Gwedyn cymmer di dy gennad.
A rho rybydd ith holl bobol,
* *Barchedig.* Alw ar Dduw yn * ddefoſionol,
Fawr a bach, ar ben ei glinie,
Cyn yr elont iw gwelye.
Ac rhag ofon i Dduw gyrchu
Rhai o'u Cwſc i fynd i harnu,
Par i bòb vn lwyr ymgweirio,
Fynd o flaen Duw cyn y cyſgo.
Os yn llynn y llywodraethu,
Dy holl dylwyth a'th holl lettu,
Duw fendithia 'th dŷ a'th dylwyth,
Ac ych gwna chwi oll yn eſmwyth.
Jo.14 23. Chriſt a Breſſwyl yn dy demel,
Chriſt a'th wrendy yn dy drafel,
1 Sam. 2. 30. Chriſt a'th dderbyn o'th lan Eglwys,
Ar dy ddiwedd i Baradwys.

Dyled-ſwydd plant iw rhieni.

OS plentyn wyt, rho wir anrhydedd,
Ith dad, ith fam, trwy barch a mawredd;
Eph.6.2.3 Duw ſy 'n erchi eu hanrhydeddu,
Os gras a hir-oês a chwennychu.
Gwna 'r peth archo dy rieni,
Praw ymmhob peth eu bodloni:
Trwy na cheiſiont gennyd bechu,
Gwna bob peth y font yn fynnu.
Derbyn gyngor, derbyn gerydd,
Derbyn gosb dy dad yn ufydd:
Diha.4.1 Derbyn ddyſc pan fo'n dy ſhiacco,
Derbyn bob athrawiaeth gantho.

Os

Os dwl, os dall; os poeth, os *lloerig, * *Lleuat-*
Os anioddefgar a dotiedig, *glaf.*
Y fydd dy dad, a'th fam mewn henaint,
Godde ei gwendid trwy ddioddefaint. 1 *Tim.* 5. 4
O bydd dy dad a'th fam mewn tlodi,
A chennyd tithe fodd iw peri,
Maetha 'n dirion y ddau henddyn,
Fel y maethfont dithe 'n blentyn.
Dilyn fiampl y † Ciconia, † *Mâth o*
Sy 'n porthi ei dad, pan fo ef gwanna, *Aderyn.*
Yn cweirio ei nŷth, yn ei adeino,
Yn hên, yn wann, heb allu cyffro.
Dilyn arfer y * Dolphiniaid, **Mâth ar*
Sy 'n porthi eu Tad a'u mam yn weiniaid, *byfcod.*
Gan eu cadw pan font gwanna,
Rhag ir Pyfcod mawr eu difa.
Gwradwydd mawr i feibion dynion,
Fod yn waeth na'r Adar gwyllion,
Gwaeth na'r Pyfcod mewn caledi,
Wrth y rhai rows bywyd inni.
Od wyt ŵr mawr o alwad ychel,
Ath dad yn dlawd, a'i râdd yn iffel,
Rho barch ith dad, er cuwch o'th alwad,
Anrhydedda'th fam yn waftad.
Er bod *Joſeph* yn rheoli *Gen.* 45.
Gwlad yr Aipht, a'i dad mewn tlodi,
Fe wnae *Joſeph* fawr anrhydedd,
Idd i dad er maint o'i waeledd. 1 *Bren.* 2.
Er bod *Solomon* yn frenin,
Ar ei orfedd yn gyffredin,
Fe ddifcynne oddiar ei orfedd,
I berchi fam â mawr anrhydedd.
Er bod *Chriſt* yn Ddnw, yn ddŷn, *Luc.* 2. 51
Yn uwch nâ neb, yn well nag vn,
Fe barche ei fam, fe barche ei dadmaeth,
Fe fydde vfydd iw hathrawiaeth.

Byd

Byd faet ti *Duwc*, nid llai dy ddlyed,
I berchi'th Dâd a'th fam er tlotted;
Ni ry 'chelfraint rydd-did itti,
Leusy 'th ddlyed ith rieni.
Mae 'th Dâd yn Dâd, pyt fae ef cobler,
A thitheu 'n fab, pyt fae ti scwier:
Tra fech di 'n fâb, mae Duw 'n dy rwymo,
Roi parch ith Dâd, pwy bynna fytho.
Pan oeddyd wann heb fedru cwnnu,
Heb fwyd i gnoi, heb laeth i Lyngcu,
Heb glwtt ith gylch, dy fam a'th helpodd;
Pa dâl y roi ir hon ath fagodd?
Yn hîr hi'th ddygodd dan ei gwregis,
Ai gwaed hi'th borthodd yno nawmis;
Ai llaeth hi'th olchodd o'th holl frynti;
Pa dâl pwyth y wnai di iddi?
Yn glâf hi geisiodd dy ddiddanu,
Lawer nôs, gan golli ei chyscu,
Gan dy lwlan rhwng ei breiche,
Pan baet ti ar dorri 'n rhenge.
Rhô anrhydedd prûdd gan hynny,
Ith rieni am dy fagu;
Nâd wâll arnynt hyd dy farw,
Tro gwerth ceiniog yn dy helw.
Y parch, a'r bri, a'r bwyd, a'r trwsiiad,
A roech ith dâd yn henwr ingnad †,
Y ry dy fâb i'titheu 'n henddyn,
Wrth vnion farn, cyn dêl dy derfyn.
Y garthen rawn y fu ar wely,
Dy dâd wrth orwedd, yn y beudy,
Y geidw'th fâb i tithe orwedd,
Ar y daflod cyn dy ddiwedd.
Y meſſur cwtta 'rhwn y roddech,
A roddir itti pan heneiddiech:
Yr ŵyr y ddial meddy wlâd,
Y meſſur bach y roech ith dâd

† *Blinderus.*

Luc. 6. 38

Bydd

Bydd gan hynny hael a ſerchog,
Rhwydd, a thirion, a thrugarog,
Wrth dy dâd ath fam mewn henaint,
Fel y caffech ditheu 'r cymmaint.
Na ddôs fel Eſau i Briodi, Gen. 26. 34, 35.
Heb gael cennad dy rieni:
Odid i 'Dduw 'rioed fendithio,
'R fath briodas wyllt, na'i llwyddo.
Os anweddus yw'th Rieni,
Nid oes itti o'u amherchi,
Na'i bychanu hyd eu diwedd,
Ond gweddio am wella ei buchedd.
Cham am Watwar *Noah* ei dâd, Gen. 9. 25
'Drwm felldithiwyd yn ei hâd;
Ar felldith hon s'eb fyned etto,
Ogrwyn y * Mŵrs y ddaeth o hano. * Pobl ddu
Abſolon dêg y fu anvfydd,
A thraws iw dâd, hen frenin *Dafydd*; 2 Sam. 18 9.
Duw a'i crogodd wrth ei locſen,
Am ei drawſedd wrth frig derwen.
Parcha 'th dâd ath fam gan hynny,
Helpa 'r ddau pan fônt yn ffaely;
Felly heſtyn Duw dy ddyddie,
Yn y tir lle bo dy dreigle,

Pa bethe a ddlye ddyn fyfyrio arnynt ar y Sabboth wrth fyned ir Eglwys, a pha fodd y mae iddo ymddwyn ei hun yno.

CYn dy fynd ir llann, wrth gerdded,
Meddwl, i ble rwyt ti 'n myned?
O flaen pwy? ac i ba bwrpas?
A dôs gwedyn iddi 'n addas.
† Rwyti ti 'n mynd i Dŷ 'r Gorucha,
O flaen Duw yr Emprwr mwya, † Gwir Dŷ Ddduw yw ei bobl. Heb. 3. 6.
I chwedleua ar dy ddau-lin,
A'th Greawdwr ac a'th Frenin.

Rwyt

Rwyt ti 'n mynd i lys *Jehofa*,
I gael clywed Duw Gorucha,
Yn ymddiddan a thi 'n hyfryd,
Dêg a thêg o air y bywyd.
Rwyt ti 'n mynd yn brûdd i adde,
O flaen Duw dy holl gamwedde,
A'i ddeifyf ei drugaredd,
Gras a grym i wella 'th fuchedd.
Rwyt ti 'n mynd i geifio pardwn,
† *Rhoddhad i ban o feydd gweinidog yw cyhoeddi madd euant yr credadyn edifeiriol, ac nid i neb arall.* Nawdd, a gras, ac † abfolufion,
Gan dy Ghrift, trwy enau'r ffeiriad,
Am dy bechod a'th gam'ddygiad.
Rwyt ti 'n mynd i lwyr weddio,
Ar yr Arglwydd mawr fy'n addo,
Rhoi ini bob peth fydd anghenrhaid,
At y corph, ac at yr enaid.
Rwyt ti 'n myned i fendithio
Luc. 24. 47. Duw am bob dawn y geift gantho,
Ac i roddi ir gorucha
Glod a moliant gyda'r dyrfa.
Efa. 55.7. *Jo.*20.23. *Efa.* 57.21 Rwyt ti 'n mynd i wrando 'n hyfryd
Fengyl Ghrift, a gair y bywyd,
Gwllys Duw, a'i gyfraith fanctaidd,
Ith gyfrwyddo fyw'n griftnogaidd.
Num. 6. 23, &c. Rwyt ti'n mynd i geifio cyfran,
O hael fendith Duw ei hunan,
Ith rwyddhau y ffordd y cerddech,
Ac i lwyddo 'r hyn a wnelech.
*Pfal.*100. 2. Dôs gan hynny trwy lawenydd,
I dŷ Dduw á dirfawr awydd;
*Pfal.*42.1 A hiraetha am fynd yno,
Fel yr hŷdd am ddyfroedd *Silo*.
Dôs yn llawen, dôs yn friol,
* *hyf.* Dôs yn * eon, dôs yn foefol,
Dôs yn fuan, dos yn fore,
Dôs i dŷ Dduw ar dy linie.

Dos

Dôs ir eglwys gydâ 'r cynta,
Aros yndi gydâ 'r ola :
Tra fech yno, na fydd ſegur,
Gweithia waith dy Dduw yn bryſur.
Na fydd ſegur yn nhŷ Dduw, *Preg.* 9. 10
Gweithia ei waith yn brudd trech byw :
Melldigedig yw'r dyn gwallys, *Jer.* 48.
A wnel gwaith ei Dduw yn ſceulus. 10.
Cwymp yn iſſel ar dy ddau-lin,
Lleſ yn eiriol ar dy Frenin; *Jer.* 29. 13.
Prûdd weddia a'th holl galon; *Mat.* 15. 7,
Na ragrithia or dwyd griſtion. 8.
Gwrando 'r gair yn dra awyddus,
Derbyn hwn ir galon garccus; *Dih.* 5. 1.
Nâd ir brain a'r ſall i ſcliffied, *Pſ.* 119. 11
Nes ei ffrwytho ar ei ganfed. *Mat.* 13. 23
Gwachel edrych hwnt ac ymma,
Gwachel gyſcu na chwedleua :
*Ond gwna naill ai * prudd weddi* o † oddiſtiſ.
Gwrando 'r gair, a mynd oddiyno.
Ni all Duw yr union Farnwr,
Aros edrych ar ragrithiwr,
Yſo'n cymryd arno 'ddoli,
Ac heb wneuthur hyn o ddifri.
Pan gweddio 'r gŵr eglwyſig,
† Cyd-weddia ag ê'n * yſtig, † *Sef yn dy galon.*
Air yng air o'r dechre ir diwedd, **Yn ddyſa l.*
Mewn cyfundeb a chynghanedd.
Pan pregethir yr efengyl,
Gwachel droi at hon dy wegyl : *Rhuf.* 1. 16
Gallu Duw yw 'r fengyl helaeth,
Sydd yn gweithio 'n iechydwriaeth.
Craffa 'n fanol ar y ffeiriad, *Luc.* 4 20.
Tro 'n pregethu a'th ddau lygad ;
Cadw ei eirian yn dy galon,
A chais ddilyn ei gynghorion.

Luc. 10. 16 Cymmer bob gair ag y ddywetto,
Megis Cyngor i'th rybyddio,
† Mae Chriſt yn lleſaru, trwy 'r Gweinidog, pan mae eſe yn lleſaru pethau cytun â'r ſcrythyrau Eſa. 8. 20. O bûr † eneu Chriſt ei hunan,
I fyw 'n weddaidd yn ei ofan.
Na ddôs adre heb yſtyriaeth,
Nes cael diwedd y gwſanaeth:
Ac na chytcam dan boen melldith,
Fynd y maes nes cael y fendith.
Byd d'ymddygiad yn yr Eglwys,
Yn griſtnogaidd ac yn gymmwys,
Megis yng-wydd Duw ei hunan,
A i Angelion fawr a bychan.

Cynghor i ymbaratoi cyn dyfod i addoli 'n gyhoeddus.

TYnn dy 'ſcidie, golch dy ddillad,
Ymſancteiddia, cyn dy ddwad,
I dŷ 'r Arglwydd i addoli,
O flaen gorſedd Tâd goleuni.
Cyffro d' yſpryd, cwyn dy galon,
Dring ir mynydd uwch daerolion;
Gwêl yr hwn ſydd anweledig,
Cyn ynganech wrtho orig.
Cyn y delech o flaen Duw,
Meddwl byth mai Brenin yw:
Ac na ddere at dy frenin,
Nes y delech ar dy ddau-lin.
Brenin nefoedd, Tâd Angelion,
Creuwr Daiar, Barnwr dynion,
Duw 'r diale, Tâd goleuni,
Wyt ti ar feder i addoli.
Dere 'n barchus, dere 'n barod,
Dere 'n brûdd o flaen y Drindód;
Dere 'n Sanctaidd, dere 'n ffyddlon;

Côd dy olwg, tann dy ddwylo;
Plŷg dy ddau-lin, goſtwng iddo;
Cûr dy ddwyfron, bydd edifar,
Addeu 'th bechod, cais ei ffafar.
Galw ar y Tâd yn danllyd,
Yn enw 'r mâb, trwy nerth yr yſpryd:
Cais ei deyrnas a'i gyfiawnder;
Di gei 'r cwbwl yn ddi-bringder.
Cais ogoniant Duw yn benna;
Cais nefolion bethau neſſa;
Cais ei râs yn dra awyddys;
Cais dy raid os bydd ei 'wllys.
Cyn dy fynd i ddraws yr eglwys, *Preg.5.1.*
Edrych fod dy droed yn gymmwys:
Bwrw heibio draws feddylie,
A gâd fydol fwriad gartre.
Abram ffyddlon cyn addole, *Gen.22.5*
Rwymeu aſſen yn yr Hendre:
Felly dlye bob dyn rwymo,
Traws feddyliau cyn gweddio.
Moeſen hyfryd cyn y dewe, *Exod.3.5*
O flaen Duw fe dynnei ſcidie:
O tynn dithe dŷ fydolrwydd,
Cyn y doech o flaen dy Arglwydd.
Joſeph ynte fynne ymgweirio, *Gen.41.14*
Cyn ymddangos o flaen *Pharo*: **Yn làn*
Felly ymgweiria dithe 'n † ſyw,
Cyn ymddangos o flaen Duw.
Heſter dduw iol hithe ymolchwys,
Cyn mynd o flaen *Ahaſuerus*:
Ymolch dithe o'th ddrygioni,
Cyn rhoech o flaen Duw dy weddi.
Pan y delech i dŷ Dduw,
Gwêl mor hoff, mor hawddgar yw:
A phan delech, dere 'n chwarian,
Mewn anrhydedd, parch ac ofan.

Cwymp yn iſſel ar dy ddau-lin,
Yn ei lŷs o flaen dy Frenin:
Ac nac yngan air o'th ene,
Nes ymoſtwng ar dy linie.
Ni ry neb o'r ſainct * triumphant,
Yn y nêf ir Arglwydd foliant,
Nes y tynnont eu Coronau,
Ac ymoſtwng ar eu gliniau.
Pam y cytcam llŵch a llydy,
Ddwad o'i flaen heb ymgrymmu?
Pan y delont i weddio,
Ac i feggian pardwn gantho.
Christ ein Meiſtir ſe 'moſtwnge,
Ar ei wyneb pan gweddie;
Braidd y goſtwng rhai o'r gweiſion,
Un o'i glinie pan gweddion.
Iago fwya gynt addole
Griſt mor ddyfal ar ei linie,
Nes caledi yn y demel,
Groen pôb glin fel Carn y camel.
Moeſen, Aron, Joſua, Samwel,
Dafydd, Selef, Joas, Daniel,
A'r holl Sainct ſy 'n rhoi goleuni,
Inni ar linie brŵdd addoli.
Gwedi cwympech ar dy ddau-lin,
Mewn mawr barch o flaen dy Frenin,
Yſtyr beth trwy brŵdd fyſyrio,
Sy'n dy fryd i ddwedyd wrtho.
Daniel raſſol y fyſyrie,
O flaen Brenin cyn llefare;
Dithe ddly-yd brŵdd fyſyrio,
O flaen Duw cyn yngan wrtho.
Yn ol yſtyr beth a ddwedech,
Cŵr dy ddwyfron cyn gweddiech,
A chydnaebydd d' annheilyngdod;
A chais bardwn am dy bechod.

Tn gorſoleddu.
Dan. 4. 10.
Mat. 26. 39
Pſal. 5. 1.
Dan. 4. 19.

Llef

Llefo'i flaen a chalon bryſſur,
Duw bydd raſſol im bechadur,
Sy 'n annheilwng edrych arnad,
Chwaethach derbyn fy nymuniad.
Hael yw Duw ir ſawl a'i ceiſiant,
Rhwydd yn rhoi ir rhai ofynnant,
Rhoi i bawb heb ddim dannodiaeth,
Yn rhwydd ei rhaid yn daran helaeth.
Y peth a geiſiech, cais trwy ffydd,
Na chymmer ball ond beggia'n brŷdl:
Nac amme dderbyn 'r hyn a geiſiech;
O ceiſii 'n daer di gei ofynnech.
Nac amme 'wllys da dy Dâd,
Na gallu Duw, ſy 'n rhoi mor rhâd:
Duw galluog, Tâd gwllyſgar,
Helpwr rhwydd yw 'n Harglwydd hygar.

Gweddi 'r hwn ſy 'n myned i addoli Duw 'n gyhoeddys.

DUW trugarog, Tâd goleuni,
Rhoddwr grâs a phob daioni,
Er mwyn Chriſt clyw weddi † eiriol, † *Vn yn ymbil.*
Un o'th blant dros bawb o'th bobol.
Rym ni heddyw yn ymgynnyll,
I'th addoli yn dy bebyll:
Duw rho allu in' a meder,
I'th addoli fal y * dirper.
A bendithia di'n cyfarfod, * *Dylem.*
A chyfrwydda ein myſyrdod:
A dôd † awen yn ein calon, † *Awydd.*
I'th addoli, bawb yn ffyddlon.
Gwna ni 'n addas ac yn weddaidd,
I glodfori d'enw ſanctaidd,
Gwna ni 'n barod, ac yn * garcus,
Bawb i wrando d'air yn barchus. † *Goſalus:*

Duw paratôa di'n calonnau,
Chriſt Sancteiddia di 'n meddyliau,
* *Awyddfryd.* Awcha 'n * zêl, chwanega 'n hawydd,
I'th addoli mewn gwir grefydd.
Cwyn y galon, deffro 'r yſpryd,
Nynn â'th râs ein hawen oerllyd,
* *Sefydla.* * Setla 'r meddwl, dyſc y genau,
I'th glodfori am dy ddoniau.
Tynn oddi wrthym draws fwriadau,
Nâd i'r rhain ŵyr-droi 'n meddyliau:
Pâr in 'wrando d'air yn ſuddiol,
* *Barchus.* A gweddio 'n * ddefoſionol.
O cyfrwydda â'th lân Yſpryd,
Ni weddio bawb yn dawllyd;
Fal y caffom gennyd wrando,
A rhoi inni fom yn geiſio.
Dôd dy fyſſedd yn ein cluſte,
Pâr in'wrando d'air yn ole;
A rho feder i bôb calon,
I ddeallu hwn yn union.
Gwedi deall hwn a'i gofio,
* *Arferyd.* Duw rho gymmorth ei * bracteiſio,
A'i wir ddilyn yn awyddus,
†*Helaeth.* Nes y dwcco ffrwyth † toreuthus.
Duw bendithia di 'n Pregethwr,
Rho 'ddo ddeall, grâs a chryſdwr,
2 *Theſ.* 3. 1 I bregethu gair y bywyd,
Inni 'n bûr o'th fengyl hyfryd:
Gole'i feddwl a'i fyfyrdod;
Nynn ei galon, dyſc ei daſod;
* *rannu.* Nertha i * barthu 'r gair yn ſedrys,
Inni bawb yn ôl dy 'wllys.
Nertha e'm tynnu o'r tywyllwch,
Act. 26. 18 I'r goleuni a'r diddanwch,
O gorlannau tywyll Satan,
I wir deyrnas Chriſt a'i gorlan.

Gwna ei athrawiaeth inni'n rymmus,
Gwna ini ddilyn yn awyddus;
Gwna ini bawb i garu ynte,
Lle mae 'n gwiliad ein eneidie. *Heb.* 13. 17
Duw bendithia ef a ninne;
Duw ſancteiddia di'n calonne;
Duw rho râs a meder inni,
Bawb yn bryſſur dy addoli.

Paratoad i'r cymmun.

POb rhyw Griſtion ag y garo,
Ddyſcu 'r môdd y mae ymgweirio,
Mynd yn lân i ford yr Arglwydd,
Dyſced hyn o werſeu 'n ebrwydd.
Cyn yr elych * rhwp ir Cymmun, * *Yn byrr-bwyll.*
Yſtyr ble yr wyt ti'n roſyn,
A pha beth yr wyt ti ar feder
I * receſo yn y ſwpper. * *Dderbyn*
Nid i ford rhyw † Emprwr llidiog, †*Pennaeth*
Ond i ford yr holl-Alluog,
Rwyt ti 'n roſyn mynd i ſwytta,
Bwyd ſydd gan mil gwell nâ Manna.
Gwell nâ Manna os fel Chriſtion, *Jo.* 6. 48
Y derbynni hwn yn ffyddlon: 50.
Gwaeth nâ gwenwyn os trwy anras, 1 *Cor.* 11.
Y derbynni hwn fel *Suddas.* 29.
Meddwl ditheu am ei dderbyn,
Yn griſtnogaidd fel y perthyn,
Mewn ſancteiddrwydd, ffydd, a gobaith,
Glendid pur, a chariad perffaith.
Gwachel redeg yn amharod,
I ford Chriſt yn llawn o bechod,
Rhag it dderbyn barnedigaeth
Lle caiſſ eraill Jechydwriaeth.

* Pa. Exod. 12. Cofia 'n garcus,* pwy ſancteiddrwydd,
Pwy ymgweirio, pwy barodrwydd,
Gynt oſſododd Duw ar dâſc,
Cyn cae Iſrael fwytta 'r Pâſc.

Joan. 13. 4, 5. Cofia heſyd pwy ymolchi,
Pwy lanhau, â phwy ſyberwi,

* Profi. Y wnaeth Chriſt â'i ddwylo tyner,
Ar ei Saint cyn* taſto o'i ſwpper.
O na ddere ditheu 'n ſarnllyd,
Yn dy rŵd a'th bechod drewllyd,
I ford Chriſt heb lwyr ymolchi,
O'th holl feie a'th holl frynti.

1 Cor. 5. 7, 8. Bwrw lefein pob rhyw bechod,
Llid, cynſigen, malis, meddwdod,
Rhyſig, ſſalſtedd, ffwrdd o'th galon;
Ni thrig Chriſt y man lle byddon.

* Aeth i mewn. Jo. 13. 27. Cofia ſel y *hentrodd Satan,
Gynt yn *Suddas* fradwr aflan,
Yn ôl iddo fwytta 'r tammaid,
Yn ei bechod brwnt mor embaid.
Gwachel dithe rhag digwyddo,
Y fâth beth yr eilchwaith etto,
Os ti ddoy i ford yn Arglwydd,
Yn d'aflendid heb barodrwydd.

1 Cor. 11. 30. Cofia ir Corinthiaid feirw,
A nychu 'n hîr, o'r gwres a'r gwayw,
O waith mynd yn amharodol,
Llwyr ei pen ir Bwrdd ſancteiddiol.
Gwachel ditheu ſynd yn rhwyſcus,
Ir ford hon heb ofan parchus,
Heb yſtyried beth ſydd arni,
Rhag dy farw yn dy frynti.

1 Cor. 11. 28. 31. Hola dy hun, a myn wybod,
Wyt ti 'n difar am dy bechod,
Ac oes gennyd ffydd a gobaith,
Calon lân a chariad perffaith?

Barna

Barna dy hun yn ddiweniaith,
Fel na farno Duw di'r eilwaith ;
Ac lle gwelech ddim yn eiſie,
Cais gan Ghriſt ei roi neu ſadde.

Pedwar peth ſydd Angenrheidiol.

Ir rhai ſynn cymmuno'n ddeddfol,
(1) Ffydd Griſtnogaidd, (2) Gwir ddifeirwch,
(3) Cariad perffaith, (4) Diolchgarwch.

Nid oes llûn bôd heb y lleia,
O'r rhai hyn cyn mynd i fwytta :
A'r neb êl ir ſwpper hebddyn,
Ni chaiff lês oddiwrth y cymmun.

Ffydd ſy gynta 'n angenrheidiol,
I gredu i Ghriſt roi hun yn hollol,
Ar y groes i farw droſſom,
Am y pechod oll y wnaethom.

Ffydd ſy'n cyrraedd ffrwyth y pardwn,
Y bwrcaſſodd Chriſt trwy * baſſiwn, **Ddioddefaint.*
Ac yn derbyn ar y ſwpper,
Griſt ei hun a'i holl gyfiawnder.

Nid yw Chriſt yn fwyd ir bola,
I gnoi a dant ai roi ir cylla : *Jo.6.35.*
Bwyd yw Chriſt i borthi'r enaid,
Trwy ffydd dambaid.

Ni all neb ſwynhau 'n yſprydol
Chriſt, a'i waed, a'i gorph ſanctteiddiol, *Eph.3.17.*
Ond yn vnig trwy ffydd rymmus,
Ddel o galon edifarus.

Mae 'r Eſengyl inni 'n dangos, *1Pet.3.22.*
Fôd Chriſt yn y nêf yn aros ; *Jo.6.63.*
Ac na ddichon vn dyn cnawdol,
Fwytta Chriſt, ond yn yſprydol.

Ffydd gan hynny ſydd anghenrhaid,
I gyrraedd Chriſt i borthi 'r Enaid,
Ac i ddercha 'r galon atto,
O myn Enaid borthi arno.

Bwyd

Bwyd ir Enaid, bwyd ir galon,
Bwyd yw Chriſt ir meddwl ſſyddlon,
Bwyd i gymryd trwy ſſydd ſywiol,
Bwyd i ſwytta yn yſprydol.
Pan bo'r corph yn cymryd bara,
Yn y Cymmun er ei goſſa,
Cwyn dy galon y pryd hynny,
A thrwy ſſydd mwynhâ Griſt Jeſu.
Neſſa at ffydd rhaid Edifeirwch,
Am bòb pechod trwy ddyfalwch,
A llwyr fwriad gwella beunydd,
Troi at Dduw mewn buchedd newydd.
Edifara o ddyfnder calon,
Am bob bai trwy ddagrau hallton;
Ac na ddere i ford yr Arglwydd,
Nes difaru, rhag cael tramcwydd.
Golch dy ſaril, carth dy waddod;
* *Lleſter.* Na ddôd wîn mewn * Caſc o bechod;
Rhag ir gwîn mewn lleſter aflan,
Dorri'r caſc a rhedeg allan.
Ni thrig Duw, na'r Oen, na'r Glommen,
Lle bo pechod a chynſigen:
Golch gan hynny 'n lân dy leſter,
Or derbynni Griſt na'i ſwpper.
Chwd dy feddwdod, cladd dy frynti;
Gâd dy faſwedd brwnt a'th wegi;
Attal nwyfiant, ffrwyna nattur;
Gwella 'th fuchedd, na fydd ſegur.
Golch dy ddwylo mewn gwiriondeb,
2 *Cor.* 7. 1. Golch dy feddwl mewn duwioldeb,
Golch mewn cariad ben a chynſſon,
Os derbynni Griſt ith galon.
Sacramentum requirit Sacramentem. Câr gyſiawnder, dilyn ſobrwydd;
Arſer lendid a ſanctteiddrwydd;
Gwiſc am danâd gariad perſſaith;
Nâd vn bai dy nyrddo 'r eilwaith,

Nid

Nid oes rhoi i Gŵn o'r pethe ſanctaidd, *Sancta;*
Na'r gwerthfawr berls ir môch angrhuaidd, *Sancte,*
Na'r Manna gwynn mewn halog grochan, *Sanctis.*
Na chymmun Chriſt mewn cylla aflan. *Mat.7.6.*

Mewn Pott o aur y dodir Manna, *Heb.9.4.*
A chelain Chriſt mewn crûs or meina, *Mat. 27.*
A'r gwin o'r * Grâp mewn baril gruaidd, *59.*
Ar Cymmun hwn mewn Calon Sanctaidd. ** Grawn.*

Y Trydydd peth ſy'n rhaid ei geiſio,
Yw Cariad pérffaith cyn receſo,
Heb ddwyn meddwl drwg at vn dyn,
Pell, nac agos, câr, na gelyn.

Cariad ydyw 'r † arwms tirion, † *Nodau.*
Sydd gan Griſt ar lîfreu weiſion:
Ac wrth gariad yr adwaenir
Defaid Chriſt oddiwrth y geifir. *Jo.13.35*

Nid yw Chriſt yn derbyn un-dyn,
I fwynhau ef yn y cymmun,
Ond yr hwn y ſo 'n ddiragraith,
A phob dyn mewn cariad perffaith.

Pyt ſae gennyd fîl o ddonie, *1 Cor.13.*
A bod cariad itti 'n eiſie, *1. 2, 3.*
Nid wyt deilwng byth i ddwad
I ford Criſt, heb berffaith gariâd.

Câr gan hynny dy gymdogion, *Mat. 5.*
Madden [illegible] *rhwydd i'th holl elynion;* *24. 44.*
Ac or gwnaethoſt gam ag vndyn,
Cymmod cyn bwytteuch y cymmun.

Gwachel ddwad yn ddigofus,
I ford Chriſt mewn llid a malis;
Rhag i Satan ſynd i'th gylla,
Gydâ 'r tammaid gwedi ſwytta.

Dyſc di gan y neidir dorchog,
Chwdu maes dy wenwyn llidiog,
Cyn dy ſynd ir ford yn llawen,
Rhag i'th falis ladd ei pherchen.

Neidr

Neidir fraith medd rhai a'i gwalas;
Fwrw'i gwenwyn ar y gamlas,
Cyn y hyfoi ddwr o'r afon,
Rhag ir gwenwyn dorri chalon.
Bwrw dithe dy lîd allan,
A'th ddrwg feddwl, a'th draws amcan,
A'th holl falis, a'th genfigen,
*Nafu. Rhag ir rhain * andwyo ei perchen.
Or bydd gennyd y tri ymma,
(1.) *Ffydd*, (2.) *Difeirwch*, (3.) Cariad: coda,
Dere ir cynmmun, mae i ti reſſo;
Chriſt ei hun ſy'n d' alw atto.
Jo.19.34. Pan y gwelych dorri 'r bara,
A thywalltu 'r gwîn ir cwppa,
Gofia ſel y torre 'r wayw-ffon
Gorph dy Griſt nes gwaedu ei galon.
Pan derbynnech o law 'r ffeiriad
Quid paras dentem & ventrẽ. Fara a gwin yn ol cyſſygrad,
Derbyn Griſt trwy ffydd i'th galon;
Portha d' Enaid arno 'n ffyddlon.
Crede & manducaſti. Nid â dannedd y mae bwytta
Chriſt yn gnawdol a'i roi 'r bola,
Ond trwy ffydd y mae 'n yſprydol,
Eph.3.17. Fwytta Chriſt â'r galon ſywiol.
Nolite pa tare fauces ſed cor. Surſum corda. Côd dy galon, dring ir nefodd,
Edrych ar yr hwn a'th brynodd;
Cofia faint y wnaeth ef erod,
Pan croeſ-hoeliwyd am dy bechod,
Cred i Ghriſt ar groes a'i hoelion,
Offrwm droſſod waed ei galon,
A phwrcaſſu bywyd itti,
Rwyt ti 'n bwytta Chriſt o ddifri.
Or gofynni pa ddaioni,
Ddyru Chriſt o'r ſwpper itti,
Pan derbynnech hi 'n griſtnogaidd,
Mewn gwir ffydd a chariad perffaidd?

Mae

Mae 'n rhoi itti gyflawn bardwn,
O'th holl bechod * abſoluwſiwn,
Gwedi 'r Brenin mawr ei ſelu,
A gwaed gwerthfawr calon Jeſu :
Mae 'n Rhoi Pardwn, mae 'n rhoi bywyd;
Mae 'n rhoi Comffordd, mae 'n rhoi iechyd;
Mae 'n rhoi Yſpryd glân a'i ddonie,
Mae 'n rhoi 'hun a'i holl rinwedde :
Mae 'n dy wneuthur di 'n gyfrannog,
Oi holl ddoniau mawr galluog;
Ac mewn yſpryd mae ê'n trigo,
Yn dy galon byth † tro ganto,
Mae ê'n porthi d' Enaid egwan,
A'i wir gorph â'i waed ei hunan,
Ac yn rhoddi nefol Yſpryd,
Itti'n * erneſt o'r gwir ſywyd.
O bwy ddlyed mawr ſydd arnàd,
I foliannu Chriſt yn waſtad,
Am dy wneuthur yn gyfrannog,
Or fâth ſwpper fawr gyfoethog.
A phwy daliad ſy'n dy bwer,
I roi iddo am ei ſwynder,
Felly 'n porthi d' Enaid aflan,
Ai wir waed â'i gnawd ei hunan.
Na ſydd dithe mor nifeilaidd,
A mynd o'r llan yn anweddaidd,
Nes rhoi clôd a moliant iddo,
Am yr ymborth y gèſt gantho.
Chriſt ni fwyttei fara barliſh,
*Chwaethach bwyd oedd well ei * reliſh,*
Heb roi moliant mawr am dano,
I Dàd nefol beb anghofio.
Pwy faint mwy na ddly-yt tithe,
Fwytta Chriſt y penna or ſeigie,
Heb roi diolch i'r Duw cyfion,
Am ei fàb o ddyfnder calon.

Mat. 26. 28
* *Rhyddhad.*

Joan. 6. 51.
1 Cor. 10. 16.

† *Tra ſo eſ.*

Joan. 6. 55, 56.
Eph. 1. 13, 14.
* *Yn wyſtl.*

* *Flas.*

A gwawdd nêf a daer a dynion,
Seraphiniaid ac Angelion,
Ith gyd-helpu foli 'r Arglwydd,
Am ei gariad a'i gredigrwydd.

Gweddi cyn derbyn y cymmun.

ARglwydd graſſol rhwn y roddaiſt,
Jeſu Griſt y mwya geraiſt,
Fôd yn * ranſwm dros ein beiau,
Ac yn ymborth i 'n eneidiau ;
Dyroràs i minne 'n ſanctaidd,
Ymbartoi fel Criſtion gweddaidd,
'Dderbyn Chriſt trwy ffydd i'm calon,
I borthi fenaid arno 'n † eon.
Carth fy meddwl am cydwybod,
Golch fi'n llwyr oddiwrth fy mhechod;
Gwna fi'n lleſter glân i dderbyn
Chriſt i'm calon yn y cymmun.
Cryſhâ fy ffydd, amlhâ fy ngobaith,
Ennyn ynwi gariad perffaith;
Sancteiddia 'r eorph, cyfrwydda 'r enaid,
I dderbyn Chriſt y bwyd bendigaid.
Côd fyng halon cuwch a'r nefodd,
Lle mae Chriſt yr hwn am prynodd:
Pàr i'm henaid borthi arno,
A thrwy ffydd gael grym oddiwrtho.
Pâr im gredu fôd im bardwn,
Am fy mai er mwyn ei * baſſiwn,
A rhan hefyd o'i holl ddonie,
Y bwrcaſſodd trwy loes ange.
Pâr im gredu y daw i drigo,
Yn fy nghalon byth tro ganto,
Ac na 'medy 'ſanctaidd Yſpryd,
Nes fy nwyn ir nefoedd hyfryd.

* *Bridwerth.*

† *Hŷ.*

* *Ddioddefaint.*

Nad

Nâd gan hynny i mi nyrddo
E demel ſanctaidd lle mae'n trigo,
Nas halogi byth om lleſter,
Ond ei gadw'n lân bôb amſer.
Pàr im hefyd i glodforu,
Nôs a dydd ar eitha o'm gallu,
A'i fendithiō 'n brudd bôb amſer,
Am yr ymborth ſy'n ei ſwpper.

1 Cor. 6. 19.

Pennillion ar gynheddfe rhai dynion a phethe, at y Sonier am danynt yn yScrythyre a'r Apocrypha.

DYſc ſy mâb wrth gwdwm *Adda*,
Weld mor brîd yw'r pechod lleia;
Ac mor enbyd bwytta gronyn,
O'r peth y ſo Duw yn wraſyn.
Efa Hên a'i chwymp â'i hanffod,
Sy'n rhoi itti rybydd hynod;
Na chytcamech ira fech byw,
Wrando ar Satan o flaen Duw.
Or cas Adda gymmaint ddial,
Am ei waith yn bwytta Afal;
Yſtyr faint y ſydd diale,
Rhai ſy'n byw a'r gyfryw fale.
Blin yw'r Afal a winke 'r ddinod,
Ar bob Dant o'r Byd heb wybod:
Na ſydd vn o'r rhai ddymune,
Gael y Maeth ar gyfryw Pale.
Oni byſſei Griſt ddiodde,
Ar Bren droſom ddû loes Ange,
Byſſe 'r Byd i gŷd mewn attal,
Ym-mhwll vffern am vn Afal.
Er maint y ſo drwg y Ddraig,
Dòd dy dryſt yn bâd y wraig:
Mae ef gwedi ſigo ei Shol,
Tr: ahvih a thymmu chol.

Adda.

Efa.

Afal.

Hâd y wraig.
Gen. 3. 15

Os

Sarph. Os Brath ſarph á cholyn pechod
D'enaid bach heb allu orfod;
Nid oes dim a wna id lês,
Nes mynd at Grift y ſarph o brês.

Paradwys. *Adda gollodd hen Baradwys,*
Am yr Afal gynt y fwytwys:
Gwachel dithe golli 'r Nall,
Am fath fale or dwyd gall.

Cain. Y Dyn y wnelo ddrwg fel Cain,
Medd Duw 'n amlwg ac yn blayn,
Nid ymedy drwg â'i dŷ,
Nes dèl dial oddi-frŷ.

Gen. 9.6. *Gwachel dywallt gwaed, dyn gwirion,*
Megis Cain y Mwrddrwr creulon:
Y dywallto gwaed, yn ſiccir,
Ei waed yntef a dywelltir.

Abel. Na wna lanas yn y dirgel,
Duw ddatguddia fwrddrad Abel:
Yn y dirgel os gwnai fowr-ddrwg,
Duw a'i dial yn yr amlwg.

Bydd fyw'n wirion megis Abel;
Ofna Dduw, Arfera'i Demel:
Offrwm iddo nós a bore
Aberth brûdd, ar ben dy linie.

Offrwm. Pan offrymmech ddim i Dduw,
Mal.1.13. Offrwm iddo 'r gore o'i ryw:
14. Ffiaidd gantho, ac nid hôff,
Y Gwann, a'r Gwael, y Claf, a'r Clôff,

Os offrymmu â'th holl galon,
Duw y dderbyn dy anrhegion:
Oni offrymmu o'th lwyr fodd,
Byth ni dderbyn Duw dy rôdd.

Enos. Pan bo pawb yn mynd yn ddiog,
I wſnaethu 'r Hoſl-alluog;
Gen.4.26 Cyffro bawb o'r byd fel Enos,
I addoli Duw heb aros.

Caias

Cais gan bawb waſnaethu Duw,
Dlyed pob gwir Griſtion yw :
Goſſod allan ei Ogoniant,
Di gae gantho † ffawd affynniant:
Rhodia gyda Duw tei *Enoc,*
Dilyn lwybrau 'r Holl-alluog :
Cofia fod Duw 'n diſgwyl arnad,
Ym-mhob mann â chîl ei lygâd.
Gwyl pa ymdal y gas Enoc,
Am waſnaethu 'r Holl-alluog:
Mynd ir Nef cyn gweled Ange :
Pwy gan hynny nas gwaſnaethe ?
Dyſc gan *Enoc* dair gwers raſol,
1. Fod dy Enaid yn anfarwol,
2. A bod ith Gorph Adgyfodiad ;
3. Ac ir Duwiol nefol daliad.
Na wna frynti yn y Cornel,
Mae Duw 'n gweld pob pechod dirgelt
Ac am hynny meddwl fyw,
Megis un ſy'ng olwg Duw.
Pyt fae itti gryſder Cawr,
Duw y fyn dy dorri lawr,
Ath roi 'n fwyd i borthi 'r chwilod,
Os ymroi di ddilyn pechod.
Oni alle Gawr ddifannu,
Pan daeth Diluw Dwr i farnu ;
Bwedd y dichon Gwrangc ddihangyd?
Pan y dêl y 'Dilw tanllyd.
Er cynddrwg y fo 'r Byd o bobtu,
Er cymmaint y fo o rai 'n pechu ;
Bydd di berſſaith yng wŷdd Duw,
Dilyn *Noah* tra fyddech byw.
Gwachel ddilyn arfer Tyrfa,
Y fo 'n pechu am y cynta :
Gwell na hynny yw dilyn un,
Y ofno Dduw, y barcho Ddyn.

† *Dedwyddwch. Enoch.*

Rhodia gyda Duw. Gen. 5. 24.

Cawri.

Gen. 6.

Noah.

Diluw. Gwêl mor ddrewllyd yw putteindra,
Gwêl mor gâs ganDduw ddiffeithdra;
Pan na wſnaethe dyfroedd Lai,
Na 'r Dŵr Diluw i goſpi 'r bâi.

Noah. *Os byw wnai di Megis No,*
Yn ŵr perffaith ar bob trô,
Byddi gydâ Noa'n gadwedig,
Pan bo eraill yn golledig.
Gwell it ddilyn *Noah* ei hunan,
Mewn perfleithrwydd, ffydd, ac ofan,
Nag it ddilyn yr holl fŷd,
Mewn drygioni, a boddi gŷd.

Arch, neu *Long.* *Gwna dy long tra'i'n amſer grâs,*
Cyn y delo 'r diluw câs:
Mae 'n ddiweddar gwneutbur Bâd,
Pan bo'r Diluw 'n boddi 'r wlâd.
Gwell o lawer, nid ychydig,
Yw bôd gydâ Noa 'n gadwedig,
Yn y llong, ná chydâ llawer,
Yn y Diluw dû a'r dyſnder.

Bwa. *Pan y gwelech fwa 'r Drindod,*
Coſta farn Duw a'i gyfammod:
A bendithia ei ddduwiol fawredd,
Am ei fwynder a'i drugaredd.
Yſtyr amryw liwiau 'r Enſys,
Glas a chôch yw 'r ddwy farn gofys:
Glâs oedd Dŵr y Diluw cynnu,
Côch yw Tân y farn ddiwethu.
Lle mae 'r Bwa yn gyffredyn,
Ai gyrn ir ddaear, heb fwrth, heb linyn:
Y mae 'n dangos mor heddychlon,
Yw hi ynghriſt rhwng Duw a dynion.

Meddwdod Noah. Gwachel Satan hên a'i rwyde,
Pan bech tra diofal gartre:
Eſa'th ddilyn megis No,
Nes rhoitti ſwyl ryw dro.

Oni

Oni ddichon Satan ddala,
Noe â'i rwyde o butteindra ;
Fe brawf ddala Noe heb wybod,
Yn hên ŵr a rhwyd o feddwdod.
Od ae drigo i Gomorra,
Lle mae meddwdod a phutteindra,
Cadw arnad megis *Lot*,
Rhag d'halogi â'r hwr â'r pot.
Or gweld di'r dre lle bech yn byw;
Yn pechu'n gâs yn erbyn Duw,
Tynn fel Lot y maes o Sodom,
Cyn diſgynno arni'r ſtorom.
Gwell bôd gyda *Lot* ei hunan,
Ar y mynydd dan y geulan ;
Na bôd gyda holl wŷr Sodom,
Yn y Dre yn godde'r ſtorom.
Pwy ymgadwe yn well nâ Lot,
Yng-hanol Sodom rhag y pot ?
Yn yr Ogof pwy y feddwe,
Ar y Gwin yn gynt nag yute ?
Or dihangaiſt rhag putteindra,
Rhwng y * ſtyw-dai yn Gommorra:
Gwachel wneuthur pechod aflan,
Gartre ym-myſc dy ffryns dy hunan.
Or dihangaiſt rhag y Tân,
O ganol Sodom am fyw'n lan ;
Gwachel rhag dy loſci'r eilwaith,
Yn dy dŷ am fyw yn ddiffaith.
Os gadewaiſt Sodom vn-waith,
Na ddymchwela i Sodom eilchwaith:
Trowd gwraig *Lot* yn Bîl o halen,
Am droi hwyneb llwyr ei chefen.
Agor d'olwg, gwêl mor ffyrnig,
Y mae Duw yn coſpi rhyſig ;
Pan y lloſce a than a brimſton,
Dre Gommorra o'i echoſſion.

Lot.

Sodom.

Lot.

Meddwdod Lot.

Lluſcach Lot.

* *Tai putteintaid.*

Tân.

Gwraig Lot.

Gommorra.
Putteint.

Clyw mor cuwch y gweidda pechod,
Lîf Sodom. Ddydd a nos yn gluſtie'r Drindod,
Fe na ddiengon pechod dewi,
Nes dialo Duw ei frynti.

Gwlâd Sodom. *Och! mor ddrewllyd ac mor embaid,*
Pâyn ll ſgach y Sodomiaid;
Pan bo'r wlâd yn drewi etto,
A'r mwg a'r tarth lle bunt yn trigo.

Cam. Gwachel haeddu rhêg dy Dad,
Byth nis gorfu *Cam* na'i Hâd:
Melldith *Noe* ſy'n glynu 'n ffinion,
Byth yng-hrwyn y Moyrys duon.

Sem. *Megis Sem, trwy ddawn à rhâd,*
Cuddiai gwylidd Noe dy Dad;
A phan ddel mewn gwth o oedran,
Na watwara megis Canaan.

Solomon. Parcha *Bathſeba* dy ſam,
Anrhydedda hi ar bob cam;
Rho'r llaw ddehau iddi 'n vfydd,
Fel y roddei Selef Ddafydd.

Abraham. *Cynta peth y mnel dy ddwylo,*
Pa le bynna ir elech iddo,
Godi allor gidag Abram,
I addoli Duw 'n ddigytcam.

Crèd bôb Gair o enau Duw,
Ffydd Abraham. Gwîr, a phûr, a pherffaith yw:
Nêſ a Daiar a ddifflanna,
Cyn el jot o'i Air heb gwpla.

Vfydd-dod Abraham *Ele harcho Duw itt' fyned, dôs,*
Y peth orchmynno gwna yn glôs:
Bydd mor ufydd ac oedd Abram,
Gwna 'r peth archo yn ddigytcam.

Offrwm d' *Iſaac* os Duw arch,
Ac enwaeda 'r cnawd o barch;
Gado Ddelwau aur dy Dâd,
Dôs pan harcho maes o'th wlâd.

Dyſ-

Dyſc gan Iſaac fòd yn uſydd, *Iſaac.*
Mwyn a llariaidd, aoſ a ilonydd :
Felly oyddi ſuwr i fyw,
Mewn ffafar Dyn, mewn ofan Duw. *Rebecca.*
Gwely 'th Briod na halogi,
Ond bydd fodlon i'th *Rebecca* ;
Fel y bydde *Iſaac* fanctaidd :
O flaen Duw mae hyn yn weddaidd.
Or bydd geiriau Jacob genyd, *Jacob.*
Gwachel ddwylo Eſau waeddyd :
Cas gan Dduw a pheth digwrtt,
Yw'r geiriau braf ar gweithred brwnt,
Pan bwriadech geiſio gwraig,
Bydd i *Jacob* yn Scholhaig :
Dilyn gyngor Mam a Thâd,
O mynny lwyddiant ar dy Hâd.
Na fydd lwth i lanw 'th fola, *Eſau.*
Eſau gas y cwrlydd mwya,
Am roi i Jacob ei holl afel,
Dros phiolaid o gawl Cruel.
Ffei ar afrad, ffei ar meddwdod,
Na werth nêf am fwyd a diod :
Eſaw gollodd Ganaan decca,
Am werthu fraint i lanw ei fola.
Os cais Meiſtres yn y cornel, *Joſeph*
Genyd orwedd gyda'i 'n ddirgel :
Cilia gyda Joſeph allan,
Na ladd d'enaid er ei chuſan.
Dôs i garchar, godde gûr,
Gorwedd mewn cadwynau dûr, *Cyffion.*
Cyn y gwnelech niegis filain
Aelod Chriſt yn aelod puttain.
Na char buttain tra fech byw,
Na haloga Demel Dduw :
Ni wnai Joſeph beth mor ffinion,
O ſerch pydru yn y cyffion.

Puttein. Margain ſront ſel Margain Eſaw,
Margain y hair croi ac wylaw,
Ydyw gwerthu 'r Neſoedd berſſaith,
Am gyſeillach puttain noſwaith.

Derchafiad Joſeph *Joſeph wath na ſynne orwedd,*
Gyda'i feiſtres mewn anwiredd,
Y gas mynd yn Brins arbennig,
Ar yr Aipht am ſtoppi rhyſyg.
Gwell bôd gydâ *Joſeph* ddiwar,
Am Oneſtrwydd yn y carchar,
Na bôd gydâ *Herod* Frenin,
A *Herodias* rhwng ei ddau-lin.

Reuben. *Os dryughadu wely 'th Dad,*
Gyda Reuben hyna o'r gwaed;
Juda ga ffyr holl 'Difeddiaeth,
Ni chei dithe ond yr hiraeth.

Simeon. *Simeon* gwachel werthu 'th frawd,
Drwg y gwyddoſt beth yw 'r ffawd;
Fe fydd *Joſeph* gwedi werthu,
Yn troi *Simeon* ir carchardy.

Moſes. *Dyſc gan Foeſen fôd yn ſwyn,*
Araf, llednais, da dy gwŷn,
Hawddgar, ffyddlon, prûdd, di-dwyll,
Ceſnog, diddig, da dy bwyll.

Pharao. Gwêl pwy filwyr ſydd gan Dduw,
Yn plygu 'r Brenin cryfa 'n fyw,
Llau, a flyſſaint, ceiliog-rhedyn,
Yn troi *Pharo* 'i geiſio canlyn.

Canaan. *Os ceiſii fynd or Aipht i Ganaan,*
Lle mae 'r mel a'r llaeth yn dropian,
Rhaid id fyned trwy 'r môr coch,
Er maint ei rym, er cuwch ei roch.

Manna. Gwachel laru ar y *Manna,*
Claf iawn wyt oni elli fwytta:
Ac or ceiſii Bwmps a phannas,
O flaen *Manna*, mae 'ti anras.

Gyn

Cyn gadawo Duw ddim eiſie, Soſſieir.
Ar y ſawl y gatwo ei ddeddfe,
Pair ir nefoedd lawio Manna,
A Chwailes iddynt idd i fwytta. Corah.
Na wrthneba byth o'r ſſeiriad,
Angel Duw yw wrth ei alwad;
Gwachel rhag ir ddaer dy lyngcu,
Os fel *Corah* y gwrthnebu. Offeiriad.
Gwachel fedlo maes o'th alwad,
Bethau berthyn at offeiriad;
Ni fyn Duw ond ffeiriaid gweddaidd,
Drin yr Arch a'r pethau Sanctaidd. Sabboth.
Gwêl mor gaeth y myn Duw inni,
Gadw 'r Sabboth heb ei halogi,
Pan y pare ir holl Gymmanſa,
Labyddio 'r dyn am Sûl-friwedda.
Treulia 'r Sabboth byth yn Sanctaidd,
Dere i 'emel Dduw yn weddaidd,
Ac nac arfer trafech byw,
Waith y Cythrael ar ddydd Duw.
Gwelwn allu Duw bôb vn, Haul.
Yn ſtoppi 'r haul wrth weddi dŷn,
Ac attal hon ddiwrnod cyſan,
Vwch ben ei lû, heb fynd or vn-mann.
Coſiwn bawb mae 'n cwilydd yw,
Os ſtoppa 'r Haul pan harcho Duw,
A'n bod ninnau trach fydreddi,
Pan harcho Duw, heb fedru ymſtoppi.
Os ceiſir genyd 'ddoli Delwe, Joſuah.
Megis Joſua atteb dithe,
Nid Addolaf tra fwi byw,
Mi am tylwyth ond fy Nuw.
Zimri, Zimri, gwêl y cledde, Zimri.
S'uwch dy ben gan Dduw 'r diale,
A'r ffon wayw ſydd gan Phinees,
Ith drywanu ti 'ath Langces.

Balaam. Balaam, Balaam agor lygad,
Gwêl yr Angel ſy'n dy warchad ;
Tro yn d'wrthol, Gwachel fribri,
Gwrando 'r Aſſen yn d'argoeddi.
Na char buttain mwy na chythrel,
Samſon. *Na roiddi byth o'th gwnſel :*
Hi dyrr gwddwg, hi dyn galon,
Gwr pyt ſae mor gryf a Samſon.
Gibeah Na fynteinia bobol ddrwg,
Ond bydd arnynt byth ar d'wg ;
Gibeah loſcwyd a'i holl bobol,
Am ymddiffyn gwŷr anneddfol.
Benjamin. *Benjamin erdolwg clyw,*
Pam y tynny ddial Duw,
Ar dy dŷ a'th ben dy hunan,
Am ymddiffyn plant i Satan?
Eli. Cymmer rybydd oddiwrth Eli,
Ddyſgu 'th blant a'u dyſal goſpi :
Lle na choſpo 'r Tâd a'r wialen,
Duw a'r cledde dyrr eu cefen.
Samuel. *Dyſc gan Samuel trech yn blentyn,*
Brúdd waſnaethu Duw ai ganlyn,
Ac arferu hyd dy ddiwedd,
Fyw yn gyfiawn, yn ddigamwedd.
Dyſc gan Samuel Farnwr gwŷch,
Na chymmerech ſuwch nac ŷch ;
Ond rhoi barn ym-mhob rhyw fatter,
I bôb dŷn yn ol cyfiawnder.
Beth ennillodd Joel aſlan,
Joel mab Samuel. *Wrth gam farnu, ac wrth fribian?*
Colli ſwydd ai etifeddiaeth,
Ennill cwilydd a dannodiaeth.
Arch. *Uzzah* gwachel gwrdd a'r Arc,
Gâd ir ſteiriaid hynny o garc :
Tyn dy ſwydd dy hun a'th alwad,
Nid yw 'r Arch yn perthyn attad.

Bydd

Bydd ddioddefgar megis Iob, *Iob.*
Trech yn glaf, na lefcb ôb;
Yn dy golled gwachel gablu;
Duw ſy'n rhoi, a Duw ſy'n tynnu.
Pe dyge Dduw ſydd yn dy helw,
Pe'th drawe 'n glaf, nes bae 'ti marw;
Dywaid, pyt tae Dduw 'n fy mlingo,
Etto mi vmddiriedaf ynddo.
Canol nos fel Brenin Dafydd, *Dafydd.*
Cod i lawr, penlinia 'n ufydd,
A molianna Dduw 'r pryd hynny,
Pan bo eraill yn hwrn gyſcu.
Hoff o beth a hyfryd yw,
Ganol nôs glodfori Duw,
A rhoi diolch iddo 'r bore,
Am eiriaſ a'i amal ddonie.
Bydd mor difar am dy bechod,
Ac oedd Dafydd Brophwyd hynod:
Ac na orphwys wylo 'n irad,
Nes cael ffafar Duw a'i gariad.
Wyla nes bo'th wely 'n foddfa,
Bwytta ddeigre gyda 'th fara,
Gwiſc di ſach, a thro mewn † llethrod, † *llwch.*
Nes cael pardwn am dy bechod.
Er melyned y fo'th gydyn, *Abſalom.*
Gwachel ſ' enaid, chwareu 'r coegyn;
Ac nac arfer locſe hirion,
Rhag dy fagla fel Abſalon.
Os aiſi *Dafydd* i ſelina,
Ganol nôs at wraig *Uria*;
Fe ddaw vn ganol ddydd gole,
I ſelina i ſelin vntel
Gwel mor fyrr yw pleſſer oſtid, *Amnon.*
Yw nai Amnon golli fyw dra:
Gwel mor chwerw yn y diwedd
Yw blas pechod ac anwiredd.

Na

Tamar. Na ddôd d'enaid byth mewn peryg,
I gyflawnu chwant a rhyfyg:
Fe fydd chwerw ac edifar,
Yn y diwedd dreiſio *Tamar.*

Hezekiah Dôd *dy dŷ mewn ordor addas,*
Fel y dode Hezekias:
A bydd barod byth yn gwiliad
Ange, cyny delo attad.

Naboth. Gwachel chwennyoh gwinllan *Naboth,*
Trais y lef am ddial boenoth:
Gwinllan *Naboth* os trachwantu,
Teyrnas *Iſrael* y ſforffettu.

Ahab. *Ahab, Ahab, dela'n union,*
Na ddwg winllan Naboth wirion;
Ac o'r dwgu trwy udonaeth,
Duw ddifetha dy hiliogaeth.

Daniel. Er maint y ſo'th boen a'th drafel,
Cwymp i addoli Duw fel Daniel,
Dair gwaith yn y dydd o leia,
Dyna 'r unig waith ſydd reita.

Cae'r ſtafell. *Cau dy ſtafell, plyg dy linie,*
Côd d'olygon, agor d'ene,
Ac addola 'Dduw yn brûdd,
Fel y dair gwaith ar bob dydd.

Pfau y llewod. Serch dy daflu i fyſc y llewod,
Na 'ſceulyſſa 'ddoli 'r Drindod:
Y bwyſtfilod gwaetha eu nattur,
Fedrant ffafro gwir Addolwyr.

Sadrach. *Nac ymgrymma byth i Ddelw,*
O ſerch gorfod arnad farw,
A mynd gyda Sadrach hyfryd,
Ar dy ben i'r ffwrnais dantlyd.
Duw yn unig ſydd iw addoli,
Nid yw 'r ddelw ddim ond gwegi,
Coed a cherrig, Aur ac Arian,
Bwbach nad all helpu hunan.

Pan

Pan bo'r cwppa wrth dy fin, *Belſazzar.*
Yn cablu Duw, yn yfed gwin;
Gwachel Angau dig dy daro,
Fel Belſazzar wrth garowſo.
Pan bech yn carowſo 'n dal, *Llaw ar y wal.*
Gwel y llaw ſydd ar y wal,
Yn ſcrifennu o flaen d'wyneb,
Dy farn aethlyd a'th lothineb,
Bydd drugarog fel Tobias. *Tobias.*
Wrth bob tlawd y fo o'th gwmpas:
Ac na fwytta brŷd yn iachus,
Nes rhoi rhan ir tlawd anghenus.
Helpa 'r gwann, a chladd y marw,
Swccra 'r noeth, cyfrwydda 'r weddw,
Bydd yn Rhyſcwy ir ymddifaid,
Na fydd anſwyn wrth ddieithriaid.
Pan y bech ar feder gwreicca, *Raphael.*
Cais gan Dduw dy helpwr hela
Raphael ſanctaidd i'th gyfrwyddo,
Cyn ymiyggrech wrth ymfatiſhio.
Cyn gorweddech gydâ Sara, *Sara.*
Llaw yn llaw â hi gweddia,
Ar ir Arglwydd roi 'ti lwyddiant,
Help a chymmorth, ffawd a ffyniant.
Dyſc gan Dobi Ifangc berchi *Tobi ifangc.*
Dy Dad a'th Fam a'u cymfforddi:
'Pan bont marw, cladd hwy 'n weddaidd:
Hyn ſydd raſol a chriſtnogaidd.
Bydd ſyw 'n gyfiawn ac yn gynnyl, *Eſengyl.*
Fel pyt faet heb vn Eſengyl:
A bydd farw'n gyſtal d'obaith,
A phyd faet heb weld y gyſraith.
Or gofynni anwyl griſtion,
Pwy wnaeth hyn o werſeu byrron,
Gwas i Griſt ſy'n ceiſio a'i hurppo,
Tua 'r nef a'i draed a'i ddwylo.

Llythyr

Llythyr yr Awdwr at ryw Eglwyſwr a ddeiſyſodd arno droi ar gân Catechiſm Eglwys Loeger.

* *Awyddfryd.*

DY Zeal at Dduw a'i Eglwys,*
Fy Mrawd, *mi wn a barwys,*
It geiſio troi holl bwngciau 'r ffydd,
Ar Gân mor brudd, mor gymmwys.
2. *Di weli fod yn hawſach,*
Gan Gymru (*heb eu hammarch*)
Ddyſcu caniad ofer ſerth,
Na'r Peth ſydd werthfawroccach.
3. *Gan hynny ceiſiaiſt genni,*
Droi 'r pwngce hyn iw canu ;
Fel y gallo'n Defaid mn,
Yn rhwydd ar gân ei dyſcu.
4. *Wrth weld dy dduwiol fwriad,*
Ni phellais o'th ddymuniad :
Ond mi droes dy bwngce 'n fyrr
Yn blayn, yn Eglur ganiad.
5. *Ni cheiſiais ddim cywrein-waith,*
Ond meſſur eſmwyth, perffaith,
Hawdd iw ddyſcu ar fyrr dro,
Gan bawb a'i clywo deir gwaith.
6. *Derbyn yn reſſawgar,*
A geiſiaiſt mor 'wllyſgar :
Er nad ydyw 'r gwaith ond gwael,
Mae 'n chwennych cael dy ffafar.
7. *O caiff ein Duw ogoniant,*
Na 'n defaid dippyn leſſiant ;
Rym ni 'n dau yn cael ein gwynn,
O'r gorchwyl hyn trwy lwyddiant.
8. *Duw roddo dy ddymuniad,*
Duw fyddo ccidwad arnad :
Waith bod fy ffruſt, a'm gwaithau fawr,
Mi gymra nawr fynghennad.

CATE-

CATECHISM.

Holiad. *FY Mhlentyn hygar hoyw,*
Er Chriſt beth yw dy enw?
Maneg im' o galon brŷdd,
Dy gréd a'th ffydd yn groyw.

Atteb. Fy enw yw *Cynedda,*
Y gollwyd gynt yn *Adda*:
Etto † gedwid trwy râs Duw,
Yn Griſt 'rhwn yw 'r Meſſia.

† *Os* credadyn *edi ſeiriol, vfydd, ac nid gweithredwr anwiredd wyt ti, ſeth gedwir di.* Heb. 5. 9. Mat. 7. 23

H. *Pwy roes dy enw itti,*
Lle 'r oeddyd gwedi 'th golli,
Gyda 'r byd trwy Adda gaeth,
A'th drocs i'r fath drueni?

A. Fy Nhadeu a Mammeu bedydd,
Trwy fân ac vnion grefydd,
Pan bedyddiwyd fi â dŵr,
Wrth arch fy Mhrynwr vfydd.

H. *Pwy lès ſy'n dwaditti,*
O'th fedydd gwedi 'th olchi,
Yn y Dwr gan ffeiriad Duw,
Waith cymmaint yw'th drueni?

A. Rwi 'n * Aelod Pûr im Prynwr,
Rwi 'n Blentyn im Creawdwr,
Rwi 'n 'tifedd mawr o deyrnas nêf,
Rwi 'nghriſt yn ore 'nghyfrwr.

† *Nid wyt ti felly mwy nâ Simon Magus er dy fedyddio â Dwr, onid wyt i hefyd wedi'th fedyddio 'ath ſanctteiddio â'r Yſpryd glân.* Mat. 3. 11. Rhuf. 8. 14.

Hol. *Pa beth yw'r llw a'r Ammod,*
Y wnaeth dy feichiau droſſod?
Pan derbyniaiſt hyn o fraint,
Ym-mhlith y Sainct trwy gymmod.

At. Addawſant dri pheth droſſof,
Nas gadaf byth yn angof,
Ond mi cadwaf hwynt i gyd,
Trwy Dduw, tro bywŷd ynof.

Hol. *Beth ydyw 'r tri pheth hynny,*
Addawſant id' gyflawni?
Pan yr oeddyt mor ddirym,
Mynega im os medri.

At. 1. Yn gynta bôd im wrthod,
Y Diawl, a'i dwyll, a'i gymmod,
A'r bŷd anwir, mawr ei wawd,
A chwanteu 'r cnawd a'i bechod:

2. Yn neſſa bôd im gredu,
Holl bwngcie ſſydd Chriſt Ieſu,
Y rhai 'n y Gredo, bôb yr vn,
All bôb rhyw ddyn ei dyſcu.

†. *Gofalus.* 3. Yn drydydd cadw 'n † garęcys
Orchmynnion Duw a'i 'wllys,
A byw 'n ei hôl yn dda fy moes,
Hôll ddyddiau f' oes yn weddys.

H. *Beth ydwyt ti yn dybied?*
Arth rwymwyd di cyn gaethed;
Ac y rhaid itt' gredu hyn,
Ai cwpla 'n dynn trwy weithred.

1. *A.* Yn wir rwi 'n rhwym i gredu,
Ac hefyd i gyflawni
Hyn i gŷd, a hynny wnâf,
Trwy nerth Duw Nâf heb ffaelu.

2. Ac yr wyf yn ddiolchgar,
Im Duw am gymmaint ffafar,
Am galwodd i ir cyfryw ſtâd,
Yn Ghriſt fyng Hendwad hygar.

3. Ac mi 't olygaf arno,
Roi grâs im byth i drigo,
Yn y cyfryw ſtâd trwi byw,
Nes tynno Duw fi atto.

H. *A Drodd immi yn bryſſur*
Holl fannau 'th ffydd yn eglur:
A mynega im ar lled,
Beth ydwy Gredath hydyr.

A. RWi 'n credu yn *Nuw* galluog,
Tâd *Jesu Grist* drugarog,
Creawdwr nêf a daer, a dwr,
A'u pen Rheolwr enwog.
Ac rwyfi 'n credu hefyd, Joan 14.1.
Yn Ghrist fy Mhrynwr hyfryd,
Y wnaed yn Ddŷn o'r wyryf Fair,
Trwy rád ei † ddiwair yſpryd. † Lân.
Yr hwn a wîr ddioddefwys,
Dros ddŷn dan *Bons Pilatwys*:
Ac a hoelwyd ar y groes,
Nes marw o'r loes a'i lladdwys.
A chwedi marw ar Groeſ-pren,
Fe gladdwyd yn y ddaeren:
Fe ddiſcynnodd er ein mwyn,
I vffern dwym, aſlawen. Act.2.31
Ar trydydd dydd ſe gododd,
O farw lle gorweddodd,
Gwedi Gorſod Angau glâs,
A'r Gelyn câs a'n twyllodd.
Ac yno ſe ddarchafwys,
Ir drydedd nêf yn gymmwys,
Llei heiſte nawr ar law dde'r Tâd,
yn Geidwad idd i Eglwys:
O'r Nêf ſe ddaw yn hoyw,
I farnu 'r byw a'r meirw,
Mewn gallu a gogoniant mawr,
Pan dêl yr awr i'n galw.
Rwi 'n credu 'n ſtyddlon hefyd,
Ir Glàn a'r Sanctaidd Yſpryd,
Sy'n deilliaw oddwrth y Tad a'r Mab, 1 Joan 5.7.
Gwîr Roddwr Rhad a Bywyd. Jo. 15.26.
Rwi 'n credu yn ſawredig,
Fôd Eglwys lân Gatholig,
O bôb Naſiwn, oes a thîr,
Gan *Ghriſt* yn wîr gadwedig.

Rwi

Rwi 'n credu bôd yn gyngan,
I bawb o'r Saint eu cyfran,
Yn *Jeſu Griſt* ein Prynwr drûd,
Ai ddoniau' gŷd yn gyſan.
Rwi 'n credu bod maddeuant,
Acts 3 9. *I bawb a wir 'adiſarant,*
Er mwyn Mab Duw a dalodd iawn,
Tra chyflawn am eu nwyſiant.
Rwi 'n credu Adgyfodiad,
* *Barnwr.* Im Cnawd pan del yr * Vnad,
A'i udcorn mawr i'n codi o'r llywch,
I gyfri cywch ar lleuad.
Ac yr wi 'n credu 'n hollol,
Fod Bywyd mawr tragwyddol,
I holl Blant Duw a'r Saint ynghŷd,
Yn ôl y Byd preſennol. Amen.
* *Pa.* H. *Pwy * bethau 'n benna ddyſcaiſt,*
O'th Gredo 'rhon adroddaiſt?
Cais grynhoi yn fyrr ynghyd
Ffrwyth hyn i gyd a draethaiſt.
A. Rwi 'n dyſcu credu 'n gynta,
Yn *Nuw* 'r gwîr Dâd gorucha,
Rhwn a'm creawdd a'r holl Fŷd,
Mewn dull a phri ŷd o'r glana.
Yn ail yr wyf yn credu,
Yn Nuw 'r Mab f' Arglwydd Jeſu,
A'm Prynodd i a phob rhyw ddyn,
A'i waed ei hun i'n helpu.
Yn drydydd credaf hefyd,
1 Cor. 6. 11. I Dduw 'r Sanctaidd-lan Yſpryd,
Eph. 1. 4. Am Sanctaiddiodd a phob rhyw,
Etholodd Duw i fywyd.
H. *Di addewaiſt trwy feicheon,*
Lwyr gadw 'r holl orchmynion:
Pa ſawl yn o'r rhain y ſydd,
Iw cadw 'n brûdd o'r galon?

A.

A. Mae dèg gorchymmyn croyw;
Y roes Duw inni cadw:
Nid oes torri un o'r rhain,
Rhag mynd yn gelain farw.

H. *Pa rai er Chriſt yw rheini?*
Moes glywed, praw eu henwi:
Cais fyw 'n ſanctaidd yn eu hôl,
A gwna hwy 'n Rheol itti.

A. Y rhai ar fynydd *Sina*,
A draethodd Duw gorucha,
Ai enau hun o'r tân a'r mwg,
Yng olwg ei gymmanfa.
A'r rhai trwy ddwylo Moeſen,
Y roes Duw ar ddwy * dablen; * *Llech.*
Gwedi pryntio a'i fys ei hun,
Yn hawdd i ddyn ei darllen:
Y rhai ſydd ddigon eglur,
Iw tynnu † maes o'r Scrythur, † *Allan.*
O'r ugeinfed bennod dlws,
O *Exodus* gymmeſſur.

H. *Beth yw 'r Gorchymyn cynta,*
Ar ail a'r llaill? mynega:
Praw eu traethu cymmain-hun,
Yn oed yr vn dwetha.

A. 1. MYfi yr Holl-alluog,
Yw d' Arglwydd Dduw trugarog:
Na fyn vn Duw ond myfi,
Sydd vn a Thri Galluog.
2. Na wna un Ddelw itti,
Cerfiedig iw haddoli;
Na llûn dim o'r Nef na'r Ddaer,
Na'r Dwr, na'r * Aer im † *Siomi.* * *Awyr.*
Na oſtwng i'r fath wagedd, † *Digio.*
Na 'ddola 'r fath ofereddau;
Pryfed, a choed, a cherrig yn,
Gwaith dwylo dyn a'i fyſedd.

Cans myfi d' Arglwydd grymmus,
A'th * Jôr wyf Dduw eiddigus,
Sy'n ymweld a phechod cant
O dadau, ar Blant camweddus:
Ac yn rhoi coſpedigaeth,
Hyd dair oes a chenhedlaeth,
D'r rhai ſydd yn fy nghaſau,
Trwy garu gau addoliaeth;
Gan ddangos trugareddau,
I'r ſawl a gatwo 'n neddfau,
Ac idd eu Plant, a'u hâd, a'u hil,
Hyd fil o Genhedlaethau.

* *Arglwydd.*

3. Nac Enwa Dduw yn amſer,
Heb ofon, parch, a phryder;
Cans nid gwirion yw dy lw,
Os cymru ei Enw'n ofer.

4. Cofia gadw yn ſanctaidd
Y Sabboth wenn yn weddaidd,
A threulio 'r Sul tra fech di byw,
Yn Addoli Duw 'n griſtnogaidd.
Fe rows Duw chwech diwrnod,
Id weithio d'orchwyl * priod:
Y ſeithfed Dydd rhaid cwympo 'n faith,
I weithio gwaith y Drindod.
Ar y diwrnod hwnnw,
Na wna ddim gwaith ſerch marw,
Na'th fab, na'th ferch, na'th wâs, na'th farch,
A'r dierth arch ei gadw:
D achos mewn chwech die,
Y gwnaeth Duw 'r Byd a'i bethe,
A'r nef, a'r Ddaear, a'r mor, a'u llu,
A'r cwbwl ſyn eu * dible.
A'r ſeithfed dydd ſ'orphwyſodd;
Gan hynny fe ſendithiodd,
Yr Arglwydd Dduw y ſeithfed dydd,
Ac ef a'i prudd ſancteiddiodd.

* *Dy hun.*

* *yn y cwrre eithaf o honynt.*

5. Rho

5. Rho barch a gwir vfydd-dod,
I'th Dâd a'th fam yn waſtod,
Fel 'hyſtynno Duw yn hir
Dy oes ar dir dy drallod.
6. Gwachel ladd vn Chriſtion,
Na thywallt gwaed y gwirion:
Gwaed y lêf yn dîſt ei lais: Gen.4.10.
Duw ddial trais llofruddion.
7. Na wna odineb aſlan, Dihar. 5.
Gwna 'n fawr 'oth wraig dy hunan: 15,18.
Yf dy ddwr o'th * winſh dy hun, * *Fſſynon.*
Na chwrdd ag un oddiallan.
8. Na ledratta † fymryn, † *Y gronyn lleiaf.*
Trech byw, o olud vn-dyn:
Na thwylla neb: nac arfer drais,
* Serch godde clais a newyn. * *Er.*
9. Na fydd di dŷſt celwyddog,
Yn erbyn dy gymmydog,
Dywaid wir am bob rhyw ddŷn:
Na * ſclawndra vn di-euog. * *Na chamgyhudda.*
10. Na chwennych dŷ cymmyydog,
Na'i wraig, na'i wâs calonnog:
Na'i forwyn wenn, na'i farch, na'i ŷch:
Na dim na bych perchennog.
O Arglwydd Ddaw bydd diriaw, Gweddi
Wrth bawb o'th Blant, a'th weiſion;
Goſtwng di 'n calonne 'n faith,
I gadw 'th gyfraith gyfion.
O Arglwydd graſol madde
Ein pechod a'n troſſedde;
A ſcrifenna 'r gyfraith hon,
Ar leche ein calonne.
H. Berh wyt ti 'n ddyſcu 'n benna,
D'ſ gyfraith hon? mynega;
A rho im, yn gryno pnghyd
Ei ffwythi i gyd yn gwtta.

A. Rwi 'n dyſcu dau beth enwog,
Fy nau ryw ddyled ſerchog,
Vn tuag at fy Arglwydd Dduw,
Llall at pob rhyw gymmydog.

H. *Yn gynta moes im glywed,*
Yn gyflawn beth yw 'th ddyled,
At yr Hóll-alluog Dduw,
Sy'th rwymo i fyw yn gyſtled.

Heb. 11 6. *A.* Fy nyled at Dduw cyſion,
Heb. 12. Yw credu yndo 'n ffyddlon,
28. A'i ofni 'n fawr trwy barch a ffydd,
Mat. 22. A'i garu 'n brûdd o'm calon:
37. Dyno i wir addoli,
Deut. 12. Fel y mae Air yn erchi:
2. A'i fendithio bob yr awr,
Pſal. 145. 2. Am dan ei fawr ddaioni:
A llwyr ymddiried yndo,
A galw 'n gywir arno,
Perchi Air, a'i Enw 'n brûdd,
A bod yn vfydd iddo:
Ac felly ei Anrhydeddu,
Yn gywir, ai waſnaethu,
Ddydd a noſ tra ynof chwyth,
Ar eitha byth o'm gallu.

H. *Beth yw dy ddyled enwog*
Tuag at bob rhyw gymmydog?
Moes i glywed immi 'n glur,
O galon bur yn rhwyog.
Fy nyled at gymmydog,
Yw garu 'n daran ſerchog,
Fel y caraf fi fy hun,
Mat. 22. Pyt fae fy ngelyn llidiog:
39. A gwneuthur i bob Chriſtion,
Mat. 5. 44. Fel y dymuro ngbaton,
Mat. 7. 12. Ddoynt bwythe wneuthur im,
Yeb ddaugos llym feſſuron:

A charu fy *Rhieni*,
A'u cymmorth hwy a'u Perchi:
A gwneuthur heb ddim nág, na ſôn,
Bôb * peth a fôn yn erchi:
Ac vfuddhau i'r Brenin,
A'i ſwyddwyr ſy'n ſ' amddiffyn,
A'i anrhydeddu trwy ſawr barch,
A gweithio ei Arch yn ddiſlin:
A goſtwng im dyſcawdwyr,
Athrawon a chynghorwyr,
Sy'n cyſrwyddo immi fyw,
Wrth wllys Duw a'r ſcrythyr:
A pherchi mawr a bychan
D'm gwell o bob rhyw oedran,
Ac ymoſtwng iddynt hwy,
Yeb wneuthur mwy o dwrddan:
Ac na wnelwyf niwed,
I nèb ar Air na Gweithred,
Na dwyn cás at vn rhyw ddŷn;
Na chlwyfo vn ar aned:
A chadw 'ngborph yn dempraidd,
Yn ſobor ac yn ſanctaidd,
Rhag pob rhyfyg fel rhag plag,
Yn † ddiwair ag yn weddaidd:
A chadw 'n nwylo 'n benna,
Rhag whiwo a lledratta,
Ac rhag gwneuthur twyll na cham,
Ond gweithio am eu bara:
A chadw 'nhafod beunydd,
Rhag cabledd, twyll, a chelwydd,
Ac rhag dwedyd drwg am neb,
Fel † ethnic heb ei fedydd:
A chadw nghalon angall,
Rhag chwennych golud arall;
Ond trafaelu wrth fôld Duw,
I geiſio byw yn ddiwall.

1 Tim. 5. 4.
* *Sef pôb peth cyfreithlon.*
1 Pet. 2. 13, 14. Act. 4. 19.
1 Theſſ. 5. 12, 13.
1 Tim. 6. 1. Lev. 19. 32.
Mat. 5. 22. Lev. 19. 17.
1 Theſſ. 4. 3, 4, 5. Mat. 5. 28.
† *Dibalog.*
Eph. 4. 28. 1 Theſ. 4. 6.
Eph. 4. 25. Pſa. 50. 19.
† *Yn heb broffes griſtnogol.*
2 Theſſ. 3. 8, 10.

Rhuf. 7. 18. Gwybydd hyn yn eglur,
Fad wyt ti 'n abal gwneuthur,
Rhuf. 3. 12. Yrn i gyd o'th rym dy hun,
Lle 'rwyti 'n ddyn pechadur.
Ni elli gadw 'r Gyfraith,
Na rhodio yndi 'n berffaith,
Na gwaſnaethu Duw 'n ddifrâd,
Jo. 15. 5. † F'anwylyd. Heb gael ei Râd ef († f'anrhaith)
Gan hynny rhaid id ddyſgu,
Trwy weddi *attolygu,*
Ar Dduw mawr o hyn i mâs,
Roi nefawl *Râs i'th* helpu.
H. *Moes glywed im gan hynny,*
A fedru di fynegu,
Gweddi 'r Arglwydd yn ddibaid?
Ond ê mae 'n rhaid ei dyſgu.
A. EIn Tâd o'r drydedd Nefoedd,
Ein Tâd trwy *Griſt* a'n prynodd,
Sancteiddier byth dy enw mawr,
Gan bawb (bob awr) o'th lûodd.
Dewed dy deyrnas raſol,
In plith, dy Blant, dy bobol:
A rheola ni bob pryd,
A'th Air a'th yſprydd nefol.
Dy wllys di wnel dynion,
Ar dîr ym-myſg daerolion;
Fel yn y Nêf y gwnair heb nâg,
† Gorſeddfeingciau, awdyrdodau, ſef Angelion, yſgrifydd o râdd uchel. Gan † Thronau ag Angelion.
Rho heddyw inni fwyttâ,
Bob rhai 'n beunyddiawl fara,
A phob peth ſydd raid i ni
Th wſnaethu ni 'r Gorucha.
A maddeu i ni 'n pechode,
Fel y madd nyni ninne,
I'r ſawl a wnaethont lawer gwaith,
I'n herbyn faith droſedde.

Pac

Pac arwain ni yn ddirgel,
I brofedigaeth bchel:
Ond gwared ni, rhag pob drwg † ffawl, † *Damwain.*
D'r Byd, a'r Cnawd, a'r Cythrel.
Cans tydi bie 'r deyrnas,
A'r nerth a'r gallu o gwmpas,
A'r gogoniant ôll i gyd,
Hyd ddiben Byd yn addas. *Amen.*

H. *Beth wyt ti yn ei geisio,*
Gan d' Arglwydd wrth weddio,
Yn y weddi fychan hon,
Gan droi d' olygon atto?

A. Yn gynta 'r wyfi 'n erchi,
Ar f' Arglwydd, Tâd goleuni,
Roi ini râs tra fom ar dir,
Bob rhai i wîr addoli.
Gwedin 'r wyfi 'n * eiriol, * *Dymuno*
Am bob peth anghenrheidiol,
I'r eneidie a'r cyrph yngbyd,
Tra ni 'n y byd presennol:
A madde ein hôll ddrygioni.
Ein beiau ôll a'n gwegi,
A thrugarhau wrth bawb ar llèd,
A wnelont niwed inni:
A'n cadw yn ddihangol,
Rhag pob rhyw bechod † marwol, † *Mae pob pechod yn farwol,* Rhuf. 6. 23.
A phob perig, a phob plag
Corphorol ag ysprydol.
A hyn yr wi 'n * obeithio, * *Ti elli obeithio fell os grassol wyt ti.* Joan. 9. 31.
Y wna fy *Nuw* heb beidio,
Er mwyn ei fâb fy Mhrynwr gwyn,
Y gaiff † fy nghanlyn gantho. † *Fy arch.*

H. *Attebaist hyn yn gymmwys,*
Mynega im cyn gorphwys,
Pa fawl Sacrament di-driſt,
Ordeiniodd Chriſt iw Eglwys?

A. F' ordeiniodd ddau 'n ei fywyd,
Tra rheidiol at ein Jechyd:
Y cynta o'r ddau yw bedydd ţûr,
Yr Ail yw 'r Swpper hyfryd.

H. *O dwyt ti yn deallu,*
Dymunwn it hyſpyſſu,
Beth yw Sacrament yn bûr?
Mynega 'n glûr os medru.

Mae 'n Arwydd plaen gweledig,
O ddirgel ras † arbennig;
Trwy 'r hwn y rhoddir Chriſt ei hun,
Ai ddonie i ddyn cadwedig.

† *Rhagorol.* 1 Cor. 10.

H. *Pa nifer ſydd o rannau,*
Yn-mhawb o'r Sacramentau?
Maneg im ar goedd y plwy,
A dangos hwy yn olau.

A. Mae dwy ran amlwg meddynt,
Ym mhôb yr un o honynt,
Yr Arwydd amlwg or tu fâs,
A'r dirgel râs ſydd ynddynt.

H. *Beth ydyw 'r nôd gweledig,*
A'r arwydd digon tebyg,
Sy 'n y Bedydd or tu fâs,
Yn ſelu 'r grâs arbennig?

A. Y Dwr yn y bedyddfan,
Lle trochir y dyn bychan,
Yn Enw 'r Tâd a'r Mâb dri phryd,
A'r ſanctaidd Yſpryd purlan.

H. *Beth ydyw 'r grâs yſprydol,*
Nas cenfydd llygad cnawdol,
Y mae 'r Dwr yn arddycau,
Sy 'n golchi brychau 'r bobl?

A. Gwaed *Chriſt* mâb Duw ei hunan,
Sy'n golchi 'r enaid aflan,
Oddiwrth bôb rhyw bechod câs,
Lle 'roedd e'n wâs i Satan:

Ac

Ac hefyd yn ei wneuthur,
Yn griſtion o bechadur;
Ac yn Blentyn Duw trwy râs,
O Elyn câs trwy nattur.

Gwaed Chriſt ſy'n gwneuthur hyn.

H. *Beth ydys yn ei geiſio,*
Gan rai ddel i bedyddio,
Beth ſydd raid? mynega 'n * *brês,*
Ir rhai gais llês oddiwrtho.

* *Yn groyw*

A. † Difeirwch a ffydd fywiol
Sydd ddau beth anghenrheidiol,
I bob dyn y ddèl yn brúdd
I geiſio bedydd graſol:
Difeirwch i ymwrthod,
A phob rhyw ſort o bechod:
Ffydd i gredu tra fo byw
Addewid Duw a'i Ammod.

† *Mae ffydd ac edifeirwch yn angbenrheidiol i ſôd (ar y lleia mewn proffes) yn y rhai y ſedyddier mewn oedran, ſef y ſawl na ſedyddiwyd erioed o'r blaen.* Act. 2. 38. ar 8. 36, 37.

H. *Pa ham y rhwydd ſedyddiir,*
Plant bychain pan eu genir?
Pan na allant yn ddifeth
Gyflawni 'r peth a geißiir.

A. † Y maent hwy trwy meicheon,
Yn cwpla eu promeiſion,
Nes y delont hwy mewn maint
I dalu faint addawſon.

† *Nid wi 'n credu mo hynny.*

H. *Mynega pam ordeiniwyd*
Y ſwpper pan dechreuwyd,
Pam yr ys yn arfer hon
Trwy ddefod 'r hon ni † *lyſwyd?*

A. Er mwyn tragwyddol goffa,
Am Angeu Chriſt a'i laddfa,
A'r holl Leſâd y ddaw i ddyn,
Oddiwrth ei wyn a'i boenfa.

† *wrthodwyd.*

H.

H. *Beth ydyw 'r rhan a weler*
Tu allan yn y Swpper,
A'r nod a'r arwydd or tu fâs,
Sy'n ſelu 'r grâs addawer?

A. Y Bara ar Gwin o'r cymmyn,
Orchmynnodd Chriſt ei dderbyn,
1 Co.11. 24,25. Er cofio ei Gorph a'i waed ei hun,
* Newyn yſprydol. Syn cadw dyn rhag *newyn.

H. *Beth ydyw 'r rhan ni welwn,*
A'r grâs ſydd o'r Comuniwn,
Rhwn arddycair wrth fara a gwin?
* Yn eglur. *Mynega 'n † rhin erdolwyn.*

Jo.6.50. *A.* Corph Chriſt a'i waed ſancteiddiol,
Offrymwys dros ei bobol,
I Brynu dŷn, i dalu Duw,
A'n porthi i fyw 'n dragwyddol.

H. *Pa lês a gaiff Criſtnogion,*
A chalon ediſeiriol, ffyddlon ſanctaidd. *Y gymro o * wllys calon,*
Y Sacrament ſancteiddiol hyn
O'r Swpper, pyn derbynion?

A. Cael porthi eu henedie,
Ar Griſt ei hun a'i ddonie,
Mat. 26. 26,27,28. A chadarnhau eu hegwan ffydd,
A madde yn brûdd eu beie.
Fel y bydd bara ffrwythlon,
A Gwin yn porthi 'r galon;
Felly Chriſt a'i waed wrth raid,
Sy'n porthi 'r enaid ffyddlon.

H. *Pa beth ſydd raid o bryſſur,*
I bob rhyw Griſtion wneuthur,
* Llawen. *Y ddel i Swpper Chriſt yn * llon,*
O cais yn hon gael eyſſur?

A. Rhaid iddo holi 'n fanol,
A fo of wîr difeiriol,
1 Cor. 11. 28. Am ei bechod o bôb rhyw,
Yn erbyn Duw a'r bobol:

A holi yn neſſa at hynny,
A ſo e'n llwyr fwriadu,
Gwella ei fuchedd wrth fôdd Duw,
A chwedyn byw heb bechu:
Ac befyd mynny gwybod, 2 Cor. 13.
Des gantho ffydd dan ammod, 5.
Am dzugaredd Duw trwy Ghriſt,
I fadde ei athziſt bechod:
A chredu i'r Arglwydd Jeſu,
A'i werthfawr waed ei brynu,
Pan na alle neb ond *Chriſt*,
Trwy Angau triſt ei helpu,
Rhaid befyd holi eilchwaith,, Mat. 5. 23,
A ſo e mewn cariad perffaith, 24.
A phob dyn, gan fadde 'n dzudd Luc. 17. 3,
I bawb, bob dydd, eu drwg waith. 4.

Pethau iw hyſtyried, a'i harferu pan ddêl y nôs.

GWèl fel y mae d'oes yn darfod,
Mae 'n llai beunydd o ddiwrnod:
Rwyt ti 'n nês y leni ith ddiwedd,
O un flwyddyn nag y llynedd.
Gwachel fynd un nôs i gyſgu,
Yn dy bechod nes difaru,
A chymmodi â'r Duw cyfion,
Cyn y cayech dy olygon.
Nâd un nôs ir haul fachludo,
Ar dy lîd yn ôl it ddigio: Eph. 4. 26.
Gwell it gyſgu gydag Arthes,
Nag â malis yn dy fynwes.
Mwy yw perig Dyn ſy'n cyſcu,
Yn ei wely heb nawdd Jeſu,
Nag oedd perig *Daniel* hynod,
Gynt with gyſgu, rhwng y llewod.

Y mae 'r ſcrythur yn mynegi,
Fod y Diawl yn troi o bobtu,
Ddydd a nôs yn ceiſio llarpio,
Megis Llew pwy bynnag allo.
Pwy ſyn rhwyſtro 'r Llew i'n llyngcu,
Ond ein Ceidwad mawr Chriſt Jeſu,
* Pſal.121. 4. Rhwn ſydd nôs a dydd heb heppian,
Yn cadw ei braidd rhag rhythrau ſatan.
Llawer dyn ſy 'n mynd i'w wely,
Heb ddisgwyl mwy ond bynny,
Kes y galwo 'r Adcozn aethlyd,
Y mynt i farn i ddwyn eu penyd.
Yn ôl dy boen a'th waith y dydd,
Pan ddelo'r nôs ymro yn brûdd,
I roi i Ddiw brydnhawnol Aberth,
O galon bûr â geiriau prydferth.
Diwedda 'r Dydd fel y dechreuaiſt,
Cau dy ddryſau fel agoraiſt:
† *Diſrifol.* Gâd i Weddi † brûdd bob die,
Gloi bob hwyr a datgloi 'r bore.
Duw ſyn offrwm bèr brydnhawnol,
Num.28. 4. Fel yr aberth bèr foreuol,
Mawl y nôs fel mawl y bore;
Nâd un pryd dy fawl yn eiſie.
Gen. 18. 19. Galw 'nghyd dy blant a'th bobol,
Joſ.24,15. Dywaid osber yn dra deudfol:
Gwna dy dy yn demel fychan,
Chwareu 'r ffeiriad doeth dy hunan.
Pzudd weddia ar dy linie,
Darllain bennod o'r Scrythure:
Deut.6. 6,7. Dyſc dy blant mewn pwyntiau crefydd,
Duw 'th fendithia yn dragywydd.
Cofia 'r nos dy waith y dydd,
Luc.19.8. O gwnaethoſt gam, gwna iawn yn bzudd:
Pſal.42.8. Os digiaiſt Ddiw, cais bardwn gantho,
Os cefaiſt ras, rho foliant iddo.

Na

Na ddôs i gyſgu yn dy bechod,
Rhag mynd o'th gwſc ger bron y Drindod:
Ac na * ſlwmbred dy ddau amrant, * *Huned.*
Nes ymbilio am faddeuant.
Y dyn y † fentro fynd i gyſgu, † *Feidda.*
Yn ei bechod cyn difaru,
Mae e'n mentro mwy o lawer,
Nâ phe cyſgei gydâ gwiber.
Rhag dy fynd ir bar i'th farnu,
Genoi nos tra fech yn cyſgu, Mat. 24.
Gwachel fynd fel dyn diwybod, 44.
Byth i'th wely yn amharod.
Pan edrychech ar dy wely,
Cofia 'r bedd lle 'r ae i'th gladdu:
A chyn rhoi dy gorph i orwedd, Pſa. 90. 12.
Dyfal feddwl am dy ddiwedd.
Pan y tynnech dy holl ddillad,
Ond dy grus oddi am danad,
Cofia fel y gorfydd gadó, 1 Tim. 6. 7.
Ymma 'r cwbwl ond yr † amdo. † *Amwiſc.*
Pan y cano Ceiliog *Peder*,
Nes dihunech o'th eſmwythder, 1 Cor. 15.
Meddwl f'enaid fel y deffru, 52.
Vdcorn Chriſt di gwedi'th gladdu. Jo. 5. 28.

Hymn iw chanu i Ddduw cyn mynd i gyſgu.

FAnwyl Dâd a'm carcus Geidwad, Pſa. 121. 4.
Rhwn wyt nôs a dydd im gwiliad,
Bendigedig y fo d'enw,
Nôs a dydd am dan fy nghadw.
Di 'm caſtellaiſt i 'r dydd heddu, Pſa. 34. 7.
A'th Angelion bach o dautu,
Ac orchmynnaiſt iddynt * f'atteg, * *Cynnal.*
Rhag im daro 'n rhoed wrth garreg.

Dithau

Dithau 'm cedwaiſt yn ddihangol,
Rhag holl rwydau'r Sarph uffernol,
Rhwn ſydd nôs a dydd heb gyſcu,
Yn ceſio niſa am bachellu.
Porthaiſt finne heddyw 'n ddiwith,
A mêl o'r graig â braſder gwenith,
Ac di roddaiſt immi yfed,
Phiol lawn i dorri 'm ſyched.
Dirbe am cedwaiſt rhag pob tramgwydd,
Cynnydd, colled, anap, aflwydd,
Spcbdod, niwed; ac am bynny,
Rwi o'm calon i'th glodfozi.
† *Goſal.* Cymraiſt gymmaint † garc am danaf,
Y dydd heddyw Dâd goruchaf,
A phyt faſſyt heb un plentyn,
Ond myfi i garcu droſtyn.
Bendigedig yn dragywydd,
Y fo ngheidwad am Derchafydd,
Rhwn ſy'n carcu cymmaint droſwyf,
Ddydd a nôs ple bynna 'r elwyf. *Amen.*

Diolch am dân a chynnheſſrwydd.

* *Paratowr Pſa.* 145. 15.

PEn * profiwr pôb anghenrhaid,
Gwîr ymgleddwr corph ac enaid,
Rwi 'n bendithio d'enw hyfryd,
Am roi tân i dorri f' anwyd.
Duw moz raſſol pr ozdeinieſt,
Tan rhag anwyd ſy rhag temeſt,
Byrd rhag newyn, Dwz rhag ſyched,
I ymgleddyu dyn pengaled.
Oni baſſe itti gren,
* *Gwaſanaeth.* Tân in * Gweini an cynheſſi,
Bwedd y gallei ddyn ymdaro,
Heb y tân, pa ballem hebddo?

Er bod tan yn berh anhepcor,
Etto ſowaeth nid oes nemmor,
Ym-mhlith miloedd y ront itti,
Am ei tan o'r * godemerſi.

* Diolch.

Arglwydd agor ein golygon,
I gydnabod maint dy roddion,
An geneuau i'th glodfori
Am ein tŷ, an tân, an gwely.
Y mae 'n gwell yn gorwedd allan,
Yn yr oerfel roſt yn griddfan,
Duw cynnhella rhain a'th ſtafar,
A gwna ninne yn ddiolchgar.

Gweddi wrth fynd ir gwely.

CEidwad *Iſrael* a'i Achubwr,
Caſtell cryf pôb gwann diſwccwr,
Er mwyn d'anwyl fâb Chriſt Jeſu,
Gwrando 'ngwaedd wrth fynd i ngwely.
Arglwydd mawr 'r wi ar fy nglinie,
Wrth fy ngwely yn cyfadde,
Nad wyf deilwng edrych arnad,
Chwnaethach dwad yn nes attad.
Etto er hyn yr wi 'n hyderu,
Y caf er mwyn dy fâb Chriſt Jeſu, 1 Joan. 5. 14, 15. Joan. 16. 23.
Nid yn vnig gennyd wrando,
Ond rhoi immi 'r peth wi 'n geiſio:
A bôd immi byth yn gryfdwr,
Ac yn Geidwad, ac yn Swccwr,
Rhag pob niwed y ddigwyddo,
Yn enwedig immi heno.
Arglwydd 'rwyſi 'n mynd i orwedd,
Heb wybodaeth am fy niwedd:
Os ni wyr un dyn pan cyſco,
Pwn a wna ai codi ai peidio.

Achos da i ddyn gan hynny,
Tyn yr elo'r nos i gysgu,
Lwyr ymgweiria fynd at Ddduw,
Rhag na chotto mwy yn fyw.
O herwydd hyn 'rwyfi yn dwad,
Attad ti fy Nùw am Ceidwad,
Ar fy naulin heno i'mhwedd,
Am dy gymmorth a'th drugaredd.
Bydd di Gastell, bydd di Geidwad,
Bydd di graig a lloches ddifrad,
Im castellu yn ddibryder,
Heno rhag pob anesmwythder.
Y mae 'r Llew sy erioed heb gysgu;
1 Pet. 5. 8. Ddydd a nos a chwant im llyngcu;
Ac ni wela'i lun i rwystro,
Oni chedwi di fi rhagddo.
Derbyn fi gan hynny ith fynwes,
Dôd fi rhwng dy ddwy-fron gynnes;
Fel y gallwi 'n esmwyth orwedd,
Heno 'm mreichiau dy drugaredd.
Psal. 17. 8. Arglwydd tanna droswi d'adain,
Cadw fi rhag bradeu 'r filain;
Fel y gallwi yn ddibryder,
Gyscu deni mewn esmwythder.
* Llû, Psal. 34. 7. Gosod * wersyll oth Angelion,
Im castellu rhag pob ofon;
Pâr ir rhain fy llwyr ddiwallu,
Yn dy goel tra fyddwi 'n cyscu.
Psa. 34. 15. Bydd dy hun â'th rasol lygad,
Goruwch y rhain yn fyng wiliad,
Nâd i neb-rhyw ddrwg fy nrygu,
Na thramwyo lle bwi 'n cyscu.
Rho lonyddwch ac esmwythder,
Immi heno a phòb amser:
Rho im henaid wir ddiddanwch;
Rho im Corph ei hûn a'i heddwch.

Ac

Ac rhag immi ſyrth im barnu,
Gar dy fron pan byddwi 'n cyſgu,
Fad im fyned yn dduwybod,
Byth im gwely yn anbarod.
Nâd im roddi cwſc im llygaid,
Nes ymbilio a thi 'n dambaid,
Am gael pardwn am y cwbwl,
Ar y wnaethoi maes o'th feddwl.
Pâr im adde fy holl gamwedd,
Am holl wendid am hanwiredd,
Fel y gallwi gwedi hadde,
Gael maddeuant gennyd tithe.
Pâr im wylo ac alaru,
Am fy 'ngwaith mor rhwydd yn pechu,
A 'mofydio 'n dôſt gan gynddrwg,
Y fu muchedd yn dy olwg.
Pâr im fyned mor ddifeiriol,
Hefio im gwely ac mor ddeddfol,
A pha gwppwn na chawn noſwaith,
Mwy i edifaru 'r eilchwaith.
Pâr im grio 'n daer am bardwn,
Er mwyn Chriſt a'i waedlyd * halliwn,
Am y wnaethoi erioed o feie,
Fel na byddo un heb fadde.
Golch fi oddwrth fy meiau 'n llwyr ddilwys,
Yng waed Chriſt yr Oen a'm prynwyr,
Cladd fy mhechod yn y melfed,
Nâd ef eilchwaith adgyfodi.
Nâd fôd un om ſhaidd fynai,
Yn dy lyfyr heb ei gofrestri,
Rhag i hwnnw fy ngwrthwyneb,
Gar dy fron pan ddelwyb * barbyddoliaeth.
Pâr im fôd ar wyſ
Ddydd a nôs pôb
Ac olew im lamp,
Yn diſgwyl Chriſt

Gydag adde of pechod, cyn cael trugaredd, rhaid credu yn Griſt, ac ymadel a phechod. Act 13.38, 39. Dih. 28.13. Jac. 4.9.

* Ddioddefaint.

Mat. 22. Luc 12.35, 13. Mat. 25.4.

Diogela 'nghalon egwan,
Fôd yn ſiccr immi gyfran,
O'r dedwyddwch y bwrcaſſodd,
Chriſt iw frodyr yn y nefoedd.
Weithian Arglwydd mi orweddaf,
Ac mewn heddwch myſi gyſgaf;
Cans tydi o Dduw 'r diddanwch,
Am oyſlei mewn diogelwch.

Myſyrdod pan dihuner o gyſgu ganol nôs.

MOr hyfryd ac mor weddus,
Yw canu i Dduw yn rymmus,
Ganol nôs pan bo pôb dyn,
Yn cyſgu hûn yn ſelus.
Pſ. 92. 1, Mor dda, mor dawys, mor ddyledus,
2. Yw molt ei Enw 'r bareu:
A myſyrio yn ddi-dawl,
Am dan ei amal ddoniau:
A deffro 'r corph cyſcadur,
A chalon barod bryſur,
I glodforu enw Duw,
Peth hyfryd yw i wneuthur:
A chyduno talm a'r gwely,
Pſal. 119. Fel Dafydd yn ſoliannu,
62. Ar ein dau-lin ganol nos,
Yn ddi-ſtin dros ein helpu:
A chofio ei drugaredd,
Ei gymmorth a'i ymgeledd,
I blant dynion bôb rhyw bryd,
O ddechreuad tryd i ddiwedd:
A rhoi ar hwyr y gwely,
Pan byddo 'n byw yn rhyddid,
Glod a molawt parhaus di-nam,
Ar poet Dduw i'n rhoi yn helpu.

Clôd a Gallu. Diolch moliant,
Gwîr anrhŷdedd, a gogoniant,
Y ſô nôs a dydd ir Drindod,
Sydd bob amſer yn ein gwarchod.

Pſalm 23.

FY Mugail yw 'r Goruchaf,
Pa fôdd gan hŷnny ffaelaf?
Trwi 'n ymddiried yndo fe,
Ni edy eiſie arnaf.
Ŷ mae ef im caſtellu,
A'i ras, a'i rym o doetu,
Fel na ddichon gwŷr na gwŷrain,
Na Diawl, na dŷrys ſy nrŷgu.
Y mae ef im porfeła,
Mewn dolydd o'r † areilia, † hyfrydaf
Lle mae dyfroedd ſawel iawn,
A Thîr yn llawn o borfa.
Pan elw'i drôs ei lwybre,
Fe'm cyrch i eilchwaith adre,
Ac er mwyn ei enw ei hun,
Fe'm try ir ſyn ſydd oze.
Ac or digwydda weithie,
Im rodio yng hyſgod Ange,
Nid rhaid immi ofni vn,
Cans Duw ei hun am cadwe.
Ŷ mae ef yn brẏſennol,
Im bachub yn waſtadol:
Ai wialen wenn, a'i ffach, a'i ffonn,
Am gwna i yn * llon aniaſol. * Llawen iawn.
Er cynſſordd im a chyſſur,
O Anfodd ſy ngwrthnebwyr,
Rhows im ford gyſoethog iawn,
A Seigie 'n llawn o lawnder.

Eneiniodd f' Arglwydd bekyd,
Fy mhen ag oyl yn hyfryd:
Ac fe wnaeth fy mwrlwn 'n llawn,
A'i radlawn ddawn a'i olud.
Ei fwynder a'i drugaredd,
Am dilyn hyd y diwedd;
Yn ei Demel tro ynwi chwyth,
† Trigfa. Y bydd fy nyth am † hannedd.
Ir Tad, ir Mab, ir yſpryd,
Ir Drindod, undod hyfryd,
Y bo clod a moliant mawr,
Bob dydd, bob awr, bob ennyd.

Y môdd y dlye ddyn graſſol ddeffro ei gorph ai enaid genol nôs i glodfori Duw.

Pſal. 103. 1, 2. Dihûn, dihûn o gyſgu,
Fy enaid bâch prawf ganu
Clôd a mawl o Galon brûdd,
Ir Arglwydd ſydd ith helpu.
Dihun, dihun, mae achos,
Id wiliad fel yr Eos,
I glodfori d' Arglwydd mawr,
Yeb gyſgu awr oz bir nos.
Dihûn, Dihûn a chofia,
Drugaredd y gorucha,
A'r môdd ith helpodd prynwr Crêd,
Er pan ith 'anedd gynta.
Yſe yw d' unig helpwr,
Dy nawdd, dy nerth, dy lwccwr,
* Arglwydd, &c. Dy G.ziſt; dy Graig; dy gadarn * Jor,
A'th dynnodd o't cyfyngdwr.
Fe'th greawdd cyn berffeithied,
Joan. 8. 36. Fe'th dynnodd o gathiwed,
Fe'th adgenhedlodd o'th ddrwg rân,
Ai Yſpryd glan bendigedd.

Fe'th

Fe'th alwodd o bleth deilion,
I gredu 'r fengyl dirion,
Fe'th grfiawnhaodd yn rhad trwy ffydd,
Yn Ghrift d' Achubydd ffyddlon.
Yn foethus iawn fe'th borthodd,
Yn drefnus fe'th ddilladodd,
Fe'th dderchafodd i fawr fraint,
Rhag cwrp a haint fe'th gadwodd.
Fe rotos id enw bythyd, Eſay 56.5.
A * chredit a ſybetnyd, * Cymmeriad.
Yddwch, llwyddiant, gras a dawn,
A llawer inwn o ffudd 1 Cor. 3.
Fe wnaeth id fyw mewn cariad, 21,22,23.
Hawddgarwch a chymmeriad,
Gydâ phob glân * ſort o ddyn, * Fath.
Heb gâs gan vn or teir-gwlad,
Fi phallodd erioed etto,
D'r peth y caet ti'n geiſio, Gen. 32.
Er na baeddyt feyer taer, 10.
D'r bziwſion ar ei ddwylo,
Nid oes vn dyn ag 'aned,
Sydd arno fwy o ddyled,
I glodfori 'r vn Duw tri,
Nag ſ' arnat ti * or parthred. * Oiplegid.
Dibun gan bynny a chofia,
Garedigrwydd y gorucha,
Ar modd i'th helpodd pzynwz Cred,
Er pan ith aned gynta.
A thra fo id ben a thafod, Pſal. 146.
Mynega byth ei fawrglod, 2.
Ai ddaioni yn ddi-ddal,
Tra chwyth ac anal ynod.
Ir Tâd, ir Mâb, ir Yſpryd,
Ir Drindod undod hyfryd,
Y bo Clod a Moliant mawr,
Bob dydd, bob awr, bob enryd.

Diolch am etholedigaeth ar amryw ddoniau yſprydol.

Nid yw 'r donie hyn yn perthyn i bawb, eanys er bod llawer gwedi ei galw, etto ychydig a ddewiſwyd.

O Argłwydd Dduw goruchaf,
Pa ddull, pa fodd y gallaf,
Roi it ddiolch llawn ar llèd,
Fel y mae 'r dyled arnaf?

Cn gwneuthur nef a daiar,
D'th ras yn Ghriſt a'th ffafar,
Eph. 1. 4. Di 'm detholaiſt fod yn un,
D'th blant dy hun yn gynnar.
Di 'm creaiſt inne o'r priddyn,
Oedd frwnt a gwael ei eulyn,
Ar dy lûn a'th wèdd dy hun,
Yn lana dŷn o'r weryn.
Di 'm tynnaiſt yn dra iluniaidd,
D groth fy mam yn berffaidd,
Lle gallaſſyd f'n rhoi maes,
Yn grippil cas angrhaidd.
Di 'm gwnaethoſt inne 'n Griſtion,
Ym mhlith dy bobol ffyddlon,
Lle gallaſſyd heb ddim dyſc,
Fy'n rhoi ym-myſc Iddewon.
A chwedi Adda ngwerthu,
I Satan gynt wrth bechu,
Di am prynaiſt o'i law 'n rhad,
A gwerthfawr waed y Jeſu.
† *Arbedaiſt* Ni † Speriaiſt roddi i farw,
Dy unig fab i'm cadw,
* *Grogi.* Ac i * hongian ar y groes,
Dan lawer loes oedd chwerw.
Tit. 3, 3. 4, 5, 6, 7. Di'm adgenhedlaiſt gwedyn,
I fod yn anwyl blentyn,
It trwy fabwys prudd a gras,
Pan oeddwn was a gelyn,

Di

Di aethoſt yn Dâd im-mi,
A minnau 'n blentyn itti; Joan.1.12.
Di'm ail wnaethoſt ar dy wedd,
Yn tiſedd i'r gôleuni. Eph.2.10.
Di'm gelwaiſt inne beſyd, Jac.1.18.
A'th air, a'th nefol Yſpryd,
O blith miloedd o rai cas,
I gaffel gras a iechyd.
O blith y bobol feddwon,
A'r mûd, a'r dwl, a'r deillion,
Di am gelwaiſt âth air * dwys, * Pwyſ-
I fonwes d'eglwys dirion. ſawr.
A gwaed dy fab di'm goleuhaiſt,
A'th Yſpryd di'm ſanctteiddiaiſt;
Rhan o'th natur rhoiſt i mi; 2 Pet.1.4.
Am pechod ti dirymmaiſt. Rhuf.6.5.
Ac er fy môd yn ſarnllyd, Rhuf. 3.
Am gweithred yn frycheulyd, 24,25,26.
Di'm cyfiawnhâiſt, o'th rás yn rhâd,
Trwy ffydd yngwaed d'anwylyd.
A rhoiſt i'm gadarn obaith, 1 Theſ.4.
Er immi farw unwaith, 13,16,17.
O ran y cnawd, pan del y cri,
Y caf gyfodi 'r eilwaith:
A derbyn yn † ddiffuant, † Ddidwyll
Gan f' Arglwydd wîr ogoniant, Col.3.4.
(Er mwyn Chriſt) a nefol fraint,
Ym-mhlith y ſaint † triwmphant: † Ag ſydd
Lle caf fi wir lawenydd, yn gorfole-
A beddwch yn dragywydd, ddu yn y
Parch, anrhydedd, tra ynwi chwyth, nef.
A gwynfyd byth na ddarfydd. Pſa.16.11.
Am hyn o ddoniau 'ſprydol,
Fy nhâd am Harglwydd nefol,
Rwi'n rhwymedig ar fy llw,
Glodfori d'enw graſſol:

A thro dim deall genni,
Yn ddyfal dy addoli,
A'th foliannu bob yr awr,
Am dan dy fawr ddaioni.
Ir bael Dad rhwyf a'n creodd,
Ir Jeſu rhwn a'n prynodd,
Y bvddo clod a mawl bob cam,
A'r Yſpryd a'm ſancteiddiodd.

Gweddi yn erbyn Gorthrymder Gwrthnebwyr.

DIhun, Dihun, pa ham y cyſcaiſt?
Erioed hyd hyn fy Nuw ni heppiaiſt:
Nid Baal wyt: o danfon ſwccwr!
Tynn dy wâs o doſt gyfyngdwr.
Sych fy neigreu, Torr fy Magal,
Gwared F'enaid, llaeſa 'ngofal,
Gwêl fy nghyſtydd, clyw fy nghwynfan,
Barn fy hawl, rhyddhâ fi weithian.
Fy nghraig i wyt, o nâd fi ſyrthio!
Fy nhwr cadarn; nad ſ'anrheithio.
† *Arglwyddd.* Fy Nuw, fy † Ner, o dere im helpu!
Fy Neſawl Dâd, Nad fy ngorthrymmu.
Galluog wyt, di allu helpu,
Vnig ddoeth, y modd di medru,
Trugarog Dâd, oh dere a ſwccwr!
Pſal. 46. 1. Hawdd yw'th gael mewn toſt gyfyngdwr.
Gwradwydda fwriad fy ngelynion,
* *Lleiha.* * Tola falchder fy nghaſeion:
Gwaſcar gyngor tyrfa waedlyd,
Er mwyn Chriſt Rhyddhâ fi o'm penyd.
† *Amddiffynſa.* *DUw fy ngrhaig, am Twr, am † Nodded,*
Duw fy Iechyd am ymddiried,
Goſtwng gluſt, a gwrando 'ngweddi,
Mewn cyfyngder a gofydi.

Duw

Duw rhoiſt gennad i'm gelynion,
Fy ngorthrymmu heb achoſion,
Am difethu 'n llwyr gan mwya,
Os tydi ar frys ni'm helpa.
Di roiſt gennad i eſtroniaid,
Lwyr amcanu difa f'enaid,
A'r ſawl nad wi 'n nabod etto,
Lwyr amcanu fy anrheithio.
Rhai na wn o ble y henyn,
Rhai na wnaetho i ddim iw herbyn,
Rhai na chanfu 'rioed fy llygaid,
Sydd yn ceiſio ſpeilio f'enaid.
Arglwydd maent hwy gwedi'm maglu,
Ac yn barod im difethu,
Oni ddoi di ym-mrhyd â ſwccwr,
Im gwaredu om cyſyngdwr.
Deffro o gyſgu f'ynig Geidwad,
Mae fy llong mewn trallod irad;
O cyrydda 'r gwynt a'r tonneu,
Rhag im ſoddi yn ei rhwydeu.
Nad im llong am * taccal dorri, * *Rhaffau llong.*
Bydd di borth ac Angor immi:
Lleiſa 'r ſtorom ſy'n fy mlino,
Moes dy Law, a nâd fi ſingco.
Erchaiſt immi ddwad attad, *Pſa 50.15.*
Yn fy nhrallod, anwyl Geidwad,
Attad ti fy Nuw 'rwi 'n * trottan, * *Dyfod.*
Danfon im ymwared weithian.
Di Addewaiſt wrando yng-weddi,
Yn fy nhrallod ond im' weiddi;
Gweiddi arnad yr wi 'n waſtod;
Arglwydd weithian tynn fi o'm trallod!
Di wrandawaiſt weddi *Jonas*,
Gynt o fola 'r morfil atgas,
Di achubaiſt o'i flindereu;
Gwrando ngwaedd, ac achub finneu!

Di

Di waredaiſt *Dafydd* frenin,
Oddiwrth *Saul* oedd yn ei ddilyn;
Gwared finne o'm trallodion,
Ac o ddwylo fy ngelynion.

1 Bren. 19. Di waredaiſt hen *Elias*,
O law waedlyd gwreigin ddiras;
Gwared finne yn ſy nolyr,
O law waedlyd fy ngwrthnebwyr.

Mat. 17. 15. Di doſturiaiſt yn dra diddig,
Gynt wrth Dâd y plentyn * Hoerig;
*Gwallgofus. O toſturia wrthyf finne,
Sy'n dy ganlyn megis ynte!

Mat. 15. Di roiſt help i'r wraig o *Ganaan*,
Y ſu'n daerllyd yn ei feggian;
O rho help a nerth i minne,
Sydd am cais mor daer a hithe!

Er nad oes ym-hwer vn-dyn,
*cythrael. Rwymo 'r * Ddraig ſy'n codi im herbyn:
Etto Arglwydd mawr di allu
Rwymo hon a'i llwyr ddirymmu.

Cymmer yn dy law dy waywffon,
Cyfod, ymladd â'm gelynion;
Torr hwy ymmaith yn ei gwegi,
Nad hwy wneuthur trallod immi.

Gyrr dy Angel i waſcaru,
Sawl ſy'n chwennych fy ngorthrymmu:
Gyrr dy ſaetheu, a difetha
Sawl ſy â'i bwriad ar fy nifa.

Duw di elli 'r modd y mynnech,
Fy'n rhyddhau y maes o ortrech;
Er dy fawredd dere a chomffordd,
A gwir rydd-dyd im yn rhyw-ffordd.

Nâd im Gelyn gael fy llyngcu,
Na'm gwradwyddo, na'm gorthrymmu;
Nâd i'r Byd ychwaith gael dwedyd
Iddo gaffel arnai ei wynfyd.

Dangos

Dangos immi eglur arwydd,
O'th ddaioni a'th garedigrwydd,
Fel y gwelo 'r byd o bobtu,
Mae Tydi ſydd yn fy ngharu.
Nid wi'n ceiſio help Gwyr Mawrion,
Na Phennaethiaid, na Thwſſogion,
Ond yn unig cymmorth difrad,
Gennit ti fy *Nuw* am Ceidwad.
Nâd i minne gael fy nhwyllo,
Lle rwi 'n hollol iti 'n tryſto:
Dere weithian ag ymwared;
Ynot ti mae f' holl ymddiried.
Mae fy llygaid o'r dechreuad,
Ddydd a nos yn diſgwyl arnad:
Dere weithian im diddanu,
Arglwydd nâd im llygaid ballu.
Dere Arglwydd, dere, bryſia,
Gwared f' enaid o gyfyngdra,
Fel y gallwyf dy foliannu,
Trwy lawenydd am fy helpu.

Diolch am ymwared o ddwylo Gelynion.

ANgelion *Duw*, a meibion Dynion,
Nef a Daiar, a'u Trigolion,
Molwch *Ddnw* ar eitha'ch gallu,
Ddydd a nos am fy ngwaredu.
Mewn * Ing, trallod, a chyfyngdwr, * *caledfyd.*
Y gweddiais ar fy mhrynwr,
Ac o'r Nêf o blith Angelion,
Clybu lêf fy nghwyn hiraethlon.
Sarph oſſododdd fagal embaid,
A chroglathe i ddala f' enaid,
Rhwyd a chroglaeth Duw a'u torrwys,
F'enaid inne fei gwaredwys.

* Helodd

* *Danfonodd.* * Helodd Angel im dad-ddryſſu,
Rhows ei Yſpryd im diddanu;
Tannodd droſſwi Adain hyfryd,
Ac fe'm tynnodd o'm holl ofyd.
Duw a glybu 'ngwaedd iradus,
† *Ymbiliodd.* Chriſt † eiriolodd droſſwi 'n rymmus,
A'r glân Yſpryd a'm diddanodd,
Ac o'm trallod fe'm gwaredodd.
O molianned pob creadur,
F' Arglwydd mawr yn ôl ei nattur,
Am ei gymmorth a'i doſturi,
Yn fy ngwared o'm gofydi.
Teirw Baſan a'm cylchynodd,
Nadredd tanllyd a'm herlidiodd:
Bleiddiaid blin ac vnicorniaid,
Amcanaſſant ddifa f'enaid.
Duw a barodd i'r rhain darfu,
Pan oedd mwya eu chwant i'm llyngcu:
Duw a dorrodd gyrn a dannedd
Y Bwyſtfilod hyn o'r diwedd.
O molianned pob creadur
F' Arglwydd mawr â chalon bryſſur,
* *Gofal.* Am ei * garc yn achub f'enaid,
O rhwng cyrn yr vnicorniaid.
Gwŷr digrefydd, gwragedd gwaedlyd
Y gynllwynodd am fy mywyd,
* *Naſu.* Ac amcanſont fy * andwyo,
Difa f'enaid a'm anrheithio:
Duw ddatguddiodd eu diehellion,
Duw ddiddymmodd eu hamcanion;
Duw a ddryſſodd eu bwriade;
Duw waredodd f'enaid inne.
O molianned pob creadur
Dduw fy nghraig â chalon bryſſur,
Am ddwyn f'enaid o drallodion,
A gwradwyddo fy ngelynion.

Clôd

Clôd a gallu, Diolch, Moliant,
Gwîr Anrhydedd a Gogoniant,
Y fo nôs a dydd i'r Drindod,
Am fy 'nhynnu maes o drallod.

MEgis *Daniel* rhwng y llewod, *Arall byrrach.*
Megis *Jonas* rhwng Morfilod,
Y gweddiais ar yr Arglwydd,
Ac o'r nef fe'm clybu 'n ebrwydd.

Stoppodd safneu 'r llewod rheipus,
Ffrwynodd ên y † whâl afradus, † *Morbysg mawr.*
Torrodd awch y Sarph am llyngce,
Tynnodd f'enaid o'u crafange.

Nefoedd, Daiar, Dwr ac Awyr,
Tân, a gwynt, a phob creadyr,
Molwch f' Arglwydd mawr yn wastod,
Am fy'nhynnu * maes o drallod. * *Allan.*

Rhan o'r Psalm 69.

DUw achub fenaid gwirion,
O'r lhf a'r dyfroedd mawrion,
Sydd om hamgylch bob yr awr,
Im rhoi mewn dirfawr ofon.
Mi soddais mewn gofydi,
Sid oes sefyllfa immi:
Y ffrwd a lifodd dros fy mhen,
Yr wyf ar * barchen boddi. * *Agos.*
Mi griais nes im flino,
Fy nghèg sydd gryg gan grio;
Hir ddisgwiliais am dy ras,
Nes imi lâs ddeffygio.
Amlach yw ngelynion,
Na'm gwallt, neu 'r gro o'r afon:
A'r rhai sy eb achos im casau,
Ynt ffel, a chlai, a chryfion.

Cedyrn

Cedyrn yw 'ngwrthnebwyr
Sy'n ceisio 'm llâdd heb ystyr :
Telais iddynt fwy nâ'u rhan,
A minne yn wann difessur.
Di 'dwaenost fy ffolineb,
Am gwendid am gwirionbeb :
A'm holl feie sydd mor blaen,
bob awr o flaen dy wyneb.
Duw nâd gwilyddio o'm plegyd
Y rhai arhossant wrthyd,
Na gwradwyddo vn o'th Blant,
A'th geisiant yn eu gosyd.
Pi ddwgais lawer gwradwydd,
Do er dy fwyn di Arglwydd,
A gwrthwyneb lawer pryd,
Gan Blant y Byd trwy asiwydd.
Mi aethym yn ddieithriol,
Oddiwrth fy Mrodyr cnawdol,
Ac fel estron ar bôb cam,
Gan Blant fy Man natturiol.
Cans zel dy dy am * bystodd,
A gwawd y rhai'th wradwyddod
A syrthiodd arnaf er dy fwyn:
Duw clyw fyng-hwyn o'r ffeloedd !
Mi wylais ddeigre hallton,
Mi ymprydais ddyddie hirion,
Gan gystyddio f' enaid prydd,
O ddydd i ddydd yn greulon.
Pi wiscais sach a llydw,
Fel vn a fae mron marw,
A chalon dzist, ac wyneb tlawd,
Pes mynd yn wavd i'r meddw.
Ond mi weddiaf arnad,
Mewn pryd o Dduw fyng heidwad,
Tâd trugaredd gwrando fi,
A dwg fy ngweddi attad.

* Bwytta-odd.

Duw

Duw tynn fi o'r pydew tomlyd,
A nâd fi gwympo oddiwrthyd:
Gwared fi oddiwrth fy nghâs,
A dwg fi maes o'm gofid.
Duw nad i'r llif fy moddi,
Na'r pydew mawr fy llyngcu:
Pâd i'r ffoes fy llimpzo yn fyw,
Duw graffol clyw fy ngweddi.
Duw gwrando nghwyn iradys,
Dy fwynder fydd gynfforddys;
Tro ar fyrder at dy wâs,
Dy help a'th râs fydd felys.
Na thzo dy wyneb graffol,
Oddiwzth dy was cyfyddiol:
Kwi mewn trallod, dere ar frys,
A thynn fi o'r llys anweddol.
Nefla at f' enaid gwirion,
A thynn fi o'm trallodion:
Gwared fi oddiwrth fy mraw,
A thynn fi o Law ngelynion.
Di wyddoft beth yw f'ofen,
Am cwilydd maith a'm * gogan; * Anglod.
Mae 'ngwzthnebwyr ger dy fzon,
Duw tzo eu amcan allan.
Mae 'nghalon ymron torri,
Gan gymmaint yw ngofydi:
Ac ni feddai nêb o rym,
A ddengys im dofturi.
Duw dere ar frys im helpu,
Im cymmozth a'm diddanu;
Tynn fi o'm trallod gr mwyn Chzift,
Gwna nghalon dzift † greiawenus. † clwyfus.
O dere Farnwr cyfion,
A Barna di f'achofion;
Gwel y camwedd wi 'n i gael,
Ar ddwylo gwael elynion.

Mab

Mâb Duw bydd di Ddadleuwr,
I * bledo dros dy wſnaethwr;
Nâd ir Gelyn ddwyn ſy rhan,
Lle rwyſi 'n wann diſwccwr.
A thithe Tad diddanwch,
Cynnorthwya fi'n ſy nrhiſtwch:
Cwyn ſy nghalon dytſi heb ffael;
A phar im gael llonyddwch.
Dwg gymmorth im drachefen,
O'th Jechydwriaeth lawen;
A'th hael yſpryd cynnal fi:
Nâd drallod dorri 'nghefen.
Par immi glywed beunydd
Dyfoledd a llawenydd:
Fel y chwarddo 'nghalon wann,
Y ddyrllitwyd gan dy gerydd.

* *Ddywedyd.*

Pſal. 51. 8, 12.

Pſalm 30. *Diolch am ymwared o gyſtydd.*

OR Dwſt, o'r dom, o'r dyrfa,
Or Llywch, o'r Llaid, o'r Llaeca,
Di 'm derchefaiſt yn Duw Tri,
Gan hynny mi 'th folianna.
Di nadaiſt im Gelynion,
Gael arnai wyn eu calon,
Pan yr oeddwn glaf a gwann;
Yn gorwedd dan dyallodion:
Mi lefais arnad Arglwydd,
Rhag mynd i'r bedd trwy wradwydd:
Di wrandawaiſt ar fy llef,
Rhoiſt help cyn neſ yn ebrwydd.
Gwaredaiſt f'enaid bytrpyd,
Rhag mynd i uffern danllyd,
Am torph egwan, nyſ ei wedd,
Rhag mynd i'r [illegible]

Gan

Gan hynny meibion dynion,
A'r Sainct, a'r holl Angelion,
Cenwch foliant un Duw Tri,
Am * ddelo â mi mor dirion. * *Wneuthur.*
Pi pberu ei lid ond ennyd,
Ei † pedd ſydd well na bywyd: † *Heddwch.*
Dy * Fir a erpŝ dros bzydnawn, * *Digoſaint.*
Ar bozeu cawn lawenyd.
Tra fum i yn llwyddiannus,
Mi ddywedais yn rhyfygus,
Na'm ſymydyd tra fawn byw,
Ond y cawn fyw 'n ſin-felus.
Dz Arglwydd o'th ddaioni,
Di fuoſt gryſder imi,
Pes itt ddigio wzth dy was,
Am troi i † gas anigri. † *Gyfiawn.*
Pan troeſoſt ti dy wyneb,
O achos ſ'annuwioldeb,
Yno y ſyrthiais bob yr awr,
I drallod mawr diereb.
Ac yno y lleſais Arnad,
Yn daer, yn doſt, yn irad,
Am doſturio wzthi ym-mhzyd,
A * ſpario mywyd † anllad: * *Arbed.* † *Diriaid.*
Pa lès o Arglwydd hyfryd,
Y gae oddiwrth fy mywyd?
Pan deſcynnwi 'n doſt fyng wedd,
I'r pwll a'r bedd llydylyd.
A fydd i'r llwch glodfori
Dy Enw di o ddifri?
A fynegaf dy wir fy Naf,
Pan byddaf gwedy trengi?
Clyw Arglwydd, moes drugaredd,
A rho gynnorthwy rhyfedd,
I mi druan doſt fy nghâs,
Yn ôl dy ras bendigedd.

Di roeiſt o Dduw yn hygar
  Lawenydd yn lle galar,
A dioſcaiſt fy ſach-wiſc,
  Pan oeddwn myſc rhai 'n trydar.
D Argiwydd ſy Duw graſſol,
  Rhoſ ddiolch itt' yn dragwyddol,
D herwydd ti 'm gwarcdaiſt i,
  A'ſh koli di yn hollol.

Am Ddiwedd y Byd.

PAwb ſy'n chwennych dyſgu 'r pryd,
Y daw Chriſt i farnu 'r Byd:
Rheitach yw i bob rhai ddyſgu,
Ymbartoi cyn mynd i barnu.
  Ffôl o o beth i feibion dynion,
Geiſio Gwybod mwy nâ Angelion,
A deallu wrth draws amcan,
Ddirgel gwnſel Duw ei hunan.
  Nid oes dŷn, na Diawl, nac Angel,
All deallu dim o'i gwnſel,
Na'r holl fŷd yn abal dadclo,
Vn cyfrinach y ſo gantho.
  Ofer yw i neb chwennychu,
Nabod dim y ſo Duw 'n gelu,
Mar. 13.32 A mynegi wrth draws amcan,
† Sef ſel yr oedd eſe yn ddyn. Beth nas † gwydde Chriſt ei hunan.
  Dyſc gan Ghriſt y peth hyſpyſlodd,
Na chais wybod dim y gelodd:
Deut. 29. 29. *I ni perthyn a ddatguddiwys,*
I Dduw 'r cwbwl nas mynegwys.
  Na chais wybod tra fech byw,
Ddim o ddirgel bethau Duw;
Ac or ceiſſi mae 'n ddiogel,
Boen a chwilydd am dy drafel.

Y mae 'r môr yn boddi llawer,
Sydd yn chwennych gweld ei ddyfnder,
A'r haul wenn yn dallu llygaid,
Pawb edrycho arni 'n ddirraid.
Dydd y farn ſydd ſiwr i ddyfod,
Y pryd nid oes ond Duw 'n ei wybod:
Ffôl yw 'r dyn y geiſio † drogan
Y dydd, nas gŵyr ond Duw ei hunan.
Dweded pawb ei dewis chweddel,
Nid oes dyn, na diawl, nac Angel,
Wyr y dydd, na'r awr, na'r ſwyddyn,
Y daw Chriſt i farnu arnyn.
Gwiliwch bawb a byddwch barod,
A diſgwyliwch nes ei ddyfod;
Ar y dydd a'r awr nas gwypoch,
Y daw Chriſt yn ddirgel attoch.
Jago a Pheder gynt ofynnodd,
I Grist, cyn ei ddercha ir nefodd,
Athro, dangos cyn dy ddrycha,
I ni 'r pryd ar dydd diwetha.
Chriſt attebe ei ddiſcyblion,
Nid perthynas i blant dynion,
Wybod Cwnſel y Gorucha,
Am y dydd a'r awr ddiwetha.
Mae Duw 'n cadw hynny 'n ddirgel,
Iddo ei hunan yn ddiogel:
Gwiliwch bawb, a byddwch barod,
Nes y dêl ni chaiff neb wybod.
Nid yw'r doetha o blant dynion,
Na'r anwyla o'r Angelion,
Yn deallu hyn o Amſer,
Gweglwch gredu chwedleu ofer.
Elias gynt, medd rhai, y ddwede,
Y parhau 'r byd, chwech mil o ſwydde,
Yn ôl hynny fe ddiweddid,
Drwy Dân poeth, nes ail * renewid:

† *Rhagſynigi.*

Mat. 25. 13.

Mar. 24. 3, 36. Act. 1. 7.

* *Adnewyd*

† *Agos.* Dwy fil heb vn Gyfraith † haychen,
Dwy fil dan gyfreitheu *Moeſen,*
Dwy fil dan Efengyl *Feſu,*
Or cae bara cŷd a hynny.
Tair oês meddant ſydd ir byd,
* *Sef yn Scrifennedig.* Vn * heb gyfraith oll i gyd;
Nall dan drwm lwyth gyfraith Foeſen,
Drydedd dan y fengyl lawen.
Y ddwy oes gynta aethont heibio,
A'r drydydd oes ſy'n para ſtto;
Hyd pa hyd y peri weithian,
Nis gwyr neb ond Duw ei hunan.
Mil a chwechant aethont heibio,
O'r oes hon ac vgain Cryno;
Fe all pawb wrth hynny wybod,
Nad oes fawr o hon heb ddarfod.
Pawb o'r doethion a gyttuna,
Mae byrra oes yw'r oes ddiwetha;
Os er mwyn y detholedig,
Hi fydd byrrach nid ychydig.
1 Joan. 2. 18. *Ifan* alwe 'r oes hon ymma,
Yn ei ddyddiau'r oes ddiwetha;
Os diwetha 'r amſer hynny,
Mae hi'n awr ynrcn Terfynny.
Diwedd pob peth oedd yn neſſid,
1 Pet. 4. 7. Pan oedd *Peder* yn y Pulpid;
Nid oes lûn nad ydyw'r diwedd,
Nawr wrth hynny'n agos rhyſedd.
Yn amſer *Paul* yr oedd gan mwya,
Yr oês a'r dydd, a'r awr ddiwetha,
'Rwan yn ein hamſer ninnau,
† *Mynyd yw'r trugeinfed ran o awr.* Mae'r diwetha or † mynudau.
Y byd ſydd gwedi mynd yn Gleirchyn,
Ac yn Grippil, medd ſaint Awſtin;
Mae ê 'n cerdded ar ffynn Baglau,
Nid oes nemmawr iddo o ddyddiau.

Gwiliwn

Gwiliwn bawb a byddwn barod, Mat. 24. 33.
Mae 'r dydd mawr yn agos dyfod,
Mae medd Chriſt ymron y dryſſau.
Trwſſiwn bob rhai ein * Luſernau. * *Lampau.*
† Certen yw y daw ar fyrder, † *Siccir.*
* Ancertennol ydyw 'r amſer; * *Anhyſpys.*
Pwy cyn gynted nis gwyr vn dyn,
Byddwn bob awr ar ein † rofyn. † *Yn ymbar atoi, i gyfarfod à Chriſt.*
Nid oes dyn medd Chriſt ei hunan,
Wyr y dydd a'r awr yn gyngan,
Nac vn Angel dctholedig,
Na neb ond y Tâd yn vnig.
Ofer yw gan hynny i ddynion,
Geiſio † maneg yr amſeron, † *Mynegi.*
Y mae 'r Tâd yn gadw 'n gyngan,
Yn dra dirgel iddo ei hunan.
Etto *Napeir* enwa 'r flwyddyn,
Y gwna Duw ar bob peth derfyn,
Ac y bydd y flwyddyn hynny,
Cyn mil ſaith cant o oes *Jeſu.*
Dweded pawb ei dewis chweddel,
Nid oes dyn, na Diawl, nac Angel,
Wyr yr awr, na'r dydd, na'r flwyddyn,
Y gwna Duw ar bob peth derfyn.
Byddwn barod bawb gan hynny,
Edifarwn heno, heddu:
Ar y dydd ar awr nas gwypon,
Y daw Chriſt yn ddirgel atton.
Fel na nabu ſerchog *Rachel*,
Oi † thymp nes mynd ar ei thrafel, † *Amſer eſcori.*
Felly ni chaiſ dynion nabod,
Dydd yr Arglwydd nes ei ddyfod.
Pan daeth amſer *Rachel* wiſci,
Ar ei phlentyn bâch eſcori,
F'orfu eſcori ar y bachgen,
Ar y ffordd dan fôn y dderwen:

Felly gorfydd ar y ddaiar,
Sy'n beichiogi er yn gynnar,
Gwympo i eſcori ar y meirw,
Pan del vdcorn Chriſt iw galw.
Fel y daeth y Tân ar Brwmſtom,
Yn ddiſymmwth am ben *Sodom*,
Luc. 17. Felly daw y Dydd diwetha,
28,29,30. Pan bo'r byd yn cyſcu 'n ſmala.
Ni wyr nèb o'r awr na'r amſer,
Byddwn bôb awr ar ein pryder,
Mat. 25. 4. A'n Luſernau yn ein dwylo,
Gydà'r merched call yn gwilio.
Mae 'r arwyddion gwedi cerdded,
Y fynegodd Chriſt cyn blaened,
Ond bôd 'chydig o'r *Iddewon*,
Etto heb gredu 'r fengyl dirion.
Mat. 24. 9. Fe ferthyrwyd y Poſtolion,
& Act. 12. 2. A mil miloedd o'r Chriſtnogion,
Ym-mlhaid y ffydd a'r efengyl;
Fe wyr holl-gred hyn yn rhigil.
Luc. 19. Fe ddiſtryw wyd *Caeruſalem*,
43,44. Nid oes maen ar faen lle gwelem;
Mat. 24 2. Hitheu 'r Demel fawr y loſgwyd,
A'r *Iddewon* a waſcarwyd.
F'aeth y fengyl hygar hyfryd,
Mat. 24. Ar farch gwyn ar draws yr holl fyd:
14. Nid oes Cornel dan y nefodd,
Na bu 'r fengyl ynddo 'n rhyw-fodd.
Nifer mawr o Griſtiau ffeilſton,
Mat. 24. 24 Yng-rhèd ac angrèd y godaſſon,
* *Twyll.* A thrwy * hocced Tád y celwydd,
Troeſont lawer i gam-grefyd.
Mat. 24. Rhyfel blin rhwng Twrc a Chriſtion,
6,7. Y fu 'n fynych iawn ni glywſon:
Sôn mawr ſydd am ryfel etto;
Rhoed Duw hedd ir ſawl ai caro.

Mewyn

Newyn mawr a thoſt ddrudaniaeth,
Y fu'n llawer gwlad yſowaeth;
Haint; a Phlág, a chwarren waedlyd;
Y fu'n hwyr ar hyd yr holl-fyd.
Daiar grún y fu o'r mwya,
Nes ſyrthio Temel fawr Ddiana,
A bwrw lawr y Trefydd mawrion, Luc.21,11.
Twre a cheſtyll yn † ſebwrthon. † Gan-dryll
Rhaul † ecclipſodd or' Tywylla, † Dywyllodd.
Nes mynd dydd yn nôs gan mwya:
A'r mór mawr aeth dros y bancau, Luc.21.25
Boddodd miloedd o eneidiau.
Y mae * *Anghryſt* ynte'n rhochain, * Y Pab.
Ys llawer dydd yn Eglwys Rhufain,
Ac yn † niwrddro 'r Saint heb orphwys, † Lladd.
Eiſiei alw 'n benn ir Eglwys. † Merch a mam yn y gyſraith.
Cariad Perffaith ynte oerodd, *Mat.*24.12.
Ni char máb o'r Tâd a'i magodd:
Gwaudd † a chweger ſy'n * ymſowtan, Mar.13.12 * Ymdaru.
Câs gan frawd ei frawd ei hunan.
Ffydd yſowaeth ſy'n mynd lai lai, Luc.18.8.
Cred o gryn-fyd aeth yn garrai,
Aſia, *Affric*, *Græcia* ffyddlon,
Sydd yrwan heb griſtnogion.
Nid oes vn o'r holl arwyddion,
Ond dymchweliad yr *Iddewon*,
Na bont eiſwys gwedy dyfod;
Gwiliwn bawb a byddwn barod.
Y mae'r Barnwr mawr yn cychwyn, Act.10.42.
Mae ys dyddie ar ei roſyn;
Fe ddaw wrthian yn dra hoyw, 1 Theſſ. 4. 16.
I roi barn ar fyw a meirw.
Mae ef gwedi hogi gleddf,
A golymmu ei holl ſaethe,
Mae ei fwa yn ei annel,
Ac yn barod mynd i ryfel.

Mae fraich rymmus gwedi hyſtyn,
Mae ei Angelion ar ei roſyn;
Mat. 24. Fe ddaw fel y diluw tanllyd,
37,38,39. I roi barn ar bawb o'r holl-fyd.
O meddyliwn ninne am wiliad,
Ac am ddiſgwyl ei ddyfodiad,
A bod bawb a'n cyfri'n barod,
Ac yn dacclus cyn ei ddyfod.

Coſiwch Angeu.

BYrr yw'n hoes ac * Ancertennol,
* *Anſaſadwy.* Heddyw n' fyw, y foru 'n farwol;
Gynne 'n Gawr, y boir yn gelain;
Dymma gyflwr dyn a'i ddamwain.
Ni bydd ymma am ben ennyd,
Un o honom heb ei ſymmyd:
O meddyliwn am ein ſhiwrne,
Heno yſgatfydd rhaid ei dechre.
Fel y rhed yr haul ir hwyr,
Fel y treulia 'r ganwyll gwyr,
Fel y ſyrthia 'r Rhoſſyn gwynn;
Fel y diffidd tarth ar lynn:
Felly Treulia, felly rhed,
Felly derfydd pobol Gred,
Felly diffydd bywyd dyn,
Felly ſyrthiwn bob yr un.
Fel llong dan hwyl, fel pôſt dan ſawd,
Fel ſaeth at farc, fel Gwalch at ffawd,
Fel mwg ar wynt, fel llif ar ddwr,
* *Rhedeg or fyſtr.* Y * Poſta ymmaith einioes gwr.
Fel ſaeth y rhed, fel Poſt y gyrr,
Fel Cwyr y Tawdd, fel ia y tyrr,
Fel dail y ſyrth, fel gwellt y gwywa,
1 Pet. 1. 24. Fel Tarth y trig, fel Lamp y treula.

Ni ddifannwn fel y cyſcod,
Ni lwyr doddwn fel y manod,
Ni † ddiharffwn fel glaſwelltyn,
Ni ddiffoddwn fel yr Ewyn.
Ni cheir gweled mwy o'n hôl,
Nag ol Neidir ar y ddôl,
Neu ol llong aeth dros y Tonne,
Neu ol ſaeth mewn Awyr dene.
O! gan hynny, heddyw, heno,
Moeſwch i'ni bawb ymgweirio,
Fynd ar * ffrwſt, a thynnu oddiyma,
Lle na chawn o'r hir arhosfa.
Mewn Tai o glai yr ym yn trigo
Storom gron y bair eu ſyrthio;
Gwiliwn rhag ir Angeu ein ſaethu,
A briwio 'r wal Tra fom yn Cyſgu.
Fel y trewir pyſc â thryfer,
Fel y ſaethir † pheſant dyner,
Fel y torrir blodau'r ardd,
Fel y lleddir * gweunydd hardd:
Felly trewir dyn heb wybod,
Felly ſaethir yn ddiarfod,
Felly torrir gwchder dyn,
Felly 'n lleddir bob yr un.
Fel dwr diluw ar y cynfyd,
Fel tán gwyllt ar *Sodom* aethlyd,
Fel * llycheden, fel y ddraig,
Fel y gwewyr blin ar wraig:
Felly 'n chwyrn, ac felly 'n danllyd,
Felly 'n † immwngc, felly 'n aethlyd,
Felly 'n ſjin, ac felly 'n draws,
Y daw 'r Angeu ar ein * traws:
Brau yw 'n cnawd, a bâch yw'n cryfdwr,
Gwann yw'n grym, a gwael yw'n cyflwr,
Tippyn bâch o groes neu gerydd,
All yn troi a'n torr i fynydd.

† *Collwn ein harddwch.*

* *Frys.*

† *Cyllog coed.*
* *Gweirglodydd.*

* *Mellten.*

† *Dirymwth.*
* *Gwaywbod.*

Gwrach

Gwrach all ladd y Cawr â chogail,
Blewyn bâch all dagu'r bugail,
Drân ar draws all ladd yr hwſmon,
Duw mor * ddiſerth yw plant dynion.
* Dirym. Y gwann, y gwael, y dwl, y dall,
Y lâdd y cryf, y gwymp y call;
† Drel. Y † bwr di-barch, â maen nid mawr,
A friwia 'n caer, a ddifa 'n Cawr.
Beth yw dyn wrth hyn ond tarth,
A mwg, a niwl, a gwellt, a gwarth,
A gwydyr crin, a rhew, a rhoſſyn,
A ſtên o bridd, a gwynt, ac ewyn.
Y dewr, y doeth, y gwych, y gwalchaidd,
Y cryf, y call, y capten cruaidd,
Ein pen, a'n pont, a'n grym, a'n gras,
Y gafodd gwymp gan angeu câs:
Fel y cwymp holl ddail yr allt,
Fel y † croppia 'r gwelle 'n gwallt,
† Cneifia. Fel y gwywa lili 'r maes,
Fel y tyrr y gwydyr glâs:
Felly gwywn, felly tyrr,
Felly * craccia 'n bywyd byrr,
* Tyrr. Felly croppiſr einioes dyn,
Felly cwympwn bob yr un.
Fel tŷ bugail ein ſymmydir,
Fel ſtên briddlyd ein candryllir,
Fel dilledyn y darfyddwn,
Fel y llwydrew y diflannwn.
Ni chawn aros mwy nâ 'n tadau,
Awn ir ffordd yr aethont hwyntau:
Rhaid i'n fynd i wneuthur cyfri,
*A rhoi * rhwm i eraill godi.*
† Lle. *Nid oes lle in' aros ymma.*
Ond dros ennyd i bafotta:
Gwedyn gorfydd ar bawb ſymmyd,
Fynd ir ffordd yr aeth yr holl-fyd.

Y mae 'r angeu glâs â'i fwa,
Yn ein herlid ym-mhob tyrfa:
Nid oes vn-dyn all ddihangyd.
Rhag ei ſollt âi ſaeth wenwynllyd.
Mae ê'n ddirgel yn marchogaeth,
Ar farch glâs ym-mhob cenhedlaeth:
Nid oes dyn all diangc rhagddo,
Aed ir wliâd ar mann y mynno.
Er bôd *Haſael* gynt nâ 'r ewig,
Er bôd *Sawl* fel eryr ffrolig,
Er bôd *Jehu* 'n gynt nag ynte,
Ni ddihangodd vn rhag Ange.
Er gwroled gwr oedd *Sampſon*,
F'orfu * ildo ir angeu digllon:
Felly gorfydd arnom ninnau,
Pyt fae ei gryſder yn ein breichiau.
Alexander y † gwngcwerodd,
Yr holl fyd y ffordd y cerddodd;
Angeu gwedi 'r * concweſt ſceler,
Y gwngcwerodd *Alexander*.
Lladdodd angeu bôb Cwngcwerwr,
Lladdodd *Galen* y phyſſygwr,
Lladdodd *Luc* y meddyg goreu;
Pwy all ddiangc mwy rhag angeu?
Fel y † damſing meirch Rhyfelwyr,
Dan eu traed bôb * ſort o filwyr;
Felly damſing angeu diriaid,
Y Brenhinoedd fel begeriaid.
Lladdodd Angeu *Abel* wirion,
Lladdodd Angeu Sanctaidd *Aaron*;
Lladdodd *Cain* a *Cham* yſcymmyn:
Nid yw'r Angeu 'n arbed vndyn.
Pharo 'r † Prins, ac *Eli* 'r ffeiriad,
Eſay 'r Prophwyd, *Joel* yr * vnad,
Noah 'r † Patriarc, ar hen Dadeu,
Y ddifethwyd gan yr Angeu.

* *Ymoſbwng.*
† *Orchfygodd.*
* *Orucha-ſiaeth.*
† *Sathra.*
* *Muth.*
† *Tywyſog.*
* *Barnwr.*
† *Ucheldad*

Fel

Fel n' arbede *Herod* greulon,
Ladd y bychain mwy nâ'r mawrion;
Felly gwn nad arbed Ange,
Hèn nac ifangc mwy nag ynte.
Pe rhoed iddo Aur yn bwnnau
Mil o wledydd a'i Coronau,
Ni chaed gantho Arbed bywyd
Dyn, dros Awr, Pe rhoed yr hollfyd.
Ni chaiff neb * ganlyniaeth gantho,
Er † ymhwedd ac er ceiſio,
Mwy nac y Cae *Bilat* ddigllon,
O'i ganlyniaeth gan Iddewon.
Ni ry Angeu Pan y delo,
Awr o * resbyt i ni ymgweirio,
Nac vn rhybydd o'i ddyfodiad,
Mwy nâ'r Ci cyn lladd y ddafad.
Ond fel llidir fe ddaw'r Angeu,
Yn ddiſymmwth am ein penneu,
Tro ni 'n Cyſcu yn ddiofon,
Fel Philiſtiaid am ben *Sampſon.*
Os bydd diffig dim 'ir ſhiwrne,
Oyl ir lamp, na gwiſc ir Cefne,
Ni chaer gan yr Angeu melyn,
Aros inni fynd i mofyn.
Ond fel Brenin Babel ddiras,
Yn Troi *Sidrac* * whip ir ffwrnas,
Fe dry 'r Angeu bawb y granffo,
Ir ffwrn briddlyd fel ei caffo.
Fel y daw y lleidir † difiog,
Ganol nôs am ben goludog:
Felly daw yr Angeu in Cyrchu,
Yn ddiymgais tro ni 'n Cyſcu.
Fel y teru gwr â thryfer,
Byſc tro e'n gorphwys yn ddibryder:
Felly teru Angeu ddyrnod,
Ar blant dynion mor amharod.

* *Ei ddymuniad.*
† *Ymbil.*
* *Amſer.*
* *Yn ebrwydd.*
† *Gwyllt.*

Fel na wyr y glommen dyner,
Nar pryd, na'r mann y teru 'r * ffowler: * *Adarwr.*
Felly 'n hollol ni wyr vn dyn,
Na'r pryd, na'r môdd y bydd ei derfyn.
Mewn vn ffordd yr ym yn dwad,
Ir byd hwn dan wylo 'n irad;
A thrwy fil o ffyrdd heb * farcco, * *Dal ſulw.*
Rym ni'n mynd y maes o hano.
Nid oes vn mann yn ddibryder,
Na ddaw 'r Angeu glâs â'i dryfer,
I roi inni ddirgel ddyrnod;
Ym mbob mann, *och! byddwn barod.*
Wrth droi 'r defaid mewn lle dirgel;
Y daeth Angeu am draws *Abel:*
Gwachel dithe gael ei ddyrnod,
Wrth droi ddautu dy nifeilod.
Ar y genffordd wrth ſniwrneia,
Y bu farw *Rachel* fwyna:
Wrth ſhiwrneia gwachel ditheu,
Rhag cyfarfod âr glâs Angeu.
Pan oedd holl blant *Job* yn gwledda,
Y daeth Angeu ar eu gwartha:
Nid oes * gwarant gennyd titheu, * *ſicrwydd*
Yn dy wledd rhag dyrnod Angeu.
Holophernes a fu farw,
Yn ei gwſc pan oedd ef meddw:
Gwachel dithe yn dy feddwdod,
Rhag i Angeu roi 'ti ddyrnod.
Belſazzar er maint oedd gantho, Dan. 5.
Y fu farw wrth * garowſo: * *Ymyfed.*
Wrth garowſo gwachel ditheu
Od wyt gall rhag dyrnod Angeu.
Fe rows Angeu anfad ddyrnod, Acts 12.
Ar y faingc i frenin *Herod:*
Ar y faingc y dlye Farnwyr,
Gofio Angeu mawr ei hydyr.

Saethodd

Saethodd Angeu ſaeth wenwynllyd,
1 Bren. 22. Trwy gorph *Achab* yn ei gerbyd:
* *Cerbyd.* Yn dy * Goach ymgadw ditheu,
Rhag dy daro á bollt Angeu.
†*Lleiddiad* Fe ddaeth Angeu megis † mwrddrwr,
Barn. 3. Am draws *Eglon* yn ei barlwr:
Gwachel dithe rhag ei biccell,
Trech yn gorphwys yn dy ſtafell.
Pan oedd *Difes* yn ei ſidan,
(A'i phâr foethus) oll yn hedfan,
Fe ddaeth Angeu ac a'i lladdodd;
Gwachel dithe balch ei wiſcodd.
Gwedi 'r Cerlyn adail llawer,
Luc. 12. 20 A chrynhoi dros hirfod amſer;
Fe ddaeth Angeu ac ai lladdwys,
Cyn cael profi o'r pethau gaſelwys,
* *Gwr gwladaidd cyfoethog.* Gwachel dithau 'r * Cob a'r Cerlyn,
Sy'n Crynhoi dros lawer blwyddyn,
Rhag ir Angeu dy gyrhaeddyd,
Cyn cael profi dim o'th olud.
Fe ddaeth Angeu i drywanu,
Lev. 10. 2. Dau fab *Aron* wrth Aberthu:
Wrth yr Allor dlye 'r ffeiriad,
Ofni Angeu a'i ddyfodiad.
2 Bren. 19. 35. Pan oedd *Senachrib* y brenin,
Yn y demel ar ei ddaulyn,
Fe ddaeth Angeu ac a'i lladdwys.
Ofnwch Angeu yn yr Eglwys.
Num. 25. 8. Fe rows Angeu frâth i *Zimri*,
Wrth gydorwedd gydâ *Chosbi:*
Gwachel dithe wrth butteinia,
Rhag ir Angeu glâs dy ddala.
Nynn dy Lamp, a gwiſc dy drwſſiad,
Cyn dêl Angeu 'n agos attad:
Gwna dy gownt a'th gyfri 'n barod,
Cyn dy alw o flaen y Drindod.

Bydd

Bydd di barod heddyw, heno,
Ag Oel ith lamp, a'th wyſc yn † gyfrdo, † *Gyſan-gwbl.*
Fynd o flaen dy farnwr prydd,
Y foru o boſſib ydyw 'r dydd.
Ni wyr *Peder*, ni wyr *Pawl*,
Ni wyr Angel, ni wyr Diawl,
Ni wyr Planed, ni wyr dyn,
Na neb o'n hawr, ond Duw ei hun.
Rhyd dydd, rhyd nôs, yn glaf, yn iach,
Ar fôr a thîr, yn fawr, yn fach,
Mewn Tre a gwlad, bawb byddwch barod,
Ni wys pwy wlad y cawn ni'r dyrnod.
Gweithiwch bawb tro'r dydd yn para,
Cyn cotto'r haul crynhowch y Manna:
Erbyniwch râs, tro Duw 'n ei gynnig,
Cartowch eich rhaid cyn delo'r diffig.
Cyn colli 'r * *Gôl, cyn delo 'r nôs,* * *Gamp.*
Cyn torri 'r pren, cyn cwympo ir ffôs,
Cyn cau y porth, cyn mynd ir garn,
Cyn canu 'r Corn, cyn rhoddi 'r farn.
Rhed am y chwyth, Gwna waith dy Ddaun,
Dwg ffrwyth yn † *rhin o'r gore ei ryw,* † *Rhinwedddol.*
Dos * *cwhip ir wledd a'r farn yn gyfrdo,* * *Yn ebrwydd.*
Cais dy gyfraid cyn ymado.

Cân ar y Flwyddyn 1629. *pan yr oedd yr yd yn aſiachus trwy lawer o law.*

Duw Frenin trugarog, Duw Dâd Holl alluog;
Duw Porthwr newynog, na newyna ni,
Sy'n canlyn dy ffafar, á chalon edifar,
Yn ol dy hir watwar a'th Siommi.
Er mwyn dy drugaredd anfeidrôl a'th fawredd,
Er mwyn dy wir Lifedd, Dofa dy lid:
Gwrando di 'n Gweddi, Gwdde 'n drwg nwydi,
A chymmozth em Llodi, a'n hadfyd.

Ni

Ni Bechſom yn d'erbyn, yn daran eſcymmyn,
Nes tynnu hîr Newyn, a Niwed i'n plith,
Ac amryw ddiale ſy'n gryddfu 'n calonne,
Heb allel hîr odde dy felldith.
Pi dozſom dy gyfraith ſydd gyfion a pherffaith,
Do lawer canwaith, Cyn cwnnu o'r mann,
Fel rhai a fae 'n cybiaid, na bae genyd lygaid,
I ganfod fileinaid moz aſlan.
Dy enw Gablaſſom, dy air y gaſauſom,
Dy fengyl y droedſom, yn ddibrys dan draed;
Dy ſabboth halogwyd, dy demel adaw-wyd,
Dy grefydd a lygrwyd yn irad.
Pi dozſom dy ddeddfau, fel pobol a dibiau,
Pa ddawe dialau, am ddilyn ffozdd ddrwg;
Peu rai a fae 'n credu, na bae gennyd alla,
* *Coſpi.* I'n *plago am bechu yn cyndzwg.
† *Ddangos.* Pan helaiſt gennadon, i † faneg ein beion,
Pſal. 58. 4. A'n troi ir ffordd union, yn dirion, yn daer:
Ni gauſom ein cluſtie, rhag clywed eu geirie,
Fel neidir y ſydde yn fyddar.
Pan gyttaiſt dy weiſion, in gwawdd ni rhai deilli-
† *Drigo.* Ith ſwpper yn dirion, i † dario 'n dy lys;
Pi ballſom o'r dwad, ni dzoeſom ir farchnad,
Luc. 14. A'n fferem, yn anllad anhapus.
Ni fynwn i o'r Manna, ni thrig e'n ein cylla,
Ni charwn ni ot bara a beru byth,
* *Llyſiau gwyadelig* Ond garlleg ac wyniwn, a * phannas a phompiwn,
Num. 11. 5, 6. Fel Twrchod a garwn ni 'n aryth.
Pi fynnwn ni o'r fengyl, ſy'n cnoi ni moz rhygyl,
Pi dzown ein gwegil at bon lawer gwaith;
Pi chaiſſ hi 'n cerpddu, na'n dangos, na'n dyſcu,
Mae 'n dzams yn gwzthnebu ein dzwg-waith.
Ni adwn ni'r ſcrythur reoli 'n drwg nattur,
Na'th gyfraith gymheſſur gymhwyſo mo'r traws,
† *Meddyl-fryd.* Ond byw wrth ein † ffanſi, a'n trachwant an gwegi,
Heb fynnu rheoli ein drwg-naws.

Gan

Gan hynny waith troedo dy gyfraith a'i gado,
Ni aethom ar ddidro, yn ddidrange, gwae ni;
Fal defaid a rede, o'r llafur ir falde,
Ar ol llanw eu bolie, i boeni. (mozra,
Mae 'n gloddeſt a'n traha, fel matwr dyrwg Go-
Yn lletain am waſcta, i waſch ar ein ceſt;
Ir haw byth o'u penne, nes delo diale,
I waſcu ar ein crelie a † dirweſt. † ymryd
Mae pob gradd o ddynion, yn ſychain, yn ſawrion,
Yn pechu yn greulon, yn erbyn dy Griſt,
Fel pobol wrth raſſe, a dynne ddiale,
O'r Nef am eu penne yn athriſt.
Mae 'r Feiriaid yn gadu dy bobal i bechu,
Heb geiſio eu nadd i uffern ar naid;
A'r bliar a geiſio, a'r lenggi eu rhwyſtro,
Fe gaiff ei * anfriſo yn ddiriaid. (gur, * Amharcho
Mae 'n parchus Reolwyr, (och Dduw) yn rhy ſe-
Yn gadde troſeddwyr, drift ſoddi, 'r wlad,
Heb gofpi ar cledde, na'r bobol na'r heie,
Sy'n † damnio dy ddeddfe mor irad. † Sathru
Mae 'r bobol gyffredin, fe ſtrae heb frenin, ſmaeth
Fe ffeirad ei maeſtr, yn pryſyddyn i roi
Yn dwfn yn amdy pathe, fel bobol heb gefraith,
Heb grefydd, heb dbal, heb ſtlwaeth. (on)
Mae 'r rhelbus ſwyddogion, yn ſpeilio rhai gwirio-
Yn † ewnach na'r lladron *llwyr ed yn ar hyn*) † Hyſach
A'r carfaid yn bwyttay tlodion fel bara,
Neu 'r morfil a lyngca 'r * ſgadenyn. * Pennog
Mae 'r gweilion cyffuge, a'r cut yn yr ydwared,
Mae 'r gweirch mor yn riſte heb oſtwng eu pen,
Yn † rotbain, yn bleng, heb ſynnu, o gwbio, † Yr ſlowt
Nes deſtry eu gwicco ag angen.
Mae 'r tanner a'r † twccwr, a'r *baccer a'r bwtſwr † Panwr
Gwaydd, gof, a thaylwr, a thiler a chrydd, * Pobydd
A'r hwſmyn, a'r creftwyr, a'r dilrwyth uchelwyr,
Yn mynd yn dafarnwyr dlgrefydd.

U Mae

Mae 'r gwragedd yn gado eu nyddiad a'u cribo,
'Ai gwayad, a'i gwnio, i dwymo Dwr;
Gwerthassant ei rhode, a'i cyssion, a'i cribe,
I brynu costrele Tafarnwr.
Mae'r Mwrddwr a'r gwirbiad, ar bawb y cnafan-
Ar lleidr, a'r gwilliad, a'r ffeiriad ffol,
* wrthu. A Shini a Shangco, a lisens i * wttro,
Bur, Cwrw, tobacco, heb reol.
Pe ceisie na'r Cythrel, na'i sam godi capel,
Wrth ochor dy demel, er dimme yn y dydd,
I gadw tafarndy cyhoeddys yng Hymru,
Fe gae ei gennadu yn ufydd.
Duw dere o'th arfer, a chyngor ar kyrder,
Kozr lawer o'r nifer, sy'n nafu yr byd,
Cyn bwyttont ei gilydd, cyn nafont y gwiredd,
Cyn llygront dy lan gretydd hekyd.
* Forthus. Mae'r gweision mor * ddainti, na fynnant hwy gor-
† Cadw stwr. Ond gwyn fara eu meistri, neu † fustro a wnant,
A'r merched ar gyflog, ond odid yn feichiog,
Am fod yn rhy wressog meddant.
Mae pob rhyw o alwad, yn ddibris ain dyddie,
Yn ceisio ei codiad, ai cadw ei bure,
Heb geisio d' ogonsant ti Arglwydd ein Iwyddi,
Na'th fawrglod, na'th koltant na'i 'molyn.
O achos gan hynny, fod pawb yn troseddu,
A phob Gradd yn pechu â'i buchedd ar draws,
Di geisiaist trwy fwyndra, ac ennyd o wascfa,
I'n cyffro i wella ein drwg-naws.
Yn fwyn ac yn serchog, fel Arglwydd trugarog,
A fae yn dra chwannog, in bennill trwy beg,
Di geisiaist yn dirion, trwy amryw fendithion,
In tr'mmu ir ffordd union, yn lowbwyg.
Pan ffaelodd dy fwynder wella'n drwg arfer,
Bygwthiaist á chrysder, a llwmder in ladd,
Hogaist dy gledde, golymaist dy saethe,
Paratoaist dy arfe i ymladd.

Ond

Ond gwedi ti ymgweirio, rhoiſt rybydd cyn clwy-
Bygwthaiſt cyn taro, a'n torri i lawr : (ſo,
Offrymaiſt in ſlafar, o byddem ni difar,
A ninne 'n dy watwar yn ddirfawr.
Pan gwelaiſt Dduw cyſſon, na thyccie tygwthion,
Di yrraiſt yn llymmion dy ſaethau i'n lladd,
A'n curo a'n cozddi, a llawer o ofydi,
Na allem na'i doſt, nai gwrthladd:
Gelwaiſt dy weiſion, † mwſtraiſt d' Angelion, † *Rhiſaiſt. Date. 6.*
A'th dri march Mawrion, Côch, glás, a dû ;
A gyrraiſt hwy'n ddiriaid, ar holl greaduriaid,
In plago fileiniaid a'n gryddfu (og,
Rhoiſt dou-rew digaſſog, bak poethlyd * anſſodi- * *aſtwyddiannus.*
Gwynt ſtormys ſcethrog, yn ſcathru'r yd,
Lliferiaint i'n ſoddi, a'r mozoedd i'n boddi,
A chan rhyw ofydi i'n berlyd.
Twymynne Cyndeiriog, drudaniaeth digaſſog,
Marwolaeth llym * oriog mewn llawer mann, * *Anwadal.*
A helaiſt in cyffro, i bryſſur repento,
A'n † cathrain i'th geiſio yn gyfan. † *Diſyſ-*
Pan gwelaiſt na alle, byn oll o ddiole,
Ein dattroi o'n brie, i wella ein byd,
Di helaiſt drachefen bir newyn a chwarren,
A rhyfel aflawen i'n berlyd.
Y chwarren y laddodd ddiarhebrwydd oſtlodd,
Mewn amryw leodd, á gormodd llîd,
Nes llanw'r monwentydd, á thlodi'r holl drefydd,
Lle gyrraiſt dy gerydd eu hymlid.
A'r rhyfel anffodiog y ddaeth yn ddigaſſog,
A'r cledde yn llidiog, i'n tlodi a'n lladd ;
Nes dika'n rhyfelwyr, a'n tryſſor, a'n llafyr,
A'n hela 'n ddi-gyſſur i ymladd.
Soddaiſt ein llonge, diddymaiſt ein * plotte, * *Bwriadeg.*
Troiſt Fîn ein cledde, taſlaiſt ni ir clawdd :
Dallaiſt ein doethion, dychrynaiſt ein dewrion,
Gwerthaiſt ni ir Gaſſion a'n ceiſiawdd.

Ychwarren a'r cleddy y wnaeth i ni grynu,
A dechre difaru, dau fore neu dri,
A chanlyn a chrio, am dynnu'r plag heibio,
Nes itti lwyr wrando ein gweddi.
Pan tynnaist ti 'r cywarren a'r rhyfel aflawen,
Pi dzoesom dzacheſen, dzi chyfydd i'n hol,
Fel cwn at ei chwdfa, ith ddigio a'th hela,
In dofi a'n difa 'n anffafrol.
Gan Hynny di heleſt y ſtorme a thempeſt,
Yng hanol ein gloddeſt, in plago á glaw,
Nes nafu 'n cynhaya, a defnydd ein bara,
A choſpi'n hîr draha â chyr-law.
Tywallteiſt dy felldith, moz dzwn ac moz dryfrith
Ar farliſh a gwenith, a phob ymbozth gwr,
Fel y gwrthyneba nifeiliaid i ſwytta;
Pi phzaw 'r cwn o fara 'r llafurwr.
Mae'r march yn ſheiddio, a'r mochyn yn gado,
Y llafur ſy'n llwydo, a'r egin yn llawn,
* Etas. Gan gynddrwg yw *rheliſh y † pilcorn a'r barliſh,
† Silyd. Y gâd o'r aniliſh ſiſgawn.
D Arglwydd ni baeddſon dy felldith yn gyflon,
Ar lafur o'r ſiſgon, a'r faſced a ſtoz,
A newyn a nychdod, am bir anufydd-dod,
D ddiffig it ragod ein gozoz.
† Balchder diſlyrwch. Ein dirmyg a'n † traha, ar ddiod a bara,
A bair i ni ſwytta, oni attal Duw,
Y ffacbys ar callod, ac ymborth nifeilod,
Ar crwſt ym ni 'n wrthod heddyw.
Pi fuom yn poeri y blawd oedd a rhydi,
A'r bara a'r pinni ni bworem oh' pen:
A'n begers moz foethus yn teri ar farliſh,
† Yn agos Pi phzofent ond caniſh † baychen.
Ni fuom yn bwytta Gormoddion o fara,
Fel pobol *Gomorra* 'n camarfer eu byd,
Heb ddiolch am dano, na ſwpper na chinno,
Nes inni dy ddigio yn danllyd.

Ni

Ni fuom yn yfed, nes mynd yn cyn dynned,
Na allem ni gerdded, na myned, o'r mann,
Nes arllwys ein ceudod, lle hyfsom ni'r ddiod,
Yn waeth ná'r nifeilod aflan.
Bu deie'n tafarne, yn llawnach ddydd ſulie,
D addolwyr bolie, yn addoli Baal,
Pag oedd ein beglwyſydd, o ddynion o gzefydd,
Ity 'ddoli di'n ufydd, Duw nefawl.
Tair gwaith o leia, y llanwn ni 'r bola,
Bob dydd pan bo byrra, gan bori ein bwyd:
Dnd prin mewn faith die, y cafwn ni dithe,
Syn llanw ein bolie â brâs-fwyd.
Pi finwn yn ebzwydd, yn d'eglwys o Arglwydd,
Er maint yw ein hafliwydd, an hofiyd *'tra: *Balchder.
Pi flinwn ni'n aros, mewn tafarn dzos wythnos,
Er oered o'r birnos aia.
Fe yf un cyn cinnio, o fûr a thybacco,
Faint y ddigono ddeugeinyn ar bryd:
Fei chwda drachefen, gan dynned oi botten,
Heb feddwl am angen a gofyd.
Mae'n meddwded yn crio, am newyn in' pigo,
Mae 'n gloddeſt yn ceiſio dwyn pzinder i'n cell:
Mae'n hafrad yſowaeth, yn gofyn dzudaniaeth,
A hirbryd trwy hiraeth ein cawell.
Yn gyfiawn gan hynny, O Arglwydd y gallu,
A newyn ein gryddfu am wrthod grás;
A thorri a diſa cynhalieth ein bara,
A pheri inni fwytta ein* carcas. *Cnawd.
Dnd Arglwydd trugarog, er mwyn dy eneiniog,
Pa ddanfon n lliding hir newyn i'n lladd,
Pa nychdod i'n gryddfu, na phlag i'n diſetbu, †Gwrth-
Pa rhefel, na cbleddu i'n †gwrthladd. wynebu.
Ond Madde yn raſſol ein trawſedd* anguriol, *Rhyſeddol
Na wna ni yn Slampol, i bobol y byd:
Ond arbed ni'n dirion, a gwella 'n harferion,
A newid ein ffinion fywyd.

Nac edrych Dâd cyfion, ar drofſedd dy weiſion,
Na 'n beie mawrion, i'n lladd gan ei maint:
Ond edrych yn hyfryd, ar ange d'anwylyd,
I ddofi dy danllyd ddigofaint.
Er mwyn ei rinwedde, a'i fywyd a'i ange,
Ai 'fydd-dod ai wythie, ai werthfawr waed,
Madde inni baſſwys, tro ni ir ffordd gymmwys,
A chadw ni yn d'eglwys yn waſtad.
Golch ein pechode, yng-waed ei welie,
Croeſ-hoelia ein beie, yn grygie ar ei groes:
* *Rhwym.* Rhwyga 'n* bligaſſiwn, a doro i ni bardwn,
† *Ddioddefaint.* Er mwyn ei ddryd † baſſiwn a'i hir loes.
Fa allw ni i gyfri, am dan ein dwylioni,
Fa ddere in coſpi, am ein gwrgi a'n gwaith:
Ond arbed dy weiſion, er mwyn dy fab gwirion,
A'th wnaeth yn dda boddion unwaith.
A danfon dy yſpryd, i wella'n drwg fywyd,
A'n helpu ddychwelyd, â chalon iach,
Ith gywir waſnaethu, a'th ofni, a'th garu,
* *Rhwyſtro.* A'n* deor i bechu dim mwyach.
Duw attal dy wialen, dad ddigia dracheſen,
Tro d'wyneb yn llawen, nad newyn i'n lladd:
Madde 'n troſſedde, gwir wella'n dwg nwyde,
Sancteiddia 'r calonne ſy 'n d'wythladd.
† *Lawenydd.* Duw gwella di'r tywydd, bendithia di'r maeſydd,
Tro'n triſtwch yn † wenydd, na newyna ni;
Rho rád ar y fiſgawn, gwua'r farchnad yn gyflawn
Diwalla ni á'th radlawn ddaioni.
Rho ymborth ir Chriſtion, rho ogor ir eidion,
Rho 'r fengyl ir gwirion y garo 'r gair:
* *Anrhydedd.* Rho beddwch ir deyrnas, ac iechyd ac* urddas
† *Rheolwr.* In pen † Llywydd Charlas ddiwair.

Mil chwechant ac ugain, a naw mlynedd cywrain,
Medd holl ddoethion Brydain, oedd oedran ein brawd,
A'n Prynwr, a'n ceidwad, pan gwympodd y gawad,
Y Lanwodd y farchnad â chwd-ſlawd.

Rheolwr

Rheolwr y Nefoedd a'r Ddaiar a'r Moroedd, *Arall.*
Ar tywydd, a'r gwyntoedd o'r glynnedd, a'r glaw,
Clyw gwynfan toſturiol, ac uchwyn dy Bobol,
Gan dywydd dryc-hinol a hir-law. (diale,
Y mae 'r Gwynt, y mae 'r Tonne, mae 'r Glaw a'r Barn. 5. 10.
A'r Sêr yn eu gradde, a'r nefoedd yn grych,
Yn ymladd i'n herbyn, droſſeddwyr eſcymmyn,
I'n plago â Newyn yn fynych.
Mae 'r Paul oedd i'n poſtbi, a gwzes a goleuni,
Yn awz gwedi ſozri, yn edzych yn ſur, (fer,
Gan ballu rhoi thwymder, a'i gwzes wzth ei bar-
Pes ppdzu 'r naill banner o'n llafyr. (no,
Mae'r Lleuad yn wylo, fel Gwraig y fae 'n † mwr- † Galaru.
Bob nôs mae'n ymguddio, mewn cwmwl o'n
I ollwng ei deigre, gan amled o'n beie, (gwydd,
Nes ſoddi 'r Llafyrie ag aflwydd.
Mae 'r tonne cynddeiriog, a'r wybzen gawadog,
A'r cymle glybozog yn glawio bob awr
Aſonpdd o ddzwg-fyd, gan gynddzwg o'n bywyd,
I'n plago ag adfyd yn ddirfawr.
Mae 'r * ormes yn ſathru y llafyr ſy'n tyfu, * Gorthrymiad.
Mae 'r gwynt yn cawdelu y dalo o frig,
Nes iddo ddihidlo, mallu, egino,
Gan law yn ei guro yn ffyrnig.
Mae 'r llafyr ſ'eb fedi, yn barod i golli,
Yeb dywydd i dozri, na'i daro yngbyd,
Mewn cyflwr anbygar: Duw moes i'n dy ffafar,
I gwnnu o'r ddaiar ſopaſlyd. (men,
Mae'r maint ſy'n ei helem, fel gwellt yn y dom-
Yn ddigon anghymmen, yng * hwman y dâs, * Bola.
Yn twymo, yn mygy, yn llwydo, yn mallu,
A chwedi llwyr bydru o gwmpas.

Mae 'r maint ſy'n y ſcubor, gogyfer a gogor,
Yn twymo yeb gyngoz, yn mygu yeb gel,
Yn barod i nynnu: mab Duw dere i'n helpu,
A nad ti lwyr ferbu ein trafel.

A'r maint ſydd ar feder ein cinnio a'n ſwpper,
Sydd gynddrwg ei biner, a'i dymmer mor doſt,
Ac oni chawn gennyd, Duw graſſol gyfrwyddyd,
† *Coſpir,* Fe'n † plagir ni ag adfyd hîr-doſt.
Agor dy lygad, O Arglwydd ein Ceidwad,
* *Ofnadwy.* Achenfydd mor frad, ib welyd mor * bytl
Yoll ymbozth Chriſtnogion, yn ppdru moz ffinion
O eiſie cael hinon i gynnyll.
Duw graſſol toſturia, difwynodd ein bara,
(Hir nychdod y faga dan fogel dy blant)
O ddiffig it ei rwyſtro, a'i ddyfal fendithio,
A rhoddi rhâd arno a llwyddiant.
Duw beth y feddyliwn, am pab-yd y gwanwyn,
O bwy le ei ceiſiwn, o cawn i ſyw yn cyd:
Mae pawb yn achwyngar, ddiffygno ei holl bei-
Duw dangos dy ffafar am bâd-yd. (riar;
Duw graſſol toſturia, wrth ddefaid dy borfa,
Eſa. 3. 1. Na thorr ffon ein bara, i beri i nâ boen;
Madde'n troſedde, gwella'n drwg nwyde,
† *Di lawenydd.* Cyſſura'n calonne † dihoen.
Gorchymyn i'r bugil-boen, y nddangos braeheſen,
Gwyna'n lleiaf, a'r Sieren yn ſcin i'r Saint:
Rho hinon a chyſſur, i'r pornfawr lafyr wyt;
A dofa dy lygad ddigofaint.
* *Agor.* * Rhwylla'r wybrennoedd a gwaſcar y cwmle,
† *Cariadus* Cerydda'r cawade; † cu ydwyd a rhwydd:
Goſtega'r doſt ormes, Rho degwch a chrattes,
I'r llafyr anghynnes, Arglwydd.
Dnd y mae Duw'dgallu, i wneir a'r brudd yn cyfeſu
Mae'n pechod ſy'n tynnu'r fath ddial ar ein trâws
A'r ſtormydd anteſtul, a'r gwyrdd drychinol,
I'n coſpi dy bobol rhag drwg.
Di lenwaiſt ein bolie, mor gyflawn â'th ddonie,
Na chodem o'n heiſte i oſtwng cin glin,
I roddi it foliant, na chlod am ein porthiant,
Nes tynnu aſſwyddiant i'n dilyn.

Yr eidon ar aſſen a edwyn eu perchen,
A'r ci fydd llawen, wrth ei porthi a llaeth;
Ond pobol ddiwybod ni fynant gydnabod,
Pac addae mae'r Drindod oi Tadmaeth.
Yr wyt yn ein porthi, ag amryw ddaioni,
Fel un a fae'n pesci paſcwch yn rhin:
Ni chodwn o'n penne i weld mwy nag ynte,
O ble mae'r fâth ddonie yn diſgyn.
Gan bynny di yrreſt y ſtorom a thempeſt,
I goſpi ein gloddeſt a drycbin a glaw;
I deri inni nabod, a gweled mae'r Drindod
Sy'n porthi ni yn waſtod a'i ddwylaw.
Er maint o'r ddiale y roeiſt am ein penne,
I goſpi ein beie, gan gynddrwg ym yn byw;
Ni buom er y * conqueſt, yn byw mor anoneſt,
A chymaint ein gloddeſt ac heddyw.
A'r ſtorom yn chwythu, a'r glaw yn ein gryddfu,
A'r llafyr yn pydru, heb adrodd ond gwir,
Yn Heie'r Tafarne, yn chwda ddydd Sylie,
A'th gablu rym ninne rhai anwir.
Pan dlyem weddio, a Phryſſur repento,
Mewn llwch, ac ymgrino am bardwn a gras,
A'th gywir wſnaethu, 'roem ninne'n dy gablu,
A'th rwygo a'th regu yn ddiras.
Pa fwyna y ceiſiyd ein troi a'n dymchwelyd,
A Gwella ein bywyd, a 'model a'i bai,
Waeth waeth y pechem; fwy fwy i'th ddigiem,
Saith beilach y ciliem ninnai.
Pa fwya ddiale y royd am ein penne,
Bid newyn, bid cledde, bid clefyd, bid glaw,
Fwy fwy fel *Pharo* yr ym yn dy gyffro,
I'n poeni a'n plago â hir-law.
Bid rhaid i Dduw gan hynny, dy fod yn ein maeddu,
Gan ddwblu a threblu ein maethgen a thrwſt:
Ond mwy o rpfeddod, na roist ti' ni ddyrnod,
A'n taflu i'r pwll iſſod yn ddi drwſt:

*Yr amſer William Gongcwer-wr.

Duw

Duw madde'n ſyſnigrwydd, Duw doſa'th lidawgrwydd:
Tynn ymaith ein gwradwydd, a'n haſlwyddhir:
Rho râs i ni, fedru, fel *Ninif* ddifaru,
A'th ddyſal waſnaethu yn gywir.

Rhybydd i Gymru i edifarhau ar yr amſer yr oedd y chwarren fawr yn Llyndain.

† Galara. CYmru, Cymru, † mwrna, mwrna,
Gâd dy bechod, gwella, gwella,
Rhag ith bechod dynnu dial,
A digoſaint Duw ith Ardal.
Mae dy bechod gwedi dringad,
Cuwch a'r nêf yn crio 'n irad,
Am ddiale ar dy goppa,
Megis *Sodom a Gomorra.*
Mae e'n gweiddi nôs a bore,
Fel gwaed *Abel* am ddiale:
† Gan. Nid oes dim y † ſtoppa ei ſafan,
Ond plag Duw, neu wella 'n fuan.
Mae e gwedi nyrddo 'r ddaiar,
Fel pechodau 'r Cewri cynnar:
Ac yn gofyn dy ddyſgybo,
† Ediſarhau Oddi arni, neu † Repento.
Nid oes cornel mwy nâ *Ninif*,
Na bo 'n llawn o feie anneirif,
Na chrách bentre, na bo pechod,
Yn ſwrddanu cluſtiau 'r Drindod.
Nid oes un rhyw râdd na galwad,
Na bo gwedi ymlygru 'n irad,
Ac yn tynnu fel wrth reffyn,
* Goppa. Blag a dial ar dy * gobyn.
Mae 'r Pennaethiaid bob yr un,
Yn ceiſio'i mawl ai lles eu hun;
Ac heb ymgais am wir grefydd,
Moliant Duw, na'llen y gwledydd.

Mae

Mae dy ffeiriaid hwyntau 'n Cyfgu,
Ac yn gado 'r bobl heibu,
Ac i fyw y mêdd y mynnon,
Heb na cherydd, na chyngherion.
Mae dy Farnwyr, a'th wyr mawrion,
Yn Cyd-ddwyn a Mwrddwyr, Meddwon,
Ac yn godde treifwyn diriaid,
Speilio 'r gweddwon a'r ymddifaid.
Mae 'r Swyddogion hwyntau 'n godde
Cablu Duw, a meddwi 'r Sulie,
Troedo 'r fengyl, cafau 'r cymmyn,
Heb na chofp na cherydd arnyn.
Mae 'r Shirifaid, a'u debidion,
Yn anrheithio 'r bobol wirion,
Ac wrth rym ei braint a'i fwydde,
Yn eu fpeilio lyw dydd gole.
Mae 'r Cyfoethog hwyntau 'n llyngcu
Faint fy'n helw 'r tlawd *ynghymru,*
Ac wrth renti'n doft, ac occra,
Yn eu gyrry hwy gardotta.
Mae 'r Cyffredin o bôb rhyw,
*Yn * dele 'n ffalft, yn digio Duw,* * Gwneic-
Yn ddall, yn ddwl, heb fynnu eu dyfgu, thur.
Yn mynd ir pwll, heb odde en nadu.
Mae pôb grâdd yn pechu'n rhigyl,
Ac heb wneuthur pris o'r fengyl,
Nac o gyfraith Dduw gorucha,
Yn addoli 'r byd â'r bola.
Mae pob grâdd â rhaffau pechod,
Yn dirdynnu dial hynod,
Am eu penne heb doftur,
Oni thront oddiwrth eu brynti.
Ma 'r fâth feddwdod, Mae 'r fâth dyngu,
Mae'r fâth gamwedd ymmi Cymru,
Ar fâth wangred a gau ddwriaeth,
Na bu 'ngrhed ei † fut yfymaeth. † o'i fath.

Mae

Mae Duw cyſion ynte 'n canſod
Drwg ymddygiad pawb a'i pechod,
Ac yn rhwym wrth ſwydd a nattur;
Ddial ar y fath droſſeddwyr.
Er ys dyddie mae 'n * ymhwedd,
A'th holl blant am wella eu buchedd:
Eiſie gwella mae 'n bwriadu
Weithian ddial camwedd Cymru.
Duw a'th ddododd yn y taflau:
Duw a'th gafodd lai nâ phwyſau:
Duw y ſyn rhoi maethgen itti,
Oni throi oddiwrth dy frynti.
Eſie *Cymru* gymryd rhybydd,
Oddiwrth *Loeger*, yn ei holl gyſtydd,
Mae gwialen gwedi glychu,
Yn y Sicc ar feder *Cymru*.
Y mae plâg yn ôl dy bechod,
Gwedi lunio gan y Drindod,
Ac yn barod ddwad attad,
O waith Cynddrwg o'th ymddygiad.
Y mae 'n crogi uwch dy gobyn,
Ddydd a nôs fel wrth edefyn,
Ac yn barod iawn i ſyrthio,
Oni throi di a repento.
Yr wyt tithe yn pentyrru
Plâg ar blâg, heb edifaru,
Ac yn cam arferu 'n rhyfedd
Ffafar Duw a'i hir amynedd.
Rwyt ti beunydd yn mynd waeth waeth,
Ac yn pechu fwy fwy 'ſywaeth:
Rwyt ti'n tybied fôd Duw 'n cyſgu,
Tra 'n dy † gathrain i ddifaru.
Rwyt ti'n hwrnu yn dy bechod,
Heb yſtyried na chydnabod,
Fôd Duw 'n hogi'n llym ei gledde,
Trech ti'n hepian ar dy feie.

Ecb. 10. 30.

* *Ymbil.*

† *Deiſyf arnati.*

Edifara

Edifara 'n brudd gàn hynny,
Cyn dèl plâg ith ardal *Cymru*:
Cyn y tynno Duw ei gledde,
Cais ei ffafar ar dy linie.

Os digofaint Duw a nynna,
Pwy o'r holl fyd a'i diffodda?
Os y chwarren wyllt y ddenfyn,
Pwy a'i tynn y maes o'th derfyn?

Os yr Arglwydd dig a ddechre,
Ladd dy blant â'i follt a'i gledde;
Pwy all gadw rhag ei ddyrnod
Un o'th blant os teri 'r Drindod?

Gwèl bwy laddfa wnaeth e'n *Llundain*,
Er maint oedd eu cri a'u llefain:
Eiſie gwneuthur hyn mewn amſer,
Fe ddifethodd fwy ná'i hanner.

Cwyn gan hynny, gwachel oedi;
Llwyr ymwrthod â'th holl frynti:
Llef am râs cyn dèl dy faethgen,
Foru ys-gatfydd y daw 'r chwarren.

Mae dy blàg mewn cwdau lliain,
Etto 'n ſhoppeu † Marchants Llundain:
Fe ddaw 'r plâg oddi-yno i Gymru,
Os ar ſyrder ni ddifaru.

Os i *Gymru* y daw 'r cornwyd,
Och! mor am-mharodol ydwyd,
Fynd ir barr i wneuthur cyfri,
Heb na gwiſc na dim goleuni.

Os i *Gymru* y daw'r cleſyd,
Ofer ceſio un gyfrwyddyd:
Nid yw'r byd yn abal * ſtoppi
Haint, pan helo Duw i'n coſpi.

Ofer ceiſio ſâds a Ryw,
I wrthnebu cleddau Duw:
Oni throi oddiwrth dy bechod,
Ni thal * metſwn un o'r chwilod.

† *Marſiandwyr.*

* *Rhwyſtre*

† *Meddigiaeth.*

Ofer

Ofer cadw pyrth dy drefydd,
Fe ddaw 'r plag dros ben y gwelydd:
* Ddryll mawr. Ni all peics, na * dwbwl canon
Attal plâg, os Duw a'i danfon.
Ofer rhedeg hwnt ac ymma,
Geiſio cilio rhag dy ddiſa:
Amos 9. 1,2,3. *Dôs lle mynnech ſe ſynn dyrnod*
Duw, a'i farn orddiwes pechod.
† G Goreu cynhgor rhag y plâg,
I ddyn gadw ei hun yn wâg,
Nid rhag bwyd, a nid rhag diod,
Ond rhag pob rhyw fâth o bechod.
Os daw plâg i goſpi *Cymru*,
Fe ddaw newyn ith gaſtellu,
Triſtwch, cerydd, câs, ac ofan;
Ni ddaeth plag erioed ei hunan.
Fe fydd drygfyd yn dy drefydd,
Fe fydd ochain rhwng dy welydd:
† G Fe fydd cwynfan ym-mhob heol,
Fe fydd braw ar bawb o'th bobol.
Cariad brawdol a ddiffodda,
Pôb credigrwydd a ddifflanna:
† E A natturiaeth a charennydd,
A lwyr gollant ei cydnebydd.
Ni ddaw 'r fam i drîn y ferch,
Na'r wraig ei gwr, er maint oi ſerch,
Na'r chwaer ei brawd, na'r tâd ei blentyn;
† Pla. Câs, a thriſt, a thrwm yw 'r † cowyn.
Y mâb y ladd ei dâd â'i anal,
A'r fam ei phlant, er maint oi goſal;
A'r wraig ei gwr, wrth roi uchenaid,
A'r brawd ei chwaer a'i holl gyfneſſiaid.
Y marw ladd y byw a'i claddo,
A'r gwann y gwŷch y ddel iw drinio,
A'r claf y iach a fo'n ei faethu;
Mor gas, mo'r flin yw 'r plag wrth hynny?

Dyn

Dyn â'r plag ſy'n lladd â'i ddillad,
Fel * y *Baſiliſc* â'i lygad,
Ac â'i anal ſy'n gwenwyno,
Fel y † *Coccatrus* y granſſo.
Y plag y bair i bôb cymmydog,
Gaſau 'r llall fel ci cynddeiriog,
A chyfathrach, ffryns a chenel,
Gaſau Câr fel blaidd neu gythrel.
Hyn y bair garcharu'r cleiſion,
Yn y tai fel * Traitwyrs ffeilſtion,
Ai dehoryd i fynd allan,
I gael bwyd dros aur nac arian.
Yr aur y ladd y rhai derbynnant,
Y † ſtwff y ddifa 'r maint ai * medlant:
Pan del plag er maint or diffig,
Ni thal arian fwy nâ cherrig.
Hyn y bair ith bobol *Cymru*,
Pan ddel chwarren hir newynu;
Pan na chaffer bwyd dros arian,
Na dim cymmorth er ei fegian.
Dy blag y ddaw yn † ymwngc hefyd,
Fel y diluw ar y cynfyd,
Neu 'r tân gwyllt y ddaeth ar Sodom,
Yn ddi-rybydd fel y * ſtorom.
Pan bech bryſſur yn ymdwymo,
Neu 'n y tafarn yn † carowſo,
Neu 'n cynnhennu yn y farchnad,
Y daw 'r plâg yn ymwngc arnad.
Os mewn tafarn, os mewn * ſhewdy,
Os mewn marchnad neu ddadleudy,
Os mewn maes ith deri 'r cowyn,
Dyna 'r mann lle bydd dy derfyn.
Yno cei di megis nifel,
Farw 'n ymwngc trwy fawr drafel,
Heb vn dyn i † weinif itti
Na'th * areilio, na'th gomfforddi.

* *Matho Sarph.*
† Yr un ag *Baſiliſc medd rhai.*
* *Bradwyr.*
† *Dodrefn.*
* *Cyffredd.*
† *Diſymmwth.*
* *Dymheſtl*
† *Yſed.*
* *Ty Puttain.*
† *Wſnaethu.*
* *Oſalu.*

Ni

Ni ddaw meddyg, ni ddaw ffeiriad,
Ni ddaw ffryns yn agos attad,
Nac vn carwr o'th holl genel,
Mwy nag at rhyw anfad * Rebel.
Ni chei nêb a ddêl ith drinio,
Nac ith yſtyn, na'th amwiſco,
Nac i'th arwyl, nac ith gladdu,
Ond â chladdiad buwch o'r beudy.
O! pwy angeu, O! bwy benyd?
O! pwy blâg a diwedd aethlyd?
O! pwy felldith a throm fforten,
Ydyw marw 'n llyn o'r chwarren?
Hyn i gyd a welas *Lloeger*,
Yn rhe *Lundain* yn hwyr amſer:
Hyn a weli dithe *Cymru*,
Os a'th bechod ni 'madawn.
Oh! gan hynny *Cymru* yſtyr,
Mor anhygar, mor ddigyſſyr,
Mor ddigariad, mor aflawen,
Ydyw marw'n llyn o'r chwarren.
Dyma 'r Angeu wyt ti 'n haeddu,
Am dy bechod *Cymru Cymru!*
Dyma 'r angeu s'ar dy feder,
Oni throi at Dduw ar fyrder.
Mae Duw 'n diſgwil er ys dyddie,
Am it droi a gado'th feie:
Eiſie troi mae Duw yn barod,
A Phlâg ddial dy holl bechod.
O gan hynny *Cymru* mwrna,
Gâd dy bechod, edifara:
Dyſc gan *Ninif* geiſio heddwch,
Cyn del dial a diffaethwch.
Cyn y tynno Duw ei gleddau:
Cais ei heddwch ar dy liniau,
Rhy-ddiweddar itt' ymbilian,
Gwedi tynno ei gleddau allan.

* *Gwrthryfelwr.*

* *Pa.*

Cwymp

Cwymp i lawr wrth draed dy Brynwr,
Megis *Magdlen* wyla'r hallt ddwr;
Sych a'th wallt ei ddwy troed raſſol,
Fe ddiddana 'r edifeiriol.

Cyſod allor megis *Dafydd*, 1 Chron. 21.
Offrwm iddo yſpryd cyſtydd: Pſal. 51. 17.
Deiſyf arno † ſtoppi 'r Angel, † *Attal.*
Sydd ar feder lladd dy genel.

Mwrn * mewn Sâch fel pobol *Ninif*, * *Galara* Jonah. 3.
Tro oddiwrth dy feie anneirif;
Duw newidia 'th Farn a'th Ferdid,
Os tydi newidia 'th fywyd.

Tramwy ir Demel nôs a dydd,
Megis *Aaron* mwrna yn brûdd:
Llef am ras ar Griſt dy Geidwad,
Cyn y delo 'r cowyn arnad.

Cûr dy ddwyfron yn gyſtyddiol,
Fel y *Pwblican* difeiriol:
Cais gan Dduw doſturio wrthyd,
Cyn ith dorrer ffwrdd â'r cleſyd.

Bwytta beunydd fara dagrau,
Megis *Dafydd* am dy feiau:
A gwna 'th wely 'r nôs yn foddfa, Pſal. 6. 6.
Cyn ir chwarren wyllt dy ddifa.

Sâf fel *Moeſen* yn yr † adwy, † *Bwlch.*
Lle mae'r plag ar feder tramwy:
Cais gan d' Arglwydd droi ddigllonedd,
Felly dengys it drugaredd.

Megis *Phineès* cymmer † ſhiaflyn, † *Gwaywffon.*
Lladd y rhai ſy 'n peri 'r cowyn:
Coſp â'r gyfraith afreolaeth, Num. 25, 7 8.
Duw ath geidw rhag marwolaeth.

Gado *Sodom*, tynn i *Zoar*,
Gwachel ddeſtryw; bydd edifar:
Gwrando 'r Angel ſy 'n rhoi rhybydd,
Cyn y del y plâg ith dreſydd.

Gado 'r moch a'r bobol feddwon,
Fel y gade 'r mâb afradlon:
Tynn i dŷ dy Dad rhag newyn,
Cyn dy dorri lawr a'r cowyn.
Mat.26.75 Tynn fel *Peder* i ryw gornel,
Wyla 'n chwerw dros dy genel:
Y mae 'r ceiliog yn dy gofio,
* *Goſpi.* *Cais drugaredd cyn dy* * *blago.*
Gwna dy gownt a'th gyfri 'n barod,
Mat.22.11 Cyn dy fynd o flaen y Drindod:
13. Nyn dy lamp, a gwiſc dy drwſiad,
Mat.25.4. Cyn y delo 'r chwarren attad.
Chwyrn yw'r chwarren pan ei delo,
* *Ainſer.* Ni ri * reſpit it ymgweirio:
Bydd barodol yn ei gwiliad,
Bôb yr awr cyn deloi attad.
Os ymgweiria *Cymru* i farw,
Ac i fynd at Dduw yn hoyw,
† *Tybygolaſ* † Cnawta i gyd i Dduw dy ſparío,
A rhoi iechyd hîr it etto.
Duw ſo graſſol wrthyd *Cymru,*
Duw ro grâs it edifaru:
Duw 'th achubo rhag y chwarren,
Duw ro itti flwyddyn lawen.

Arall. *CYmru Cymru, mwrna, mwrna;*
Cwyn fel Ninif *Edifæra;*
Gwiſc di ſàch, cyhoedda ympryd;
Llef am râs, a gwella 'th fywyd.
Y mae *Lloeger* dy chwaer hyna,
Yn dwyn blinder tôſt a gwaſcfa,
Dan drwm wialen y Duw cyſion,
Sy'n ei maeddu yn dra creulon.
Y mae 'r plâg yn difa ei phobloedd,
Fel Tân gwyllt y ddoi o'r nefoedd,
* *Fflam.* Ac fel * gwaddath ar ſych fynydd,
Yn goreſcyn ei holl dreſydd.

Maen

Mae'n hwy 'n meirw yn ddiaros,
Wrth y miloedd yn yr wythnos,
Ac yn cwympo ar ei gilydd,
Yn gelanedd mewn hnolydd.
Nid oes eli, nid oes † metſwn, * *Cyfrwyddyd.*
Nid oes dwr na deigre miliwn,
All ei ddiffodd, och nai laeſu!
Ond trugaredd *Duw* a'i alln.
Y mae *Llundain* fawr yn * mwrno, * *Galarus*
Fel *Caerſalem* gwedi hanreithio;
Nid oes dim ond ochain ynddi,
Cwynfan tôſt, a llef annigri.
Mae 'r fâth alar, mae 'r fâth driſtwch,
Mae 'r fâth gwynfan a thraſſerthwch,
Mae 'r fâth waywyr a'r fâth ochain,
Na bu 'r fâth erioed yn *Llundain.*
Mae pob grâdd yn gweld yr Ange,
Ger ei bron yn cwnnu gloddc,
Ac yn diſgwyl heno, heddu,
Am y cart i dwyn i'w claddu.
Y mae'r gwŷr yn gweld y gwragedd,
A'u Plant anwyl yn gelanedd,
Yn y tai yn dechre * ſowſo, * *Drewi.*
Heb gael vndyn a'u hamwiſco.
Y mae 'r gwragedd hwynte 'n ochain,
Weld y gwŷr a'u plant yn gelain;
Ac heb feiddio myned allan,
Yn gwall-bwyllo 'n ſiin gan ofan.
Mae 'r ymddifaid bach yn gweiddi,
Yn y tai heb nèb i porthi:
Ac yn ſugno breſt eu mamme,
Gwedi marw er ys tridie.
Nid oes cymmorth, nid oes cyſſur,
O'r nêf, o'r ddaer, o'r môr na'r âwyr,
O'r Dre na'r wlâd, o'r maes na'r winllan,
O'r llan na'r llys, o'r gaer na'r gorlan.

Y mae'r lach yn gweld y trwcle,
Y fae gynt yn dwyn tommenne,
Heb ddwyn dim o'r gole i gilydd,
Ond y meirw i'r monwentydd.
Mae rhai byw yn hanner marw,
Cyn del arnynt wyn na gwayw,
Wrth weld cymmaint yw'r diale,
Sy'n digwyddo am eu penne.
Ni chait rhydd-dyd fyned allan,
Ni chair bwyd i mewn dros arian,
Ni chair tramwy at vn Chriſtion,
Ni chair madel â'r rhai meirwon.
Yn y tai mae 'r plâg a'r cowyn,
Yn yr hewl mae 'r cri a'r newyn:
Yn y maes mae 'r cigfrain duon,
Hwyntau 'n pigo llygaid cleiſion.
Y mae 'ſowaeth *Duw* a dynion,
Gwedi gado 'r rhain yn dlodion,
Heb roi help na ſwccwr iddyn,
Yn eu nychdod tôſt a'u newyn,
Dihar. 1. 26, 28. *Mae Duw 'n chwerthin am eu penne,*
* Canad. *Ac a'i fys yn * ſtoppi gluſtie,*
Ac heb wrando gweddi canmil,
Eiſie gwrando llais ei fengyl.
Y mae dynion anrhugarog,
Yn eu ffoi fel cwn cynddeiriog:
Gwell yw ganthynt weled gwiber,
Yn y wlâd nâ gweled † Lyndner.
† Gwr o Lundain. Waith bôd dyn â'r plâg yn nyrddo,
Pôb rhyw ddyn a ddelo atto,
Ac yn lladd â gwynt ei ddillad,
* Sarph. Fel y * Baſiliſc â'i lygad;
Ni baidd Tâd fynd at ei Blentyn,
Na gwraig drin y Gwr â'r cowyn,
Na ffrind weld ei ffrind â'r clefyd,
Heb fawr berig am ei fywyd.

Y mae 'r fam yn lladd â'i chyſſan
Ei hanwylyd Blentyn bychan,
Ac heb wybod yn * andwyo
Hwn â'ſ plâg tra fytho 'n ſugno.
Y mae 'r Tâd yn lladd â'i anal,
Ei blant anwyl yn ddiattal,
Ac fel † Coccatris gwenwynllyd,
Yn ddi-ſôn yn dwyn eu bywyd.
Y mae 'r Plentyn y glefychwys,
Ynte 'n lladd ei fam a'i magwys,
Ac o'i anfodd yn * inffecto,
Yr holl dylwyth lle bo 'n trigo.
Mae 'n hwy 'n meirw yn ddiſymmwyth,
Gwŷr a gwragedd, Plant a thylwyth,
Wrth y pumcant yn y noſwaith,
Nes mynd *Llundain* megis anrhaith.
Mae 'r fâth wylo, mae'r fáth ochain,
Ymmhôb cornel o dre *Lundain*:
Ni bu 'rioed o'i fâth yn *Rama*,
Gynt gan *Rachel* a'i chyfneſſa.
Mae 'r offeiriaid a'r pregethwyr,
Yn alaru maes o feſſur,
Weld eglwyſydd lle 'r oedd miloedd,
Fel † llueſtai heb ddim pobloedd.
Y mae 'r * Marchants mawr a'u Shioppe,
Llawn o frethyn aur a laeſe,
Heb gael gwerthu dim o'r llathaid,
I roi bara i prentiſſiaid.
Y mae 'r crefftwyr hwynte 'n ochain,
Gwedi gweithio pethau * cywrain,
Heb gael vn dŷn idd eu prynu,
Ac yn barod i newynu.
Mae lletteu-wyr y Gwŷr mawrion,
A'r Arglwyddi, a'r Marchogion,
A'u Hoſtrie mawr yn wâg,
Heb neb ynddynt ond y plâg.

* *Naſu.*

† *Sarph.*

* *Gwenwyno.*

† *Bwthau.*

* *Marſiandwyr.*

* *Hardd.*

† *Badwyr.* Y mae 'r † water-men a'r * porters,
* *Rhai yn dwyn llwythe ar eu cefne.* A'r † caraniſwyr oll, a'r * halidſs,
Heb gael lle i ennill dimme,
I roi bara yn eu bolie.
† *Rhai yn hala cart.* Mae 'r farchnatfa lle 'i oedd ſhafur,
* *Rhai yn llyſco pethau.* Cig a phyſcod tu-hwnt i meſſur,
A phôb moethe o'r dainteithia,
Heb na chig, na blawd, na bara.
Y mae llawer oedd yn ceiſio,
* *Soſt-ieir.* * Quailes a † Phefants iddo eu cinio,
† *Ceiliogau 'r coed.* Nawr yn chwennych torri newyn,
* *Pyſcod hallt ſych.* Ar * *bŵr Jon* a hên ymenyn.
Lle 'roedd beunydd ſil o fade,
Yn dwyn, ymborth, heb law llonge;
Nid oes heddyw bwnn yn dwad,
O flawd cawl, dros aur ir farchnad.
Lle 'roedd llewndid o bôb ffrwythi,
Ag oedd daer a dwr yn roddi:
Nid oes heddyw ond y newyn,
Ar drydaniaeth waith y cowyn.
† *Balchder.* *Hyn y barodd ein hen † draha,*
A'n gloddineb, a'n putteindra,
A'n gau-ddiwiaeth, a'n câs feddwdod,
A dirmygu 'r gair yn waſtod.
Dymma wabar, dymma ffrwythe,
Deut. 28. Dymma gyflog ein pechode,
15, 21, 27. Dymma 'r faethgen dôſt haeddaſſom,
Am y brynti gynt a wnaethom.
Dymma fel y gall Duw cyſion
Dynnu lawr y Trefydd mawrion,
Mewn byrr ennyd am anwiredd,
A'u daroſtwng am eu balchedd.
Dymma fel y gall Duw blygu
Pobol drawſion y fo'n pechu,
Ac heb wneuthur pris o'i ddeddfe,
† *Goſod.* *A'u † committo dan law 'r Angeu.*

Hyn

Hyn haeddaſſom er ys dyddie,
Hyn y ddylem bawb i adde:
Cyfiawn, yw Duw a diargoedd,
Yn ei ffyrdd a'i holl weithredoedd.
Pſal 145. 17.

Ni hauaſſom bob diffeithder,
Gynt rhwng cwyſe anghyfiawnder,
Rym ni 'n medi, 'rym ni 'n caſclu
Y crop y ddygodd pechod inni.

Dymma 'r dial gynt addawodd
Duw i ddanfon ar y boblodd,
[illegible] gwaſnaethent â'i holl galon,
[illegible] chadwent ei orchmynnion.

* Dymma 'r faethgen y gaiff *Cymru*,
[illegible]ſie gwella a difaru,
A chymmeryd rhybydd dyner,
Oddiwrth blâg a dial *Lloeger*.
* *Fe fu'r chwarren ar ôl hyn yng Hymru, a Rhyfel trwy 'r Deyrnas.*

Pan y helodd *Duw* 'r fâth wialen,
Ar y bobol dda o *Lunden*,
Ma'rnai ofan y daw cleddu,
Ar y bobol ddrwg o Gymru.

Pan na chymre bobol *Juda*,
Rybydd prûdd oddiwrth *Samaria*;
Duw rows *Juda* i gaethiwed,
Fel *Samaria* dan law'r *Siriaid*.

Pan na chymmer *Cymru* † warning,
Oddiwrth *Loeger* yn ddidaring:
Ma'rnai ofan y daw dial
Ar y *Cymru*, a phlâg * anial.
† *Rybydd*
Pſal. 25. 14.
* *Diffaith.*

Pan y glawiodd *Duw* gorucha
Dân ar *Sodom* a *Gomorra*,
Ni ddiffoddodd o'i lid tanllyd,
Nes difethu *Zeboim* hefyd.
Deut. 29. 23.

Pan y helodd *Duw* y chwarren,
I dir *Lloeger* ac i *Lunden*,
Ma'rnai ofan tôſt na laeſa
'R plag, nes del ymweld a * *Chambria*.
* *Cymru*.

Os pan helodd *Duw* y cedde,
I *Germania* a'i chyffinie,
Eiſie i'r *ffrangcod* gymryd rhybydd,
F'aeth y cleddyf trwy ei hoil drefydd.

† *Rhybydd.* Eiſie i *Loeger* gymryd † warning,
Oddiwrth *Bohem*, *ffraingc* a *fflufhing*,
Y mae *Duw* yn coſpi *Lloeger*,
Yn ſaith gwaeth nag yn o'r nifer.

Oni chymmer *Cymru* rybydd,
Oddiwrth *Loeger* driſt a'i chuſtydd;
Ma'rnai ofan gweld ar fyrder
Blâg yng *Hymru* waeth nâ Lloeger.

* *Galara.* O gan hynny *Cymru* * mwrna!
Gâd dy bechod, edifara;
Dyſc gan *Ninif* geiſio heddwch,
Cyn del dial a diffaithwch.

Joel 2.12, 13, 14. *Cûr dy ddwyf on, wyla 'r hallt ddwr,*
Golch dy wiſc yng waed dy Brynwr:
Lleſ am râs, a gâd dy frynti,
Cyn dialer dy ddrygioni.

Cyn y tynno Duw ei gledde,
Cwymp yn iſſel ar dy linie:
A chais râs a ffafar gantho,
Cyn i'r Ange dig dy daro.

Ofer crio gwedi 'th glwyfer,
Ofer ymbil gwedi 'th farner,
Ofer ceiſio torri 'r wialen,
Gwedi rhodder itti 'r faethgen.

Cwyn gan hynny, gwachel oedi,
† *Ebrwydd.* Bryſſia 'n † eſgyd, gâd dy frynti:
Gwel y farn ſydd uwch dy gobyn,
Tro, cyn caffoi arnad ddiſgyn.

Gweddi Eglwyſwr wrth fyned i ymweled â'r Cleifion yn amſer y Chwarren.

DUw gwynn, Gwel mor beryglus,
Yw Swydd dy wás trafaelus,
Sydd yn * twttan aia a hâf,
At bôb dyn clâf gwrthnebus.
Pid oes na Gwr na Bachgen,
Bid claf o'r frech na'r chwarren,
Peu rhyw glefyd y ſo gwaeth,
Pad wyſi gaeth i orthen:
Os Gwrès, os gwayw poethlyd,
Os chwys, os Twymyn awchlyd,
F'orfydd myned uwch ei ben,
Bid clâf o'r chwarren waedlyd.
A hyn ſydd dra echrydus,
I galon egwan gliwyſus,
Sydd heb bwer gantho ei hun,
I wrthlyd twymyn awchus.
Gan hynny ar f'vnig helpwr,
Am Ceidwad am diffynnwr,
Sy'n rheoli rhain i gyd,
Rwi 'n crio 'm mrhyd am ſwccwr.
O Arglwydd mawr di elli
Fy nghadw 'n iach os mynni,
Rhag yr heintiau hyn i gyd,
Er maint o'u bryd im llyngcu.
Ac oni byddi helpwr,
Im cadw mewn cyfyngdwr,
Nid oes le im ddiange mwy,
Ond † ildo i nhwy fel gwanwr.
Gan hynny Duw 'r hoil allu,
Os d' wyllys ſy'n cennadu,
Cadw fi dy waelaf was,
Rhag heintiau cas im cyrchu.

* Mynid.

† Rhoddi lle.

Tydi

Hos.6.1: Tydi fy Nuw fy'n clwyfo,
1 Sam.2.6. Tydi fydd yn elio:
Tydi fy'n lladd ac yn bywhau,
*Ceryddu. Tydi y gae 'n * correcto.
Gan bynny tanna dy olwyg,
Dy adgin fel dibangwyg:
Pad i glwyf neu glefyd cas
Ymlynu a'th was dataroi.
Num. 16. Duw 'rhwn y gedwaist *Aron*,
48. Yn iach yng henoi cleifion:
Cadw finne 'n rafol rhag
Yr haint a'r plâg echryflon.
Dan. 3. Di gedwaift Abednego,
Yng henoi ffwrn heb dwymo:
Cadw finne ngbenoi plag:
*Diftriwio Er Jefu nad f' anhwyo.
Dan. 6. Di gedwaift *Ddaniel* hefyd,
O fafan llew newynllyd:
Cadw finne Arglwydd Dduw,
Rhag haint i fyw newn iechyd.
Ac felly mi'th foliannaf,
Mewn llann, a llys, a thyrfa:
Ac a roddaf tra ynwi chwyth,
Id ddiolch byth o'r mwya.
Dan.6.10. Fel *Aron* yn y gangell,
Pfal.146.2 Fel *Daniel* yn y ftafell:
Ac fel *Dafydd* tra fwi byw,
Bendithiaf Dduw fyng Haftell.

Byw yw oes Dyn.

Job 7. 6. FEl Gweniol *Job* mae 'n hoes yn llithro,
Fel Rhoflyn *Dafydd* mae hi 'n gwywo,
1 Cor. 9. Fel gyrfa *Paul* y mae 'n diweddi,
24.
Jac.4.14. Fel Bwmbwl *Jaco* mae 'n diffoddi.

Fel

Fel canwyll gwyr mae 'n hoes yn treulio,
Fel llong dan hwyl mae 'n myned heibio,
Fel pwlt dan ſawd mae 'n pedwar carna,
Fel cyſcod wmmwl mae 'n diflannu.
Gwan yw 'n tai, a chryſt yw 'n Gelyn, Job 4.19.
Byrr yw 'n † Terem, ſuwr yw 'n terfyn, † Hanſer.
Anherthnol yw ddyfodiad,
Byddwn barod yn ei wiliad.

Cynghor ir Clâf.

PAn ith drawer gynta â chlefyd,
Yſtyr o ble daeth mor danllyd,
A phwy helodd glefyd attad,
A pha ham ei ddodwyd arnad.
Duw ei hun ſyn daiſon clefyd, Deut.28.
Odd'wrth Ddaw y daw mae aethlyd: 22.
Am ein Beiau mae 'n ei † hela, † Dialanſaw
I geiſio genym dro a gwella.
Edifara am dy feiau, Hoſ.6.1.
Deiſyf Bardwn ar dy linieu,
Cais gan Dduw doſturio wrthyd,
Fe'th gyſſura yn dy glefyd.
Or nynnodd llid dy Dduw yn d'erbyn,
Nes rhoi arnat Glefyd ſcymmyn,
Gwaed yr oen a'th † reconſeila; † Cymmod
* Deigreu hallton a'i dad-ddigia. * Gwaed

Chriſt yw 'r iawn am bechod, 1 Pet. 1.19. etto mae 'n rhaid it ſawl a ddiſgwyliant am leſad oddiwrtho, gredu ynthoo a bod yn edifeiriol, wrth ſod Duw wedi gorchymyn i ni ddſod yn y modd hynny atto trwy'r Efe. Jo. 14.6. 1 Jo.3.23. Jac.4.9. Ond er y dlyem ni ddarv, etto na thynghed, fod ein deigre yn iawn am ein pechodau: Po bliſſe hynny yn gallu bod, ſo buaſſe raid i Griſt ddioddef trofam.

Goſtwng iddo, mae 'n drugarog,
Cais ei râs, fe rhy yn ſerchog, Mat.7.7.
Edifara, ynte ſadde,
Wyla di, Toſturia ynte. Act.3.19.

Addef

Pſal.32.5. Addef iddo dy gamwedde,
Barn dy hunan am dy feie;
Cwymp e'i flaen a deiſyf Bardwn,
† Rhyddhad. Di gae rás ac † Abſoluwſiwn.
Tro di atto, ynte a'th dderbyn,
* Ddeiſyfiad. Er ei ddigio, rhy dy * ganlyn:
A phan gwelo hallton ddeigrau,
Fe bair laeſu dy flinderau.
Duw ei hun fy'n danfon clefyd,
Cennad Duw yw nychdod aethlyd:
Oddiwrth Dduw y daw clefydion,
Ni all neb ond Duw eu danfon.
Nid o'r Moroedd, nid o'r mynydd,
* Awyr. Nid o'r ddaer, na'r * Aer, na'r corſydd,
Y daw clefyd ar blant dynion,
Ond oddiwrth yr Arglwydd cyfion.
Deut. 28. 22. Gwres, a gwayw, crâch, cornwydon,
Crûd, a haint, a ſyndra calon,
Nychdod, Nodau, Mâll, diffianniad,
S'oddwrth Dduw ei hun yn dwad.
* Pennaethiaid. Ni all * Emprwyr mawr yr holl fyd,
Ddanfon haint na thynnu clefyd:
Nid oes neb a'i tynn neu danfon,
Ond Duw mawr y Barnwr cyfion.
† Arth. Nid aiff clefyd ffwrdd wrth † bwyntment,
Loe, nac *Antwn*, *Cât*, na *Chlement*,
Witch, na dewin, Swyn, na phlaned,
Nes cennado Duw ei fyned.
† Diottwnnu bwytta gyrmedd. Os o † Swrffet, os o Anwyd,
Neu dy afiach y ceiſt glefyd,
Duw ei hun ſydd yn dy daro,
Pa ſôdd bynna daethoſt iddo.
* Shiawns. Nid wrth * ddamwain, nid wrth fforten,
Nid wrth dreiglad lloer na ſeren,
Y daw clefyd, mawr na bychan;
Ond wrth bwyntment Duw ei hunan.

Na

Na chais edrych fal dyn ynfyd,
Trwy pa fodd y daeth dy' glefyd:
Gwell it' edrych tua 'r nefoedd,
Ar dy Dduw, a'r llaw a'th drawodd.
Duw a'th drawodd, Duw a'th wella:
Duw a'th glwyfodd, Duw 'th elia:
Duw fy'n coſpi dy gnawd diriaid, Heb.11.10
I iachau dy gorph a'th enaid.
Derbyn Gennad Duw 'n reſſawgar,
Ymddwyn dano yn ddioddefgar: Heb.12.6.
Nèb a garo Duw fei coſpa,
Pôb mâb anwyl fei gwialenna.
Bydd ddioddefgar dan dy drwbwl,
Ffol a wingad ar ben Swmbwl: Jaco.5.10,
Duw a'th drawodd mor ddolyrys; 11.
Ofer it' wrthnebu ei'wllys.
Am ein pechod a'n drwg fywyd, Deut.28.
Y mae Duw yn danfon clefyd,
Ac yn † gryddfu meibon dynion, † *Cyſyddiä*
Am droſſeddu ei orchmynnion.
Darn o gyflog pechod aethlyd,
Ydyw nychdod ac afiechyd:
Pechod a ddaeth wrth ei 'gynffon,
A phôb clefyd ar blant dynion.
Torri 'r Sabboth, tyngu 'n rhigyl,
Caſau 'r Eglwys, a'r Efengyl,
Diſſang ffeiriaid a ſwyddogion,
A bair Llawer o glefydion.
Meddwdod, Maſwedd, a phutteindra,
Rhegu, * loetran, a lledratta, * *Stegyn*
Gwledda, Gloddeſt, treiſio tlodion,
Sy'n dwyn clefyd a thrallodion.
O'r ceiſt glefyd, o daeth moeſa,
Pechod helodd hwn i'th ddala,
Ac a barodd i Dduw ddigio,
A rhoi 'r clefyd hwn i'th daro.

Chwilia

Galar. 3. 40. Chwilia 'n fanol dy gydwybod,
A chais gwrdd a'th ffraidd bechod:
Llwyr groes-holia dy anwiredd,
Ac ymbilia am drugaredd.

Act. 3. 19. Os difaru am dy feieu,
A llwyr droi at Dduw yn foreu,
Fe faddeua *Duw* dy bechod,
Ac a'th * dynn y maes o'th nychdod.

* *Os bydd hynny er daioni i'th enaid ti.*

Cais gan *Dduw* leihau dy ddolur,
Dofi 'th boen a gwella 'th gyflur:
Cais yn daer esmwythder gantho,
F'all ei roi yr awr y mynno.
Pa ryw bynnag yw dy ddolur,
Fe all *Duw* ostegu ei wayw-wyr,
A'th iachau y môdd y mynno,
Bid e'r dolur mwya fytho.
Fe iachaws y clâf o'r *parlys*,
Gwraig o'r *lasc*, a'r *crippil* nafys,
Job o'i grach, a *Naman* glafwrllyd,
A'r rhai cleifion o bôb clefyd.

Mat. 4. 24. Nid yw clefyd ddim ond cennad,
Wrth arch Duw fy'n dwad attad;
Fe ladd, fe baid, pan harcho ei berchen:
Fe ddaw, fe aiff, fel gwâs y capten.
O gan hynny galw 'n daerllyd,
Ar dy *Dduw* fy'n danfon clefyd,
Cais ei * Nawdd er mwyn dy Brynwr,
Di gei gantho help a fwccwr.

* *Amddiffyniad.*

Gweddi 'r clâf.

ARglwydd cyfion, Tâd fy iechyd,
Barnwr pawb a'i helpwr hyfryd,
Gwrando weddi dyn clafecca
Er mwyn Christ, ac edrych arna.

Yn

Yn glâf mewn corph, yn driſt mewn enaid,
Yn drwm mewn meddwl ac ychenaid,
Rwi 'n ymlyſco, o 'ngrheawdwr,
Attad ti i geiſio Swccwr.
Graſſol wyt a llawn trugaredd, Exod. 34. 6, 7.
Hwyr dy lid, a mawr d' ammyneddy
Hawdd i'th gael mewn tôſt gyfyngdwr;
Er mwyn Ghriſt toſturia 'nghyfwr.
Di roeiſt iechyd im' ys dyddie,
Nawr di dwgaiſt am fy meie,
Ac y helaiſt boen a nychdod,
Im cyſtuddio am fy mhechod.
Duw mi haeddais rwi 'n cyfadde
Vn oedd drwmmach er ys dyddie:
Yn dra chyfion Duw goruchaf,
Y rhoiſt hyn o Nychdod arnaf.
Di allaſſyd ddanfon cleſyd
†Immwngc, câs, I ddwyn fy mywyd, † Diſſymwth.
Am troi i vffern i boenydio,
Heb roi amſer im * repento. * Edifarau.
Etto 'n fwyn ſel Tâd trugarog,
Di roiſt arnaf glefyd ſerchog,
Im rhybyddio am fy niwedd,
Am cyfrwyddo wella muchedd. Pſal. 119. 71.
Rwi 'n ei gymryd megis arwydd,
O'm *mabwyſiad a'th grechgwydd, * ‡ arwyddion o fod yn blant i Dduw yn ffydd yn Griſt, gâr am bechod, a thread oddiwrtho, cariad at y Duw iol, a chadw gorchymynnion Duw. Oni fydd dyn a'r pethe hyn yndo, ni ddichon eſe gaſglu oddiwrth ei gleſyd e'i fod eſ yn blentyn i Dduw. Jo. 1. 12. Mat. 5. 4. 1 John 3. 8, 9, 10, 14. Ac. 1 Joan 2. 3, 4.
Yn dra chyfion ‡ gyfarwyddo,
Rhag im pechod fy andwyo.
Da yw'th waith o Arglwydd cyfion,
Yn coſpi 'r corph â'r fâth drallodion,
Lle roedd f' enaid er ys dyddie,
Yn dra chlâf gan ormodd foethe.

Tra cês iechyd ni chês weled,
Om pechodau er eu hamled;
Ond yn awr, gwae fi, mewn nychdod
Nid wi'n gweled ond fy mhechod.
O bwy nifer o bechode
Wnaethoi 'n d'erbyn, Duw gwae finne!
Maent yn amlach mewn rhifedi
Nâg yw 'r Sêr, o'r ceisiai cyfri.
Pa fath Elyn gwyllt y fuo,
Yn d'wrthnebu megis *Pharo;*
Gynt pan oeddyt yn ymhwedd,
Am im droi a gwella muchedd.
Arglwydd grassol 'rwi'n cydnabod,
Immi haeddu cant mwy nychdod,
Ac im bechu yn yscymmyn,
O'm Mabolaeth, yn dy erbyn.
Etto gwn dy fod ti 'n rassol,
I bwy bynna fo difeiriol,
Ac yn barod iawn i fadde,
Ir alarus eu camwedde.
Er na haeddais ond trallodion,
A dialau, a chlefydion:
Gwna â mi 'n ôl dy fawr drugaredd,
Ac nac edrych ar f'anwiredd.
Cymmer Angeu Christ a'i fydd-dod,
Yn dâl itti am fy mhechod:
Cládd fy meie yn ei *weli;
Er ei fwyn bydd rassol immi.
Nad im farw yn fy mrynti;
Cyn im wneuthur dim daioni:
Ond rho amser o'th drugaredd,
Immi etto wella muchedd.
Dal dy law, gostega nolur,
Laesa 'mhoen, lleiha fyng waywyr;
Ac na ossod arnai boene,
Fwy nag allo 'nghorph eu godde.

* *Archollion.*

Er

Er bôd f'enaid weithie'n dwedyd,
Dere *Ghriſt*, a derbyn f'yſpryd:
Mae fyng nhawd er hyn yn crio,
Duw tro 'r cwppa chwerw heibio.
Y mae 'r cnawd a'r yſpryd etto,
Yn amharod i ymado:
Duw rho amſer im eu trefnu;
O bydd d'wllys yn cennadu.
Nid wi'n ceiſio gennyd amſer,
I fyw 'n foethus mewn eſmwythder,
Ond i dannu dy anrhydedd,
Ac i wella peth om buchedd.
Duw o'r gweli fôd yn addas,
Eſtyn f'oes fel *Ezekias*;
Doro immi ryw gyfrwyddyd,
Im iachau a thorri 'nghlefyd.
Ond o'r gweli fôd yn ore,
Etto 'nghoſpi dros fwy ddyddie,
Duw dy wllys di gyflawner;
Ond cyſnertha fi 'r cyfamſer.
Yn iach ni wneuthym ond dy ddigio,
Yn glaf ni allai ond ochneidio,
Oni roi dy nefawl Yſpryd,
Im diddanu yn fy nghlefyd.
Arglwydd cymmorth fi 'n fy mlinder,
Llaeſa mhoen am han-eſmwythder:
Dwed wrth f'enaid yn ei † alaeth, † Ofn.
Myfi yw dy iechydwriaeth.
Tydi Chriſt yw 'r mwyn Samariad,
Minne yw 'r claf trafaelwr irad;
Cweiria nolur, rhwym f'archollion,
Doſa mhoen, cryf ha fy nghalon.
Mae dy law yn orthrwm arnaf,
Etto ynod mi ymddiriedaf:
A pha lleddit fi â thrallod,
Duw mae f'holl ymddiried ynod. *Job* 13. 15.

Datc. 1. 18. Gennyt ti mae 'r holl †allwedde,
† *Agoriadau.* Sydd ar fywyd ac ar Ange:
Ni baidd Angeu edrych arnaf,
Nes danfonech (Chrift) ef attaf:
Gwna fi 'n barod cyn y delo,
Pâr im ddifgwyl byth am dano;
Fel y gallwi fynd yn addas,
Wrth ei fcîl i'th nefawl deyrnas.
Nâd i bethau 'r byd anwadal,
Na'th gyfiawnder ddydd y dial,
Nac i ofan Angeu im rhwyftro
Ymbaratoi i rwydd ymado.
Tynn om calon ofan Angeu,
Pâr im wadu 'r byd a'i betheu;
Golch â'th waed fy mhechod fceler,
Cûdd fy mrynti â'th gyfiawnder.
* *Addewidion.* Rho im ffydd yn dy * Brommeifion,
Gobaith cryf am gael y Goron,
Dioddefgarwch yn fy nghlefyd,
Phil. 1. 23. Chwant ddwad attad a dattodyd.
Chrift rho d'yfpryd im diddanu,
A'th Angelion im caftellu;
Gwna 'r awr ola fy awr ore,
2 Tim. 4. 8. Rho mi 'r Goron ar awr Ange.
Chrift fy Mugail cadw f'enaid,
* *Cipio a'i dryllio.* Nâd i'r llew o'th law ei fcliffiaid *
Tydi prynaift yn ddryd ddigon,
Dwg ê i'r nef at dy Angelion.

Rhybydd i'r claf i alw am weinidog, a Phyfygwr, ac i ochelyd Swynwyr.

†*Gweinidog fy'n ofni Duw.* PAn clafychech cais † Offeiriad,
Yn ddiaros ddwad attad,
I weddio dros dy bechod,
A'th gyfrwyddo fod yn barod.

Chrift

Chriſt y bwyntiodd yr offeiriaid,
Yn Beſſygwyr doeth i'r enaid,
Ac a roddwys iddynt eli,
I wrthſinebu pob drygioni.
Adde 'th bechod wrth y ffeiriad,
Fe ry itti gyngor diſrad,
Fel y gallo roi cyfrwyddyd,
Yn ol naws a rhyw dy gleſyd.
† Cred beth bynna ddwetto 'r ffeiriad,
O air Duw, yn brudd am danad;
Cans llais Chriſt ei hun yw hynny,
Ith * rebycco, neu 'th ddiddanu.
Deiſyf arno brudd weddio,
Ar i'r Arglwydd dy * recyfro,
A rhoi itti gyflawn iechyd,
Neu yn raſſol dderbyn d' yſpryd.
Mae *Duw* 'n addo gwrando 'r * ffeirad,
Pan gweddio 'n ol ei alwad;
Chriſt a ddyru ei gantyriaeth,
Oni phwyntiodd dy farwolaeth.
Deiſyf arno dy gyfnerthu,
Rhag i Satan dy orchfygu,
A llonyddu dy gydwybod,
Pan i'th ſliner gan dy bechod.
Godde † lawnſo dy gamwydon,
Godde i'r Gair frynaru'r galon,
Fel y gallo fwrw yndi
Win ac olew gyd ag Ell.
Gwell it adel i'r offeiriad
* Faneg itt'dy ddrwg ynddygiad,
Fal y gallech edifaru,
Nag oi blegid gael dy ddamnu.
Di gae † gyngor rhag dy bechod,
I lonyddu dy gydwybod:
Di gae gomffordd gan y ffeirad,
Os mewn pryd ei gelwi attad.

† *Pan leſaro 'r gweinidog allan o air Duw, mae Chriſt yn lleſaru trwyddo.*
* *Ceryddu.*
* *Wila.*
Jaco. 5. 14, 15, 16.
* *Llawera ddichon*
† *Dangos.*
† *Nith gidwir, ond trwy'r el*

Nâd y ffeirad heb ei alw,
Nes ei bech yn hanner marw:
Ni all ffeirad y pryd hynny,
Na nêb arall dy ddiddanu.
Oh! pa niter o *Fruttanniaid*,
Sydd yn marw fel Nifeiliaid?
Rhuf. 10. 17. Eisie ceisio nerth y ffeirad,
I gyfrwyddo eu 'madawiad.
Er bod *Duw* yn abal cadw
Sawl a fynno heb ei galw,
* *Trwy bregethiad y gair mae ffydd a throedigaeth i ffordd in chydwriaeth yn dyfod, ac am hyny yn clafychus ſe dylit arferu gwrando'r gair; yn lle y bydd hi rhy hwyr yn ein dieſyd i wneuthur felly. Ni ddylem ni vedi, a thybied mai pethau bychain yw ffydd ac edifeirwch a gwellhad buchedd, o herwydd mae pob un o'r rhain yn anghenrheidiol i iechydwriaeth,* Jo. 3. 36. Luc. 13: 5. 1 Cor 6. 9. Heb. 12. 14. *Er mwyn Chriſt yſtyriwch y pedwar lle hyn o'r Scrythur,* a bernwch ynoch eich hunain, gan na ellir bod yn gadwedig heb Edifeirwch, a ffydd, a newyddeb buchedd (ſel ymae 'r Scrythyrau hyn yn dangosyn eglur) onid yw yn ynfydrwydd i gadel bywyd heb eu ceisio hyd amſer ein cleſyd? Fe fydd yr enaid y pryd hwnw yn ym-wrando a dolur ac afiechyd y corph, ac o herwydd hyny yn anghymmwys iawn i wrando cyngor y gweinidog ac i wneuthur yn ol ſel y dlyo. *Nid ydym yn darllen ond am vn, ſef y lleidr ar y groes, ag a gaeſ edifarhaodd ar yr awr ddiwethaf, am vn yr ydym yn darllen hynny, ſel nad amheuo neb; ond nid ydym yn darllain ond am vn, ſel na fyfygo neb, i oedi ei droedigaeth at Dduw hyd yr awr ddiwethaf.*
Yn ôl cyngor yr Eglwyſlaw,
Cais gyfrwyddyd y Pyſſygwr:
Duw a roes i hwn gelfyddyd
I'th iachau o'r lawer cleſyd.
Duw ordeiniodd yr offeiriaid,
* *Meddy-* I iachau doluriau 'r enaid,
ginion A'r pyſſygwyr a'r Meddygon,
eſprydol. I ymgleddu cyrph y cleiſon.

Llawer

Llawer dyn ſy'n marw 'n † ſudyr, † *Pryvnt.*
Eiſie cymmorth y Pyſſygwyr,
Gan fyrhau eu hoes a'u hamſer,
Yn embeidus, eiſie eu harfer.
Corph pob dyn yw ty ei enaid,
Rhaid * rheparo hwn a'i drefnaid; * *Adnewyddu.*
Rhaid i bôb dyn hyd y gallo,
Gadw ei dy ar draed heb gwympo.
Arfer gymmorth phyſſygwriaeth,
Yn dy gleſyd trwy griſtnogaeth:
Duw ordeiniodd hon yn gyſſur,
I blant dynion rhag pob dolur.
Y neb wrthotto phyſſygwriaeth,
Y roes *Duw* er iechydwriaeth,
Mae 'n gwrthnebu maeth ei † Anian, † *Nattur.*
Ac yn * mwrddro ei gorph ei hunan, * *Lladd.*
Y llyſſewyn ſalwa welech,
Ar Gyfrwyddyd waela gaffech,
All roi help a iechyd itti,
Os rhy Duw ei fendith arni.
Swp o ffigys, os bendithia, Eſa. 38. 21.
All iachau y cornwyd mwya:
A'r Gyfrwyddyd na thâl vn rhith,
All roi help, ond cael ei fendith:
Ond pe caet ti Balm a Nectar,
Cennin Peder, Cerrig Bezar,
Olew a Myrrh, a gwîn a gwenith,
Ni wnânt lês heb gael ei fendith.
Nac ymddiried i'r pyſſygwyr,
Nac i vn * fetſwn font yn wneuthyr, * *Cyfrwyddyd.*
Rhag dy farw megis *Aſa*, 2 *Chron.* 16. 12.
Eiſie ymddiried i'r Gorucha.
Nid oes rhinwedd ar lyſſeuach,
Grym mewn Eli, na diodach,
I leihau o'n cûr, a'n poenſa,
Os yr Arglwydd nis bendithia.

Nâd y ſſeirad heb ei alw,
Nes ei bech yn hanner marw:
Ni all ſſeirad y pryd hynny,
Na nêb arall dy ddiddanu.
Oh! pa niſer o *Fruttanniaid*,
Sydd yn marw fel Niſeiliaid?
Rhaſ. 10. 17. Eiſie ceiſio nerth y ſſeirad,
I gyfrwyddo eu 'madawiad.
Er bod *Duw* yn abal cadw
Sawl a fynno heb ei galw,
* *Trwy bregethiad y gair mae ſſydd a throedigaeth i ſtordd iechydwriaeth yn dyfod, ac am hynny cyn clafycku ſe ddylit arferu gwrando'r gair, yhag eſn y bydd hi rhy hwyr yn ein clefyd i wneuthur felly. Ni ddylem ni oedi, a thybied mai pethau bychain yw ſſydd ac edifeirwch a gwellhad buchedd, o herwydd mae pob un o'r rhain yn anghenrheidiol i iechydwriaeth,* Jo. 3. 36. Luc. 13. 5. 1 Cor 6. 9. Heb. 12. 14. *Er mwyn Chriſt yſtyriwch y pedwar lle hyn o'r Scrythur, a bernwch ynoch eich hunain, gan na ellir bod yn gadwedig heb Edifeirwch, a ffydd, a newyddbeb buchedd (* fel ymae'r Scrythyrau hyn yn dangosyn eglur) onid yw yn ynfydrwydd i gadel hwyrhe b eu ceiſio hyd amſer ein clefyd? Fe fydd yr enaid y pryd hwnnw yn ym-wrando a dolur ac afiechyd y corph, ac o herwydd hynny yn anghymmwys iawn i wrando cyngor y gweinidog ac i wneuthur yn ei ol fel y dlye. *Nid ydym yn darllen ond am vn, ſef y lleidr ar y groes ag a wir edifarhaodd ar yr awr ddiwethaf, am vn yr ydym yn darllen hynny, fel nad amheuo neb; ond nid ydym yn darllain ond am vn, fel na fyfygo neb, i oedi ei droedigaeth at Dduw hyd yr awr ddiwethaf.*

Pwrg yn erbyn pechod, † *Phyſygwriaeth.*
Rhwn yw achos dy holl nychdod.
Ond trwy Swydd a gwaith offeiraid.
Cais gan hynny gynta ag allech
Ffeirad attad pan glefychech,
I roi †
Yn ôl cyngor yr Eglwyſwr,
Cais gyfrwyddyd y Pyſſygwr:
Duw a roes i hwn gelfyddyd
I'th iachau o lawer clefyd.
Duw ordeiniodd yr offeiriaid,
I * iachau doluriau 'r enaid,
A'r pyſſygwyr a'r Meddygon,
I ymgleddu cyrph y cleiſon.

* *Megis offer ynnaw*

Llawer

Llawer dyn ſy'n marw 'n † ſydyr, † *Erwnt.*
Eiſie cymmorth y Pyſſygwyr,
Gan fyrhau eu hoes a'u hamſer,
Yn embeidus, eiſie eu harfer.
Corph pob dyn yw ty ei enaid,
Rhaid * rheparo hwn a'i drefnaid ; * *Adnewyddu.*
Rhaid i bôb dyn hyd y gallo,
Gadw ei dy ar draed heb gwympo.
Arfer gymmorth phyſſygwriaeth,
Yn dy gleſyd trwy griſtnogaeth:
Duw ordeiniodd hon yn gyſur,
I blant dynion rhag pob dolur.
Y neb wrthotto phyſſygwriaeth,
Y roes *Duw* er iechydwriaeth,
Mae 'n gwrthnebu maeth ei † Anian, † *Natur.*
Ac yn * mwrddro ei gorph ei hunan, * *Lladd.*
Y llyſſewyn ſalwa welech,
Ar Gyfrwyddyd wacla gaffech,
All roi help a iechyd itti,
Os rhy Duw ei fendith arni.
Swp o ffigys, os bendithia, Eſa 38.21.
All iachau y cornwyd mwya:
A'r Gyfrwyddyd na thâl vn-rhith,
All roi help, ond cael ei fendith:
Ond pe caet ti Balm a Nectar,
Cennin Peder, Cerrig Bezar,
Olew a Myrrh, a gwîn a gwenith,
Ni wnânt lês heb gael ei fendith.
Nac ymddiried i'r pyſſygwyr,
Nac i vn * fetſwn font yn wneuthyr, * *Cyfrwyddyd.*
Rhag dy farw megis *Aſa*, 2 *Chron.* 16. 12.
Eiſie ymddiried i'r Gorucha.
Nid oes rhinwedd ar lyſſeuach,
Grym mewn Eli, na diodach,
I leihau o'n cûr, a'n poenſa,
Os yr Arglwydd nis bendithia.

* *Bendith.* Duw ſy'n rhoddi * rhâd ar lyſſeu,
† *Cyfrwyddyd.* Grym mewn eli a † chyfyrddonèu,
Lle bendithio Duw, hwy lwyddant,
Lle ni fynno Duw, ni thycciant.
Cais gan hynny fendith hyfryd,
Gan dy Dduw ar bob cyfrwyddyd:
Heb ei fendith ni wna 'r benna,
Ond troi 'n wenwyn yn dy gylla.

Deut. 18. 10, 11, 12. Lev. 19. 31 2 Bren. 1. 16. Gwachel geiſio help gan Swynwyr,
Yn dy flinder toſt a'th ddolyr;
Gado Duw mae'r cyfryw ddynion,
Ac addoli 'r gau Dduw Eccron.
Na chais help i'r corph mor embaid,
Gan y Diawl ſy'n lladd yr Enaid;
Nid oes un Pyſſygwr allan,
Waeth nâ'r Diawl i helpu 'r egwan.

* *Twyll.* † *Dychymmyg.* Nid yw Swyn ond * hug i'th dwyllo,
Gwedi Satan ei † defeiſio,
I ddifethu d'enaid gwirion,
Pan y Swyner ith glefydion.

* *Cennad.* Nid yw'r Swynwr ond * Apoſtol
Ffalſt, i'r Diawl i dwyllo'r bobol
Oddiwrth Griſt, mewn poen a thrafel,
I butteinia ar ol y cythrel.

Datc. 21. 8. *Twyllo'r corph, a lladd yr enaid,*
Digio Duw, bodloni diawlaid,
Gwrthod Chriſt, a'r maint ſydd eiddo,
Y mae'r Swyn, a'r ſawl ai cretto.
Ceiſio 'r cythrel yn Byſſygwr
Ydyw ceiſio help gan Swynwr:
Ceiſio'r Diawl i ddarllain teſni,
Yw â dewin ymgynghori.
Ceiſio Gwir gan dâd y celwydd,
Yw ymofyn â drogenydd:
Ceiſio help i lâdd yr enaid,
Ydyw ceiſio Swyn * Hudoliaid.

* *Twyllwyr*

Na châr ſwynwr mwy nâ chythrel,
Mae 'n dy demptio yn dy drafel,
Glun wrth Griſt er maint yw'th ſlinder,
Cais ei nerth, Di gei eſmwythder.

Gweddi 'r claf cyn Cymmeryd Pyſſygwriaeth.

AWdwr iechyd, lluniwr llyſſieu,
Rhoddwr rhinwedd, rhwymwr, Angeu,
Tywallt fendith, rhad, â iechyd,
Ar y fetſwn wyfi'n gymryd.
Di ordeiniaiſt amryw llyſſiau,
Diod, Eli, a * chyferddonau, * Pethe i iachau Pobl.
I ymgleddu meibon dynion,
Yn eu gwendid a'u clefydion.
Yn ol d'wyllys ath ordeiniaeth,
Rwyfi'n Cymryd Phyſſygwriaeth,
Joſtegu peth o'm didri;
Rho dy fendith Arglwydd arni.
Gwn na ddichon un creadur,
Na chyfrwyddyd laeſu'ng-waywyr,
Oni byddi di 'n bendithio,
'Rhyn a roer, a'r hwn a'i cymro.
O gan hynny † prudd fendithia, † a ddiſyf.
Ygyfrwyddyd a gymmera,
Fel y rhoddo hon im gyſſur,
Ac y llaeſo fy holl * waywyr. * Gwewyr.
Peraiſt gynt ir ffigys diflas,
Jachau cornwyd *Hèzekias*:
Fâr o Arglwydd ir gyfrwyddyd
Hon roi i minne gyflawn jechyd.
Di jachaiſt olygon *Tobi*,
Gynt ag Afu'r pyſg annigri:
O iacha fy nolur inne
A rhai hyn dy gyfyrddone.

Fel y peraiſt i ddwr *jordan*,
Olchi ffwrdd wahanglwyf *Naman*:
Felly par ir ddiod ymma,
Dynnu ffwrdd fy 'nghûr am poenſa.
Mar. 8.23. Fel y peraiſt gynt i'th boeryn,
Roddi golwg ir Cardottyn:
O par Arglwydd ir gyfrwyddyd
Hon roi' minnau gyflawn iechyd.
Gwn y galli trwy 'r fath foddion,
Neû heb vn iachau clefydion:
Llaeſa nolur yn ol d' allu,
Or bydd d' wyllys yn cennadu.
Ond os pwyntiaiſt ti fy niwedd,
Am llwyr dynnu ith drugaredd.
Duw dy wyllys di gyflawner,
Rwy'n ymoſtwng itt' bob amſer.
Ond rho immi ras a phwer,
Gryni a gallu y cyfamſer,
Ddwyn fy nolur yn ddioddefgar,
Megis criſtion yn ddidrwdar.
A rho d' ysbryd im cyſnerthu,
Yn fy mlinder i'th foliannu,
Ac i ddwyn dy groes ath wialen,
Yn' wyllyſgar ac yn llawen.
A phar immi fod yn barod,
Ddwad attad ac ymddattod;
A rhoi f 'enaid yn 'wyllyſgar,
Yn dy ddwylo, Arglwydd hygar.
O fy Arglwydd gwn y gally,
Fy iachau yr Awr y mynny:
Oni fynnu laeſu 'mlinder,
Duw dwg f 'enaid i'th eſmwythder.

Gweddi

Gweddi fyrrach i'r claf iw harferu yn ei glefyd.

DUw trugarog, Tad diddanwch,
Awdwr iechyd, Pen dedwyddwch,
Gwrando waedd pechadur nychlyd,
Sydd yn beggian cymmorth gennyd.
Daeth fy mhechod yn dy olwg,
A'm hôll fuchedd oedd yn cynddrwg,
A chan gymmaint oedd fy † nhraha,
Di ddanfonaiſt glefyd arna.
Haeddais Arglwydd drwmmach benyd,
Doſtach dwymyn, caſſach glefyd,
Blinach dolur, byrraeh amſer,
By'm talaſſyd wrth gyfiawnder.
Di allaſſyd dorri 'ngwddwg,
Am fy muchedd oedd yn cynddrwg,
Neu fy moddi, neu fy * mwrddro,
Heb roi amſer imi ymgwcirio.
Nawr rwi'n gweld dy gariad attaf,
Yn rhoi clefyd cruaidd arnaf,
Im ceryddu am f' anwiredd,
Ac im cyffro wella muchedd.
Nid 'wllyſſi, Duw 'r holl-gyſſur,
Ddrwg farwolaeth un pechadur,
Ond yn hytrach gwella ei fuchedd,
I gael bywyd a thrugaredd.
Trwy 'r fath glefyd blin corphorol,
Rwyt im cofio môd yn farwol:
A thrwy flinder toſt a thriſtwch,
Rwyt im gwawdd i edifeirwch.
Er im haeddu dy ddigofaint,
A'th lidawgrwydd toſt yn cymmaint,
Arglwydd graſſol na cherydda
Fi a'th lid a'th gerydd mwya.

† *Balchder, dirmyg.*

* *Lladd.*

Ezec. 33. 11.

Amos 4 10

Mich. 6.9.

Pſal. 6. 1.

Mae

Mae dy ſaethau gwedi 'nghlwyſo
Mae ſy eſcyrn gwedi briwio,
Mae ſy yſpryd gwedi gryddfu,
Arglwydd dere im diddanu.
Tydi 'm clwyfaiſt am ſy mhechod,
Minne haeddais hyn o drallod:
Nid oes neb ſy Nuw am hynny,
Ond Tydi all ſyng waredu.
1 Sam. 2. 6. Tydi ſy'n lladd ac yn bywhau,
Hoſ. 6. 1. Tydi ſy'n clwyfo a iachau,
Yn dwyn i'r Bedd, yn adgyfodi,
Yn trugarhau, ac etto 'n coſpi.
Tydi o Dduw ſy'n danfon cleſyd,
Tydi yn unig all rhoi iechyd:
Nid oes neb all llaeſu nolur,
Ond tydi, na rhoi im gyſſur.
Er dy fwynder a'th drugaredd,
Er dy Enw a'th Anrhydedd,
Madde mhechod: llaeſa nolur:
Gwared ſ'enaid: rho im gyſſur.
Oni phwyntiaiſt ſy marwolaeth,
A diweddu ſy milwriaeth,
Arglwydd llaeſa ar ſy mlinder,
A rho immi beth eſmwythder.
Dymchwel Arglwydd im diddanu,
O ſy Nuw pa hyd y Sorri?
Gwel ſy mhoen, a chlyw ſy nghwynfan,
Tro dy lid, iacha fi weithian.
Cweiria 'ngwely yn ſy nghyſtydd,
Tro ſy nhriſtwch yn llawenydd,
Rhwyg ſy ſâch, a ſych ſy Neigrau,
Llaeſa mhoen, iacha noluriau.
Maddeu mhechod, Torr ſy nghleſyd,
Tynn fi o'r ffoes a rho im iechyd,
Fel y gallwyf dy glodforu,
Yn ſy mywyd âm holl allu.

Yn y Bedd, oh Dduw! pwy 'th goffa?
Yn hîr Angeu pwy 'th glodfora?
*Sparia mywyd Arglwydd graſſol,
I'th glodforu gydâ 'r bywiol:
Felly canaf itt' yn hyfryd,
Glôd a moliant am fy mywyd:
A thro ynof rym na chwythiant,
Mi ddatcanaf dy ogoniant.

* *Arbed.* Pſal. 30. 9. 12.

Rhybydd ir clâf wneuthur ei wllys mewn pryd, a doſparthu ei bethau mewn ofn Duw.

ONi wnaethoſt etto d'wllys †
Dôd dy dy mewn trefn weddys:
Doſparth d' olud megis Chriſtion,
Yn griſtnogaidd ac yn union.
Cais gan Dduw ei nefawl Yſpryd,
I roi itti lawn gyfrwyddyd,
I gyfrannu d' olud bydol,
Yn ôl wyllys dy Dâd nefol.
*Rho dy enaid bach i'th Brynwr,
Chriſt a'i pie, dy Iachawdwr;
Rho dy gorph ir ddaear lle cafad,
Hyd nes delo 'r adgyfodiad.
Tynn fel *Jacob* ddefaid *Laban*,
A dâ eraill, o'th ddá allan;
Rho i bôb dyn ei iawn eiddo,
Tâl dy ddyled cyn ymado.
Na ddôd geiniog yn dy 'wllys,
O ddâ eraill yn gamweddys,
Rhag eu taflu yn dy ddannedd,
O flaen Duw, ar ddydd dy ddiwedd.
Ac na chytcam er dy fy wyd,
Roi i'th blant anghyfiawn olud:
Ni wna hynny ond eu hela,
I gyrwydro a chardotta.

† *Llythyr cymmun.* Eſay 38. 1.

Act. 7. 19
† *Os buaſ fyw yn ddduwiol, ſe dderbynnir dy enaid ir nef: ond nis gwnair felly, os marw a wnei di'yn annuwiol.* Mat. 7. 21. Rhuf. 13. 7.

Er na feddech ond tair Anner,
I roi rhyngthynt trwy gyfiawnder;
Gwell y llwydda hynny i'th Eppil,
Na thrwy gamwedd pe rhoit dair-mil.

2 Bren. 9. Gwell y llwyddodd Rhan-dir *Abram*,
Gen. 30. Nag y llwyddodd teyrnas *Jôram*,
Gen. 31. A'r gohilion y gas *Jaco*,
* *Ddifa.* Na phraidd *Laban* gwedi * hyſſo.

1 Bren. 21. Fel y bwyttodd Gwinllan *Naboth*,
Deyrnas *Ahab*, a'i holl gyfoeth:
Felly bwytty 'r geiniog ſceler,
Faint y feddech trwy gyfiawnder.

Ceiniog ddrwg pwy bynna caffo,
Sydd fel gwartheg truain *Pharo*,
Rhai fwyttaſſant ei dda tewon,
Heb fôd llawnach eu colyddion.

Rho gan hynny 'r hyn ſydd union,
Rhwng dy blant, a'th ffrins, a'th weiſion:
Ac na chytcam er dy fywyd,
Roi i neb anghyfiawn olud.

Exod. 16. Fel y llwyddodd Duw y Manna,
1 Bren. 17. Toes y weddw o Sarepta,
Olew 'r weddw dlawd a'i meibion,
Felly llwydda 'r gronyn cyfion.

Gen. 25. Rho i *Iſaac* dy etifedd,
5, 6. Ei 'difeddiaeth yn ddi-duedd:
A rho ir lleill o'th blant o bob-tu,
Fôdd i fyw yn ôl dy allu.

Rho i'th wraig ei chyflawn drauan,
Na ro iddi lai na'i chyfran:
O rhoi chwaneg, mae yn rhygil,
Fôd y fath yn nafu 'r Eppil.

Nad was ffyddlon heb ei wabar,
Rho i'th Gar tlawd help ar heinar:
Jac. 5. 4. Nad dy weithiwr heb ei gyflog;
Crio 'n dôſt y wna 'r fath geiniog.

Cofia 'r fengyl, cofia 'r Eglwys,
Cofia 'r * Coledg a'th † fantein wys;
Cofia 'r wlad a'r dref ith faccer,
Or bydd gennyd fôdd a phwer.
Os goludog wyt heb Eppil,
Ac yn caru Chriſt a'r fengyl,
Adail yſgol rydd yng-Hymru,
Lle mae eiſie Dyſc yn methu.
Cofia *Joſeph* ſy'n y carchar,
Rho beth help i borthi *Lazár*;
Rho yn awr dy rôdd tra gallech,
Dymma 'r rhodd ddiwetha roddech.
Maint y roech i'th blant a'th draſſe,
Dy wraig, a'th blant, a'th ffrins a'i pie:
Y maint y roech ir tlawd a'r truan,
Storio 'r wyt iti dy hunan,
Doro 'n ôl yr hyn a dreiſiaiſt,
Gwna iawn dal ir rhai orthrymmaiſt:
Tal dy ddyled cyn dy ſymmyd,
Yn y pwll † nid oes dymchwelyd.
Doro 'r Badell, Doro 'r Crochan,
Doro 'r Tai, ar Tir a'r Arian,
Yn eu hôl ir rhai au pie,
Rhag dy fynd ir didrangc boene.
Nad i dyddyn y dyn gwirion,
Rhwn y dreiſiaiſt yn anghyfion,
Beri itt' golli teyrnas nefol;
Rho ei dyddyn yn ei wrthol.
Nawr di elli megis *Zache*,
* Wneuthur iawn am dy droſſedde:
Yn y pwll ni bydd i'th bwer,
Dalu 'r hatling pan gofynner.
Praw gyttuno a'th Wrthnebwr,
Cyn dy fynd o flaen y Barnwr,
Rhag dy droi ir † dwngeon iſa,
Lle rhaid talu 'r hatling eitha.

* *Yſgoldy.*
† *Gynhaliodd.*

Luc. 19.8.

† *Nid oes dymchwelyd o'r pwll i wneuthur iawn ir rhai a orthrymmwyd: ond mae dymchwel iad oddiyno i gael barn.*

1 Cor. 6. 9.

* *Ti elli wneuthur iawn i ddyn am a dreiſiaiſt oddiarno.*

Preg. 9. 10.
Mat. 5. 25.
† *Carchar*

Nawr

*Nawr ni fynny mwy na * Phagan,*
Ddilyn cyngor Chriſt ei hunan:
Ond di fwytty Gîg dy freichie,
Eiſieu ei ddilyn cyn mawr ddyddie.

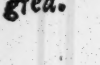

Pa Sawl mîl ſy'n hân uffernol?
Eiſie rhoddi trais yng-wrthol,
Rhai a roddent heddyw 'r holl-fyd,
*Yn * ſarhâd ir tlawd pe's cymryd.*
Os yn erbyn *Duw* y pechu,
Di gei bardwn ond 'difaru:
Os yn erbyn dyn ni fadde
Duw, nes caffo 'r tlawd a ddlye.
Os bu farw 'r rhai a dreiſiaiſt,
Rho i plant y maint y * ſcliffiaiſt:
Ac os aethont o'r wlâd allan,
Rho eu rhan ir tlawd a'r truan.
Na ro rhwng dy blant yn angall,
Y peth a bie vn dyn arall:
Ni wna hynny ond dy ddamnio,
A throi d'eppil i gyrwydro.
Na rô rhwng dy blant trwy willyt,
Ddim ennillaiſt yn gamweddys,
*Trwy * Vſuriaeth, trais, neu ffalſtedd;*
Drwg y llwyddant yn y diwedd.
† Marca blant yr occrwyr mawrion,
A'r gorthrymwyr, a'r carn-lladron,
Yn ceiniocca mewn eglwyſydd,
Ac yn dwyn y † waled beunydd.
Felly tygſydd i'th blant dithe,
O rhoi iddynt ddâ * annife;
Os ſe ddial Duw yn rhigil,
Drais ar dadau, ac ar eppil:
Dôd di ofan *Duw* gan hynny,
O flaen d'wyneb wrth ddoſparthu;
Rho i bôb dyn ei ddâ cyfion,
Rhanna 'r cwbwl fle bo achoſion.

* Dyn digèd.
* Iawn.
* Yſpeiliaiſt.
* Occr.
† Craffa ar.
† Cwd.
* Drwg.
1 Theſ. 4. 6.
Exod. 20. 5

Duw a roddo it' gyfrwydd-deb,
Ac a'th nertho' wneuthur d'atteb:
Duw a'th gatwo rhag camſynniaid;
Duw ſc ceidwad ar dy enaid.

Llythyr yr Anrhydeddus Syr Lewis Manſel *o Fargam yn ſhîr Forgannwg* (ſel yr ydys yn tybied) *at Ficcer* Prichard.

GWr wyf yn dioddef maethgen:
Rhyw bendro dôſt ſy'm talcen,
Ys amſer hîr (yr Arglwydd hael,)
Heb allel cael ei orphen.
Ceiſiais gyngor, a pharaclys
Doctoriaid, Gwyr ſynhwyrus,
I geiſio help; nid llai fy mloedd,
Er mynd dros foroedd trwblus.
Pan ffaelodd llês corphorol,
Rwi 'n danfon at wyr duwiol
Eglwyſig, call, dros Dîr a Môr,
I geiſio Cynghor hollol;
I Ddyſgu p'ûn mae 'r Hael-dad,
O ddigter, neu o gariad,
In danfon ar ei Bridwerth blâ,
Rhyw groes neu boenfa † irad.

† Toſt.

Atteb Ir Anrhydeddus Syr Lewis Manſel *yn ei Glefyd.*

ANwyl Griſtion clywais ddwedyd,
I *Dduw* ddanfon arnad glefyd,
Ac na wyddoſt p'ûn o gariad,
Ai o gâs yr helodd attad.
Rwi 'n dy Atteb mewn byrr eirie,
Ac yn † maneg itti 'n ole,
Nad o * gerydd, ond o gariad,
Y rhows *Duw* ei wialen arnad.

† Mynegi.
* Ddigoſaint.

Nyd

Nid dy Elyn fy'n dy faeddu,
Dy Dad graſſol fy'n dy ddyſgu,
Trwy ddaroſtwng dy gnawd diraid,
Fel y galler cadw d'enaid.

Nid yw'r cleſyd hwn ond Cennad,
Helodd Chriſt dy Brynwr attad,
† Broſ. I † dreio 'th ffydd, a'th hir amynedd,
A'th rybyddio am dy ddiwedd.

Derbyn Gennad *Duw* 'n reſawgar,
Ymddwg dano yn ddioddefgar;
A rho ddiolch o wraidd calon,
Ith Dad nefol am ei ddanfon.

Ni wna 'r cleſyd niwed itti,
† Phyſygwriaeth. Mwy na'r † pwrg fy'n carthu 'r geri;
* Rhwyſtyr Ni wna * hindrawns, ond dy buro,
I gael oes o newydd etto.

Ni bu gwin erioed heb waddod,
1 Joan 1.8. Ni bu Aur erioed heb Sorod,
Ni bu wenith heb ei faſcle,
Ni bu ddyn ond un heb feie.

Yr oedd *Adda* hen a'i bechod,
Lot a'i loſcach, *Noah* a'i feddwdod,
Moſes, *Aaron*, a'u camwedde,
Num. 20. 12. *Peder*, *Paul* a mil o feie.

Gwybydd dithe 'n Marchog hyfryd,
* Caruti-ddeb. Er * hygared yw dy fywyd,
Nad wyt hebryw fai ith Ddible,
pſal. 19. 12. Cans dyn wyt, er maint yw 'th ddonie.

† Amnbreed. *I mithio d'in, i doddi 'th † Sorod,*
I wella 'th fai, i dynnu 'th waddod,
I ddoſi 'th gnawd, i nerthu d'yfryd,
I danfonodd Duw dy gleſyd.

Nid ith waethu, ond ith wella,
Nid i'th faeddu, nac ith ddifa:
Ond ith ddyſcu a'th gyfrwyddo,
Fynac 'r Arglwydd yn dy daro:

Er troi heibio ſydol ſoethe,
A gwir hoffi nefol ddoniẽ,
Caſau 'r byd a'r maint ſydd ynddo,
A dilyn Chriſt a'th draed a'th ddwylo.
Rho fawr foliant prudd gan hynny,
Ith Dad nefol am dy ddyſgu,
Rhwn ſy'th wneuthur drwy ſerchogrwydd,
Di'n gyfrannog o'i ſancteiddrwydd.
Y neb a garo Duw fe'i cosba;
Bob mab anwyl fe'i ffonnodia:
Y dyn ni chosbo Duw ei bechod,
Baſtard yw, nid mab o Briod.
Mae Duw 'n cosbi 'r rhai anwyla,
A rhyw groes neu gilydd yma;
Rhag eu myned yn ddamnedig,
Gida phlant y byd gwrthnyſſig.
Nid glan Gwenith nes y nithier,
Nid gwynn Camric nes y golcher,
Nid pur Aur Coch nes ei deddi;
Nid da criſtion nes ei gosbi.
Ni ry 'r Grawn win nes eu gwaſgu,
Ni ry 'r † Thus * Sens, nes ei ſygu:
Ni ry 'r fflint Dan nes y ffyſter,
Na dyn ffrwyth da, nes cyſtyddier.
Y clofs a 'rogla 'n well o'u pwnian,
Y 'Vin † a danna 'n well o'i chroppian;
Y palm y dyf yn well o'i blygu,
Ar dyn y fydd yn well o [illegible]
Pa fwya ſanger ar y Gwyn[illegible]
Mywa 'rhogla ei gwynt yn [illegible]
Pa fwya gwalcer ar y Chriſtyn,
Mwya fydd ei ffydd ai ofn[illegible]
Yſtyr, mai er lleſſiant itti,
Y mae 'r Anglwydd yn dy goſpi;
Ni phern 'r côſp drud cunyd fychan,
Fe beru 'r lles dros hir oes [illegible]

Nid dy Elyn fy'n dy faeddu,
Dy Dad graſſol fy'n dy ddyſgu,
Trwy ddaroſtwng dy gnawd diraid,
Fel y galler cadw d'enaid.
Nid gwr'c clefyd hwn ond Cennad,
Helodd Chriſt dy Brynwr attad,
† Breſ. I † dreio 'th ffydd, a'th hir amynedd,
A'th rybyddio am dy ddiwedd.
Derbyn Gennad *Duw* 'n reſawgar,
Ymddwg dano yn ddioddefgar;
A rho ddiolch o wraidd calon,
Ith Dad nefol am ei ddanfon.
Ni wna 'r clefyd niwed itti,
† Phyſygwriaeth. Mwy na'r † pwrg fy'n carthu 'r geri;
* Rhwyſtyr Ni wna * hindrawns, ond dy buro,
I gael oes o newydd ętto.
Ni bu gwin erioed heb waddod,
1 Joan 1.8. Ni bu Aur erioed heb Sorod,
Ni bu wenith heb ei falcle,
Ni bu ddyn ond un heb feie.
Yr oedd *Adda* 'hen a'i bechod,
Lot a'i loſcach, *Noah* a'i feddwdod,
Moſes, *Aaron*, a'u camwedde,
Num. 20. 12. *Peder*, *Paul* a mil o feie.
Gwybydd dithe 'r Marchog hyfryd,
* Caruteidded. Er * hygared yw dy fywyd,
Nad wyt hebryw fai ith Ddible,
pſal. 19. 12. Cans dyn wyt, er maint yw 'th ddonie.
† Annhuredd. *I nithio d'us, i doddi 'th † Sorod,*
I wella 'th fai, i dynnu 'th waddod,
I ddofi 'th gnawd, i nerthu d' yſpryd,
I danfonodd Duw dy glefyd.
Nid ith waethu, ond ith wella,
Nid i'th faeddu, nac ith ddifa:
Ond ith ddyſcu a'th gyfrwyddo,
Ynnac 'r Arglwydd yn dy daro:

Er troi heibio fydol foethe,
A gwir hoffi nefol ddonie,
Cafau 'r byd a'r maint fydd ynddo,
A dilyn Chriſt a'th draed a'th ddwylo.
Rho fawr foliant prudd gan hynny,
Ith Dad nefol am dy ddyſgu,
Rhwn ſy'th wneuthur drwy ſerchogrwydd, Eph. 1. 5.
Di'n gyfrannog o'i ſancteiddrwydd.
Y neb a garo Duw fe'i cosba;
Bob mab anwyl fe'i ſtonnodia:
Y dyn ni chosbo Duw ei bechod,
Baſtard yw, nid mab o Briod.
Mae Duw 'n cosbi 'r rhai anwyla,
A rhyw groes neu gilydd yma;
Rhag eu myned yn ddamnedig, 1 Cor. 11.
Gida phlant y byd gwrthnyſſig. 32.
Nid glan Gwenith nes y nithier,
Nid gwynn Camric nes y golcher,
Nid pur Aur Coch nes ei doddi;
Nid da criſtion nes ei gosbi. Pſal. 119.
Ni ry 'r Grawn win nes eu gwaſgu, 67. 71.
Ni ry 'r † Thus * Sent, nes ei fygu:
Ni ry 'r fflint Dan nes y ffyſter,
Na dyn ffrwyth da, nes cyſtyddier.
Y clofs a 'rogla 'n well o'u pwnian,
Y 'Vin † a danna 'n well o'i chroppian;
Y palm y dyf yn well o'i blygu,
Ar dyn y fydd yn well o [illegible]
Pa fwya ſanger ar y Gwenol
Mywa 'rhogla ei gwynt yn
Pa fwya gwaſcer ar y Chriſtion,
Mwya fydd ei ffydd ai obon.
Yſtyr, mai er lleſſiant itti,
Y mae 'r Arglwydd yn dy goſpi;
Ni pheru 'r cōſp dnd eanyd fychan,
Fe beru 'r lles dros hir oes gyfan.

Nid dy Elyn ſy'n dy'faeddu,
Dy Dad graſſol ſy'n dy ddyſgu,
Trwy ddaroſtwng dy gnawd diraid,
Fel y galler cadw d'enaid.
Nid yw'r cleſyd hwn ond Cennad,
Helodd Chriſt dy Brynwr attad,
† *Broſi.* I † dreio 'th ffydd, a'th hir amynedd,
A'th rybyddio am dy ddiwedd.
Derbyn Gennad *Duw* 'n reſawgar,
Ymddwg dano yn ddioddefgar;
A rho ddiolch o wraidd calon,
Ith Dad nefol am ei ddanfon.
Ni wna 'r cleſyd niwed itti,
† *Phyſy-gwriatth.* Mwy na'r † pwrg ſy'n carthu 'r geri;
* *Rhwyſtyr* Ni wna * hindrawns, ond dy buro,
I gael oes o newydd ętto.
Ni bu gwin erioed heb waddod,
1 Joan 1.8. Ni bu Aur erioed heb Sorod,
Ni bu wenith heb ei faſcle,
Ni bu ddyn ond un heb feie.
Yr oedd *Adda* hen a'i bechod,
Lot a'i loſcach, *Noah* a'i feddwdod,
Moſes, *Aaron*, a'u camwedde,
Num. 20. 12. *Peder*, *Paul* a mil o feie.
Gwybydd dithe 'r Marchog hyfryd,
* *Caruei-dded.* Er * hygared yw dy fywyd,
Nad wyt heb ryw fai ith Ddible,
pſal. 19.12. Cans dyn wyt, er maint yw 'th ddonie.
†*Ammhu-redd.* *I mithio d'us, i doddi 'th † Sorod,*
I wella 'th fai, i dynnu 'th waddod,
I ddoſi 'th gnawd, i nerthu d' yſpryd,
I danfonodd Duw dy gleſyd.
Nid ith waethu, ond ith wella,
Nid i'th faeddu, nac ith ddiſa:
Ond ith ddyſcu a'th gyſtrwyddo,
Y mae 'r Arglwydd yn dy daro:

Er

Er troi heibio ſydol ſoethe,
A gwir hoffi nefol ddonie,
Caſau 'r byd a'r maint ſydd ynddo,
A dilyn Chriſt a'th draed a'th ddwylo.
Rho ſawr foliant prudd gan hynny,
I'th Dad nefol am dy ddyſgu,
Rhyn ſy'th wneuthur drwy ſerchogrwydd, *Heb.* 12. 10.
Di'n gyfrannog o'i ſanctei'drwydd.
Y neb a garo Duw ſe'i cosba;
Bob mab anwyl ſe'i ffonnodia:
Y dyn ni chosto Duw ei bechod,
Baſtard yw, nid mab o Briod.
Mae Duw 'n cosbi 'r rhai anwyla,
A rhyw groes neu gilydd yma;
Rhag eu myned yn ddamnedig, 1 *Cor.* 11.
Gida phlant y byd gwrthnyſſig. 32.
Nid glan Gwenith nes y nithier,
Nid gwynn Camric nes y golcher,
Nid pur Aur Coch nes ei doddi;
Nid da criſtion nes ei gosbi. *Pſal.* 119.
Ni ry 'r Grawn win nes eu gwaſgu, 67, 71.
Ni ry 'r † Thus * Sent, nes ei fygu: † *Frankincenſe.*
Ni ry 'r fflint Dan nes y ffyſter, * *Arogl.*
Na dyn ffrwyth da, nes cyſtyddier.
Y clofs a 'rogla 'n well o'u pwnian,
Y Vin † a danna 'n well o'i chroppian; † *winwydden.*
Y palm y dyf yn well o'i blygu,
Ar dyn y fydd yn well o'i faeddu.
Pa fwya ſanger ar y Ganmil,
Mywa 'rhogla ei gwynt yn rhigil:
Pa fwya gwaſcer ar y Chriſtion, 1 *Pet.* 1. 6,
Mwya fydd ei ffydd ai ofon. 7, 8.
Yſtyr, mai er lleſſiant itti,
Y mae 'r Arglwydd yn dy goſpi:
Ni pheru 'r côſp ond ennyd fychan,
Fe beru 'r lles dros hir oes gyfan.

Na wan-ffyddia yn dy gleſyd,
Yn llaw Dduw y mae dy ſywyd:
Fe ry oes a iechyd etto,
* ſef o bydd of yn gwe-led hynny 'n dda iti. * Ac eſmwythder ond ei geiſio.
Cymmer gyſſur, côd dy galon,
Ymwrola, bydd obeith-lon:
Fe ddaw Chriſt â help ar fyrder'
Ac y laeſa d'aneſmwythder.
Hoſ. 6. 1. Y llaw 'th drawodd, honno 'th helpa,
Rhwn a'th glwyſodd a'th elia:
A'r neb helodd attad gleſyd,
Hwnnw tynn gan roi itt' iechyd.
Galw am help ar Dduw dy geidwad,
Dy Dâd yw, fe wrendy arnad:
Mat. 7. 7. Cais ei gyminorth, ac fe dyru,
Llef yn daer, ni feder ballu.
Pa beth bynnag yw dy gleſyd,
F'all ei laeſu a'i ddiffoddyd:
Cais ei gyfnerth, ac fei llaeſa,
Tryſta ynddo, ac ni'th dwylla.
Onis llaeſa 'r awr y mynnech,
Pwylla, aros dan dy ortrech:
Fe ddaw help o'r nef yn dambaid,
Pan bo gwell ar les dy enaid.
Ni chei aros awr ym-hellach,
Yn dy gleſyd, na mynd glafach,
Nag y gwelo Duw 'n anghenrhaid,
Er lleſâd i'th gorph a'th enaid.
Godde ronyn bach o gyſtydd,
Di gei gwedyn hîr lawenydd:
Bydd ddioddefgar nes y delo,
Dy gei oes o newydd etto.
Rhwn a nerthodd *Job* mor hygar,
Ddwyn ei gleſyd yn ddioddefgar,
Nerthed dithe â'i lân yſpryd,
Mor ddioddefgar ddwyn dy gleſyd.

A'r hwn heloddyn o'r Angelion, Luc. 22.
I gymfforddi' fâb wrth *Cravon*,
Helo o'r nef ei Angel hyfryd,
I'th gymfforddi yn dy gleſyd.

Dy roeiſt Siampl dda 'n dy iechyd,
Inni fyw mewn buchedd hyfryd:
Rho ini etto Siampl hygar,
I ddwyn cleſyd yn ddioddefgar.

Godde 'th nefawl Dâd dy drinio,
Godde dynnn 'r draen fy'th bigo,
Godde waſcu 'r crawn llolcedig,
Carthu 'r clwyf, a ſugno 'r ymig,

Godde i Griſt gael tynnu 'n gwbwl,
Gol y Sarph ſydd yn dy lowdwl,
Rhag i'r gwenwyn ddrycha ir galon,
Ac * inffecto 'r enaid gwirion. * Lyg.

Mae Duw 'n † garçus iawn am danad, † Oſeas.
Gwell it' odde loes na bagad: Pſal.
Mae 'n dy * bwrgio nawr trwy gyſtydd, * Lanbas.
I gael iechyd yn dragywydd.

Mae 'n dy wneuthur ymma 'n addas,
I gael rhan o'i nefol deyrnas,
Mae e'n carthu 'r holl ddrygioni,
Sy'n dy rwyſtro i wir oleuni.

Rwyt ti'n un o fain y Demel,
Rhaid dy naddu gid wrth † lefel, † Llinl.
Rhaid ir mwrthwl dy lwyr * bario, * Morthwl.
Os yn y nef y mynny drigio.

Rwyt ti 'n wenith ir gorucha,
Rhaid dy ddyrnu tra fech ymma,
Tynnu 'r us a'r col oddiwrthyd,
Cyn bech i Griſt yn fara hyfryd.

Di geſt lawer o felyſder,
Ar law Ddduw er dechre d'amſer:
Rhaid it * daſto peth o'r chwerw, * Ddiod.
'th Brynwr cyn dy farw,

Na wan-ffydda yn dy glefyd,
Ar law Dduw y mae dy fywyd:
Fe ry oes a iechyd etto,
Ac efmwythder ond ei geifio.
Cym mer gyffur, côd dy galon,
Ymwrola, bydd obeith-lon:
Fe ddaw Chrift â help ar fyrder,
Ac y laefa d aneſmwythder.
Y llaw 'th drawodd, honno 'th helpa,
Rhwn a'th glwyfodd a'th elia:
A'r neb hclodd attad glefyd,
Hwnnw tynn gan roi itt' iechyd.
Galw am help ar Dduw dy geidwad,
Dy Dád yw, fe wrendy arnad:
Cais ei gymmorth, ac fe dyry
Ief yn daer, ni feder bali.
Pa beth bynnag yw dy glefyd,
F'all ei laefu a'i ddiffoddyd:
Cais ei gymorth, ac fei llaefa,
Tawfta ynddo, ac ni'th dwylla.
Onis llaefa 'r awr y mynnech,
Pwylla, aros dan dy orthrech:
Fe ddaw help o'r nef yn dambaid,
Pan bo gwell ar les dy enaid.
Ni chei aros awr ym-hellach
Yn dy glefyd, na mynd glafach,
Nag y gwelo Duw 'n angheſrhaid
Ei llefâd i'th gorph a'th enaid.
Codde ronyn bach o gyffydd,
Digei gwedyn hîr lawenydd:
Bydd ddioddefgar nes y delo,
Dy gei oes o newydd etto.
Rhwn a nerthodd *Job* mor hygar,
Ddwyn ei glefyd yn ddioddefgar,
Nerthed dithe â'i lân yſpryd,
Mor ddioddefgar ddwyn dy glefyd.

Ar

A'r hwn helodd vn o'i Angelion, Luc.22 4
I gymfforddi' fâb wrth *Cedron*,
Helo o'r nef ei Angel hyfryd,
I'th gymfforddi yn dy glefyd.
Dy roeiſt Siampl dda 'n dy iechyd,
Inni fyw mewn buchedd hyfryd:
Rho ini etto Siampl hygar,
I ddwyn clefyd yn ddioddefgar.
Godde 'th nefawl Dâd dy drinio,
Godde dynnn 'r draen fy'th bigo,
Godde wafcu 'r crawn llofcedig,
Carthu 'r clwyf, a fugno 'r yſſig.
Godde i Griſt gael tynnu 'n gwbwl,
Gol y Sarph fydd yn dy fowdwl,
Rhag i'r gwenwyn ddrycha ir galon,
Ac * inffecto 'r enaid gwirion. * *Llygrû.*
Mae Duw 'n † garcus iawn am danad, † *Ofalus.*
Gwell it' odde locs nâ bagad: Pſal.121.3
Mae 'n dy * bwrgio nawr trwy gyſtydd, * *Lanhau.*
I gael iechyd yn dragywydd.
Mae 'n dy wneuthur ymma 'n addas,
I gael rhan o'i nefol deyrnas,
Mae e'n carthu 'r holl ddrygioni,
Sy'n dy rwyſtro i wir oleuni.
Rwyt ti'n un o fain y Demel,
Rhaid dy naddu gid wrth † lefel, † *Rheol.*
Rhaid ir mwrthwl dy lwyr * bario, * *Rhagdorri.*
Os yn y nef y mynny drigio.
Rwyt ti 'n wenith ir gorucha,
Rhaid dy ddyrnu tra fech ymma, Mat.3.12.
Tynnu 'r us a'r col oddiwrthyd,
Cyn bech i Griſt yn fara hyfryd.
Di geſt lawer o felyſder,
Ar law Dduw er dechre d'amſer:
Rhaid it * daſto peth o'r chwerw, Job 2. 10
Gydâ 'th Brynwr cyn dy farw, * Prof.

Yſ o'r cwppa chwerw lymmaid
Yfodd Chriſt o'th flaen ei lonaid :
F'orfydd ar bôb Gwas ei daſto ;
Nid yw 'r diſgybl well na'i Athro.
Coſia i Griſt dy Brynwr odde,
Dros dy bechod di a minne,
Fwy o flinder, Ing, ac yſſig ;
O ! goddefwn ninne 'chydig.
Yſtyr mid oes Sanct yn gorphwys,
Mewn gogoniant ym-mharadwys,
Na ddioddefodd fwy o gyſtydd ;
Goddef dithe, a bydd lonydd.
F'orfu ar *Abel* odde ei fraeni,
F'orfu ar *Joſeph* odde ei werthi,
F'orfu ar *Eſay* odde ei liſo,
Cyn cael mynd i'r nef i * dario.
F'orfu ar *Stephan* odde ei * bwnian,
F'orfu ar *Lawrens* odde ei † frwylian,
F'orfu ar *Jago* odde ei wanu,
Cyn cael nefoedd i meddiannu.
F'orfu ar *Beder* odde ei hoelio,
F'orfu ar *Barthlom* odde ei flingo,
F'orfu ar *Ifan* odde ei ferwi,
Cyn cael mynd at Dad goleuni.
Nid oes un yn credu 'n gywir,
Yn Ghriſt Jeſu, hyn ſydd ſiccir,
Nad rhaid iddo oddeu 'n rhyw fodd,
Gyſtydd mawr cyn mynd i'r nefoedd.
Nid aer o'r Aipht i Canaan hyfryd,
Ond trwy 'r môr a'r mynydd tanllyd :
Nid aiff neb ir nef i 'daring,
Ond trwy 'r porth a'r llwybyr cyſyng.
Mae 'n rhaid dwyn y groes yn gynta,
Cyn cael dwyn y Goron benna :
Ni ddarllenais yn fy oes,
Gael y Goron heb y groes.

* *Trigo.*
* *Labydio.*
† *Bobi.*

Act. 12. 2.
Joan. 21. 18, 19.
Act. 14. 22.
Mat. 7. 13.

Mat.16.24

Dwg dy groes fel Milwr dyladwy,

2 Tim.2.12

Di gei gwedyn ddwyn y Goron:

Di gei gwedyn fyd-dey[illegible]u.

Na chais neifiedd ar y ddaiar,

Na chais wyn-fyd yn [illegible]

Na chais Jechyd * dewlwys,

* Di-lun.

Nes y delech i Baradwys.

Ni chair melus heb y chwerw,

Ni chair gwyn-fyd [illegible]

Ni chair Coron [illegible]

Ni chair [illegible]

* Vchelddedau.

Na'r Prophwydi, na'r † Merthyriaid,

† Tystion Christ.

Na'r postolion, na'r Meisiah,

Fynd o'r byd heb lawer gwaseſa,

Na chais diohe fy anwyliddyn,

Gael y peth nis cafas unedyn:

‖ Tuagnia.

Ond ‖ ynddoro yn ddir-dawdar,

Ddwyn dy ddeilen yn ddiboddegar.

Cofia i Grist y Bayn[illegible]

Mwy o flinder am dy [illegible]

Cofia ei groes-hoelio drosiot,

Di anghofi 'r loes fydd ynot.

Ac na feddwl nad o gariad,

Y rhows Duw y clefyd arnad,

Pth † ſuwrhau dy fod yn vn,

O'i ddetholedig blant ei hun.

Cofia fod pob peth yn gweithio,

Ar y gore ir dyn y gwna,

Hyd yn oed ei glwyf a'i [illegible]

I'r golledion, a'i bell[illegible]

Cofia befyd nos a boreu,

Vnd all croes, nac [illegible]

[illegible]

[illegible]

Yſ o'r cwppa chwerw lymmaid
Yſodd Chriſt o'th flaen ei lonaid :
F'orfydd ar bòb Gwas ei daſto ;
Nid yw 'r diſgybl well na'i Athro.
Coſia i Griſt dy Brynwr odde,
Dros dy hechod di a minne,
Fwy o flinder, Ing, ac yſſig ;
O ! goddefiw ninne 'chydig.
Yſtyr nad oes Sanct yn gorphwys,
Mewn gogoniant ym-mharadwys,
Na ddioddefodd fwy o gyſtydd ;
Goddef dithe, a bydd lonydd.
F'orfu ar *Abel* odde ei fraeni,
F'orfu ar *Joſeph* odde ei werthi,
F'orfu ar *Eſay* odde ei liſo,
Cyn cael mynd i'r nef i * dario.
F'orfu ar *Stephan* odde ei * bwnian,
F'orfu ar *Lawrens* odde ei † frwylian,
F'orfu ar *Jago* odde ei wanu,
Cyn cael nefoedd i meddiannu.
F'orfu ar *Beder* odde ei hoelio,
F'orfu ar *Barthlom* odde ei flingo,
F'orfu ar *Iſan* odde ei ferwi,
Cyn cael mynd at Dad goleuni.
Nid oes un yn credu 'n gywir,
Yn Ghriſt Jeſu, hyn ſydd ſiccir,
Nad rhaid iddo oddeu 'n rhyw ſodd,
Gyſtydd mawr cyn mynd i'r nefoedd.
Nid aer o'r Aipht i Canaan hyfryd,
Ond trwy 'r môr a'r mynydd tanllyd :
Nid aiſſ neb ir nef i 'daring,
Ond trwy 'r porth a'r llwybyr cyſyn.
Mae 'n rhaid dwyn y groes yn gynta,
Cyn cael dwyn y Goron benna :
Ni ddarllenais yn fy oes,
Gael y Goron heb y groes.

* *Trigo.*
* *Labydio.*
† *Bobi.*
Act. 12. 2.
Joan. 21. 18, 19.
Act. 14. 22.
Mat. 7. 13.

Dwg dyw oes ſel Milwr ſtyddlon, Mat. 16.24
Di gei gwedyn ddwyn y Goron;
Cy-ddioddef gydà 'r Jeſu, 2 Tim. 2.12
Di gei gwedyn gyd-deyrnaſu.
Na chais neſoedd ar y ddaiar,
Na chais wyn-fyd yn rhy gynnar,
Na chais Jechyd *di-drangc* * dewlwys, * *Di-loſc.*
Nes y delech i Baradwys.
Ni chair melus heb y chwerw,
Ni chair gwyn-fyd nes i'n farw:
Ni chair Coron heb y groes,
Ni chair neſoedd heb ryw loes,
Ni chas un or * Patriarcciaid, * *Vchelda-*
dau.
Na'r Prophwydi, na'r † Merthyriaid, † *Tyſtion*
Chriſt.
Na'r poſtolion, na'r Meſſiah,
Fynd o'r byd heb lawer gwaſcfa,
Na chais dithe fy anwylddyn,
Gael y peth nas cafas undyn:
Ond ‖ ymddoro yn ddi-drwdar, ‖ *Ymegnia.*
Ddwyn dy ddolur yn ddioddefgar.
Cofia i Grift dy Brynwr odde,
Mwy o flinder am dy feie:
Cofia ei groeſ-hoelio droſſot,
Di anghofi 'r loes ſydd ynot.
Ac na feddwl nad o gariad,
Y rhows Duw y cleſyd arnad,
P'th † ſuwrhau dy fôd yn vn, † *Fe ddi-*
chon, y
O'i ddetholedig blant ei hun. *credadyn*
Cofia fod pob peth yn gweithio, *edifeiriob*
Ar y gore ir dyn y gretto, *iſydd ſic-*
Hyd yn oed ei glwyf a'i gleſyd, *cvhau eu*
I'i golledion, a'i holl adfyd. *hunan o*
bynny.
Cofia hefyd nos a boreu,
Nad all croes, nac Ing, nac Angeu,
Ei dim arall ein gwahanu,
Oddiwrth gariad Duw a'r Jeſu.

Z 3 Rhwn

'Rhwn a godoo[illegible] ffrynd *Lazar*,
Yn iach o'r bedd dan [illegible]daiar,
Hwnnw 'th gotto yn [illegible]ch lawen,
O'th gláf wely 'n wych dracheſen.
Rhwn a ſpariodd Fywyd *Iſaac*,
[illegible]wedi offrwm ar ben *Moriah*;
Hwnnw ſpario 'th fywyd dithe,
Etto ennyd o flynydde.
Rhwn a helodd gynt *Eſaias*,
I Iachau clwyf *Hezekias*,
Hwnn * helo o'r nef Angel,
I iachau yr *Lewis Manſel*.

* *Ddanfono.*

Rheſſymmau yn cyffro 'r claf i fod yn ddioddefgar.

ONi bae fod yn anghenrhaid,
Dofi 'r corph i wella 'r enaid,
Ni ddanfone Dduw glefydion,
Byth ar vn oi anwyl feibion.
Yr oedd Duw yn gweled d'enaid,
Yn glaf iawn o bechod diriaid;
Nid oedd lun i gadw ei fywyd,
Nes dy goſpi â'r fâth glefyd.
Oni baſſe 'r cwppa chwerw,
Fe allaſſe d'enaid fatw,
Yn ddiſymmwth heb † repento,
A mynd dros fyth i boenydio.
Trwy gyſtydd corph, a chlefy'd * diriaid,
Y mae Duw 'n iachau dy enaid;
Ac yn d'arwain trwy ddifeirwch,
At dy Griſt i gael ei heddwch.
Trwy glefydion mae Duw 'n tynnu
Dyn, i geiſio cymmorth Jeſu,
A gwir iechyd idd eſenaid,
Rhag ei fynd i vffern emfaid.

† *Edifarh.*
* *Toſt.*
Pſal. 119. 67. 71.

A chlefydion bâch amſerol,
Ma'e 'n rhag-achub poen tragwyddol ;
Ac wrth goſpi 'r corph mor ddiriaid,
Doſ 'r cnawd, a * chadw 'r enaid.
Nid clefydion ond dialau
Plin, a haeddodd dy bechodau :
Dwg gan hynny yn ddioddefgar,
Y fâth glefyd cruaidd hygar.
Fe allaſſe dorri d' wddwg,
Am dy ſuchedd oedd yn cynddrwg,
A'th roi i vffern i boenydio,
Heb roi amſer itt' repento.
Rho gan hynny yn ddiwegi
Ddiolch iddo am dy goſpi,
Lle gallaſſe dy lwyr ddifa,
A'th roi † Frwylian yn Gehenna.
Fe allaſſe *Ddaw* dy reddi,
Dan law Gelyn câs i'th goſpi,
Lle mae 'n raſſol iawn yr-wan,
Yn dy goſpi a'i law ei hunan.
Nid yw'r Arglwydd yn dy blago,
Megis gelyn i'th andwyo,
Ond yn dirion yn dy faethddryn,
Megis Tâd yn trin ei blentyn
Er bôd d' Arglwydd yn dy ſaeddu,
Mae er hynny yn dy † garu :
Pôb gwialennod ag a roddo
Sydd fel plaſter i'th elio.
Ni ry *Duw* ſydd mor ddaionus,
Na'th Dâd nefol ſydd mor * garcas,
Glefyd arnad na chaledi.
Na wnel itti fawr ddaioni.
Fe wyr *Duw* beth yw dy ddolur,
Dy rym, dy rytt, dy naws, dy natur :
Fe rydd dy groes, yn ol dy gyflwr,
Ni bydd dy bwnn uchlaw dy gryfdwr.

* Yr ene... gyffol.

† Loſci yn vffern.

† Sef yw graſſoi wy... ti.

* Ofalus.

'Rhwn a godoe[illegible] ffrynd *Lazar*,
Yn iach o'r bedd dan [illegible]daiar,
Hwnnw 'th gotto yn ach lawen,
O'th gláf wely 'n wych drachefen.
Rhwn a ſpariodd Fywyd *Iſaac*,
[illegible]wedi offrwm ar ben *Moriah*;
Hwnnw ſpario 'th fywyd dithe,
Etto ennyd o flynydde.
Rhwn a helodd gynt *Eſaias*,
I Iachau clwyf *Hezekias*,
Hwnn * helo o'r nef Angel,
I iachau yr *Lewis Manſel*.

* *Ddanfono.*

Rheſſymmau yn cyffro 'r claf i fod yn ddioddefgar.

ONi bae fod yn anghenrhaid,
Dofi 'r corph i wella 'r enaid,
Ni ddanfone Dduw gleſydion,
Byth ar vn oi anwyl feibion.
Yr oedd Duw yn gweled d'enaid,
Yn glaf iawn o bechod diriaid;
Nid oedd lun i gadw ei fywyd,
Nes dy goſpi â'r fâth gleſyd.
Oni baſſe 'r cwppa chwerw,
Fe allaſſe d'enaid fatw,
Yn ddiſymmwth heb † repento,
A mynd dros fyth i boenydio.
Trwy gyſtydd corph, a chlefy'd * diriaid,
Y mae Duw 'n iachau dy enaid;
Ac yn d'arwain trwy ddifeirwch,
At dy Griſt i gael ei heddwch.
Trwy gleſydion mae Duw 'n tynnu
Dyn, i geiſio cymmorth Jeſu,
A gwir iechyd idd e enaid,
Rhag ei fynd i vffern emfaid.

† *Edifarh.*
* *Toſt.*
Pſal. 119. 67. 71.

A chlefydion bâch amſerol,
Ma'e 'n rhag-achub poen tragwyddol ;
Ac wrth goſpi 'r corph mor ddiriaid,
Doſi 'r cnawd, a * chadw 'r enaid.
Nid clefydion ond dialau
Plin, a haeddodd dy bechodau :
Dwg gan hynny yn ddioddefgar,
Y fâth glefyd cruaidd hygar.
Fe allaſſe dorri d' wddwg,
Am dy ſuchedd oedd yn cynddrwg,
A'th roi i vffern i boenydio,
Heb roi amſer itt' repento.
Rho gan hynny yn ddiwegi
Ddiolch iddo am dy goſpi,
Lle gallaſſe dy lwyr ddifa,
A'th roi † Frwylian yn Gehenna.
Fe allaſſe *Ddaw* dy reddi,
Dan law Gelyn câs i th goſpi,
Lle mae 'n raſſol iawn yr-wan,
Yn dy goſpi a'i law ei hunan.
Nid yw'r Arglwydd yn dy blago,
Megis gelyn i'th andwyo,
Ond yn dirion yn dy faethddryn,
Megis Tâd yn trin ei blentyn.
Er bôd d' Arglwydd yn dy faeddu,
Mae er hynny yn dy † garu :
Pôb gwialennod ag a roddo
Sydd fel plaſter i'th elio.
Ni ry *Duw* ſydd mor ddaionus,
Na'th Dâd nefol ſydd mor * garcús,
Glefyd arnad na chaledi.
Na wnel itti fawr ddaioni.
Fe wyr *Duw* beth yw dy ddolur,
Dy rym, dy rytt, dy naws, dy natur :
Fe rydd dy groes, yn ol dy gyflwr,
Ni bydd dy bwnn vchlaw dy gryfdwr.

* Yr ene. gyſſol.

† Loſci yn vffern.

† Sef os graſſol wyt ti.

* Ofalus.

'Rhwn a godod[illegible] *Ezechiel*,
Yn iach o'r bedd dan [illegible],
Hwnnw 'th gotto yn [illegible],
O'th g'áf wely 'n [illegible].
Rhwn a ſpariod[illegible] *Iſaac*,
Gwedi offrwm ar'bg[illegible],
Hwnnw ſpario 'th fywyd ditha,
Etto ennyd o flynydde.
Rhwn a helodd gynt *Eſaiat*,
I Iachau clwyf *Hezekiat*,
Hwnnw * helo o'r nef Angel,
I iachau 'yr *Lepra Manſel*.

* *Ddanfo-no.*

Rheſſymmau yn cyſſrwn 'r claf i fod yn ddiddeſgar.

ONi bae fod yn anghenraid,
Doſi 'r corph i wella 'r enaid,
Ni ddanfone Dduw gleſydion,
Byth ar vn oi anwyl ſeibion.
Yr oedd Duw yn gweled d'enaid,
Yn glaf iawn o bechod diriaid;
Nid oedd lun i gadw ei fywyd,
Nes dy goſpi â'r ſâth gleſyd.
Oni baſſe 'r cwppa chwerw,
Fe allaſſe d'enaid fatw,
Yn ddiſymmwth heb i repento,
A mynd dros fyth i boenydio.
Trwy gyſtydd corph, a chleſy d'enaid,
Y mae Duw 'n iachau dy enaid;
[illegible]

A chlefydion bâch amſerol,
Ma'c 'n rhag-achub poen tragwyddol;
Ac wrth goſpi 'r corph mor ddiriaid,
Dofi 'r cnawd, a * chadw 'r enaid.
Nid clefydion ond dialau
Blin, a haeddodd dy bechodau:
Dwg gan hynny yn ddioddefgar,
Y fâth glefyd cruaidd hygar.
Fe allaſſe dorri d'wddwg,
Am dy fuchedd oedd yn cynddrwg,
A'th roi i vffern i boenydio,
Heb roi amſer itt' repento.
Rho gan hynny yn ddiwegi
Ddiolch iddo am dy goſpi,
Lle gallaſſe dy lwyr ddiſa,
A'th roi † Frwylian yn Gehenna.
Fe allaſſe *Ddaw* dy roddi,
Dan law Gelyn câs i'th goſpi,
Lle mae 'n raſſol iawn yr-wan,
Yn dy goſpi a'i law ei hunan.
Nid yw'r Arglwydd yn dy blago,
Megis gelyn i'th andwyo,
Ond yn dirion yn dy faethddryn,
Megis Tâd yn trin ei blentyn.
Er bôd d' Arglwydd yn dy faeddu,
Mae er hynny yn dy † garu:
Pôb gwialennod ag a roddo
Sydd fel plaſter i'th chwelio.
Ni ry *Daw* ſydd mor ddaionus,
Na'th Did nefol ſydd mor * garedig,
Glefyd arnad na chaledi,
Na wnel iti fawr ddaioni.
Fe wyr *Daw* beth yw dy ddolur,
Dy rym, dy rytt, dy nawſ, dy natur;
Fe rydd dy groes, yn ol dy nyſwr,
Ni bydd dy bwn rhâi no dy gryfder.

* yr ero gyſſol.

† Lafci yn vffern.

† Sefyll.

* Oſglus.

Er bôb Alces yn beth chwerw,
Mae e'n achub dyn rhag marw:
Er bod clefyd yn dy flino,
* Mae 'n dy achub rag dy ddamnio.
Y mae miloedd yn † Gehenna, † *Vffern.*
Rhai a ddwgent fwy o boenfa,
Dros fil filoedd o flynydde,
Pe caent rydd-did o'u poenydie.
Arwydd teg o'i ras a'i ffafar
Yw cael côfp trwy glefyd hygar,
Sydd yn gwneuthur dyn yn barod,
Cyn yrel o flaen y Drindod.
Clefyd fydd fel chwip i'th gofpi,
Nid fel cledde llym i'th dorri;
Swmbwl awchlym i'th ddihuno,
Ac nid bwyall i'th ddiftrywio.
Ffuft i ddyrnu ffwrdd dy ffwlach,
* *gwyntyll* * Ffann i nithio dy holl fothach,
Ffwrn i buro dy amrhyddion,
Chwip i'th gofpi yw clefydion.
Nid da mel i'r llawn digonol,
Nid da gwynfyd i'r annuwiol;
Nid da Gwin i'r poeth ei † *golydd,* † *Cylla.*
Nid da iechyd i'r anufydd.
Nid oes arnad gymmeint ddolyr,
Ag a fu ar rai o'th frodyr,
Sydd yr-wan mewn efmwythder,
Yn y nefoedd gwedi 'r blinder.
Bu ar *Lazar* glefyd flinach,
Bu ar *Job* ddoluriau drwmmach,
Bu ar *Grift* ei hun fwy flinder;
Maent yr-wan mewn efmwythder.
Ac os tithe fydd ddioddefgar,
Fe ry Duw itt' hyn o ffafar;
Fe wna naill a llaefu 'th flinder,
Neu fe th gymmer i efmwythder.

Ymddiddan

Addiddanion cyſſurus rhwng y claf Duwiol a'i enaid yn erbyn ofn Angeu.

O Fy Enaid pam ei hofni
Fynd at *Griſt* a ſu 'n dy brynu,
Ag a gollodd waed ei galon,
I'th ryddhau o law d'elynion?
* Pam yr hofni fynd i'r nefodd,
Lle mae Chriſt yr hwn a'th brynodd,
A'th Dad nefol, a'rglan yſpryd,
A'r holl Sainct mewn braint a bywyd?

* *Ni ddichon y dyn diras ddywedyd fel hyn wrth ei enaid, o herwydd os bydd eſe marw yn ei bechod, heb ffydd ac edifeirwch, ni chaiſſ eſe fyned i'r nefoedd,* 1 Cor. 6. 9, 10. *ac am hynny tra ſo ſe yn aros ac yn byw yn ei bechodau, heb droi oddiwrthynt, y mae gantho achos i ofni. Edifarha gan hynny, bydd ddyn newydd graſol, gan ymbeddychu a* Duw *trwy* Griſt, *ac yno ti elli ddywedyd,* O fy enaid pam yr hofni? *&c.*

Mae fy Mlaen i yno euſiwys,
Am Jachawdwr 'rhwn am prynwys?
Chriſt tynn finnau'aelod attad,
Er anhawſed gennif ddwad.
Oh! fy Enaid cwyn dy galon,
Pam ir ofni mor echryſlon?
Gwel Fab Duw, ai waed, ai weli,
A dynnodd ffwrdd oedd raid itt' ofni.
Oh! fy enaid gwel dy Brynwr,
Gwel dy Geidwad a'th Jachawdwr,
Gwel dy Bardwn, gwel dy Artre,
Gwel y nef a'r hwn a'th bie.
Oh! nac edrych ar dy bechod,
Gwel yr Oen a Laddwyd drooſod:
Ac nac ofna wedd y Barnwr,
Chriſt ei fab yw dy Ddadleuwr. 1 Jo. 2. 1.
Ac nac ofna 'r Angeu melyn,
Chriſt a dynnodd ffwrdd ei golyn:
Ni all Angeu ond dy ſymmyd 1 Cor. 15.
byd hwn i dir y bywyd. 55. 57.

Nac

22. Nac arſwyda rythreu Satan,
wyl Gwel Angelion Duw * i'th waetan,
nyt. A Chriſt Jeſu â ſaith llygad,
Ddydd a nôs bob awr i'th wiliad.
Ac nac ofna 'r Bedd llydylyd,
Gwely Chriſt yw hwn ſ'anwylyd,
Y mae 'r Prynwr gwedi dwymo,
I bob Criſtion nes cyfotto.
Na wna bris ô vffern boene,
* Agoriade. Gwel gan bwy y mae 'r * allwedde;
Gan dy Griſt y mae cadwriaeth
Datc. 1.18. Allwedd vffern a marwolaeth.
Oh! gan hynny cwyn dy galon,
Pam ir ofni mor echryſlon?
* ai glwyfe Gwel fâb Duw a'i waed a'i * weli,
Fe dynnodd ffwrdd oedd raid itt' ofni.
Cymmer gyſſur, cwyn d'olygon,
Dring vwch law pob daiarolion;
Gwel y nef a brynwyd itti,
A'r Tiſeddiaeth ſydd itt' ynddi.
Gwel dy orfedd, Gwel dy goron,
2 Tim. 4.8. Gwel dy † Balme, a'th wiſcoedd gwynion,
Datc. 7. 9. Rhai a brynodd Mâb Duw itti,
† Palmwydd i arwyddoccau buddugoliaeth. Fry yn nheyrnas y goleuni.
Gwel dy Griſt a'i holl Angelion,
Gwel y Sainct a'r holl rai cyfion;
Yn dy ddiſgwil ddwad attyn,
Ac yn barod bawb i'th dderbyn.
Gwel dy delyn, Gwel dy † feiol,
† Math offeryn cerdd. Gwel dy wers a'th ganiad nefol,
Fry yn diſgwil fynd i gana,
Dat. 15. 2. I'th Jachawdwr am dy brynu.
Llef gan hynny am d'ymddattod,
I gael mynd at Griſt di briod,
Phil. 1.23. O garchardy 'r corph a'th lygtwys,
I gael trigo ym Mharadwys.

Nid oes ynd
Poen, na
Na marwolaeth
Ond llawenydd a dedwyddwch.

Oh hiraetha am gael hedfan,
Pr wlad lawen hon yn fuan,
At dy Brynwr Christ a'th Briod,
Mae dy Neithor yndi'n barod.

O fy enaid meddwl dithe,
Am dy-'mdrwsio yn dy dwylan,
I fynd o flaen Christ yn addas,
Yng wisc sanctaidd y briodas.

Goleh dy hun yn llyfnon Dafydd,
A Gwaed yr Oen, a deigreu eythydd;
Ymlanhâ mewn gwir ddiseirwch,
Ffydd yn Ghrist, Gwiriondeb, Heddwch.

Gwisc Sanctteiddrwydd Christ am danad,
A'i Gyfiawnder yw'lle trwsiad,
Pleth dy walle mewn gras a gobaith,
Hardda 'ch fred a chariad perffaith.

Cais dy lamp, a llynn dy Ganwyll,
Dwg ith lufern olew diawyll,
Gwilia, Gwastrawd, a Gweddia,
Nes del Christ, na fo'n hwyrach.

Deffro, diffrowch dy Briod,
Lief am dano nes fo'n ddyfod,
Fil yr Hydd na orphwys hebod,
Nes del Christ dy

Nac erſwyda rythreu Satan,
Gwel Angelion Duw * i'th waetan,
A Chriſt Jeſu â ſaith llygad,
Ddydd a nôs bob awr i'th wiliad.
Ac nac ofna 'r Eedd llydylyd,
Gwely Chriſt yw hwn ſ'anwylyd,
Y mae 'r Prynwr gwedi dwyno,
I bob Criſtion nes cyfotto.
Na wna bris o vffern boene,
Gwel gan bwy y mae 'r * allwedde;
Gan dy Grift y mae cadwriaeth
Allwedd vffern a marwolaeth.
Oh! gan hynny cwyn dy galon,
Pam ir ofni mor echryſlon?
Gwel ſâb Duw a'i waed a'i * v eli,
Fe dynnodd ffwrdd oedd raid itt' ofni.
Cymmer gyſſur, cwyn d'olygon,
Dring vwch law pob daiarolion;
Gwel y nef a brynwyd itti,
A'r Tifeddiaeth ſydd itt' ynddi.
Gwel dy orſedd, Gwel dy goron,
Gwel dy † Balme, a'th wiſcoedd gwynion,
Rhai a brynodd Mâb Duw itti,
Fry yn nheyrnas y goleuni.
Gwel dy Grift a'i holl Angelion,
Gwel y Sainct a'r holl rai cyſion,
Yn dy ddiſgwil dd wad attyn,
Ac yn barod bawb i'th dderbyn.
Gwel dy delyn, Gwel dy † feiol,
Gwel dy wers a'th ganiad nefol,
Fry yn diſgwil ſynd i ganu,
I'th Jachawdwr am dy brynu.
Lle ſ gan hynny am d'ymddattod,
I gael mynd at Grift di briod,
O garchardy 'r corph a'th lygr vys,
I gael trigo ym Mharadwys.

Act. 12.
Apoc. 19.
* Agoriade.
Datc. 1.18.
* ai gwyſe
2 Tim. 4.8.
Datc. 7. 9.
† Palmwyddau i arwyddocau buddugoliaeth.
† Math offeryn cerdd.
Dat. 15. 2.
Phil. 1.23.

mae Duw a'i holl A[illegible]lion,
Chriſt a'i Sainct, a'i Apoſto[illegible]ion,
Mewn Gogoniant a Rhiai[illegible]ch,
Yn teymaſſu mewn dedwyddwch.
Nid oes yno ddim Angh[illegible]ur,
Poen, na chlefyd, cwrp na[illegible]hur,
Na marwolaeth na dim tr[illegible]wch,
Ond llawenydd a dedwyddwch.
Oh hiraetha am gael hedfan,
I'r wlad lawen hon yn fuan,
At dy Brynwr Chriſt a'th Briod,
Mae dy Neithor yndi 'n barod.
O fy enaid meddwl dithe,
Am dy-'mdrwſſio yn dy dlwſſe,
I fynd o flaen Chriſt yn addas,
Yng wiſc ſanctaidd y briodas.
Golch dy hun yn ffynnon Dafydd,
*Gwaed yr Oen, a deigreu cyſtydd;
Ymlanhâ mewn gwir ddifeirwch,
Ffydd yn Ghriſt, Gwiriondeb, Heddwch.
Gwiſc Sancteiddrwydd Chriſt am danad,
A'i Gyfiawnder yn lle trwſſiad;
Pleth dy wallt mewn grâs a gobaith,
Hardda 'th freſt â chariad perffaith.
Cais dy lamp, a Nynn dy Ganwyll,
Dwg ith luſern olew didwyll:
Gwilia, Gwarchod, a Gweddia,
Nes del Chriſt, na chwſc, na *ſlwmbra.
Deffro, diſgwyl am dy Briod,
Llef am dano nes ei ddyfod;
Fel yr Hydd na orphwys freiſad,
Nes del Chriſt dy Briod attad.
Dywaid wrtho dere weithian,
Dere Arglwydd, dere 'n fuan,
Dere Jeſu Ghriſt fyng hariad,
Dere, tynn fy enaid attad.

Pſal. 42.

Zech. 13. 1. *Gwaed Chriſt yn unic ffydd yn glanhau yr eddifeir ol oddiwrth bechod. Dat. 1. 5.

*Lyppia

† Os credadyn ediseiriol sanctaidd wyt ti, ti elli yn hyderus o fydd. Af vfydd-d yn maith 28. Gai

† I'th ddwy- d wyd byt
Yr wi 'n brudd yn ym f' yspryd.
Cans ti prynaist, Du r gwirioned,
Drwg a weithiant i gared.
dy enaid i ddwy ; canys fe a'i devyn i'r n
. Luc. 23. 43. O hw fy'n marw lleb r
Arglwydd Jesu, dywedaist wrthyt hwy, ewch
ddiwrthif chwi holl wenhedwyr anwiredd. Luc.
lost yw bwn.

Yn lliddan arall rhwng y claf duviol a'i enaid âm ofni marwolaeth.

Ofy Enaid dywaid imui,
Mewn pryssurdeb, Pam yr ofni,
Fynd at Griſt a'i wir Angelion,
O'r byd brwnt a'i holl drallodion?
Toſt a thrwm yw gorfod gadel
Gwraig a phlant, a ffryns a chenel,
Tai, a Thir, a Da, a dodren,
Heb eu gweled mwy drachefen.
O f'anwylyd cymmer gyſſur.
Di gae olud † mewn mwy feſſur,
Suwrach ffryns, a gwell cyfeillion,
Gyda Chriſt a'i wir Angelion.
Os dy blant a ofna 'r Arglwydd,
A'i waſnaethu mewn Sancteiddrwydd,
Di gae weld dy Blant drachefen,
Mewn Gogoniant yn dra llawen.
Yn lle ffryns a mwyn gyfeillion,
Di gae 'r Sainct a'r holl Angelion,
'th fawrhau a'th gywir garu,
A'th Blant eilch aith i'th ddiddanu.
Gad dy wraig, a'th Blant, a'th bobl,
Dadwreiddia dy Dad nefol:
Pſal. 9. Ymwrthod a'r weldw, Tad ynddiad
Goruchaf wrth ei Alwad.

Na wna bris am dan dy olud,
Nac o'r ddodren wael fydd gennyd:
Mae 'n y nef fwy ar dy feder,
Nag a feddodd † *Alexander*.

Na wna bris o'th neuadd lwydlas,
Mae 'n y nefoedd dai o * dopas,
Gwedi Dduw o berls i gwneuthur,
Yn diſcleirio fel y gwydyr.

Na hiraetha am dy dirioedd,
Na'th Berllanneu, na'th winllannoedd:
Mae 'Mharadwys dir fydd deccach,
Ffrwythfydd, well, a gardde † araulach.

Na wna * gownt am Aur nac Arian,
Mae 'n y nefoedd Aur iw † ddamſian,
Perls a Gemmis yn gweithio 'r gwelydd:
Aur yn pafio 'r holl heolydd.

Na wna bris am vn o'th ſwydde,
Mae 'n y nefoedd ſwy o radde:
Y mae 'r gwaetha fyndi'n ſteiriad,
Ac yn Frenin mawr ei alwad.

Na wna bris am ddillad gwychion,
Mae 'mharadwys wiſcoedd gwynion;
Yn diſcleirio ar dy gefen,
Mewn Gogoniant fel yr haul-wen.

Na wna bris o'th ſwyd newynllyd,
Mae 'mharadwys bren y bywyd;
Manna yn fwyd, 'qua-vitæ † 'n ddiod,
Gwledd heb ddiwedd, oes heb ddarfod.

Na wna bris am ddim difyrrwch:
Rhwn ſydd ymma 'n blaenu triſtwch:
Mae 'n y nefoedd wir lawenydd,
Sydd yn para yn dragywydd.

Na wna gownt o ddim ſydd gennyd,
Ond ymgweiria am dy fywyd,
Fynd yn rhwydd trwy lawn barodrwydd,
I lawenydd Chriſt dy Arglwydd:

† *Yr hwn a orchfygodd rau fawr o'r byd.*
* *Main gwerthfawr.*

† *Mwy hyfryd.*
* *Gyfriſ.*
† *I gyrddiad troſto.*
Datc. 21.

Dat. 1. 6.

Dat. 19. 8.

Mat. 3. 43
Datc. 22.

† *Purfy bywyd.*

Pſal. 16. 11

Mat. 25. 21

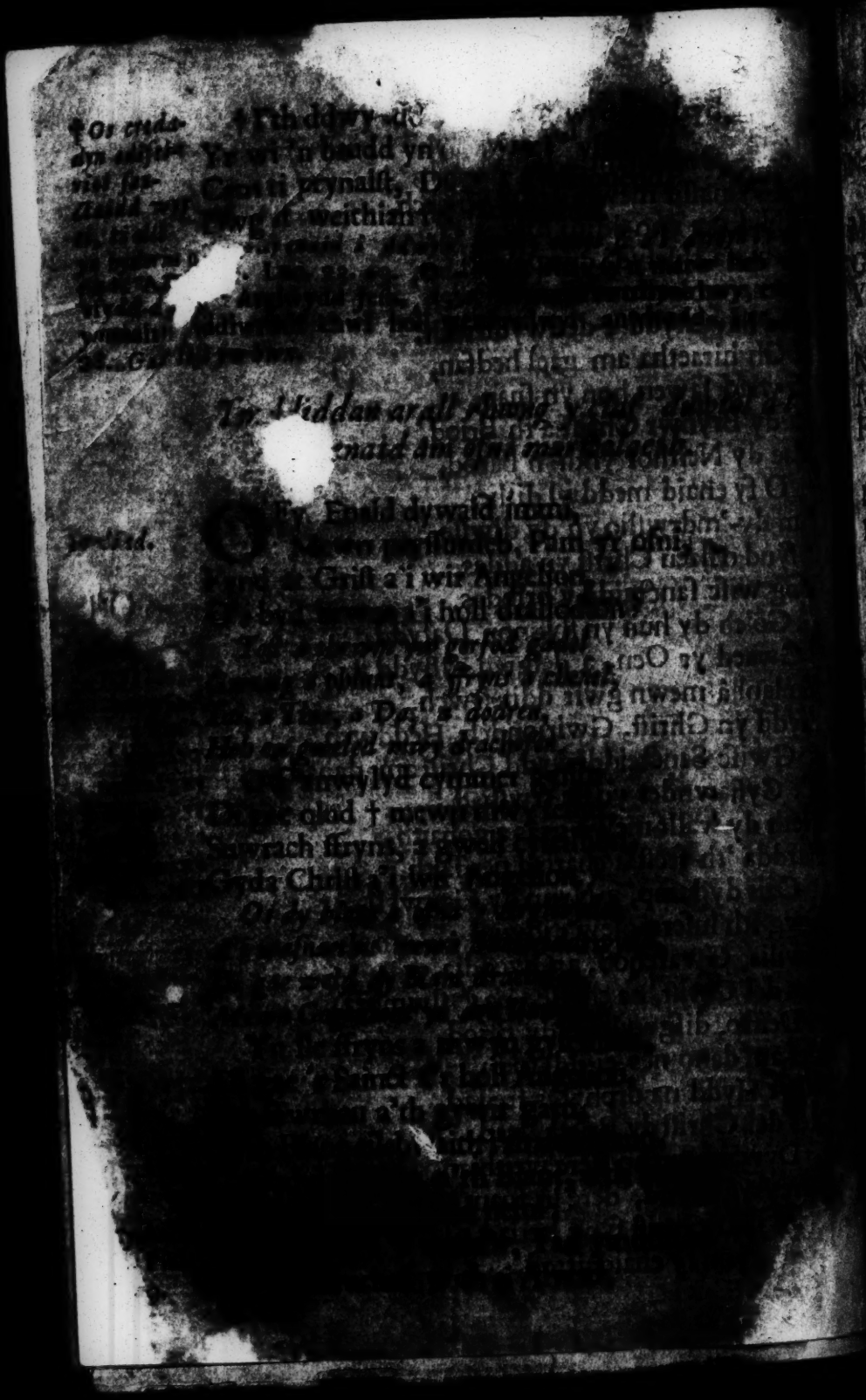

Na wna bris am dan dy eiried
o'r ddodrefi wael fydd genyd;
'n y nef fwy ar dy fedel
a feddodd † *Alexander.*
Na wna bris o'th nevadd fwydlas,
'o y nefoedd dai o * dopas,
wedi Dduw o berls i gwneuthur,
i diſcleirio fel y gwydyr.
Na hiraetha am dy diroedd,
'th Berllanneu, na'th winllanneodd:
Mae 'Mharadwys dir fydd deccach,
Hwych fydd, well, a gardde † araulach.
Na wna * gownt am Aur nac Arian,
Mae 'n y nefoedd Aur iw † ddamſian,
Perls a Gemmus yn gweithio 'i gwelydd:
Aur yn paſio 'r holl heolydd.
Na wna bris am yn o'th ſwydde,
Mae 'n y nefoedd ſwy o radde:
Yma 'r gwaetha fyndi'n ffeiriad,
Ac yn Frenin mawr ei alwad.
Na wna bris am ddillad gwychion,
Mae 'mharadwys wiſcoedd gwyrmon;
I diſcleirio ar dy geſen,
Mewn Gogoniant ſel yr haul-wen.
Na wna bris o'th ſwyd newyniyd,
Mae 'mharadwys bren y bywyd;
Manna yn ſwyd, *gwe-vine* yn diod,
Gwledd heb ddiweedd, oes heb ddiafod.
Na wna bris am ddim dihyn yscho
Mewn fydd ymma'n Mwyna eiſtedd;
Mae 'n y nefoedd wir Frenhyddoedd,
Sydd yn para yn dragywyddoedd.
Na wna gownt o ddim fydd genyd,
Ond yngwaetha am dy fywyd
Cwmſi dy Arglwydd.

Yr hwy a orchfygodd yn ſawr yr byd.
* *Manna gwrthſawr.*

Lle caiff mwy o wir efengylwyr,
1 Cor. 4. 9. A dedwyddwch ar dy leder,
Nag all calon dyn chwennychu,
Nac yn tafod i fynegu.
Dôs gan hynny, dôs yn llawen,
Dôs at Ghrist, dy Fron, dy Berchen;
Gado 'r byd a'r maint fydd yntho,
Mam a thâd i fyned atto.
Yn lle 'r pethe darfodedig,
A geist ymma gantho eu benthig,
1 Pet. 1. 4. Di gai bethe na ddarfyddant,
I Meddiannu mewn gogoniant,
Di gai iechyd heb ddim nychdod,
Ac efmwythder heb ddim trallod,
Gwir Lawenydd heb ddim tristwch,
Oes heb ddiwedd mewn dedwyddwch.
Ni chaiff clwyf, na haint, na dolur,
Rev. 21. 4. Newyn, fyched nac Anghyffur,
Trallod, Tristwch, ochain, wylo,
Nac yn gelyn mwy dyfino.
Di gai fyw mewn mawrlawenydd,
A dedwyddwch yn dragywydd,
Ym-mhlith miloedd o Angelion,
I foliannu d' Arglwydd cirion.
Di gai eiste mewn † Cor auraid,
† Tyrfa o Gantorion. Ioglodforu 'r Oen bendigaid,
Dat. 19. 1. Ac i ganu * *Alelua*
* Molwch yr Arglwydd. Yn dragywydd 'r Goruchaf.
Pwy gan hynny na 'madawo,
Alo byd hwn, a'i bosn, a'i bethe?
I fynd at ei Brynwr heddu,
O hac 'r Arglwydd yn cennadu.
Duw agoro dy ddau lygad,
I weld Teyrnas Christ dy Geidwad,
Duw ro ei yfpryd i th gyfrwyddo,
Ymbaratoi i fyned atto.

goriad byrr yn erbyn ofn A
dd yn dyfod oddiwrth Ddiw.

OH! na wyddad dyn pa ddonieu
Sydd yn dwad oddiwrth Angeu;
yth nid ofne o'i ddyfodiad;
Ond fe lefe am ei ddwad.
Y mae Angeu 'n gwneuthur diwedd,
r ein cyſtudd a'n hanwiredd:
c yn dwyn o *For traffarthwch*,
Ddyn † i'r *Porthladd* o ddedwyddwch.
Y mae Angeu 'n *tynnu 'n gwely*,
Gwedi 'n trafferth inni gyſcu;
Ac yn rhoddi *mawr eſmwythder*,
Gwedi 'r trallod toſt a'r blinder.
Y mae Angeu 'n *claddu 'r bedw*,
Ein clefydion a'n doluriau;
Fal na ddichon pechod mwyach,
Nac yn clefyd ſiino 'mhellach.
Y mae Angeu 'n tynnu 'r cyhon,
Lawer pryd *rhâg gweld trallodion*,
A ddigwydda yn dra rhigil,
Ar eu gwlad ac ar eu heppil.
Mae e'n tyunu rhai gwirionnaid,
Sydd ymmyſg câs bechaduriaid,
Rhag ir rhain eu hudo i bechu,
Ac i weithio 'r peth nas dyly.
Y mae Angeu 'n dioſc dynion,
O'u *ben fraſtieu* farnllyd bownton,
Iddillattu 'r rhain yn helaeth,
Mewn *bardd wiſcoedd* iechydwriaeth.
Mae 'n *rhyddhau yr eiaid* hyſyd,
O'r *corchardy tywyll* tomlyd,
[illegible] gweld *goleuni* 'r Anglwyddi,
[illegible]alnaethu mewn penſaith[illegible]

a. drwg.

† *Nefoedd.*

Eſa. 57. 1, 2.

Y mae

Lle nac mwy o wir eſmwythder,
1 Cor. 2. 9. A dedwyddwch ar dy feder,
Nag all calon dyn chwennychu,
Nac vn tafod i fynegu.
Dôs gan hynny, dôs yn llawen,
Dôs at Ghriſt, dy Ben, dy Berchen:
Gado 'r byd a'r maint ſydd yntho,
Mam a thâd i fyned atto.
Yn lle 'r pethe darfodedig,
A geiſt ymma gantho eu benthig,
1 Pet. 1. 4. Di gae bethe na ddarfyddant,
I Meddiannu mewn gogoniant.
Di gae iechyd heb ddim nychdod,
Ac eſmwythder heb ddim trallod.
Gwir Lawenydd heb ddim triſtwch,
Oes heb ddiwedd mewn dedwyddwch.
Ni chaiff clwyf, na haint, na dolur,
Dat. 21. 4. Newyn, ſyched nac Anghyffur,
Trallod, Triſtwch, ochain, wylo,
Nac vn gelyn mwy dyfflino.
Di gae fyw mewn mawr Lawenydd,
A dedwyddwch yn dragywydd,
Ym-mhlith miloedd o Angelion,
I foliannu d' Arglwydd tirion.
† *Tyrfa o gantorion.* Di gae eiſte mewn † Cor auraid,
I glodforu 'r Oen bendigaid,
Datc. 19. 1. Ac i ganu * *Aleluia*
* *Molwch yr Arglwydd.* Yn dragywydd 'r Gorucha.
Pwy gan hynny na 'madawe,
A'r byd hwn, a'i boen, a'i bethe?
I fynd at ei Brynwr heddu,
O bae 'r Arglwydd yn cennadu.
Duw agoro dy ddau lygad,
I weld Teyrnas Chriſt dy Geidwad:
Duw ro ei yſpryd i'th gyfrwyddo,
Ymbaratoi i fyned atto.

Agwl

Agoriad byrr yn erbyn ofn A fydd yn dyfod oddiwrth ddun.*

OH! na wyddad dyn pa ddoniau
Sydd yn dwad oddiwrth Angau;
Byth nid ofne ofi ddyfodiad;
Ond fe lefe am ei ddwad.
Y mae Angau 'n gwneuthur diwedd,
Ar ein cyfnidd a'n hanwiredd: — ei drwg.
Ac yn dwyn o *Dor trafferthwch*,
Ddyn † i'r *Perthladd* o ddedwyddwch. † *Havan.*
Y mae Angau 'n *tannu 'n gwely*,
Gwedi 'n trafferth inni gyscu;
Acyn rhoddi *mawr esmwythder*,
Gwedi 'n trallod tost a'r blinder.
Y mae Angau 'n *claddu 'n beiau*,
Ein diffydion a'n doluriau;
Fal na chofiechion pechod mwyach,
Nac yn cofyd dim o 'mhellach.
Y mae Angau 'n tynnu 'r cyfion, Esa. 57. 1, 2
Lawer pryd *rhag gweld trallodion*,
A ddigwydda yn dra rhigil,
Ar eu gwlad ac ar eu heppil.
Mae e'n tynnu rhai gwirionnaid,
Sydd ymmysg cas bechaduriaid,
Rhag ir rhain eu hudo i becha,
Ac i weithio 'r peth nas dyly.
Y mae Angau 'n dioscdynion,
O'u *hen frattieu* sarnllyd brwnton,
I ddillattu 'r rhain yn helaeth,
Mewn *hardd wiscoedd* iechydwriaeth.
Mae 'n *rhyddhau y. enaid* hyfryd,
O'r *carchardy tywyll* tomlyd,
I gael gweld *goleuni* 'r Arglwydd,
A mwynhaethu mewn perffeithrwydd.

Y mae

n dattod
i bechod,
llu
awr *Christ Jesu.*
n cynnu dynion,
Angelion,
il sydd ys dyddie,
iron cwympo ar eu penne.
Mae e'n cynnu † *naes o Sodom,*
mynydd-dir rhag y Storom,
Ac yn mynd o'r *Aipht i Ganaan,*
A'r rhai *duwiol* yn ddiosan.
Y mae Angeu'n cynnu dynion,
O'r byd hwn *i gael y Goron,*
A bwrcassodd Christ trwy Ange,
I'r rhai ffyddlon a'i gwasnaeth.
Y mae'n *cynnu dyn i ofyd,*
A'i drueni a'i drist sywyd,
I ogoniant ac hyfrydwch,
I gael byw mewn gwir ddedwyddwch.
Pwy gan hyn o'nc Angeu,
dd yn helpu dyn mor ddeheu,
fynd allan o bôb trallod,
A'i † dros-glwyddo i fys y Duwdod?
Gâd i'r * Pagan dl-rinweddic,
I i'r Twrcod ofni Ange,
nd nac ofned yn † *gwir gristion,*
nd trwy Ange i gael ei Goron.
Dydd ein *Iesu* a'n gollyngodd,
dd ein dydd-did o bôb trallod,
Dydd fy'n gollwng ein enaidie,

Dydd ſy'n gorphen ar ein gyrfa,
Dydd ſy ein tynnu o gyfyngdra,
Dydd ſy'n talu ein Cyfloge,
Dydd y † gol yw dydd ein Ange.
Dydd ſy ein derbyn i Baradwys,
At fab *Duw* yr hwn a'n prynwys;
Dydd ſy'n rhoddi 'r Gwn, a'r Goron
Yw dydd Ange i * bôb Chriſtion.

† Dydd dyſ ſod at bwy yr yſa.

* I bob gwir Gri-ſtion.

Gweddi yn cyfarwyddo'r claf am y pethau rheita iw ceiſio, ac i fyfyrio arnynt mewn clefyd.

DUw 'r diddanwch llaeſa mlinder,
Tâd toſturi, rho imi 'ſmwytüder;
Meddyg pôb clwyf 'jacha nolur,
Ieſu mâb Duw rho im gyſſur.
Tynn ſi o dywyll Deyrnas Satan!
o bôb dallineb allan;
Fal y gallwi weld ſy mhechod,
A llonyddu fyng hyd wybod.
Gwna fel *Dafydd* im * repento,
Gwna fel *Magdlen* i mi wylo,
Gwna fel *Ninif* im gydnabod,
A 'mofydio am fy mhechod.
Gwna 'mi geiſio pardwn gennyd
Fal *Manaſſes* yn ei ofyd;
Ac ymbilio am drugaredd,
Megis *Peder* am i 'anwiredd;
Gwna 'mi gredu ſôd im bardwn,
Gwedi ſelu â gwaed dy † baſſiwn;
A bôd f'enaid gwedi olchi,
In dy waed oddiwrth ei frynti.
Gwna ti hefyd yn ddioddefgar,
D n fy nolur megis *Lazar*;
Iborarnat ti fy hyder,
Megis *Job* er maint o'm blinder.

Gwna mi geisio ymwared gennyd,
O'm trallodion ac em cleſyd,
Fal *Elias* o'i flindere,
1 Bren. Môdd y gwelch fôd yn ore.
19. 4. Gwna 'mi megis *Ezekias*,
Droi 'r byd heibio a'i berthynas;
Eſa 38. 2. A throi ſ'wyneb at y pared,
I roi yng-Rhiſt ſy holl ymddiried.
Gwna im feddwl am y cyfri,
Rhuf. 14. *Ddyfod y farn ſydd raid im roddi,*
12. *Am y gwaith a'r geiriau ofer,*
Mat. 12. *Oni cheiſaf râs mewn amſer.*
36. Gwna im wrando ar dy fengyl,
A'th * bromeſion yndi 'n rhigyl;
Addwiſion. Gwna im ddala gafel ſyddion,
Ar d'addewid a'th bromeſion.
Gwna im feddwl am y bywyd,
Yr ê iddo ar fyrr ennyd,
Lle nae Sabboth o eſmwythder,
Nêb na chur, na phoen, na blinder.
Gwna im wadu 'r byd i wyllodrus,
A'i holl wagedd anwireddus;
Ac ymgyweirio ddwad atad,
Yn ddiaros anwyl Geidwad.
Gwna im oſtwm heb ddiſtygio,
Gorph ac enaid yn dy ddarpio,
Ac ymbilio hyd y diwedd,
Am dy ffaſar a'th drugaredd.

Diddanwch rhagorol i'r Enaid Alarus erbyn gwan obaith.

O Fy Enaid pam yr ofni,
Faint dy bechod, *ti dyfarn?*
Lle bu 'r Jeſu farw drofflod,
Pôb [illegible] oddiwrth dy bechod.

Pam ei hofal fum y barnwr?
Ghriſt yw'th Dwmeu a'th *Redemptor*,
Mâb y Jeſſys trwy farwolaeth,
A'th ryddhaodd o ddamnediganeth.
Ni chondemnir yn dragwyddol,
Yn a gretto i Griſt yn fyngol!
Ond hwy baſſant, wrth eu ſymmyd,
O farwolaeth i wir fywyd. Rhuf. 8. 33. 34.
O fy Enaid ymlonydda,
Dy Ddduw grallor a'th gyfiawna;
Pwy all gwedyn dy gondemnio?
Mae Chriſt drofſor gwedi hoelio.
Ghriſt a'i waed a ylch dy bechod,
Ac a'th wnaiſſ mor wynn a'r manod; Eſa. 1. 18.
Er dy fod mor gôch a'r ſcarlad,
Chriſt a'th ylch mor wynn a'r foled.
Yr haul a'r rywiad i ſwmmwl rew,
Sebon ylch y dillad brynta;
Rhinwedd Chriſt a gadd dy gnu,
Ei waed a'th ylch mor wynn a'r lili.
Duw faddeuodd bechod *Pedr*,
Rhyfig *Dafydd*, a'r
Rhwyf *Manaſſes* a'
Duw a fadde'th
Cymmer gyſſur,
Uaddwyd mab Duw
Am dy bechod a'th
Erci fwyn di

Gweddi

Fy
O
ilan

Er mwyn *Jeſu* 'rhwn am prynodd,
Ac ym-mhôb peth a'th ſodlonodd,
Madde immi oll a chwbwl,
Ar a wnaethoi maes o'th feddwl.
Gylch a'i waed fy mai a'm Mrynti,
Cladd fy mhechod yn el weli:
Cûdd fyng wradwydd a'i gyſtawnder,
Madde im fy holl ddiffeithder.
Gwiſc fy enaid o gylch gwmpas,
A gwiſc ſanctaidd y briodas:
Gwna fi'n barod ddwad attad,
O fy *Nghriſt* mewn gweddus drwſſiad.
Dôd d' Angelion im caſtellu,
Nâd i Satan fyng orchfygu:
Cadw f'enaid yn dy ddwylo,
Nàd o *Griſt* i'r llew ei llarpio.
† O flaen yr orſedd-faingc. Pan y delwi ir † Barr i atteb,
Ger dy fron am f' anwiredeb,
Gwared f'enaid er mwyn Jeſu,
Na ro i mi o'r farn wi'n haeddu.
Cymmer Angeu Chriſt a'i ſydd-dod,
Yn iawn itti am fy ſi[illegible]echod:
Fe gondemnwyd arn ny meie,
Er ei fwyn na ddaimna finne.
* *Offern.* Haeddais Angeu, haeddais * *Dopheth*,
Rhuf. 6. 23. Haeddais farn rhagrithwr diffeth;
Duw na ddoro 'r hyn wi 'n haeddu,
Rho i mi 'r hyn a haeddodd Jeſu.
Fe gyflawnodd droſſwi 'r gyfraith,
Fe 'th ſodlonodd droſſwi 'n berffaith,
Fe groeſ-noeſwyd am fy mrynti,
Er ei fwyn rho bardwn immi.
Nid oes genni na Sanctaidd[illegible]
Na chyfiawnder, na pherffeithrwydd
Nac ymwared, iawn, na ſwcwr,
Ond fydd gennyd Chriſt [illegible]

Christ yw yng homfforddd, Christ yw yng hyssur,
Christ yw yng-obaith yn fyng waywyr,
Christ yw'f 'helpwr ar awr Ange,
Christ yw yng-Heidwad ddydd diale.
Fe fu farw yn anhysryd:
Gwrcassu immi fywyd;
Er yr Ange a ddioddefwys
Duw dwg f' enaid i *Baradwys*.

Duw rho glûst i wrando 'ngweddi, *Gweddiau byrrion.*
Duw rho d' yspryd im comfforddi;
Duw rho olwg ar fy nolur; Am *ysmwythder.*
A'th law rassol llaesa yng waywyr.

Oen Duw maddeu 'mi fy mhechod, Am *faddeuant.*
Sela Bardwn im cydwybod; * *Glwyssu.*
Cladd fy meiau yn dy * weli,
Nad hwy eilchwaith adgyfodi.

Rwi fi 'n ofni dy gyfiawnder, Am Ddiddanwch.
Rwi 'n brawychu rhag dy ddigter:
Rwi 'n fy marnu am fy mhechod,
Duw diddana fy nghydwybod.

Dod o Grist dy Angeu gwirion, Am ddoniau Christ a'i gymmorth.
Rhyngwyfi a'th farn echryllon;
Dod dy 'fydd-dod rhwng cyfiawnder
Dy Dad cyfiawn am diffeithder.

Christ a'th waed gwna heddwch etto, Am gymmod.
Rhyngwi a'th *Dad* fydd gwedi digio;
A'th waed diffodd ei ddigofaint,
Fel na byddo mlinder cymmaint.

Egwan wyf, o Grist cryf ha fi! Am gyfnerthu.
Gwann a chlaf, fy Nuw Jacha fi!
Trwm a thrist, ac ofnus ddigon,
Cryf ha fy ffydd, a chwyn fy nghalon.

Duw 'r diddanwch llaesa mlinder, Am gyssur
Tad tosturi, Rho imi esmwythder:
Meddyg pôb clwyf, Jacha nolur,
Iesu mâb Duw rho im gyssur.

Am hawſ-had.

Llaeſa mlinder, dofa nolur;
Gwel fy mhoen, a thorr fyng waywyr;
Trefna niwedd, penna 'nrhallod;
Dwg fi attad, rwi 'n dy warchod.

Am nerth yſprydol.

O fyng-Rhiſt, cerydda Satan,
Cadw f' enaid rhag ei ſafan:
Cynnal fi â'th hael-wych yſpryd;
Dwg fi attad i'r gwir fywyd.

Am Drugaredd.

Oen Duw maddeu im fy mhechod,
Oen Duw pura fyng hydwybod.
Oen Duw gwilia ar fy niwedd;
Oen Duw derbyn fi 'th drugaredd.

Am wir grediniaeth.

Dywaid Arglwydd wrth fy enaid,
Itt' bwrcaſſu 'r nef fendigaid,
A'th waed gwerthfawr trwy fawr boene,
I rhoi immi wedi Ange.

Am nefol addewid.

Dywaid Arglwydd wrth fy enaid,
Dywaid Arglwydd, dywaid, dywaid,
Heddyw cei di 'n gynnar orphwys,
Gyda mi yng wlad Paradwys.

Am gadwriaeth i

Chriſt fy Mugail cadw f' enaid,
Nâd ir llew o'th law ei ſcliffiaid:
Tydi 'm prynaiſt yn ddrud ddigon:
Dwg fi 'r nefoedd at d' Angelion.

Am dderbyniad ei enaid.

Derbyn f'enaid anwyl Geidwad,
Derbyn f'enaid weithian attad;
Digon bellach o'r fath ddyddiau,
Nid wi gwell na'r rheſt om Tadau.

Am ddiwiol ymadawiad.

Rwi 'n gwllyſſi cael fy nattod,
A dwad attad, Chriſt fy mhriod:
Tynn fi weithian Arglwydd Jeſu,
Or bydd d'wllys yn cenhadu.

Am gadw ei yſpryd.

I'th ddwy ddwylo Arglwydd byfryd,
Ir wi 'n brudd yn offrwm f' yſpryd,
Nad ym hwer neb ei ſcliffio,
Nai ddwyn mwyach byth o'th ddwylo.

Chri

Chriſt ſy Mugail cadw f'enaid, *Yn erbyn Rhybre Satan.*
Nad i'r llew o'th law ei ſeliffaid,
Rhwn ſy 'n ceiſio fyng orchfygu,
Yn fyng wendid am traflyngcu.
Dymma 'r pryd y cais ef drecha,
Fynd a'r * Gôl pan byddwi gwanna : * *Cam.*
Nertha yng wendid Arglwydd cyſion,
Gadw 'r Gôl rhag colli 'r Goron.
Dòd dy yſpryd yn fyng halon,
Dòd o bobtu 'm dy Angelion :
Dòd d' amogaeth oll am dana,
Nad i'r Gelyn gael y trecha.
Nertha fi ddiweddu yng yrfa,
Gwna f'aur ore 'r awr ddiwetha :
Arglwydd Arglwydd miae fy hyder,
Derbyn f'enaid i'th eſmwythder.

Gweddi ſyrr i'r claf duwiol ini larſeru ar yr awr ddiwethaf.

NAwr o Arglwydd y gollyngu
Fi mewn heddwch o'm carchardy :
Gwna im llygaid cyn marwolaeth,
Weld dy nerthol iechydwriaeth.
Daeth y dydd a'r awr a roddaiſt,
Daeth yr amſer a derfynnaiſt,
Daeth y Tymmor, daeth y Terfyn,
Nid oes lle im fyned trofiyn.
Y mae yng yrfa ar ei gorphen,
Am dydd diwedd ar ei ddiben,
Y mae 'r terfyn gwedi dwad ;
Arglwydd derbyn f'enaid attad.
Megis *Stephan* rwyfi 'n dwedyd,
Arglwydd Jeſu derbyn f' yſpryd : Act. 59.
Dere Arglwydd, dere 'n fuan,
Cymmer fi ith dragaredd weithian.

Am hawſ-
fiad.

Llaeſa milwdet, doſa mlaen
Gwel fy mboen, a thorr fyng awyr!
Trefna niwedd, penna 'mhallod;
Dwg fi attad, rwi 'n dy marchog.

Am nerth
yſprydol.

O fyng-Rhiſt, cerydda Satan,
Cadw f' enaid rhag ei ſafan;
Cynnal fi â'th hael-wych yſpryd;
Dwg fi attad i'r gwir fywyd.

Am Dru-
garedd.

Oen Duw maddeu im fy mbechod,
Oen Duw pur a fyng bydwybod.
Oen Duw gwilia ar fy niwed;
Oen Duw derbyn fi 'th drugaredd.

Am wir
grediniaeth.

Dywaid Arglwydd wrth fy enaid,
Itt' bwrcaſſu 'r nef ſendigaid,
A'th waed gwerthfawr trwy fawr boene,
I rhoi immi wedi Ange.

Am ſeſiad
addewid.

Dywaid Arglwydd wrth fy enaid,
Dywaid Arglwydd, dywaid, dywaid,
Heddyw cei di 'n gymmar orphwyſ,
Gyda mi yng wlad Paradwyſ.

Am gadw-
mynig i'r

Chriſt fy Mugail cadw f' enaid,
Nâd ir ſlew o'th law ei ſclliſhaid;
Tydi 'm prynaiſt yn ddrud ddigon;
Dwg fi 'r nefoedd at d' Angellon.

Am ddeur-
hyniad ei
enaid.

Derbyn f'enaid awyr Geidwad,
Derbyn f'enaid weithien attad;
Digon bellach o'r ſaith dayddiau,
Nid wi gwell na'r rhai om Tadau.

Am ddiw-

Rwi 'n gwllyſh cael fy nattod,
A dwad attad, Chriſt fy mhriod;
Tymi weithian Arglwydd Ieſu,
Os bwdd d'wllys yn penhau.

Christ fy Mugail cadw f'enaid, Tu erbyn
Nad i'r llew o'th law ei feliffaid, Rhyfbre
Rhwn fy 'n ceisio fyng orchfygu, Satan.
Yn fyng wendid am traflyngcu.
Dymma 'r pryd y cais ef drecha, * Camp.
Fynd a'r * Gôl pan byddwi gwanna:
Nertha yng wendid Arglwydd cyfion,
Gadw 'r Gôl rhag colli 'r Goron.
Dòd dy yfpryd yn fyng halon,
Dôd o bobtu 'm dy Angelion:
Dôd d' arfogaeth oll am dana,
Nad i'r Gelyn gael y trecha.
Nertha fi ddiweddu yng yrfa,
Gwna f'awr ore 'r awr ddiwetha:
Arnad Arglwydd mae fy byder,
Derbyn f'enaid i'th efmwythder.

Gweddi fyrr i'r claf dduwiol ynbarfero at yr awr ddiwethaf.

NAwr o Arglwydd y gôllyngu
Fi mewn hedd wch o'm cadchardy:
Gwna im llygdid cyn marwolaeth,
Weld dy nerthol iechydwriaeth.
Daeth y dydd a'r awr a roddaift,
Daeth yr amfer a derfynaift,
Daeth y Tymmor, daeth y Terfyn,
Nid oes lle im fyned trofyn.
Y mae yng yrfa'r efengylion,
Am dydd diwedd arfer addien,
Y mae 'r terfyn gweddi dwaid,
Arglwydd derbyn f'enaid innaid.
Megis [illegible]
Arglwydd Jefu derbyn
Dere Arglwydd, dere
Dymmer fi ith

Myfyrdod ar Fywyd ac Angeu.

PA gynta bytho marw Chriſtion,
Cynta derbyn hwnnw ei Goron:
Pa hwya bytho Chriſtion byw,
Hwya bydd heb weled Duw.
Pa hwya byddo dyn heb farw,
Mwya fydd gofynnion hwnnw:
Pa gynta tynner dyn o'i wegi,
Lleia gyd y fydd ei gyfri.

Toſt Gyflwr y Dyn Annuwiol gwedi Marw.

GWyr a Gwragedd, Meibion, Merched,
Dewch y nes, Rhowch Gluſt i glywed
Cwyn, a chyngor hen Ofer-ddyn,
Sydd yn gorwedd dan y Brethyn.
Mi fum gynt fel yr 'ych chwithau,
Yn fawr fy nwyt, ym-mhlith fy † nrhaſſau;
Nawr heb nwyſ, yn noeth, yn iſſel,
Rwyfi 'n gorwedd dan y treſtel.
Pan oedd fwya' nuryd ar faſnedd,
Lleia meddwl am fy niwedd,
Fe ddaeth Angeu glâs heb wybod,
Ac a rows im farwol ddyrnod,
Pan yr oedd y Byd yn Gwenu,
A phôb Margain genni 'n ffynnu,
Fel y ia fe dorrodd dana,
Ac am trows yn noeth ir gladdfa.
Pan yr oedd fyng horph yn fachus,
A phôb aelod genni 'n rymmus,
Fel ſien bridd ſe aeth yn † ddrychon,
Pan daeth angc ir fyng halon.

Gynt roedd genni aur ac arian,
Ni, a thir, a chyfoeth llydan:
Awr ni feddaf ar un † Berni,
O'r holl olud gynne oedd genni.
Gynt 'roedd genni Geraint ddigon,
Gwraig, a phlant, a Ffryns, a gweision:
Nawr 'does neb ond Angeu melyn,
Y ddaw attaf dan y Brethyn.
Mi gawn lawer gynt im helpu,
Ym mhob Ffordd y Bawn yn pechu:
Ni ddaw un yn awr i atteb,
Gyda mi am fy Ffolineb.
Y peth a ddaeth i minnor Sceler,
Y ddaw i chwithe Bawbar fyrder:
Byddwch barod cyn del ange,
Ni chewch rybydd mwy nâ minne.
Y mae Christ ai wenidogion,
Yn rhoi rhybydd inni ddigon:
Llawer mil sy'n mynd i boeni,
Eisie gwrando llais y rheini.
Y mae llawer rhyw o Bechod,
Yn dolurio fyng hydwybod:
Nid oes un yn ffadd mor rhigyl,
A Dibrisio geiriau 'r fongyl.
Mi fum Benffaſt a gwar-galed,
Ni wnawn bris o'r gair er cyffred:
Dweded Christ ai wyr, ei pieuan,
Ni wnawn inne ond y fynnwn.
Gwell oedd gennî wrando cynghor,
*Crach Dafarnwr nag un * doctor,*
Er bod bwnnw 'm cyfrwyddo,
Ar Tafarnwr yn ſi'n aurherthio.
Gwell oedd genni awr yn llawen,
Yn y Tafarn gyda merſen,
Na diwrnod yn y dernel,
Gyda Christ oi anwyl genel.

† Geiniog.

Gwell

Gwell oedd genni gas gyfeillach,
Moch a meddwaint mewn Tafarnach,
Na chyfeillach plant goleuni;
Nawr mae 'n peri edifar genni.

Gwell oedd genni 'wenydd * aflan,
Ni pharhaa ond ennyd fychan,
Na gorfoledd teyrnas Nefoedd,
Sydd yn para yn oes oesoedd.

Gwell oedd genni bridd a cherrig,
Pres, a phlwm, a moch, a chessig,
Na pharadwys ai Hangelion,
Na Duw mawr ai holl fendithion.

Gwell oedd genni 'r cnawd na'r enaid,
Y drwg na'r da, Y moch na'r defaid,
Y byd na'r nef, y cam na'r cymmwys,
Ar nos na dydd, ar gell na'r Eglwys.

Nawr mae 'n difar gan fy 'nghalon,
Fy mod mor ffol, mor ddall, mor flinion,
A phob modfedd sydd yn crynu,
Nawr wrth fynd ir * Barr im Barnu.

Y mae 'nghorph yn mynd i bydru,
Ir bed I am dan fy ngwaith yn pechu;
Am henaid trist yn mynd i atteb,
O flaen Duw am bob ffolineb.

Nawr mi Glywa Grist im galw,
Rhaid im atteb wrth fy enw;
F'orfydd mynd i wneuthur cyfri,
Er Anhawsed ydyw genni.

O! † Bwy filoedd o Bechode,
Y mae 'nghonsciens * yn eu hadde?
Rhai a wnaethym mor ddiofon,
Gyn[illegible] erbyn Duw a dynion.

O! Bwy rol sydd gan fy ngelyn,
Cyd a 'r dwyrain a'r Gorllewyn,
Yn cyhuddo ac yn tracthu
Y mann, a'r modd, y bum yn pechu?

O! pwy

* *Llawenydd.*

* *O flaen yr orsedd-faingc.*

† *Ba.*
* *cydnybod*

O! pwy glywai in cyhuddo,
Ond y diawl y fu'n fy hudo,
Gynt i techu yn y dirgel;
Gwae wrandawyo ar y cythrel.
Nid oes pechod ac a wnaethym,
Er yn blentyn na bo 'n awchlym,
Yn ei daflu yn fy nannedd,
Gwae fi gynddrwg y fu muchedd.
Mae e'n Achwyn mor * Ddibroffid, * Dilys.
Gynt y treuliais fy holl ieungctid,
Mewn oferedd, a phibiaeth,
Heb Dduwioldeb na chriſtnogaeth.
Mae e'n * claymo mai fe'm pie, * Ymhonni.
Waith fy ennill fi o weithie,
Yn fy ieungctyd; ac na ddichon,
Duw roi iddo lai na'i g. fion.
Mae e'n dangos pob ffolineb,
Ag a wnaethoi mewn Gwroldeb,
Am holl fedd-dod, am holl ryfyg,
Am trachwante câs llygredig.
Mae e'n dangos fy nigofaint,
Am holl † rimpe yn fy henaint, † Trous drwg.
Am Cybydd-dod, am hanwiredd,
Am * Dimdawnwydd am fy niwedd. * Diofalrwydd.
Mae e'n taeru led ei ſafan,
Iddo f'ennill ym-mhob oedran,
A mod inne er yn fachgen,
Yn ei wſnaethu yn dra llawen.
Mae e'n * pledo yn ddigwiddyl, * Dadlu.
Wrth y Gyfraith ar Efengyl,
Mae fe'm pie eiſie Credu,
Gwella 'muchedd, a difaru.
A lle tybiais trwy anwybod,
I Grift farw dros fy mhechod,
Ac na Chaffe 'r Cythrel feddu,
Ar fy ſawl na bae 'n ei wadu.

Y mae

Gwell oedd genni gar gyfeillach,
Moch a meddwaint mewn Tafarnach,
Na chyfeillach plant goleuni;
Nawr mae 'n gwmt edifar genni.

Gwell oedd genni 'wenydd * affan,
Ni pharhau ond ennyd fychan,
Na gorfoledd teyrnas Nefoedd,
Sydd yn para yn oes oesoedd.

Gwell oedd genni bridd a cherrig,
Pres, a phlwm, a moch, a chesig,
Na pharadwys ai Hangellion,
Na Duw mawr ai holl fendithion.

Gwell oedd genni 'r cnawd na'r enaid,
Y drwg na'r da, Y moch na'r defaid,
Y byd na'r nef, y cam na'r cyfiawnwys,
Ar nos nar dydd, ar gelli na'r Eglwys.

Nawr mae 'n difar gan fy 'nghalon,
Fy mod mor ffol, mor ddall, mor ffiaion,
A phob modfedd fydd yn crynu,
Nawr wrth fynd ir * Barr im Barnu.

Y mae 'nghorph yn mynd i bydru,
Ir bedd am dan fy ngwaith yn pechu;
Am henaid trist yn mynd i aftes,
O flaen Duw am bob ffolineb.

Nawr mi Glywa Grist im galw,
Rhaid im atteb wrth fy enw;
Pa'rfydd mynd i wynebur cyfri,
Er Anhawsed ydyw genni.

O! † Bwy filoedd o Bechode,
Y mae 'nghonsciens * yn eu hadde?
Rhai a wnaethym mor ddirofen,
Gyn' * im erbyn Duw a dynion.

O! Bwy rol fydd gan fy ngelyn,
Gyd a'r dwyrain a'r Gorllewyn,
Yn cyhuddo ac yn traethu
Y nawmau a'r moddau y bum yn pechu?

O!

* Llawnydd.

* O flaen y rodiad yntaw.

† Er cyhuddo

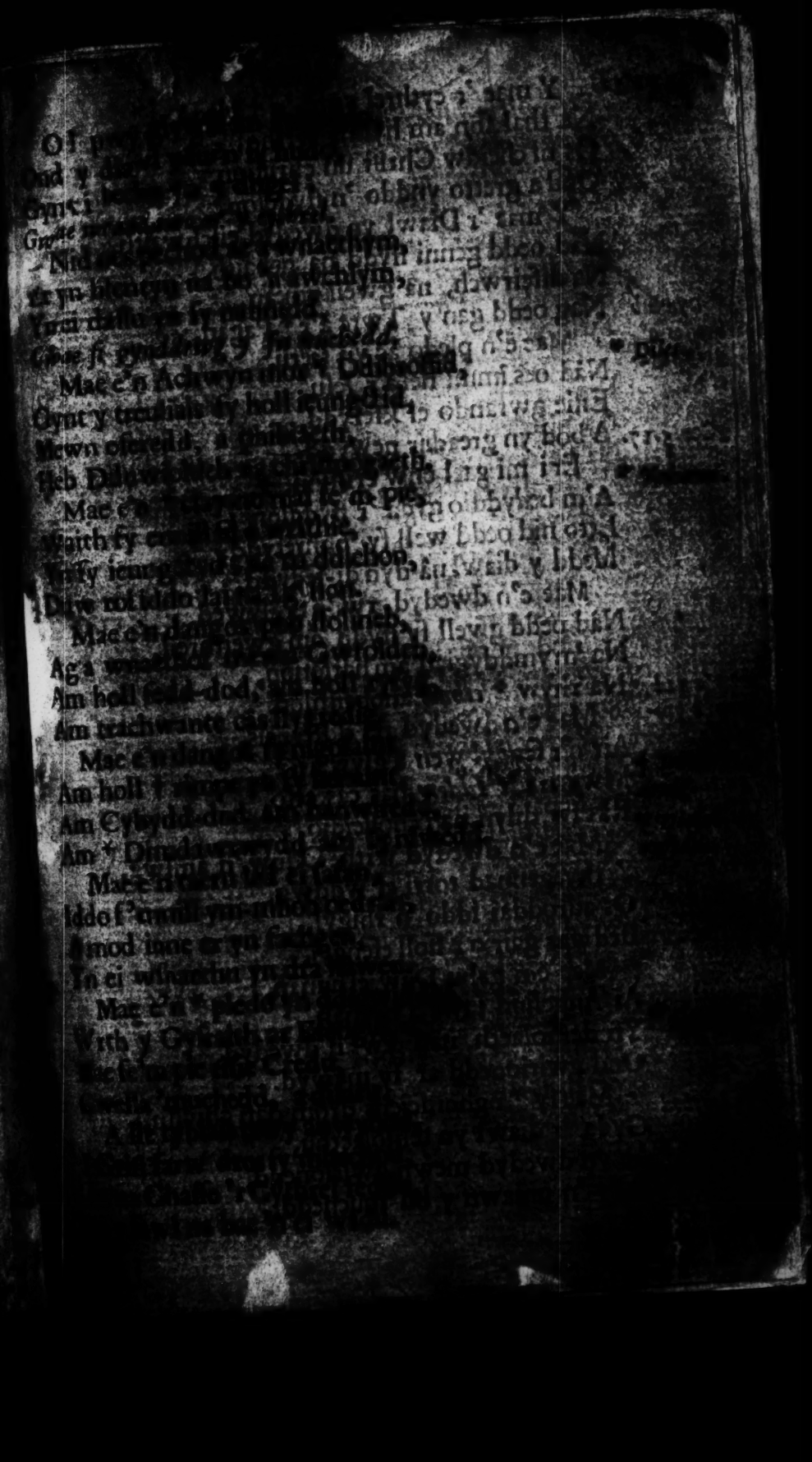

† Dywedyd Y mae 'r cythrel ynte 'n †
Na thal ſon am hynny wrthoi,
Os ni cheidw Chriſt un chriſtion,
Ond a gretto ynddo 'n ffyddlon.
Y mae 'r Diawl yn dwedyd eilchwaith,
Nad oedd genni ffydd na gobaith,
Na diſeirwch, na gwell amcan,
* Dyn heb broſſes o griſtnogaeth. Nag oedd gan y Twrc a'r * Pagan.
Mae e'n pledo ac yn taeru,
Nâd oes imini nel a'r Jeſu,
Eiſie gwrando ei leferydd,
2 Cor. 5. 17. A bôd yn greadur newydd.
Er i mi gael enw criſtion,
A'm bedyddio gydâ 'r ffyddlon;
Etto nid oedd well fy 'nghrefydd,
Medd y diawl nâ dyn di-fedydd.
Mae e'n dwedyd, rwi'n ei glywed,
Nâd oedd gwell fy ffydd am gweithred,
Na 'm ymddygiad am harferion,
* Yn nad yw 'n proffeſſu Chriſtnogaeth. Na rhyw * *ethnic* anobeithlon.
Mae e'n dwedyd na ddilynais,
Air o'r ſengyl wen a glywais,
Mwy na 'r *Iddew*, nas cas etto,
Râs iw dilyn na'i chofleidio.
Mae e'n dwedyd wrth Dduw 'n amlwg,
Y rhy gennad torri ei wddwg,
Os adroddai iddo 'n rhigyl,
Bedwar gair o'r holl eſengyl.
Mae e'n galw Duw ei hunan,
Ai Angelion fawr a bychan,
Yn deſtiolaeth, nad yw 'n dwedyd,
Ond gwirioned ar fy mywyd.
* Cydwybod Mae fy * nghonſcience dreiddiedig dan dywyllu,
Gyda 'r diawl yn deſtiolaethu,
Ac yn dwedyd mewn gwirionedd,
Felly 'n unawn y bu 'muchedd.

Mae e'n dwedyd i mi † bido,
Pobol dlodion, a'i hanrheithio,
Dwyn ei tai, ai tir oddiarnynt,
A † ſclementa 'r maint oedd ganthynt.
Mae e'n dwedyd immi feddwi,
A Phutteinia ac ymloſci,
Torri 'r Sabboth ſil o weithiau,
A dibriſſio Duw ai ddeddfau.
Y mae 'r Diawl gan hynny 'n gofyn,
Am i Griſt roi'r farn im herbyn,
Am troi i uffern byth i boeni,
Am ſy nihechod am drygioni.
O! † bwy grynu, O! bwy gwynfan,
Y mae f' enaid rhag gwg Satan,
Sydd yn dyfod ai wyr duon,
Idd iw gyrchu at Dduw cyfion.
O! mor chwerw, O! mor ddiflas,
O! mor ffiaidd ac mor atgas,
Ydyw pechod gantho nawr,
Fu e'n garu gynt mor fawr.
O! bwy gwilydd ſ'arnai wrando,
I cyhuddwr im Cyhuddo,
Am gan weith na fynne f'enaid,
Er y byd im mam ei 'ſtyriaid.
Gwell gan f'enaid pe cai ddewys
Fynd i uffern, hyn ſydd † ddilys,
Na mynd ir barr at y Drindod,
I roi cyfriſ am ei bechod.
Etto f' orfydd arno ymddangos,
O flaen Duw, nid oes lle aros,
I roi cyfriſ llawn, a derbyn
Barn, fel y bo 'r gwaith yn gofyn.
Nid wi'n obeithio neb yn ploetio,
Nac yn chwaer'u'r
Nid wi'n ely
o filoedd o

* Spellin

† Sclyf
ta.

† ac.

Rowyn

Rwyfi 'n gweled Duw a'i lyfrau,
Yn nyſpyſſu ei droſeddau,
† Yn cyhoeddus. Ac yn datcan yn † ddi-gwnſel,
Preg. 12. 14. Y pechodau wnaeth e'n ddirgel.
Rhuf. 2. 16. Rwyfi 'n clywed taflu ſuchedd
Front, ddi-grefydd yn ei ddawnedd,
Ai gnawdolrwydd, a'i 'freolaeth,
Ai ddrwg arfer ddi-Griſtnogaeth.
Rwyfi 'n clywed cyfri 'r llwon,
A fu 'n dyngu 'myſc y meddwon,
A'i ffieidd-dra ar y Sabboth,
A'i ddrwg naws, a'i eiriau annoeth.
Rwi 'n ei glywed ynte 'n tewi,
Ac yn † griddfan, ac yn codi,
† Cwynfan. Heb agoryd dim oi enau,
Mwy na 'r pyſc, ond ochain weithiau.
* Erch. Mat. 4. Rwyfi 'n clywed Chriſt yn * gwrthod,
Diawl i glymmu ei draed ai ddwylo,
daflu ir tywyllwch eitha,
le nad oes ond cur a phoenfa.
Rwyfi 'n clywed Criſt yn traethu,
* Farn. 'R * ferdid arno gan ei farnu,
I dan uffern yn dra union,
Ac y Cythrel ai angelion.
Rwyfi 'n gweled Satan ynte,
Yn ei rwymo mewn cadwyne,
† Dall. Ac i uffern yn ei † dwmblo,
[illegible] glymmu draed ai ddwylo,
[illegible] 'n ei glywed ynte 'n llefain,
[illegible] chad, ac yn ochain,
[illegible] daflu mor anſiofrol,
[illegible] yr ei ben i'r uffernol.
Rwyfi 'n gweled y Cythreuliaid,
[illegible]
[illegible] el y rhyfygoſ Gwyn [illegible]
[illegible] ei nc [illegible] aenor.

Rwyfi 'n gwrando ei [illegible] ynteu,
a crio n' doft hin [illegible]
Ac er toſted y mae 'n galw,
Nid yw nes er hynny [illegible]
Mae e'n gorwedd mewn tywyllwch,
Yn nhan uffern beth lonyddwch,
Rhwng Cythreiliaid lle mae newyn,
A phoenydie toſt di-derfyn,
Nid oes dim yn tarro nghalon,
Mor ddigyffur, ac mor greulon,
Ac yw meddwl fel na ddarfydd,
Dim oi boenſa yn dragywydd,
Dymma 'r mann a'r lle y gorfydd,
Arnaf inne 'r corph di-grefydd,
Fynd i boeni atto 'n t' lrad,
Yn ol dydd yr adgyfodiad.
A da beth y dlyem fyned,
I dan uffern er ei boethed,
Os myfi a barod iddo,
Bechu 'n fynych heb * repento.
Dyna 'r lle yr a'r holl bobol,
Ddrwg, ddi-grefydd, gas, anneddfol,
Yn ol hela 'r ty trwy 'r ffenefi,
Byw fel moch, mewn glwth a gloddeſt.
Mi gynghorwn bawb gan hyny,
Ofni Duw a'i wir wafnaethu,
A byw 'n ſanctaidd ac yn ddeddfol,
Rhag eu trol i'r tan uffernol.
Byddwch ſobor, byddwch ſanctaidd,
Byddwch union a Chriſtnogaidd:
Oni byddwch, gwn yn ſicr,
Mae i uffern eich condemnir.
Ofnwch Dduw, gwrandewch y ſe[illegible]
Gwyglwch drol ar non [illegible]
Byddwch fyw fel gwyn [illegible]
Ac chwerthychwch [illegible]

† Haeru. Ni thal † pledu ffydd heb weithred,
† Yhar. Sy 'n cynnryd yhydd-did i beeha. Nid plant Duw o'r † liberenniad :
Nid gwir Gristion dyn di-grefydd,
Plant ir fall yw 'r rhai annfydd.
1 Jo. 3. 8. Ni thal diwedyd yr wyt ti Gristion,
Jo. 8. 44. O bydd ffydd heb weithred ffrwythlon.
Ni bydd bywiol ffydd heb weithred,
Jac. 2. 14. Mwy nar tan heb wres pan gynned.
Mat. 7. 17. Byddwch onest, byddwch union,
Duw ni odde gam fargermon :
1 Thes. 4. 6. Os arterwch dwyll na ffalstedd,
Trwm o'r dial yn y diwedd.
Beth y cnnill dyn wrth dreisio,
Pilo 'r tlawd ai llwyr anrheithio,
† Poenir. Os † tormentir hwn o'r diwedd,
Yn nhan uffern am ei gamwedd.
Mar. 16. 26. Beth y dal i ddyn dros ennyd,
† Boddhau. † Blesso 'r cnawd a chael ei wynfyd,
Os a wedyn yn dragwyddol,
Ar ei ben ir tan uffernol.
Beth y dal ir ddyfal lawer
'R hola dro, ar win a chwrw,
Od as gwedyn am thy fedd-dod,
I ner ymi i uffern nifod.
Beth a cnnill dyn wrth dwyllo,
† Dofn. Torri prommis ac † andwyo,
Er gymmydog tlawd trwy gamwedd,
Od a-i mlen am ei ffalstedd.
Naded neb ir Dlawd a dwyllo,
Tuwela ddi wg fe atteb drosto :
Fel yr hawoch, felly medwch,
Fel y gwneloch y derbynniwch.
Mae nes hawdd ir Cyhael fyned
[illegible]

Hir y bery Duw ieb daro
Llwyr y dial pan y delo,
Am yr echwyn a'r hir feori,
Fe ry gyflawn ddial iti.
Fe gyd-ddwg â'r bobol ynerbyn,
Ennyd bir i geisio eu gwellhau,
Gwedyn eiste trwy n' ddiferiol,
Fe 'i llwyr dry yn fôr trag-wyddol.
Duw ro gras i bôb dyn wella,
Tra fo 'r dydd ar goleu 'n para;
Duw ach gwnel chwi bawb yn barod,
Cyn del ange i'ch chwi ddysnod.

Cwyn a chyngor Difes iw hun

CLywch bawb gwyn a chyngor Difes
O'r flaen boeth a'r danllyd ffwrnes
I bum brodyr ai holl † chwaer,
Rhag cwdwad ffe ai mae'r
O fy mrodyr clywch fy nhrafod
Fy sholl gydwr gwedi ymladdus
Fel y galloch chwithau ymlawdd
Rhag y cwfyw bwrpas ddrwgg
Marna ddaw'ch ych cynghori
A rhoi rhybydd i'ch chwi
Rhag bob wylied i chwi ddwad
I'r fath garchar a'r eddymch
A pha fawr ych taw ohon
Am holl boen yn pleen
Chwi a'r ail dawech a fy
Rhag ich ddwad i'r fath

Gwyn yn

Nr

Os ni ddichon dyn nac Angel
Adrodd gymmaint yw fy nhrafel,
Yn y ffiam a'r Tân uffernol,
Lle'm poenydir yn dragwyddol,
Bum i gynt yn fawr fy rhyfig,
Yn y byd yn wr Arbennig,
Yn rheoli fal y mynnwn,
Ac yn gwneuthur faint 'wllyfiwn.
Bum yng olwg llawer un,
Heb ofni Duw, heb berchi dyn,
Mwy nag † Infidel neu Baganu,
Y ddilyne ei * ffansi hunain i.
Os mi dybiais trwy gam grefydd,
Na bawn marw yn dragywydd;
Ac o byddwn marw vnwaith,
Na chlose 'morol * arnai'r eilwaith.
Er bod Moesen a'r Prophwydi,
Yn myotgi 'n amlwg im mi,
Fod fy Enaid yn anfarwol,
Ni wnawn bris oi geirian graffol.
Er ei bod yn dangos im mi,
Y gorfydde gwneuthur cyfri,
Cas arnm Duw am bob pechodau,
Nid achubynny yn ffenghiengau.
Nawr yn yftern rwy'n cael dyfod,
I'w gwir oeddyn rywer drwthau;
A bod Enaid didrange genni,
Yn y ffiam yn gwyno dwir tyfri.
Tybiais hefyd (wrth fyw)
Nad oedd yn nef, nac yn Duw,
Nac yn yftern, nac yn Cythrel,
Na gwell diwedd dyn na meichiel.
Nawr yn yftern wrth boenydio,
Y mae 'r Diawliaid i Cafeccio,
Ac yn dangos yn blaen im mi,

† Yna di-gred.
* Dyb.

Yn Chwedl ac yn Canfod,

[illegible]

[illegible]iloedd, a Sythreiliaid,

[illegible]r Duw yn pogni i'r enaid,

[illegible]'n gweld yn Eglur holloll,

[illegible] Enaid yn anfarwol,

Gwedi marw 'r Corph a'i gladdu,

Ad drwg, bid da, fo'r Enaid hmny,

Nawr y gwn mai gwir yw'r Scrythur,

Nawr y gwn fod Christ yn gwirion,

Nawr y gwn y treulia 'r neb odd

Cyn el Geirie Christ yn nisfodd,

Eilie Credu hon mewn amser,

Nid yw 'nghred yn awr ond ofer,

Eilie ei chredu yn fy mywyd,

Mi fum byw fel nifail ynfyd,

Felly byddweh chwithau 'mrodyr,

Os i chredwch ei iriau 'r Scrythur,

Ac amcanu byw yn ddeddfol,

Yn ei hôl fel meibion graslol.

Eilie dilyn Geirian 'r scrythur,

Eilie dofi trachwant natur,

Eilie byw yngoleuni 'r fengyl,

Rwi fi nawr mor ddrwg fy 'nmeneil.

Elfie dilyn Cyngor *Moyles*,

Eilie Credu 'r fengyl lawen,

Eilie cadw pwyntiau 'r Gyfraith,

Y bu 'muchedd front mor ddiffaith,

Pan y trous i 'r fengyl heibio,

Fe ddaeth Satan ini cyfrwyddo,

Fe im Tynnu i bôb drygioni,

Fe 'nhrachwant yn ei hoffi.

Nid oes rechod alla i dyscthu

Nas dilynes mewn lawn,

Ca moyna bywyd fnaidd *Pagan*,

Mor ddiffaith *Mahumetiaid*.

Os ni ddichon dyn nac Angel,
Adrodd gymmaint yw fy nhrafel,
Yn y fflam a'r Tân uffernol,
Llei'm poenydir yn dragwyddol.
Bum i gynt yn fawr fy rhyfig,
Yn y byd yn wr Arbennig,
Yn rheoli fal y mynnwn,
Ac yn gwneuthur faint 'wllyſſiwn.
Bum yng olwg llawer vn,
Heb ofni Duw, heb berchi dyn,
† *Dyn di-gred.* Mwy nag † Infidel neu Bagan,
* *Dyb.* Y ddilyne ei * ffanſi hunan:
Os mi dybiais trwy gam grefydd,
Na bawn marw yn dragywydd;
Ac o byddwn marw vnwaith,
* *Ymofyn.* Na ddoe 'morol * arnai'r eilwaith.
Er bôd Moeſen a'r Prophwydi,
Yn mynegi 'n amlwg im-mi,
Fôd fy Enaid yn anfarwol,
Ni wnawn bris oi geiriau graſſol.
Er ei bôd yn dangos im-mi,
Y gorfydde gwneuthur cyfri,
Ger bron Duw am bôb fheindra,
Nid âe hynny yn fy nghloppa.
Nawr yn vffern rwi 'n cael dyfgu,
Mae gwir oeddynt yn ei draethu:
A bod Enaid didrange genni,
Yn y fflam yn gwneuthur cyfri.
Tybiais hefyd tra fum byw,
Nad oedd vn nef, nac vn Duw,
Nac vn vffern, nac vn Cythrel,
Na gwell diwedd dyn nâ nifel.
Nawr yn vffern wrth boenydio,
Y mae 'r Diawl im † Cateceiſo,
Ac yn dangos yn blaen imni,
Fod Duw i ddial pob drygioni.

'n Clywed ac yn Canfod,
, ac vffern ifod,
iloedd o Gythreiliaid,
r Duw yn goeni f'enaid.
i'n gweld yn Eglur hollol,
Enaid yn anfarwol,
Gwedi marw 'r Corph a'i gladdu,
Bid drwg bid da, fo'r Enaid hynny.
Nawr y gwn mai gwir yw 'r Scrythur,
Nawr y gwn fod Chriſt yn eir-wir,
Nawr y gwn y treulia 'r nefodd
Cyn el Genie Chriſt yn niffodd,
Eiſie Credu hon mewn amſer,
Nid yw 'nghred yn awr ond ofer,
Eiſie ei chredu yn ty mywyd,
Mi rain byw fel rifail ynfyd.
Felly byddwch chwithau 'mhobl'r,
Os chredwch eiriau 'r Scrythur.
Ac amcanu byw yn ddoeddfol,
Yn ei hôl fel meibion graſſol.
Eiſie dilyn Geiriau 'r ſcrythur,
Eiſie doſi trachwant nattur,
Eiſie byw yngoluni 'r fengyl,
Rwi ſi nawr mor ddrwg fy †mhiccil.
Eiſie dilyn Cyngor *Moyſen*,
Eiſie Credu 'r fengyl lawen,
Eiſie cadw pwyntiau 'r Gyfraith,
Y bu 'mrachedd fronc mor ddiffaith.
Pan y troes i 'r fengyl heibio,
Fe ddaeth Satan im cyfrwyddo,
Ac im Tynnu i lob drygioni,
Y fae 'nhrachwant yn ei hoſh.
Nid oes pechod alla'i draethu,
Nas dilynais nes im laru,
Nes mynd bywyd ffiaidd *Difer*,
ſor ddiereb a *Manaſſer*.

Gwnaethyni Dduw om golud
Rhoes fy mryd ar bethau cnawd.
Ym-mhob drwg mi aethym ragof,
A gollyngais Dduw yn angof.
Felly gwedi tôst gamſymniaid,
Llwyr ddibriſſiais am fy Enaid,
Fel rhyw nifel na bae 'n coffa,
Dim ond am y byd a'r bola.
Mynnais drwſſiad gwych am danaf,
* *yſcarled.* Pwrpl côch * bôb dydd o'r meinaf:
Nawr yn vffern rwi 'n nhoeth-lymyn,
Am fy nghoegedd heb Edeſyn.
† *Lliain main.* Mynnais † Sindon, Lawnd, a Chambrig,
Yn fy ngrhyſſe * *awr ac orig:*
* *Bob amſer.* Nawr gwae finne na bae Garthen,
Neu hws Ceffyl am fy nghefen.
Minnau fynnwn lanw mola,
Ar ddainteith-ſwyd o'r melyſſa,
Bôb diwrnod tra fu 'r ſlwyddyn,
Er bôd f 'enaid yn dwyn newyn.
† *Finfelus.* Bum mor foethus ac mor † ddainti,
Ac na fynnwn unwaith brofi,
Dim ond y fae tra ddainteithiol,
Brâs, a melus, drûd, a manol.
Nawr mi fynnwn pa cawn ſwytta,
Soeg y môch i lanw 'mola,
Ac i dorri peth o'r newyn,
Sy 'n dolurio pob Colyddyn.
Bum yn yfed ac yn whiffo,
Bur a gwin, heb feſſur arno;
Ac yn llanw mola ganwaith,
Nes ei chwdu fynu eilwaith.
Nawr mi rown'y byd yn gyfan,
Ai holl dryſſor pe cawn ddafan,
O ddwr cer i ocri 'n hufod,
Sydd mewn ſflam yn lloſci 'n waſtod,

Er bôd ar fy mord i friwſion,
Alle borthi * ſwrn o dlodion, * Negad.
Fe gae 'r Cwn y Gwbwl rhyngthyn,
Cyn gae *Lazar* vn briwſionyn.
Nawr mae *Lazar* ynteu 'n talu,
Pwyth hyd adre, ac yn pallu,
Rhoi c'r Hynnon im-mi ddafan,
O'r dwr oer, er maint wi n fegian.
Er bod *Moyſen* a'r Prophwydi,
Yn rhoi llawer rhybydd im-mi;
Ni wrandawn ar ddim a ddwedent,
Ni wnawn vn rhith ag a geiſient.
Nawr gan hynny rwi 'n cael crio,
Dydd a nôs, heb gael fy ngwrando,
Ond cael taflu yn fy nammdd
Mor annuwiol y fu 'mucheda.
Pan pregethid yr Efengyl,
Minnau drown at hon fy ngwegil,
Ac y gyſgwn ar fy nwynau,
Pan bae raill yn cael gwerſau.
Nawr am gyſgu yn y dennel,
Fe 'm * Tormentir gan y Cythrel, * Poenir.
Felnad wyf yn abal cyſgu,
Na marwin i mwy ond hynny.
Ac am fline gwrando 'r fengyl,
A Athrawiaeth Chriſt yn rhigyl,
I mae 'n gorfod arnai wrando,
Screch y Cythrel byth tra gantho.
Eiſie gwrando cyngor *Moeſen*,
Eiſie credu 'r fengyl lawen,
Eiſie dilyn hon ai dyſgu,
I mae yn vffern fil yn * gryddſu. * Octain.
Minnau drenliais ddydd yr Arglwydd
Mewn glothineb ac anllad rwydd †, † wantonrwydd.
A gan gwaeth mewn gloddest ſeymmyn,
Ag vn dydd o ddyddiau 'r flwyddyn.

Gwnaethym Duw cyn gallu
Rhoes fy mryd ar bedhau
Yrnhob drwg mi gollyn tragwy
A gollyngais Dduw yn angof
Fely gwedi ton gantynnaid,
Llwyr ddibrisiais am fy mhrid,
Fel myw nifel na bae ar cofia,
Dim ond am y byd a'r boda.
Mynnais dwyfiad gwych am dafad,
Pwrpl coch * bob dydd o'r meinaf
Nawr yn yffern rwy'n nhoeth-lythyn,
Am fy nghoegedd heb Edelyn.
Mynnais † Sindon, Lawnd, a Chambrig,
Yn fy nghyffe † *neu ac orig*:
Newr gwae finne na bae Garthen,
Neu liws Cenlyn am fy nghefen.
Minnau fyndwn lawr i'r mora,
Ar ddainteith-fwyd o'r melyffa,
Bob diwrnod tra fu'n fywyddyn,
Er bod f'enaid yn dwyn newyn.
Sum mor feetha ac mor † ddainteth,
Ac na fynnwn unwaith brofi,
Dim ond y fag cra ddaintheithiol,
Yr ha, a melus-drud, a manol.
Newr mi fynnwn pa cawn fwyta,
Saeg y nodoch i lawr i'r mora,
Ac i dorri peth o'r newyn,
Sy'n dolurio pob Cristyddyn.
Sum yn yfed ac yn whilio,
Bar a gwin, heb feddu arnoch
Ac yn llawn o'r gorau gorwaith.
Newr na chawdd fynno erwaith.
Newr na rowsa'r byd yn ei

* *Scarlet.*

† *Finfin.*

Er bód ar fy mord i friwfon,
Alle borthi * fwrn o dlodion,
Fe gae 'r Cwn y Gwbwl rhyngtynn,
Cyn gae *Lazar* yn briwfonyn.

Nawr mae *Lazar* ynteu 'n falu,
Pwyth hyd adre, ac yn paflu,
Rhoi o'r ffynnon im-mi ddafan,
O'r dwr oer, er maint wi 'n fegian.

Er bod *Moyfen* a'r Prophwydi,
Yn rhoi llawer rhybydd im-ni,
Ni wrandawn ar ddim a ddwedent,
Ni wnawn yn rhith ag a geifient.

Nawr gan hynny rwi 'n cael crio,
Ddydd a nos, heb gael fy ngwrando,
Ond cael taflu yn fy narnodd,
Mor annuwiol y fu 'muchedd.

Pan pregethid yr Efengyl,
Minnau drown at hon fy ngwegil,
Ac y gyfgwn ar fy nwmau,
Pan bae traith yn cael gwerfau.

Nawr am gyfgu yn y dernel,
Fe 'm * Tormentir gan y Cythrel,
Fel nad wyf yn abal cyfgu,
Na marwino mwy ond hynny.

Ac am fino gwrando 'r Fengyl,
Ac Athrawiaeth Chrift yn rhagyl,
Y mae 'n gorfod arnai wrando,
Screch y Cythrel byth tra gantho.

Eifie gwrando cyngor [illegible]
Eifie credu 'r fengyl fawr,
Eifie dilyn hon ai dyfg,
Y mae yn vffern ni yn [illegible]

Minnau dreulias ddydd [illegible]
Mewn gloddeſtod [illegible]
'n gan gwrcca [illegible]
fag yn dydd o [illegible]

Mae 'ma filoedd o'r anfoeth,
Am baloqi'r Sanctaidd Sabboth,
Heb gael Sabboth nac Eglwysyddion,
Ond yn poeni hast a'gwyn.

Cymrais Enw Duw yn ofer,
Fil o weithiau wrth fy mhleser,
Nid oedd blâs ar chwedel gennif,
Nes y Tyngwn waed y Jesu.

O † bwy boenta'r ar fy nhaipod,
Am ddirmygu gwaed y Cymmod?
A phwy * dorment fy nhi fy nghydwr,
Am amherchu Enw y Jesu.

Minne offrymmais i'enaid ganwaith,
I'n y dydd ir Cythrel diffaith,
Am i roi mor fynych iddo,
F'aeth y Diawl a'r Enaid gantho.

Mae 'ma lawer mil tel finne,
Yn y pwll mewn * trad boene,
Am roi ei hun ir diawl dan regu,
Wedi i Grist â'i waed eu prynu.

Llawer yn a fum i'n hela,
O dra malis i'r fela,
Er mwyn Tywallt gwaed y gwirion,
A'i difetha heb achollion.

Nawr mae gwaed y rhain yn lefain
Am ddialau arnaf i filain,
Ac yn Crio ar y Cythrel,
Dalu mmi am fy nhrwbel.

Bum yn gwell ar fywyd ganwaith,
Heb nac ofon Duw na'i gyfraith,
Yn Condemnio llawer Cristion,

† Ed. Gadw
* Boen. Hoffedd. Hadrin.

Larais ac fy ngwreiddiau fi
Oymrais feuthlog gwreiddiol
Llu o'r rhain fy ngwrthwynebu
Ym hwlt wfern am eu hudo.
Mae 'r bastardiaid sum i'n ewilla
O'r rhai asfan hyn sel perchill,
Oll yn llefain ac yn Crio,
Am ir Cythrel fy *mhorment[o].
Minne orchrymmais blant ynddifaid,
Pan bae farw yn om deilnaid,
Awn ar ddau ych fawr o'r arad,
Bhag ir naill o'r ychen *freisad.
Nawr am dreiflo 'r flith wirioneid,
Fe'm tôst * ffyllir gan Gythreuliaid
Yn gan gwaeth nag y hyddai Tengu
A'r Pawl nawr yn flydo 'r Iudeiaid
Bum yn * pregethwir ddymuno
Lawer gwaith i dyngu 'n rhodresa
Ac yn peri 'y rhein dyngu
Beth y fymrwn end eu dyscu
Y mae rhain fel haid o madredd
Ddydd a nôs yn Crio fy mherfeddau
Ac yn rhwygo 'n dôst fy nghalon
Am eu dyscu dyngu 'n rhodresa
Minnau chwys boliad gwirion
Weithiau 'n * ffyrddwyr weithiau 'n ffolion
Ac enllibiais wyr a gwragedd
Heb ddim achos rhesymmol
Cedwais
A'r fy ngwas
Ac y berais
Fy ffoll

Rhoddais f'arfan gynt ar † occor,
Ir dyn Tlawd fel cybydd * angor ;
Nes im lyngcu fedde 'r tlodion,
A'i handwyo â'm bargennion.
Nawr mae llawer vn o'r rheini ;
Ymma 'n vffern yn fy mhoeni ;
Am eu gyrru i ledratta,
Gwedi f' occor brwnt eu difa.
Rhoddais ir Cyfreithwyr duon,
Wabar fawr am dreiflo tlodion :
Mae 'r Cyfreithwyr yn fy llethu,
Ymma 'n vffern am eu llygru.
Rhoddais gennad im holl weilion,
* Vexo pawb om Cymmydogion :
Nawr mae 'r gweilion am ei godde,
Yn vexo 'n doft fy Enaid inne.
Prynais dir dan bris gan fagad,
Cedwais beth ar bawb o'u Tallad ;
Nawr mewn Carchar rhai ani hynny,
Heb fôd gennif rôt i dalu.
Pe bae ddimme 'n abal prynu,
Rhydd-did im-mi om Carchardu,
Am dwyn o'r pwll ir nef ole,
Nid wi 'n abal cael o'r ddimme.
Cefais rybydd fil o weithie,
Ani roi dreifiais eilwaith adre ;
Minnau awn ir Tân vffernol,
Cyn rhown ddimme yn ei gwrthol.
Pan y gwerthwn wlân a llafur,
Rhown gam bwyfau, rhown gam feflur :
Yn yr yd mi werthwn raban,
Yr vn bris a'r gwenith purlan.
Ac yn Erbyn Duw a'i ddeddfe,
Cedwais amryw fôrt o bwyfe ;
Pwys rhy fawr, pan fawn yn prynu,
Pwys rhy fach, pan fawn yn gwerthu.

† *Lleg.* * *Trachwantus.*

* *Garthgym-mu.*

Nawr se'm Cura ar ffy nghoppa no hiñ,
Gan y Diawl â'r pleyfaur mwya
A phawb Eraill fobgin ffarmie,
Y fu 'n arfer anwir bwyfa.
Ni adewais * bwbyn o'r Gyfraith,
Ieb ei thorri law yn Gnawaith
Mi yndrois ym mhob rhyw bechod,
Hes ir Angeu noi im ddyrnod.
Mi fynegais iwch yn oleu,
Pwedd y bum i byw byd Angeu:
Mi fynegaf i chwi weithian,
Pwedd im poenir dan law Satan.
Y mae 'r pwll lle rwyf 'n trigo,
In ddwfn iawn hebiwaelod iddo:
A'i holl † welydd yn uchelad,
Nad oes Gobaith Cael ymwared.
Y mae 'r pwll dros fyth yn llofgi,
O dan poeth fel mor yn berwi;
Y mae anal Duw ei hunan,
Yrei drin fel mêu o frwmftan.
Gwedi nynnu o'r Tân hyn yn waith,
Byth ni ddiffodd hwn yn eilwaith:
Nid rhaid chwythu dim o hano;
Mae e'n Cynnu hebr ei gyffro.
Y mae 'r Tân dros fyth yn llofci,
Yn 'dra ffyrnig ac yn poeni:
Ac er hyn nid yw'n treulio,
Nac yn difa dim ei iddo.
Mae 'r vn tân yn poeni 'r hobol,
Ond mewn dull a modd neilldual:
Rhai yn fwy neu lai o rowyn,
Fel y bythoi beiau 'n gofyn.
Yr Haul a lyfe y mewn o'r *India*,
Yn fwy na 'r rhai a drig yn *Rwfia*:
Vffern boeth y lyfe yn boethach,
Brthod mawr na phechod byrrach.

* Pregeth

† Darnau

Nid

Mat. 22. 13 Nid oes yn y pwll yn Trigo,
Vn heb rwym ar draed a dwylo,
Mewn Cadwynau Tragwyddoldeb,
Am eu pechod a'u ffolineb.
Mae rywyllwch hefyd ynddo,
All pôb rhai yn hawdd ei deimlo:
Mat. 25. 30 Ac er dechreu 'r byd ni welad,
Ynddo oleu 'r Haul neu 'r Lleuad.
Mae e 'n drewi Cyn ffyrnicced,
Nad oes dim all drewi gwaeth:
Er bôd miloedd yn ei nyddo,
Ni lanhawd cried o hano.
Y mae pryfed ynddo 'n bwyta,
Mar. 9. 44. *Conficiens dyn heb gael ei gwala,
* ordwyl Dydd a nôs yn fawr di hawydd,
Ac heb farw yn dragywydd.
Y mae gwydi mil o floedd,
O gythreuliaid megis lluoedd,
Yn * Tormento 'r rhai damnedig,
† Gen. ut amfer. Ac heb orphwys † *amser nac vnig.*
Maent yn dyrnu ac yn pwyo,
Rhai damnedig heb ddeffygio:
Ac Er maint y ſônt yn ddial,
* Arall. Byth ni chymmer vn ei * anal.
† Pain. Y mae 'r † Torment yn dragwyddol,
Ac ar bawb yn gyffredinol,
Yn Tormento pawb ar neilldu,
Ymmhob aelod y fu 'n pechu.
Y mae 'r llygaid heb gael gweled,
O na Cythreuliaid Er ei Caſſed,
Ac Eneidiau Rhai damnedig,
Yn y pwll yn wylo 'n ffyrnig.
Y mae 'r Genau ynteu 'n bwyta,
Budryl * lindys, bwyd o 'r chwerwa:
Yn lle gwin a dimond Gwaddod,
Yn ddiguddiant Tost y Diaddod.

Y mae 'r *Cluſtiau* hwyntt 'n gwrando,
Screch y diawl a'i blant yn Chio;
A thôſt ochain rhai damnedig, Luc. 3. 28.
Yn ſcyrnygu dannedd ffyrnig.
Y mae 'r *Tafod* yntt 'n doſci,
Ac mewn Brwmſtan poeth yn berwi;
Heb gael Cymmaint ag un dafan, Luc. 16.
O ddwr oer i ddofi 'r lloſcfan. 24. 25
Y mae 'r *ffroenau* yn droglu,
Gwynt y Brwmſtan o'r Garchardu, Dat. 21. 8.
Sydd heb garthu etto Er *Adda*,
Ac yn drewi o'r ffynnicca.
Y mae 'r *Traed* a'r dwylo hwyntau,
Gwedi Clymmu mewn Cadwynau;
Ac heb Allel Troi na threiglo,
Or lle 'r ydys yn ei * brwylio. * Parchi-
Y mae *Dannedd* pawb yn rhincciau,
Yn ſcyrnygu â'r fâth † dwrddan, † Swn.
Ag y bydd Echrydus genniwn,
Wrando ei llais, na gweld ei ffaſhiwn. † Hagrwch
Y mae pryfed Câs anfarwol,
Yn Cnoi * *Conſcienſ* pôb annwiol; *
Ac yn bwytta 'n llym Eſcymmun,
Etto byth heb dorri cnawd.
Fel y gochiodd pôb rhyw aeldd,
Ag oedd gennif, 'noeth fyth hafod;
Felly poenir fy aelodau,
Pôb yr un ag amryw boenau.
Mae pôb aelod yn poenydio,
Mae pôb mann a dial arno;
Mae pôb dial yn dragywydd,
Yn poenydio heb dorri dydd.
Ni byod marw byth o'r pryfed,
Nyth ni ddiffydd Tân yr Uffern,
Ddaw Angau ei gwaith arnaf.

Rhoddais f'arian gynt ar † occor,
Ir dyn Tlawd fel cybydd * angor ;
Nes im lyngcu fedde 'r tlodion,
A'i handwyo â'm bargennon.
Nawr mae llawer vn o'r rheini ;
Ymma 'n vffern yn fy mhoeni ;
Am eu gyrru i ledratta,
Gwedi f' occor brwnt eu difa.
Rhoddais ir Cyfreithwyr duon,
Wabar fawr am dreifio tlodion :
Mae 'r Cyfreithwyr yn fy llethu,
Ymma 'n vffern am eu llygru.
Rhoddais gennad im holl weilion,
* Vexo pawb om Cymmydogion :
Nawr mae 'r gweifion am ei godde,
Yn vexo 'n doft fy Enaid inne.
Prynais dir dan bris gan fagad,
Cedwais beth ar bawb o'u Taliad ;
Nawr mewn Carchar rei am hynny,
Heb fôd gennif rôt i dalu.
Pe bae ddimme 'n abal prynu,
Rhydd-did im-mi om Carchardu,
Am dwyn o'r pwll ir nef ole,
Nid wi 'n abal cael o'r ddimme.
Cefais rybydd fil o weithie,
Am roi dreifiais eilwaith adre ;
Minnau awn ir Tân vffernol,
Cyn rhown ddimme yn ei gwrthol.
Pan y gwerthwn wlân a llafur,
Rhown gam bwyfau, rhown gam feffur :
Yn yr yd mi werthwn raban,
Yr vn bris a'r gwenith purlan.
Ac yn Erbyn Duw a'i ddeddfe,
Cedwais amryw fort o bwyfe ;
Pwys rhy fawr, pan fawn yn prynu,
Pwys rhy fach, pan fawn yn gwerthu.

† *Llog.*
* *Trachwantus.*
**Gorthrymmu.*

Nar

Nawr ſe'm Curir ar ſy 'nghloppa,
Gan y Diawl â'r pwyſau mwya ;
A phawb Eraill megis minne,
Y ſu 'n arfer ant wir bwyſe.
Ni adewais * bwynt o'r Gyfraith, * *Pwnc.*
Heb ei thorri lawer Canwaith :
Mi ymdrois ym-mhob rhyw bechod,
Bes ir Angeu roi im' ddyrnod.
Mi fynegais iwch yn oleu,
P'wedd y bum i byw hyd Angeu :
Mi fynegaf i chwi weithian,
P'wedd im poenir dan law Satan.
Y mae 'r pwll lle rwyfi 'n trigo,
In ddwfn iawn heb waelod iddo : Dato. 20. 3.
A'i holl † welydd Cyn ucheled, † *Murian.*
Nad oes Gobaith Cael ymwared.
Y mae 'r pwll dros fyth yn lloſgi,
O dan poeth fel môr yn berwi ;
Y mae anal Duw ei hunan, Eſa 30. 33.
Yrei drin fel môr o frwmſtan.
Gwedi nynnu 'r Tân hyn vnwaith,
Byth ni ddiffodd hwn yr eilwaith :
Nid rhaid chwythu dim o hano,
Mae e'n Cynnu heb ei gyffro.
Y mae 'r Tân drosfyth yn lloſci, Mar. 9. 44.
Yn 'dra ffyrnig ac yn poeni ;
Ac er hyn nid yw e'n treulio,
Nac yn difa dim el iddo.
Mae 'r vn tân yn poeni 'r bobol,
Ond mewn dull a môdd neillduol ;
Rhai yn fwy neu lai o ronyn, Mr. 10. 13.
Fel y bythoi be'au 'n gofyn.
Yr Haul a lyſe y * Mwr o'r *India*, * *Dyn d*
Yn fwy ná'r rhai a drig yn *Rwſſia* :
Vffern boeth y lyſe yn boethach,
Beehod mawr na phechod byrrach.

Nid

Mat. 22. 13 Nid oes yn y pwll yn Trigo,
Vn heb rwym ar draed a dwylo,
Mewn Cadwynau Tragwyddoldeb,
Am eu pechod a'u ffolineb.
Mae tywyllwch heſyd ynddo,
All pôb rhai yn hawdd ei deimlo:
Mat. 25. 30 Ac er dechreu 'r byd ni welad,
Ynddo oleu 'r Haul neu 'r Lleuad.
Mae e 'n drewi Cyn ffyrnicced,
Nad oes dim all drewi gaffed:
Er bôd miloedd yn ei nyrddo,
Ni lanhawd erioed o hano.
Y mae pryfed ynddo 'n bwytta,
Mar. 9. 44. *'Conſciens dyn heb gael ei gwala,
* cydwybod Dydd a nôs yn fawr ei hawydd,
Ac heb farw yn dragywydd.
Y mae gwedi mil o filoedd,
O gythreuliaid megis lluoedd,
* Pœni. Yn * Tormento 'r rhai damnedig,
† vn amſer. Ac heb orphwys † *awr nac orig.*
Maent yn dyrnu ac yn pwyo,
Rhai damnedig heb ddeffygio:
Ac Er maint y ſônt yn ddial,
* Amadl. Byth ni chymmer vn ei * anal.
† Pœn. Y mae 'r † Torment yn dragwyddol,
Ac ar bawb yn gyffredinol,
Yn Tormento pawb ar neilldu,
Ymmhob aelod y fu 'n pechu.
Y mae 'r llygaid heb gael gweled,
O'r Cythreuliaid Er ei Caſſed,
Ac Eneidiau Rhai damnedig,
Yn y pwll yn wylo 'n ffyrnig.
Y mae 'r *Genau* ynteu 'n bwytta,
* Pryfed. Euſtyl * lindys, bwyd o'r chwerwa:
Pſal. 75. 8. A heb yfed dim ond Gwaddod,
O ddigoſaint Tôſt y Drindod.

Y mae 'r *Cluſtiau* hwynte 'n gwrando,
Screch y diawl a'i blant yn Crio;
A thôſt ochain rhai damnedig, Luc. 13. 28.
Yn ſcyrnygu dannedd ffyrnig.
Y mae 'r *Tafod* ynte 'n lloſci,
Ac mewn Brwmſtan poeth yn berwi;
Heb gael Cymmaint ag vn dafan, Luc. 16.
O ddwr oer i ddofi 'r lloſcfan. 24, 25.
Y mae 'r *ffroenau* yn aroglu,
Gwynt y Brwmſtan o'r Carchardu, Datc. 21. 8.
Sydd heb garthu etto Er *Adda*,
Ac yn drewi o'r ffyrnicca.
Y mae 'r *Traed* a'r dwylo hwyntau,
Gwedi Clymmu mewn Cadwynau;
Ac heb Allel Troi na threiglo,
Or lle 'r ydys yn ei * brwylio. * *Potthi.*
Y mae *Dannedd* pawb yn rhingccian,
Yn ſcyrnygu â'r fâth † dwrddan, † *Swn.*
Ag y bydd Echrydus gennwn,
Wrando ei llais, na gweld ei ffaſhiwn †. †*Hagwedd*
Y mae pryfed Câs anfarwol,
Yn Cnoi * *Conſciens* pôb annwiol; * *cy-wybod*
Ac yn bwytta 'n llym Eſcymmyn,
Etto byth heb dorrî newyn.
Fel y pechodd pôb rhyw aelod,
Ag oedd gennif, 'noed fy nhafod;
Felly poenir fy aelodau,
Bob yr vn ag amryw boenau.
Mae pôb aelod yn poenydio,
Mae pôb mann a dial arno;
Mae pôb dial yn dragywydd,
Yn poenydio heb ddim llonydd.
Ni bydd marw byth o'r pryfyn,
Byth ni ddiffodd Tân yr † odyn: † *Cil. cal. B.*
Ni ddaw Angeu er y geiliaf,
th i wneuthur diwedd arnaf.

Mat. 22. 13 Nid oes yn y pwll yn Trigo,
Vn heb rwym ar draed a dwylo,
Mewn Cadwynau Tragwyddoldeb,
Am eu pechod a'u ffolineb.
Mae rywyllwch hefyd ynddo,
Mat. 25. 30 All pôb rhai yn hawdd ei deimlo:
Ac er dechreu 'r byd ni welad,
Ynddo oleu 'r Haul neu 'r Lleuad.
Mae e 'n drewi Cyn ffyrnicced,
Nad oes dim all drewi gaffed:
Er bôd miloedd yn ei nyddo,
Ni lanhawd erioed o hano.
Y mae pryfed ynddo 'n bwyta,
Marc. 9. 44. *Confciens dyn heb gael ei gwala,
* qui non Dydd a nôs yn fawr ei hawyddi,
moritur. Ac heb farw yn ftragywydd.
Y mae gwedi mil o filoedd,
O gythreuliaid megis lluoedd,
* Poen. Yn * Tormento 'r rhai damnedig
† ys amfer. Ac heb orphwys † *amor nac oriog.*
Maent yn dyrnu ac yn pwyo,
Rhai damnedig heb ddeffygio:
Ac Er maint y ſônt yn ddial,
* Arall. Byth ni chymmer vn ei * anal.
† Arall. Y mae 'r † Torment yn dragywyddol,
Ac ar bawb yn gyffredinol,
Yn Tormento pawb ar neilldu,
Ymmhob aelod y fu 'n pechu.
Y mae 'r llygaid heb gael gweled,
O'n Cythreuliaid Er ei Caffed,
Ac Eneidiau Rhai damnedig,
Yn y pwll yn wylo 'n ffyrnig.
Y mae 'r * Gwaen ynteu 'n barytta,
* Dannedd. Bufyl * dindyn bwyd o'n dirwcaw:
Ac yna yfant Toit y Diawl,

Y mae 'r *Cristiaid* hwyntè 'n gwrando,
Grech y diawl a'i blant yn Chio;
A thôst ochain rhai damnedig, Iaco 3.28.
Yn scyrnygu dannedd ffyrnig.
Y mae 'r *Tafod* yntè 'n llosci,
Ac mewn Brwmstan poeth yn berwi;
Heb gael Cymmaint ag yn dafan, Luc. 16.
O ddwr oer i ddofi 'r llosgfan. 24. 25.
Y mae 'r *ffroenau* yn droglu,
Gwynt y Brwmstan o'r Garchardu, Dat. 21. 8.
Sydd heb garthu etto Er *Adda*,
Ac yn drewi o'r ffyrnicca.
Y mae 'r *Traed* a'r dwylo hwyntau,
Gwedi Clymmu mewn Cadwynau;
Ac heb Allel Troi na tharfiglo,
Or lle 'r ydys yn ei * brwylio. * Carchi.
Y mae *Dannedd* pawb yn rhingcian,
Yn scyrnygu â'r fâth † dwreddan, † Sorg.
Ag y bydd Echrydus gennwn,
Wrando ei llais, na gweld ei ffasiwn. † Hagrwch.
Y mae pryfed Câs anfarwol,
Yn Cnoi * *Conscienc* pôb annwiol; * Cydwybod.
Ac yn bwyta 'n llym Escymmyn,
Etto byth heb dorri nhwyn.
Fel y gochiodd pôb rhyw aeldd,
Ag oedd gennti, noeth fych hafod;
Felly poenir fy aelodau,
Pôb yr vn ag amryw boenau.
Mae pôb aelod yn poeni dyn,
Mae pôb mann a dial arno;
Mae pôb dial yn dragwyddol,
Yn poeni dyn heb dorri hwyl.
Ni byod marw hyllus a pydru
Yth ni ddifaidd Fâm yn t odyn
Eddaw Angeu [illegible]
I wneuthur [illegible] arnaf.

Ni bu 'r diluw ond blwydd hynod,
Na than Sodom *ond diwrnod ;*
† Yr Aipht. *Newyn* * Egypt *ond ſaith mlyneda,*
Mae 'mhoen innau byth *heb ddiwedd.*
Pe carwn rydd-did o'm holl boenau,
Am ben Caa mil o flynyddau ;
Byddei hynny gynnfforddim-mi ;
Ond dros fyth mae 'n rhaid im boeni.
Y gair byth ſy'n torri nghalon,
2 Theſſ. 1. 9. *Y gair byth ſy'n Cnoi 'ngholyddion :*
Y gair byth ſy'n peri im-mi
F'wytta 'rcichiau a gwallgofi.
Toſt yw goddef hyn o gyſtydd,
Dan law Satan yn dragwyddd ;
Y mae Etto beth ſydd doſtach,
Colli 'r Jeſu ai gyfeillach :
Colli 'r bywyd, Colli 'r Goron,
Colli 'r Jeſu a 'i Angelion,
* Gwoni.nt *Colli 'r nefoedd a 'i * 'rhialtwch,*
Colli Duw a phob dedwyddwch :
Melldith Dduw ir dydd ym ganed,
Anap ddrwg ir âwr ym llunied,
Vffern boeth im mam na byſſe,
Yn dwyn llyffan yn ſy nghyſle.
Gwae fi 'rioed na thorſei 'ngwddwg,
Ar y ploccyn pren â * bilwg,
* Gwddi. Cyn rhoi bron i fâb anwadal,
I ddigio Duw, i ddwyn ei ddial.
Nid oes Cythrel na dyn ſcymmyn,
Ymma 'n vffern a 'i holl deifyn,
† Gyttun. Na bônt ar ei Cylch yn † Gyngan,
Yn ſy mhwyo ſawr a bychan.
Nid oes Enaid dyn er *Add.*,
Yn hwll vffern mewn mwy boenta
Mewn mwy drallod, mewn mwy eiſia
Nâg y mae ſy Enaid innc.

...fydd, dymma 'mhoenfa...
...yr, dymma 'ngwaſafa...
...iwr, ynddo,
yn tôſt boenydio.
O gan hynny fy ...nhwm brodyr,
Pha wb Eraill ſydd o ſwmpsi...
Cymwſch rybydd cyn del Angen,
Rhag iwch ddwyn lle ...wi ſiarru.
Oni byddwch Edifeiriol,
Ufyddlon, vfydd, a chriſtnogol,
Fwn na ddengys Dyw 'r Dialau,
Iwch fwy ſtafar neg i mingau.

Ofer yw gweddio dros y warau.

Yng Hâr a'm gwir ymchybydd...
Gofynſoch gweſtiwn...
...weddus im, ...ydd...
Roi attcb i prudd...
Hyn ymma ...
Ai gweddiau yw ...feiriad,
Weddio dros y ...bmdd,
In ôl y dyſid ...deyrnad.
Iwi 'n attcb i chwi'n groyw...
Na ddiodde 'r ſcrythur alw,
Na gweddio, na dyſid, na nôs,
Yn ofer dros y meirw.
Mae Duw yn hyrwy 'r cwcid,
Yr nef nen wſferw ...dwnnad,
Yr awr yr el ...
In ol ei ...

Ni bu'r diluw ond blwydd hynod,
Na thân Sodom ond diwrnod;
* Yr Aipht. *Nenyn * Egypt ond ſaith mlyneda,*
Mae'mboen innau byth heb dâwedd.
Fe cawn rydd-did o'm holl bechau,
Am ben Caa mil o flynyddau;
Byddei hynny eynffordd im-mi;
Ond dros fyth mae'r rhaid im bawi,
Ag ir byth ſy'n terri nghalon,
2 Theſſ. *A gair byth ſy'n Cuci 'nghoddion:*
2. 6. *A gair byth ſy'n peri im-mi*
Ewytta'm ichwa a gwallgofi.
Toſt yw goddef hyn o eyſtydd,
Dan law Satan yn dragywydd;
Y mae Eiro beth ſydd doſtioch,
Colli'r Jeſu ai gyſaillach:
Colli'r hyrwyd, Colli 'r Geron,
Colli 'r Jeſu a'i Angelion,
* Cygori. *Colli 'r nefoedd a'i * 'rhaltwch,*
Colli Duw a phob dedwyddwch.
Melldith Dduw ir dydd yn gaed,
Anap ddrwg ir awr ym llunied,
Vffern boeth im cnam na byſſe,
Yn dwyn llyffan yn fy nghyſſe.
Gwae fi 'rioed na thorſei 'ngwddwg,
Ar y ploccyn pren â* bilwg,
* Gwdai. Cyn rhoi bron i fâb anwadal,
I ddigio Duw, i ddwyn ei ddial.
Nid oes Cythrel na dyn ſcymmyn,
Ymma'n vffern a'i holl derfyn,
† Gatton. Na bont ar ei Cylch yn † Gyngu,
Yn ſy mhwyo fawr a bychan.
Nid oes Enaid dyn er *Adda*
Ym hvll vffern mewn mwy boenſa;
Mewn mwy drallod, mewn mwy eiſie,
Nag y mae fy Enaid inne.

Dyn

...ydd, dymma 'mhoenfa,
...yr, dymma 'ngwaſcfa;
...wr yr wi yndd o,
... yn rôſt boenydio.
O gan hynny fy 'mhum brodyr,
Pawb Eraill ſydd o ſynwyr;
Gwrwch rybydd cyn del Angeu,
Rag iwch ddwad lle 'rwi ſinneu.
Oni byddwch Edifeiriol,
Yſyddlon, vfydd, a chriſtnogol;
Gwn na ddengys Duw 'r Dialau,
Iwch fwy ffafar nag i minnau.

Ofer yw gweddio dros y marw.

Yng Hâr a'm gwir anwylyd,
Gofynſoch gweſtiwn hyfryd:
I weddus im, ym-mhlaid y ffydd,
Roi atteb † prudd o'i blegid. † *nifſyn.*
Clyn ymma yw'ch gofynniad,
Ai gweddus yw ir 'ffeiriad,
Weddio dros y marw 'n brudd,
*Yn ôl y dydd * departiad.* * *Ymadawiad.*
Rwi 'n atteb i chwi 'n groyw,
Na ddiodde 'r ſcrythur alw,
Na gweddio, na dydd, na nôs,
Yn oſer dros y marw.
Mae Duw yn barnu 'r enaid, Heb. 9. 27.
*I'r nef neu uffern * dambaid,* * *Poeth.*
Yr awr yr el o'r corph i maes †, † *Allan.*
Yn ol ei † gas a'i meithred. † *Gweithred.*
Ne enaid y dyn ffyddlon, Luc. 16. 22.
Yn mynd o'i gorph yn union, Phil. 1. 23.
Ffordd at Angelion * gwâr, 2 Cor. 5. 8.
naid Laz... * *Mwyn.*

Mae

Mae enaid yr annuwiol,
Yn mynd i'r pvoll uffernol,
(Pan el ô'r corph) ir tan a'r rhes,
Fel enaid Difes *fydol.*

Pſal. 16. 11. Mae 'r duwiol mewn ded wyddwch;
* Parch. Gogoniant a * rhialtwch;
Y fâth nid rhaid iwch geiſio mwy;
Gadawn ni hwy mewn heddwch.
Nid rhaid gweddio droſtynt,
Gan gyſtal yw eu helynt:
Datc. 7. 13, *Maent hwy gydâ 'r Oen* bôb *awr;*
16, 17. *A Swpper fawr ſydd ganthynt.*
Luc. 16 23. Mae 'r enaid anwir ynte,
byd. 27. Yn griddfan yn y poene:
Ni ddaw hwn o'i boen a'i blâg,
Er gweddi nag offrymme.
Yn ol i un-dyn farw,
A chael y farn yn groyw,
Ofer yw i'r wlâd a'r plwy,
Weddio mwy dros hwnnw.
Pe ceiſie *Job* neu *Ddaniel,*
Neu *Abram, Moeſen, Samuel;*
† Sef, poe- Laeſu 'r † poene yn y ſflam,
thau 'r an- Ni chaent ddim am eu trafel.
nuwiol. *Pe delei ffeiriaid holl-fyd,*
I grio droſto 'n daerllyd,
A'u haberthau o bob rhyw,
* Ni newi- *Ni* * *altre Duw mo'i ferdyd.*
die ei farn. Pe delei 'r byd yn gyfan,
A gweiddi am laeſu 'r boenfan;
Luc. 16. 24 Ni chaen gwedi marw 'r gwr,
† Dafn. O'r † droppyn dwr iw laſan.
Y farn y ſaif yn ddilys;
Pſal. [illegible] *Lle cwympo 'r pren ſe erys:*
Ni newid Duw o'r farn y rows;
Erioed ni th[illegible]llys.

Mae Duw yn ddianwadal,
Y farn y rows fe'i cynnal:
Ni all y byd â'u hymbil taer,
Nâr nef, na'r ddaear ei hattal,
I'r amser i weddio,
Sydd cyn i ddyn ‖ *ddeparto;*
Gweddi gwedi marw neb,
Sydd weddi heb * *brofedio.*
Gan hynny rwi'n cynghori,
I bawb y garo weddi,
Gŵisio hon tra yntho † wres,
Os cais e les oddiwrthi.
Cais wisc, cais ocl, cais olew,
Cais ràs cyn delo'r angeu:
Ni chair gwedi passio'r dydd,
O'r dwr, os bydd e'n eitic.
Gan hynny cyn * departo,
Ni ddylem bawb weddio:
Dyna'r pryd heb ddim o'i ffael,
Mae'nni gael ein gwrandaw.
Cyn marw y mae inni,
Ennill nef new chwith,
Gwedi marw ni chawn ddim,
Ond barn yn ôl ei fynnu.
Cyn marw mae † repento,
Trai'n ddydd y mae ymwrio:
Pan el hi'n nos, medd Christ ei hun,
Ni all un dyn mwy gweithio.
Mae Christ yn erchi'r traflyn,
Cyttuno â'i wrthwynebwr,
Tra fo y ffordd, cyn delo nhwnw,
Rhag mynd o flaen y barnwr:
Rhag mwyno ei ddrud a'i ddwylo,
Yn dafnu i gael i † trwsio:
Cyneuthur lawn newyn pryd,
Yn yr un y byd oddiyno.

Mae enaid yr annuwiol,
Yn ewynd i'r prôll affern ol,
(Pan el o'r corph) ir tan a'r rhes,
Fel enaid Difes fydol.

Phil. 16. 11. Mae'r diawl mewn dedwyddwch,
* Parch. Cydgoniant a'r rhialtwch,
Y tân nid rhaid iwch geisio mwy;
Canawon nid ŵyr mewn heddwch.
Nid rhaid gweddio dim yno,
Can gyflad yw'r en helynt:
Date. 7. 13. 16, 17. *Maent ŵy gyda'r Oen bôb awr;*
A Sruppe fawr fydd ganthynt.
Luc. 16. 23. Mae'r enaid arŵir ynte,
fyd. 24. Yn gwedduan yn y poene:
Ni ddaw iawn o'i boen a'i blâg,
Er gweddi nag offrymme.
Yn ol i un-dyn farw,
A chant y tan yn groyw,
Offer yn i'r wlad a'r plwy.
Weddio mwy dros hynnw.
Pe ceisie Job neu Ddaniel,
Neu Abram, Moesen, Samuel,
† Sef, pethau'r annuwiol. Laesu'r † poene yn y fflam,
Ni chaent ddim am eu trafel.
Pe delei ffeiriaid holl-fyd,
I gwio drosto'n daerllyd,
A'u hebarthau o hob rhyw,
* Ni newidie ei farn. *Ni allai Duw mo'i ferdyd.*
Pe delei'r byd yn gyfan,
A gweiddi am laesu'r boenfan;
Luc. 16. 24 Ni chaen gwedi marw'r gwr,
† Dafn. O'r † droppyn dwr iw lafan.
Y farn y faif yn ddilys;
Preg. 11. 3. *Lle cwympo'r pren fe crys:*
Ni newid Duw o'r farn y rows;
Jaco. 1. 17. Erioed ni th[illegible]llys,

Mae Duw yn ddianwadal,
Y farn y rows fe'i cynnal:
Ni all y byd â'u hymbil taer,
Nâr nef, na'r ddaer ei hattal.
Yr amser i weddio,
Sydd cyn i ddyn ‖ *ddeparto;* ‖ *Farw.*
Gweddi gwedi marw neb,
Sydd weddi heb * *brefailo.* * *Lefau.*
Gan hynny rwi 'n cynghori,
I bawb y garo weddi,
Geisio hon tra yntho † wres, † *Fywyd.*
Os cais e les oddiwrthi.
Cais wisc, cais oel, cais oleu, Esay.55.6.
Caisràs cyn delo 'r angeu:
Ni chair gwedi passo 'r dydd,
O'r dwr, os bydd e'n eisie.
Gan hynny cyn * departo, * *Marw.*
Ni ddylem bawb weddio:
Dyna'r pryd heb ddim o'r ffael,
Mae inni gael ein gwrando.
Cyn marw y mae inni, 1 Cor.9.24.
Ennill nef neu cholli, Luc.13.27.
Gwedi marw ni chaiff ffol,
Ond barn yn ôl ei frynti.
Cyn marw mae † repento. † *edifarhau*
Trai 'n ddydd y mae ymgweirio:
Pan el hi 'n nos, medd Christ ei hun, Joan. 9. 4.
Ni all un dyn mor gweithio. Preg.9.10.
Mae Christ yn erchi 'r treisiwr,
Cyttuno â'i *wrthnebwr,* Mat. 5. 25.
Tro ar y ffordd, cyn delo 'mlaen, 26.
Rhag mynd o flaen y Barnwr:
Rhag rhwymo ei draed a'i ddwylo,
A'i daflu i gael i † frwylio: † *Lofuff*
[illegible] gwneuthur iawn mewn pryd,
[illegible]nn y byd oddiyno.

2 Sam. 12. 23. *Fe wydde* Dafydd *frenin,*
Pan darfu am ei blentyn,
Mae ofer oedd gweddio mwy,
Dros hwnnw trwy hir ganlyn:
I ddangos hyn mor ofer,
I un rhwy ddyn i arfer
Gweddi, gwedi marw 'r ffrynd,
Yn ôl i fynd i 'fmwythder.
Am hyn nid oes gweddio,
Dros ffrynd yn ol departo,
Y mae 'n cred fynd yn noeth,
I uffern boeth i darrio,
Nid oes i neb ond dau le,
I fyned gwedi ange,
Nef ac uffern, medd gair Duw,
Tan pur nid yw ond chwedle.
Nid rhaid i neb weddio,
Dros un â ir nef i drigo:
Os yn uffern y gwna ei nyth,
Ni ddaw e byth oddiyno.
Nid oedd ond gweithred ofer,
A wnaeth i 'r ffeiriaid arfer
Gweddi dros y marw mûd,
I dwyllo 'r byd dibryder.
Nid y[illegible]w 'r ffeiriaid gôr,
Yn gwadde 'r fath weddio,
Nts gwna ond rhyw ffeiredyn ffol,
Sy n ffrchu 'n ol y ddimme.
Mae dlyed ar bob ffeiriad,
Roi dioleh am 'madawiad
Pôb dyn duwiol, yn 'ddiddoi,
Mewn gobaith o 'i gyfodiad.
Ond ar[illegible]
In ol en claddu a'u terfyn,
[illegible] dibet, gwaeddedig yw,
Os gwna and rhyw ofer-edyn.

wel dymma i chwi Amen.
O'ch cweſtiwn mewn myddiendeb i
Duw ro cynnydd ar eich ffydd,
A grâs yn brûdd i'ch hwyneb.

Cyngor Mr. Prichard *iw Fab.*

Amî bach er cariad Duw,
Cofia byth trá fyddech byw,
Foli Chriſt ar ben dy linie,
Trech om golwg oddi gartre.
Galw 'n † brûdd o ddyfnder calon,
dy Dâd a'th Brynwr tirion,
n d'amddiffyn nôs a bore,
Hag pôb drwg trech oddi gartre.
Plyg dy ddóf-lin, cód dy ddwylo,
Dal yn gráff dy lygaid amo;
Cais ei rym, a'i râs, a'i ore,
Yn mhôb dim trech oddi gartre.
Felly ceidw Duw di 'n wastod,
Hag pôb ofwed, a drwg anfod,
Ac ni edy ddim yn cine,
Ar ſaws bach trô oddi gartre.
Cria ar Dduw am help i dalyd
Fod Chriſt, a'i wir waſanaeth
Ych yn blentyn yn dy ſerche
'th ſwydd trech oddi
ofni Duw a'i gary
ych yn
ddi * fwyr
Duw yn hen
yn llawen ar dy
* glân
gwaith

2 Sam. 12. Fe wnaydd Dafydd *fromin,*
Pan darfu am ei blentyn,
Mae ofer oedd gweddio mwy,
Dros hwnnw trwy hir ganlyn:
I ddangos hyn mor ofer,
I un rhwy ddyn i arfer
Gweddi, gwedi marw 'i ffrynd,
Yn ôl i fynd i 'fmwythder.
Am hyn nid oes gweddio,
Dros ffrynd yn ol departio,
Y mae 'n cred fynd yn noeth,
I uffern boeth ddarfio.
Nid oes i neb ond dau-le,
I fyned gwedi ange,
Nef ac uffern, medd gair Duw,
Tan pur nid yw ond chwedle.
Nid rhaid i neb weddio,
Dros un â ir nef i drigo:
Os yn uffern y gwna ei nyth,
Ni ddaw e byth oddiyno.
Nid oedd ond gweithred ofer,
A wnaeth i'r ffeiriaid arfer
Gweddi dros y marw mûd,
I dwyllo 'r byd dibryder.
Nid y'w 'r ffeiriaid gôre,
Yn gwadde 'r fath weddie;
Nis gwna ond rhyw ffeiredyn ffol,
Sy n ferchu 'n ôl y ddimme.
Mae dlyed ar bob ffeiriad,
Roi dialch am 'madawiad,
Pôb dyn duwiol, yn † ddiddoi,
Mewn gobaith o'i gyfodiad.
Ond am weddio drostyn,
Yn ol eu cladd a'u terfyn,
Dilos, gwarddedig yw,
Se gwna ond rhyw ofer-ddyn.

Wel dymma i chwi Atteb,
O'ch cweſtiwn mewn ffyddlondeb ;
Duw ro cynnydd ar eich ffydd,
A grâs yn brûdd i'ch hwyneb,

Cyngor Mr. Prichard *iw Fab.*

SAmi bach er cariad Duw,
Cofia byth tra fyddech byw,
Foli Chriſt ar ben dy linie,
Trech om golwg oddi gartre.
Galw 'n † brûdd o ddyfnder calon, † o ddiſtiſ
Ar dy Dâd a'th Brynwr tirion,
Am d'amddiffyn nôs a bore,
Rhag pôb drwg trech oddi gartre.
Plyg dy ddoi-lin, côd dy ddwylo,
Dal yn gráff dy lygaid arno :
Cais ei rym, a'i râs, a'i ore,
Ym mhôb dim trech oddi gartre.
Felly ceidw Duw di 'n waſtod,
Rhag pôb niwed, a drwg anffod ;
Ac ni edy ddim yn eiſie,
Ar *Sam* bach tro oddi gartre.
Cria ar Dduw am help i ddyſgu,
Nabod Chriſt, a'i wir waſnaethu,
Trech yn blentyn yn dy foethe ;
Dymma'th ſwydd trech oddi gartre.
Arfer ofni Duw a'i ganlyn,
In dy ieungctid trech yn blentyn ;
Felly byddi * ſiwr mewn gradde, * Sicr
Foli Duw yn hen-wr gartre.
Dos yn llawen at dy Lyfur,
Dyſc yn * glice, ac na ſydd ſegur : * A frÿ
Tid wi 'n gwardd er hyn id weithie,
Drwg peth trech oddi gartre.

Cyn bach ſegur taro 'r delyn,
Cân fy pſalme fy'n ei chanlyn;
* *Hyfryd.* Fe fydd hynny * ddifyr weithie,
I *Sam* bach, tro oddi gartre.
Cân fel cricced ar bôb cam,
Gwachel wylo am dy fam:
Duw fydd Mam a Thâd o'r gore
I *Sam* bach tro oddi gartre.
Duw ro'i râs â'i fendith itti,
Duw 'th gyfrwyddo iw addoli;
Duw fo ceidwad nôs a bore,
Ar *Sam* bach tro oddi gartre.

COd y bore ar y wawr-ddydd,
Am y cynta a'r ychedydd,
Hynny 'th helpa i gael hir iechyd,
Dyſc a dawn, a chyfoeth hefyd.

* *Ebrwydd.* Gwiſc yn * eſgud dy holl ddillad,
Dôd y rhain yn gryno am danad;
Nâd fod bwttwn heb ei gayed,
Cyn y caffo neb dy weled.
Golch dy wyneb, crib dy ben,
A'th gwff yn lân, a'th fond yn wen,
A'th drwſſiad oll yn dra threfnus:
O flaen Duw mae hynny 'n weddus.
Gwedi ymdrwſſio Dôs i'th weddi,
Yn ddiaros, gwagel oedi,
Cwymp o flaen Duw ar dy linie,
Cyn y gwlychech di dy ene.
Pan y delech o flaen Duw,
Meddwl *Sam* mai *Brenin* yw;
O flaen pwy mae'r holl Angelion
Yn ymoſtwng mewn mawr ofon.
Dere dithe ar dy ddoilin,
Sam bach o flaen dy *Frenin*;
Ac na chytcam wrtho yngan,
Heb anrhydedd, parch ac ofan.

Ar dy linie côd d'olygon, Pſal. 95. 6.
At dy nefol Dâd yn † eon: † Hyf.
Ac nac ofna ofyn iddo
Bôb peth ag ſydd raid it wrtho.
Er bôd Duw yn *Frenin* grymmus,
Holl-alluog, anrhydeddus,
Etto er hyn, mae Chriſt yn dwedyd,
Fôd Duw mawr yn Dâd id hefyd. Mat. 6. 9.
Galw dithe ar dy dâd,
Am roi itti ddawn a rhâd:
Ac ni phall e ond ei geiſio
Ddim ag y ſo rhaid id wrtho. Pſal. 34. 10
Or bydd arnat ddim ar wâll,
Cais yn daer, ac na ſyn bâll: Jac. 5. 16.
Hoff gan Dduw y dyn y geiſio,
Yn daer, bob awr, gymmarth gantho.
Cais ei gymmorth ac fe ddyry,
Galw arno ac fe'th wrendy: Pſa. 18. 30.
Rho di yndo dy ymddiried,
Ac fe 'th geidw rhag pôb niwed.
Coſia Dduw fe 'th goſio dithe, Dih. 8. 17.
Ac ni edy arnat eiſie:
Ei waſnaethwyr fe 'n gwaſnaetha, 1 Sam. 2.
Ai ddirmygwyr fe 'u dirmyga. 30.
Os gwaſnaethu Dduw yn waſtad,
Fe gymmer cymmaint * garce am danad, * Gofal.
A phyt fae ef heb yn plentyn,
Ond tydi i garcau droſtyn,
Meddwl dithe *Sami* bach,
Yn gefnog, p'un ai claf ai iach,
Am waſnaethu Duw bôb amſer,
Ddydd a nôs wrth * gwrs ac arfer. * Arfer gorchwyl-dir gan Ddyn.
Os arferu nawr yn blentyn
Wſnaethu Duw yn brudd a'i ganlyn, 8.
Yn wr hen ni elli beido,
Lai na'i wſnaethu byth tra ganto. Dih. 22. 6.

Duw ro itti rym a gras,
I fôd iddo byth yn wâs,
Nes y caffech yn y diwedd,
Yn y nefoedd fôd yn Tîfedd.

Gweddi Mr. S. P.

Jac. 1. 17. ARglwydd Rhoddwr pôb daioni,
Brenin nef a Thâd goleuni,
Gwel a gwrando weddi egwan,
Blentyn bach o ddeng mlwydd oedran.
Rwi fi 'n dwad ar fy nau-lin,
O'th flaen di fyng rasol Frenin,
I fegian arch ar dy ddwylo,
Er mwyn Christ na phall im hono.
Di orchmynnaist imini ofyn,
Di addewaist rhoi ond † cahlyn:
† Gofyn. Mat. 7. 7, 8. Canlyn rwyfi na phall imini,
O'r vn arch ag wyfi 'n erchi.
1 Bren. 3. *Solomon* gynt y Brenin hyfryd,
Y geisie vn arch, *Duw hwnw* genyd;
Ac di roddaist ei arch iddo,
A llawer mwy nag oedd e'n geisio.
Gen. 28. 20. *Jacob* ynte geisiodd genyd
Gen. 32. 10. Fwyd a dillad nes dychwelyd:
Ac di roddaist hynny iddo,
A llawer mwy nag oedd e'n geisio.
Minne fydd yn dwad artad,
Ar fy nau-lin anwyl *Geidwad*,
Geisio genyd arch mwy weithi,
Er mwyn Christ na phall hi imini.
Nid wi 'n ceisio golud bydol,
* Gwell gennif gras a gallu,
Christion fyd wrthynnu.

Doro râs a grym i mlinne,
Nawr yn blentyn gwynpo i ddechre,
Dy wasnaethu mewn gwir grefydd,
A'i arferu yn dragywydd.
Nâd im dreulio dyddie 'm ieungctid, * Gormoddd.
Mewn ofcredd, * rhwyf, a rhydd-did;
Ond pâr immi yn fy nghryfdwr,
Dy addoli fy 'nghreawdwr.
Agor dryffor dy ddaioni, Dan. 6.
Doro râs a deall immi, * Yfawl oedd o'r un oidran ac ef.
Yn ddyn bâch dy wir gydnabod,
Megis *Daniel* gynt a'i * gyfod, Jer. 1.
Jeremi y Prophwyd ynte,
Yn fâb bâch yth wir addole:
Doro râs fel *Jerem* immi,
Yn fâb bâch ith wir addoli. Rhut. 12.
Rwi 'n fy offrwm i'th wasnaethu, 1, 2.
Yn fy ieungctid yn ddibraethu:
Arglwydd grafol derbyn hunie,
Ith wasnaethu yn ddiamme.
Di dderbynaift *Samuel* gynta,
I'th wasnaethu ar y langa,
Pan yr oedd ef yn ei fhiaceed,
Yn fâb bach yn dechre cerdded: 1 Sam. 3.
Derbyn finne Arglwydd grafol,
I'th wasnaethu mor naturiol;
Ac eglura dy hun immi,
Fel y gallwi 'n fach d' addoli.
O * ffwrneifia fi 'n ddigonol, * Cyf-wr-
A phôb dawn fy 'n angenrheidiol, ag.
Immi gaffael bôd yn enwog,
Yn wâs itti 'r holl-alluog. Pf. 119. 18.
Agor lygaid fyny wrtodaeth,
Rho im râs a deall neiaeth,
Fel yftyriwyf yn dra phenfaith,
Beiau dirgel yn dy gyfraith.

Duw ro itti rym a grâs,
I fôd iddo byth yn wâs,
Nes y caffech yn y diwedd,
Yn y nefoedd fôd yn Tifedd.

Gweddi Mr. S. P.

Jac. 1. 17. ARglwydd Rhoddwr pôb daioni,
Brenin nef a Thâd goleuni,
Gwel a gwrando weddi egwan,
Blentyn bach o ddeng mlwydd oedran.
Rwi fi 'n dwad ar fy nau-lin,
O'th flaen di fyng rafol Frenin,
I fegian arch ar dy ddwylo,
Er mwyn Chriſt na phall im honno.
Di orchmynnaiſt immi ofyn,
† *Gofyn.* Di addewaiſt rhoi ond † canlyn :
Mat. 7. 7, 8. Canlyn rwyfi na phâll immi,
O'r vn arch ag wyfi 'n erchi.
1 Bren. 3. *Solomon* gynt y Brenin hyfryd,
Y geiſie vn arch, *Doethineb* genyd ;
Ac di roddaiſt ei arch iddo,
A llawer mwy nag oedd e'n geiſio.
Gen. 28. 20 *Jacob* ynte geiſiodd genyd
Gen. 32. 10 Fwyd a dillad nes dychwelyd :
Ac di roddaiſt hynny iddo,
A llawer mwy nag oedd e'n geiſio.
Minne fydd yn dwad attad,
Ar fy nau-lin anwyl *Geidwad*,
'Geiſio genyd arch trwy weddi,
Er mwyn Chriſt na phall hi immi.
Nid wi 'n ceiſio golud bydol,
* *Melusder.* Vchel fraint, na * phleſer cnawdol ;
Ond yn vnig grâs a gallu,
Ffyth fel Chriſtion i'th wafnaethu.

Dos

Doro râs a grym i minne,
Nawr yn blentyn gwyrpo i ddechre,
Dy waſnaethu mewn gwir grefydd,
A'i arferu yn dragywydd.

Nâd im dreulio dyddie 'm ieungctid, * *Germ-*
Mewn oferedd, * rhwyf, a rhydd-did; *eidd.*
Ond pâr immi yn ſy nghryfdwr,
Dy addoli ſy 'nghreawdwr.

Agor dryſſor dy ddaioni, Dan. 1.
Doro râs a deall immi, * *y ſawl*
Yn ddyn bâch dy wir gydnabod, *oedd o'r yn*
Megis *Daniel* gynt a'i * gyſod. *otdran ac*
ef.
Jeremi y Prophwyd ynte, Jer 1.
Yn fâb bâch yth wir addole:
Doro râs fel *Jerem* immi,
Yn fâb bâch ith wir addoli.

Rwi 'n ſy offrwm i'th waſnaethu, Rhuf. 12.
Yn ſy ieungctid yn ddihiraethu: 1, 2.
Arglwydd graſol derbyn hinne,
I'th waſnaethu yn ddiamme.

Di dderbynaiſt *Samuel* gynta,
I'th waſnaethu ar y ianga,
Pan yr oedd eſ yn ei ſhiacced,
Yn fâb bach yn dechre cerdded: 1 Sam. 3.

Derbyn hinne Arglwydd graſol,
I'th waſnaethu mor naturiol;
Ac eglura dy hun immi,
Fel y gallwi 'n fach d' addoli.

O * ffwrneiſia fi 'n ddigonol, * *Cyſſaw-*
A phôb dawn ſy'n anghenrheidiol, *na.*
Immi gaffael bôd yn enwog,
Yn wâs itti 'r holl-alluog.

Agor lygaid fyng wybodaeth, Pſ. 119. 18.
Rho im râs a deall helaeth,
Fel yſtyriwyf yn dra pherffaith,
Bethau dirgel yn dy gyfraith.

Nynn fyng halon â gwreichionen,
O'th wir râs tra fyddwi 'n fachgen,
Fel y lloſcoi byth yn wreſog,
* *Amyddfryd.* Yn dwyn * zel ir holl-alluog.
Cwrdd â'm calon â marworyn,
Oddi-ar d'allor tra fwi'n Blentyn,
Eſay 6. Fel y gallwi draethu 'n ole
Dy fawr glôd tro chwyth im gene.
Rho im bwer i ddeallu
Dy wir air, a'i iawn ddosbarthu,
Fel y gallwi iawn yſtyried,
Beth ſydd dda ar les fy enaid.
* *Enſampl.* Gwna fi byth yn * batrwn duwiol,
Yn f'ymddygiad i'th holl bobol,
Gan fyw'n ſanctaidd, yn fy muchedd,
† *Peth.* Ym mhôb † pwynt o'm dechre im diwedd.
* *deiſyfiad.* *Dymma f'arch, a dymma * nghanlyn,*
Dymma 'r rhoddiad wi 'n ei ofyn:
Er mwyn Chriſt na phall hi immi,
Rás yn Blentyn i'th addoli.
Nâd im dreulio dim om hamſer,
O hyn allan byth yn ofer:
Ond pâr immi dreulio 'n waſtad,
'Nghylch y peth y berthyn attad.
Tywallt fendith ar fy 'nrhafel,
Pâr im ddyſgu yn ddiogel;
Rho im gymmorth i ddeallu,
Ac i gofio 'r peth wi 'n ddyſgu.
Bid dy Lygaid im diwallu,
Bid d' Angelion im caſtellu,
Bid dy Yſpryd im cyfrwyddo,
Bid dy râs im cynnorthwyo.
Clôd i ti, a Grâs i minne,
Mawl im *Brenin* nôs a bore;
Gwir ogoniant yn dragywydd
I'r ſyſum *Harglwydd* am Achubydd. *Amen.*

Cyngor

Cyngor Arall.

NA * phampra 'r corph i Lâdd yr enaid,
Na ddigia Dduw i † bleſſio diawlaid:
Na werth y nef i brynu daiar:
Na phecha mwy rhag bôd yn tifar.
Be caet beunydd fwytta Manna,
Ar feluſ-fwyd lanw 'th fola;
Beth wyt nes, o dae 'n ôl hynny,
I Bwll vffern i newynu?
Be caet yfed gwin yn ddiod,
Gwiſco * porphor ſtein yn waſtod.
Dodi 'th droed ar warr Brenhinoedd,
Beth wyt nes o colli 'r nefoedd?
Be baet berchen aur yr *Indie*,
Da 'r holl fyd a'r tiroedd tecca:
Beth y dâl it hyn o wageddi?
A cholli d'enaid yn y diwedd.
Be caet orwedd gydâ *Fenus*,
Pleſſio 'th gorph o'r * ffeina gerddwys:
Beth yw d' ennill am dy drafel?
A mynd d' enaid gan y cythrael.
Be caet bawb i * ffyſto 'th gefen,
Plant y byd i'th ſirio 'n llawen:
Beth wyt nes er hyn o † fflatiro?
A Duw wrthyt wedi digio.
Gwell gwaſnaethu Duw nâ'r byd,
Gwell ffrwyno 'r corph nâ'n ddamnio i gyd;
Gwell trafel hyrr nâ phoen tragwyddol;
Gwell Bara â dwr nâ gwledd vffernol.
Gwaſnaetha Griſt, rhyfela â'r cythrel,
Di gae 'r Goron am dy drafel:
* Coſpa 'r cnawd i gadw d'enaid,
Di geiſ ran o'r wledd ſendigaid.

* *Na vond yn rhy ſawr o'r corph.*
† *Rynge bodd.*
* *Scarlet main.*
Mat. 16.
* *Gorcu*
* *Tare.*
† *Gweniethio.*
* *ffrwyna.*

Nynn fyng halon â gwrtchionen,
O'th wir râs tra fyddwi 'n fachgen,
Fel y lloſcoi byth yn wreſog,
Yn dwyn * zel ir holl-alluog,
Cwrdd â'm calon â marworyn,
Oddi-ar d'allor tra fwi'n Blentyn,
Fel y gallwi draethu 'n oſ
Dy fawr glôd tro chwyth im genc,
Rho im bwer i ddeallu
Dy wir air, a'i iawn ddosbarthu,
Fel y gallwi iawn yſtyried,
Beth ſydd dda ar les fy enaid.
Gwna fi byth yn * batrwn duwiol,
Yn ſ'ymddygiad i'th holl bobol,
Gan fyw'n ſanctaidd, yn fy muchedd,
Ym mhôb † pwynt o'm dechre im diwedd.
Dymma ſ'arch, a dymma'i nghanlyn,
Dymma 'r rhoddiad mi a ei o'lyn;
Er mwyn Chriſt na phall hi immi,
Rás yn Blentyn i'th addoli.
Nâd im dreulio dim om hamſer,
O hyn allan byth yn oſer
Ond pâr immi dreulio 'n waſtad,
'Nghylch y peth y berthyn attad.
Tywallt fendith ar fy 'nrhafel,
Pâr im ddyſgu yn ddiogel;
Rho im gymmorth i ddeallu,
Ac i gofio 'r peth wi'n ddyſgu.
Bid dy Lygaid im diwallu,
Bid d' Angelion im caſtellu,
Bid dy Yſpryd im cyfrwyddo,
Bid dy [illegible] im cymmorthwyo,
[illegible] a Gras i minne,
[illegible] *Brenin* nôs a bore;
[illegible] ogoniant yn dragwyddol.
[illegible] *Arglwydd* arg[illegible]ydd. *Amen.*

* *Amyddfryd.*

Eſay 6.

* *Eſampl.*

† *Peth.*

Cyngor Arall.

NA * phampra 'r eorph i Ladd yr enaid,
Na ddigia Dduw i † bleſſio diawlaid:
Na werth y nef i brynu daiar:
Na phecha mwy rhag bod yn tiſar.
Be caet beunydd ſwytta Manna,
Ar feluſ-ſwyd lanw 'th ſola;
Beth wyt nes, o dae 'n ol hynny,
I Bwll vffern i newynu?
Be caet yfed gwin yn ddiod,
Gwiſco * porphor ffein yn waſtod,
Dodi 'th droed ar warr Brenhinoedd,
Beth wyt nes o colli 'r nefoedd?
Be baet berchen aur yr *India*,
Da 'r holl fyd a 'r tiroedd tecca:
Beth y dâl it hyn o wageddd?
A cholli d'enaid yn y diwedd.
Be caet orwedd gyda *Fenus*,
Pleſſio 'th gorph o'r * ſteina gerddwys:
Beth yw d' ennill am dy drafel?
A mynd d' enaid gan y cythrael.
Be caet bawb i * ffyſto 'th gefen,
Plant y byd i'th ſirio 'n llawen:
Beth wyt nes er hyn o † ſlattro?
A Duw wrthyt wedi digio.
Gwell gwaſnaethu Duw nâ'r byd,
Gwell ffrwyno 'r eorph nâ'i ddamnio i fyd:
Gwell trafel byrr nâ phoen tragwyddol,
Gwell Bara â dwr nâ gwledd vffernol.
Gwaſnaetha Grift, rhyfela â'r cythrel,
Di gae 'r Goron am dy drafel.
* Coſpa 'r cnawd i gadw d'enaid,
Di geſ ran o'r wledd ſendigaid.

* *Na wna yn rhy fawr o'r corph.*
† *Brwgu bodd.*
* *Scarlet main.*
Mat. 16.
* *Gwra.*
* *Tara.*
† *Gwrth-ladd.*
* *ffrwyna.*
† *dichwyn.*

Achwyn Mr. Prichard *ynghylch Tre Llanddyfri, a'i Rybydd a'i gyngor ef iddi.*

MEne tecel Tre *Llanddyfri*,
Pwyſodd Duw di yn dy frynti:
Ni châs ynod ond y Sorod,
Gwachel weithian rhag y Drindod.
Gwialen dôſt ſydd barod itti,
Er ys dyddie am dy frynti;
A'th anwiredd ſy 'n cynyddu;
Gwachel weithian gael dy faeddu.
Hir y herys Duw hebdaro:
Llwyr y dial pan y delo;
Am yr echwyn a'r hir ſcori,
Och! ſe dâl ar vn-waith itti.
Mae 'n rhoi amſer itti wella,
Mae 'n rhoi rhybydd o'r helaetha:
Cymmer rybydd tra fo 'r amſer,
Onid e gwae di ar fyrder.
Pa hwya mae Duw 'n aros wrthyd,
Am ddifeirwch, a gwell fywyd,
Waeth waeth, waeth waeth yw dy fuchedd,
Ond gwae di pan ddel y dirwedd.
Lle bo Duw yn hir yn oedi,
Heb roi dial am ddrygioni,
Trwmma oll y fydd ei ddyrnod,
Pan y del i ddial pechod.
Gwachel dithe ddial Duw,
Fe ddaw ar frys er llaeſed yw;
A'i draed o wlân, a'i ddwrn o blwm,
Lle delo 'n llaes, fe dery 'n drwm.
Tebig ydwyt i *Gommorra*,
Sodom boeth, a thre *Samariz*,
Rhai na fynnent wella hyd farw,
Nes eu troi yn llwch a llydw.

Tebig

Tebig ydwyt ti i *Pharao*,
Oedd â'i galon gwedi ſero,
'Rhwn na fynne wella ei fuchedd,
Nes ei blago yn y diwedd.
Cefaiſt rybydd lawer pryd,
Nid yw cyngor * 'moethyn id ; * *Ymheuthyn itti.*
Nid oes lun it wneuthur eſgus,
O! gwae di y dre anhappus.
Bore codais gyda 'r ceiliog,
Hir ddilynais byth yn d'annog,
Droi at Ddaw oddiwrth dy frynti,
Ond nid oedd ond ofer imni.
Cenais itti 'r vdcorn aethlyd,
Ofarn Duw a'i lid anhyfryd,
'h ddihuno, o drwm gwſc pechod,
a:nu er hyn wyt ti yn waſtod.
I'inne'th * Lithiais â diſigl, * *Ddenais, tynnais trwy deg.*
I widion yr Eſengyl ;
.wyn i'th wawdd i edifeirwch,
d ni chefais ond y triſtwch.
Mi'th fygwthais dithe â'r gyfraith,
dialau Duw ar vn-waith,
Geiſio ffrwyno d'en rhag pechu,
rom a ffôl wyt ti er hynny.
Cenais bibe, ond ni ddawnſiaiſt,
Tôſt gwynfannais, nid alaraiſt: Mat. 11. 17
Ceiſiais trwy deg, a thrwy Hagar,
Ni chawn genid ond y gwatwar.
Beth a alla'i wneuthur weithian,
Ond i thynnu i ochor ceulan,
I wylo 'r deigrau gwaed pe gallwn,
Weld dy arwain tu ar * dwngiwn. * *uffern.*
Pwy na wyle weled Satan,
Yn dy dynnu wrth ede Sidan,
I bwll vffern yn dragwyddol,
'r bâch, a'r † bait o bleſſer cnawdol. † *Abwyd.*

Eſau

Eſaie werthe ei diffeddweth,
Am Phrenaid gaeè yſowaeth:
Dithe werthaiſt deyrnas nefoedd,
Am gwiſ brag, do, do, am banfodd.

Dymma'r peth ſy 'n torri 'nghalon,
† Alias. With dy weld di nawr mor † ffinnion,
* Thilde. Orfod * prwfio hyn yn d'erbyn,
Dlydd y farn, heb gelu gronyn.
Tôſt vw gorfod ar y Tâd,
Dlydd y farn heb ddim o'r gwâd,
Deſtiolaethu o led 'Safan,
Yn erbyn brynti ei blant ei hunan.
Hyn y fydd, a hyn y ddaw,
† Yn ſcrivey'd. Oni weilhau † 'maes o law:
Er mwyn Chriſt gan hynny gwelle,
Rhag i ddial Duw dy ddala.
Gwiſca lenn, a ſâch am danad,
Joel 2. 12, Wyla nes bo'th welu 'n noſiad;
Ac na wytta fwyd na diod,
Nes cael pardwn am dy bechod.
Ezra 9. Cur dy dd wy-fron, tynn dy wallt,
Luc. 18. 13. Wyla 'r deigre dwr, yn hallt:
* Pectavi. Cria 'n ddyfal iawn, * *Peccavi,*
Arglwydd madde 'meiau immi.
Bwrw ymmaith dy ddiffeithdra,
Twyll, a ffalſedd, a phutteindra:
Cad dy fedd-dod, clâdd dy frynti,
Jer 16. 17. *Mae Duw 'n gweld dy holl ddrygioni.*
Mae dy farn wrth: ede wenn,
Yn crogi beunydd vwch dy benn;
Mae dy blant a phôb ei reſſin,
Yn ei thynnu ar dy gobin.
Cwachel bellach, dal dy law,
Ezek. 33. Dim Duw fel bollt y ddaw,
7, 8, 9. Rhoi it rybydd prudd ſydd raid,
Oni chymri rybydd, paid.

Achryn

Achwyn Eglwyſwr.

DUw gwel drwmmed yw ſy nghalon,
Weled ſaint pengledrwydd dynion ;
Cais eu harwain tua 'r nefodd,
Hwyntau ânt ir tân heb ddiffodd.
Golchi 'r * Moyrys du trwy Sebon,
Troi 'r *Iorddonen* i ben *Hermon*,
Yw cynghori 'r dyn pengaled,
'Ofni Duw a † charccu cnaid.
Cais trwy deg, a chais trwy hagar,
Ofer canu ir neidir ſyddar :
Trinia ſynnech ar bren pwdwr,
Byth ni ry 'ti ffrwyth na ſwccwr.
Dyſc a dangos, gwawdd, ymhwedd,
Mâb y ſall, ni wella ó'i ſuchedd :
Llâdd â'r gyfraith, gwawdd â'r ſengyl,
Ni thry attad ond ei wegil.
Gollwng arno 'r holl Brophwydi,
A'r Poſtolion iw gynghori ;
Nid gwaeth * ffyſto pen wrth bentan,
Ni wna ond y ſynno ei hunan.
Gwae ſy nghalon drom gan hynny,
Na buaſſe Duw 'n gwllyſſu,
Fyrhoi 'n fugail ar dda gwyllion,
Cyn rhoi im * ſhiars y cyfryw ddynion.
Y corr y dynn y gwenwyn lindys,
O'r blodeuyn goreu ei * relys ;
A'r dyn drwg a dynn ryw accan,
O bur eiriau Duw ei hunan.
Waith i Griſt ein prynwr tirion,
Golli droſſom waed ei galon,
A roi 'n bridwerth dros ein pechod,
I'w ſynn llawer bechu 'n waſtod.

* *Dynion duon.*

† *Bod yn ofalus am.* Pſ. 58. 4, 5.

* *Curo.*

* *Goſal.*

* *Flas neu ar-ogl.*

Jud. 4. Rhuf. 6. 1, 2.

Waith

Eſau werthe ei difeddiaeth,
Am Phiolaid gawl yſowaeth:
Dithe werthaiſt deyrnas nefoedd,
Am gawl brag, do, do, om hanfodd.

Dymma 'r peth ſy 'n torri 'nghalon,
† *Aſſan.* Wrth dy weld di nawr mor † ffinnion,
* *Tſtiolaeth.* Orfod * prwfio hyn yn d'erbyn,
Ddydd y farn, heb gelu gronyn.

Tôſt yw gorfod ar y Tâd,
Ddydd y farn heb ddim o'r gwâd,
Deſtiolaethu o led 'Safan,
Yn erbyn brynti ei blant ei hunan.

Hyn y fydd, a hyn y ddaw,
† *Yn ebrwydd.* Oni wellhau † 'maes o law:
Er mwyn Chriſt gan hynny gwella,
Rhag i ddial Duw dy ddala.

Gwiſca lenn, a ſâch am danad,
Joel 2. 12, 13. Wyla nes bo'th welu 'n nohad;
Ac na chwytta fwyd na diod,
Nes cael pardwn am dy bechod.

Ezra 9. 3. Cur dy ddwy-fron, tynn dy wallt,
Luc. 18. 13. Wyla 'r deigre dwr, yn hallt:
* *Pechais.* Cria 'n ddyfal iawn, * *Peccavi,*
Arglwydd madde 'meiau immi.

Bwrw ymmaith dy ddiffeithdra,
Twyll, a ffalſtedd, a phutteindra:
Gâd dy fedd-dod, clâdd dy frynti,
Jer 16. 17. *Mae Duw 'n gweld dy holl ddrygioni.*

Mae dy farn wrth ede wenn,
Yn crogi beunydd vwch dy benn;
Mae dy blant a phôb ei reffin,
Yn ei thynnu ar dy gobin.

Gwachel bellach, dal dy law,
Ezek. 33. 8, 9. Dial Duw fel bollt y ddaw,
Rhoi it rybydd pnnd ſydd raid,
Oni chymri rybydd, paid.

Achwyn Eglwyſwr.

DUw gwel drwhmed yw ſy nghalon,
Weled ſaint pengledrwydd dynion;
Cais eu harwain tua 'r nefodd,
Hwyntau ânt ir tân heb ddiffodd.
Golchi 'r * Moyrys du trwy Sebon,
Troi 'r *Iorddonen* i ben *Hermon*,
Yw cynghori 'r dyn pengaled,
'Ofni Duw a † charçcu enaid.
Cais trwy deg, a chais trwy hagar,
Ofer canu ir neidir fyddar:
Trinia ſynnech ar bren pwdwr,
Byth ni ry 'ti ffrwyth na ſwccwr.
Dyſc a dangos, gwawdd, ymhwedd,
Mâb y ſall, ni wella ó'l ſuchedd;
Llâdd â'r gyfraith, gwawdd â'r ſengyl,
Ni thry attad ond ei wegil.
Gollwng amo 'r holl Brophwydi,
A'r Poſtolion ſw gynghori;
Mid gwaeth * ſyllu pen wrth bentan,
Ni wna ond y ſymmo ei hunan.
Gwae ſy nghalon drom gan ſynny,
Na buaſſe Duw 'n gwllyſfu,
Fy rhoi 'n fugail ar dda gwyllion,
Cyn rhoi im * ſhiars y cyttyw ddynion.
Y corr y dynn y gwenwyn lindys,
O'r blodeuyn goren ei * relys;
A'r dyn drwg a dynn ryw accan,
O bur eiriau Duw ei hunan.
Waith i Griſt eto poyntio'r iriad,
A'i droſſom wared ei galon,
Rhag'n bridwerth drwy ein pechod,
Yſgan llawer bechu'n waſtod.

* *Dynion duon.*

† *Rodyn oſalm 119. Pſ. 58. 4, 5.*

* *Cam-*

* *Golak.*

* *Gre-*

Jud. 6. Eſay. 6. 1, 2.

Waith

Waith bôd Noe, a Lot yn ſeddw,
Waith bôd Jonas hen yn chwerw;
Fe ſyn llawer droedo ei beiau,
Heb ddilyn vn o'i holl rinweddau.
Pôb gwâs gwych yn awr y ſeder,
Dyngu a rhegu gydâ Pheder:
Mat. 26. 75. *Pam na welai neb yn medru,*
Gyda Pheder edifaru?
† Bagad. † Swrn ſy'n dilyn Dafydd Brophwyd,
Mewn godineb, lle'i gwradwyddwyd;
Ond ni welai neb yn dilyn,
Edifeirwch Dafydd frenin.
* Edifara. Vn y ddywaid mi * Repenta,
Fy meie i gyd y ſlwyddyn neſſa;
Luc. 12. 20 Beth medd Chriſt, o'r daiff dy enaid,
Heno neſſa gan gythrelliaid?
Llall y ddywaid, helwn heddu,
Ni wellhawn ein beiau foru;
Heno lladd y gwr yn ſeddw,
Duw ble 'r aeth 'difeirwch hwnnw!
Yn ôl hwn y dwed y trydydd,
Byt ſae ſy mai yn ſwy nâ'r mynydd,
Mae Duw mawr yn ſwy Drugaredd;
Mi gâſ bardwn ar fy niwedd.
Felly waith bôd Duw yn raſſol,
Ac yn dirion ir 'diſeiriol,
Llawer dyn ſyn pechu 'n Sceler,
Heb wneuthur priſ o'i gyhawnder.
Exod. 34. 6. 7. Er bôd Duw yn llawn trugaredd,
Yn hwyr ei lid, yn dda ei ammynedd:
Nah. 1. 3. Etto er hyn mae Chriſt yn dwedyd,
Fôd Duw mawr yn gyhawn hefyd.
Duw ſydd raſſol, Duw ſydd gyhion,
Heb. 12. 29. *Duw ſydd ſwyn, a Duw ſydd dangllon;*
Duw ſydd ddoſ, a Duw ſydd danllyd,
Duw ſydd hael, a chynnil hefyd.

Mae'n mwdde 'r nifl ſalenfab,
Ito 'n pallu 'e hafling wichian;
Mae 'n rhoi 'r nef yn ehwyddl i eyw-yn,
Ito ir llall yn pallu 'n † droppyn.
Ir rhai ffyddlon eaiffeiriol,
Mae Duw 'n ffyddlon ac yn rhagfol;
Ond ir † ſtrubwrn, cas, gwrthnyffig,
Mae Duw 'n greulon, ac yn ffyrnig.
O herwydd hyn 'rwi 'n cynghori,
Na ddilynner hir dderygioni,
Ond i bawb tra fyddont byw,
Dreulio eu hoes mewn ofan Duw.

Mat. 13.

† Dafn.
Eſa. 55. 7.
Jo. 3. 36.
Pſal. 18.
† Cyndyn.

Rhaid glynu wrth Criſt heb adel i ddim ein trwbl ni oddiwrtho.

OS Tâd, os mam, os mâb, os merch,
Os tai, os tir, os gwraig trwy ferch,
gais dy droi, yn drawſ neu'n driſt,
Oddiwrth dy gred ath ferch at Criſt:
Gâd ddâd i droi, gâd fam i wylo,
Gâd wraig i ſcoi, gâd blant i grio,
Gâd dai, gâd dir, gâd faeth, gâd fywyd,
Cariado Chriſt, gad ſaint ſydd genyfyd,
Sydd Chriſt yn dad, yn fam, yn ſtorom,
Yn frawd, yn gaer, yn ffrynd, yn ffrwyn,
Yn [illegible], yn llaſ, yn [illegible]
Yn [illegible] a hawdd ei canfod,
Hob Gair, hob gras, hob fwrdd, hob fywyd,
Hob ddoeth, hob ddaioni, hob merth, hob nerthyd,
Hob † hoff, hob [illegible], hob [illegible],
Hob ddyfn, hob [illegible] hob ddofn.
Dwedl Duw nâd rhed, na ddim fydd rhaid,
Dwedl [illegible] mae [illegible] fydd rhaid,
Dwedl [illegible] ni [illegible] fydd rhaid,
Dwedl [illegible] na ddim.

† Gwir.

Waith bôd Noe, a Lot yn feddw,
Waith bôd Jonas hen yn chwerw;
Fe fyn llawer droedio ei beiau,
Heb ddilyn yn o'i hoil ginweddau.
Pôb gwâs gwych yn awr y ſeder,
Dyngu a rhegu gydâ Pheder:
Mat. 26. 75. *Pam na welai neb yn medru,*
Gyda Pheder edifaru?
† Bagad. † Swrn ſy'n dilyn Dafydd Brophwyd,
Mewn godineb, lle'i gwradwyddwyd;
Ond ni welai neb yn dilyn,
Edifeirwch Dafydd frenin.
* Edifara. Yn y ddywaid mi * Repenta,
Fy meie i gyd y ſlwyddyn neſſa;
Luc. 12. 20 Beth medd Chriſt, o'r daiſſ dy enaid,
Heno neſſa gan gythrelliaid?
Llall y ddywaid, helwn heddu,
Ni wellhawn ein beiau foru;
Heno lladd y gwr yn feddw,
Duw ble 'raeth 'difeirwch hwnnw!
Yn ôl hwn y dwed y trydydd,
Byt ſae ſy mai yn fwy nâ'r mynydd,
Mae Duw mawr yn fwy Drugaredd;
Mi gâf bardwn ar fy niwedd.
Felly waith bôd Duw yn raſſol,
Ac yn dirion ir 'difeiriol,
Llawer dyn ſyn pechu 'n Sceler,
Heb wneuthur pris o'i gyſiawnder.
Exod. 34. 6, 7. Er bôd Duw yn llawn trugaredd,
Yn hwyr ei lid, yn dda ei ammynedd:
Nah. 1. 2, 3. Etto er hyn mae Chriſt yn dwedyd,
Fôd Duw mawr yn gyſiawn hefyd.
Duw ſydd raſſol, Duw ſydd gyſion,
Heb. 12. 29. *Duw ſydd fwyn, a Duw ſydd ddigllon:*
Duw ſydd ddof, a Duw ſydd danllyd,
Duw ſydd hael, a chynnil hefyd.

Mae é'n madde 'r mil talentau,
Etto 'n pallu 'r hatling withiau : Mat. 18.
Mae 'n rhoi 'r nef yn rhwydd i ryw-vn,
Etto ir llall yn pallu 'r † droppyn. † *Dafn.*
Ir rhai ffyddlon edifeiriol, Eſa. 55. 7.
Mae Duw 'n ffyddlon ac yn rhaſſol ; Jo. 3. 36.
Ond ir † ſtwbwrn, cas, gwrthnyſſig, Pſal. 18.
Mae Duw 'n greulon, ac yn ffyrnig. 25, 26.
O herwydd hyn 'rwi 'n cynghori, † *Cyndyn.*
Na ddilyner hir ddrygioni,
Ond i bawb tra fyddont byw,
Dreulio eu hoes mewn ofan Duw.

Rhaid glynu wrth Griſt heb adel i ddim i'n troi ni oddiwrtho.

OS Tâd, os mam, os mâb, os nierch,
Os tai, os tir, os gwraig trwy ſerch,
Y gais dy droi, yn draws neu'n driſt,
Oddiwrth dy gred ath ſerch at Griſt :
Gâd dâd i droi, gâd fam i wylo, Luc. 14. 26.
Gâd wraig i ſcoi, gâd blant i grio,
Gâd dai, gâd dir, gâd faeth, gâd fywyd,
Cyngado Chriſt, gâd faint ſydd gennyd.
Bydd Chriſt yn dad, yn fam, yn frawd,
Yn graig, yn gaer, yn ffrynd, yn ffawd,
Yn gyfoeth mawr, yn lles, yn llwyddiant,
*Yn bob peth * cu, i bawb ai carant.* * *Aswyl.*
Heb Griſt, heb gred, heb faeth, heb fywyd,
Heb ddull, heb ddawn, heb nerth, heb iechyd,
Heb † bop, heb help, heb ras, heb rym, † *Gobaith.*
Heb ddyſc, heb dda, heb Duw, heb ddim.
Gwell Duw nâ'r nef, na dim ſydd ynddi,
Gwell na'r ddaear, na'r maint ſydd arni,
Gwell na'r byd, na'i oliud in',
Gwell, a doi well Duw na dim.

Gwell

Pſa. 27. 10. Gwell nâ Thâd, nâ mam, nâ mammaeth,
Dih. 8. 19. Gwell nâ chyfoeth, nâ Thriſeddiaeth,
Gwell nâ Mari, gwell nâ Martha,
Gwell nâ dim, yw Duw gorucha.

Pſal. 73. 25, 26. *Os Duw ddewiſaiſt yn dy ran,*
Cei Griſt i'th gynnal yn-mhob mann;
Rhuſ. 8. 31. *Cei 'r Saint i'th gylch, cei 'r byd i'th beri,*
Pſal. 91. 11, 12. *Cei 'r nef ith ran, cei 'r fall ith ofni.*
Di ddewiſaiſt y rhan benna,
Pan ddewiſaiſt Dduw gorucha,
Luc. 10. 42. Rhan na ddygir byth odd'arnad,
Tra parhaffo 'r haul a'r lleuad.
Pan duo 'r haul, pan wrido 'r lleuad,
Pan ſyrthio 'r ſer, pan ofno bagad,
Pan lloſco 'n boeth y byd a'i bwer,
Bydd dy ran di yn ddibryder.
Cwyn dy galon, na fydd warn,
Cadw d' afel ar dy ran:
Di ddewiſaiſt y rhan orc,
Dat. 2. 10. Gwachel newid hyd at Angc.

Chriſt yw Pren y Bywyd.

Luc. 2. 7. Joh. 3. 36. DEwch bôb rhai at Bren y bywyd,
Dewch at Chriſt cin Prynwr hyfryd;
Mwynhewch y ffrwyth, a chredwch ynto,
Chwi gewch râs, a bywyd gantho.
Dynuna 'r Pren y dyn y ddingcod,
A 'r newyn du, a 'r poen, a 'r pechod,
A 'r melldith Duw, a'r loes wenwynig,
Y ddaeth o fwyta 'r pren gwarddedig.
O! bwytewch o'r pren yn rhâd,
O'r hwn y daeth, oddiwrth y Tâd,
I'w gynnu 'n Jach, i gadw 'n bywyd,
I dorri 'r chwant, i roi i 'n Jechyd.

...ffrwyt... ...er, mae ddail yn Jachus, Darc. 22.2
...fâs yn w... ...: Manna melus: Jo. 6. 35.
...ll newyn byth, nac Angau. 49, 50.
...wblo 'r dyn y ſwyrty ei ffrewythau. † Ghoſt-
Chriſt yw 'r Pren, Oh! dewch bawb atto, ly.
...wyth yw 'r bywyd y ſydd yuddo;
...ail yw 'r gair, a'i gyngor Jachus,
...n bywhau yr enaid clwyfus.
Dewch bôb rhai, ſy'n flin eu cyſtwr, Mat. 11. 28
...ewch at Chriſt, ein gwir Jachawdwr,
...ewch i dderbyn grâs a Jechyd,
...ymmorth, cyn ffordd, bawb o'r holl-fyd.
Dewch at y Pren, bwyttawn ei ffrewythau,
...ynhown ei ddail, rhown wrth ein clwyfau;
...'n gwir Jacha, ſe dyrr ein newyn,
...ebair i'n fyw, dros fyth heb derfyn.

Chriſt a arwyddocawyd wrth yr Oen paſc.

CHriſt yw oen y paſc, a'n haberth, 1 Cor. 5. 7.
Chriſt yw'n hoen, a'n hoffrwm prydferth, Jo. 1.
Oen Duw, oen da, oen gwynn i gyd,
Sy'n tynny ffwrdd bechodau 'r byd.
Chriſt yw 'r oen a laddwyd drofom,
Chriſt archollwyd am y wnaethom;
Ni waed gwerthfawr, (pan croeſ-hoeliwyd)
Am ein beiau, a dywalltwyd.
Blin a thôſt, a thrwm ac † trad, † Compaſſion.
Ocai 'r Oen, am ſclau 'r dialed,
Llaid mâb Duw, ar ſlaen yr hoelion,
Am bechodau meibion dynion.
Adda 'n bwytta 'fau pechod,
Dannedd Chriſt yn gyddai 'r ddinged,
Dyn yn pechu, Chriſt yn marw,
Pwy bu cariad o'r fath hynnow?

Och!

Och! Pa galon na thoſturia
Chwippio Chriſt am bechod Adda,
Lladd y Bugail am fai 'r defaid,
* Tywyſog. Crogi 'r * Prins i gadw 'n deilaid?
Gwerthu 'r Meiſtr i brynu 'r gweiſion,
Lladd y mab i gadw ei elynion,
* Lladd. * Mwrddro 'r meddyg, brathu yſtlys,
Gael ei waed i helpu 'r clwyfys.

Chriſt a'r wyddocawyd wrth y ſarph Bres

* Diafol. Gen. 3.15. Y Sawl y ſtathwyd gan y * ddraig,
Dewch at Ghriſt Jeſu, Hael y wraig,
Fe drin y brath, fe dynn y colyn,
Fe rwym y ddraig, fe ſiga ei thobyn:
Rym ni bob rhai gwedi 'n brathu,
Mae col pechod gwedi 'n gryddfu:
Ni all ond Chriſt ein helio,
Fe yw 'r *Sarph bres*, craffwn arno.
Craffwn ar Ghriſt a groeſ-hoeliwyd,
Jo. 3. 14, 15. Fel y craffei 'r rhai a ſtathwyd,
Num. 21. 8. Ar y Sarph bres yn y diffaith,
Fe a'r loes a'r gwenwyn ymmaith.
* O ddifri. Os edrychwn arno yn * brudd,
A chalon donn, a llygad ffydd,
Luc. 4. 18. Fe ir Sarph a'i chol ein clwyfo,
Fe 'n lacha, ond edrych arno.
Jo. 6. 40. Oni ddewn at Ghriſt ar fyrder,
I gael help rhag brath y wiber,
Fe wi Meddyg yn yr holl-fyd,
Dim ond Duw all gadw ein bywyd.

Hymn i'r Gan a Bydd nadolig.

POb Christion ag sy'n clywed,
Am llais yr Angeu yn ystyried,
Cenwch soliar tyda mi,
I'r vn Duw sy'n gogoned.

Dercbefwch eich calonnau,
Cyd-genwch Psalms a Himnau,
Er clôd a mawl i'n Prynwr *cu,*
†*Y Aned heddy'r borau.*

Er dymma 'r dydd a dylem,
Ymroi i fod yn llawen,
I glodfori bob yr awr
Ein Ceidwad mawr a'n cefen.

Oi dymma 'r dydd y ganed
Christ *Ceidwad, Cynfforddholl gred,*
Yn helpwr yr holl fyd;
A gwyn ein byd ei weled.

Dymma 'r dydd y cafas,
Holl * grêd ei gwyn a'i hurddas;
Dymma 'r dydd y torrwyd pen
Y Sarph a'r filen atcas.

Dymma 'r dydd y cawsom
I gwynfyd gynt y gollsom,
Trwy wall Adda *ein Tâd ni,*
Pan daeth Christ Jesu *attom.*

Dymma 'r * dydd y dorrodd
Y fagal gynt a'n rhwydodd;
Dymma 'r dydd y barodd och,
I'r wiber goch a'n hudodd.

Dymma 'r dydd y ganed
Mab Duw yr hâd bendiged,
Dawsfyd gynt o bŷd y wraig,
Fethyn 'r dwr eig gedd enhued.

* Anwyl.

† *Er hôd y Scrythur yn dangos ani Christ: etto mae hi yn gwell ddiffawam 'r dim od ei gan i ni nyno.*

* y gwaed ffrwd

Och! Pá galon na thoſturia
Chwippio Chriſt am bechod Adda;
Lladd y Bugail am fai 'r defaid,
* *Tywyſog.* Crogi 'r * Prins i gadw 'r deilaid?
Gwerthu 'r Meiſtr i brynu 'r gweiſion;
Lladd y mab i gadw ei elynion,
* *Lladd.* * Mwrddro 'r meddyg, brathu yſtlys,
Gael ei waed i helpu 'r clwyfys.

Chriſt a arwyddocawyd wrth y ſarph Bres.

* *Diaſol.* Y Sawl y frathwyd gan y * ddraig,
Gen. 3.15. Dewch at Ghriſt Jeſu, Had y wraig,
Fe drin y brath, fe dynn y colyn,
Fe rwym y ddraig, fe ſiga ei chobyn.
Rym ni bob rhai gwedi 'n brathu,
Mae col pechod gwedi 'n gryddfu:
Ni all ond Chriſt ein helio,
Fe yw 'r *Sarph bres*, craffwn arno.
Jo. 3. 14, Craffwn ar Ghriſt a groeſ-hoeliwyd,
15. Fel y craffei 'r rhai a frathwyd,
Num. 21.8 Ar y Sarph bres yn y diffaith,
Fe a'r loes a'r gwenwyn ymmaith.
* *O ddiſrif.* Os edrychwn arno yn * brudd,
A chalon donn, a llygad ffydd,
Luc. 4.18. Er ir Sarph a'i chol ein clwyfo,
Fe 'n lacha, ond edrych arno.
Jo. 6.40. Oni ddewn at Ghriſt ar fyrder,
I gael help rhag brath y wiber,
Nid oes Meddyg yn yr holl-fyd,
Ond Mab Duw all gadw ein bywyd.

Hymn r'n Can a'r Geidwadolig.

POb Christion ag sy'n clywed,
Am llais yr ne'r iru yn yfyried,
Cenwch foliant gyda mi,
I'r vn Duw sy'n gogoned.

Derchefwch eich calonnau,
Cyd-genwch Psalmau a Himnau,
Er clôd a mawl i'n Prynwr * *cû,*
Y Aned heddy'r boreu.

Er dymma'r dydd a dylem,
Ymroi i fod yn llawen,
I glodfori bob yr awr
Ein Ceidwad mawr a'n cefen.

Os dymma'r dydd y ganed
Christ Ceidwad, Cynffordd holl gred,
Vnig helpwr yr holl fyd;
A gwyn ein byd ei weled.

Dymma'r dydd y cafas,
Holl † grêd ei gwyn a'i hurddas;
Dymma'r dydd y torrwyd pen
Y Sarph a'r filen atcas.

Dymma'r dydd y cawsom
Y gwynfyd gynt y gollsom,
Trwy wall Adda ein Tâd-cû,
Pan daeth Christ Jesu atrom.

Dymma'r * dydd y dorrodd
Y fagal gynt a'n rhwydodd:
Dymma'r dydd y barodd och,
I'r wiber goch a'n hudodd.

Os dymma'r dydd y ganed
Mab Duw yr hâd bendiged,
Addawsyd gynt o bîl y wraig,
I sathru'r ddraig oedd embed.

* Anwyl.

† *Er bôd y Scythîr yn dangos eni Christ: etto mae bi yngwbl diffaw am y diwed od ei gan ol ef arno.*

* *Y cyf-ar ffuddion-iaid.*

* *Y mae'r Dydd wedi ei olod yma wrth meronymia yn lle Christ a'r hâd i'r Dydd.*

O moeſwch i'n gan hynny
Sancteiddio 'r dwthwn
Er cof am Brynw'r yr holl-fyd,
Y ddaeth mor ddryd i'n helpu.
A nedwch i'n unghoſio,
Yn dayfal i fendithio,
Am y cymmorth mawr i g
Y gas y bydoddiwrthо.
Ond moeſwch i'n glodfori
Ei enw a'i foliannu,
Dydd a nos trovnom chwyth,
A'r eitha byth o'n gallu.
A heddyw yn enwedig,
I wawrfan ddydd nadolig,
Cenwch hos dat-ſeinio 'r nef
Gan laiſeich llêf caredig.
O'r canniad cynta 'r ceiliog,
Ymrowchi godi 'n gefnog,
I glodforu hyd y wawr,
Eich prynwr mawr trugarog.
A phan y torro 'r wawr-ddydd,
Cyd-genwch ar ochedydd,
Foliant am eich † tynnu maes,
O'r twllwch cas tragywydd.
A chenol dydd heb orphen,
Fel ceiliog y fwyalchen,
Cenwch Pſalme iddo 'n * glos,
Nes dwcco nos y Seren.
A chwedyn o'r dechreu nos,
Yn ddyfal fel yr eos,
Cenwch, cenwch, nac orphwyſwch,
Nes gorphennu 'r hir nos.
Ac felly nos a bore,
A chenol dydd yn ddie,
Trowchwch y nadolig ddydd,
Mewn diolch † prudd a Pſalme.

† Mae rhai bib eu gelinо tewy eu hai eu hu- nain Jo. 5. 40.

* Dyfal.

Os dymma 'r dydd yn prynnuyd,
Ar dydd yn * reconciliwyd,
Yn ffryns a Duw ein Barnwr pridd,
A dymma 'r dydd yn helpwyd.
Dymma 'r dydd a'n coeledd,
O vffern hyd y nefodd,
A'r dydd yn gwnaeth yn * Blant i Dduw?
Ond hyfryd yw meddyliodd.
Dymma 'r Dydd fy'n † tiroedd,
Ein sacha'r dydd fy'n dianc,
Ein tristwch i lawenydd a droes,
O gorfoledd wch yndo.
Os dymma 'r dydd a gaed,
Oen Duw yr hon bendigedd,
I dynnu ffwrdd bechodau 'r byd,
Oedd gwbl o'i eyd fel Barnwd.
Dymma 'r dydd gan hynny,
Y mae i'n erfoleddu,
A mynd i lysiodd Duw yn lan,
Dan ddiolch a than ganu.
Dymma 'r dydd fydd inni,
Yn dafod i nadoli,
A'i fendithio fydd yr awr,
Am dan ei ffafor ddamnedd.
A chofio 'n mawr ein prynodd,
Trwy 'r gwaedlifaw mawr a gollodd,
Odan ei [illegible]
A'r dwyre[illegible]
Fel Pelic[illegible]
Tragwy[illegible]
Ferows [illegible]
Ihelpu [illegible]

* heddychwyd.

* cymmeradwyo'i hun.

† Mair.

O'r gader ym mharadwys
I'r ddaiaren se ddoe, yn awr
* Dyg. I gymryd cnawd o F'ar wean, i dlos
Eph. 5. I farw dros ei ty, E glwys
25. Fe gymrodd arno'n llodd
†Sef y bobl ag a alwyd neu elwir ei vndeb ef ei hun trwy ffydd ac ei ddbarddeu do wedi eu hachub
A'n gwaeledd a'n gofyd
A'r holl ddrwg arno'i hun
Y'haeddde ddyn am fynnu
Fe wanwyd am ein beiau
F' archollwyd dan ein gwendid
Ond trwy gleisio fe iachaa
Holl liaws ein pechodau
Fe Gollodd waed ei galon
Ar ôl prog-pren bely[illegible]
Ac fe'n gwnaeth yn fyw a Duw
Pan'roeddem yn farwon
Fe'n golchodd o'n pechodau
Fe brynodd ein eneidiau
Ac fe'n * dyg i Deyrnas nef
Er maint yw llêf ein bei
Christ

ni allwn

neb a benem ni ddyrnas nêf ac yn fyw yn y
fyrnedd, a sancteiddrwydd
na chaiff yr hûn anghyfiawn
I gael ei fe wedi tyngu yn
ephwysfa cf Heb. 3. 11.
Luc. 3. *Edrychwn yma*
Er i Christ
(*Ef fydd ei gwir brodyr*) *etholedig*
Rom. 3. 8.
Heb.

A moesswch inni gadw.
Y gwylie sydd ar ei enw,
Mewn duwiolder, rhinwedd, rhad,
Credigrwydd, cariad croyw:
A moesswch inni dreulio,
Yn sanctaidd, heb eu nyrddo,
Mewn oferedd yn y byd,
Ond Pawbi gyd sancteiddio.
Trown heibio afreolaeth,
A meddw-dod, a phibiaeth:
Adewn ynghyd i Demel Dduw,
Cans hynny yw cristnogaeth.
Nid gweddaidd i gristnogion,
Ymdroi mewn beie brwnton,
Ar wylie Christ ein prynwr prydd,
Y modd y bydd Iddewon:
Ond troelio rhain yn sanctaidd,
Yn sobor ac yn weddaidd,
Megis plant i'n nefol Dad,
Mewn gras a chariad perffaidd:
A carfer pôb diwarnod,
Yn ddyfal iawn i ddyfod,
I'w Demel Dduw a'i sanctaidd dy,
Pôb rhai dan ganu mawr glod.

Teml y Duw byw yw'r Eglwys, mewn gwir ymadrodd yn nyddiau yr Efengyl yn cymmeryd y rhan fwyaf o honi ei enw ef; yr un peth yw ei dy ef a'i demel ef: yn y 3 o'r *Heb.* a'r 6. y dywedir felly, Eithr Christ megis mab ar ei dy ei hun, yr hwn ydym ni, os nyni a geidw ein hyder a gorfoledd ein gobaith, yn ffest hyd y diwedd. *Teml y Duw byw* yw'r Eglwys, medd Paul yn y lle hwnnw yn Corinth, 2 Cor. 6. 16. *Nid ydwyf fi, yn y mesur lleiaf, yn dywedyd mai yr Eglwys a'r cynulleidfaoedd yn barchus i addoli Duw yn eu gwylie eu hun, yn y lleoedd y mae'r efengyl yn cael ei phregethu yn Dewlan, ac yn Eglwysydd, ac nid yw'r fi*

O'r gader ym mharadwys,
I'r ddairen ſe ddeſcynnwys,
I gymryd cnawd o *Fair* wenn * dlos,
I farw dros ei † Eglwys.
Fe gymrodd arno 'n tlodi,
A'n gwaeledd a'n gofydi,
A'r hôll ddial arno 'i hun,
Y haedde ddyn am frynti.
Fe wanwyd am ein beie,
F' archollwyd âm gamwedde:
Ond trwy gleiſie ſe iachaws
Holl liaws ein pechode.
Fe Gollodd waed ei galon,
Ar 'rog-pren befyd droſſon:
Ac fe 'n gwnaeth yn Blant i Ddaw,
Pan 'roeddem yn elynion.
Fe'n golchodd o'n pechode,
Fe brynodd ein eneidie,
Ac fe 'n * dyg i Deyrnas nêſ,
Er maint yw llêſ ein beie,

* Deg. Eph. 5. 25.

† Sefy bobl ag a alwyd neu a elwir i undeb ag ef i hun trwy ffydd ac i uſyddbau iddo mewn cyfiawnder a ſanctei-ddrwydd.

* ni ddwg Chriſt

nêb o honom ni i dyrnas nêf ac y ſo byw a marw heb ffydd, ed-feirwch, a ſanctteiddrwydd buchêdd. Mae Duw yn dywedyd na chaiff y rhai anghyfiawn etifeddu ei dyrnas ei 1 Cor. 6. 9, 10. *Y mae efe wedi tynguyn ei lid na chânt ddyfod i mewn i orphwyſfa ef* Heb. 3. 11. *Fe ddywed Criſt mrthy cyfryw, ewch ymaith oddiwrthif, chwi oll weithredwyr anwiredd* Luc. 13. 27. *Edrychwn ninne attom ein hunain, a gochelwn aros yn ein pechode.* Er i Grift ddyfod i gadw pechaduriaid (*ag ſydd yn gwîr gredu*) etto ſe ddaeth i dorri gwddwg eu pechodau nhwy, 1 *Jo.* 3. 8. *fel nad â neb ir nef heb i Sanctteiddio ar y ddaiar* Heb. 12. 14.

O moeſwch i'n gan hynny,
I'n Gefnog ei gledfori,
Ddydd a nos; chwi welwch pam
Mor raſſol am ein c[illegible]nn.

A moeſwch inni gadw.
Y gwylie ſydd ar ei enw,
Mewn duwiolder, rhinwedd, rhad,
Credigrwydd, cariad croyw:
A moeſwch inni dreulio,
Yn ſanctaidd, heb eu nyrddo,
Mewn oferedd yn y tŷd,
Ond Pawb i gyd ſanctteiddio.
Trown heibio afreolaeth,
A medaw-dod, a phibiaeth:
Adewn ynghyd i Demel Dduw,
Cans hynny yw criſtnogaeth.
Nid gweddaidd i griſtnogion,
Ymdroi mewn beie brwnton,
Ar wylie Chriſt ein prynwr pŷdd,
Y modd y bydd Iddewon:
Ond troelio 'rhain yn ſanctaidd,
Yn ſobor ac yn weddaidd,
Megis plant i'n nefol Dad,
Mewn gras a chariad perffaidd:
Ac arfer pôb diwarnod,
Yn ddyfaliawn a ddyfod,
*I * Demel Dduw a'e ſanctaidd dŷ,* * *Teml yn Duw*
Lôbrhai dan gan a mawr glod.

mewn gwir ymadredd yn nyddiau yr efengyl yw cynnulleidfaoedd y rhai ſy'n ofni ei enw ef; yr un peth yw ei dŷ ef a'i demel ef: yn y 3 o'r Heb, a'r 6, y dywedir fel hyn, Eithr Chriſt megis mab ar ei dŷ ei hun, *ty yr hwn ydym ni,* os nyni a geidw ein hyſder a gorfoledd ein gobaith, yn ſicer hyd y diwedd. *Teml y Duw byw ydych chwi,* medd Paul *wrth yr eglwys, neu'r ffyddloniaid* yn Corinth, 2 Cor. 6. 16. *Nid ydwyf fi, yn y meſſur lleiaf, yn dywedyd un gair yn erbyn dyfod yn barchus i addoli Duw yn ôl ei ewyllys ei hun, yn y lleoedd y mae'r awdwr yn eu galw yn Demlau, ac yn Eglwyſydd; ac nid ydwyf fi*

'n gwadu, nad ellir wr'o ddull o ymadrodd, a elwir metonymia alw y lleoedd ynny wrth yr enwau mae 'r Awdwr yn eu harfer. And yn gymmaint ac nad oes vn Adeilad mwy na'i gilydd yn awr yn nyddiau 'r Efengyl, wedi ei adeiladu trwy orchymyn neillduol y goruchaf Dduw, a phe treiad mewn ſcrifen oddi wrth ei yſpryd ef, fel yr adeiladwyd y Deml fawr yn Ieruſalem, yn amſer y gyfraith; nac vn lle mwy na'i gilydd yn awr yn Arwydd o Criſt a'i bobl, fel yr oedd y Deml honno y pryd hynny; nac un adewid yn awr o breſennoldeb Duw i vn lle mwy na'i gilydd (pan fo'r gynnulleidfa o bobl yr Arglwydd yn abſennol) fel yr oedd yn yr amſer hynny ir Deml honno: Am y rheſymmau hyn nid ydwyfi yn deall etto (cyni beth addeallaſi ar ôl hyn) pa ſanctaiddrwydd yr oedd yr Awdwr bendigedig yn ei dybied ei fod yn y cyfryw leoedd,

* Patrwn tuol y gorucbaf Dduw, a † 1 Cron. 28. 10, 11, 12, 19, 20. Joan. 2. 19. 21. 2 Cor. 6. 16. 1 Bren. 9. 3. 1 Tim. 2. 8.

*Gwe'wch beth y mae Duw yn edrych am dano. Pſ. 51. 17. 1 Cor. 6. 20. Rhuf. 12 1. 2. Mich. 6. 6, 7, 8.

Nid * edrych ar ein dwylo,
Am roi vn aberth iddo,
Ond clod a mawl tu ſewn ei lys,
Cans hyn ſydd ſelys gantho.
O dewch iw byrth ganhynny,
Dan ddiolch a thanganu,
Fach a mawr, ar fore a hwyr.
Yn brudd i lwyr foliannu.
O dewch iw Demel ſanctaidd,
Yn dreſnus ac yn weddaidd,
I glodforu enw Duw,
Cans hyſryd yw a gweddaidd.
Tra gweddaidd a pherthnaſſol,
I bob rhyw Criſtion duwiol,
Foli ein Prynwr ddydd a nos,
Am farw dros ei bobol.

Rhaid inoli Duw ar galon, ar taſod, ac ar bywyd. Mat. 5. 16.

Dymma 'r gid y taliad,
Y diolch a'r aberthiad,
Y mae 'n ddiſgwyl ar law 'r gwyr,
Am dan ei gur ai gariad.

Can

nynny curwch ddwylo,
A rhoddwch foliant iddo,
Yn eidemel fawr a'i lys,
Canis hyn sydd selys gantho.
A nedwch ini yn vn-lle,
I gabla a'n geneue,
Rhag ein mynd yn waeth ein cas,* * Cyffwr.
Na Snddos a'i *bradyche.*
I'r Tad, I'r Mab, I'r Yspryd,
I'r Drindod vndod hyfryd,
Y bo clod a moliant mawr,
Bob dydd, bob awr, bob ennyd.

Cynghor i geisio yr Arglwydd Iesu Crist.

O Cais gwr, na gwraig, na Phlentyn,
Gael y Bywyd mawr di-derfyn,
Ceisiaw *Crist* s'a'r * bywyd ynddo, * 1 Joan 5. 12.
Ac hwy gant y bywyd gantho.
Rhaid yw ceisio Crist yn gynta,
Lle mae'r bywyd yn ilerwau:
Gwael yw'r gwaith, a thraws, a thrist,
Geisio'r bywyd nes cael Crist.
Cais di Grist yn Geidwad itti, Joan. 14. 6.
Ac yn Arglwydd i'th Reoli:
Di gae'r Bywyd † dderange ynddo, † Tragwyddol.
Ac ni cholli byth o hono.
Oni cheisi Crist yn Geidwad,
*Ac yn * llywydd parchus arnaa,* * Llywodraethwr.
Nid yw bossib it' ddychymmig,
B'wedd y byddu ddyn cadwedig.
Pawb a chwennych gael wrth farw,
Grist fel Ceidwad idd eu cadw:
Wrth fyw ni fyn ondrhai o'r rheini,
Ghristfel Arglwydd i'w rheoli.

'n gwadu, nad ellir wr
metonymia alw y lleveda
'r Awdwr yn eu hur ſer
oes vn Adeilad mwy na
'r Efengyl, wedi ei adeiladu
* *Patrwn tuol y gorucha*
† 1 Cron. 28. 10, 11 *oddi wrth ei yſpryd ef, ſel yr adeiladwyd*
12, 19, 20. *ſawr yn Ieruſalem, yn amſer y gyfraith; nac vn*
mwy na 'i gilydd yn awr yn Arwydd o Chriſt a'i bob
Joan. 2. 19. 21. *fel yr oedd y Deml honno yn arwyd hyny; nac yn ad*
2 Cor. 6. 16. *dewid yn awr o hrſſennoldab Duw yn ſulh mwy no*
1 Bren. 9. 3. *gilydd (pan fo'r gwirioneddau a'r bobl yr Arwydd yn*
abſennol) fel yr oedd yn yr amſer hynny. Dem
hono: Am yr hesymhau hyn nid ydwyf yn dea
etto (eyn.. beth a ddeallaſi ar âl hyny yn ſanctei
drwydd yr oedd yr Awdwr hendigedig yn ei dyſg
1 Tim. 2. 8. *ei fod yn y cyfrym hwnnw.*
Gwelwch beth y mae Duw yn edrych am dano. Pſ. 51. 17. 1 Cor. 6. 20. Phil. 1. 2. Mich. 6. 6, 7, 8. Nid * edrych ar ein dawn,
Am roi vn aberth iddo,
Ond clod a mawl tu fewn ei lys,
Cans hyn ſydd ſelys ganbo.
O dewch in byrth gan hyny,
Dan ddiolch a chanu,
Fach a mawr, ar fore a hwyr,
Yn hewdl i lwyr foliannu.
O dewch in Demel ſanctaidd,
Yn dreſnus, ac yn weddaidd,
I glodfori enw Duw,
Cans hyfryd yw o gweddaidd.
Yno gweddaidd a phertbnaſſol
Adeiladeyn Creſtion duwiol.
Rhaid wrth Duw, ar ddiolch, ar trafod. *Felly yr Prynwyr ddiyddan nos,*
Am hyny troi ei bobol.
Dymma'r gwir y taliad,

hynny curwch ddwyla,
A rhoddweh foliant iddo,
Yn eidemel fawr a'llys,
Cans hyn sydd felys gantho.
A nedwch ini yn vn-lle,
I gablu a'n geneue,
Rhag ein mynd yn waeth ein cas,* * Cyfyr.
Na Suddas *a'i bradychu.*
I'r Tad, I'r Mab, I't Yspryd,
I'r Drindod vndod hyfryd,
Y bo clod a moliant mawr,
Bob dydd, bob awr, bob ennyd.

Cynghor i geisio yr Arglwydd Iesu Grist.

O Cais gwr, na gwraig, na Phlentyn,
Gael y Bywyd mawr di-derfyn,
Ceisient *Grist* s'a'r * bywyd ynddo,
Ac hwy gant y bywyd gantho. * 1 Ioan 5. 12.
Rhaid yw ceisio Crist yn gynta,
Lle mae 'r bywyd yn lleisena:
Gwael yw 'r gwaith, a thrawsa, a thrist,
Geisio 'r bywyd nes cael Crist.
Cais di Grist yn Geidwad itti, Ioan. 14. 6.
Ac yn Arglwydd i'th Reoli:
Di gae 'r Bywyd † di-drango yddo, † Trag. adol.
Ac ni cholli byth o hono.
Oni cheisi Grist yn Geidwad,
*Ac yn * llywydd parchus arnad,* * Llyw
Nid yw hossib it' adychwenig, dra
B'wedd y byddir ddyn caduedig.
Pawb a chwennych gael wrth fara,
Grist fel Ceidwad idd eu cadw:
Wrth fyw ni fyn ondribad o'r rheini,
Grist fel Arglwydd i' w rheoli.

Nad dy dwyllo Griſtion anllad,
Ni bydd *Chriſt* i nêb yn Geidwad,
Ond ir Dyn a gymro o ddifri,
Chriſt yn Arglwydd iw reoli.
Rhwn na fynno ei reoli,
Gan Air Duw, a'i yſpryd gwiſci,
Nac Edryched y Dyn hwnnw,
Luc.19. 27. *Gael gan vn mâb Duw ei gadw.*
Cais gan hynny Griſt yn Geidwad,
Ac yn *Ben Rheolwr* arnad:
Ni all vn dyn gwnaed y ſynno,
Byth fod yn gadwedig hebddo.
Pe caet ti'r Byd a'i bethau auraid,
Heb gael Criſt i gadw d'enaid;
Beth y'.'o'r drwg-fyd triſt,
O'r colli d'enaid eiſie Chriſt?
Pe caet Ghriſt heb ddim ond hynny,
Di gaet ddigon i'th ddiwallu:
Col.1.19. Mae yn gryno yn Ghriſt ei hun,
Oll ſydd raid i gadw dyn.
Och! na welit mor anghenraid,
Yw mâb Duw i gadw a'enaid:
Ac na alli weithio ſywaeth,
Hebddo ddarn o'th iechydwriaeth:
Ond bod yn rhaid, ac yn gorfod,
Arnad geiſio 'r Ieſu droſſod,
Weithio 'r cwbwl, dechre, a diwedd,
Cyn y gallech gael trugaredd.
Os ni ddichon dyn nac Angel,
Gwyllt, na dof, nac vn anifel,
Wella dim o'ch gyſtwr truan,
Nes gwellaffo Chriſt ei hunan.
Rhaid it Ghriſt yn Dduw, yn ddyn,
A'i ddwy nattur dan yr vn,
Weithio pob darn o'th brid bryniad,
Cyn bodloner Duw 'r vchel-dad.

Rhaid i Ghriſt dy Frawd, dy Frenin,
Weithio pob darn, a phob tippin,
O'r gwaith mawr o'th iechydwriaeth;
Ni all eraill helpu yſowaeth.
O cais enaid dyn feddiannu
Chriſt, *a'i ddonie i* † *ddiddanu*,
Rhaid ir enaid bach ymgweiro
Dderbyn Chriſt cyn delo atto.
Gwna dy enaid bach yn barod,
I gael Chriſt i drigo ynod,
Gwedyn planna dy hun yndo,
A thynn ras a grym oddiwrtho.
Rhaid it wneuthur anwyl griſtion,
**Rwm i* Ghriſt *cyn dêl i'th galon,*
A chymhennu ei lê yn barod,
Cyn y delo dan dy fargod.
Ni all Chriſt, na'i yſpryd ſanctaidd,
Aros byth mewn lle anghriaidd:
O cais vn dyn ei gyfeillach,
Gwnaed ei galon iddo 'n lanach.
Ni ddaw Chriſt *ir galon aflan,*
Nes troi peehod oſlyd allan:
Ni thrîg Chriſt lle bo aflendid,
Sanctaidd yw, a glan yw ei yſpryd.
Ni chyttuna *Duw* a *Dagon,*
Chriſt a *belial* mewn vn galon,
Mwy na'r Dwr a'r Tan pan dotter,
I gyd-aros mewn vn lleſter.
Ni all calon llawn o falchder,
Dderbyn Chriſt *nes ir arllwyſer,*
Mwy na baril llawn o blwcca,
Dderbyn llaeth nes **fento 'r llecca.*
Rhaid ymado 'n lan a phechod,
A'i gafau, a'i lwyr ymwrthod,
Cyn y gallo enaid vn dyn,
Gael cyfeillach Chriſt na'i dderbyn.

† *Er bod Chriſt yn dyſod i lanhau y pechadur, pan y mae efe yn aflan: etto nid yw efe yn dyſod* **Lle. i ddiddanu pechadur, nes yn gyntaf ei Sancteiddio ef.* Act. 9, 31. Rhuf. 15. 13 Joan. 14 23

* *Rwrw allan.*

Rhaid ir enaid bach ymarllwys,
O bob pechod y mae 'n gynnwys,
Fel y gallo Christ a'i ddonie,
Lanw 'r enaid gwag a'i rade.
Ni all vndyn dderbyn Christ,
Ir galon aflan drwan drist,
Nes cymbenner hon yn gynta,
Es. 57. 15. *I ressawi 'r Brenin mwya'*
Ps. 24, 9, 10. Ni all undyn wrth † gwrs nattur,
† *Tresn.* Chwennych Christ er maint o'i ddolur,
Nes dêl Duw a'i râs i gyffro,
* *Er Fôd* A dwyn y Dyn o'i * anfodd atto.

Dyn trwy nattur yn ancwyllysgar i ddyfod at Ghrist, etto a ôl i ywallu yspryd Duw arno, a gweithio grâs ynddo, y mae efe yn dyfod atto yn ewyllysgar ac o'i wîr fodd Eph. 2. 1, 2 Cor. 3. 5. Dihar. 1. 23. Joan. 6. 44. Can. 1. 4. Psal. 110, 3. Phil. 2. 13.

Duw o'i ras a'i naws ei hun,
Sy 'n cynnig Christ i gadw Dyn:
Nid dim ond mwynder Duw yn vnig,
Sy 'n cynnig Christ ir Dyn colledig.
Nid oes dim mewn dyn all gyffro
Duw i ddangos ffafar iddo:
Duw o'i nattur dda ei hun,
Syn 'n rhoddi Christ i gadw dyn.
Mae Duw 'n cynnig Dwr y bywyd,
Gras a dawn, a didrangciechyd,
Yn rhad, yn rhwydd, ir dyn a'i mynno,
Datc. 21. 6. Or daw at Ghrist a syched arno.
Mae Duw 'n galw pawb yn rhîn,
† *Ssef Christ I swytta* † *Manna, i yfed Gwin,*
Yn rhad, yn rhwydd, heb aur, heb arian,
Esay. 55. 1, 2. *Os at Ghrist y down dan drottan.*
Nid yw Duw yn gwardd i vndyn,
Dderbyn Christ, a'i gadw, a'i ganlyn;
Y mae 'n gwardd i nêb ei wrthod,
Esa. 1. 18. Er ffieiddied y fo'i bechod.

Er bod Duw yn cynnig Christ,
Ibob pechadur truan, trist,
Ni ddaw vn er hynny atto,
Nes dêl Duw a bach i * lysco.

* *Pan ydys yn dywedyd fod Duw yn llysco dyn at ei fâb Christ, yr ystyr yw, fod Duw, trwy ei ysprydoedd a'i râs yn gwneuthur dyn sydd ohono ei hun yn anewyllysgar, i fod yn awr yn ewyllysgar i dderbyn Christ. Can. 1. 4.*

Ni ddaw vndyn gwnaed y fynno,
At fab Duw er maint y mgweicio,
Nes y tynno Tad trugaredd — Jo. 6. 44.
Efat Ghrist i gael ymgeledd.
Ni ddoe 'r ddafad atth'r ddidro,
*Byth ir gorlan nes ei * chario,* — * Dwyn.
Na phechadur at ei Geidwad, — Luc. 15.
Nes ei garrio fel y ddafad.
Ni ddaw lleidyr at y Jestys,
Byth o'i fodd ond yn wnbnebus,
Na phechadur † serch ei flingo, — † Er,
At ei Brynwr, nes ei lysco.
T'mae nattur yn gwrthnebu, — Gal. 5. 17.
Mae Cydwybod yn ei nadu,
Mae bechodau 'n dwedyd wrtho,
Ei condemnir er daw atto.
Rhaid i Dduw 'r Tad agor llygaid
Dyn, i weld gofydi ei enaid,
A'i drueni, a'i wael gyflwr,
Cyn 'mofynno am iachawdwr. — Mat. 26. 18, Mar. 2. 17.
Ni ddaw 'r iach i mofyn Meddyg,
Nes y gwelo ei gluyfo 'n ffyrnig.
Ni ddaw Dyn i 'mofyn Gwaredwr,
Nes y gwelo ei gyflwr truenus. — † Tâls.
Rhaid i'n weled ein tructni,
A'n tost gyflwr, a'n gofydi,
A'r ddamnedig * flad ein ganedy — * Cyflyn.
Cyn gweld eisie Christ er rheined.

Rhaid

Rhaid ir enaid bach ymarllwys,
O bob pechod y mae 'n gynnwys,
Fel y gallo Christ a'i ddonie,
Lanw 'r enaid gwag a'i rade.
Ni all vndyn dderbyn Christ,
Ir galon a'lan druan drist,
Nes cymbenner hon yn gyntta,
Ier. 17. 15. *I ressawi 'r Brenin mwya'*
Ps. 24. 9, 10. Nid all undyn wrth † gwrs nattur,
† *Iesu.* Ch[illegible]onych Christ er maint o'i ddolur,
Nes [illegible] a'i gyfiro,
* *Er Fôd* [illegible] y Dyn o'i * anfodd atto.

Dyn trwy nattur [illegible] wyllysgar i ddyfod at Ghrist, etto ar ôl y wallus yspryd Duw arno, a gweithio grâs ynddo, y mae efe yn dyfod atto yn ewyllysgar ac o'i wîr fodd Eph. 2. 1, 2 Cor. 3. 5. Dihar. 1. 23. Joan. 6. 44. Can. 1. 4. Psal. 110. 3. Phil. 2. 13.

Duw o'i ras a'i naws ei hun,
Sy'n cynnig Christ i gadw Dyn:
Nid dim ond mwynder Duw yn vnig,
Sy'n cynnig Christ ir Dyn colledig
Nid dim ond mewn dyn all gyffro
Duw i ddangos ffafar iddo:
Duw o'i nattur dda ei hun,
Syn'n rhoddi Christ i gadw dyn.
Mae Duw 'n cynnig Dwr y bywyd,
Gras a dawn, a didrangc iechyd,
Yn rhad, yn rhwydd, ir dyn a'i mynno,
Datc. 21. 6. Or daw at Ghrist a syched arno.
Mae Duw 'n galw pawb yn rhîn,
†*Sef christ I fwytta* † *Manna, i yfed Gwîn,*
Yn rhad, yn rhwydd, heb aur, heb arian,
Esay. 55. 1, 2. *Os at Ghrist y down dan drottan.*
Nid yw Duw yn gwarrd i vndyn,
Dderbyn Christ, a'i gadw, a'i ganlyn;
Y mae 'n gwardd i nêb ei wrthod,
1 Ioh. 1. 18. Er ffieiddied y fo'i bechod.

Er

Er bod Duw yn cynnig Chriſt,
Ibob pechadur truan, treiſt,
Ni ddaw vn er hynny atto,
Nes dêl Duw a bach i * lyſco. * *Pan ydys yn dywedyd fod Duw yn llyſco dyn at ei fâb Chriſt; yr yſtyr yw, fod Duw, trwy ei yſpryd a'i râs yn gwneuthur dyn ſydd ohono ei hun yn anewyllyſgar, i fod yn awr yn ewyllyſgar i dderbyn Chriſt. Can. 1 4.*

Ni ddaw vndyn gwnaed y fynno,
At fab Duw er maint ymgweirio,
Nes y tynno Tad trugaredd Jo. 6. 44.
Efat Ghriſt i gael ymgeledd.
Ni ddoe 'r ddafad aeth ar ddidro,
*Byth ir gorlan nes ei * chario,* * *Dwyn.*
Na phechadur at ei Geidwad, Luc. 15.
Nes ei garrio fel y ddafad.

Ni ddaw lleidyr at y Jeſtys,
Byth o'i fodd ond yn wrthnebus,
Na phechadur † ſerch ei flingo, † *Er,*
At ei Brynwr, nes ei lyſco.
Y mae nattur yn gwrthnebu, Gal. 5. 17.
Mae Cydwybod yn ei nadu,
Mae bechodau 'n dwedyd wrtho,
Ei condemnir or daw atto.

Rhaid i Dduw 'r Tad agor llygaid
Dyn, i weld gofydi ei enaid,
A'i drueni, a'i wael gyflwr,
Cyn 'mofynno am iachawdwr. Act. 26. 18.
Ni ddaw 'r iach i mofyn Meddyg, Mar. 2. 17.
Nes y gwelo ei glwyfo 'n ffyrnig:
Ni ddaw Dyn i 'mofyn Ceidwad,
Nes y gwelo ei gyflwr † irad. † *Teſt.*

Rhaid i'n weled ein trueni.
A'n toſt gyflwr, a'n gofydi,
A'r ddamnedig * ſtad ein ganed. * *Cyflwr.*
Cyn gweld eiſie Chriſt er rheited.

Rhaid

Rhaid ir Tad a'i Air, a'i Yſpryd,
Oleuo dyn i weld ei ofyd,
Cyn y ceiſio dyn diwybod,
Help gan Griſt i fadde'i bechod,
Hoſ.11.4. *Rhaid ir Tad a bach o gariad,*
Dynnu dyn fel tynnu dafad,
Cyn y dela vn pechadur,
At fab Duw i geiſio cyſſur.
Ezek.36. 26. Rhaid i Dduw droi'r galon garreg,
† Tyner. Yn galon gig mor † ſofft ar bloneg,
Nes dolurio'i weld ei chyflwr
Cyn moſynno'i am Iachawdwr.
Rhaid i Dduw'r Tad ddangos itti
Olud ei ras a'i doſturi,
Yn rhoi fab drofſod i'w groeſ-hoelio,
* Beiddiech *Cyn y* * *mentrech ddwad atto.*
Rhaid ir Tad fynegi itti,
Mor anfeidrol o'i ddaioni,
Ac mor barod yw i fadde,
Ir'difeirſol ei holl feie:
Eſay. 55. 7. *A'i fôd ê'n gwawdd, ac yn ceiſio,*
Pôb pechadur ddwad atto,
I gael cyfran o'i drugaredd,
Ond ymwrthod a'i ddrwg fuchedd.
1 Jo. 3. 23. Rhaid i Dduw orchymyn itti,
Dan boen melldith drom a didri,
Gredu yn Griſt, a ymddiried ynddo,
† buiddiech Cyn y † mentrech ddwad atto.
Gwedi Galw a Gorchymyn,
* Deiſyfiarnat. *Rhaid ir graſſol Dad dy † ganlyn,*
Ddwad at Griſt i'th gymmodi,
*Cyfroi'r ddigofaint. A'th Dad nefol gwedi * Siomi.*
Rhaid dy ganlyn yn gariadus,
Mae d[illegible]attur mor wrthnebus,
* dduſſi Cyn y medrech trwy * ymhwedd,
I gael heddwch a thrugaredd

Rhai

Rhaid ir Tad a'i Air, a'i Yſpryd,
Oleuo dyn i weld ei ofyd,
Cyn y ceiſio dyn diwybod,
Help gan Griſt i fadde'i bechod.
Hoſ. xiv. 2. *Rhaid ir Tad a bach o gariad,*
Dynnu dyn ſel tynnu dafad,
Cyn y delo yn pechadur,
Att ſab Duw i geiſio cyſſur.
Ezek. 36. 26. Rhaid i Dduw droi'r galon garreg,
† Ystr. Yn galon gig mor † ſofft ar bioneg,
Nes doluria'i weld ei chyflwr
Cyn moſynno'i am lachawdwr.
Rhaid i Dduw'r Tad ddangos itti
Olud ei ras a'i doſturi,
Yn rhoi ſab droſſod i'w groeſ-hoelio,
* Beiddio *Cyn y* mentrech ddwad atto.
Rhaid ir Tad fynegi itti,
Mor anfeidrol o'i ddaioni,
Ac mor barod yw i fadde,
Ir 'difeiriol ei holl feie:
Eſay. 55. 7. *A'i ſôd e'n gwawdd, ac yn ceiſio,*
Sôb pechadur ddwad atto,
I gael cyfran o'i drugaredd,
Ond ymwrthod a'i ddrwg fuchedd.
1 Jo. 3. 23. Rhaid i Dduw orchymyn itti,
Dan boen mellditho drom a didri,
Gredu yn Griſt, a ymddiried yndo,
† beiddio Cyn y † mentrech ddwad atto.
Gwedi Galw a Gorchymyn,
* Deiſyf arnat. *Rhaid ir graſſol Dad dy † ganlyn,*
Ddwedyd Griſt i'th gymmodi,
*Gyffroi i ddigofaint. *A'th Dad nefolgwedi * Siomni.*
Rhaid dy ganlyn yn gariadus,
Mae dy natur mor wrthnebus,
* ddiſyf. Cyn y delech trwy * ymhwedd,
I gael heddwch a thrugaredd

Rhaid

Ac* y[illegible] * deiſſ
Cyn y delo i geiſio pardwn,
Am ei frad, a'i draiſg ar drewni * Brad
Er nad gweddus iddo gantyn,
Arnat ti ſy'n pechu iw erbyn,
Mae 'n ymhwedd a thi 'n deilyng Ezek. 3.
Ddwad atto i geiſio maddeu Iſ. 1.
Gwedi canlyn, [illegible]
Ddaed amyneda[illegible]
Mor ddioddefgar [illegible]
Yw, ir chriſtion[illegible] 21. 3
Ac mor bwyllog [illegible]
Gan gyd-ddwyn a thy'ſau yn fynych,
A hîr aros wrth dy leſtu,
I roi ymmaith bob diſſeisiadder; Mat. 37.
Er dy * gathrain, er dy gyffro, * Gwa. mell
Er dy ganlyn a'th holeno,
Ni ddoi byth at Grift nithocbod,
Nes y pigo Duw 'th gydwybod, Act. 2
A'th gyhuddo, a'th euogfarnu,
A'th gondemno a'th dywyndu,
*Gan dy * genſciens dôſt dy hunan;* Pod
Am dy fuchedd aſtyd, rwſtan;
Ac er pigo dy gydwybod,
A'th gondemno dy hunchod,
Ni ddoi byth at Grift trwy hyny,
Nes dêl yſpryd Duw dy dynnu,
Rhaid i Dduw a'i ſpryd gwedd'lan,
*Fwrw i * mawr yr yſpryd eſmwth,*
Sy'n dy galan yn Teyrnaſu,
Cyn y ceiſiech help Crift Ieſu,
Rhaid ir yſpryd glanhâu dy dyndu,
A'th ryddhau, a'th lwyr wareddu,
Oddi wrth Satan, a'th gyfnewyddu,
At fab Duw, cyn deuch attaw y ny

Joan. 14. Rhaid dy dynnu
23. A rhaid puro dy gy
A Sancteiddio
† Cyn y delo
Eph. 5. 3. Plant digofaint
Yw ni bob rhai
Hyd ni gwnelo
1 Joh. 1. 7. O Blant
Mae digofaint
Yn llofci yn
Nid oes dim
Ond gwaed
Ni all y dwr
Na dwfr, nac
Ddiffodd digter
Nes dofo Christ
Rym ni bob rhai
I'r Duw mawr y
Nes y gwnelo
Heddwch têg rhwng
Ni all dym,
Na nêf, na daer,
Eddy. † Reconseilo
Nes Reconseilo
3. 10 Rym ni bawb
Am drofteddu
Ni ddaw nêb o
Nes gwaredo
Rym ni bawb
pechu boenaeth
all yn dyn
del Christ ei
ni bawb
wn Carchar
Christ
dyn

Rym ni bawb yn ſlafs i'r cythrel, 1 Joan. 3. 8.
Acmewn Carchar dû ddiogel :
Nes del Chriſt i rwymo Satan Col. 1. 13.
Ni ddaw nêb o'i deyrnas allan.
Pe doe Michael *a'i Angelion,*
Iymdrechu a'r ddraig greulon, Datt. 12. 9. 11.
Ni orchfyge byth o hono
Nes doe Oen Duw i'w * *goncgwero.* * Gorchfygu.
Rym ni 'n cuog bawb o Ange, Rhuf. 6. 23.
Aco uffern boeth a'i phoene :
Ni all vn dyn ddiangc rhagddynt, Rhuf. 8. 1.
Nes gwaredo Chriſt ni oddwrthynt. Rhuf. 5. 12, 17, 18.
Fe'n condemnwyd cyn ein geni,
Bawb am droſſedd ein rhieni :
Rhaid cael cymmorth Chriſt yn gynta,
Cyn cadwer un o eppil Adda.
Ni chaiff un dyn gwnaed a allo,
Fynd i Deyrnas Dduw i dario,
Nes ail aner hwn yn hyfryd
Gan fab Duw, a'r Dwr, a'r yſpryd. Joan. 3, 5. 6.
Rhaid i Griſt ein Adgenhedlu,
A'n ail greo a'n newyddu,
Cyn y caffo vn dyn cnawdol,
Etifeddu'r Deyrnas nefol.
Ni alle neb orchfygu'r ddraig,
Na ſigo ei ſhol am dwyllo r wraig,
Na'n tynnu maes * o'i dywyll gorlan, * allan.
Ond Had y wraig, mab Duw ei hunan. Gen. 3. 15. Gal. 3. 13.
Ni alle nêb roi rhan o'r fendith,
Na'n tynnu maes o dan y felldith,
Ond Jeſu Griſt *yr Hedyn dinam,*
Addawodd Duw o lwyne Abram. Gen. 22. 18.
Ni alle vn creadur hynod,
Fi[illegible]nu maes o ddannedd pechod,
A'n [illegible]n ir nêf at Dduw i dario, Gen. 49. 10.
Ond [illegible] Griſt yr vnig *Silo.*

Duw

Duw ddug *Israel* trwy law Moeſes,
O gramp *Pharo* i *Canaan* gynnes:
Duw trwy Griſt a'n harwain * ninne,
O gramp Satan ir nêf ole.
Y Neidir brês a helpe'n eſcyd,
Y rhai a frathe'r neidir danllyd:
A Chriſt a'i waed a helpa'n fuan,
Yr enaid prudd a frathe Satan.
Gwaed yr oen y gadwe'r Angel,
* y maes o'r tai rhag diſa *Iſrael*:
Gwaed mab Duw'a geidw *Satan,*
Y maes O galon pawb a gredan.
Fal y tynnodd Dafyddrymmus,
Oen o eneu'r llew afradus:
Felly tynnodd Chriſt ein Bugel,
*Enaid * dyn o eneu'r Cythrel.*
Ai farwolaeth lladdodd *Samſon,*
Y rhai penna o'i elynion:
A'i ddioddefaint lladdodd *Jeſu.*
Angeu, Pechod, Diawl a'i deulu.
Maent hwy'n farwol gwedi clwyfo,
Er bod cwythiant ynddynt etto:
Ni all eli ſy'n yr holl-fyd,
Iachau eu clwyf, na chadw'i bywyd.
Nid oedd dim y olche *Nuaman,*
Oi glaf gwan-ond dyſroedd *Jordan:*
Nid oes dim a'n gelcha ninne,
Ond gwaed Criſt oddiwrth ein beie.
* *Heladd Duw ei angel hyfryd,*
I ddwyn Sadrac *or ffwrn danllyd:*
Heladd Duw ei Fab ei hunan,
In dwyn ni o ffwrnes Satan.
Jonas a fu ym mol y Morfil,
Dridie a their-nos, mewn mawr beryl:
Felly bu ein Prynwr hygar,
Drosom ninne ym mola'r ddaiar.

ſef os credwn ninnau, acos edijarhawn ni am ein pechodau, a bod yn rydd iddo. Heb. 5. 9. Exod 12. * allan.

Act. 26. 18. * ſef y credadyn. Barn 16. 30.

2 Brin. 5.

* danfonodd Dan. 3.

'offrymmodd *Abram Isaac*, Gen. 22.
'bofa ar ben *Moreia*:
'y offrymmodd Crist ei enaid,
'ad cyfion dros ei ddefaid.
'eb a ymo'che yn mhwll Bethesda, Joan 5.
'eiachaid o'i glwyfpwy bynna:
'Neb ymo'cho yng-waed y cymmod,
Feiachair o boh rhyw beithod.
Gwaed y Pefican fy'n helpu,
Ei Adar gwedi 'r Sarph eu brathu:
Gwaed yr Oen all gadw 'r criftion,
Gwedi bechod frathu ga'lon.
Yr Vnicorn a'i gorn y † helpa † Iacha
'R Dwr lle chwdo 'r Sarph ei chylla:
Christ a'i waed all cadw 'r enaid,
Lle chwdo 'r Sarph ei wenwyn embaid.
Mor gwilyddus i ni wrthod,
Yn mab Duw i fod yn briod,
Aphe palle merch rhyw feger,
Fod yn wraig i Frenin Llaeger,
Nid yw bossib i neb ddringad. Gen. 28.
I nef vchel vwchlaw 'r lleuad, 12.
Oni chymmer yfcol *Iaco*,
Rhon yw Crist i ddringad arno.
Dyan hynny lleſyn † irad, † Gwrando
Am gael gafel yn dy Geidwad; Iesum.
Nad ir Byd na dim fydd ynddo
Berii: golli dy afel arno.
Lef am Grift fel llydd am afon
Mofyn Grift a phob fforddolion
Cais e'n ddyfal nes y caffech
Cadw d'afel pan canfyddech
Yny gallech chwennych Christ,
gadw d'enaid truan, trift,
id it weld, fod gras a pallu
fab Duw i'th gadw a'th brynu.

Rhaid it weld fod Chriſt yn raſol,
Yn Dduw, yn ddyn, yn rymmys hollol,
Yn well na dim, yn rheitach wrtho,
Na'r byd i gyd, a'r marnt fydd yndo.
Rhaid it weld fod Chriſt yn rheitach,
Yn well ymhell, yn werthfawr eccach,
Na'r byd a'i bethau darfodedig,
I gadw d' enaid bach o'i beiſig.
Ni all y byd, a'i werthfawr bethau,
Brynu d' enaid byth o'i boenau:
Fe all Chriſt ei ddwyn i'r nefoedd,
O grafangau 'r Sarph a'i twyllodd.
Fe all Chriſt a'i waed ei olchi,
O'i bechodau fel y lili,
Er eu bod mor guth a'r ſcarlad,
A'u glanhau mor wyn a'r ſoled.
†*Atgweiriio.* Fe all Chriſt dy Ail † reparo,
Yn ddyn newydd er dy nytddo,
A'th gyſnerthy tra fech byw,
I fyw mewn ffafar dyn a Duw.
**Cymmhwyſo.* *Fe all Chriſt dy lwyr * ffurneiſo,*
Jo. 1. 16. *A gras, a grym, i lynu wrtho,*
A dyſc, a dawn, a gwir wybodaeth,
I weithio gwaith dy ſechydwriaeth.
† *Ennil yn ol.* Fe all Chriſt † recyſro itti,
* *Adda ac Eſa.* Faint y gollodd dy * rieni,
† *Sicrach* A rhoi itti † ſiwrach ſywyd,
Nas gall Satan ddwyn oddiwrthyd.
Fe all mab Duw gadw d' enaid,
Er ei fynd i fyſe y bleiddiaid,
A'i ddwyn adre i'r wir Gorlan
Yn wych ar ei 'ſc[illegible] dunan.
Ni all y byd a'r maint ſydd yndo,
* *Ennil yn ol.* Gadw d' enaid, na * recyſro
Faint y gollaiſt gynt yn *Adda,*
Ond dy ollwng i'r tywyll ina.

Crynho di 'ngh∫ol dy∫gyn, a'th allu,
Rho 'th gaſel, a'th dwyſt, a'th bwyſ ar ſaſu;
Cais ef, car ef, craſſa urno,
Bydd ſuwr i gadw d'aſel yndo.
Rhaid i griſton brûdd wllyſio,
Cael mab Duw yn Geidwad iddo;
Cyn y bytho 'r Prynwr hygar,
Geidwad byth ir anwyllyſgar.
Oni chwennych, oni * *ſyſſia,*
Oni chais, oni ſyſcheda,
Dyn am fâb Duw idd i gadw,
Ni thry mâb Duw byth drwyn hwnnw.
Ni ry Duw ö'i fab i vn dyn,
Nes bo chwannog idd i dderbyn:
Rhaid yw chwennych Chriſt a'i geiſio,
Cyn y caffer gafel arno.
Or bydd un-dyn yn gwl yſio,
Yn hiraethu, yn dymuno,
Derbyn Chriſt, a'i râs, a'i ffafar,
Duw rhy iddynt yn wllyſgar:
Ni chaiſ Duw gan ddyn edifar,
Ond derbyn Chriſt yn dra gwllyſgar.
Y Dyn a'i ceiſio yn a wyddus,
Fe caiſſ e'n rhad yn oll ei wllys,
Cyn cael Chriſt, a gras oddiwrtho,
Rhaid cael ffydd i maſtyd yndo:
Heb ffydd ni all vn dyn byw,
Gyrraedd gafael ar fab Duw
Ni chaiff Chriſtion mwy na * Phagan
Lês, na ffrwyth, na rhan, na chyfran,
O'r maint oll a bryngdd Jeſu,
Heb ffydd ſywioli'w rheddiannu.
Ffyd ſydd reita peth i w cheiſio,
Byth ni chai di Griſt heb honno:
Cais y fynnech yn dyddydd,
Ni cheidw Chriſt di byth heb ffydd.

† Hiraetha.

Pſal. 110. 3. Matth. 5. 6

Dat. 22. 17. Eph. 3. 17.

* Dyn heb broffeſi chriſtianogol.

Gal. 5. 6.

Mar. 16. 16.

Rhaid it weld fod Chriſt yn raſol,
Yn Dduw, yn ddyn, yn rymmys hollol,
Yn well na dim, yn rheitach wrtho,
Na'r byd i gyd, a'r maint ſydd yndo.
Rhaid it weld fod Chriſt yn rheitach,
Yn well ymhell, yn werthfawroccach,
Na'r byd a'i bethau darfodedig,
I gadw d' enaid bach o'i berig.
Ni all y byd, a'i werthfawr bethau,
Brynu d' enaid byth o'i boenau:
Fe all Chriſt ei ddwyn i'r nefoedd,
O grafangau 'r Sarph a'i twyllodd.
Fe all Chriſt a'i waed ei olchi,
O'i bechodau fel y lili,
Er eu bod mor goch a'r ſcarled,
A'u glanhau mor wyn a'r foled.
† *Atgweirio.* Fe all Chriſt dy Ail † reparo,
Yn ddyn newydd er dy nyrddo,
A'th gyſnerthy tra fech byw,
I fyw mewn ffafar dyn a Duw.
* *Cymmhwyſo.* *Fe all Chriſt dy lwyr * ffwrneiſo,*
A gras, a grym, i lynu wrtho,
Jo. 1. 16. *A dyſc, a dawn, a gwir wybodaeth,*
I weithio gwaith dy iechydwriaeth.
† *Ennil yn ol.* Fe all Chriſt † recyſro itti,
* *Adda ac Eſa.* Faint y gollodd dy * rieni,
† *Sicrach* A rhoi itti † ſiwrach ſywyd,
Nas gall Satan ddwyn oddiwrthyd.
Fe all mab Duw gadw d'enaid,
Er ei fyndi fyſc y bleiddiaid,
A'i ddwyn adre i'r wir Gorlan
Yn wych ar ei ſc[illegible]dau hunan.
Ni all y byd a'r maint ſydd ynddo,
* *Ennil yn Ol.* Gadw d'enaid, na * recyſro
Faint y gollaiſt gynt yn *Adda,*
Ond dy ollwng i'r ffwll iſſa.

Crynho di 'nghŷd dy rym, a'th allu,
Rho 'th gael, a'th dryſt, a'th bwys ar Jeſu;
Cais ef, car ef, craffa arno,
Byd ſurr i gadw d'afel yndo.
Rhaid i griſton brûdd 'wllyſio,
Cael mab Duw yn Geidwad iddo;
Cyn y bytho 'r Prynwr hygar,
Geidwad byth ir anwyllyſgar.
Oni chwennych, oni † flyſia, † Hirat-
Oni chais, oni ſycheda, thz.
Dyn am fâb Duw idd i gadw,
Ni thry mâb Duw byth drwyn hwnnw.
Ni ry Duw o'i fab i vn-dyn,
Nes bo chwannog idd i dderbyn.
Rhaid yw chwennych Chriſt a'i geiſio;
Cyn y caffer gaſci arno. Pſal. 110.
Or bydd un-dyn yn gwl yſio, 3.
I'n hunaethu, yn oymuno, Math. 5.6
Derbyn Chriſt, a'i rinwedd, a'i ffafar,
Duw rhyddâynt yn wllyſgar:
Ni chaiſ Duw gan ddyn edifar,
Onid derbyn Chriſt yn dra gwllyſgar:
Y Dyn a'i ceiſio yn awyddus,
Fe chaiſ e'n rhad yn oll ei wllys, Dat. 22.
Cyn cael Chriſt, a gras oddiwrtho, 17.
Rhaid cael ffydd i mafyn yndo: Eph. 3.
Hebffydd nid all un dyn byw, 17.
Oy cardd gafael ar fab Duw
Nichaiff Chriſtion mwy na * Phagan * Dyn heb
Lês, na ffrwyth, na rhan, na chyfran, broffes
O'r maint oll a brynodd Jeſu, Chriſt:
Heb ffydd ſyrvio i'w meddianau. ogol.
Gal. 5, 6.
Flŷdd ſydd reita peth iw cheiſio.
Byth ni chai di Griſt heb honno:
Cais y ſynnech yn dyddydd, Mar. 16.
Ni cheidw Chriſt di byth heb ffydd. 16.

Rhuf. 14. *Heb ffydd ni bydd it wneu'd Chriſt,*
23. *Heb ffydd pwy'r weithredere'n driſt?*
Heb. 11. 6. *Heb ffydd ni wir fodlonir Duw,*
Rhuf. 1. 17. *Wrth ffydd y bydd y cyfiawnhaw.*
Pa bae gennyd aur, fyn ydde,
A'r byd yn bacc, a'i amryw bethe,
* Ar- Beth fyddit gwell i'r ddydd aughraid,
ddydd o Os eiſie ffydd, y collid'enaid.
anghen- *Pe baet mor dlawd a Lazar dirwaſ,*
haid- *Heb dda, heb dir, heb fwyd, heb † ſorepeth,*
wydd. † Cwd. *Heb dda, heb ddim ond ffydd yn vnig,*
Trwy ffydd yng Hriſt ti wyt gadwedig.
Luc. 7. 50 Er na ddichon mynydd auraid,
Gyffro Chriſt i gadw'd'enaid:
Gronyn bach o ffydd ſel hedyn,
All ei gyffro i gadw vn-dym.
1 Per. 1. 8 Heb ffydd ni ellir caeł ddidanwch,
Gwir lawenydd, na dedwyddwch,
Yn y nef, nac ar y ddaiarc̃,
Bod heb ffydd ſydd beth aflawen.
Heb ffydd ni chaer an yng Hriſt,
Heb ffydd fe'n dryſir yn driſt:
Heb ffydd ni phleſir o Ddaw'r lleiedd,
Heb ffydd nid ae di byth ir nefoedd,
† Diffrifiant Ni chair pardwn byth am beehod,
† Cyfiawn Ni chair ffafar ar law'r Drindod:
Ni chair dim llawenydd † prydd,
*Lle na byddo * bywiol ffydd.*
Rhaid ir dauar, rhaid ir eyfoethog,
Rhaid ir diddyſc a'r llythrenbog,
Rhaid ir Brenin rhaid ir llegan,
Rhaid i bawb wrth ffydd cyn gadwer.
Rhaid i bawb ei ffydd ei hun,
[illegible] with ei glyn
[illegible] nef yn [illegible]
[illegible]

Nid ffydd dy fam, nid ffydd dy dad,
Nid ffydd y Prins a'r penna o'r wlad,
All tynnu gras, o Grift i dd'allan,
Ond dy ffydd a'th gred dy hunan.
Ni cheidw ffydd y Tad o'r blentyn, Ezek. 18,
Na ffydd y mab o'i Dad eſcymmyn: 20.
Pawb a gedwir, pob yr un,
Wrth ei ffydd ai cred ei hun.
Wrth wrando geiriau Duw yn brydd,
Mae Duw yn arfer rhoddi ffydd:
Heb wrando 'r gair nid yw yn arfer,
Rhoddi ffydd i neb un amſer. Ruf. 10,
Gwrando 'r gair, a chred addawo, 17.
† Marca, a chofia 'r hyn a ddywetto: † *Craffa.*
A'ddawo Duw, fei tal yn ddilys, * *addaſwid.*
*Ni thorrodd Duw erioed a'i * brwnyt.*
Nid ein nattur, nid ein Tadau,
Nid ein dyſc, na'n poen, na'n donniau,
Ond yſpryd Duw trwy air ei hun, Gal. 5. 22.
Sy'n gweithio ffydd ynghalon Dyn.
Gwrando 'r gair, a chais yr yſpryd,
Lleſ am ffydd fel am dy fywyd:
Wrth weiddi am ras, a gwrando 'r fengyl, Mat. 7. 7.
Mae Duw yn rhoddi ffydd yn rhigyl.
Nid y Gair † tu faes i hun, † *Tu allan*
Sy'n gweithio ffydd yng halon Dyn:
Ond yſpryd Duw yng hyd a'r Gair,
Sy'n gweithio, ffydd ple bynna cair.

Pſal. 38.

Duw grafol, Tad trugaredd,
Na faedda fi 'n dy ddigedd,
Ac na chofpa fi 'n dy far,
Mor ddigllon ar fy ngwedd.

Rhuf. 14. *Heb ffydd ni bydd it wnel a Chriſt,*
23. *Heb ffydd mae 'r weithred ore 'n driſt:*
Heb. 11. 6. *Heb ffydd ni wir fodlonir Duw,*
Rhuf. 1. 17. *Wrth ffyd y bydd y cyfion byw.*
Pa bae gennyd aur fynydde,
A'r byd yn bacc, a'i amryw bethe,
* Ar ddydd o anghenheidwydd. † Cwd. Beth fyddit gwell * ar ddydd anghraid,
Os eifie ffydd, y colli d'enaid.
Pe baet mor dlawd a Lazar *druan,*
Heb dda, heb dir, heb fwyd, heb † ſcrepan,
Heb dda, heb ddim ond ffydd yn vnig,
Trwy ffydd yng Hriſt ti wyt cadwedig.
Luc. 7. 50 Er na ddichon mynydd auraid,
Gyffro Chriſt i gadw d'enaid:
Gronyn bach o ffydd fel hedyn,
All ei gyffro i gadw vn-dyn.
1 Pet. 1. 8 Heb ffydd ni ellir caeſ diddanwch,
Gwir lawenydd, na dedwyddwch,
Yn y nef, nac ar y ddairen,
Bod heb ffydd fydd beth aflawen.
Heb ffydd ni chaeran yng Hriſt,
Heb ffydd fe 'th droir i vffern driſt:
Heb ffydd ni phleſſir o Dduw 'r lluoedd,
Heb ffydd nid ae di byth ir nefoedd,
† Difrifol * Ffydd fywiol yw 'r ffydd ffydd ag edifeirwch, a gweithredoedd da yn ei chanlyn hi. Ni chair pardwn byth am bechod,
Ni chair ffafar ar law 'r Drindod:
Ni chair dim llawenydd † prydd,
*Lle na byddo * bywiol ffydd.*
Rhaid ir tlawd, rhaid ir cyfoethog,
Rhaid ir diddyſc a'r llythrennog,
Rhaid ir Brenin rhaid ir beger,
Rhaid i bawb wrth ffydd cyn cadwer.
Rhaid i bawb ei ffydd ei hun:
Act. 20. 21. Nid ffydd arall wrth ei glyn:
Act. 15. 9. *Os ni chedwir neb yn gyngan,*
Jac. 2. 18. *Ond trwy 'i ffydd ai gred ei hunan.*

Nid ffydd dy fam, nid ffydd dy dad,
Nid ffydd y Prins a'r penna o'r wlad,
All rynnu gras, o Griſt id allan,
Ond dy ffydd a'th gred dy hunan.
Ni cheidw ffydd y Tad o'i blentyn, Ezek. 18.
Na ffydd y mab o'i Dad eſcymmyn: 20.
Pawb a gedwir, pob yr un,
Wrth ei ffydd a'i cred ei hun.
Wrth wrando geiriau Duw yn bryd,
Mae Duw yn arfer rhoddi ffydd:
Heb wrando 'r gair nid yw yn arfer,
Rhoddi ffydd i neb un amſer. Ruf. 10.
Gwrando 'r gair, a chred addawo, 17.
† Marca, a chofia 'rhyn a ddywetto: † *Craffa.*
A'ddawo Duw, fei tal yn ddilys, * *addi-*
*N. thorredd Duw crioed o'i * bronys.* *wid.*
Nid ein nattur, nid ein Tadau,
Nid ein dyſc, na'n poen, na'n donniau,
Ond yſpryd Duw trwy air ei hun, Gal 5. 22.
Sy'n gweithio ffydd ynghalon Dyn.
Gwrando 'r gair, a chais yr yſpryd,
Lief am ffydd fel am dy fywyd:
Wrth weidd'i am ras, a gwrando 'r fengyl, Mat. 7. 7.
Mae Duw yn rhoddi ffydd yn rhigyl.
Nid y Gair † tu faes ei hun, † *Tu allan*
Sy'n gweithio ffydd yng-halon Dyn:
Ond yſpryd Duw yng-hyd a'i Gair,
Sy'n gweithio, ffyda ple bynna cair.

Pſal. 38.

DUw grafol, Tad trugaredd,
Na faedda fi 'n dy ddigedd,
Ac na choſpa fi 'n dy far,
Mor ddigllon ar fy niwedd.

Di mae dy faeth e llymion,
Yn glyno yn fyng halon,
A'th law drom yn dafan chwyrn,
Yn briwo f'escyrn gweinion,
Nid oes im cnawd ond nychdod,
Gan faint dy lid a'th ddyrnod,
Na dim Hedd im hescyrn briw,
Waith cymmaint yw fy mhechod.
A'm camwedd a'm trosfedd,
Sy'n pwyso'n drwm (Gwae finne,)
Fel baich gorthrwm ar fyng warr,
Yn gwascu ar fy scwydde.
A'm cnawd sy'n llawn o gleisie,
Waith trwmmed yw'th ddyrnodie,
A'm cleisie 'n pydru fel hen glwyf;
Gan ffoled wyf, gwae finne.
Di grymmaist (Ddaw) fyng hefen,
Di'm helaist ir bedd haychen:
Di'm gosyngais hyd y llawr,
Rwi'n vn yn awr a'r ddaiten.
Rwi beunydd yn a'aru,
Rwi 'r nos heb allel cyscu:
Rwi'n wylo'n dost, rwi'n griddfanmwy,
Fy neigre aeth trwy 'ngwely.
Gwyl drifted yw f' amcanion,
Clyw dosted yw f' vchneidion,
Gwyl mor drwm yw'th lid a'th far,
Yn gwascu ar fy-nghalon.
I beri im fwy o finder,
A gwaywyr heb esmwythder,
Mae 'r holl gnawd yn afiach iawn,
Am llwyne 'n llawn o boethder.
Rwi'n egwan gwedi 'nghlwyfo,
Rwi'n ochain ac yn rhuo,
Gan faint o'm pechen fy Mrhynwr * cu,
Rwi'n barod i wall bwyllo.

* Yn myron.

† Anwyl.

O dda fa beth o'th ddigter,
A dda fa ddarn o'm blinder:
Na lwyr ddifa fi fy Nuw,
Ond rho imi ryw esmwythder.
Di wyddoit Dduw fy-ngheidwad,
Beth ydyw fy neisyniad:
Ni chuddiwyd rhagot ti vn pryd,
Na'm porn, na'm cryd, na'm bwriad.
Mae 'nghalon drom yn curo,
A'm nerth sydd gwedi 'nghadó,
Am llygaid trymion bob yr awr
S'eb weled dyn s'm swccro.
Fyng heraint a'm cyfeillion,
O hirbell rhoent olygon,
Ar fy-nrhallod blin a'm pla,
Heb gyffur, na chynghorion.
A'r rhai ddymune 'n Nifa,
Offodent fagle im dala,
A'm gorthrymmu megis Cwn,
Och! och! pan ddwn wanna.
A minne yn fy-nrhafel,
Fe ddwede bawb ei chweddel,
Ac a'm barnent bob yr un.
Yn waetha dyn o'm cenel;
A rhai ddychmygent gelwydd,
A rhai 'm gwatwarent beunydd,
A rhai chwardde 'n cvwch ar goedd,
Gan gymmaint oedd fy-nghuſtydd.
A minne fel dyn byddar,
Heb glywed dim o'u gwatwar,
Yn tewi a ſon heb atteb neb,
Fel mudan heb ei lafar.
Yn wi fel gwr heb glywed,
Neuffol heb fedru yſtyried,
Yn gado i bawb chwedleua eu hun,
Heb amme dyn a'r aned.

Du mae dy fechdil yn dwyn,
Yn glynu yn fyng nghalon,
A'th law drom yn dal arnaf,
Yn briwo f'esgyrn gyrr'noeth,
Nid oes im cnawd chwi'n ychwaith,
Gan faint dylid a'th dalyniad,
Na dim Hedd im hesgyrn briwdd,
Waith cymmaint yw'n llwch ohonof,
A'm camwedd a'm trosedd,
Sy'n pwyso'n drwm (Arwr saint,)
Fel baich gorthrymmus fyng warr,
Yn gwasgu ar fy sgwyddau,
A'm cnawd sy'n llawn ongfeydd,
Waith trwm nwyd yw'n pydru'n fyw,
A'm cleisie'n pydru'n ben gwyniau,
Gan ffoledd wyth, gwybe fiaint,
Di grymmaist (Ddaw) fyng hesgyrn Yn mron.
Di'm helaistaist dros dy wyneb,
Di'm gostyngaist hyd y llawr,
Rwi'n un yn fwy o'r diddanwch,
Rwi beunydd yn ymharu,
Rwi'r nos heb allel cysgu,
Rwi'n wylo'n dost, rwi'n griddfan,
Fy neigre adeth trwy'r gwely.
Gwyl dristed yw f'amgylchiad,
Clyw dosted yw f'ochneidiau,
Gwyl mor drwm yw'th law arnaf fi,
Yn gwasgu ar fy nghalon.
I beri im swy o sinder,
A gwaywyr heb esmwythder,
Mae'r holl gnawd yn sfiach hwn,
Am llwyne'n llawn o boethder.
Rwi'n eqwan gwedi'n nychu,
Rwi'n ochain dan y pwysau,
Gan faint o'm poen fy Mrawdwr
Rwi'n barod i wall bwyllo.

O dofa beth o'th ddigter,
A llaefa ddarn o'm blandet?
Na lwyr ddifa fi fy Nuw,
Ond tho imi ryw eſmwythder.
Di wyddoſt Dduw fy-ngheidwad,
Beth ydyw fy neilyſiad:
Ni chuddiwyd rhagot ti yn pryd,
Na'm poen, na'm cryd, na'm bwriad.
Mae'nghalon drom yn curo,
A'm nerth ſydd gwedi'ngado,
Am llygaid trymion bob yr un,
S'eb weled dyn i'm ſuccro.
Fyng heraint a'm cyſeillion,
O hirbell rhoent olygon,
Ar fy-nrhallod blin a'm pla,
Heb gyſſur, na chynghorion.
A'r rhai ddymune'n Niſa,
Oſſodent fagle im dala,
A'm gorthrymmu megis Cwn,
Och! och! pan ddwn wanna.
A minne yn fy-nrhafel,
Fe ddwede bawb ei chweddel,
Aca'm barnent bob yr un,
Yn waetha dyn o'm cenel;
A rhai ddychmygent gelwydd,
A rhai'm gwatwarent beunydd,
A rhai chwerdde'n aſwch ar goedd,
Gan gymmaint oedd fy-nghuſtydd.
A minne fel dyn byddar,
Heb glywed dim o'm gwatwar,
Yn tewi a ſon heb atteb neb,
Fel mudan heb ei lafar.
Yr wi fel gwr heb glywed,
Neu ſol heb fedru ymrefied,
Yn gado i bawb chwedleua eu hun,
Heb amme dyn a'r aned.

Ond Arglwydd rwi 'n gobeithio,
Dy fod di yn eu gwrando,
Ac yn atteb dros dy was,
I bawb a'i cas enllibio.
Duw nad im drwg elynion,
Gael arnai wynn eu calon,
* *uchel chwerthni* *Na † chrechwennu tra font byw,*
Weld cymmaint yw 'n rhallodion.
Pan llithro 'nrhoed ond gronyn,
Hwy chwarddant bawb i'm herbyn,
Ac a wawdiant am fy-mhen,
Gan roi i'm ſen yſcymmun.
Fe'm ganed i dawn poene,
Partow wyd ſi i ddiale:
A blindere 'nghalon dan,
Sydd gar fy-mron yn ddie.
O Arglwydd rwi 'n cyfadde
Fy mhechod a'm troſedde:
Mae 'n flin gennif o fy Nuw,
Weld cymmaint yw fy meie
Ond etto mae 'ngelynion,
Yn fywiaidd, ac yn gryfion,
A'r ſawl ſe'b dchos i'm caſau,
Sydd yn amlhau yn greulon.
A'r rhai a dalant immi
Dwrn drwg am fy naioni,
Sy'm gwrthnebu bob yr awr,
Trwy wneuthur mawr ddrygioni.
Ac am fy mod yn dilyn,
Y peth ſydd dda i'r werin,
Rwi 'n gas gan bawb o'r bobol ddrwg,
Ar rhai ſy a'i gwg i'm herbyn.
Na wrthod di fy helpy,
O Dduw, fy Nuw, er hynny;
Gwna fi bennydd ar fy ngwell,
Ac na fydd bell oddiwrthy.

Ond

Nd bryſſia i'm cynnorthwyo,
A'm helpy byth tra gantho,
Duw ſy iechyd, *Vn* a *Thri*,
Cans ynot ti rwi 'n † tryſto.

† *Ymddiried.*

Am y Sabboth.

DEffro 'n fore gyda 'r ceiliog,
† Ffyſt d' adanedd, can yn ſerchog
Pſalmir *Arglwydd* yn blygeiniol,
Ar bob Sabboth yn dra ſuriol.
Gwiſc dy ddillad gore am danad,
† Ymſancteiddia cyn dy ddwad,
O flaen Duw ir Demel ſanctaidd;
Hoffgan Dduw ei addoli 'n gruaidd.
Gwedyn dos a'th dylwyth gennyd,
Idy Dduw a chalon hyfryd,
I addoli Duw 'n y dyrfa,
Megis *Joſeph*, *Mair*, a *Joſua*.
Fe fyn Duw ei addoli 'n barchus,
Ar bob Sabboth yngyhoeddus,
Gyda 'r dyrfa yn y Demel,
Nid yn ddirgel yn y cornel.
Duw ddibennodd ei holl weithred,
Ar y dydd o flaen y ſeithfed:
Gorphen dithe bob gorchwylion,
Cyn y Sabboth od wyt griſtion.
Ymſancteiddia cyn y Sabboth,
Cadw 'n lan dy leſter boenoth:
Golch dy hun mewn edifeirwch,
Ofna Dduw, a chais ei heddwch.
Cyn y Sabboth rhaid ymgweirio,
*A*throi pob bydol waith heibio,
I gael gweithio Gwaith yr *Arglwydd*,
Tra fo 'r dydd, mewn gwir ſancteiddrwydd.

* *Cura.* Pſal. 92. 1, 2,

† *Ymbaratoatrwyweddi.*

Gor-

Gorphwys di, a'th dda, a'th ddynion,
Oddiwrth bob rhyw o orchwylion:
Ac na weithia dydd yr Arglwydd,
† Difyrrwch *Waith o † blesser na bydolrwydd.*
Gwerthu * ystod, cario beiche,
Gweithio 'n galwad, mynd i shiwrne,
Pob ofer-waith plesseredig,
Ar y Sabboth sydd warddedig.
Esay 58. 13. *Cadw'r Sabboth oll yn brydd*
Fore a hwyr, a chenol dydd,
Yn dy dy fel yn yr Eglwys,
Yngwasnaethu Duw heb orphwys.
† Gosal. Cymmer swy o † garc trech byw,
Weithio 'r Sabboth waith dy Dduw;
Nag y gymrech yn dydd amgen,
Yn ghylch gweithio bydol bressen.
Ar y Sul mae mor angbenraid,
Geisio Manna i borthi 'r enaid,
Ac yw ceisio ar ddydd marchnad,
Fwyd i borthi 'r corphyn anllad.
Cod y bore ar y wawr ddydd,
Am y cynta ar vched dydd,
I gael treulio dydd yr Arglwydd,
Mewn duwioldeb a sanctaiddrwydd.
Nid diwrnod i ni gysgu,
Nac i dordain yn y gwely:
Ond diwrnod iw sanctaiddio,
Yw'r dydd Sabboth oll tro ganto.
Nid diwrnod itti loetran,
Nac i seddwi, nac i swlian,
Ond diwrnod itti weithio,
Gwaith dy Dduw yw 'r Sul tra dalo.
Dydd iw drenlio mewn sanctaiddrwydd,
Dydd i weithio gwaith yr Arglwydd,
Dydd i ddarllain, a gweddio,
Dydd i addoli Duw a'i gofio.

* pob manner o ymborth. Neh. 13. 15. 19.

Dydd

Dydd i or[illegible] rhag gwaith bydol,
Dydd i [illegible]waith ſancteiddiol;
Ac nid [illegible]d yn ſegur,
Yw dydd Duw me[illegible] geiriau'r Scrythur.
Er bod Duw yn erchi coffa,
Cadw'r Sabboth yn ddiſigl;
Nid ym ninnau 'n teiſio cadw,
Yn gorchymyn waeth nâ hwnnw.
O'r holl ddyddie nid oes vn dydd,
Ym ni'n dreulio mor ddigrefydd,
Mor anneddfol, mor eſcymmyn,
A'r dydd Sabboth trâ ſo'r ſlwyddyn.
Dydd i feddwi, Dydd i fwlian,
Dydd i ddawnſio, Dydd i loetran,
Dydd i hwrian a gwylherſiu,
I w'r dydd Sabboth gan y Cymru.
Dydd i eiſte a * dyfalu, * *Gwaw-*
Dydd i ymladd ac ymdaeru: *dio.*
Dydd i weithio gwaith y Cythrel,
Yw dydd Duw mewn llawer cornel.
Y Dydd a ddylem ei ſancteiddio,
Ym ni fwya yn ei nyrddo,
I amberchi 'n prynwr tirion,
A dolurio ei gywir weiſion.
Treulia 'r Sabboth oll yn llwyr,
Mewn ſancteiddrwydd ſore a hwyr:
Ac na ddoro † bart na chyſtran, * *Rhan.*
O ddydd Duw i addoli Satan.
Coffa gadw'r Sabboth ſanctaidd,
Duw fyn gadw hwn yn berffaidd;
Rhwn a dreulio 'r ſul yn ofer,
Ni wna bris o ddim orchmynner.
Cadw'r Sabboth ti a'th genel, Gen. 18.
Yn dy dy fel yn dy demel: 19.
Gwna'th dylwyth fyw mor gymmwys, Joſ. 24.
Yn dy dy fel yn yr Eglwys. 15.

Gorphwys di, a'th dda, a'th ddynion,
Oddiwrth bob rhyw o orchwylion:
Ac na weithia ddydd yr Arglwydd,
† Difyrrwch* pob mat o ymborth. *Waith o † bleſſer na bydoldwydd.*
Gwerthu * liſiod, cario beiche,
Gweithio 'n galwad, mynd i ſhiwrne,
Neh. 13. 15. 19. Pob ofer-waith pleſſeredig,
Ar y Sabboth ſydd warddedig.
Eſay 58. 13. *Cadw'r Sabboth oll yn brydd*
Fore a hwyr, a chenad dydd,
Yn dy dyfel yn yr Eglwys,
Yngwaſneathu Duw heb orphwys.
† Gofal. Cymmer ſwy o † garc trech byw,
Weithio 'r Sabboth waith dy Dduw;
Nag y gymrech vn dydd amgen,
Yn ghylch gweithio bydol breſſen.
Ar y Sul mae mor angbenraid,
Geiſio Manna i borthi 'r enaid,
Ac yw ceiſio ar ddydd marchnad,
Fwyd i borthi 'r corphyn anlad.
Cod y bore ar y wawr ddydd,
Am y cynta ar vched dydd,
I gael treulio dydd yr Arglwydd,
Mewn duwioldeb a ſanctaiddrwydd.
Nid diwrnod i ni gyſcu,
Nac i dordain yn y gwely:
Ond diwrnod iw ſanctaeddio,
Yw'r dydd Sabboth oll tro gantо.
Nid diwrnod itti loetran,
Nac i ſeddwi, nac i ſwlian,
Ond diwrnod itti weithio,
Gwaith dy Dduw yw 'r Sûl tra dalo.
Dydd iw treulio mewn ſanctaeddrwydd,
Dydd i weithio gwaith yr Arglwydd,
Dydd i ddarllain, a gweddio,
Dydd i addoli Duw a'i gofio.

Dy

Dydd i orph[illegible] rhag gwaith bydol,
Dydd i [illegible] waith ſanctaidd ol,
Ac nid dydd [illegible]odyn ſegur,
Yw dydd Duw medd geiriau'r Scrythur,
Er bod Duw yn erchi offrwm,
Cadw 'r Sabboth yn ddiſigl,
Nid ym ninnau 'n ceiſio cadw
Yn gorchymyn wneth na bwyntio.
O'r holl ddyddie nid oes vn dydd,
Ym ni'n dreulio mor ddigreſydd,
Mor anneddfol, mor eſcymmyn,
A'r dydd Sabboth trá ſo'r ſwyddyn.
Dydd i feddwi, Dydd i ſwlian,
Dydd i ddawnſio, Dydd i loeſnan,
Dydd i hwrian a gwylbeſta,
Yw'r dydd Sabboth gan y Cymro.
Dydd i eiſte a *dyſalu, * Gwaſ-
Dydd i ymladd ac ymdaeru, dia.
Dydd i weithio gwaith y Cythrel,
Yw dydd Duw mewn llawer cornel.
I Dydd a ddylem ei ſanctaiddio,
Im ni ſwya yr ei vyrdde,
I amherchi 'n prynwr tirion,
A dolurio ei gywir weiſion.
Treulia 'r Sabboth oll yn llwyr
Mewn ſanctaidd ydd ſore a hwyr
Ac na ddoro † bart na chyſtrawd, * Rhaw.
O ddydd Duw i addoli Satan,
Ceſſa gadw 'r Sabboth ſanctaidd,
Duw fyn gadw hwn yn berffaidd;
Rhwn a dreulio 'r ſul yn ofer,
Ni wna bris o ddim wrthynte.
Cadw 'r Sabboth ti oth gcnaf,
Yn dy dy fel yn dy lleuad
Gwna 'th dylwyth fyw mor gymmwys,
Yn dy dy fel yn yr Eglwys.

Tul

Tri rhyw waith all d'n arfer.
Ar y Sabboth heb drofleddu,
† *diberig.* Gwaith duwioldeb yn † ddiembaid,
Gwaith cariadol, Gwaith Anghenrhaid.
Gweithred dduwiol yw trafaelu,
* Sef, *i Anrhydeddu Duw.* I dy Dduw i * Anrhydeddu,
Ac i wrando 'r fengyl hyfryd,
2 *Bren.* 4. 23. Pyt fae 'mhell o ffordd oddiwrthyd.
Gwaith cariadawl ydyw cadw,
Dyn a Nifel rhag eu marw,
A rhoi ymborth iddynt ddigon,
Ac ymgleddu 'r bobol weinon,
Gwaith anghenraid 'rhwn nis galli,
Gynt na chwedyn ei gyflawni,
Megis cadw Ty rhag lloſci,
Gwraig wrth eſcor, Buwch rhag boddi.
Gwachel ddilyn drwg gyfeiliach,
Cyfaill drwg ſydd wybren afiach,
Rhag yn llygru, pyg yn nyrdo,
'R dyn dvwiola a'i dilyno.

Gweddi dros yr Eglwys, yn llawn o ddymuniadau graſſol.

Pſal. 80. 14, 15. ARglwydd graſſol cadw d'Eglwys,
A'r win-wydden deg y blanwyst
Dy ddeheu-law di dy hunan,
O'r dechreuad yn dy winllan.
Pſal. 80. 13. Nad ir Baedd o'r coed i thurrio,
Nad ir Bwyſtfil gwyllt ei chroppio:
Nad vn Gelyn er mwyn Ieſu,
Ei hanrheithio, byth na'i ſcathru.
* *Mal.* Zeſ. Eſa. 2, 3, Bydd yn * wal o dan o'i * bobtu,
Ddydd a nos gan ei chwmpaſſu:
Bydd a'th fygad arni 'n waſtod,
A'th frwch rymmus yn ei gwarchod.

Cad

Cadw hi megis bŷw [illegible]
Portha hi fel dy Braidd yn [illegible]
Trwſia hi fel dy anwyl briod,
Nad vn gelyn byth i gorfod [illegible]
Gwella ei gwelydd, cod ei bwlchau,
Gwilia ei phyrth, a chweirla ’i thwrau: Pſ.51.18.
Cadarnha bob barr ſydd yndi,
Nad vn gelyn i difrodi.

Nad i Dwrc, na Phab, na Phagan,
Nac vn Pennaeth marthu ’ſi wiallan: Gen.12.3.
Nad bydd elyn yn gelynion,
A diffetha ei digaſſogion.
Glawia arni yn gawade,
Dy fendithion nos a bore,
Nes ei tanno † olgle ei gwinwydd, † crogbren.
Dros y Byd o ’r mor i gilydd. Mall.
Tafla i lawr, a dryllia ’n gandryll,
Rhwyſc y ddraig, a ’i theyrnas dywyll: Dan.12.
Adeilada ym mhob cornel 9.
Deyrnas Chriſt, a Sathra ’r cythrel.

Chriſt a ’th anal llwyr ddifetha 2 Theſſ.2.
T † Mab *Anwir ſy ’n ymdaryſcha* 3.4.8.
A ’r * hen Buttain *gosh ſy ’n yſted* * Ieſuvvi
Gwaed dy Saint, a ddarn ei ſyched. Reuela.
Gwna i ’r Eengyl wenn ſarchogaeth, Dan.7.
Trwy ’r holl fyd ar bob cenhedlaeth,
I gael gorſod a gorchfygu;
A thro bawb o ’th blant i chredu. Dan.2.

Adeilada o gylch-ymmpas,
Im-mhob Gwlad dy reſtal Deyrnas,
Im-mhlith Gratia ac Iddewon,
Gwna hwy Arglwyna yn Gorſeddfaon.
I Iddewon gwna ddiogarwch
Dangos iddynt dy wirioneddau
Yna ei anghredinſoeth ymmaith
Ydyn hwynt i ’th gorlan eilwaith.

Tri chyr waith all dyn arfu,
Ar y Sabboth heb drofleddu,
† diberig. Gwaith duwioldeb yn † ddiembaid,
Gwaith cariadel, Gwaith Anghenrhaid.
Gwei hred dduwiol yw trafaelu,
* Sef, i Anrhydeddu Duw. I dy Dduw i * Anrhydeddu,
Ac i wrando 'r fengyl hyfryd,
2 Bren. 4. 23. Pyr fae 'mhell o ffordd oddiwrthyd.
Gwaith cariadawl ydyw cadw,
Dyn a Nifel rhag eu marw,
A rhoi ymborth iddynt ddigon,
Ac yngleddu 'r bobol weinion,
Gwaith anghenraid 'rhwyn nis galli,
Gynt na chawedyn ei gyflawni,
Megis cadw Ty rhag lloſci,
Gwraig wrth eſcor, Buwch rhag boddi.
Gwachel ddilyn drwg gyfeillach,
Cyfaill drwg ſydd wybren afiach,
Bog yn llygru, pyg yn nyrdo,
'R dyn dwwiola a'i dilyno.

Gweddi dros yr Eglwys, yn llawn o ddymuniadau graſſol.

Pſal. 80. 14, 15. ARglwydd graſſol cadw d'Eglwys,
A'r win-wydden deg y blanwys
Dy ddeheu-law di dy hunan,
O'r dechreuad yn dy winllan.
Pſal. 80. 13. Nad ir Baedd o'r coed i thurrio,
Nad ir Bwyſtfil gwyllt ei chroppio:
Nad vn Gelyn er mwyn Ieſu,
Ei hanrheithio, byth na'i ſcathru.
* Mat. Zec. 2. 5, 8. Eſa. 27. 2, 3. Bydd yn * wal o dan o'i bobtu,
Ddydd a nos gan ei chwmpaſſu:
Bydd a'th lygad arni 'n waſtod,
A'th fraich rymmus yn ei gwarchod.

Cadw

Cadw hi megis byw dy wgad,
Portha hi fel dy Braidd yn ddifrad,
Trwſia hi fel dy anwyl briod,
Nad vn gelyn byth i gorfod.
Gwella ei gwelydd, cod ei bwlchau, Pſ.51.18.
Gwilia ei phyrth, a chweiria 'i thwrau:
Cadarnha bob barr ſydd ynddi,
Nad vn gelyn i difrodi.
Nad i Dwrc, na Phab, na Phagan, Gen.12,3.
Nac vn Pennaeth waethu 'th winllan:
Ond bydd elyn iw gelynion,
A diffetha ei digaſſogion.
Glawia arni yn gawade,
Dy fendithion nos a bore,
Nes ei tanno † oſgle ei gwinwydd, †canghennau.
Dros y Byd o'r mor i gilydd.
Tafla i lawr, a dryllia 'n gandryll,
Rhwyſc y ddraig, a'i theyrnas dywyll: Datc.12.
*A*deilada ym mhob cornel 9.
Deyrnas Chriſt, a Sathra 'r cythrel.
Chriſt a'th anal llwyr ddifetha 2 Theſſ.2.
Y † Mab *Anwir ſy'n ymddrycha:* 3,4,8.
A'r * hen Buttain *goch ſy'n yfed* † Y Pab.
Gwaed dy Saint, i dorri ei ſyched. * Eglwys Rufain.
Gwna i'r Fengyl wenn farchogaeth, Datc. 17.
Trwy 'r holl fyd at bob cenhedlaeth, 1,6.
I gael gorfod a gorchfygu;
A thro bawb o'th blant i chredu. Dat.6. 2.
Adeilada o gylch-gwmpas,
Ym-mhob Gwlad dy raſſol Deyrnas,
Ym-mhlith Groegiaid ac Iddewon,
Gwna hwy Arglwydd yn Griſtnogion.
Ir Iddewon gwna drugaredd:
Dangos iddynt dy wirionedd: Rhuf. 11.
Tynn ei anghredinfaeth ymmaith, 25, 26.
Derbyn hwynt i'th gorlan eilchwaith. 2 Cor.3.
16.

A bendithia pob rhyw Deyrnas,
Lle addolir Chriſt yn addas:
Cadw'r fengyl ſanctaidd iddynt,
Nes del Chriſt i farnu rhyngthynt.

Am Dyngu.

YR Iddew dig a rwyg ei wiſcoedd,
Pan y cabler Duw y lluoedd:
† *Chyth-yblir.* Llawer Chriſtion gwael ni ſyfla,
Pan y cabler Duw gorucha.

Os tyngei Sibſwn i ben *Pharo*,
Yng-ham, fe gae ei ddi-eneidio:
Os twng y chriſtion gorph ei Brynw[r],
A'i gig a'i waed, nid oes Diafwr.
Gwn na fraubei yr Iddewon,
Chriſt ond vn-waith dan ei ddwy-fron:
Mae'r chriſtnogion a'u câstiwe,
Yn ei frathu fil o weithie.
Lev. 18. Na ryfedda weld gwyr mawrion,
Exod. 1. 2. 3. Yngwerthu'r Tir, a'r Teie gwychion:
☞ Cabla Duw a bair yn fuan,
I'r Tai, a'r Tir droi'r meiſtri allan.
Di gae weld yn nhai Gwyr mawrion
☞ *Bedwar Par o gawde brithion,*
I'w'al dyngu au yngige,
Heb vn llyfyr i weddio.
Rwyfi'n tybied ac vn credu,
Na chair clywed caſſach dyngu,
† *Vffern.* Gan Gythreiliaid yn † Gehinnom,
☞ Nag a glywer gan griſtnogion.
Nid oes Son yn mheie llawer,
Am enw Duw ond pan y cabler,
Nac am werthfawr waed y Jeſu,
☞ *Ond tra fyther yn ei dyngu.*

Melldith

charias, Zech. 5.
[illegible]ras; 2,3,4.

[illegible]n dommen.
powdwr,
[illegible]gin, yn y Parlwr,
Nag it drigo lle bo tyngu,
Yn y Parlwr neu 'n y Penty.
Naw ugein-mil o, lu'r Aſſiriaid, 2 Bren.
Y laddodd Angel Duw yn ddirriaid, 19.22.35
Mewn vn noſ-waith gynt am gablu
Enw'r Arglwydd a'i ddirmygu,
Mae Duw 'n erchi llwyr labyddio, Lev. 24.
Pob rhyw ddynion ag a gablo: 16.
Niddieuog yw'r dyn ſceler,
Ac a gymro ei enw 'n ofer.
Pyt fae Farnwyr yr holl Deyrnas,
Yn thyddhau 'r vdonwr diras;
Duw ei hun a farn yn ſiccer
Bawb a gymro ei enw 'n ofer.

Dyled-ſwydd Gweinidogion.

This Poem is collected out of the Authors rough draught. Some things are omitted becauſe the copy is illegible. It's pitty that the tranſcript cannot be found

DWg ſancteiddrwydd yn dy dalcen, *Exod.* 28.
Fel y gallo pobol ddarllen, 36,38.
Wrth d'ymddygiad a'th ſancteiddrwydd,
Dy fod ti yn was ir Arglwydd.
Par i'th glych ſydd wrth dy ſhiacced,
Ganu 'rffordd y bech yn cerdded;
Fel y gallo pawb yn rhygyl,
Dywed gennit eirian 'r feng[illegible].
Par ir Pomgranadau ſirwythlon, *Exod.* 28.
Oedd wrth ymyl ſhiacced *Aaron,* 33,34,35
Ber-aroglu a'th ddaioni,
Fob rhyw dyrfa ddelech id

Par

A bendithia pob rhyw Deyrnas,
Lle addolir Christ yn addas:
Cadw'r fengyl sanctaidd iddynt,
Nes del Christ i farnu rhyngthynt.

Am Dyngu.

YR Iddew dig a rwyg ei wiscoedd,
Pan y cabler Duw y lluoedd:
† *Chyth-tyblir.* Llawer Christion gwael ni fysla,
Pan y cabler Duw gorucha.
Os tyngei Sibsŵn i ben *Pharo*,
Yng-ham, fe gaę ei ddi-eneidio:
Os twng y christion gorph ei Brynwr,
A'i gig a'i waed, nid oes Dialwr:
Gwn na ffrathei yr Iddewon,
Ghrist ond vn-waith dan ei ddwy-fron:
Mae'r christnogion a'u câstwe,
Yn ei frathu fil o weithie.
Lev. 18. Na rysedda weld gwyr mawrion,
28. Yngwerthu 'r Tir, a'r Teie gwychion?
Hos. 4. 2, 3. ☞ Cablu Duw a bair yn fuan,
Ir Tai, a'r Tir droi 'r meistri allan.
Di gae weld yn nhai Gwyr mawrion
☞ *Bedwar Par o garde brithion;*
I rai dyngu ac ymgigo,
Heb vn llysyr i weddio.
Rwysi 'n tybied ac vn credu,
Na chair clywed cassach dyngu,
† *Vssern.* Gan Gythreiliaid yn † Gehinnom,
☞ Nag a glywer gan gristnogion.
Nid oes Son yn nheie llawer,
Am enw Duw ond pan y cabler,
Nac am werthfawr waed y Iesu,
☞ *Ond tra fyther yn ei dyngu.*

charing, Zech. 5.
dir ar gwbh 2, 3, 4.
en, wele
ei yn llawnne
powdwr,
y gegin, yn y Parlwr,
agit drigo lle bo tyngu,
n y Parlwr neu 'n y Penty.
Mae tigein-mil o, lu'r Asſiriaid, 2 Bren.
Laddadd Angel Duw yn ddirfriaid, 19. 22. 35
Mewn vn noſ-waith gyvr am gablu
Enw'r Arglwydd a'i ddirmygu,
Mae Duw 'n erchi llwyr labyddio, Lev. 24.
Job mhyw ddynion ag a gablo. 16.
Niddieuog yw'r dyn ſy'n clen, 8.
Ac u gymro ei enw 'n ofer.
yt fae Farnwyr yr holl Deyrnas, 8.
I nthyddhau 'r vdcurwr diras;
Duw ei hun a farn yn ſiccr
Pawb a gymro ei enw 'n ofer.

Dyled-ſwydd Gwaviidogiaeth.

This Poem is collected out of the Authors rough draught. Some things are omitted because illegible. It's pitty that the tranſcript cannot be found.

DW ſanctaiddrwydd yn dy deled, Exod. 28.
Fel y gallo pobl ddarllen, 36. 38.
Wrth d'ymddygiad a'th ſanctaiddrwydd,
Dy ſod ti yn was ir Arglwydd.
A'r th glych ſydd wrth dy ſanctaidd,
Enw 'r ffordd y bech yn canfod
I'r gallo pawb yn rhyddfrydig
Dywed gennit eiriau
I'r Pomgranadau
Wrth ymyl
Aroglio a'th
Mewn dyrfa

Par i 'rogle dy ymddygiad
Par i lewyrch dy lan alwad,
Par i ffrwyth dy wesus drae
Mae gwas wyt ir Arglwydd
Gwr . Ddaw wyt with dy alwad,
Gwas i Christ cin pen a'n teidwad:
Nid yw gweddus i was Brenin,
Fynd mor frwnt a Gw[illegible] ffredin.
2 *Cor.* 5. 20. Cennad wyt ir Brenin mwya,
I fynegi ei Air ir dyr[illegible]:
Nad vn Gair heb ei fynegi,
O'r hyn a [illegible]ys itti dracthu.
Bugail wy[illegible]adw'r defaid,
Act. 20. 28. *'Brynodd [illegible]ist a'i waed bendigaid:*
Ezek. 33. 8. *Nad vn d[illegible]ad farw o nawyn,*
Rhag mynd ei gwaed ar dy gobyn.
Deut. 33. 8. Dwg Sanctaidd rwydd gyda'th *Urim,*
Dwg wybodaeth gyda'th *Thwmmim;*
Dwg y ddau hyn ar dy galon,
Hyn yw dlyed ffeiriad ffyddlon.
Luc. 9. 62. *Rhoest dy law ar gorn yr arad,*
Dos o'th flaen, a dilyn d'alwad,
Na thro'n a'ol fel ci ar chwdfa,
2 *Tim.* 4. 7, 8. *Ni chai'r coron heb hir-bara.*
† *Ymladdfa.* *Gwradwydd oedd i Ephraim* fydyr,
Droi 'n ei ol yn nydd y † frwydyr:
O troi 'n ol oddiwrth dy alwad,
Gwaeth y'th ddiweddd na'th ddechreuad.
Gado'r llong fel Iaco a Pheder,
Dilyn Christ i'r affrich amser:
Rhaid i weision y Messia
Ado'r Byd fel Le[illegible]
Bwrw'r Byd a'[illegible]
'Rwyt ti 'n rhedeg [illegible]
† *Llwyth.* † Ffordel gro[illegible]o br[illegible]a'[illegible]hindra
Cawr, neu F arch [illegible]

Towla ffwrdd [illegible] pwy[illegible] †
A'r pechodau sy'n dy[illegible];
Rheded pawb y [illegible]
Trwy ammynedd am y [illegible]
Porth[illegible] Christ yn [illegible]
*Yn'wllysgar heb dy * [illegible]*
Pan ddangosso Christ [illegible]
Di gae goron [illegible]

Gwae pob Bugail [illegible]
Na phregetha Christ [illegible]
Gwaed eneidiau mil [illegible]
A law hwnnw [illegible]
Mewn tair fford[d] [illegible]
Defaid Christ, [illegible]
1. Ag Athrawiaeth [illegible]
2. Gweddi frwd, 3. [illegible]

Gwell y w[illegible] [illegible]
Gwaeth yw'r drwg [illegible]
Y Da a'n dwg [illegible]
Y Drwg a'n gollwng [illegible] colli.
Trin dy Willau, [illegible]
Hoya dy faes, fe [illegible]
Trin dy Braidd, fe [illegible]
Dysc dy Blwyf, fe [illegible]

Dyscwch eich [illegible]
wlad *Canaan* [illegible]
[illegible] nes ffeiriad [illegible]
Oni wnaiff yn ol [illegible]
Byddwch dirio[n] [illegible]
[illegible]wch lef yn ol y [illegible]
[illegible]wynder a wna [illegible]
[illegible] a wna'r [illegible]

Rhowch y [illegible]
[illegible]owch y ffon [illegible]
[illegible]wch fwyn [illegible]
[illegible]wch bawb o'r [illegible]

† Sefceryddon a bygwthion, acy ſcymmundod.

Bydded † arfau yn eich dwylo,
Fel plant Iſrael wrth adeilo,
Llwy i * ſildo, cledd i ymddiffin,
Ac i ymladd dros y weſtin.

Porthwch bawb eich Fe'nneidiau Manau,

Neh. 4. 17 * adeiladu.

Nedwch arnynt eiſie paſtu;
O'r bydd marw yn rhag llawer,

1 Pet. 5. 2.

Bydd Gwaed hwnnw ar eich cydwyno.

Ez. 33. 8.

Cyrchwch adre, trowch i'r gotlan,

Ez. 34. 4. ‖ gyrrwydo

Y ddiſperod aeth i * ſtraglan,
Nedwch yn i gyſyrgoll,

Heb. 13. 17

Fe ſynn Duw am bob pen gylch.

Mat. 5. 14 16.

Canwyll ych yn nos golwini,
Yn eglwys Ddnw ir boll gympeini:
O! diſcleiriwch fel canwyllau,
Fel y rhodiem yn eich gwlad.

Y lamp a dreulia'r llumo'r Thyſſur,
Yn goleuo'r gwir addolwyr;
Treuliwch chwithau 'ch oes mor ffyddlon,
Yn goleuo eich plwyfolion.

Mat. 5. 13. †tymmheru.

Halen ych ir † ſaſnoy neidie,
*Rhag drwg * ſawry mewn pechode;*

* Aroglu.

‖ *Seſnwch gatan pawb ſy'n pechu,*

‖ Tymmherwch.

Rhag i Griſt a'i droed eich ſathru.

Golwg doſt yw gweled defaid,
Yn eu llarpio 'nſafnau bleiddiaid;
Toſtach gweld eneidiau'n gleiddian,

Hoſ. 4. 6.

Eiſie Dyſc yng-hrampo Satan.

* id.

*Toſt yw gweled Mam * lwſyr,*
Yn pydru eiſieu help meddiwyr:

☞

Toſtach gweled mil o dduwiau,
Yn meirw eiſieu help Athrawon.
Toſt yw gweled Plentyn bychan,
Eiſieu help, ar Res yn buwyllan:
Toſtach gweld enaidiau bychain,
Heb un tan eiſie help offeiriad.

Toſt gwaddawl yn mynd i baddu,
Eiſieu rhyw vn i cynghori o
Toſtach gweledigaſl yn waeth,
Nid i vſſern eiſie athrawiaeth,
Y Ceiliog gwyn'n ſſyrtei danedd,
I ddeffro'i hun cyn deffro'i wragedd:
Felly dlye'r holl offeiriaid,
Ddeffro'i hun cyn deffro'i defaid.
Fel y dyge wialen *Aaron*,
Ddail, a blodau, a chnau ffrwythlon,
Pan oedd graill o bob graddau,
Heb ddwyn ffrwyth, na dail, na blodau: Num. 17.
Felly dlye'r Gweinidogion, 8.
Mewn rhinweddau fod yn ffrwythlon:
Pan bo graill o bob galwad,
Yn ddi-rinwedd eu hymddygiad.
Beth wnair a'r dail i arwain deilliaid? Mat. 15.
Beth wnair a'r mud i gyfarth bleiddiaid? 14.
Beth wnair a'r hesp heb laeth mewn bronne,
I fagu plant, i borthi eneidie?
Ni wnair dim a chi cyſgadur,
Ni wnair dim a gweiſion ſegur,
Ni wnair dim a halen diſtas;
Ni wnair dim a ffeiriad llanas. Eſa. 56.
Fe wnair ſaltwyn o hen ſarch ty wyll, 10.
Fe wnair tan o hen dy-candryll, Mat. 5. 13.
Fe wnair peth a chrochon twllog?
Ni wnair dim a ffeiriad ddiog,
Pwy ddyd ddail i arwain deilliaid?
Pwy ddyd mud i gyfarth bleiddiaid?
Pwy ddyd ynfyd i roi cyngor?
Pwy ddyd ddwl i rannu cyſſor?
Dodi'r dall ar bendiſgwyliau, 4 Siſ, ſiarn yr
Dodi'r dwl i ddyſcu tyrfa, 15 ym
Dodi'r diddyſc wrth y ffynnow,
Yw dodiad dyn, nid dodiad Duw.

† *Sef ceryddon a bygwthien, ac y ſcymmundod.*

Bydded † arfau yn eich dwylo,
Fel plant Iſrael wrth adeilo;
Liwy i * ſildo, cledd i'r ymddiffin,
Ac i ymladd dros y werin.
Porthwch bawb eich Praidd a Manna,
Neh. 4. 17 * *adeiladu.* *Nedwch arnynt eiſie porfa;*
O'r bydd marw vn rhag newyn,
1 Pet. 5. 2. *Bydd Gwaed hwnnw ar eich cobyn.*
Ez. 33. 8. Cyrchwch adre, trowch i'r gorlan,
Ez. 34. 4. Y ddiſperod aeth i * ſtraglan.
‖ *gyrwydro* Nedwch vn i gyfyrgolli,
Heb. 13. 17 Fe fynn Duw am bob pen gyfri.
Mat. 5. 14 16. *Canwyll ych i roi goleuni,*
Yn eglwys Dduw ir holl gwmpeini:
O! diſcleiriwch fel canhwylle,
Fel y rhodiom yn eich gole.
Y lamp a dreulia'i hun o'r Thyſſur,
Yn goleuo 'r gwir addolwyr:
Treuliwch chwithau 'ch oes mor ffyddlon,
Yn goleuo eich plwyfolion.
Mat. 5. 13. † *tymmherir.* *Halen ych i † ſeſno eneidie,*
*Rhag drwg * ſawry mewn pechode:*
* *Aroglu.* ‖ *Seſnwch galon pawb ſy'n pechu,*
‖ *Tymmherwch.* *Rhag i Griſt a'i droed eich ſathru.*
Golwg doſt yw gweled defaid,
Yn eu llarpio 'n ſafnau bleiddiaid;
Toſtach gweld eneidiau 'n griddfan,
Hoſ. 4. 6. Eiſie Dyſc yng-hrampe Satan.
* *yd.* *Toſt yw gweled Maes o * lafyr,*
Yn pydru eiſieu help medelwyr:
☞ Toſtach gweled mil o ddynion,
Yn meirw eiſieu help Athrawon.
Toſt yw gweled Plentyn bychan,
Eiſieu help, ar Res yn brwylian:
Toſtach gweld eneidiau bagad,
Dihar. 29 18. *Mewn tan eiſie help offeiriad.*

Toſt

Toſt gweldwil yn nhŷnd i boddi,
Rhifieu rhyw chwi cynghori :
Toſtach gweled mil yn ofnaccaf,
Nid i vſtern eiſie athrawiaeth,
Y Ceiliog gwynn y * ſyn ei danedd, * gan.
I ddeffro'i hun cyn deffro'i wraged :
Felly dlye 'r holl offeiriaid,
Ddeffro'i hun cyn deffro'i deſaid.
Fel y dyge wialen *Aaron*,
Ddail, a blodau, a chnau ffrwythlon,
Pan oedd eraill o bob graddau,
Heb ddwyn ffrwyth na dail, na blodau : Num. 17.
Felly dlye 'r Cwmunidogion, 8.
Mewn rhinweddau fod yn ffrwythlon :
Pan bo eraill o bob galwad,
Yn ddi-rinwedd en hymddygiad.
Beth wnair a'r dall i arwain deilliaid ? Mat. 15.
Beth wnair a'r mud i gyfarth bleiddiaid ? 14.
Beth wnair a'r heſp heb laeth mewn bronne,
I fagu plant, i borthi eneidie ?
Ni wnair dim a chi cyſgadur,
Ni wnair dim a gweiſion ſegur,
Ni wnair dim a halen diflas ;
Ni wnair dim a ffeiriad llanas. Eſa. 56.
Fe wnair ſtalwyn o hen farch tywyll, 10.
Fe wnair tan o hen dy candryll. Mat. 5. 13
Fe wnair peth a chrochon twllog ?
Ni wnair dim a ffeiriad diog,
Pwy ddyd ddall i arwain deilliaid ?
Pwy ddyd mud i gyfarth bleiddiaid ?
Pwy ddyd yn fyd i roi cyngor ?
Pwy ddoyd ddwl i rannu tryſſor ?
Dodi'r dall ar bendiſgwyl, * Sef, fenn yr
Dodi'r dwl i dalyſcu tyrfa, eglwys;
Dodi'r diddyſc wrth y † llyw, † iwrn
Yw do liad dyn, nid dadlad [illegible]

Os *Doctor* wyt, o dyſcni 'r deillion,
Ezec.34. Os bugail da ymgledda 'r gweinion,
2. Os * ſteward doeth cyfranna 'n gywir,
1 Cor. 4. Os gwas i Griſt, gwna arch dy feiſtir.
1. *Os ci cywir, cyfarth lladron,*
* *Gorucb-wyliwr.* *Os pyſcodwr, dala ddynion,*
Luc. 12. *Os gwiliedydd, gwilia 'r gelyn,*
42. *A rho 'mbryd y rhybydd iddyn.*
Eſa. 56. Gwinllannwr wyt, o gweithia 'n ffyddlon,
10.
Mat. 4. Nad i'th winwydd fynd yn wylltion:
19. Trin eu gwraidd, a'u brig, a'u bonie,
Ezec.33. Nad eu torri eiſieu ffrwythe.
7. *Lle ni hauir had, ni fedir,*
Luc. 13. *Lle ni chanir corn ni chyffrir,*
8, 9. *Lle ni phorthir praidd ni* † *phrwſia,*
* *chynydda.* *Lle ni ddyſcir plwyf ni* * *lwydda.*
* Sef *yn yſprydol.* *Peder, Peder,* od oes cariad,
Joan 21. Gennyd at dy Ghriſt a'th Geidwad,
15, 16, *Portha, Portha, Portha 'i ddefaid,*
17. *Mag ei wyn, a tharfa 'r bleiddiaid.*
Nad ei ddefaid fynd ar ddidro,
Nad ir Blaidd, na 'r llew eu ſcliffio,
Ezek. 34 *Nad ir cwal a'r pwd eu mallu,*
4. *Eiſieu trin, a'u troi, au maethu.*
Oh! diſcleiriwch yn eich gradde,
Datc. 1. Megis ſer mewn noſwaith ole:
20. Ac na fyddwch fel y lleuad,
Sydd a brychau yn ei llygad.
Gwnewch eich clywed yn yr Eglwys,
Fel Angelion ym Mharadwys:
Gwnewch eich gweled yn y dyrfa,
Fel y ſer pan bont ddiſcleiria.
Byddwch farw yn y pulpit,
Yn pregethu 'r fengyl hyfryd,
Hyd 'n 'r eglwys ar eich daulin,
Yn gweddio dros y werin.

Bydded

[illegible] pob offeiriad glan,
[illegible] nwi, a'r pileri [illegible], Nehem.
[illegible] twyddo 'r ffordd ir bobol, 9. 10.
[illegible] o'r Aipht i *Ganaan* netol.

[illegible] * gonſciens y gall ſſeiriad, * Cydwybod.
[illegible] o'r cnyf keb bo thi 'r adefad,
[illegible] a'r offrwm mor ddiwybod, Heeb. 34
[illegible] keb weiddi [illegible] yn pechod. 2. 3.
[illegible] oa lef ac abwyn * irad,
[illegible] ydd dydd y farngan fagad, * Cyffeſſiwns.
[illegible] ir ſſeiriad eu newynu,
[illegible] handwyo eiſte ein dyſau.

Am Ragluniaeth Duw.

DUw ni attal vn daioni
Oddiwrth neb a fo 'n ei ofni:
Ery gras ac vrddas iddynt, Pſal. 84.
Fyddi ffael na diffyg arnynt, 11.
Gorwyd'ofal ar yr Arglwydd,
Ofn 'th bortha mewn helaethrwydd:
Rhad Duw ir cyfiawn gwympo,
Na dwyn diffyg byth tra gantho.
Nac Duw 'ndwedyd wrthyd (creaſſa)
Medi 'th Safan minneu llanwa Pſal. 81.
Cymmer boen mewn galwad vnion. 10.
Mi fe'th dicha 'th holl orchwylion. Eph. 1. 22.
Er bod eiſieu ar y llewod,
A rhai newyſa o'r bwyſtfilod, Pſa. 34
Ni bydd eiſieu dim daioni, 10.
Ar a dryſto i Ddaw 'r Toſturi.
Mae Duw 'n porthi 'r bobol aſian,
Mae 'n rhoi maeth ir *Twrc* a'r *Pagan*:
Mae 'n rhoi ymborth iw elynion, Mat. 5.
Oni bortha Duw ei weiſion? 45.

Os *Doctor* wyt, o dyfeni'r deillion,
Ezec. 34. Os bugail da ymgledda'r gweinion,
2. Os * steward doeth cyfranna'n gywir,
1 Cor. 4. Os gwas i Grist, gwna archddy feistin.
1. *Os ci cywir, cyfarth lladron,*
* Gorucbwyliwr. *Os pyscodwr, dala ddysgu,*
Luc. 12. *Os gwiliedydd, gwilia'r galyn,*
42. *A rho'mborydd rhybydd iddyn.*
Esa. 56. Gwiallannwr wyt, o gweithia'n fyddlon,
10. Nad i'th wiriwydd fynd yn wyllion.
Mat. 4. Trin eu gwraidd, a'u brig, a'u bonie,
19. Nad eu torri eisieu ffrwythe.
Ezec. 33. *Lle ni hauir had, ni fedir,*
7. *Lle ni chanir corn ni chyffrir,*
Luc. 13. *Lle ni phorthir praidd ni phurfia,*
8, 9. *Lle ni ddyscir plwyf ni* * *lwydda.*
* chynydda. *Peder, Peder,* od oes cariad,
Joan 21. Gennyd at dy Grist a'th Geidwad,
15, 16, *Portha, Portha, Portha'i ddefaid,*
17. *Mag ei wyn, a tharfa'r lleiddiaid.*
Nad ei ddefaid fynd ar ddiadre,
Nad ir Blaidd, ne'r llew eu ffoffio,
Ezek. 34. *Nad ir cwal a'r pwd eu mallu,*
4. *Eisieu trin, a'u trot, am praethu.*
Oh! diflein iw ch yn eich gradde,
Dan. 1. Megis ser mewn nofwaith olc:
20. Ac na fyddwch fel y ffeuad,
Sydd a brychau yn ei llygad.
Gwnewch eich ufobolywed yn yr Eglwys,
Angheuawn Mher addwyn:
Gwnewch eich gwelud yn y dyrfa,
Fely fer yn hent ddyfeisrin.
Ymddwithwch tarw yn y pulpit,
Yn y cyfryd,
Yn eich dauliau,
Yn y wers.

I led pob offeiriad glan,
Sel er niwl, a'r piler tan, Nehem.
Y rwyddo 'r ffordd i bobol, 9. 19.
Fy o'r Aipht i *Ganaan* nefol.
  pha * *gonſcience y gall ffeiriad,* * *Cydwybod.*
6 o'r cnyf heb borthi 'r ddafad, *Ezec. 34.*
Bwytta 'r offrwm mor ddiwybod, *2, 3.*
Ac heb weiddi 'n erbyn pechod.
  O! balef ac achwyn * *irad,* * *Cwyn-*
Y ffydd dydd y farngan fagad, *fannus.*
Yn ir ffeiriaid eu newynu,
A handwyo eiſie eu dyſcu.

Am Ragluniaeth Duw.

DUw ni attal vn daioni
Oddiwrth neb a fo 'n ei ofni:
Fery gras ac vrddas iddynt, Pſal. 84.
Ni bydd ffael na diffyg arnynt, 11.
Bwrw d'ofal ar yr Arglwydd,
Ac fe 'th bortha mewn helaethrwydd:
Ni rid Duw ir cyfiawn gwympo,
Na lwyn diffyg byth fra gantho.
  Mae Duw 'n dwedyd wrthyd (crafſa)
I ledu 'th Saſan minneu ſanwa: Pſal. 81.
Cymmer boen mewn galwad vnion, 10.
Mi fendithia 'th holl orchwylion, Eph. 4.
  Er bod eifieu ar y llewod, 28.
A'r rhai cryfa o'r bwyſtfilod; Pſa. 34.
Ni bydd eifieu dim daioni, 10.
Ar a dryſto i Dduw 'r Toſturi.
  Mae Duw 'n porthi 'r bobol afian,
Mae 'n rhoi maeth ir *Twrc* a'r *Pagan*?
Mae 'n rhoi ymborth iw elynion, Mat. 5.
Oni fortha Duw ei weiſion? 45.

Gwachel chwennych [illegible] diofol,
Ymfodlona ar maint ſyd i genmyd;
Byth ni ſiaela, byth ni dd[illegible]
Duw o'r dyn a fo'n ei wnaethu,
Ym mhob diſſyg caiſ gan Dduw,
Rhoddwr pob daioni yw;
Hab. 1. 16. *Gwachel dryſto i'th rwyd dy hun,*
Rhag colli 'r pyſcod ſy'n dy glun,
Llawer dyn ſy'n dlawd yn byw,
Eieſie ceiſio cymmorth Duw,
A llawer dyn ſy'n myned i fegian,
Am dryſto i rym a'i rwyd ei hunan.
Lle mae Duw mor hael ir werin,
Pam y marw cant rhag newyn?
Am roi coel ar ryw [illegible]
Heb geiſio cymmorth Duw na'i oreu.
Ni chwſc, ni hun d'n [illegible]
Sy'n gofalu am ei bobol?
Tra fo'm bawb yn cyſcu 'n [illegible]
Pſ. 121. 4. Mae 'n gofalu am ei dylwyth.
A ddichon gwr ate anghofio ei phlentyn,
Eſa. 49. 15. *A ſugno ei bronne yn ei rwymyn?*
Pas anghofie hon ei mebion,
Byth ni anghofia Duw o'i weision.
Cyn bo eiſieu arian arnad,
Os gwaſnaethu Dduw yn ddiwad,
Mat. 17. 27. Fe bair Duw ir pyſcod gario
Arian itti i'th ddi-rwydo.
Er na bo dy ſtor ond ewyn,
1 Ben. [illegible] *Fel blawd y weddw o Sarepta,*
17. 16. *Os gwaſnaethu Dduw yn ffyddlon,*
Fe wna Duw fod bynny'n ddigon.
Gwachel fol dy bwys na th nyder,
* Mſdr. Ar dy * ſcil dy ſaim a'th gryder,
Ond ar Dduw dy helpwr ffyddlon,
Or ceiſi fod yn ddyn er [illegible]

Mae Duw 'n porthi 'r Adar gwyllt
Mae 'n dillatu 'r lili gwyrddlon,
Mae 'n rhoi maeth i bob peth bywiol,
Oni phortha ei blant a'i bobol?
Ni haua 'r fran, ni fedr ſedi,
Nid oes na chell, na ſiwbwr eddi:
Etto er hyn mae Duw gofalu,
Yn porthi 'r Brain bob haf, bob gaeaf.
Ni chrib, ni nydd, na'r Rhos, na'r lili,
Ni feder un na gwau, na ſtoſi:
Etto 'r Arglwydd a'u dillada,
Mewn haeddach wiſc na'r Brenin gwytha.
Llygaid pob creadur bywiol,
Sydd yn diſgwyl ar Dduw nefol,
Am roi maeth ac ymborth iddynt,
Ynte 'n hael yn rhannu rhyogth ynt.
Mae 'n agoryd ei law raſſol,
Ac yn porthi pob peth bywiol,
O'i ras, a'i rodd, mewn pryd, a meſſur,
Heb aduel gwall ar un creadur,
Mae 'n rhoi bwyd i ignawon llewod,
Mae 'n rhoi maeth i'r gwyllt fwyſt ſtod,
Mae e'n porthi Plant y Gigfran:
Oni phortha ei blant ei hunan?
Ni chwymp un o wallt dyddan,
Ni ſyrth aderyn to ar bren;
Ni ddigwydd dim, heb bryd rag welynt
Duw 'n Creawdwr mawr, a'n Ceidwad.
Duw rows itti gorph, a bywyd,
Anadl, einioes, cryſder, iechyd,
Deall, Rheſwm, coſi, a chyſtri,
Oni ddyry fara itti?
Fe werthir dau o adar tô,
Am ffyrllyng ſychunlawer tro:
Er gwaeled ynt, mae Duw in nhrô
Di dalu fwy na dêg a'r rheini.

Mat. 6. 26,30.

Pſ. 145. 15.

Pſ. 14

Ma 29.

Duw 'n gofalu 'n gaeth,
[illegible]adur ac a wnaeth;
Mae 'n gofalu am ddyn a'i enaid,
Fwy nag am yr holl greaduriaid.
1 Pet. 5. 9. Kho dy ofal ar dy Dduw,
Mae 'n gofalu drosot ti yw:
Os gwasnaethu *Grist* yn gywir,
Mae dy gyflog gantho 'n ddiffic.

Am y Purdan.

Y *Mae 'r Papistiaid yn dala, fod heb law nef ac uffern* Drydydd le, *lle mae eneidiau rhai pobl, trwy ddioddef cospedigaeth tan, yn rhoddi iawn i Dduw am ryw bechodau nas maddeuwyd iddynt yn y Byd hwn; ac yn cael trwy hynny lanhad oddiwrthynt; Ac a dichon ffryns y manw trwy weddiau, ac Offerennau, ac Arian a roddir ir Pab, gael gollyngdod ir cyfryw eneidiau allan o'r* Purdan. *Yn erbyn yr athrawiaeth gelwyddog, gythrenlig hon, y mae 'r Awdwr felhyn yn dywedyd.*

NId oes dim all golchi enaid
Dyn, ond gwaed yr Oen bendigaid,
4. Rhwn sy 'n golchi ffwrdd bob pechod,
Ac yn puro 'r holl gydwybod.
Nid oes ffordd ond dwy ir hollfyd,
Ffordd i ddestryw, ffordd i fywyd:
1. 14. *Ni ddangosodd Christ yn un-man,*
Mat. 7. *Drydydd ffordd yn nhyndar purdan.*
13, 14. Nid oes hefyd ddim ond daule,
I blant dynion gwedi nghe,
Nef ac uffern, hebl le trydydd,
Nid yw purdan ddim ond celwydd.
5. Nid oes ond dau, & fort o ddynion,
[illegible] nwir, [illegible] yw 'r ffyddlon:
[illegible] ddiethir,
A [illegible]ion oll a gedwir.

Tan a ddichon boeni dynion,
Tan all loſci daiarolion:
Ni all Tan, na'r holl greduriaid,
Ond gwaed Jeſu buro 'r enaid.
Tan all buro 'r Aur o'i ſorod,
Tan all loſci 'r us, a'r callod:
Ni all Tan, na dimer hynny,
Buro 'r enaid ond gwaed Jeſu.
Y dyn nad elo i Baradwys,
Lle mae Jeſu Griſt a'n prynwys;
Nid oes lyn nad el dan drottan,
Lbwll yffern lle mae Satan.
Y dyn nad elo megis Lazar,
I glyd ſonwes Abram hygar,
Nid oes lyn nad el i'r ffwrnes,
Ble mae 'r diawl yn poeni Diſes.
Nid yw Purdan yn y Neſoedd,
Yn y ddaiar, yn y moroedd,
Nac yn uffern: ble gan hynny
Y mae Purdan yn gartrefy?
Rhai a ddwedant fod y purdan,
Yn y mor ſy'n fawr ei dwrddan:
Rhai 'n y ddaiar; Rhai yn † Ætna,
Ni wn p'un o'r rhain a greda.
Rhai a ddwedant mae Angelion,
Rhai mae hên gythreuliaid duon,
Sy'n ‖ tormento 'r ſawl ſy'm mhurdan;
Rhai ni wyddant beth y ddwedan.
Rhai ſy'n tybied mae tan ffyrnig,
Rhai mae Tan a Dwr berwedig,
Sy'n poenydio 'r ſawl ſy'n Purdan;
† Does mawr cydfod ar ei * llafan.
Rhai ſy'n tybied mae pechode
Crynnion, bychain, hawdd eu madde,
Ys yn goſpi yn y purdan,
Rhai mae beie marwol anian.

Act. 4. 12.
Mat. 1. 21.

† Mynydd mawr o ba un y mae Tân yn dra mynych yn dyfod allan.
* Poeni.

† Nid oes.
* ár ei ſwm o gel-

Rh-

‖ *Poenir.* Rhai ‖ dermentir yn y Purdan
Hyd d[illegible]d barn, os gwir y ddwedan,
Rhai dros filoedd o flynydde,
Rhai nes offrwm dros eu 'neidie.
Fe all ffeiriad *ond cael offrwm,*
Fe all Escob *os rhy barodwn,*
Fe all Pab *os gwir y dywedan,*
Dynny fynno maes o'r purdan,
† *Clown cyfoethog.* Fe gaiff † Carl am 'ddryll o Arian,
* *Am arian y roddo ei ffrynd.* Ei rydhau o boene purdan:
Ond y tlawd fe b geiniog gantho
Fe gaiff yndi hir boenydio.
Od yw purdan yn ein pura,
Oddiwrth bechod gwaed 'n nyrddo;
I ba bwrpas yr offrymmodd
Christ ei werthfawr waed, a'n prynodd?
Os y purdan fy'n ein golchi,
O'n pechodau oll, a'n brynti;
Pam y dywaid y Scrythyrau,
Mae gwaed Christ fy'n golchi 'n benn,
Ofer oeddi fab Duw cyfion,
Golli gwerthfawr waed ei galon,
I'n glanhau oddiwrth ein brynti;
Os y purdan fy'n ein golchi?
O cai waed fy Nghrist i'm golchi,
O'm holl bechod, a'm holl frynti,
Cloed y *Pab* fi 'nghenol purdan,
Ni byddarnai hyth o'i ofan.
Dannedd gwaedlyd y pabyddion,
Sydd yn gollwng gwaed cristnogion,
Sydd yn dangos had gwir ddefaid,
Crist yw 'r rhain, ond rheipus fleiddiaid.

Am Barhad neu Ffydd yr Etholedigion.

Ll-alluog ydyw Duw i wneuthur

Da, a dim amgen

Dyn i ben ei hun

chyll ef yn o'r rhai ddewisiodd.

Sid yw bossib gollir

Er rhai ddewisiodd Duw

All y Byd, ne'

Duw yn o ddewis

Diw sydd ffyddlon, ni

Fe gyflawnir

segeidw yn lan y corph o'r ysbryd,

Nes del Christ, yw dwyn

Fe scrifennodd Duw yn eglyd

Enwau ei Sainct, yn Rhol y bywyd

Nis au holl gyfrwysdra Satan,

Grafu yn o'u henwau allan

Y rhai ddetholodd Duw cyn bydd

Rheini eilw Duw yn ei hyd

Rheini oll a wir sancteiddia

Ac yn y nef se'i gogoneddu

Duw medd Paul a brudd allodd

Sicer sail ir rhai ddewisiodd

Fe wyr pwy yw'r rhai ddetholwyd

Ni chyll ef un o'r rhai ddewisiwyd.

O braidd bychan paid ac ofni,

Yr hael Ddyn a roddes i ni

Er mwyn Christ, ei eyn

Ni all neb dim

Duw addawodd ddodi ei

Yng-halon pawb o'i

Ac na chant hwy

Na throi byth yn

1 Cor. 1. 22.

Ioh. 10. 28. *Bwrpass dd.*

1 Ioh. 2. 19.

1 Pet. 1. 5.

Ioh. 10. 29.

2 Tim. 2. 19.

Luc. 12. 32.

Mar. 9. 24.

Ier. 32. 40.

Gwbl.

‖ *Pouir.* Rhai [illegible]rmentir yn y Purdan
Hyd o[illegible]d barn, os gwir y ddwedan,
Rhai dros filoedd o flynydde,
Rhai nes offrwm dros eu heneidie,
Fe all ffeiriad *ordd oael offrwm,*
Fe all Escob *ei rhy bardwn,*
Fe all Pab *os gwir y ddwedan,*
Dynny fynno mas o'r purdan.
† *Clwon a foethog.* Fe gaiff † Carlam 'ddryll o Aflan,
* *Am ovian y roddo ei ffryns.* Fi ryddhau o boene purdan:
Ond y dawd fo'b geiniog gantho
Fe gaiff yndi'n hir boenydio.
Od yw purdan ya ein puro,
Oddiwrth bechod gwedi'n nyrddo;
I ba bwrpas yr offrymmodd
Christ ei werth fawr waed, a'n prynodd?
Os y purdan fy'n ein golchi,
O'n pechodau oll, a'n brynti,
Pam y dywaid y Scrythyrau,
Mae gwaed Christ fy'n golchi'n beau?
Ofer oeddo fab Duw yffon,
Colli gwerthfawr waed ei galon,
I'n glanhau oddiwrth ein brynti,
Os y purdan fy'n ein golchi?
O ein waed fy Nghrist i'm golchi,
O'n holl bechod, a'm holl fryntie:
Cloed y *Pab* a'i 'nghenoi purdan,
Ni byd arnai byth o'i ofan.
Dannedd gwaedlyd y pabyddion,
Sydd yn gollwng gwaed cristnogion,
Sydd yn dangos nad gwir ddefaid,
Crist yw'r rhain, ond rheitus fleiddiaid.

Am Barhad newn ſiad o ras.

Ni-alluog ydyw *Duw*,
Ni, a di-anwadal yw:
Ei g air ben yr hyn * arfaethodd,
Nichyll ef vn o'r rhai ddewiſſodd.
Sid yw boſſib golli un,
Or rhai ddewiſſodd Duw ei hun;
Nid all y Byd, na'r cnawd, na'r cythrel,
Dynnu vn o ddwylo 'r bugel.
Duw ſydd ffyddlon 'rhwn a'n golchodd,
Fe gyflawna 'rhyn arfaethodd:
Fegeidw yn lan y corph a'r yſpryd,
Nes del Chriſt i'w dwyn ir Bywyd.
Fe ſcrifennodd i Duw cyn cynfyd
Enwau ei Sainct, yn Rhol y bywyd:
Nid all holl gyfrwyſdra Satan,
Grafu vn o'u henwau alban.
Yr rhai ddetholodd Duw cyn byd,
Rheini eilw Duw'n ei bryd:
Rheini oll a wir ſanctteiddia,
Ac yn y nef ſe'i gogonedda.
Duw medd Paul *a brudd oſſododd*
Sicer ſail ir rhai ddewiſſodd:
Fe wyr pwy yw 'r rhai ddetholwys,
Ni chyll ef vn o'r rhai ddewiſſwys.
O braidd bychan paid ac ofni,
Yr hael Dduw rows deyrnas itti,
Er mwyn Chriſt, er cyn dechreuad,
Ni all neb ei dwyn oddiarnad.
Duw addawodd ddodi ei ofan
Yng-halon pawb o'i ddewis Gorlan;
Ac na chant hwy lwyr yderdo,
Na throi byth yn † gwirs oddiwrthe.

* *Bwrpaſſ odd.*

Jo. 10. 28.
1 Theſ. 5. 24.

Datc. 20. 12.

Rhuſ. 8. 30.

2 Tim. 2. 19.

Luc. 12. 32.

Mat. 25. 34.

Ier. 32. 40.

† *Gwbl.*

2 Cor. 1. Mae 'n ſa[illegible] ſeu
2 [illegible]. Rhai dderholodd [illegible]g Hrſt ſeiu.
[illegible]yrydd. A rhoi 'r yſpryd g[illegible] yn *arneſt
I bob vn i cadw 'n on[illegible]

Jo. [illegible]8 *Mae Mab Duw yn [illegible]oi dan warant*
Draguyddol fywyd i'r rhai a greddant:
Bythni cholliir un o honynt.
1 Jo. 5. *Y mae Chriſt a'i yſpryd ganddynt.*
12 Mae Duw 'n cadw trwy [illegible]av e allu
1 Pet. 1. Ei blant ei hun rhag ffeidd be[illegible]'un:
4, 5. *A* thrwy ffydd yn rhoi yn hela rth
Nef i'r rhain, a iechydwriaeth.
Judas 24. *Duw a geidw ei blant rhag cwy[illegible]*
Phil. 1.6. *Duw a'n cynnal rhag tra[illegible]gwyad*
Duw a'n ceidw yn ddiſgein,
Hyd ddydd barn yn dragofalus,
Nid cadwedig ydyw *Facco,*
Mal. 3. 6. *Am na newid byth o hano:*
Ond cadwedig er hyn yw,
Am na newid byth o Ddduw.
[illegible]ioh, Nid yw ſicrwydd [illegible]iechyd dyn,
[illegible]ydion Yn ſefyll ar ei law ei hun:
Heb. 3. 6. Ond ar [illegible]ommais Duw, a'i ramnod,
12.
Jud. 24. Yn ei fab am ſaddo pechod.
Mat. 20. *Er i Beder n[illegible]ac'feiſtyr,*
Pſal. 51. *Er i Dauſydd gwympo 'n ſudyr,*
Yſpryd Duw a wnaeth i'r ddauddyn
Difarhau, a gaella gwedyn.
Er bod meibion Duw yn cwympo,
Ac yn pechu wrth ei temptio:
Pſ. 3. 24. Ni chwympan o'r rhain mor dd[illegible]ſaith,
Ac na allont godi eilchwaith.
r i ddau Peder wadu
Chriſt, rhag ofan ei garcharu,
cadd ei galon ettó 'n ſicrwydd
gwir lynu wrth ei feiſtr.

Er ir ſaint dramgwyddo weithie,
Ac anghofio Duw ar brydie:
Ni all vn er hyn dramgwyddo,
Fel na allant ail * recyſtro.
O pecha vn o'r detholedig,
Mae yſpryd Duw'n ei gyffro 'n † *darrig,*
I'difarhau trwy dduwiol driſtwch:
Nes gwella 'r bai ni chaiff lonyddwch.
Os dewiſodd Duw di un-waith,
Byth ni wrthyd Duw di 'r eilchwaith;
Os ni newid Duw o'i gariad:
A garo dro, fei car yn waſtad.

* *Codi drachefn.*
† *Datr.* 2 Sam. 24. 10.
Jac. 1.17. Jo. 13.1.

Fe ddylei Gwraig fagu ei phlentyn (ſef, oni fydd hi gwann a chlafycca) a i llaeth ei hunan.

MAg dy blant a llaeth dy fronne,
Na fydd waeth na'r ddraig ir dreige:
Pob anifel, a phob bwyſtfil
Berchen llaeth a fag ei eppil.
Fe wnaeth Duw dy fronne i fagu,
Fel y gwnaeth e'r groth i blannu:
Nid gwell y fron na rotho ſugyn,
Na chroth yr heſp na ddygodd blentyn. Hoſ. 9. 14.
Rhows Duw laeth i'th fron trwy fendith,
Na chadw hwn i droi yn felldith:
Sara yn ddeg a phedwar vgen, Gen. 21. 7.
Fagodd Iſaac yn dra llawen:
O paratows Duw laeth i'th fronne,
I fagu 'th blant a llaeth eu mamme,
Toſt it ddwyn oddiar dy blentyn,
Un peth y rows natturiaeth iddyn.

Mac 'n Tad nefol gwedi ſeu
2 Cor. 1. Rhai ddetholodd e'ng-Hrift Jeſu,
21, 22. A rhoi 'r yſpryd gla yn* erneſt
*wyſtl. I bob vn i cadw 'n oneſt.

Jo. 10. 28 *Mae Mab Duw yn rhoi dan warant*
Dragwyddol fywyd i'r rhai a gredant:
Bythni chollir vn o honynt,
Y mae Chriſt a'i yſpryd gantynt.
1 Jo. 5. 12 Mae Duw 'n cadw erwy ſawr allu
1 Pet. 1. Ei blant ei hun rhag ffieidd bechu:
4, 5. *A* thrwy ffydd yn rhoi yn hela eth
Nef i'r rhain, a iechydwriaeth.

Judas 24. *Duw a geidw ei blant rhag cwympo,*
Phil. 1. 6. *Duw a'u cynnal rhag tramgwyddo:*
Duw a'u ceidw yn ddifeius,
Hyd ddydd barn yn dragofaius,
Nid cadwedig ydyw *Jaco,*
Mal. 3. 6. *Am* na newid byth o hano:
Ond cadwedig er hyn yw,
Am na newid byth o Dduw.

† *Iechydwriaeth* Nid yw ſiccrwydd † iechyd dyn,
Heb. 10. Yn ſefyll ar ei law ei hun:
16. Ond ar brommais Duw, a'i rammod,
hyd y 24. Yn ei fab am faddc pechod.
Mat. 26. *Er i Beder wadu 'r feiſtyr,*
Pſal. 51. *Er i Ddafydd gwympo 'n fudyr,*
Yſpryd Duw a wnaeth i'r ddauddyn,
'Difarhau, a gwella gwedyn.
Er bod meibion Duw yn cwympo,
Ac yn pechu wrth ei temptio:
Pſ. 37. 24. Ni chwymp vn o'r rhain mor dda ſaith,
Ac na allont godi eilchwaith.
ri dafod Peder *wadu*
Chriſt, rhag ofan ei garcharu,
edd ei galon vere'n ſiccir
gwir lynu wrth ei feiſtr.

Er ir saint dramgwyddo weithie,
Ac angholio Duw ar brydie:
Ni all vn o'r hyn dramgwyddo,
Fel na allant ail * recyfro.

* Cell dirmygu.

O pecha vn o'r detholedig,
Mae yspryd Duw yn ei gyffro, a'i darrrig. M
I'w difarhau trwy ddagrau chwerwon:
Nis gwella 'r bai ni chaiff lwydaweh.
Os dewisodd Duw di un waith,
Pyth ni wthyd Duw di 'r eilchwaith:
A ni newid Duw o'i gariad:
I garo dro, fel car yn wastad.

† Deut. 7. Salm. 24. 10.

‡ Jac. 1. 17. Jo. 13. 1.

Fe ddylei Gwraig fagu ei phlentyn ei hun,
oni fydd hi gwann a chlafycca yn llaeth ei hunan.

MAg dy blant a llaeth dy fronne,
Na fydd waeth na'r ddraig ir dreigie:
Yth anifel, a phob bwyfsil
Arfcehen llaeth a fug o'r gwir.
Fe wnaeth Duw dy fronne i fugo,
Ed y gwnaeth e'r groth i blanno:
Mal gwell y fron na rotho fugyn,
Na chroth yr hefo na ddygodd blentyn.
Rhows Duw laeth i'th fron trwy fendith,
Na chadw hwn i droi yn felldith:
Una yn ddeg a phedwar ugeiniau
Ogodd llaeth yndo llawer.
O paratows Duw laeth i'th fronne,
Lugn 'th blant a llaeth eu mamme,
Mal ir ddwyn oddiar dy blentyn
Yr peth y rows natur[illegible]

Cynghor i wraig i beidio tristhau gormod am farwolaeth plentyn.

MArtha, *Martha* paid ac wylo,
Cymmer gyssur gad dy uchneidio!
Am dy blentyn bach y gymrwys,
Duw mor gyntur [illegible] dwys.
I'r *anwyl chwaer*, [illegible]
Yn wylo 'n ol *dy blentyn tirion*,
Aeth gan Dduw, o bont a blinder,
I'r nef at Grist, i gael esmwythder.
Cennad Duw a ddaeth iw geisio,
O-herwydd y drwg lle 'roedd e'n tarrio,
I fynd ag ef i'r nefoedd ole,
At y Saint i ganu hymne.
Ioan 6. 22. *Yr Angylion gynt a gyrchwys,*
I goel Abram *enaid* Lazrus,
Aeth ir nefoedd yn eu breichiau
Ag enaid bach dy blentyn ditheu.
Duw a'i cippiodd ar frys atto,
† sef. cyn † bechod. Cyn i † bechod caeth ei nyrddo,
gwiscre-dol ai nyr-di. Na chyfeillach ddrwg ei lygru,
Na'r malisiwr du ei ddrygu.
Nawr ni ddichon [illegible] *gwrthnebwr,*
Nac ofer ddyn, na malisiwr,
Wrandaw Ipeit na niwed iddo.
Gyda Christ y mae e'n tarrio.
Mae e'n gorphwys mewn ettrwydder;
Oddiwrth bob rhyw boen a blinder.
Mae ef gyda'r Oen a'i gwmpni,
Yn clodforu Tad goleuni,
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Gyda Christ, ni wyth ddiffygiym.

Gwyl lle mae yr hwn a'i prynodd,
Gwedi dderbyn atto i'r neſoeſa,
Ilith miloedd o wyryfon,
Wdd a'u cyrph a'u lleſtri 'n ſoywon,
Gwyl y wiſte o Syndon purwyn,
Lle ſows Chriſt amdan dy blentyn,
Yn diſcleirio fel yr Haul-wer,
Yn y nef ynghylch dy faeſoer,
Gwyl y goron o aur melyn,
Yddododd Chriſt ar ben dy blentyn;
Gwyl orfoledd plant golcuni,
Wrth ei urddo a'i goroni,
Gwyl y † Cor lle mae e'n gorphwyſ,
Gyda Angelion ym Mharadwys:
Gwyl y gadair lle mae 'neiſte,
Gyda 'r Saint i ganu ſalmau,
Gwyl y delyn Auraid hefyd,
Sy'n ei law yn canu, 'n hyfryd,
Ir Tad nefawl 'rhwn a'i creawys,
A'r Oen ſanctaidd rhwn a'i prynwys,
Gwrando 'r caniad mwyn Hoſanna,
Sant, Sant, Saut *ac* Haleluia,
Mae e'n ganu i Ddaw 'r lluoedd,
Yn y man yr aeth i'r nefoedd,
Gwyl y ſfrwythe per a'r Manna,
Mae dy blentyn yn ei ſwytta,
Gyda 'r ſaint ar ſoed yr Oen,
Yn ddibrinder, yn ddiboen,
Gwyl y ffynnon wenn ſanctaidd,
Yr Dwr bywiol lle mae
O'r hwn gwedi bro ſi
Ni ddaw byth ddim ſyched eilchwaith,
Gwyl y dre lle mae e'n rhoi
Ag Aur melyn gwedi phaſio,
A tholl * welydd ogylch gwaſtad
Gan gwerthiawr, *Perlau, Lligad.*

Dat. 14.

Dat. 7. 8. 13.

1 Tim. 4. 8.

† *Lle i gantorion.*

Dat. 14.

Dat. 4.

Cynghor i wraig i beidio trisho'r gorwed a marwolaeth plentyn.

MArtha, *Martha* paid ac wylo,
Cymmer gyssur gad dy uchneidio;
Am dy blentyn bach y gymrwys,
Duw mor gynnar i Baradwys.
Paid wylo chwaer, na thorr dy galon,
Yn wylo'n ol dy blentyn tirion,
Aeth gan Dduw, o boen a blinder,
I'r nef at Grist, i gael esmwythder.
Cennad Duw a ddaeth iw geisio,
Chwith y drwg lle'roedd e'n tarrio,
Fyrdd ag ef i'r nefoedd ole,
At y Saint i ganu hymne.
Luk. 16. 22. *Yr Angylion gyrr'a gyrchwys,*
I goel Abram *enaid* Lazarus,
Aeth ir nefoedd yn eu breichiau
Ag enaid bach dy blentyn dithau.
Duw a'i cippiodd ar frys atto,
Cyn i † bechod caeth ei nyrddo,
Na chyfeillach ddrwg ei lygru,
Na'r malisiwr du ei ddrygu.
† Sef. cyn i bechod gweithredol ei nyrdio.
Mawr ni ddichon'n gwrthnebwr,
Nac oferddyn, na malisiwr,
Wneuthur speit na niwed iddo:
Gyda Christ y mae e'n tarrio.
Mae e'n gorphwys mewn esmwythder,
Oddiwrth bob rhyw boen a blinder:
Mae ef gyda'r Oen a'i gwmpni,
Yn clodfori Tad goleuni.
Cymmer gyssur, cwyn dy galon,
Goruwch pob rhwy ddaiarolion:
Gwyl y man lle mae dy blentyn
Gyda Christ, ni wyli ddafnyn.

Gw

Gwyl lle mae yr hwn a'i prynodd,
Gwedi dderbyn atto i'r nefoedd,
Iblith miloedd o wyryfon,
Sydd a'u cyrph a'u lleſtri 'n loywon. Dat. 14.
Gwyl y wiſc o Syndon purwyn, 4.
Trows Chriſt am dan dy blentyn,
Sy'n diſcleirio fel yr Haul-wen, Datc. 7.
Yn y nef ynghylch dy fachgen. 13.
Gwyl y goron o aur melyn,
Yddododd Chriſt ar ben dy blentyn:
Gwyl orfoledd plant goleuni, 2 Tim. 4.
Wrth ei urddo a'i goroni. 8.
Gwyl y † Cor lle mae e'n gorphwys, † *Llu o*
Gyda Angelion ym Mharadwys: *gantorion.*
Gwyl y gadair lle mae 'n eiſte,
Gyda 'r Saint i ganu pſalme.
Gwyl y delyn Auraid hefyd, Datc. 14.
Sy'n ei law yn canu 'n hyfryd, 2.
Ir Tad nefawl 'rhwn a'i crewys,
A'r Oen ſanctaidd rhwn a'i prynwys.
Gwrando 'r caniad mwyn Hoſanna,
Sant, Sant, Sant *ac* Haleluia, Eſay 6.
Mae e'n ganu i Dduw 'r lluoedd, Datc. 19.
Yn y man yr aeth i'r nefoedd, 4.
Gwyl y ffrwythe per a'r Manna, Datc. 2.
Mae dy blentyn yn ei fwytta, 17.
Gyda 'r ſaint ar ford yr Oen,
Yn ddibringder, yn ddiboen.
Gwyl y ffynnon wenn fendiged,
A'r Dwr bywiol lle mae 'n yſed:
O'r hwn gwedi broſi unwaith,
Ni ddaw byth ddim ſyched eilchwaith.
Gwyl y dre lle mae e'n trigio,
Ag Aur melyn gwedi phaſio,
A'i holl * welydd o gylch gwmpas, **Muriau.*
O fain gwerthfawr, *Beril, Topas.* Datc. 21.

Gwyl

Gwyl pwy ydyw ei gyfeillion,
Sef y ſaint, a'r gwir *Angelion*,
Mat. 6. 20 *At* ba rai ni ddichon drygddyn
Gwnaed a allo ddwad attyn.
Gwyl pa waith y mae e'n wneuthyr,
Cadw 'r Sabbath fawr yn ddifyr,
Datc 4. 8, 9, 10 Gyda 'r Saint, heb ddim i arſer,
Ond clodforu Duw bob amſer.
Gwyl nad oes na phoen, na thriſtwch,
Datc 21. 4. *Nych dod, newyn, na thywyllwch,*
Ond dedwyddwch byth tra ganto,
Lle mae 'th fab y nawr yn trigo.
Pam gan hynny ſy chwaer dirion,
Y halaru mor hiraethlon,
Am dy blentyn y gyrhaeddodd
Duw, o drallod atto i'r neſoedd?
Pam y hwyly weld dy Brynwr,
Yn ei dynnu o gyfyngdwr,
I eſmwythder a dedwyddwch,
† *Gwg.* O blith dynion ar eu † garrwch.
Pam y hwyly weld Duw cyſion,
Mar. 10. 14. *Yn ei alw i geiſio coron,*
A gogoniant mawr di-derfyn,
Er nad oedd ef etto ond plentyn.
Eſay. 57. 1 Duw ſy 'n tynnu atto 'n gynnar,
‖ *Hoſſ.* Ei rai anwyl, ‖ cu, a hygar,
Rhag cael gweled dim o'r drygſyd,
† *Diſymmwth.* Y ddaw 'n † immwngc ar yr ynſyd.
Y mae Duw yn tynnu 'n ſuan
Ei rai anwyl atto ei hunan,
* *Gorthymmu.* Rhag i'r anwir ei * gormeilo,
A'r drygionus ei gwradwyddo.
Lladdwyd *Abel* er gwirionned,
Gwerthwyd *Joſeph* er di ddrwcced,
Taflwyd *Daniel* at y llewod,
Trwblwyd *Dafydd* a mawr drallod.

Meibion

Mi bion *Fob* i gyd a iethwyd,
Holl blant *Rachel* hwythau laddwyd;
Crogwyd *Abſalom* wrth ei † locſen, † Cydyn.
Ne wyr Dyn beth yw dynghedſen.
Yn a gwymp ar flaen y cledde,
Holl a grogir am ei fete,
Dr[illegible] ſawdd pan bo meddw;
Wyl[illegible] ddlyt weld diwedd hunaw.
Toſt gweld lladd mab gwraig a bilwg,
Toſt gweld torri ei ben a'i wddwg,
Neu lwyr nychu yn y carchar;
Hid toſt marw o Angeu hygar.
Pony hwyla gwraig gan hynny,
We[illegible] yr Arglwydd gwynn yn tynny
Ei blant anwyl atto'n gynnar,
Trwy ryw glefyd hyſtyd hygar.
O bown ddiolch ir vchel-dad,
Am y cyfryw lan ymwelad:
Ac nac wylwn dros ben meſſur, 1 Theſ. 4.
Ond ſydd raid i gynnwys nattur: 13.
Ond bown ddiolch i'n Tad ſanctaidd,
Pan y tyno mor garuaidd.
Ei vrai anwyl o'u mawr flinder,
Atto ei hun, i gael eſmwyth ler.
Duw ro cynffordd a diddanwch,
It ſy chwaer i laeſu'th driſtwch,
Duw'th gyffuro am dy blentyn;
Duw ro i minne decced Terſyn.

Rhybydd i ochelyd gorthrymmu neb, ac i Roddi yn ol yr hyn a dreiſiwyd oddiar neb.

ENnill can punt, colla'r credyd, † Co[illegible]
Ennill bawach, colli bywyd, parch
Nill cyfoeth, colli *Chriſt*,
nill trwm, ond colled triſt. Mat.

Gwyl pwy ydyw ei gyfeillion,
Sef y ſaint, a'r gwir Angelion.
Mat. 6. 20 At ba rai ni ddithon drygddyn
Gwnaed a allo ddwad attyn.
Gwyl pa waith y mae e'n wneuthyr,
Cadw 'r Sabbath fawr yn ddiſyr,
Datc 4. 8, 9, 10 Gyda 'r Saint, heb ddim i arſef,
Ond clodforu Duw bob amſer.
Gwyl nad oes na phoen, na thriſtwch,
Datc 21. 4. *Nychdod, newyn, na thywyllwch,*
Ond dedwyddwch byth tra ganto,
Lle mae 'th fab y nawr yn teyrnaſu.
Pam gan hynny ſy chwaer dirion,
Thalaru mor hitaethlon,
Am dŷ blentyn y gyrhaeddodd
Duw, o drallod atto i'r neſoedd?
Pam y hwyly weld dy Brynwr,
Yn ei dynnu o gyſyngdwr,
I eſmwythder a dedwyddwch,
† Gwg. O blith dynion ar cu † garrwch.
Pam y hwyly weld Duw cyſion,
Mar. 10. 14. *Yn ei alw i geiſio coron,*
A gogoniant mawr di-derfyn,
Er nad oedd ef etto ond plentyn.
Eſay 57. 1 Duw ſy'n cynnu atto 'n gynnar,
1 Theſſ. Ei rai anwyl, ‖ cu, a hygar,
Rhag cael gweled dim o'r drygſyd,
† Diſgyn-wedd. Y ddaw 'n † immwng ar yr ynſyd,
Y mae Duw yn tynnu 'n ſuan
Ei rai anwyl atto ei hunan,
* Genhyrfu. Rhag i'r anwir ei * gynnelio,
A'r drygioni ei gwradwyddo.
Lladdwyd *Abel* er gwiciondeb,
Gwerthwyd *Joſeph* er di ddarwcced,
Taflwyd [illegible] at y llewod,
[illegible]wyd *Daſyad* a mawr drallod.

Meibion *Iob* i gyd a lethwyd,
Holi blant *Rachel* hwythau laddwyd;
Crogwyd *Abſalom* wrth ei † locien,
Ni wyr Dyn beth yw dynghedfen.
Vn a gwymp ar flaen y cledde,
Llall a grogir am ei feie,
Arall a fawdd pan bo meddw;
Wylo ddlyt weld diwedd hwnnw.
Toſt gweld ſladd mab gwraig a bilwg,
Toſt gweld torri ei ben a'i wddwg,
Neu lwyr nychu yn y carchar;
Nid toſt marw o Angeu hygar.
Pam y hwyla gwraig gan hynny,
Weld yr Arglwydd gwynn yn tynny
Ei blant anwyl atto 'n gymmar,
Trwy ryw gleſyd hyfryd hygar.
O rhown ddiolch ir vchel-dad,
Am y cyfryw lan ymweliad:
Ac nac wylwn dros ben meſſur,
Ond ſydd raid i gynnwys nattur:
Ond rhown ddiolch in Tad ſanctaidd,
Pan y tynno mor garuaidd,
Ei rai anwyl o'u mawr flinder,
Atto ei hun, i gael eſmwythder.
Duw ro cynnfordd a diddanwch,
It ſy chwaer i laeſu 'th driſtwch,
Duw 'th gyſſuro am dy blentyn;
Duw ro i minne decced Tetſyn.

† Cydyn.

1 Theſſ. 13.

Rhybydd i ochelyd gorthrymmu neb, ac i Roddi yn ol yr hyn a dreiſſwyd oddiar neb.

ENnill can punt, colli 'r † credyd,
Ennill bawach, colli bywyd,
mill cyfoeth, colli *Chriſt*,
mill trwm, ond colled trift.

† Cof parch

Gwell ce[illegible] ffordd ddigamwedd,
Na'r w[illegible]gain Aur trwy drais a ffalſtedd :
Y naill a lwydda 'r ffordd y cerddech,
A'r llall a ſwytty ſaint a feddech,
yn maes *Gwell * Ca o dir trwy union bryniad,*
Na Gwlad o dir trwy dreiſio bagad :
Trais hel a'i enaid i boenydio,
A'ih wraig yn dlawd, a'ih blant ar ddidro.
Luc. 19. 8 Cyttuna ar frys a'r rhai orthrymmaiſt,
Rho 'n ol ſel *Zache* ſaint y dreiſiaiſt :
Mat. 5. 25 Na ddos medd Chriſt i'r carchar cyſyng,
Rhaid talu 'r trais hyd at y flyrlling.
1 Theſ. 4, 6. *Na [illegible]a gam ag yn rhyw ddyn,*
Gwell godde dig na gwneuthur yn :
Os cam a wnai rhaid atteb droſto ;
Ond godde gam, cae iawn am dano.
Beth wnai di ar geiniog driſt y dreiſech,
Eſay. 61. Fe ſwytty hon y maent y ſeddech :
Ni ſynn Duw, na'i Dy mo honi,
Yn ffroene Chriſt mae 'r fath yn drewi.
Os prynu tir hi bair ei werthy,
Os adail Tai hi try yn lluay,
Os rhoi hi ith blant hi gyrr ar anffod,
Os rhoi 'r tlawd mae Duw 'n ei gwrthod.
Amos 5. 11. Rho 'r geiniog drais iw hunion berchen,
Cyn tynnoi i'th Dy ryw farn aflawen :
Ni lwydda hon ymhlith dy weiniaid,
Mwy na'r Arch ymmyſc eſtroniaid.

Gwahoddedigaeth i Bechaduriaid i ddyfod, i ddatcuddio y pethau daeth ymae Duw yn eu gynnig yny Eſangyl, trwy y ddammeg o'r Swpper fawr.

DEwch ſonddigion, dewch gyſſredin,
Dewch i'ſwpper mab y Brenin,
Dewch a nedwch ddimi'ch rhwyſtro,
Dewch mae Duw 'n ych gwawdd chwi ſi to.

Mae 'n y Swpper ſur o'i gore,
Pwyd, i * lonni eich enaidic,
Manna, Bara † bywyd,
Gwin gorfoledd, donnau 'r yſpryd.
Chwi gewch yndi vn mab Duw,
Yr oen yn farw, ac yn fyw,
Gwedi ladd a chwedi roſtio,
A chwedi codi o'r beddrich † ſirio.
Cewch ei werthfawr waed i'ch golchi,
Cewch ei ſanctaidd * gnawd i'ch porthi,
Cewch ei wlan yn drwſſiad i chwi,
A'i ſywyd gwyn ich adgyfodi.
Chwi gewch heddwch Duw ar Drindod,
Chwi gewch bardwn am bôb pechod,
Chwi gewch Yſpryd y diddanwch,
Chwi gewch Grift, a phôb dedwyddwch.
Dewch yn llawen, dewch yn ſiriol,
Dewch heb aros ir wledd nefol,
Dewch yn † gyfrdo'i Briod
Chriſt, ſy'n cynnig ei hun inni.
*Naded nêb i ddim ei * ſtayo,*
Na'r Byd, na'r cnawd, na'r fall ei ywyſtrd,
Na'r ffyrem fawr, na'r pwn ieuenctyd,
Na'r wraig newydd, na dim arall.
Onid ewch chwi 'n hy, yn hoyw,
I'r briodas with eich galw;
Gwr y ty ſy'n tynnu 'n ſceler,
Na chewch † daſto byth o'i ſwpper.
Dewch gan hynny iddi'n addas,
Yng wiſc ſanctaidd y briodas:
Na ddewch iddi byth heb honno,
Rhag cael rhwymau triaid a'ch diwyllo.
Gwynn a choch yw'r wiſc orau,
Gwynn tu fewn, a chochau † fas;
Gwynn yn gofyn buchedd ſanctaidd,
Coch yn dangos ffydd gwirioneiddiol.

* *Llawenychu.* Eſay 55.

† *Llawenhau.*

* *Gwedi dioddef porthdai digoſaint Duw.*

* *Trueſyddiad a gyflawnodd yſe yn ei gnawd.*

† *Gwir gwbl heb ragrith.*

* *Cadw yn ol.* Luc. 14. 18. 19. 20.

Luc. 14. 24.

† *oddiwrth.*

† *Broſt.*

Mat. 22. 13.

† *allan.*

Trwſſied pob rhai eu heneidie,
Mewn hardd wiſcoedd o rinweddc,
A fo gweddus a chyfaddas,
† Lawenychu. I † firioli 'r gwir *Feſſias.*
Or dewch ir wledd i'ch priodi,
Mewn difeirwch, ffydd, a gweddi,
Chwi gewch gan Ghriſt fod yn waſtod,
Hoſ. 2. 19. *I chwi 'n Geidwad ac yn Briod.*

Pſalm 100.

DEwch holl Dylwythe'r ddaiar,
Dewch bawb a llawen lafar:
Cenwch glod a chalon rwydd,
I Dduw, ein Harglwydd hygar.
Dewch fawr a bach drachefin,
Dewch bawb ſy'n troedio 'r ddaiarcn,
* Llawn. *Dewch addolwch Dduw yn * llon,*
Bob rhai a chalon lawen.
Gwybyddwch hyn yn ſiccir,
Mae 'r Arglwydd graſſol, geirwir,
Y ſydd Frenin nef a llawr,
* Finnaeth. Ac * Emprwr mawr yr holl dir:
Gwybyddwch nad chwi'ch hunain,
Ach gwnaeth o'r pridd mor gywrain:
Ei waith ef ych o'r llwch a'r llaid,
Ei blant a'i ddefaid bychain.
O Dewch iw byrth gan hynny,
Dan ddiolch a thanganu,
Fach a mawr ar fore a hwyr,
Yn * brudd rw lwyr foliannu.
* O ddiſgiſ. *O Dewch iw Demel ſanctaidd,*
Yn dreſnu, ac yn gwaiddi,
I glodfawr enw Duw,
Cans hyfryd yw a gweddaidd.

Daionus

Daionus a thosturiol,
Yw'r Arglwydd wrth ei bobol;
O oes i oes y peri 'Nef,
Dros fyth fe gair yn rasol.

Cynghor i'r Llyfyr, o waith y Sawl fy'n
ei ddanfon ef ir wlad.

DOS o Lyfyr bach i Gymru,
I ddatcuddio ac i adyscu
Y ffordd orau i Baradwys,
Ag fy'n mynd at Ddaw yn gymmwys,
Er bod yno rai 'n ei gwybod,
Ac yn rhodio yndi'n watfod:
Etto mae 'no rai er hynny,
Na cherddafant drwy'r fendith yndi.
Canwyll Cymru *mae'r hen feiblyr,*
I'n dy alw mewn rhyw lyfyr:
Gwna dy fwydd ar frys gan hynny,
Trwy oleuo 'r dall yng Hymru.
Y mae rhai o'r * prif offeiriaid,
Yno 'n ddiofal am eu defaid,
Ac yn gadel idd eu dyscu,
Rai na fedrant wpeuthur hynny.
Toft yw gweled fath Gwr addfed,
Sydd olygwyr ar y praidd,
Dan Berfoniaid mawr effeithog,
A Ficeriaid uchel, enwog.
Deillion, meddwon, a pwaitwarwyr,
Rhai heb nabod Duw na'i Scrythur,
Heb ddim malio rwi'n ei ddeweid e'
ydd fugeiliaid mewn rhyw fanne.
Nid am y Confessiwn ffydd,
Rwyfi 'n dwedyd hynny hefyd,
Nid am Jerem, nac am Esay,
Ond am Phinees, ai frawd Eliphal.

Trwſſied pob rhai'n heneidie,
Mewn hardd wiſcoedd o rinwedde,
A ſo gweddus a chyfaddas,
† Lawenychu. I † firioli 'r gwir *Meſſias.*
Or dewch i'r wledd i'ch priodi,
Mewn diſeirwch, ſſydd, a gweddi,
Chwi gewch gan Ghriſt ſod yn waſtod,
Hoſ. 2. 19. *I chwi 'n Geidwad ac yn Briod.*

Pſalm 100.

DEwch holl Dylwythe'r ddaiar,
Dewch bawb a llawen lafar:
Cenwch glod a chalon rwydd,
I Dduw, ein Harglwydd hygar.
Dewch fawr a bach drachefen,
Dewch bawb ſy'n troedo 'r ddaiaren,
* Llawen. *Dewch addolwch Dduw yn* * *llon,*
Bob rhai a chalon lawen.
Gwybyddwch hyn yn ſiccir,
Mae 'r Arglwydd graffol, geirwir.
Y ſydd Frenin nef a llawr,
* Pennaeth. Ac * Emprwr mawr yr holl dir.
Gwybyddwch nad chwi'ch hunain,
Ach gwnaeth o'r pridd mor gywrain:
Ei waith ef ych o'r llwch a'r llaid,
Fel blant a'i ddefaid bychain.
O Dewch iw byrth gan hynny,
Dan ddiolch a than ganu,
Fach a mawr ar fore a hwyr,
Yn * brudd iw lwyr foliannu.
* O ddiſtrif. *O Dewch iw Demel ſanctaidd,*
Yn drefnus, ac yn gruaidd,
I glodfora enw Duw,
Cans hyfryd yw a gweddaidd.

Daionus

Daionus a thoſturiol,
Yw'r Arglwydd wrth ei bobol;
O oes i oes y peri Air,
Dros fyth fe gair yn raſſol.

Cynghor i'r Llyfyr, o waith y Sawl ſy'n ei ddanfon ef ir wlad.

DOS o *Lyfyr bach i* Gymru,
I ddatcuddio ac i ddyſcu
Y ffordd vnion i Baradwys,
Ag ſy'n mynd at Dduw yn gymmwys,
Er bod yno rai 'n ei gwybod,
Ac yn rhodio yndi'n waſtod:
Etto mae 'no rai er hynny,
Na cherddaſant droedfedd yndi.
Canwyll Cymru *mae d'hen feiſtyr,*
Yn dy alw mewn rhyw lyfyr:
Gwna dy ſwydd ar frys gan hynny,
Trwy oleuo 'r dall yng Hymru.
Y mae rhai o'r * prif offeiriad,
Yno 'n ddiofal am eu defaid,
Ac yn gadel idd eu dyſcu,
Rai na fedrant wneuthur hynny.
Toſt yw gweled fath Guwradiaid,
Sydd olygwyr ar y † defaid,
Dan Berſoniaid mawr cyfoethog,
A Ficceriaid uchel, enwog.
Deillion, meddwon, a gwatwarwyr,
Rhai heb nabod Duw na'r Scrythyr,
Heb ddim malis rwi'n ei ddweid e)
Sydd fugeiliaid mewn rhyw fanne.
Nid am y Conſformiaid graſſol,
Rwyfi 'n dwedyd hyn yn hollol,
Nid am Jerem, *nid am* Eli,
Ond am Phinees, *ai frawd* Hophni.

* Pennaf.

† Rhyw leoedd.

1 Sam. 2. 17. 34.

Dos gan hynny, Bryttin i *Gymru*,
A chwi Lewna'r diffyg dyscu,
Y fydd yno mewn rhyw fanne;
Ac nac oena Ddyn yn vn-lle.
Gwir Gonfformiſt *oedd dy feiſtir*,
Ac am hynny mith ſeymmynir
Ni throer arnat ti yn haerlic,
Er ay daccia gan ffanatic.
Rwyt ti'n erio fynu'r Gwylie,
Rwyt ti'n dala ffurf weddie,
Rwyt ti'n gwawdd rhai ir Eglwyſydd,
Rwyt ti'n llwo Tadau bedydd:
Tonlau, a Thai Ddduw yw'r llannodd,
Medd a'i bên feiſtyr mewn rhyw leoedd
Ynnot ti pa ham gan kynny,
I'r arvai ofon fynd i Gymru?
Fe ddiodd ſin i ti ddwedyd,
Rethau nis baidd eraill † 'nghanyd:
Ac pe 'nganent mewn rhyw fanne,
Hwy gaent gerrig am ei penne.
Pan y doechi ar Landdyfri,
Ac i Lanfair, *a* Llanedi:
Mofyn yno pwy fydd raſſol,
Pwy ſydd ffyddlon a difeiriol?
Ond cael cwrdd trwy fawr ymofyn,
A'r rhai ſanctaidd ſydd yn taring,
Yn y Dre a'r plwyfydd hynny,
Dywed Heddwch wrth yr heini,
Ac yn enw'r tu feiſtyr traetha
Llid a bâr y Duw goruchaf,
I'r roſtedwyr ni ddiſgavant,
A'r arffyddion ac ni chredant.
Dy waid wrthynt is hên ficer,
Wylo'n doſt a chri'n dyner,
Am eu brynti; a'u rhybuddio,
'Welſi ei buchedd a † repento.

† Ac yn ſoalont a.

† Dyne-dyd.

Dwed

Dwed y bydd y dydd diwetha,
Lle bo gosp i Dre Gomorra,
Mwy y sydd i Dre Llanddyfri,
I Flwyf Llansaw a Llanedi.
Christ y ddengys yn blaen ddigon,
Am yr hai sydd dan y † *noddion,*
Y dawr nynt fwy o'r storom,
Nag a ddaeth o'r nef ar Sodom.
Cans y sawl sy'n pechu 'n rhigyl,
Dan bregethiad yr efengyl,
Sy'n penryru eu hanwiredd,
Am droi cefne ar drugaredd.
Dyna'r achas yn nyddiau'r Ficcer,
Neuadau lawn yng Hymru *o'r Hanner,*
O'r athrawiaeth, a'r cynghorion,
Gawsant hwy yn amal ddigon.
Dwed tod Duw yn gofyn llawer,
Ym mhob gwlad, ac ym mhob † cwarter,
Lle mae 'n rasol yn rhoi ariedd,
O'i efengyl mewn trugaredd:
Ac pe fwya y ddealler,
Os nis 'wllys Duw o'r sorythur,
Mwy o lawer cawn ein curo,
Am roi achos i Dduw ddigio.
Cofia 'r Ifangc, y dirlir,
Ar y plant sydd ddrwg weithredwyr
Anwireddau eu Tadau 'n gyngan,
Cyda 'u hanwireddau eu hunan:
Cans o rodio 'n ffyrdd eu Tadau,
Maent hwy 'n dweid * *y maes yn ole*
Lle * *cydsent yn eu drygioni,*
Cyflawn fydd Duw trwy en cospi.
Yn ol traethu hyn ym mhlwyfydde
Yr hên Ficcer, bryffia, dere.
Gwna 'r vn neges dros d' ail fe flyr,
Ym mhlwydd *Meidrim*, ac yn *Merthyr*.

Pan

† Sef, noddion gras Mat. 13; 43.

☞

† Cwrr.

Luc. 12. 47.

Luc. 12. 47.

Exod. 20 5.

* Allan. Cyttunsub.

Dos gan hynny, Bryſſia i *Gymru*,
A chyſlawna 'rdiffyg dyſcu,
Y ſydd yno mewn rhyw fanne;
Ac nac oſna Ddyn yn vn-lle.
Gwir Gonformiſt *oedd dy feiſtir*,
Ac am hynny nith ſcymmynir
Ni throer arnat ti yn haerllic,
Er dy dacclu gan ffanatic.
Rwyt ti'n crio ſynu 'r Gwylic,
Rwyt ti 'n dala ffurf weddic,
Rwyt ti 'n gwawdd rhai ir Eglwyſydd,
† *Yn yn-ſodloni a.* Rwyt ti 'n ſ llwo Tadau bedydd:
Temlau, a Thai Ddauw yw'r llannodd,
Medd a' hên feiſtyr mewn rhyw leoedd
Ynnot ti: pa ham gan hynny,
M' arnat ofon fynd i Gymru?
Fe ddioddefir i ti ddwedyd,
† *Dywedyd.* Rethau nis baidd erall ſ 'nghanyd:
Ac pe 'nganent mewn rhyw fanne,
Hwy gaent gerrig am ei penne.
Pan y doech i dre Landdyfri,
Ac i Lanfair, *a* Llanedi:
Mofyn yno pwy ſydd raſſol,
Pwy ſydd ffyddlon a difeiriol?
Ond cael cwrdd trwy fawr ymofyn,
A'r rhai ſanctaidd ſydd yn taring,
Yn y Dre a'r plwydde hynny,
Dywaid Heddwch wrth yr heini.
Ac yn enw 'th feiſtyr traetha
Llid a bâr y Duw gerucha,
Ir troſeddwyr ni ddiſarant,
A'r anffyddlon ac ni chredant.
Dywaid wrthynt ir hên Ficcer,
Wylo 'n doſt a cha'on dyner,
Am eu bryntì; a'u rhybuddio,
Mella ei buchedd a'i repento

Dwe-

Dwed y bydd y dydd diweth̃a,
Lai o gosp i Dre Gomorra,
Nag y sydd i Dre Llanddyfri,
I Plwyf Llansair a Llanedi.
Christ y ddengys yn blaen ddigon,
Am yr hai sydd dan'y † *moddion,*
Y daw arnynt fwy o'r storom,
Nag a ddaeth o'r nef ar Sodom.
Cans y sawl sy'n pechu 'n rhigyl,
Dan bregethiad yr efengyl,
Sy'n pentyru eu hanwiredd,
Am droi cefne ar drugaredd.
Dwed na chas yn nyddiau 'r Ficcer,
Nemmawr lawn yng Hymru *'r Hanner,*
O'r athrawiaeth, a'r cynghorion,
Gawsant hwy yn amal ddigon.
Dwed fod Duw yn gosyn llawer,
Ym mhob gwlad, ac ym mhob † cwarter,
Lle mae 'n rasol yn rhoi amledd,
O'i efengyl mewn trugaredd.
Ac pa fwya y ddealler,
O wir 'wllys Duw o'r scrythur,
Mwy o lawer cawn ein cwrsio,
Am roi achos i Dduw ddigio.
Cofia 'r Isangc, y dielir,
Ar y plant sydd ddewg weithredwyr
Anwireddau eu Tadau 'n gyngan,
Gyda 'u hanwireddau eu hunain.
Cans o rodio 'n ffyrdd eu Teidi,
Maent hwy 'n dweid * *y maen yn ole*
Eu * *cydsent yn eu dryganni,*
Cyfiawn fydd Duw a'r wyn eu cosp.
Yn ol traethu hyn ym mhlwydde
Yr hên Ficcer, bryssia, dere,
Gwna 'r vn neges dros d' ail festyr,
Ym mhlwydd *Meidrim*, ac yn *Merthyr*.

† Sef, moddion grass

Mat. 11. 23.

☞

† Cwrr.

Luc. 12. 48.

Luc. 12. 47.

Exod. 20. 5.

* allan, Cyfieith.

Pan y doech i dai 'n bonddigion,
Par yns newid eu harferion,
Gadel balchder, trawsder, medd-dod
A gochelyd digio 'r Drindod.
Dwêd yn blaen pan dônt iw barnu,
Ar y barr o flaen Christ Jesu,
Na bydd * *gwân rhwng Prins a deiliaid,*
Rhwng cyfoethog a begeriaid:
Ac y dylent herwydd hynny,
Lwyr ymadel a'i holl frynti,
Credu ynghrist, a bod 'n tifar,
Cyn i mynd hi 'n rhy ddiweddar.
Pan y doech at bên ac Ifange,
Gwna 'nhwy gofio 'n hywyd † *didrange:*
Deisyf arnynt adelheibio
Eu bynfydrwydd, a repento.
Cans o byddant hab eu cospi,
Gan Ddduw ymmaam ddrygioni:
Cant ryw bryd, mewn tan yffernol,
Gosp ofnadwy yn dragwyddol.
Etto Dwedy bydd Duw 'n rasol,
Wrth y fawl fo 'n edifeirgol,
Ac y caiff y rhai a greuo,
Yng-Hrist Jesu fy wydgamho.
Nid oes diffig Nerth, na Galla,
Na Gwir 'wllys yng-Hrist Jesu,
I lwyr gadw 'r fawlha adawo
Eu pechodau, i ddwnd atto.
Ac am hynny, os colledig,
I fydd un dyn trwy eu ryfyg,
Diolchbed hwnnw iddo hunan,
Pan boyn y Fflam yn gyrchafan-

* Gwahaniaeth 1 Pet. 1. 17.

† Di-ddiwedd. Job 21. 30.

DAV GYMRO YN TARING, YN BELL O'I GWLAD AC YN ymgyfwrdd ar fynydd, yn chwedleua am a wel- fon ac a glywfon ynghylch confur- wyr, rheib-wyr, dewiniaid a'r fath.

Tudyr.

DYdd-da a fo i Ronw a chroefo duw wrtho adref, fo a fu hir gennyf (a minne ynddiarth ymma) am eich gweled, a chael peth gwybodaeth gennych am yr hyn a glywais yn yn darllen yn llyfr y diharebion, lle mae diharebyn fon am fwrw cath i'r cythrel, pa beth oedd feddwl y neb a ddywad hynny yn gyntaf?

Gronw. Dydd-da a fo i Dudyr a chan dydd da a fo iddo, rhag mwyned a fydde i chwedleua nis gwn beth yw bwrw cath i'r cythrel, onid bwrw iddo beth diphaith tebig iddo i hun, i gyflawni diharebarall fydd yn dywedyd yr ymgais pob cyphelib, a gwir medd hwy yw pob diharebmi a fedrwn ddywedyd chwedl tebig i'r hyn a ofynnaift, ond nad yw'r amfer gwafanaethu na minne yncael arfod.

T. *Y mae Gronw amfer i bob peth, ie a fwyf ddyn mwyn, llinia'r gwndan mai y bo'r traed, wchymmer hwch arfoder nas gellir atei yn nir i chwedleua a chymmydog th car, ac oedd yn hir ganthyn am dannat adref.*

Gr. Nid erys mall traeth ar Owain; ereo hyn mae mor ymmado a thi, pan ymgyr farfeddog yn fy nghybiaid mai fwynwr wyt a'th fod yn fy

T. *Nage Gronw : nis gwn i oddiwrth y gelfyddy honno, nis bu arnaf fwy ofn pobl erioed na rheini.*

Gr. Tudyr, ofna dduw yn vnig, nis gallant hwy ddrwg i neb oddiyd a bo duw yn dioddef, naill a'i profi phydd i blant, mal y dioddefodd ir cythrel bro Job; neu er cospi annuwioldeb drwg ddynion : o yswerth y mae diafol yn cael methel ar lawer, aw-ni y rowan i chwilio am yr achos.

T. *Hynny Gronw a wnaeth i mi ryfeddu, a gofyn ti pa beth oedd fwrw cath i'r cythrel : canys myfi a bygwn mai aberth rhyw ddewin, fwynwr, rheibiwr neu fath i'r cythrel a fyddai'r gath a fwrid iddo felly ; a dyg tebig fod diafol yn gorchymmyn iw weision aberth rhyw beth iddo ynte, mal yr ydoedd plant Ifrael ddiw.*

Gr. Gwir yw Tudyr : ac agos i mi a gilwng gr'fy chwedl, y mae yn gyphelyb fod gormod o fydd yn cymmeryd arnynt i bod yn gallnogion da, ca tan law yn ophrymmu aberth i'r cythrel, canys p oeddwn y gayafdi waethaf oddi gartref yn Albania, a ddigwyddodd i mi letteuaf yno, yn-nhy hena glan, lle yr ydoedd o honom yn wyr, yn wragedd, yr bobl telaingc loned y ty, a'i harfer yw yno hir-n gayaf eiftedd with tan yn ol fwpper, a gywed chwedleu iddyfy a yr amfer : ac mal yr oeddwn glustagored ddigon i wrando ar bawb, cyntaf p neth fon amdano, oedd am yr hyn yr wyt yn cofy ebr vn wrth ran a'i gwir yw bod rhai weithie yn bw cath i'r cythrel ? nis gwn i ebr arall am gath, ond m a g'wais fod gwr cywoethog o'n gwlad ni yn th myharen neu fytiach tew bob nos glaumai i'r cyth ga-fould y galle ele hynny ebr hone y. Y mae el ynes weithie yn cymmeryd yr enfail ac yn t meun mun ddoeg ! ar y mynydd, ac y mae'r cy [illegible] oddi yno yn

ythie y mae efe yn i ſhew ros glogwyn i dorri
ddwſ, hyd y gwn i gyna/aberthu i'r cythrel, canys
u fydde addawedd gantho o'r blaen rhwng y tlodion gym-
aint mewn deng mhlyredd ac y mae efe yn i derfyn
a waith iddiafol. Na wedd dim ebr llangeddin ichange
pedd yn ciffre ynghornel y ſimne, a alle mai with
ſanaethu'r cythrel a rhoi aberth iddo yn y tnodd mon-
ew yr oeth ein cymmydog ni mor gyfoethog? myfi a
glywais fy mam yn dywedyd nad oedd ond gwan i
dechreuad ef, a gwaelach i genedl, ond efe a aeth yn
ymmeroddog gyfoeth a fewn y chydig amſer a ac yrow-
yn pwy newn gwlad fonnheddigeach nag efe? Ai rhodd
ar ſimne cyn gadael a'r phobl eich cymmydog yn brwy
th a'r cythrel, ac yn aberthu iddo nos glaunai? Mis
gwn i ebr yoſechan gofynnwch i'm mam i, ac yno ych-
ewn gwraig lan oedd with tan (ac hyd y gwn i mam
r ieſangc oedd honno) gwas a gafod o rydd yn
ſangc dy mae'r gwr bonnheddig y mae'r ſonedd gy
men acw yn ſon am dano wedi cael cnwd
amker, o'i fod yn yngyrchu a'r cythrel
ower cilion ieg iddo. ac myfi a glywais
n oedran y gras beth phaeth acw)
mi (yr hyn a ſuaſe yn dathlu
nnhob gwlad) yn fynych yn dy
abod gwr yn rating rhwng
n ophrydain aberth i'r cythrel
n cymmydog

i gwrhi a'i trwy gyngor arall a'i o'i ymfydrwydd
a rwymmes gephyl byw wrth hoff, ac au hunga
chynnyd ac a wnaeth dan wrtho nes i hogi
beth meddwch a'i bwrw cath, neu ophynnu
i'r cythrel yr ydoedd hwnnw ode drwg a
iddo, canys cyn i farw, braidd y tale yr hyn
werth y cephyl: wele chr pawb mor wir y
drwg y caidw dafel i was. Yno fo a godes
rall i ddywedyd i chwedl hithe, yr ydoedd chr
oeddwn-ni ieiangc iawn, ac etto yn ddigon hdn
dal chwedl drwg i'm mrodi y henwraig yn paring
arrom, a fydde byth a llygoden phrengigar
yn porthi honno, ond yd oedd llawer yn amme
llygoden oeddi rhag i dofed: ac fo a ddigwyd
i was o'r ty i chanfod hityn mynedi tafell o'r ty
iw llygoden, ac efe a i canlynode hi o bell, ac
mwyd will arni, ac i grogi i'r dyn ond y cythrel
yno, meddyg yr oedd y peth yr oedd hi yn i bwthi
rhdy mewn arall yni olwg ef: fo a fu hono
mewn cyfwrdd mawr ac etto drwg iawn a fu
chr ddim, chr ddilin drwg dan
yno chr well wrth inne. chwychwi fydd
a wnewch ara wyddoch lawer o bethau
yn cyrchu erwyr a gwrageddi
mserni hwy, yn i alw nadd ag yn fuyntery
dange mewn a'r rhith, ac yn ymrithio iddynt
bo gorcw gany cyrchwyr neu'r
cathod, llygod, neu bryfed
ddiod wrthi yn erbyn ewyllys rhai, neu i gyrchu
yn byw a fo
chwanog
yn fwy chr fyned
a'm clufan
ddoedd llawer

hynt, ai bod yn rhoi iddo ddefnynnau o'i gwaed ar
miſerau, ac a ddangoſodd yr hen y mannau ac ol, lle
gollyngaſe ar i dwy-fron waed iddo: da dylaſe
nno ebr vn i llofgi: yn wir ebr ſinne ni loſgwyd
im o honi ar y tro hwnnw, hi a gafodd i hoedl ar
aith y ymwrthode a'r cythrel, ac y bydde hi
reigdda yn ol bynny. Y mae yn gyphelib wrth
ynny ebr pawb ynghylch y tan, fod rhyw gyfeilach
ymgyrchu rhwng y cythrel a rhai o'r hen wragedd
dd yn cael yr enw o fod yn ſwyno ac yn rheibio: ac
to ebr vn fo a ddywed rhyw rai fod y planedydd,
conſurrwr, yr hudol a'r fath yn gwneuthyr i caſhe
wy ddyſc a darllain llyfreu, ac nad yw'r hen wraged-
os ond rhyw bobl wirionphol ddiſynwyr, a'i bod
n adnabod llyſenach a'chwedi dyſcu rhyw werth
a, i ſwyno a rheini ac i helpu da a dynion: a chyda
hynny yr oeddwn inne yn heppian, a rhan ſwya yn
yſcu ynghylch y tan: wele ebr fi hi a aeth yn bell
o'r nos wrth chwedleua, ac nis geda cyſcu i mi
ich atteb ddim amgen na hyn, *mai poth ddrwg amu-*
wiol ywy rhai yr ych yn ſon am danynt, a chanty help y
cythrel y maent hwy yn cael yr yſpyſſrwydd ſydd ganntyn
i gwybodaeth i gyd, duw a'n cadwo rhag ſôn
a roddo noſwaith dda i chwi bawb oll: can bo
dda i chwithe ebr pawb oedd yno heb gyſcu, ac mal
hyn yr ymadawſom y nos honno, a thranno
genais yn iach a'm llettewr ac a dynnais
man oedd bir gen i am fod ynddi.

T. Wrth hynny Gronw gwir ſyth yw pob
bareb, gwedi rhodio pob lle
ref: ac weithian er duw dywed i mine
dewaiſt heb ddywedyd yno am y bob
eini, y mae llawer yn coelio
lawer o bethau, ac myfi a
yn cyrchu atti o bell o phorda
dynion.

gwn i a'i trwy gyngor arall a'i o'i ynfydrwydd i [illegible]
a rwymmes gephyl byw wrth boſt, ac au hamgylche[illegible]
chynnyd ,ac a wnaeth dan wrtho nes i loſgi yn llyd[illegible]
beth meddwch a'i bwrw cath neu ophrymmu abe[illegible]
i'r cythrel yr ydoedd hwnnw : ode drwg a tycci[illegible]
iddo, canys cyn i farw, braidd y tale yr hyn a fe[illegible]
werth y cephyl: wele ebr pawb mor wir y ddiha[illegible]
drwg y ceidw diafol i was. Yno fo a godes gwrai[illegible]
rall i ddywedyd i chwedl hithe, yr ydoedd ebr hi [illegible]
oeddwn-ni iefangc iawn, ac etto yn ddigon hen i gadw a
dal chwedl drwg i'm cof) henwraig yn taring yn agos
attom, a fydde byth a llygoden phrengig ar i harffe ac
yn porthi honno : ond yr oedd llawer yn ammeu mai
llygoden a oedd hi rhag i dofed : ac fo a ddigwyddodd
i was o'r ty i chanfod hi yn myned i ſtafell o'r ty a bwyd
iw llygoden, ac efe a'i canlynodd hi o bell, ac a ſtyrmies
trwy dwll arni, ac i grogi i'r dyn ond y cythrel oedd
yno, canys yr oedd y peth yr oedd hi yn i borthi mewn
rhithvanferth arall yn i olwg ef : fo a fu honno fyw yn hir
mewn cyfoeth mawr ac etto drwg-iawn a fu i diwedd:
ie ebr finne *o hir ddilin drwg y daw'r mawr-ddrwg.* Ac
yno ebr arall wrth inne, chwychwi ſydd yr darllain
llyfre a welwch ac a wyddoch lawer o bethau, a i gwir
ſod cythreuliaid yn cyrchu at wyr a gwragedd y rhai y
maent hwy yn i alw naill a'i yn ſwynwyr, rheibwyr,
daroganwyr a'r fath, ac yn ymrithio iddynt yn y rhith
a'r fath y bo goreu gan y rheibiwr neu'r rheibies i cael
a'i cadw, mal cathod, llygod, neu lyphaint, iw gyrru
i ddial i'llid yn erbyn rhyw rai, neu i gyrchu a dwyn
iddynt yn hyn a fo da ganthynt hwy, pa beth bynnag a
font hwy yn i chwantu ? yn wir ebr finne (heb ſon am
a ddarllenais) myfi a glywais a'm cluſtieu hen reibies yn
morch herwyd (lle yr ydoedd llawer o wyr da yn
gwrando) yn cyphesu, gadw o honynt hwy y cythre
yn hir o amſer, yn rhith cath, neu lygoden, neu
ryw anneu, neu dwrch weithie, mal y bai goreu gan
thyn[illegible]

hynt; ai bod yn rhoi iddo ddefnynnau o'i gwaed ar
mſerau, ac a ddangoſodd yr hen y mannau ac ol lle
gollyngaſe ar i dwy-fron waed iddo: da dylaſe
honno ebr vn i lloſgi: yn wir ebr finne ni loſgwyd
ddim o honi ar y tro hwnnw, hi a gafodd i hoedl ar
ôbaith y ymwrthode a'r cythrel, ac y bydde hi
gwreigdda yn ol bynny. Y mae yn gyphelib wrth
hynny ebr pawb ynghylch y tan, fod rhyw gyfeillach
ac ymgyrchu rhwng y cythrel a rhai o'r hen wragedd
fydd yn cael yr enw o fod yn ſwyno ac yn rheibio: ac
etto ebr vn fo a ddywed rhyw rai fod y planedydd,
y conſuriwr, yr hudol a'r fath yn gwneuthyr i caſtie
trwy ddyſc a darllain llyfrcu, ac nad yw'r hen wraged-
dos ond rhyw bobl wirionphol ddiſynwyr, a'i bod
yn adnabod llyſeuach a'chwedi dyſcu rhyw werſi
da, i ſwyno a rheini ac i helpu da a dynion: a chyda
hynny yr oeddwn inne yn heppian, a rhan ſwya yn
cyſcu ynghylch y tan: wele ebr fi hi a aeth yn bell
o'r nos wrth chwedleua, ac nis gedu cyſcu i mi
eich atteb ddim amgen na hyn, *mai pob ddrwg amu-
wiol yw y rhai yr ych yn ſon am danynt, a thrwy help y
cythrel y maent hwy yn cael yr yſpyſſrwydd ſydd ganthynt
a'i gwybodaeth i gyd, duw a'n catwo rhag ddynt*,
ac a roddo noſwaith dda i chwi bawb oll: can noſwaith
dda i chwithe ebr pawb oedd yno hebg yſcu, ac mal
hyn yr ymadawſom y nos honno, a thrannoeth myfi
a genais yn iach a'm lletteuwr ac a dynnais tu ac adref,
man oedd hir gen i am fod ynddi.

7. Wrth hynny Gronw gwir fyth yw pob di-
hareb, gwedi rhodio pob lleſ hawdd fydd i gar-
tref: ac weithian er duw dywed i minne yr hyn a
adewaiſt heb ddywedyd yno am y bobl ddiphaith
heini, y mae llawer yn coelio i bod hwy yn medru
llawer o bethau, ac myfi a wn lle y mae vn yr ydys
yn cyrchu atti o bell o phordd am ſwynion i dda ac i
ddynion.

Gr.

Gr. Tydut eyſtal yw bwytta'r gig ac yfed y c... brawd yw mugu i dagu: y mae yn gyſtal myned a... afol i hun ac at y rhai fydd yn i wasanaethu ac yn... yſpyſſrwydd a gwybodaeth gan ho: y mae a... dywedais o'r blaen yn cael methel ar y rheini, a... rhai fydd yn cyrchu attynt hwythau, gan dybiaid... oes niwed yn hynny, ie mai da-iawn a chall y m... hwy yn gweithio o lyned at y rheini, am i bod yn... yſpyſſrwydd a help ganthynt am lawer o bethau.

T. *Yn wir Gronw, myſi a glywais rai a fuaſe'nas... ill gyda'r fath yn dywedyd gaeth... honynt hwy yſpyſſr... am a'r oeddynt yn i ofyn: ac eraill yn dywedyd wel... honyne hwy ras cleiſion yn gwella ar ol ſwyno iddynt.*

Gr. Dyna mal y mae duw yn dioddef i'r cythr... ddaliu y gwrthodedig: canys nis geill y cythrel na... pu na gwaethugu ar neb ond cyhyd ac y bo duw yn... oddef.

T. *Paddrwg y ſydd yn dyfod o fyned at y rhai g... duw yn dioddef iddynt wneuthyr daioni?*

Gr. *Gwael yw'r daioni a wna'r cythrel a'i meinio... i neb, sachau'r corph a lladd yr enaid:* canys y m... ese yn denu dynion yn y modd hwn i drosseddu a th... gorchmynnion duw, yr hwn a fyone i ddynion y... hob rog ac adfyd oliw a no ese, a phe idio a myned a... cythrel trwy geisio help gan i weinidogion ef: *y w... cythrel yn gyfrwys ac yn anhawdd dirainge o'i ddwy... pan gaeho ddim gafael mewn dyn:* a dymma'r modd... mae yn ynnill y rhai colledig i roi cred a phydd yn... ese, trwy anobeithio y gwrendu ac y gwna duw d... erddynt, neu dybiaid nas geill duw yn gyſtal, neu... yw mor barodiw helpu ac yw'r fwynwr, y rhe... neu'r fath.

T. *Ie dnaſ ddrwg gan ddun (yr hun a wyddo... peth) i ddynion ymofyn ac ymgynghori a rhai... ſe gyni ar yn gael i ddynion nad yn gwybod... canys y mae gwyr a ddyſc yn dywedyd, ſad...*

ſyſſu yn i air bob dim er ſydd reidiol i techydwriaeth ni.

Gr. Gwir yr wyt yn i ddywedyd Tydur am ogoneddus wybodaeth a rhagweledigaeth duw; y mae gair duw yn dangos yn gyflawn ddigon bob dim rheidiol i'n lechydwriaeth ni: ac am hynny gwrando dithe bellach pa beth y mae'r ſcruthyr-lan yn dywedyd am y bobl annuwiol heini: *Nac edrychwch am ddewiniaid, ac na ymgynghorwch a'r brudwyr i ymhalogi o'i plegid, yr Arglwydd eich duw ydwy-ſi.* Leuit. 19. 31.

T. *Nis tybiais er-ioed fod gair duw yr ſam am reibwyr, brudwyr na'r fath: ac y mae yn rhyfedd gan i wrth glywed hyn, paham y mae gwyr ſynhwyrol ſyd i'n gwybod y ſcruthyr-lan yn gwneuthyr cymmaint cyfrin dan hynny hwy gan fod gair duw mor eglur yn i herbyn.*

Gr. Y mae llawer yn medru darllain gair duw, ymreſummu a dadleu yn ôdyſcedig yn y ſcruthyr, *ac yn eu hob rai i feddu dilin dim er y maent hwy yn i dalm hain, ac am hynny i daw dialedd diſymmwth arnynt i.* Ond gadewch dymma ſiriceu yr Arglwydd am y rheini: *ydym ni yma i edrych am ddewiniaid ac am frudwyr, yna buaſem ar eu hol hwynt, rhoddaſ fy wyneb yn erbyn yr un hwnnw a thorraſ ef ymmaith o fyſc i bobl medd yr Arglwydd* Leuit. 20. 6. a hyn oſn i neb dybiaid nad yw hyn ond megys bugwth heb daro, darllenwch ſtori Saul brenhin Iſrael, yr hwn a drofleddodd orchymmyn yr Arglwydd ac a ymgynghorodd a dewines: 1 Sam. 28. 6, 7. a hyn o'i ſiriceu'r ſcruthyr am dano, *felly y bu farw Saul am i anwiredd yr hwn a wnaethe efe yn erbyn yr Arglwydd, ſef yn erbyn gair yr Arglwydd yr hwn ni chadwaſ efe, ac hefyd am iddo geiſio ymgynghori a dewines, ac heb ymgynghori a'r Arglwydd, am hyn y lladdodd ef, ac y troddy ſtenhin i'r ddu fab Iſai* 1 Cron. 10. 13, 14. hwyrach (meddy gwr) yma dial duw: ſo a ddug yn hwyrach Saul i'r hwnnw i lladdodd ef yn ddiog. ond efe a ddug hefyd ei

Ril frenhiniaeth Iſrael yn dragywydd. Ac mal hy-
mae'r Arglwydd yn dywedyd mewn man arall: *Na*
chapher ynot a wnelo iw fab, neu iw ferch fyned trwy'r
neu a arfero ddewiniaeth, planedydd, na dewin, na
hudol: na ſwynwr ſwynion, nac a geiſio wybodaeth
gonſuriwr, neu frydiwr, nag a ymofynno a'r meir-
hermydd phriddd-dra gan yr Arglwydd yw pawb a wna'r
hyn. Deut. 18. 10. 11. 12.

T. *Aro Gronw, nis rhaiis fod cymmſer teſtyn*
hyn gan y cythrel: vis gwirhewyrhin gyda ni dyna
rhwng dewdan, neu trwy ſwa, neu i troi ar cinion
neu i gaſod ymmhen neu hoppran y ſelin, na llaver o
eraill oni ſiaph i ne ungddewin, planedydd, brudiwr, na
rogaiwr a'r ſath heiny y maent hwy meuſe mawr bych
chymmeriad gyda'r gwyr goreu bonedd ſion ac hanog
trwy'r holl wlad, yn hyn oeud yn ſy mallu i nad oedden
oneddiwl fod gair dwr yn i herbyn, ond yn hytrach dyſ-
gwyr-da am fod y rhain yn i mawrhau: ac am ſwyny-
ſgrowragedd nis gellir fod hyb y rheini, y maent hwy
gwrandaw hyn llawer o ddaioni (ymmyſg yrhain ſwyny)
a dwyniad, goobeidiach rhieb bod yn i am gymmeryd i
hwyr i chon ſyrwyr nid oes yrowcan ſaur ſavam dwyn
nad rhaid wrthynt i gael copinall a gwyrdaethau
ſlodion neu'r hyn a gollwyd, y mae rhai gwyr ac a
rhai a ſbiaid o ddwfr a feiſiau hyny, os mae rhai a dwfr
a dewineth, nan wrth dafla trwy yn tan nis gallan gwy-
dalyned i chwi pwy a fydd mawn y ſlwyddyn hon.

Gr. Wiche Lydur mal dyna ſwrw gath i'r cythr
wrth i ſodel, dyſcoddy rheiny a'r ſath i rhain ab
th. mal y dyſcodd y ſwynwyr i eraill weithio
ſchwaneychu hwy i gwneuthyr yn ddyſcyblon
ſaſiu, neu o's llenſa gach blas o'i cellyddyd
dyſcyblaeth ſod cyfnewidyn y wlad yn
trwy ſon ac ewyllyſgyn i, bowlet, ymwyddo
dioſol mewn i dallu nhwy, a thrwy ddi
gyda'r dyddiau hyny ddiol gwn

ſyd y cythrel a'i genadon ac i edifarhau am a wnaeſhont: ar yn diwedd a ddaw i'r neb a gyrcho at reibwyr, wrynwyr a' fath ac a ddaeth i Saul.

T. *Gronw, ſydi a ddywedaiſt (os daw coſ i mi) ſod dauw yn gorchymmyn diſa yn llwyr reibwyr, Swynwyr ar fath a hirh i bobol: pe gellit ti ddangos hynny yng-air diew, myſi a debygwn na bydde mwyach yn gyſtal i creeſo nhwy at lawer.*

G. Tydur, y mae yn hawdd ddigon ddangos hynny ini; a'r dialedd tragywyddol a ddaw arnynt hwy ac ar i dilynwyr, ond bod yr amſer yn fyrr a'm achoſion inne yn fyng-alw ymmaith oddi-wrthyt.

T. *O Gronw, er a fu rhyngom eriod o furynder a chymdeithas, ac ar mwyn y wlad o'r ben a ddaeth-mi o honi, a'r wlad yr ym yn preſſwylio ynddi, a pheth ſydd fwy na hyn, er mwyn ymmill i dauw a dwyn o ball y gath, ſef y Law a genau'r cyterel y rhai a ordeiniwyd i ſod yn gadwedig dangos hynny beſyd cyn ymmado.*

G. Wele Tydur yr wyt yn fy arcal i mewn yn ſai wedi rheibio erwy dy daerni nas medrai moth eregcan: ac am hynny gwrando pa beth y mae Dauw yn y ſcrythyr yn i ddywedyd wrth bobl Iſrael ac wrth i eglwys yn dragywyddol: *Na ad (medd efe) i reibies fyw yn fuh phlith ar y ddaiar:* Exod 22. 18. *Ac yno yn yr yn wraig ynddynt yſpryd dewiniaeth, neu ſrud, bwynt a lenwir yn ſcherrig y llabiddiant hwynt, eu gwaed a fyd* nain. Levit. 20. 27. Y mae Sainct Paul yn cyfrif rhain ymmhlith gweithredoedd y cnawd, *chas a wnaeth y ſath bethau nid etifeddant* Gal. 5. 20, 21. Ac y mae Ioan yn i weledigaeth am y ſath ſod *allan hwythau yn y* *dan a brwmſtan, yr hyn ydyw yr* Tydur mwyn i ch-eſelaf yn cryno *wrth barn a chaledd dauw ar y bobl* *bod ef yn gorchymmin i lladd nhwy, ſod* *can yn i herbyn, bod ran yphern wedi* *dragywyddol: ond yntyd (meddi*

ful frenhiniaeth Iſrael yn dragywydd. Ac mal h
mae'r Arglwydd yn dywedyd mewn man arall:
chapher ynot a wnelo iw fab, neu iw ferch fyned trwy'r tan,
neu a arfero ddewiniaeth, planedydd, na dawẏ amwr, na
hudol: na ſwynwr ſwynion, nac a geiſio wybodaeth a
gonſuriwr, neu frydiwr, nag a ymofynno a'r meirw.
herwydd phitidd-dra gan yr Arglwydd yw pawb a wna
hyn. Deut. 18. 10. 11. 12.

T. *Aro Gronw, nis rybiais fod cynnifer ceſſyddyd a*
hyn gan y cythrel: nis gwrthwyneber gyda ni dynna
rhwng deudau, neu trwy ſwa, neu i troi ar einioes y
neu i goſod ymmhin neu hoppran y ſelin, na llawer o gam
eraill oir fath: ac am ddewin, planedydd, brudiwr, d
rogamwr a'r fath heini y maent hwy mewn mawr barch a
chymmeriad gyda'r gwyr goreu boneddigion ac iangyf
erwy'r holl wlad, yr hyn oedd yn fy nalla i nad oeddwn yn
meddwl fod gair dinw yn i herbyn, ond yn hytrach bod yn
wyr-da am fod y rhain yn i mawrhau: ac am ſwynwyr
ſwynwrageddd nis gellir fod heb y rheini, y maent hwy yn
gwrthwyr llawer o ddaioni (ymmryd yrhan fwya) i dda
i ddynion, gochelwch rhag bod yn cam gymmeryd; bod
hwyr a chonſyrwyr nid oes yrowrran fawr ſar am danyn,
nid rhaid wrthynt i gael copinaid a gwybodaeth am berth
llediaeth neu'r hyn a gollwyd, y maerhai a gwagr ac a gwelle
neu a phleled o ddwfr a feidr hynny, ie mae rhai a dwfr ac
a deilioch, neu wrth daflu tnau yn tan neu gulan-gaya a
ddywed i chwi pwy a fydd mawr y ſwyddyn honno.

Gr. Wele Tydur mal dyna fwrw cath i'r cythr
wrth i fodd, dyſcodd y rheibwyr a'r fath i rhain aber
th. mal y dyſcodd y ſwynwyr i eraill weddio, y rha
a chwennychent hwy i gwneuthyr yn ddyſcyblon i ddi
afol, neu o'r lleiaf i gael blas o'i ceſſyddyd; rhai
ddywedaiſtoch fod gorfodawyr y wlad yn mawrhau y rhai
mae dim yn gwahanmyn i gochel, amryded yw hynny
diafol nidi dallu nhwy, a dim ar i gwrthod, a'r hon
gelledig nwnn bydd iddynt gael gras edifar i'r

lyd y cythrel a'i gennadon ac i edifarhau am a wnaethont: ar yn diwedda ddaw i'r neb a gyrcho at reibwyr, Swynwyr a'r fath ac a ddaeth i Saul.

T. Gronw, tydi a ddywedaiſt (os daw coſ i mi) ſod duw yn gorchymmyn diſa yn llwyr reibwyr, Swynwyr ar ſath o blith i bobol: pe gellit ti ddangos hynny yng-air duw, myfi a debygwn na bydde mwyach yn gyſtal i croeſo nhwy at lawer.

G. Tydur, y mae yn hawdd ddigon ddangos hynny i ti; a'r dialedd tragywyddol a ddaw arnynt hwy ac ar i dilynwyr, ond bod yr amſer yn fyrr a'm achoſion inne yn fyng-alw ymmaith oddi-wrthyt.

T. O Gronw, er a ſu rhyngom erioed o ſwynder a chymdeithas, ac er mwyn y wlad o'r ben a doetha-mi o honi, a'r wlad yr ym yn preſſwylio ynddi, a pheth ſydd ſwy na hyn, er mwyn ynnill i ddaw a dwyn o balſy gath, ſeſo law a genau'r cythrel y rhai a ordeiniwyd i ſod yn gadwedig, dangos hynny beſyd cyn ymmado.

Gr. Wele Tydur yr wyt yn fy arttal i megis yn a ſai wedi rheibio trwy dy daerni nas medraſmoth nagcan: ac am hynny gwrando pa beth y mae Duw yn y ſcrythyr yn i ddywedyd wrth bobl Iſrael ac wrth i eglwys yn dragywyddol: *Na ad* (medd efe) *i reibies fyw yn eich plith, nac ar y ddaiar*: Exod 22. 18. *Ac yno yn wir yn wraig ai bydd ynddynt yſpryd dewiniaeth, neu ſrud, bwynt a leddir yn farw, a cherrig y llabiddiant hwynt, eu gwaed a ſydd arnynt i hunain.* Levit. 20. 27. Y mae Saint Paul yn cyrrif celfyddyd y rhain ymmilhith gweithredoedd y cnawd, ac (medd efe) *y rhai a wnaant y ſath bethau nid etifeddant deyrnas Duw.* Gal. 5. 20, 21. Ac y mae Ioan yn i weledigaeth yn dywedyd am y ſath *ſod i rhan hwynt hwy yn y pwll yr hwn ſydd yn llyſg o dan a brwmſtan, yr hwn ydyw yr a'i ſaf wolaeth.* Dat. 21. 8. Am Tydur myfi a'th welaf yn crynnu enfus rhag ofn, yr eiddi gwed barn a dialedd duw ar y bobl annuwiol hein: gan fod ef yn gorchymmin i lladd nhwy, fod teyrnaſoedd wedi cau yn i herbyn, bod tan yphern wedi parottoi iddynt a dragywyddol: ond yn fyd (medd ef) yw y

ceiſio iechyd corphorol, cyſoeth bydol, neu pa ddiddanwch dalarol ba bynnag (y ſydd mor fyrr i bara) mor beryglus ac y mae y rhain? *Pholineb yw prynnu awr yn rhydrud*: y mae deddfau duw, a chyfraith dyn yn barod i ddwyn i bywyd, a'r cythrel ſafnruthlyd yn barod bob awr i dderbyn yr enaid a'i ddwyn i boenau diſeſur, didrangc.

T. *Grouw, nid ynfyd yn vnig yw y rhain a'i holl ddilynwyr, ond yſceler heſyd yn fy meddwl a'm marn i: a oes (er duw) ſon yn y ſcruthyr-lan neu mewn ſtoriaeu eraill fod y fath yn pyrrhau o oes bigilidd o'r dechreuad?*

Gr. Oes yn ddiammeu: ni buaſe duw yn peri i ymochlyd, a'i diſa o ddiar y ddaiar oni bai fod y fath: yr oedd gen *Pharo* brenhin yr Aipht hudolion yn amſer *Moſes*, a mawr oedd i parch ymmlhith yr Aiphtiaid annuwiol, mal y dywedaiſt fod y rhain ymmlhith ein anphyddloniaid ninneu heddyw: *Exod.* 7. Yr ydoedd yn amſer *Saul* lawer, ond mwya ſon y ſydd am y ddewines o *Endor*: 1 *Sam.* 28. 7. Yr ydoedd o amſer bigilidd rai yn pryrhau ac yn byw ymmlhith plant a phobl dduw: ond yr oeddynt cyn ammled ymmlhith y cenhedloedd nas gellid moi rhif: yr oedd *Simon Magus* ſwynwr mawr yn hudo'r bobl o *Samaria* yn-nyddfeu yr Apoſtolion: yr hwn pan ydoedd yn *Rhufain* eſe a wnaeth i'r bobl dybiaid mai duw oedd eſe, ac yr hedfane i'r neſoedd: ond fo a ddigwyddodd i Petr fod yno yn edrych arno, pan oedd y cythreuliaid yn i ddwyn rhyngthynt i'r awyr a'r bobl yn i addoli mal duw, yno a gweddiodd Petr, ac y gorfu i'r yſprydion i ollwng bendra-mwnwgl i lawr, nes torri o hono i wddwf: *Euſeb. fol.* 564. yr ydoedd hefyd Theudas: *Act.* 5. 36. Elymas *Act.* 13. 6. ac eraill lawer a ddaethant i ddeheunydd digon drwg bob vn.

T. *Grouw, ymmha le yr oedd cyfraith dduw y prid hynny nad oedd yn crapfu ar y rheini, na neb yn coſpi y fath beth hyd yn hyn?*

Gr. Yr oedd Tydyr cyfraith dduw a dyn yn diſa'

wers, ac etto rhyfedd oeddynt hwyf y mae'r ſcrythyrlan yn dangos yrru o *Saul* (pan oedd yn gwrtheddu gair duw ac yn dilin cyngor *Samuel*) y ſwynwyr a'r ſeiniaid o wlad Iſrael, er ymgyrchu o hono aſtyn hwy yn ol dorfod i'r Arglwydd i ſwrw eſe ymmeith. 1 Sam. 28. 3. Ac am *Joſiah*, y mae yn ſcrifennedig mal hyn, *a'i ſwyddion a'r dewiniaid, a'r delwau, a'r eilyniad, a'r holl bhieidd-dra y rhai a welwyd yngwlad* Juda, *ac yn* Jeruſalem *a dynnodd* Joſiah *ymmaith*: 2 Bren. 23. 24. dymma ſolyr ydoedd gwaſanaeth gwyr duw o flaen llaw, ac y mae Criſtnogion da yrowran ymmha le bynnag y bo gair duw yn cael i bregethu yn rhwydd, a'r Ffengil yn barchedig.

T. *Myfi a glywais mai da oedd illwng gwaed ar yr heibiwr neu'r rheibies, pan fo na da na dynion wedi rheibio.*

Gr. Na dda ddim Tydyr: meddiginiaeth wael yw honno, a'r cytnrel a ddyſcodd i ddynion wneuthyr drwg am ddrwg: nid anghyphelib hyn i'aberth yr hwn a loſcodd i gephyl: nis dyle neb nai dofi nai diſa nhwy ond a fo ac awdurdod gantho, iw coſpi nhwy a drwg-ddynion eraill.

T. *Pa beth wrth hynny a wna'r cyphredin lle bo 'r ſath yn i cymmydogaeth?*

Gr. Gwrando gair duw, darllain gair duw, a gweddio yn phyddlon ac yn phrwythlon: canys (medd *Petr*) y neb a wrthwynebo'r cythrel yn gadarn yn y phydd, eſe a phu oddiwrtho, ac os phu 'r cythrel nis geill y rheibiwyr niwed, nwy nag y gallodd *Simon Magus* hedfan i ddallu'r bobl pan weddiodd *Petr. Jaco.* 4. 7.

T. *Nid yw ein gweinidogion yn cymmeryd ddim poen i ddarllain a dangos gair duw i ni: ac am bregeth nis clywais i un erioed yn ein heglwys blwyf ni: y mae'r Bibl yn rhy ddrud i wr tlawd iw brynnu a'i gadw gartref, duw a wyr mai embudus yw cyflwr y cyphredin truain.*

Gr. Wele Tydur pryn dithe y Hyfran bychan ymma, ſydd heſyd yn ſychan i bris, ac etto yn ſawr y daioni a'r lleſaad a gei di o'i ſynych ddarllain hwn, a gweddio ar

dduw am roi i ti ddeall: dymma'r peth ydd arferi pob cymy-
nes cael mwy o oleuni gair duw a'r moddion a ordein-
odd efe i bod yn i eglwys; cei ddiddanwch mawr i'th
enaid, a tharian i ymddiphyn dy gorph rhac picellau diaw-
lig rheibwyr, swynwyr, dewiniaid a'r fath ddrwg-ddynion:
ti a'm cedwaist yn rheuir, bydd wych, a duw a roddo
i ni o'i fawr ras a'i drugaredd wir edifeirwch calon am
ein holl gamweddau, adnewydd-deb buchedd, ac iawn
phydd i dderbyn Crist a'i holl ddonniau ysprydol: a hyn-
ny trwy heuddedigaethe Iesu Grist ein Achubwr, ir
hwn gyda'r Tâd a'r Yspryd glan y bo mawl a gogoniant
yn oes oesoedd. *AMEN.*

Adroddiad Cywir,

O'r

ethau pennaf, ar a wnaeth, ac a ddwedodd

Ysprydoedd Allan,

YM

MASCON yn BURGUNDY;

Yn Nhŷ un

Mr. FRANCIS PEREAUD,

Gweinidog EGLWYS y Protestaniaid yn y DREF honno:

A Ossodwyd allan yn *Frangeg* ganddo ei ei hun; a chwedi hynny yn *Saesneg* gan un ac oedd a gwybodaeth neillduol yngh hylch y Stori hon:

Ac yn awr wedi ei gyfieithu yn *Gymraeg*, gan *S. H.* o *Aberhonddu*.

Ai Printio yn Llundain gan *T. S.* yn y Flwyddyn

I'm Parchedig a'm Dyscedig Ffrind

Doctor Peter Du Moulin.

Syr,

ER fy môd yn tybied yr edrychwch ar fyng waith
danson attoch Lyfr ffrangeg Mr. *Pereaud*, me
Peth ich dwyn ar gôf am yr Addewid ddiweddar y rw
gold bôd i chwi ei gwneithur i mi, ynghylch ei ro
ef mewn Gwisc ffalsnig: Etto 'rwi 'n gobeithio, y gw
newch chwi y cyfiawnder hynny i mi, ac y credwch
oni bae bôd y matter yn anghyffredinol, ac oni bae bo
fy llaw i (fel y gwyddoch chwi ei bôd hi) wedi ei rhag
ossod at waith arall o natur anghyffredyb rawn, Myfi a'i cy
bygswn e'n Gam ir Deyrnas ac i chwithe, i fôd yn un math
o Achos, i wneuthur hwnnw yn Gyfieithwr o Lyfra
rhai eraill, ac a eglurodd eisoes mewn amryw ieitho
edd, mor abl y mae fo, i scrifennu rhai godidog o
waith ei hun.

Rhaid i mi gyfaddef yn rhwydd i chwi, fod y gog
wyddiadau nerthol, y rhai y mae dull fy myw yn
Ddyfe y mae fy nuryd arni, gwedi weithio ynof i wann
gredu; ac i fod yn lleig i goelio; a'r amryw ddyciimy
gion treiffiodrus, a'r ofer-goelion, y rhai (ir gore o m
dallad fulw hyd yn hyn) ydynt arferol i ddiwyno y ſto
riau yoghyfch. Yſprydion a Dewineſſau neu witchod
Rhaid i mi gyfaddef meddafi, fod y Cogwyddiadau,
Dychmygion, ar ofer-goelion hyn yn Bethau, ac a allen
bei yn fod yn drafferthyſydig, i roddi dim help, y
ich gweled chwi yn gossod allan, nac i grediniaeth n
dyn o fori ldi rhyfeddol na'r hon a ossodwyd allan g
Mr. *Pereaud*,

Eithr fe ddarfu ir Gymdeithas y gefais i gyda'r Awd duwiol hwnnw, tra bûm i yn *Geneva*, a'r Anrheg y rydd godd bôdd iddo ddwyn i mysi o'r llyfr hwn mewn Scrifen, cyn ei briodi ef, mewn mann, lle yr oedd genni amser cyfuddas i ymofyn, yn gyntaf ynghylch y ferfennydd, ac ynghylch rhai pethau yn y llyfr, fe ddarfu meddafi ir Gymdeithas hon, ar ymofyniad hyn, orchmygu ynofi ar y Diwedd (am y Traethawd hwn) fy holl newyllysgarwch a'm anhueddiad fafadwy i gredu pethau dieithr.

Achan fy môd yn deall, i chwi dderbyn cyfrif, oddiwrth yr Ofigolhaig mawr a'r Gwr rhagorol hwnnw, eich Tâd, am Mr. *Forward* ei hunan, ac am lawer o betha yn perthyn iw lyfr ef: nid oes genni refwm bychan llai, ond mai megis ac y dûg eich gwybodaeth chwi yn y feithoedd, o'r hon ac ir hon y mae y Traethawd hwn i gael ei gyfieithu, yr uchelfraint fwyaf iddo, ac i ei dderbyn oddiwrthi law cyfieithydd; felly y bydd y ni a'r Patch y rydd eich Henw chwi a'ch Tâd dyfeidio, mor berthnasol ac y dichon dim o'r natur hwnnw fod. Darfu hefyd yr pwyllog greda cymmaint o'r Traethawd hwn y fydd yn ofynnol, os yr wyfi yn gobeithio eich bod chwi yn credu y Gwirionedd mawr hyn, o'm bôd i chwi

Syr,

Yn ffrindiol ac ufudd

Wasanaethwr

Robert Boyle.

I'm Parchedig a'm Dyſcedig Ffr.

Doctor Peter Du *Mo*

Syr,

ER ſy mód yn rybied yr edrychwch ar ſyng waith yr danfon atroch Lyſr ffrangeg Mr. *Pereaud*, megis Peth ich dwyn ar gôf am yr Addewid ddiweddar y rynoedd bôdd i chwi ei gwneuthur i mi, ynghylch ei oſſod ef mewn Gwiſc ſaiſnig: Etto 'rwi 'n gobeithio, y gwnewch chwi y cyſiawnder hynny i mi, ac y credwch, oni bae bod y maeter yn anghyffredinol, ac oni bae bod ſy llaw i (ſel y gwyddoch chwi ei bôd hi) wedi ei rhagoſſod at waith arall o natur anghyffelyb iawn, Myſi a'i tybygſwn e'nGam irDeyrnas ac i chwaethe, i fôd yn un math o Achos i wneuthur hwnnw yn Gyfi ithwi o Lyſrau rhai eraill, ac a eglurodd eiſioes mewn amryw ieithoedd, mor abl y mae ſo, i ſcrifennu rhai godidog o'i waith ei hun.

Rhaid i mi gyfaddef yn rhwydd i chwi, fod y gogwyddiadau nerthol, y rhai y mae dull ſe nywyd, ſr Ddyſc y mae ſy naryd arni, gwedi we ynof i wanngredu, ac i fod yn llêſg i goelio; a'r amryw ddychmygion twyllodrus, a'r ofer-goelion, y rhai (ir gore o'm daliad ſulw hyd yn hyn) ydynt arferol i ddiwyno y ſtoriau ynghylch Yſprydion a Dewineſſau neu witſhod; Rhaid i mi gyfaddef meddafi, fod y Cogwyddiadau, y Dychmygion, ar ofer-goelion hyn yn Bethau, ac a allent beri i mi fod yn dra hwyrfrydig, i roddi dim help, nac ich gwaith chwi yn goſſod allan, nac i grediniaeth undyn o ſtori llai rhyfeddol nâ'r hon a oſſodwyd allan ga Mr. *Pereaud*,

Eit

Eithr ſe ddarſu ir Gymdeithas y gefais i gyda'r Awd dwiol hwnnw, tra bûm i yn *Geneva*, a'r Anrheg y ry godd bôdd iddo ddwyn i myſi o'r llyfr hwn mewn Scrifen, cyn ei brintio ef, mewn mann, lle yr oedd genni amſer cyſaddas i ymofyn, yn gyſtal ynghylch y ſcrifennydd, ac ynghylch rhai pethau yn y llyfr, ſe ddarſu meddaſi ir Gymdeithas hon, ar ymofyniad hyn, orchſygu ymofn ar y Diwedd (am y Traethawd hwn) fy holl anewyllysgarwch a'm annhueddiad ſafadwy i gredu pethau dieithr.

A chan fy môd yn deall, i chwi dderbyn cyfrif, oddiwrth yr Yſgolhaig mawr a'r Gwr rhagorol hwnnw, eich Tâd, am Mr. *Pereaud* ei hunan, ac am lawer o bethau yn perthynu iw lyfr ef: nid oes genni reſwm i dybied llai, ond mai megis ac y dûg eich gwybodaeth chwi yn y ieithoedd, o'r hon ac ir hon y mae y Traethawd hwn i gael ei gyfieithu, yr uchelfraint ſwyaf iddo, ac a allo ei dderbyn oddiwrth Law cyfieithydd; felly y Bydd y Bai a'r Parch y rydd eich Henw chwi a'ch Tâd dyſcedig iddo, mor nerthol ac y dichon dim o'r nattur hynny fôd, i beri ir Darllenwyr pwyllog gredu cymmaint ypethau rhyfeddol y ſydd yntho, ac yr wyfi yn gobeithio eich bod chwi yn credu y Gwirionedd mawr hyn, o'm bôd i chwi,

Syr,

Yn ffrind tra chariadus ac yn

Waſanaethwr goſtyngedig

Robert Boyle.

Ir Anrhydeddus a'r tra rhagorol mewn Duwioldeb a Dyſc

Mr. ROBERT BOYLE,

Syr,

MEwn uſydd-dod ir Gorchymyn y ryngodd bôdd i chwi ei roddi i mi, myfi a gyfieithiais y ſtori ryfeddol hon, rhilwng iw gwybod gan bawb, megis peth ſy'n gwaſnaethu yn rhagorawl, i argyhoeddu yr Athiſtiaid (ſef y Sawl nid yw 'n credu fod Duw) a'r Sawl nid ydynt ond hanner credu, o'r amſeroedd hyny yr rhai gan mwyaf a berſwadiant eu hunain, nad oes yn y Byd y fath beth ac un rhwy ſylwedd Yſprydol, anghorphorol, a dealltus. A rhai o honynt a ddywedant y peth y mae y rhan fwyaf o honynt yn ei feddwl, *Mai Po gallent hwy gael un math o ſiccrwydd fod Cythreuliaid, yna y credent hwy hefyd fod Duw.*

Ac i gadarnhau y rhain, ſy'n cymmeryd arnynt yr Enw o wyr ſynhwyrol iawn, yn eu hanghrediniaeth echryſlon, braidd y datcuddia Satan ei hunan un-waith mewn Oes, mewn un math o agwedd weledig, neu fel y gellir ei glywed ef; ond naill ai i Ddynion gwael anwybodus, ac ir naturiaethau fwyaf anniſeilaidd, mewn rhwy anialwch wyllt bellennig, neu ynte os yng hyſeillach ſwyngyfareddwyr, y rhai yeynt gyfrwyſach, y mae hynny yn unic mewn ymddiddan ddirgel; fel y cyfrifid cyſaddefiad y rhai cyntaf megis peth yn tarddu allan o Darth tew, a geri neu felancholi llydlyd, fel pe bae hynny yr unic Ddiawl, ac ydd yn ffurfio cyfarfodau a cawnſiau witſhod yn eu mhennyddiau hwynt; ac ſel y cyfrifed

proffes

...es y lleill yn Dwyll Dynion Drwg, y cyfryw a...
...yw yr holl fwyngyfaredd-wyr.

Ac yn yr un modd, pan y fonnier wrthynt am ddynion Cythreuliaid ynthynt, y maent yn bwrw afreolaeth y rheini ar glefydau neu ar hudoliaeth. A gwir ydyw fod y Diawl yn gwneuthur y niwed mwyaf, lle y gwelir ac y clywir ef leiaf, a lle y gochilir leiaf rhagddo. Ac am hynny 'r wi 'n credu yn ddilys, nas gwnaeth efe fwy o gam à'i Deyrnas mewn llawer Oes, nag y wnaeth efe trwy amlygu ei hun mor eglur ac mor agored yn y pethau a adroddir ymma. Canys trwy hyn ni adawodd efe le yn y Byd, i Anghrediniaeth yr Athiftiaid haerllyg i redeg iddo. Ac er bod hwn yn Gythrael cyfrwys, etto yn hyn o ran, nid oedd efe yn gwbl ddyfgedig yn Neddfau uffern.

Llawer o Draethiadau fydd allan ynghylch cythreuliaid yn amlygu eu hunain: eithr yn Hiftori yr efengyl y mae y rhai ficcraf, y môdd y llefarodd y Diawlaid yn grôch, yn y cyrph a feddiannafant, yng wydd tyrfaoedd mawrion; yr hyn a wnaethant hwy, wedi gwafcu arnynt a'u brawychu gan brefennoldeb Arglwydd y Bywyd, eu Llywydd a'u Barnwr.

Eithr ni fynegodd un Hiftori, na fanctaidd nac halogedig, na hên na newydd, y fath amlygiad ewyllyfgar, cyhoeddus, parhaus, a di-wâd, o eiddo 'r Yfpryd aflan, ac y mae hon yn ei fynegi. Canys nid oedd cynnefin Gyrchfa y cythrael hwn, at Swyn-gyfareddwyr a Dewineffau, eithr at Ddynion duwiol; A hynny nid mewn Congl, neu mewn Anialwch, ond yng hanol Dinas fawr, mewn Tŷ lle yr oedd llaweroedd yn dyfod beunydd i wrando arno fo 'n llefaru, a lle 'roedd rhai o grefyddau gwrthwyneb iw gilydd yn ymgynnull ynghyd. A pharodrwyd y rheini, i wrandwyddo y Sawl nid oeddynt o'u barn, a fu yn Achos, nid yn unic i Ben-llywodraethwr, eithr hefyd i Efcob y Lle, i Holi y matter yn fanol, trwy yr hyn y cyflawn gadarnhawyd Gwirionedd y peth.

Yr holl Bethau hyn, a llawer ychwanegy fynegwyd

I'r Anrhydeddus a'r tra rhagorol

ioldeb a Dyſc

Mr. ROBERT BOYLE

Syr,

MEwn ufydd-dod ir Gorchymyn y ryngodd bo chwi ei roddi i mi, myſi a gyſneichiais y ſon ryſeddol hon, rzilwng iw gwybod gan bawb, nag peth ſy'n gwaſtaethu yn rhagorawl, i argyhoeddi yr Arhiſtotl Sawl nid yw'n credu ſod Duw; a Sawl hanner credu, o'r anſeroedd hyn rhai gan mwyaf a berſwadiant eu hunain, nad oes Bŷd y fath beth a'r un rhwy ſylwedd Yſprydol, anghorporol, a thragwyddol. A rhai o honynt a ddywedant y mae y rhan fwyaf o honynt yn ei feddwl, *Mewn Pŷg-mut hwy gaill ni wnaiſ e ſicrwydd ſod Cythreuliaid, ſydd creaduriaid hwy hefyd ſnd Duw.*

Ac i gadarnhau y rhain, ſy'n cymmeryd arnynt yn Enw o wyr ſynhwyrol iawn, yn eu hanghrediniaeth echryllion, bradd y darcuddia Satan ei hunan un-waith mewn Oes, mewn un math o agwedd weledig, neu fel y gallo ei glywed pe, ond naill ai i Ddynion gwael anwybodol ac ir naturiaethau iwyaf anniſeilaidd, mewn rhwy amſeroedd wyllt, bellennig, neu ynte os yng hyſcillach ſwyn dyſaredwyr, y rhai yeynt gyfrwyſach, y mae hynny yn anic mewn ymddiddan ddirgel, fel y cyfrifodd cyfa dwaith y rhai hyny ac eſu peth yn tarddu allan o Dan tew, a gerl neu felancholi llydyd, fel pei bae hynny unic Dyn ac ydd yn ſturio cyfarfodau a dywyn wrthod yn eu mhennyddiau hwynt; ac ni yw yn

profes

...nes y Beibl yn Dwyll Dynion Drwg, y cyfryw...
...dyw yn holl fwy nag yfaredd o'r...
...Aeth...
...Cythreuliaid, yntheryn, y maent yn bwrw allan ddynion
...eini ...
...Diawl yn gwneuthur y niwed mwyaf, lle y gwelir ac y cly-
...wch ei fod ef yn gochlit lefaf rhagddo. Ac am hynny yr
...ni credu yn ddilys, nas gwnaeth efe fwy o gam a'i
...Deyrnas mewn llawer Oes, nag y gwnaeth efe trwy am-
...ygu ei hun mor eglur ac mor agored yn y pethau a ad-
...oddir ymma. Canys trwy hyn ni adawodd efe le yn y
...byd, i Anghredinlaeth yr Athiniaid haerllyg i redeg ido.
...Aver bod hwn yn Gythrael cyfrwys, etto yn hyn o ran
...nid oedd efe yn gwbl ddyfgedig yn Neddfau eftern.
...Llawer o Draethiadau fydd allan yngnyfeth cythreuli-
...aid yn amlygu eu hunain: eithr yn Hiftori yr eirngyn y
...mae y rhai fferaf, y modd y llefarodd y Diawl yn
...grodd, yn y cyrph a feddiannafant, yng wydd tyrfhocdd
...mawgion, yn hyn a wnaethant hwy, wedi gwafgu ar-
...naf au buarychu gan brefennoldeb Anglwydd y Byweyd,
...ei Lywydd a'u Barnwr.
...Eithr ni fynegodd un Hiftori, na fandfaidd nac hanogi-
...dg, na hên na newydd, y fath amlygiad ewyllysgar, cy-
...hoeddus, pathaus, a di-wâd, o eiddo'r Yspryd ...
...arry mae hon yn ei fynegi. Canys nid oedd cymeint
...Gyrchfa y cythrael hwn, ac Swyn-gyfaredwyr a Cha-
...mattoh, eithr ar Ddynion duwiol; A hynny nid mewn
...Congl, neu gewn Anialwch, onid yng Nghol Dinas hwy,
...mewn Tŷ lle yr oedd llawer oedd yn dyfod ynghyd i
...wrando arno fu'n llefaru, allle roedd rhai o grefyddau
...gwrthwynebol fu gilydd yn ymgynnull ynghyd. A pha-
...rotrwydd y rhefni di wrandawyddo y Sawl oddyno o u
...harnyeafu yn Actiion, nid ydym ...
...ychu hefyd i Ddeto y Lle, ...
...hyny, cyflawn gyflawniad Gwirioneddau ...
...holl Eiriau hyn, o lawen ...

ai parchedig, pan yr oedd efe yn Bentiwydd yn
manfa Eglwyfwyr y Deyrnas
gan y Gwr y bu'r afreolaeth hyn yn e
y Llyfr hwn, Gweinidog duwiol,
yr hwn (os yw efe yn awr yn fyw
war ugain oed. Fe ſorifennodd y
yr oedd y pethau yn newydd yn
ond nis prinſiodd efe mo hononnes
a dengain gwedyn, yn y flwyddyn 1653. wedi
mell i wneuthur felly, trwy yr amryw Draethod
ſtori hon, a waſcarwyd ar lled, a rhai o honyn
anghyrtun ai gilydd. A chyda hyn
Lyfr ynghylch Cythreuliaid a Wiſhod, o'r Enw
nelgion, llyfr gdal ei ddarllain.

Yn yr holl brofedigaethau hyn, fe ymddygodd
nan yn ddoeth, yn wrol ac yn dduwiol; canys fo wi
wynebodd y Diawl yn waſtadol yn ei amryw fithiau, y
un bynnag ai o Angel y goleuni, neu ynte o Elyn cyſoc
ddus i Dduw. Fo'i temptiwyd ef gan yr yſpryd drwg,
weithie i fod yn rhy fanol, weithie i fydoldeb, weithie
iaſtfrydo, weithie i gellwair a digrifwch: eithr yr a
oedd y Gwr da bob amſer, ſef, yn ſobr, yn ddiwyd
ac yn ddifrifol, yn canyddu y Cythrel, ac yn arfer
ſun cyfnawder yn ei erbyn ef, ar y llaw ddehau ac a
llawaſwyn. Ac yn ei hyder ar Dduw ni bu pall am
canys trwy yn fi oll amſer o'r ymdrigaeth hyn, ni
Duw ir Cythrael bywiog hwnnw wneuthur iddo ni
yn y byd, nac i un o'i eiddo of, nac yn eu perſonau,
yn eu Da, ac yn mhen can ohiwrnod, fe ſurriodd D
Cythrel allan o i Gaſtell y drais ſeddlannock efe.
Mae fy nhoeth ſyng-hyfeithiad y llyfr hwn mor
ac mae dodefwyr ſy flaw wrthe, oni buaſſe i chwi d
Syr
ynnwy
E

Syr,

Yn dra gostyngedig ac ufydd Wasanaethwr, a gwir Anrhydeddwr

Peter Du Moulin.

...a parchedig, pan yr oedd efe yn Ben-llywydd yng-...manſa Eglwyſwyr y Deyrnas yn y Parthau hynny, ...n y Cwr y bu 'r afreolaeth hyn yn ei Dy, ſef, Awdwr y Llyfr hwn, Gweinidog duwiol, pwyllog, a pharchedig, yr hwn (os yw efe yn awr yn fyw) ſydd tu hwnt i bedwar ugain oed. Fe ſcrifennodd y Traethawd hyn, pan yr oedd y pethau yn newydd yn ei gofiadwriaeth ef, ond nis printiodd efe mo hono nes ym mhen un-mlynedd a deugain gwedyn, yn y flwyddyn 1653, wedi ei gymmell i wneuthur felly, trwy yr amryw Draethiadau o'r ſtori hon, a waſcarwyd ar llêd, a rhai o honynt hwy yn anghyttun ai gilydd. A chyda hwn ſe oſododd allan Lyfr ynghylch Cythreuliaid a Witſhod, o'r Enw *Demonologia*, llyfr y dâl ei ddarllain.

Yn yr holl brofedigaethau hyn, ſe ymddygodd ei hunan yn ddoeth, yn wrol ac yn dduwiol; canys fo wrthwynebodd y Diawl yn waſtadol yn ei amryw rithiau, pa un bynnag ai o Angel y goleuni, neu ynte o Elyn cyhoeddus i Dduw. Fo'i temptiwyd ef gan yr yſpryd drwg, weithie i fod yn rhy fanol, weithie i fydoldeb, weithie i arſwydo, weithie i gellwair a digrifwch: eithr yr oedd y Gwr da bob amſer, ſef, yn ſobr, yn ddianwadal ac yn ddifrifol, yn ceryddu y Cythrel, ac yn arfer Arfau cyfiawnder yn ei erbyn ef, ar y llaw ddehau ac ar y llaw aſſwy. Ac yn ei hyder ar Dduw ni bu pâll arno; canys dros yr holl amſer o'r ymdrafedigaeth hyn, ni adawodd Duw ir Cythrael bywiog hwnnw wneuthur iddo niweid yn y byd, nac i un o'i eiddo ef, nac yn eu perſonau, nac yn eu Da; ac ym mhen can nhiwrnod, ſe fwriodd Duw y Cythrel allan o'i Gaſtell y drais-feddiannod efe.

Mae fy mhoen i yng-hyfieithiad y llyfr hwn mor wael, ac nas dodaſwn i fy Enw wrtho, oni buaſſe i chwi dybied Syr, y bydde fyng wybodaeth i ynghylch gwirionedd y ſtori hon, trwy 'r Adroddiad a wnaeth fy Nhâd parchedig o honi wrthifi, yn beth cadharnhad i'w ſicrwydd hi. Mwy ynniais hi o ail law, ero o law ſicr

Eit

…hr chychwi ſyd, a gawſoch oddiwrth yr Awdwr ei …nan hyſpyſrwydd agoſach, yr hyn wedi ei oſſod o …n y llyfr hwn, a rydd iddo ſynediad rhwydd a diddadl, …gael i dderbyn i Grediniaeth y Darllenwyr manolaf, …af. Ac ni bydd eu Tyb hwynt ddim yn llai am …ad y ſtori hon, nag y bydd e am ei gwirionedd hi, …gwelant hwy, ſod Gwr, mor uchel mewn Dyſc, …ddwfn mewn Barn, mor ddiragrith mewn Duwiol-deb, ac mor hynod mewn Gweithredoedd da, gwedi barnu, y bydd hi o ddefnydd rhagorol i argyhoeddu y rhai nid yw'n credu, ac i gadarnhau y Sawl ſy yn y ffydd. Minne hefyd fy hunan trwy hyn a gâf yr uchel-fraint hon, o ſod yn gydnabyddus ir Byd, fy môd i gwedi fy nrhydeddu a'ch Gorchmynnion chwi, a bod yn hôff genif i ddangos fy hunan, fy môd i chwi

Syr,

Yn dra goſtyngedig ac ufydd Wâſanaethwr, a gwir Anrhydeddwr

Peter Du *Moulin*.

Llythyr at y Darllenwyr.

Ddarllenwyr cariadus,

DYmma i chwi ſtori wedi ei chyfieithu yn gymr[aeg] yn cynnwys ynddi gyfrif, ynghylch perhan [y] ſeddol y wnaeth ac a ddwedodd Yſpryd drwg, yn [y] Gweinidog duwiol yn *Ffrainge*, wedi ei ddanfon ich [y] ich cadharnhau chwi yn y Gwirionedd hyn, ſef, *Bôd [y] threuliaid*; mewn gobaith, mae po fwyaf y bo chwi [y] di eich ſefydlu yn y grediniaeth hon, mae mwy fydd [y] goſal chwi ymma, i ochelyd profedigaethe yr yſpryd [y] mellígedig hyn, rhag ofn i Dduw eich taflu chwi [i] ern, i fyw gyda nhwy ar ôl hyn.

Ac er bod y Scrythyrau ſanctaidd yn dala allan yn [y] lur ddigon, *Fod Cythreuliaid*, etto pan bo Duw yn rho[i] i ni, trwy ei ragluniaeth neu dreſniad o fatterion y B[yd] ychwaneg o Siccrwydd am y Peth, Gweddus yw [i] ddal ſulw ar, a chymmeryd Addyſg oddiwrth hynny.

Megis y mae Rhwyniad Satan *rhwy brydie, a'i Atru[ed]* *ef rhag gwneuthur drwg i neb, yn ôn a Drugareddau Duw* *Byd: felly y mae ei Ollyngiad ef yn rhydd ar brydie eraill* *ſrawychu ac i wneuthur niwed i Ddê ac i Ddynion, yn* *mialtanau, a Barnedigaethau Duw ar y Byd, i brafſyddu* *amynedd y Duwiol megis y profwyd* Job, *neu ynte i goſpi* *Annuwiol megis y coſpwyd* Ahab, *twy ollwng* Satan *yn* *arnynt*; *ac am hynny peth yw hyn i ddal ſulw arno,* *adderbyn Addyſg oddiwrtho*; *canys ſel hyny dywed yr Ap[o]* *ydd*, Gwrandewch y Wialen a Phwy a'i hordeini[ad]. *Dat.* 12. 12. *Dat.* 20. 1, 2, 3. 1 *Bren.* 22. 22. *Mic.* 6.

Ac ſel y gwasnaetha y Traethawd hwn, ich ſefy[dlu] chwi yn y Gwirionedd mawr hyn, ſef, *Bôd Cythreuliaid*; ſelly hefyd y gwasnaetha ſo, ich cadharnhau chwi [yn] Gwirionedd arall ſydd fwy pwyſig o lawer, ſef, *Bôd* [...] ac am hynny y dilyt bod yn grefyddol ac yn rai[...]

[illegible] ellir bod ar y [illegible] gael ei [illegible] ef ymma, ac i fyw gydag ef ar [illegible].

Fe ddichon Rheswm Dyn gasclu oddiwrth [illegible] Be-thau, *Fod Duw*, ac yn enwedig oddiwrth [illegible] Gre-[illegible] gaeth, ac oddiwrth y Dychryn fydd yng Hydwybodau Dynion [illegible] gwneuthur rhyw fowr-ddrwg, [illegible] wrth [illegible] hyn o fod Cythreuliaid. [illegible] Pan y gwelo Dyn y Nefoedd, yr Haul, y [illegible], y [illegible] Ddaiar, a'r Moroedd, pob peth yn [illegible] [illegible] yn [illegible] ir llall, a'r cwbl yn [illegible] [illegible] Dyn, y Creadur pennaf yn y Byd, fe Ddichon [illegible] oddiwrth hynny drwy Reswm, mae Siccr a [illegible], *Mr.* Perkins, *Pan* [illegible] *Duw* [illegible] (Creadur) *a rhyfeddol* [illegible] *y Byd*, [illegible] *nas galle Greaduriaid mor* [illegible] (megis y Dynion, yr Anifeiliaid, yr [illegible] *nas galle 'r Byd* [illegible] [illegible] Duw [illegible] (megis T[illegible] [illegible] ar un Creadur [illegible] *y Dinasoedd, a* [illegible] *yr Adeiladau* [illegible] [illegible] (wrth [illegible]) [illegible] (ryw amser) [illegible] [illegible] *Fod Duw*, [illegible] [illegible] *Perkins*) [illegible] *yng Hydwybod* [illegible] *dilyn* [illegible] megis [illegible] Duw [illegible] Cabledd [illegible] (*fel mae* [illegible]) ac fel y mae efe yn clywed [illegible]

Llythyr at y Darllenwyr.

Ddarllenwyr cariadus,

DYmma i chwi ſtori wedi ei chyfieithu yn gymraeg, yn cynnwys ynddi gyfrif, ynghylch perhau rhyfeddol y wnaeth ac a ddwedodd Yſpryd drwg, yn nhy Gweinidog duwiol yn *Ffrainge*, wedi ei ddanfon ich plith, ich cadharnhau chwi yn y Gwirionedd hyn, ſef, *Bôd cythreuliaid*; mewn gobaith, mae po fwyaf y bo chwi wedi eich ſefydlu yn y grediniaeth hon, mae mwy fydd eich gofal chwi ymma, i ochelyd profedigaethe yr yſprydion melltigedig hyn, rhag ofn i Dduw eich taflu chwi i Uffern, i fyw gyda nhwy ar ôl hyn.

Ac er bod y Scrythyrau ſanctaidd yn dala allan yn eglur ddigon, *Fod Cythreuliaid*; etto pan bo Duw yn rhoddi i ni, trwy ei ragluniaeth neu drefniad o fatterion y Byd, ychwaneg o Siccrwydd am y Peth, Gweddus yw i ni ddal ſulw ar, a chymmeryd Addyſg oddiwrth hynny.

Megis y mae Rhwymiad Satan *rhwy brydie, a'i Attaliad ef rhag gwneuthur drwg i neb, yn ûn o Drugareddau Duw ir Byd: felly y mae ei Ollyngiad ef yn rhydd ar brydie eraill, i ſrawychu ac i wneuthur niwed i Ddâ ac i Ddynion, yn ûn o wialennau a Barnedigaethau Duw ar y Byd, i brofi ffydd ac amynedd y Duwiol megis y profwyd* Job, *neu ynte i goſpi yr Annuwioi megis y coſpwyd* Ahab, *twy ollwng* Satan *yn rhydd arnynt*; *ac am hynny peth yw hyn i ddal ſulw arno, ac i dderbyn Addyſg oddiwrtho*; *canys fel hyny dywed yr Arglwydd*, Gwrandewch y Wialen a Phwy a'i hordeiniodd. *Dat.* 12. 12. *Dat.* 20. 1, 2, 3. 1 *Bren.* 22. 22. *Mic.* 6. 9.

Ac fel y gwasnaetha y Traethawd hwn, ich ſefydlu chwi yn y Gwirionedd mawr hyn, ſef, *Bôd Cythreuliaid*; felly hefyd y gwasnaetha fo, ich cadharnhau chwi mewn Gwirionedd arall ſydd fwy pwyſig o lawer, ſef, *Bôd Duw*, ac am hynny y dilyt bod yn grefyddol ac yn rat[illegible] fel y gellir

ellir bod ar y ffordd i gael ei ffafor ef ymma, ac i fyw ydag ef ar ôl hyn.

Fe ddichon Rheſwm Dyn gaſclu oddiwrth amryw Bethau, *Fod Duw*, ac yn enwedig oddiwrth Waith y Greadigaeth, ac oddiwrth y Dychryn ſydd yng Hydwybodau Dynion ar ôl gwneuthur rhyw fowr-ddrwg, ac oddiwrth yr yſtyriaeth hyn o fod Cythreuliaid.

Pan y gwelo Dyn y Nefoedd, yr Haul, y Lleuad, y Sêr, y Ddaiar, a'r Moroedd, pob peth yn dreſmus yn ei lê, y naill yn wſnaethgar ir llall, a'r cwbl yn wſnaethgar i Ddyn, y Creadur pennaf yn y Byd, ſo Ddichon, gaſclu oddiwrth hynny trwy Reſwn, mae Sicer a Dilys ydyw, *Fod Duw; canys fel y dwed Mr.* Perkins *Pan yſtyriwyſ ſrâm* (Gwêdd) *a rhyſeddol wneuthuriad y Byd, yr wyſi yn tybied ynoſ ſy hun, nas galle Greaduriaid mor druain ar ſydd yddo* (megis y Dynion, yr Anniſeiliaid, yr Adar a'r Pyſgod) *wneuthur mo hwn, ac nas galle 'r Byd chwaith ei wneuthur ei hun: ac o herwydd hynny, gan na alle 'r creaduriaid wneuthur mo 'r Byd, na 'r Byd chwaith wneuthur ei hun;* Rhaid yw bod Duw (*heb law y pethau hyn ôll*) *ar a wnaeth y Byd. Megis ac ped ſae Gwr yn dyſod i Wlâd ddieithr, a gweled yno ryw Adeiladau rêg a choſt-ſawr* (megis Tai a cheſtyll) *ac etto heb gyfarfod yno ag un Creadur byw ond yn unig Ebediaid y Neſoedd, a Bwyſtfilod y Ddaiar, nis tybia hwnnw mai 'r Adar neu 'r Anniſeiliaid a gododd yr Adeiladau hynny i fynu: ond Fe a ddeall ac a wyr yn y man* (wrth Reſwm) *mai naill ai y mae, neu ſe a fu* (ryw amſer) *Ddynion yno ac a'n cododd hwynt i fynu yn yr ûn môdd, wrth waith y Greadigaeth y gellir deall* (*wrth reſwm*) *Fod Duw, yr hwn a greawdd y cwbl.* Rhuf. 1. 20.

Felly beſyd (*medd Mr.* Perkins) *y dichon Dyn gaſclu trwy Reſwm, oddiwrth y Dychryn ſydd yng Hydwybodau Dynion, ar ôl gwneuthur rhyw fowr-ddrwg, mai dilys a ſicer ydyw,* Fod Duw; canys y neb a wnelo ryw Ddrwg, megis Llofruddiaeth, Godineb, Torr-priodas, Cabl-dd a'r Fath; er celu a chuddio o hono y Drwg a wnaeth, (*fel nas gwyppo un dyn byw dim oddiwrtho*) etto y mae ſe yn clywed yn ſynych iawn

y ſ th waſcfa yn ei gydwybod, mal pe bydde'i Tân uffern wedi ennyn oddi-fewn iddo: A rheſwm cadarn yw hwn i ddangos *Fod Duw*, ger bron gorſeddfainge pa un y bydd rhaid iddo ddyfod i atteb am ei weithredoedd. *Pſal.* 14 5. *Rhuf.* 2. 15.

Ac fel y bo i chwi weled pa ſodd y dichon Rheſwm Dyn gaſclu *Fod Duw* gan *ſod cythreuliaid*, yſtyriwch yr amryw Ddrygau y wnaeth *Satan* gynt, fel y crybwyllir am danynt yn y Scrythyrau.

Pwy a demptiodd ac a dynnodd *Adda* ac *Efa*, ac yn-ddynt lawr holl ddynol-ryw i bechu, ac felly i'w deſtrywio eu hunain ond *Satan* y'r bèn Sarph? *Dat.* 20. 2.

Pwy a demptiodd *Dafydd* (mewn balchder) i beri rhifo pob pen yn ei Deyrnas, nes digio Duw a dyfod plâ i ddifetha deng mîl a thrugain mîl oi bobl ef, ond *Satan*? 1 *Chron.* 21. 1. 14.

Pwy a yrrodd y *Sabeaid* a'r *Caldeaid* i ddwyn Dâ *Job*, ac i laddd ei weiſion ef? a Phwy a ddaeth â Thân o'r Awyr i loſci ei ddefaid ef, a gwynt o'r anialwch i daflu'r Ty i lawr ar ei Blant ef nes ei lladd hwynt? a Phwy a darawodd Job ei hunan â chornwydyd blîn, o wadn ei droed hyd ei goryn ond *Satan*? *Job, pen.* 1. *a'r* 2.

Pwy yn nyddiau 'n prynwr ar y Ddaiar ond rhyw Gythrel a daflei Langc, weithie ir Tân, weithie ir Dwr, ac a'i dryllie ef hyd onis malei ewyn ac yr yſcyrnygei ef ddanedd, gan ddihoeni ar ei draed? *Mar.* 9.

Pwy oed Cythreuliaid yn amſer Chriſt a wnaeth ſi mor greulon, fel nad allai neb fyned y ffordd yr oeddynt arni? ac wrdi eu bwrw hwynt allan o'r Dynion, a myned o honynt i genfaint o Fôch, pwy ond y rhwyga wnaeth ir môch ruthro tros y dibyn, nes eu boddi oll yn y mor, ynghylch dwy ſîl o honynt? *Matth.* 8. *Mar.* 5.

A thrwy gymmorth pwy ond trwy gymmorth Duwiaid, y gwnaeth Conſurwyr, Rheibwyr a Witſhod ddrygau mawrion, o amſer i amſer, i Ddâ ac i Ddynion?

Yr

Yn awr gan ſod y cythreuliaid oll, y pennaf a'r iſſelaf o honynt yn ddrwg ynthynt eu hunain, *Ioan.* 8. 44. 2 *Pet.* 2. 4. a chan eu bod hwy hefyd yn gyſrwys (megis ſeirph) i ddychymmig drwg i eraill, ac yn alluog i gyflawni hynny, ſel y dangoſwyd o'r blaen, ac yn aml mewn niſer, canys yr oedd lleng *(gwedi chwe mil o honynt)* mewn un Dyn, *Luc.* 8. Ni allwn yn hawdd gaſclu trwy reſwm, *mai rhaid yw bod Duw*, ſef ûn ac ſydd uwch nag hwynt-hwy mewn *Gallu*, yn Dda yntho ei hunan, ac yn Dda wrth y Byd, i attal y cythreuliaid hyn, oddiwrth wneuthur y Drygioni a ewyllyſient ei wneuthur; oni bae hynny ni byddei ond ochain a galar ymmhob mann.

Yr un Ddihenydd a ddaethe i *Iob* ac a ddaeth iw Blant a'i Weiſion ef, oni buaſſe *fod Duw* i ddala *Satan* wrth gadwyn, fel nad allai fo fyned ym-mhellach nag yr oedd eſe yn cenhadu iddo. *Iob.* 2. 6.

Mae hyn yn ſicr ac yn Ddilys, Or i bae bod Duw, Ef, Creawdwr, Meddiannydd, a Phen-llywodraeth yr pob dim ôll, yr hwn ſydd anſeidrol mewn Doethineb, Toſturi, Trioneb, Trugareda a Daioni, i edrych at, ac i ofalu am y Byd: ac oni bae ei fod eſe heſyd yn llawn Gallu i ffrwyno, ac i gadw y Cythreuliaid hyn dan Llaw, ac iw hattal hwynt rhag bwrw eu llid a'r Dda ac ar Ddynion, Gwae, Gwae, Gwae *a ſydde ir holl Fyd.*

Nid ydyw yn afreidiol goſſod ar lawr y pethau hyn o flaen pobl; canys y mae Bagad yn byw yn y fath ſôdd, fel pe ni baent yn credu (neu ar y lleiaf fel pe ni baent yn credu fel y dylent) *Fod Duw, Fod Diawl, Fod Nef, Fod Uffern.*

Pe bae pobl yn credu hyn fel y dylent, hwy a rodient gyda 'r rhan lleiaf o ddynion, yn y ffordd gûl ſydd yn arwain at *Dawr Nef*, ac nid gyda 'r rhan fwyaf yn y ffordd lydan ſydd yn arwain at y *Diawl i Uffern.* Mat. 7. 13, 14 * Hwy a edifarhaent am eu pechodau hên newyd, † ac a daer geiſient Drugaredd a heddwch

Duw

y ſ th waſeſa yn ei gadwybod, nal pe bydde i Tha
ern wedi ennyn oddi-ſewn iddo: A rhe[illegible]
hyn i ddangos *Fod Duw*, ge[illegible] bron gorfeddfainge[illegible]
y bydd rhaid iddo ddyfod i atteb am ei weithred[illegible]
Pſal. 14. 1. *Rhuſ.* 2. 15.

Ac fel y bo i chwi weled pa fodd y dichon
Dyn gaſclu *Fod Duw* gan *ſod cythreuliaid*, yſtyr
anwyw Ddrygau y wnaeth *Satan* gynt, ſel y cry
am danynt yn y Scrythyrau.

Pwy a demptiodd ac a dynnodd *Adda* ac *Eſa*, ac y
ddynt lwyr hull ddynol[illegible] w i bechu, ac ſelly i ddeth
wid eu hunain ond *Satan* yr hên Sarph? *Dat.* 20. 2.

Pwy a demptiodd *Daſidd* (mewn balchder
rhiſo pob pen yn ei Deyrnas, nes digio Duw, a
plâ i ddiſetha deng mil a thrugain mil o bobl eſ
tau? 1 *Chron.* 21. 1.

Pwy a yrrodd y *Sabeaid* a'r *Caldeaid* a ddwyn D
ac i ladd ei weiſion eſ? a Phwy a ddaeth a Than o
wyr i tolci ei ddefaid eſ, a gwynt o'r anialwch i daſlu
Ty i lawr ar ei Blant eſ nes ei lladd hwy? a Pwy
daro wodd Job ei hunan â chornwydydd blin o
ei droed hyd i goryn ond *Satan* â *Job.* 2. 7.

Pwy yn nyddiau 'n prynwr as y Ddaear ond rhyw
threl a daflei hangc, wrthie ir Job, weithie ir D
ac a'i dryllio eſ hyd onis malei ewyn ac yr ieyrn
(ddaweſid gan) ddihoeni ar ei draed? *Mar.* 9.

Pwy ond Cythreuliaid yn amſer Christ a wnaeth
amser greulon, ſel nad allai neb fyned y ffordd yr
ynt arni? ac wedi eu hwrw hwynt allan o'r Dyno
myned o honynt i genfaint o Fôch, pwy ond y rhyw
wneuthur ſyrthio mil o'r clogwyn, ac eſmwythau
yn y llyn? ynghylch dwy ſil o honynt? *Mar.*

Pa gymmorth pwy ond rhyw gymmorth Duw
Confuriwyr, Rhedowyr a
o amſer hamſer, a Ddyn

Yn awr gan fod y cythreuliaid oll, [illegible] rhifedig o honynt yn ddrwg ynghyd [illegible] 2 Pet. 2. 4. a chan eu bod hwy hefyd yn [illegible] (megis ffeirph) i ddychymmig drwg i eraill, [illegible] ryflawni hynny, fel y dangofwyd o'r blaen, [illegible] mewn rhifedigaeth canys yr oedd lleng (*gwrthddrych mwy o honynt*) mewn un Dyn. *Luc.* 8. Nid allwn yn hawdd gafclu trwy refwm, *mai rhaid yw bod Duw*, fel un ac fydd nwch nag hwynt-hwy mewn *Gahe*, yn Dda yncho er hunpan, ac yn Dda wrth y Byd, i attal y cythreuliaid hyn, oddiwrth vncuthur y Drygioni a ewyllyfient ei wneuthur; oni bae hynny ni byddei ond ochain a galar ymhob mann.

Yr un Ddihenydd a ddaeth *Iob* ac a ddaeth iw Blant a'i Weifion ef, oni buafe *fod Duw* [illegible] gadwyn, fel nad allai fo fyned ym-mhellach nag yr oedd efe yn caniatau iddo. *Iob.* 2. 6.

Mae hyn yn ffeer ac yn Ddifyr, Oni bae bod Duw, Ief. Creawdwr, Meddiannydd, a Phen-llywodraethwr pob peth, yr hwn fydd anfeidrol mewn Doethineb, Teguri, Trugaredd a Daioni, i edrych ar, ac i ufudd-dod y Byd: ac oni bae ei fod yfe hefyd yn Hawn Gallu i [illegible] ac i gadw y Cythreuliaid hyn dan Llaw, ac yn Llaethlyw- rhag bwrw yn lliaws i'r Ddau ac ar Ddynion, Gwae, Gwae, Gwae a fyddai yr holl Fyd.

Nid yw yn afreidiol gofiod ar hyn y pechau hyna o flaen pobl; canys y mae Bygad yn byw yn y [illegible] (megis pe ni baent yn credu (neu ar y lleiaf fel pe ni baent yn credu fel y dylent) *Fod Duw, Fod Diafol, Fod Uffern.*

Pe bae pobl yn credu hyn fel y dylent, [illegible] gyda'r rhan lleiaf o ddynion, yn y ffordd [illegible] arwain at *Dduw* ac *Nef*, ac nid gyda'r rhan [illegible] ffordd lydan oedd yn arwain at y *Diafol* [illegible] 7. 13, 14. Hwy a edifarhaent am eu [illegible] newydd, i ac a daent geifieut Drugaredd a [illegible]

Duw trwy *Jeſu Chriſt*: ‖ Hwy a garent Dduw ac a'i hofnent ag ofn parchedig, ac a'i gwaſanaethent, gan * ymegnio i gadw ei orchymynnion ef: † Hwy a grynent wrth eu fygythion ef, ‖ ac a ymhyfrydent yn ddirfawr yn ei Air ef, ac a * ochelent i ddigio ef trwy bechu yn ei erbyn ef. * *Luc.* 15. 21. † *Luc.* 18. 13. ‖ 1 *Joan.* 4. 19. *Heb.* 12. 28. * 1 *Joan.* 2. 3, 4. † *Eſa.* 66. 2. ‖ *Pſal.* 1. 2. * *Gal.* 5. 24.

Eithr och Dduw! nid oes ond nifer fechan o'r Byd yn byw felly; canys os edrychwn ni ar ymarweddiad cyffredin y Byd, ni allwn weled, fod y rhan fwyaf o bobl yſyweth, yn Weithredwyr anwiredd, a'i bod nhwy yn ſyrthio i bechod, nid trwy wendid fel y mae 'r Duwiol yn ſyrthio iddo, ond eu bod nhwy yn gwneuthur arfer gyffredin o hono; yr hyn beth nis byddei, pe bae Gras ynddynt, a phe baent yn credu fel y dylent. *Rhuf.* 6. 14.

Gwelwn fel y mae 'r Byd yn heidio a Thyngwyr, Rhegwyr yn offrymmu eu Heneidiau ir Diawl ar bob achos, Halogwyr ſabboth, Putteinwyr, Rhagrithwyr, Maliſwyr, Celwyddwyr, Anudonwyr, Enllibwyr, a Gwatwarwyt ſanctteiddrwydd.

Gwelwn ym-mhellach lawned yw'r Byd o Feddwon, Beilchion, Cebyddion, Ffeillſtion, Lladron, Anrhugarogion wrth y tlawd, ac o Annuwiolion, ſef, rhai nad yw 'n galw ar Dduw na'i foli ef, nac o'r neilltu wrthynt eu hunain, nac yn eu Teuluoedd, nac yſgatfydd uwch ben eu bwyd wrth giniawa a ſwperu.

Gwelwn hefyd mal yr ydys yn gwneuthur cam ag ymddifaid, a Gwragedd gweddwon, a'r gwann ei gallu i amddiffyn eu hunain trwy gyfraith rhag gorthrymderau, ac a Gweithwyr tlodion, trwy beidio talu iddynt eu llawn gyfloge, neu ynte trwy eu talu hwynt, mewn yd ag enllyn gwael, ai bris tu hwnt i bris y goreu ar y Farchnad: a gwelwn fel yr ydys yn malu wynebau Deiliaid ac Hafodwyr, gan ddelio yn galed ac yn doſt ag hwynthwy, ac fel yr ydys yn twyllo gwirionaid am eu Tai a'u Tiroedd mewn amryw leoedd.

Er

Er nad yw'r rhain a'r cyffelib 'yn gwadu mewn geiriau Fod Duw, a Diawl, a Nef ac Uffern, eithr y maent yn gwneuthur felly trwy eu Gweithredoedd. *Titus* 1. 16.

Pe bae pobl yn credu y pethau hyn fel y dylent, yn eu ſiccrhau eu hunain yn eu cylch hwynt, trwy y dwys yſtyried hwynt yn eu calonnau, a'r Sail ſydd genym am gredu eu bod hwynt, ſe fydde 'r grediniaeth honno yn Achos, o fod gwell wyneb gan y Byd nag y ſydd gantho 'rwan: ac ni byddei 'r Annuwioldeb, a'r Anghyfiawnder; a'r Anhugarogrwydd, a'r Bradwriaeth, a'r Heidiau eraill o'r pechodau hynny yntho ac y ſydd yntho 'rwan; eithr ſe ſyddei pobl yn byw yn Dduwiol, yn Sobr, ac yn Gyfiawn yn y Byd preſennol, a thrwy hynny hwy a ddangoſſent, fod yn dynt wir ddymuniad, i fyw ar ôl hyn gyda Duw yn y Nêf, a gwir Ofal i ochelyd byw gyda 'r Diawl yn Uffern.

Meddyliwch yn fynych, *Fod Duw* yr h[illegible] a roddes i ni Gyfraith ſanctaidd, a'n bod ninne wedi torri 'r gyfraith honno (1) mil a mil o weithie, (2) a'n bôd ni yn haeddu Damnedigaeth tragwyddol yn Uffern gyda 'r Diawl a'i Angelion, am y pechodau a wnaethom ni yn erbyn y Gyfraith honno, (3) ac nad oes ffordd i gael maddeuant am danynt ond yn unig trwy ac er mwyn Jeſu Griſt, (4) ac na cheidw Chriſt neb ond y Sawl ſy'n credu ynddo (5) â chalon edifeiriol am eu pechodau, (6) ac â gwir bwrpas ynddynt i droi oddiwrthynt, (7) ac i fyw yn ſanctaidd o hynny allan: (8) a meddyliwch hefyd y caiff y rheini fywyd tragwyddol ar ôl hyn gydag eſe yn y Nef, mewn mawr (9) Ogoniant a llawenydd; ond y bydd (10) rhan Gweithredwyr anwiredd yn y llynn ſydd yn llofci â Thân a Brwmſtan yn oes oeſoedd, gyda 'r Diafol a'i Angelion; (11) ac mai megis ac y bydd Gogoniant y

Duwiol yn y nefoedd hwnt i ddim ar a welodd Llygad, glywodd Clust, nac a ddaeth i Galon Dyn erioed ddwl am danaw. (12) Felly yn yr un modd y bydd 'r Annuwiol yn Uffern, tu hwnt i ddim ar a welodd, a glybwyd, nac ar a ddaeth i galon Dyn i feddwl no. (1) *Pſal.* 40. 12. (2) *Rhuſ.* 6, 23. (3) 4. 12. (4) *Mar.* 16. 16. (5) *Luk.* 13. 3. (6) *Eſa.* 55. 7. (7) *Hebr.* 12. 14. (8) *Matth.* 46. (9) *Matth.* 13. 43. (10) *Dat.* 21. 8. 25. 41. (11) 1 *Corinth.* 2. 9. (12) *Mar.* 44.

Eithr nid yw pobl annuwiol yn meddwl am, nac credu y pethau hyn fel y dylent: y Sawl o honynt fydd yn credu fod Duw, hwy a fynnant ei fod Drugaredd i gyd, lle y mae efe yn gyflawn i gof Anfoddhadwy ar *Anedifeiriol* yn drwm ac yn dof gyllau fe yn Drugarog i fadde ac i gadw y ffyddlon neu 'r Edifeiriol: ac am hynny, er annuwioled y rhai yn byrth ac er eu bod hwy yn chawnegu meddw dod ac ffiedd; etto y maent yn dywedyd beddwch wrth eu calonnau eu hunain, y peth nid yw Duw yn ddywedyd ferthynt; ond y mae efe yn eu bygwyl hwynt yn galed yn ei Air, eithr nid ydynt yn credu y hyn a eu Diwedd hwynt yn ôl y Bygythion hynny. *Exod.* 6, 7. *Deuteron.* 29. 19, 20. *Eſay.* 55. 7.

Mae 'n glywais ſtori am wr a ddeffroodd o farw i fyw, ac a adroddyd, o hono fo y Geiriau hyn, ſef, *Nid oes neb yn credu*, *Nid oes neb yn credu*, *Nid oes neb yn credu*, y gofynnwyd iddo, Beth oedd yn ei gredu; Fo atteboddd, *Nid oes neb yn credu*, *Pabol y mae Duw yn Holi*, *Onid oes neb yn credu*. Deſted y mae Duw yn Holi. Ond fo a ddywedodd wrth Dyſc, Cei wr a gredu wrth ar *Meſs* a'r Pro

Abertawe y
13. o Fis Hydref,
1680.

Eich Gwasanaethwyr
yr Arglwydd
Stephen

Duwiol yn y nef tu hwnt i ddim ar a welodd Llygad, a glywodd Clûſt, nac a ddaeth i Galon Dyn erioed i ddwl am dano; (12) felly yn yr un môdd y bydd poen 'r Annuwiol yn Uffern, tu hwnt i ddim ar a welwyd, a glybwyd, nac ar a ddaeth i galon Dyn i feddwl am dano. (1) *Pſal.* 40. 12. (2) *Rhuf.* 6, 23. (3) *Act.* 4. 12. (4) *Mar.* 16. 16. (5) *Luk.* 13. 3. (6) *Eſay.* 55. 7. (7) *Hebr.* 12. 14. (8) *Matth.* 25. 46. (9) *Matth.* 13. 43. (10) *Dat.* 21. 8. *Mat.* 25. 41. (11) 1 *Corinth.* 2. 9. (12) *Mar.* 9. 44.

Eithr nid yw y rhai obl annuwiol yn meddwl am, nac yn credu y pethau hyn ſef y dylent: y Sawl o honynt at ſydd yn credu fod Duw, hwy a fynnant ei fod ef yn Drugaredd i gyd, lle y mae efe yn gyfiawn i goſpi 'r Anghredadwy a'r Anedifeiriol yn drwm ac yn doſt, yn gyſtal ac yn Drugarog i fadde ac i gadw y ffyddloniaid neu 'r Ediferiol: ac am hynny, er annuwioled y mae rhai yn byw ac er eu bod nhwy yn chawnegu meddwdod at ſyched; etto y maent yn dywedyd heddwch wrth eu calonnau eu hunain, y peth nid yw Duw yn ei ddywedyd wrthynt, ond y mae efe yn eu bygwyth hwynt yn galed yn ei Air, eithr nid ydynt yn credu y bydd eu Diwedd hwynt yn ôl y Bygythion hynny. *Exod.* 34. 6, 7. *Deuteron.* 29. 19, 20. *Eſay.* 57. 21.

Myſi a glywais ſtori am wr a ddeffroodd o farw i fyw, a dywedyd o hono fo y Geiriau hyn, ſef, *Nid oes neb yn credu, Nid oes neb yn credu, Nid oes neb yn credu*: A phan y gofynnwyd iddo, Beth oedd yr hyn nad oedd neb yn ei gredu; Fo attebodd, *Nid oes neb yn credu, mor Fanol y mae Duw yn Holi, mor Gyfiawn y mae Duw yn Barnu, ac mor Doſted y mae Duw yn Coſpi.* Ond yr wyſi 'n cofio yr hyn a ddywedodd *Abraham* wrth *Diſes*, Oni wrandawant ar *Moſes* a'r Prophwydi,

(hynny

(hynny yw ar y ſcrythyrau a ſcryfennwyd gan Moſes a'r Prophwydi) ni chredant chwaith, pe codei un oddi wrth y meirw *Luc.* 16. 31. Meddyliwch am hyn, a Duw a roddo i chwi Ddeall ym mhob peth. Byddwch wych, yr wyfi 'n gorphwys

Abertawe y
13. *o Fis Hydref,*
1680.

Eich Gwaſanaethwr yn
yr Arglwydd
Stephen Hughes.

Wedi clywed hyn, nid allaſi lai na chyfaddef, nas darfu iryw fraw fy nala i; etto mi burpaſſais, na rown ormod coel ir fath ſtori ryfeddol, ac nas llwyr anghredwn hi hefyd.

Amryw feddyliau a redent i'm calon. *Weithie mi yſtyriwn wendid ac ofn gwragedd: weithie mi dybiwn, nad edd y cwbl ond cnaſri rhyw ddryg-ddyn cuddiedig yn y ty.* Am hynny cyn fy myned ir gwely, mi chwiliais holl gonglau 'r ty yn fanol, gan folltio a barro 'r holl ddryſe, a chau 'r ffeneſti, ië a thyllau 'r cathe, heb adel dim heb edrych atto, ac a alle roddi achlyſur i dybied mai twyll oedd y peth. Ac ar ôl gweddio gyda 'm teulu, mi aethym i'm gwely, tra 'r ydoedd fy ngwraig a'm morwyn yn nyddu wrth y tân, a lamp yn llofci ar y bwrdd.

Braidd yr oeddwn yn fy ngwely, ond wele mi glywn ſwn mawr yn dyfod o ddiwrth y gegin, megis rholiad baich o goed tân, wedi daflu â nerth mawr. Clywais hefyd guro aſtyllod pared y gegin, weithie megis â phen bys, weithie megis ag ewinedd, weithie megis â dwrn; ac yna fe dabolvyd y dyrnodie. Llawer o bethe hefyd a dafiwyd yr erbyn yr aſtyllod hynny, megis pláts, trenſhers, a llwade; a gwnaed cerdd â hiddl o brês (gan ei chinian â'i modrwyau) ac â rhai offerynnau eraill yn y gegin.

Ar ôl gwrando 'n ddyfal ar y trwſt hyn, mi gyfodais o'm gwely, a chan gymmeryd fy nghleddyf, mi aethym ir ſtafell, lle y cedwid yr holl ddwndwr hyn, a'r forwyn yn dala 'r ganwyll o'm blaen; ac a chwiliais yn fanol, i edrych a oedd neb wedi ymguddio yn y ty; ond pan nas cefais i neb, mi a ddychwelais i'm gwely. A chwedi dechreu o'r dwndwr dracheſu, mi lais eilchwaith, ac a chwliais dracheſu, ond i gyd ofer.

Yna y dechreuais i ddwall mewn gwirionedd, nad allei hyn i gyd ddyfod oddiwrth neb, onid oddiwrth

rhyw yſpryd drwg; ac felly mi dreuliais y rhan arall o'r nôs, yn y cyfryw fraw, ac ſydd hawdd i un-dyn ddeall pa fath ydoedd.

Y dydd neſſaf yn fore iawn mi ſynegais y matter i Henuriaid yr Eglwys: ie mi a'i bernais yn gymmwys hyſpyſſu 'r peth i Mr. *Ffrancis Tornus*, Scrifennydd y Brenin, a Gwr o gyfraith ym *Maſcon*, er ei fod e'n bapiſt ac yn wreſog iawn tros ei greſydd; a chyn diwedd dau mi roddaf fy rheſymme am hynny. A chwedi hyſpyſſu 'r matter iddynt, ni ffaelodd ar un o honynt ddyfod, i ymweled â mi bob nôs, naill ai i gyd ynghyd neu ynte ar gylch, eyhyd o amſer ac y parhâodd yr aflonyddwch hwnnw yn fy nhy, gan wiliad gyda mi hyd hanner nos, a weithie 'n hwy.

Y nôs gyntaf ac y daethant hwy, a rhai noſweithie ar ôl hynny, ſe ymattaliodd yr yſpryd drwg, oddiwrth wneuthur na thrwſt na chynwrf yn y byd yn eu gwydd hwynt, ſef perteiſe 'n anewyllyſgar i wneuthur ei hun yn gydnabyddus iddynt.

Eithr ar y diwedd, ar yr ugeinfed dydd o fis Medi, yng-hylch naw o'r glôch, ſo ddaeuddiodd ei hun yn amlwg pwy 'n ydoedd efe: *canys yn ein gwydd ni ôll, a Mr. Tornus yn yn o'r cwmpeini, ſo ddechreuodd chwibanu â llais crôch ac uchel iawn deir-gwaith neu bedair; ac yn y man ſo ffurfiodd leferydd, y cyfryw ac y allem ni ei ddeall, er ha yn lled-yrrg, a hynny yng hylch tri neu bedwar cam oddiwrthym ſel y ſyhygem ni.*

Ar geiriau cyntaf ac y lefarodd efe oedd y rhain dan ganu, *vingt et deux deniers*, hynny ydyw *dwy geiniog ar hugain*, ſef, *tôr fechan ar feſſun pump, ac a ddyſcir i blant a chwibano im gann.*

A chwedyn ſo lefarodd ac a ail-adroddodd yn fynych y gair hwn, *Gwenâdog, Gwenidog*; Ac oblegid fod y llais hwnnw yn dra oſnadwy i ni ar y cyntaf, mi ymmatteliais yn hîr cyn yr allebais iddo dim ord hyn yn unig; *Dos-addi wrthyf, Satan, yr arglwydd à'th geryddo di.*

r fel yr ydoedd efe eilchwaith yn ailadrodd yn fynych
n y gair hwnnw, *Gwenidog*, gan dybied (mae'n dy-
ge i) trwy hynny i'm blino i yn ddirfawr, fe 'm cy-
wyd i ddywedyd wrtho fel hyn; *ie yn wir, Gweni-*
dog fi, Gwasanaethwr ar Duw byw, o flaen mawrhydi
un yr aryt ti 'n Crynu. Yntef a attebodd *nid wyfi 'n ar-*
ydy'd dangen; ond ebe finne, *nid rhaid i mi wrth dy deſti-*
ddi dt. Etto fo barhâodd i ddywedyd yr un peth,
fel pe mynaſſe weithio ynom ni dyb da am dano ef.
Yna fe fynne ymrithio i rith *Angel golemni*, gan ddy-
wedyd o hono ei hun â lleferydd uchel, *Weddi 'r Ar-*
glwydd, y Gredo, y borenol a'r pryduhawnol weddian, a'r
uêc Gorc ymyn. Gwir yw, fo 'i cwttoge nhwy bob am-
ſer, ac a adawe ryw ranne o honynt heb eu hadrodd.
Fe ganodd hefyd â llais uchel ran o'r pedwar-ugeinfed
Pſalm ac un.

Yna fe adroddodd lawer o bethe, y rhai y allent fod
yn wir; megis rhyw fatterion neilltuol, perthnaſſol i'm
tylwyth i; ac ym myſc pethau eraill, wenwyno fy
nhad i; gan enwi y gwr a'i gwenwynodd ef, a phaham,
gan hyſpyſſu 'r lle, a math y gwenwyn.

Fe ddywedodd iddo ddyfod y noſon honno o *Bais de*
Vaux, a thramwy o hono trwy Bentref *Alamogne*, yr
hon ſydd yn *Bailiage de Goz*, wrth ddrws ty fy mrawd
hynaf; lle y gwelſai ſo ef gyda Mr. *Du Pan* Gweinidog
Thoiry; a'u bod nhwy ar fyned i ſwpper ynghyd yn nhy
fy mrawd; a'u bod nhwy 'n gymmydogion ac yn gyfei-
llion anwyl; a darfod iddo gyfarch gwell iddynt, a go-
fyn, a oedd ganddynt ddim i orchymyn iddo ſe i
ddywedyd wrthiſi, oblegit ei fod e'n myned i *Faſcon*;
a darfod iddynt hwy ymddwyn eu hunain yn ſwyn iawn
tuag atto ef, a deiſyf arno gofio eu cariad hwy attaſi;
ie a gwahodd o honynt hwy ſo i yſed gydag hwynt. Ty-
di 'r Ball, ebe finne wrth yr yſpryd drwg, pe gwybaſſent hwy pwy 'n oeddyt ti, ni byſſent hwy mor lwyn
wrthyti.

Y-

Y dydd neſſaf yn fore iawn mi fynegais y mater
Heuuaid yn Eglwys: ac mi a'i darllenais
hyſpyſſu 'r peth i Mr. *Ffrancis Tyrnor*, Scrifennydd
Brenin, a Gwr o gyfraith yn *Mafon*, er ei fod e'n
ar yn wreſog iawn tros eglwyſydd, a chyn dy
roddai fy rhefymau am hynny. Ac oherwydd hyſpyſſu
matter iddynt, ni ſiaeiodd ar un o honynt dorfod i
weled a mi bob nos, naill ai i gyd yngkyd neu
gylch, eyhyd o amſer ac y parhaodd yr iſſionydd
hwnnw yn ſy nhy, gan wiliad gyda mi hyd hanner nos
a weithie 'n hwy.

Y nos gyntaf ac y daethant hwy, a rhai noſweithie
ô nyhuy, ſe ymataliodd yr yſpryd drwg, oddiwrth
ymaflyd na thrwſt na chynwrf yn y byd yn eu gwyddfa
hwynt, ſe, perteiſe 'n anewyllyſgar i wneuthur ei hun
yn gydnabyddus ddimyns.

Ond ar y dwyreddo ar yr ugeinfed dydd o fis Medi,
yng nghylch naw o'r gloch, ſo ddaeuddiodd ei hun yn am-
lygu ei hun y'n ydoedd ef e canyn yn ein gwyddfau ni, a Mr.
Thomas yn ys a'n cwmpaini, fe ddechreuodd chwibanu
Ac yn lle ac wedi i ni ddechreu gweddio ar yn y
modd, fe ddechreuodd yſpryd, y cyſrys ac y allem ni ei ddeall,
ac yn hynny yngkylch yr awr hwnnw ar y nos oddi-
ar ddechreu eyntaf ac y befapodd efe oddi yn chain dan
ganu, fel yn dechreu dawnsio; hynny ydyw dwy gerdd ar
bymtheg, chwe, neu ſaith ar ſeſſiwn pump, ac wedi hyn
ddechreu canu

A chwerthin fo dechreuodd ac yn ddiwedd oddeutu
ychydig awr, Chwerthig, Chwerthig, Ar ddiwedd
hwnnw yn dra diwedd y i ni ar y cynta
nie yn hir cyn y gorffebais

Yr oedd peth gwirionedd yn y ſtori hon; canys ddywedodd Mr. *Du Pan* a llawer eraill wrthifi ar hynny, eu bod nhwy 'n cofio 'n dda iawn, ddarfod ryw un ar yr amſer hwnnw, or cyfryw agwedd, yr hwn oedd yn marchogaeth ar geffyl main iawn, ac yn goſtwng ei ben i lawr, ſiarad â nhwy; a bod y cyfryw ymddiddan on rhyngddynt.

Mynegodd y cythrel i ni ſtori hefyd, ynghylch brawd arall i mi, yr hwn oedd yn trigo yn nyffryn llynn de *Joux*, yng wlâd *Foux*, gan ddywedyd, i'm Mrawd, ar ryw ddiwrnod, pan y daeth rhai o'n ceraint agos i ymweled ag ef, eu perſwadio hwynt, er mwyn eu gwneuthur hwy 'n llawen, i fyned ar y llynn heb un bâd, ar goed gwedi eu rhwymo ynghyd, y rhai oeddynt yn gorwedd ar wyneb y dwr; ac a nhwythau ymmhell ar y llynn, ddarfod i wynt tymmheſtlog gyfodi, yr hwn a'u gyrrodd hwynt yn eu hôl ir lann ar frys; yn agos ir hon y dadymchwelwyd yr holl goed hynny, a braidd na foddodd yr holl bobl, a chyfaddefodd y cythrel, mai efe a gyfodaſſe y ſtorom honno. 'Roedd y ſtori hon yn ddigon gwir; ac fe alle hynny hefyd fod yn wir, mai efe y gyfododd y gwynt hwnnw, megis y darllenwn ni yn llyfr *Job*, i Satan gyfodi gwynt mawr, yr hwn y wnaeth ir ty ſyrthio ar blant y gwr ſanctaidd hwnnw.

Nofwaith arall, a'r cythrel yn llefarn wrth *Claude Rapay*, cannwr llian, un o'r rhai y arfere ddyfod attan gwedi nôs; efe a ofynnodd iddo; onid côf gantho, ar y cyfryw ddiwrnod, ar ôl iddo oſod mewn trefn rhai drylliau o liain a chengle o edef, gael o hono y cwbl, ymmhen gronyn ar ôl hynny, wedi eu ſymmyd allan o'u lle, ac yn an-nhrefnus. Ac yna fo ddywedodd, mai ei waith ef ydoedd hynny.

Gofynnodd i *Rhilbert Guilermin* cannwr arall, yr hwn hefyd oedd yn y cwmpeini; onid côf gantho, ar ryw ddiwrnod, pan yr oedd e'n plygu i droi rhai drylliau o liain a chengle o edef, y rhai y danwyd ar

ddarfod [illegible] beth ei dynnu ef, o'r tu cefn iddo; [illegible]wrre ei fweyn, a pheri iddo ym-chwelyd yn ei [illegible]ddo heu dri cham; ac onid côf gantho, ar y prydnhawn-gwaith neſſaf, ac yntef yn gorwedd yn y candy, i ryw beth daflu ei hatt ef yn ei wyneb, yr hon a grogaſſe efe ar hoel wrth yſtlys ei wely, a pheri o hynny iddo ddeffroi o'i gwſc gyda dychryn mawr. *Fy ngwaith i vedd hynny ebr diawl.* Fe gyfaddefodd *Repay a Guilermin*, ddigwyddo o'r pethau hyn iddynt, ond nas gwyddent hwy pwy 'n oedd a llaw ynddynt hyd yn awr.

Daeth o *Lyons* farſiandwr o *Lovan*, ac a lettuodd yn nhy ei frawd *Philbert Guilermin*, ac yr oedd yn ei fryd ef, i ymweled â mi y nos gyntaf, ond ni adawê ei frawd iddo ddyfod. Ni ffaelodd ar y cythrel fynegi i ni hynny, gan ddywedyd, nis gwn i mor achos paham na ddaeth Mr. *Philbert* i wiliad ymma neithiwr. Yr oedd chwant mawr ar ei frawd ef i ymwelyd â ni, ond ſe gynghorodd *Philbert* ef ir gwrthwyneb, oblegit nas mynnei idd ei frawd glywed, pa fath ſtwr yr ydym ni yn ei gadw yn y ty hwn.

Soniodd hefyd ynghylch cynnen ddiweddar y fuaſai rhwng *James Berard*, cwtler o *Faſcon*; ac un *Samuel Du Mont*, a darfod ir *Berard* hwnnw gael ei guro gan *Du Mont* yn y fath fôdd, ac y bu e agos a marw: a gwir oedd y peth: ond eſe a fynegodd lawer o bethe neilltuol, anghydnabyddus o'r blaen, ac y ddigwyddaſant yn y gynnen honno. Mynegodd i ni, fel y clwyfwyd un *Fframcis Chickard* yn ei goes yn ffair ddiweddar Saint *Laurence* (ar yr hon y mae dinaſyddion *Maſcon* yn myned allan yn eu harfe, dan eu hamryw faneri,) ac ar ôl hynny dorri ei goes ef ymaith, iam iddi bydru. Ac ſo enwodd y gwr a'i faethodd ef, ac a ddywedodd mai o falis, i ymddial ar *Chickard* y gwaethpwyd hynny iddo, yr hyn a alle ſod yn ddigon gwir.

Fe ad[illegible]ſtori nodedig ynghylch *Philbert Maſſon* a'i wra[illegible]*nna Blant*, a elwit yn gyffredinol

ddywedodd) Mr. *Du Pan*, a llawer craill
hynny; nu, bod nhwy 'n cofio'n dda iawn,
ryw un ar yr amser hwnnw, on'cyfryw ag wedd
oedd yn marchogaeth ar geffyl main iawn, ac yn
ei ben i lawr, fiatad â nhwy, a bod y cyfryw yn
on rhyngddynt.

Mynegodd y cythrel i ni ftori hefyd, ynghylch br
arall i mi, yr hwn oedd yn trigo yn nyffryn llym
Foux, yng wlâd *Foux*, gan ddywedyd, i'n hatga
ar ryw ddiwrnod, pan y daeth rhai o'n ceraint ag
ymwelediad ag ef, eu perfwadio hwynt, er mwyn
gwneuthur hwy 'n llawen, i fyned ar y llynn heb
hôl, ar goed gwedi eu rhwymo ynghyd, y rhai oedd
yn gorwedd ar wyneb y dwr; ac a nhwythau yn
mhell ar y llynn, ddarfod i wynt tymmheftlog gyf
yn fuan a gyrrodd hwynt yn eu hôl ir lann ar fry
yr agos ir lle y dadymchwelwyd yr holl goed hynny
a'i cadeiriau foddodd yr holl bobl, a chyfaddefodd y
cythrel, mai efe a gyfodaffe y ftorom honno. 'Roedd
y ftori hon yn ddigon gwir; ac fe alle hynny hefyd fo
yn [illegible] efe y gyfododd y gwynt hwnnw, megis y
[illegible] *Job*, y Satan gyfodi gwynt mawr
[illegible] oedd in ty fyrthio ar blant y gwr fanctaidd

[illegible] y cythrel yn hefam wrth *Claude Pe*
[illegible], un o'r rhai y larfent ddyfod attaf
[illegible] a ofynnodd iddo i onid oedd gan ho, ar y
[illegible] ar ôl iddo ofod mewn rhai dryll
[illegible] engle o edef, gael o hono ymchwil, yn
[illegible] hynny, wedi eu fymmyd allan o'r lle,
[illegible] ac yna fo ddywedodd, [illegible]
[illegible] *Gaulois* canmwy arall, yn hyn
[illegible] oedd en plygu a drot
[illegible] o edef, y

Adroddiad Cywir

o

Bethe Pennaf y Ymaeth

Gipsy

MASCON

la Challonoiſe, rhai ac y drigaſent gynt yn ſin ty ni, ddar-
ſod ir wraig, ar ryw ddiwrnod, a nhwythau wed
ympo allan a'u gilydd, gymmeryd achlyſſur i ym
ar ei gwr, pan yr ydoedd efe ar fedr mynned i lawr i
ſhop; gan ei wthio ef o'r tu ceſn iddo â'i fath nerth hyd
oni, ſyrthiodd efe i wared tros y ſteire yn farw ſyth: ac
yna hi aeth yn ebrwydd i lawr dros bâr o ſteire eraill,
i alw 'r prentiſiaid a'r gweithwyr o'r ſhop i ddwad i vſed
diod; fel pan y caent hwy eu meiſtr wrth droed y ſtei-
re yn farw, y bydde iddynt dybied, farw o hono o ryw
gleſyd diſymmwyth. A chredu a wnaeth llawer, mai
gwir oedd y dirgelwch hyn y ddatcuddiodd y Cy-
threl.

Ar noſwaith arall, pan yr oedd y Cythrel yn lleſaru
wrth un o'n cwmpeini, efe a ſynegodd iddo y fath be-
the neilltuol a dirgel, y rhai medde 'r gwr nas adrodd-
odd efe wrth un dyn erioed, ac y mynnei ſo gredu, ſod
y *Diawl* yn gwybod meddyliau ei galon ef, nes i mi
berſwadio ef ir gwrthwyneb.

Yna efe ddechreuodd watwor Duw a phob creſydd,
ac wrth adrodd gogoniant ir Tâd, ſo adawodd y geiriau,
ac ir Mâb, heb eu hadrodd; ac wrth enwi 'r *tryddyd*
Perſon o'r Drindod, yr oedd ei eiriau ef o ddau ddeall,
yn ſwnt, yn echrydus, ac yn ffiaidd. A chwedi 'm
cyffroi ar hyn i ddigoſaint cyſiawn, mi a ddywedais
wrtho: *Tydi Yſpryd drwg ac atgas a* ddylaſit ddywedyd
yn hytrach, *Gogoniant a ſo ir Tâd, Creawdwr Nêf a dai-
ar, ac iw Fâb ef Jeſu Griſt, yr hwn a ddeſtrywiodd wei-
thredoedd y Diaſol.*

Yna efe a ddeiſyfodd arnom ni yn daer iawn, i ddan-
fon am Mr. *Du Chaſſin*, yr hwn oedd bapiſt, a Pherſon
plwyf *Saint Stephan*, wrth yr hwn (meddai ſe) y cyffe-
lyi ſo ei bechodau; ac fe ſynne iddo ddwyn dwr bendi-
ged gydag ef yn ddiffael, canys dyna 'r peth (ebe ſo)
a'm gwaredai ymmaith yn ebrwydd.

Roedd genym ni Gi yn y t[illegible], yr hwn oedd arferol o

ſol

Adroddiad Cywir,

O'r

Pethe Pennaf, y wnaeth, ac a ddwedodd

Ysprydoedd Aflan,

YM

MASCON, &c.

YPedwrydd dydd ar ddec o fis *Medi*, yn y flwyddyn 1612, mi aethym gydag un o hen nuriaid yr Eglwys ym *Maſcon*, i gymmuno yr Eglwyſwyr yn nhre *Couches*; ac ni a ddychwelaſom ym mhenn pum nhiwrnod.

A chwedi dyfod adref, mi welwn yn eglur, wrth wynebpryd fy ngwraig a'i morwyn, eu bod nhwy meun dychryn mawr iawn.

A phan yr ymofynnais i am yr achos o'r newidiad mawr hwnnw ynddynt; fe ddywedodd fy ngwraig wrthif, ddarfod i ryw beth, ni wydde hi pa beth, y nôs

gwedi fy myned i oddi carreg, dowt ei ch[illegible]
hi, trwy dynnu o amgylch, gyda nerth a thr[illegible]
gwrtheu y gwely yn yr hwn yr oedd hi yn g[illegible]

A darfod ir forwyn, yr hon feddid yn [illegible]
gwely caeadi yn yr un ftafell, gwedi clywed [illegible]
fodi ar frys a rhedeg atti, i wybod beth oedd [illegible]
ter, eithr nas gwelodd hi ddim, ir gael o ho[illegible]
fe a ffeneftri 'r ftafell honno ynghauedyn glôs [illegible]
canodd hi hwynt cyn ei mynedir gwely.

Dywedodd fy ngwraig wrthiti herwyd, darfod [illegible]
di hi, oblegic yr hyn y ddigwyddodd, beri ir [illegible]
wyn orwedd gyda hi yr ail nos: ond [illegible]
oeddynt yn ymgadw, clywed o honi [illegible]
yn tynnu 'r blancedi oddi arnynt: a darfod ir forwyn [illegible]
hynny gyfodi o'r gwely, a myned allan o'r ftafell ho[illegible]
no, yr hon oedd yng-hanol y Ty; eithr cael o hon[illegible]
drwg gwedi follrio, rhif yr unig o'r tu fewn, yng[illegible]
both fe hi ef, dwedi hefyd 'r tu allan, a chyn[illegible]
o honi wybod hynny, pan y ceiffiodd hi gyfle[illegible]
gwedi ei ddadfollrio ef, hi a glywe ymofodiad yn ei h[illegible]
byo, megis a phe buafe ddyn o'r tu allan yn ymwrthio [illegible]
wrthi yn eb ddi.

A phan welodd y forwyn, ei bod hi gwedi ei c[illegible]
fyod, hi a alwodd ar lange, yr hwn oedd yn gorw[illegible]
mewn, pedli eiraf, yr yr rhan honno o'r [illegible]
a gwedi dyfod i gof yd drwg iddi, rhag rhi[illegible]
hi ei wrtho ei yng hyfch, yr ateb hyn, rha[illegible]
ofnau ehun ef, gwedi ei ddan gwyllyb[illegible]
fydde ffeftri [illegible]

yn wiadwrus iawn, ac a [illegible]
yr oeddem ni yn ei ddy[illegible]
at ddywediad uchel a [illegible]
ebr Diafol. o hono'i hun, neb neb yn gwneuthur
[illegible]
o hynny ymlaen oft.

Yna gan fod yn llawen, fe ddechreuodd [illegible]
awdio, ac ym mysc pethau eraill fe [illegible]
od e'n un o'r rhai a ddringhaslant [illegible]
haforaid y prarfeamaid) a phan dorrodd [illegible]
ywedodd iddo fyrthio oddiwrth y wa[illegible]
raidd nas pwyrtawyd ei yno gan y [illegible]
wnaeth hais yn gwbl gyffelyb iw hun [illegible]
id hefyd am Iesu fun o offeiriaid y [illegible]
y Pab Alexander, ei fod e'n [illegible]
th droed yr ysgol, i annog y [illegible]
derus, gan eu siccrhau hwynt, yr [illegible]
y carnecriwy Barabbas yn lle gwrob[illegible]
nwyd y tri ar ddeg hynny, y rhai [illegible]
ac a ddalwyd, ir crogpren iw crog[illegible]
gwraggedd y Dref yn dywedyd wrth
neu'r Hangman, ymwrola Tadefan,

Mynegodd hefyd, fod Pays de [illegible]
dyt yn gynneuthur golwython reg[illegible]
ac ir hyny fo ehwarddodd yn uchel [illegible]
id gantho gyrcam a morwyn y [illegible]
[illegible]
[illegible]

gwedi fy myned i oddi cartref, dorri ei chwſe gyd hi; trwy dynnu o amgylch, gyda nerth a thrwſt mawr gwrtens y gwely yn yr hwn yr oedd hi yn gorwedd.

A darfod ir forwyn, yr hon roedd yn cyſcu mewn gwely arall yn yr un ſtafell, gwedi clywed hynny, gyfodi ar frys a rhedeg atti, i wybod beth oedd y matter; eithr nas gwelodd hi ddim; ië gael o honi ddryſe a ſſeneſtri 'r ſtafell honno ynghaued yn glôs iawn, fel y cauodd hi hwynt cyn ei myned ir gwely.

Dywedodd fy ngwraig wrthi'r heſyd, ddarfod iddi hi, oblegit yr hyn y ddigwyddodd, beri ir forwyn orwedd gyda hi yr ail nôs: ond cyn gynted ac yr oeddynt yn y gwely, glywed o honynt hwy ryw beth yn tynnu 'r blancedi oddi arnynt: a darfod ir forwyn ar hynny gyfodi o'r gwely, a myned allan o'r ſtafell honno, yr hon oedd yng-hanol y Ty; eithr cael o honi y drws gwedi ſolltio, nid yn unig o'r tu fewn, megis y bolltiodd hi ef, eithr heſyd o'r tu allan; a chyn galle o honi wybod hynny, pan y ceiſiodd hi agoryd y drws gwedi erddadfolltio ef, hi a glywe ymoſodiad yn ei herbyn, megis a phe buaſe ddyn o'r tu allan yn ymwthio yn wrthwyneb iddi.

A phan welodd y forwyn, ei bod hi gwedi ei chau i ſynu, hi a alwodd ar langc, yr hwn oedd yn gorwedd mewn ſtafell arall, yr y rhan flaenaf o'r ty, acaſe a gyfododd i agoryd y drws iddi; eithr nid ynganodd hi air wrtho ef ynghylch yr aſreolaeth hyn, rhag ofn ei frawychu ef: ond gwedi ennyn canwyll, hi ganfydde 'r lleſtri prês a pheiſi gwedi eu taflu o bobtu yn y gegin, a pha rai y gwnaeth yr yſpryd drwg y noſon honno, a'r moſweithie y gallynnodd, y gyfryw gamge ynfyd, ac a wneir (*yn-ffraingc*) ar briodas hen widw, hon wrth gaſglu gwenynnen eneiniog gyfo pedyll i chro chamu.

d yn wiliadwrus iawn, ac a gyfarfbe ar y trwſt lleiaf; y neddem ni'n rhyſeddu, nas cyfarthodd eſe un amar ddywediad uchel a ſcrech erchyll y Cythrael: ebr Diafol o hono'i hun, heb neb yn gofyn iddo; *Peidiwch chi'n rhyſeddu am nad yw'ch ci yn cyfarth, ond y rheſwm o hynny ydyw hyn, am i mi wneuthur arwydd y gog ar ei ben ef.*

Yna gan fod yn llawen, ſe ddechreuodd watwor a gwawdio; ac yn myſc pethau eraill ſe ddywedodd, ei fod e'n un o'r rhai a ddringhaſant furiau *Geneva*, (*ann o ddinaſoedd y proteſtantiaid*) a phan dorrodd yr yſgol, fo ddywedodd iddo ſyrthio oddiwrth y wal i ffos y clawdd, a braidd nas bwyrtawyd ef yno gan y llu ffaint; ac yna ſe wnaeth lais yn gwbl gyffelyb iw llais hwynt. Dywedodd hefyd am *Jeſuit* (un o offeiriaid y papiſtiaid) a chwedi y Tâd *Alexander*, ei fod e'n ſefyll y pryd hynny wrth droed yr yſgol, i annog y *Saſoyaras* i ddringad yn hyderus, gan eu ſicrhau hwynt, yr ehuillent y *Ddinas*, ac y caent hwy *Paradays* yn lle gwobr. A phan arweinwyd y tri ar ddeg hynny, y rhai a ddringhaſant i fyny, ac a ddalwyd, ir crogpren iw crogi, fo ddywedodd, fod gwragedd y Dref yn dywedyd wrth y Dihenyddwr neu'r Hangman, *ymwrola Tabaſan, Di gei arnat ti gwmpnio.*

Mynegodd hefyd, fod *Pays de Vaux* yn wlad, lle roeddyt yn gwneuthur golwython tèg o'r ſwyn wragedd, ac ar hynny fo chwarddodd yn uchel iawn. Tra hoff oedd gantho gyrcam â morwyn y ty, gan ei galw hi *Breſſande* (hynny yw gwraig o wlad *Breſſia*) ac fo leſaref ar un-rhyw lais a hithe. Un noſweith, a hi yn myned i fynu ir lloft i geiſio glô, ſe ddywedodd wrthi, *rwyt ti'n eon* (neu 'n hyſ) *iawn, i drammwy yn agoſa atat ti*, a than wneuthur iwn, fel petaſſe 'n curo ei dwylo ynghyd, fo ddywedodd wrthi, *mi'th daraf di yn ſy Sâs.*

Ond yb ni hefyd, hoff iawn oedd gantho ymddigriſo ag

un

un *Michael Repay*, yr hwn a ddewc attom yn
bôb nôs gyda i Dâd, gan ei alw ef yn fynych
Mihel. Dywedodd unwaith wrtho, y dyge
fela gyda 'r *Marquess* o *Saint Martins*, yr hwn
yn codi byddin o wyr mewn ym *Mreffia*, lyne
Ond *Michael Repay*, dan wenu a'i hatteb
a'i gyda 'r fath un digalon a thydi yr awn i ryfe
fod yn cyfaddef, ei ti redeg ymaith oddiwrth
gad mwrig *Geneua*? ir hyn yr atteb
wnt ti 'n cyhuddo yr awn i gael fy nghrogi gyda yr eg
nid oeddwn i mor ynfyd a hynny. A chan hanner i gel
Michael Repay, fo i cofiodd ef, iddo ddywedyd y
o'r blaen, wrth fyned ir Eglwys gydag un *Nead*
ginor, i benyrch *Origen*, mai'r ffordd i ddala r
ydoedd canna thywyll iddo; ac yna ebe fo, *a dannu d*
rwydwm dda. A'r pryd hynny ese lefarodd â lleferydd
yn gwbl groyg i leferydd mam *Michael Repay*, hyd
ddywedodd ese gan chwerthin wrth ei Dâd, *Fa*
D. Nhâd i, mae fo 'n lefaru yn Gymmwys fel fy mam

Ac amser arall, ese a ddywedodd wrthym ni
eigwan ercyntanns, fod yn ei fryd ef i mynedu
rryllys, o herwydd fod yn rhaid iddo fyned yn fua
Chamberey, lle 'roedd gantho farrer yn barod iw
i dreial mewn cyfraith, a'i fod e'n ofni y byddai
nearw ar y tiroedd, ac am hynny fo barodd ir farw
alw ar feirfennydd i ddyfod atto, gan ewyllysio
awn. Tad ir *Iesu* hwnnw, am yr hyn y cryb
fom o'r blaen, ese adroddodd lawer o hanes
ynghylch ei ddeuddeg, am hyd rai, ac hefyd am yr hol
fethu a myned i Gybruc ynei wydd ef
y feirfennydd ir Beirin ac
eu hewyn cael y cyfryw

ſyſaïs [illegible] ddyſod i'r ey, pan yw [illegible]
n arnaſ.

I'n yoſtyriaeth honno y coſir yr amryw roddion, [illegible]
godd [illegible] adawe ſo, lef, i'n cymhariaſ [illegible]
all cy[illegible] hynny. Eithr un o honyn[illegible]
dywedodd Cythrel y rhoddei ſo bum [illegible] o hynny;
hatteb[illegible]el, nas mynne ſo mo[illegible] arian ef; ac [illegible]
ar iddynt fod gydag ef i ddeſtryw. [illegible]
ll i fod yn etiſedd iddo, yr hwn a'i hatteb[illegible]
mmerei ſo 'r etiſeddiaeth. Mi'th [illegible]
rthi (*ebr Cythrel*) am chwe chenlog a [illegible]
fara.

Gronyn ar ôl hynny, cymmerodd [illegible]
ſioedd yr yſpryd y ſefaraſe o'r blaen, [illegible]
ds i hwnnw ydoedd eſe; a dyſod o hono [illegible]
rnio ar ei ſeiſtr, yr hwn a archodd [illegible]
el yn ei abſen, tra 'r ydoedd ar ei daith [illegible]
A phan y ceryddais i ef o'r fath ſirie[illegible]
Duw yn ſy ngenau, ſo 'm hatteb[illegible]
wch a pharch mawr, gan ddywedyd,
ardynwch ſir 'rychu 'n camſynnied am
ngbymmeryd i yn lle un arall? Ni
ma erioed o'r blaen; Ardolwyn ſyr but[illegible]
el yr oedd e'n llefaru fel hyn, *Simeon*
oedd yn arfer cyrchu 'n fynych i'n
yn, a ruthrodd yn ddiſymmwth ir fann
lene 'r llais i'n cyb ni; a chwedi chwilio
with ac ailchwaith, fel y gwnaeth cr
er nas cawſant hwy ddim yno, etto
dd ir fann lle 'roeddem ni oll, gan d
hwnnw lle 'r oedd ſwn y llais, am
myſc y
ſtodd y cythrel ac a ddywedodd wrthy

un *Michael Repay*, yr hwn a ddewe attom yn gyffredin bôb nôs gyda 'i Dâd, gan ei alw ef yn fynych, *Mihel. Mihel.* Dywedodd unwaith wrtho, y dygei fo efi ryfela gyda 'r *Marqueſs* o *Saint Martius*, yr hwn oedd yn codi byddin o wyr meirch ym *Mreſſia*, i fyned i *Savoy*. Ond *Michael Repay*, dan wenu a'i hattebodd e'n 'llyn, *a'i gyda 'r fath un digalon a thydi yr awn i ryfela*, gan dy fod yn cyfaddef, ei ti redeg ymaith oddiwrth ddeingad murie *Geneva*? ir hyn yr attebodd y Cythrel, *a wyt ti 'n tybied yr awn i gael fy nghrogi gyda 'm cyfeillion? nid oeddwn i mor ynfyd a hynny*. A chan barhau i gellwair â *Michael Repay*, fo'i coffaodd ef, iddo ddywedyd y Sûl o'r blaen, wrth fyned ir Eglwys gydag un *Noel Monginot*, i bentref *Urigny*, mai 'r ffordd i ddala 'r diawl ydoedd tannu rhwyd iddo: ac yna ebe fo, *a dannu di dy rwyd i'm dala i?* A'r pryd hynny efe lefarodd â lleferydd yn gwbl tebyg i leferydd mam *Michael Repay*, hyd oni ddywedodd efe dan chwerthin wrth ei Dâd, *yn wir fy Nhâd, y mae fo 'n lleſaru yn gymmwys fel fy mam.*

Ar amſer arall, efe a ddywedodd wrthym ni â llais egwan cwynfannus, fod yn ei fryd ef i wneuthur ei 'wyllys, o herwydd fod yn rhaid iddo fyned yn fuan i *Chamberey*, lle 'roedd gantho fatter yn barod iw oſod i dreial mewn cyfraith, a'i fod e'n ofni y bydde fo marw ar y ffordd; ac am hynny fo barodd ir forwyn alw ar ſcrifennydd i ddyfod atto, gan enwi Mr. *Tornus*, Tâd ir *Tornus* hwnnw, am yr hwn y crybwyllaſom o'r blaen. Fe adroddodd lawer o bethe neilltuol ynghylch ei deulu ef; am ba rai, ac hefyd am yr holl bethe y wnaeth y Cythrel yn ei wydd ef, fe adawodd y *Tornus* hwnnw, ſcrifennydd ir Brenin fel ei *Dâd*, dra ethawd mewn ſcrifen dan ei law ei hun, yr hyn fydd gennif yn fy nghadwraeth i wirio 'r cwbl a adroddir yma. Ac er mwyn cael y cyfryw deſtiolaeth gymmeradwy

iſyfais i arno, i ddyfod i'm ty, pan y daeth y blinder yn arnaſi.

Yn y ſcrifen honno y cofir yr amryw roddion, y ſyg[illegible] y Diawl a adawe ſo, ſef, i un cymmaint a hyn, a'i cymmaint â hynny. Eithr un o honynt, ir hwn ddywedodd y Cythrel y rhoddei ſo bum cant o bynne, i hatrebod ef, nas mynne ſo moi arian ef, ac a erfyniodd ar iddynt fôd gydag ef i ddeſtryw. Fe enwodd wr arall i fod yn etifedd iddo, yr hwn a'i hattebodd ef, y gymmerei ſo 'r etifeddiaeth. Mi'th ryddhaf di oddiwrthi (*ebr Cythrel*) am chwe cheiniog a thammeld i Fara.

Gronyn ar ôl hynny, cymmerodd arno, mai nid ſe oedd yr yſpryd y leſaraſe o'r blaen, ond mai gwâs i hwnnw ydoedd efe; a dyfod o hono oddiwrth waitio ar ei feiſtr, yr hwn a archodd iddo gadw ei le ef yn ei abſen, tra 'r ydoedd ar ei daith i *Chamberey*. A phan y ceryddais i ef â'r fath eirie ac a oſododd Duw yn fy ngenau, ſo 'm hattebodd i a rhîth o arafwch a pharch mawr, gan ddywedyd, *Ardolwyn Syr bardynwch fi; 'rychi 'n camſynnied am damaſi; 'rychi 'n fy nghymmeryd i yn lle un arall: Ni bum i yn y ty ma erioed o'r blaen; Ardolwyn ſyr beth yw'ch henw chwi?* ſel yr oedd e'n lleſaru fel hyn, *Simeon Meiſſioner*, un ac oedd yn arſer cyrchu 'n fynych i'm ty ar yr achos hyn, a ruthrodd yn ddiſymmwth ir fann, o'r hwn y deue 'r llais i'n tyb ni: a chwedi chwilio 'r lle eilchwaith ac eilchwaith, fel y gwnaeth eraill o'i flaen ef; ac er nas cawſant hwy ddim yno, etto efe ddychwelodd ir fann lle 'roeddem ni oll, gan ddwyn gydag ef, o'r man lle 'r oedd ſwn y llais, amryw bethe, ac ym myſc y rheini pottel ſechan. Ac ar hyn ſe chwarddodd y cythrel ac a ddywedodd wrtho. *Mi glywais yr dyddie mai ffôl oeddyt ti, ac yn awr mi a welaſ mai felly 'rwyt ti mewn gwirionedd, pan y credit ſy môd i yn y*

bottel

[illegible] fyssiwn fy hunan yn ffôl [illegible] *canys felly y gallasse un fy nala i, trwy* [illegible] *fyn* [illegible]

¶ Ar noswaith, pan yr oedd *Abraham* [illegible] yn dyfod tua 'm tŷ, lle ni ffaelei a bod [illegible] ebr cythrel y pryd hynny, *ewch, egorwch* [illegible] *yr hwn sy'n dyfod*: ac erbyn hynny yr oedd [illegible] ro wrth y drws. Cyn gyn[illegible]ed ac a daeth [illegible] fe ddywedodd y cythrel wrtho, ei fod e'n ewyllys[illegible] [illegible] grefft [illegible] gantho, ac y rhoddei fe ddeg [illegible] deugain er mwyn cael bod yn *Brentis iddo.*) A [illegible] ddywedyd yn deg wrtho, *Rwi* (ebr cythrel) [illegible] *[illegible] 'n fawr, trwy ei [illegible] fach gwr nd' [illegible]* [illegible] enwi gwrôl arall o *Genefa* [illegible] *yr hwn a* [illegible] *Arglwyddes o Efcon* [illegible] *hon a* [illegible] *yn Genefa, wrth* [illegible] *iddi* [illegible] [illegible] A phan y dywedodd *Luther* [illegible] [illegible] *rhaid* [illegible] *wrth dy* [illegible] *iddo* [illegible] *yn fodlon* [illegible] [illegible] *ag* [illegible] *fath Brentis* [illegible] [illegible] cythrel [illegible] *gi i* [illegible] [illegible] Philbert [illegible] *yn Genefa* [illegible]

Yna gan gymmeryd arno eilchwaith agwedd [illegible] [illegible] ei fod e'n glawd, a bod ei ddillad [illegible] [illegible] fod e'n fythu gan anwyd, ac nad oedd ei [illegible] [illegible] yn y flwyddyn: ac os mynnem ni iddo [illegible] [illegible] fe ddywedodd y dylem ni [illegible] [illegible] ac y bod [illegible] hynny fod y Minne a'i [illegible] [illegible] e'i [illegible] wrth y cam ddrws, ac [illegible] [illegible] a barwn oddiwrth fy ngwraig [illegible] [illegible] *chi wrth hynny ond* [illegible]

[illegible]

[illegible] ni [illegible] lawn [illegible]

[illegible]

am ddyfyniad, yn meistr o'i Chwmpas i Ch[illegible] o ba
le y dychwelai so ar fyrder.

Ac er nas gwn pa'n a'i 'r Pen-cythrel ei hunan
ymhle un neu ychwaneg o'i weision ef, oedd yn llefaru
wrthym y pryd hynny; etto mynn a glywais oddiwrth
dystion credadwy, fod ar yr un amser yspryd yn alw
Mr. *Faure*, y Barnwr pennaf o *Chambery*, (yr hwn
am ei wybodaeth yn y gyfraith, oedd yr enwog yn
ei oes) a darfod ir yspryd hwnnw letaru wrtho, a
dywedyd ym mysc pethau eraill, ei ddyfod ef o'r
Iesu, a thrammwy o hono tryvy *Gresso*, ac hdo wedei
y cyfrvw a'r cyfryw geraint o'i eiddo ef.

I ddychwelyd ar yr hyn oedd yn eisoes ai ar yr am-
lec hynny, se archodd yr yspryd â llais uchel, fel
vneuthur pantoad mawr o ymborth, megis [illegible]
crystiaid, yscyfarnogod, a'r cyffelyb, erbyn cyfodi
ei feistr. Yna se ganodd fagad o geniadel hatogedig a mad
wr-dod, ac ym mysc eraill yr hon a elwir *Iesus*, [illegible]
farodd hefyd megis ac y gwna Iaglets neu Hudoles
ac yn enwedig sel Helwyr, gan weddi n groch,
Iuyrier, *he Iuyrier*, sel y gwcidda'r Helwyr (yn
Ffrangc) wrth gyfodi yscyfarnog.

Gorodedd arnom ni a phrofedigaeth i drachwant
lad, (un o gyfredinol demptasiynau
hynny y gelwir ef Mammon) gan ymhoni
fod chwe mil o goronau
bydde i neb o honom
roedd yr arian wedi
a chwaneybod dda,
nadd, nas chwiliais i
goeddefais i neb eraill i
ychwaneg ar un amser,

[illegible]

bottel yna: mi fyſſwn fy hunan yn ffôl i ſyned i mewn iddi canys ſelly y gallaſſe un ſy nala i, trwy ſtoppo 'r botel a'i fys.

Ar noſwaith, pan yr oedd *Abraham Lulier* (gof aur) yn dyfod tua 'm tv, lle ni ffaelei a bôd yn gyffredinol ebr cythrel y pryd hynny, *ewch, agorwch y drws i Lulier yr hwn ſy'n dyfod*; ac erbyn hynny yr oedd *Lulier* yn coro wrth y drws. Cyn gynted ac a daeth efe i mewn, fe ddywedodd y cythrel wrtho; ei fod e'n ewyllyſio cy ſcu creſſt *euroſ* gantho; ac y rhoddei ſo ddeg coron a deugain, er mwyn cael bod yn *Brentis iddo*. A chan ddywedyd yn cêg wrtho, *Rwi* (ebr cythrel) *yn dy garu di 'n ſawr, rwyt ti'n anſtach gwr nâ'r cyffredin nu*, (gan enwi eurof arall o *Geneva*) *yr hwn a dwyllodd y cyffredin Arglwyddes o Faſcon, yr hon a aeth i ymwneud â rhai o'i cheraint yn Geneva, wrth werthu iddi rai moddwye, megis gwerthfawr, a phlâs.* A phan y dywedodd *Lulier* wrtho; *nid rhaid i mi wrth dy gariad di, 'rwi 'n foddlon a chariad ſy Naw, ac nis cymmeraſi y fath Brentis a thydi*; ſe attebodd y cythrel, *gan na adyſci di i mi geiſyddyd y gôf aur, dyſced Mr.* Philbert *fi i ſod yn Gannwr lliain.*

Yna gan gymmeryd arno eilchwaith agwedd gwâs, efe achwynodd ei fod e'n dlawd, a bod ei ddillad yn wael, a'i fod e'n ſythu gan anwyd, ac nad oedd ei gyflog ond tair punt yn y flwyddyn: ac os mynnem ni iddo ymadel âni 'n ebrwydd, fo ddywedodd y dylem ni roi rhyw beth iddo, ac y bodlonei hynny fo. Minne a'i hattebais ef, ei fod e'n curo wrth y cam ddrws, ac na rown iddo gymmeint ac a bariwn oddiwrth fy ngwineud. Ebe yntef, *nid oes gennych chi wrth hynny ond ychydig iawn i gariad.*

Fe haerodd arnom ni drachefn yn daer iawn, mai nid efe oedd yr hwn y fuaſe yn y cy o'r dechreuad, ond mai ei wâs ef ydoedd efe; ie mai nid efe oedd yr hwn y fuaſſe yn y cy y nos o'r blaen; a bod y pryd hynny un o'i gydweiſion ef yn diſgwyl; a'i bod hwy ill dau yn edrych

ar

am ddychweliad eu meistr o'i shiwrne i *Chambery*, o ba le y dychwelei so ar fyrrder.

Ac er nas gwn i pu'n a'i 'r Pen-cythrel ei hunan, neu ynte un neu ychwaneg o'i weision ef, oedd yn llefaru wrthym y pryd hynny; etto myfi a glywais oddiwrth dystion credadwy, fod ar yr un amser *Yspryd* yn nhy Mr. *Favre*, y Barnwr pennaf o *Chambery*, (yr hwn am ei wybodaeth yn y gyfraith, oedd wr enwog yn ei oes) a darfod ir yspryd hwnnw lefaru wrtho, a dywedyd ym mysc pethau eraill, ei ddyfod ef o *Fascon*, a thrammwy o hono trwy *Bresse*, ac iddo weled y cyfryw a'r cyfryw geraint o'i eiddo ef.

I ddychwelyd at yr hyn oedd yn ein ty ni ar yr amser hynny, fe archodd yr yspryd â llais uchel, i ni wneuthur paratóad mawr o ymborth, megis *Twrcis, Perissiaid*, yscyfarnogod, a'r cyffelyb, erbyn dyfodiad ei feistr. Yna fe ganodd fagad o ganiadè halogedig a maswedol, ac ym mysc eraill yr hon a elwir *lesilou*. Llefarodd hefyd megis ac y gwna Juglers neu Hudolwyr, ac yn enwedig fel Helwyr, gan weiddi 'n grôch, *ho levrier, ho levrier*, fel y gweidda 'r Helwyr (yn ffraingc) wrth gyfodi yscyfarnog.

Gofododd arnom ni â phrofedigaeth i drachwantu golud, (un o gyffredinol demptasiwnau *Satan*, ac am hynny y gelwir ef Mammon) gan ymhonni 'n fynych, fod chwe mîl o goronau yn guddiedig yn y ty, ac or bydde i neb o honom ni ei ganlyn ef, y dangosfei so ble 'roedd yr arian wedi guddio. Eithr mi allaf ddywedyd â chydwybod dda, yng wydd Duw a'i Angelion sanctaidd, nas chwiliais i fy hunan, ac nas perais i, ac nas goeddefais i neb arall i ymofyn am danynt, ac nas ewyllysfiais ar un amser i mwynhau hwynt.

Mynnei hefyd ein profi ni â manylrwydd (*curiosity*) gan ddywedyd, os mynnem ni ei weled ef mewn rhith gwr, gwraig, llew, arth, cî, câth, neu 'r cyffelyb, y gwnei so hynny o ddifyrrwch inni. Eithr ni a fieiddiai

afon

y bydd yn i marw 'n ddilys cyn pen tair blynedd, gan dybied

afom yn ddirfawr ac a wrthodasom wrando ymo[illegible]
matter hwnnw, gan ddywedyd, ein bod ni eisi[illegible]
oddiwrth ddynuno cael ei weled ef mewn un rhyw [illegible]
a bod o honom ni'n mawr hiraethu, os byddai [illegible]
ewyllys Duw, na chlywem ni ei leferydd ef [illegible]
mwyach; a'n bod ni'n gobeithio y gwaredai Duw [illegible]
fyrrder oddiwrth ei holl brofedigaethau ef.

Ac y diwedd fe ddechreuodd fod yn ddig iawn, [illegible]
gyntaf wrthifi, am i mi ddywedyd wrtho, *Dos ti [illegible]*
gredig ir tŷ tragwyddol, a bar atowyd ir Diawl a'i [illegible]
lion. Ac ar hyn ebe yntef, *Ti ddywedi gelwydd; [illegible]*
wyf 'n ffeithgredig; rwi etto 'n gobeithio cael iechydwr[illegible]
trwy farwolaeth a dioddefaint Iesu Grist. Hyn y dywe[illegible]
ddodd efe yfgarfydd, i beri i ni gredu, mai enaid gw[illegible]
raig y fu farw ychydig or blaen yn y ty ydoedd efe, [illegible]
merch i wraig y fwriaſwm i allan o'r ty tuwy gyfrain[illegible]
canys yr oedd ſon, ddarfod iddi hi ar ei therfyn ne[illegible]
ddio ar Dduw, ar allel o honi, ar ôl ei marwolaeth [illegible]
ddychwelyd ir ty i'n blino ni.

Dywedodd wrthifi mewn digofaint mawr, y gw[illegible]
Hyn a'r llall imi; ac ym myſc perhau eraill, fo ddy[illegible]
wedd wrthyf, y dewſo, pan y byddwn i yn y gwe[illegible]
ly, i dynnu 'r blancedi oddi arnaf, ac i'm llyſgo i wr[illegible]
ty nillaed allan o'r gwely. Minne a'i hattebais ef, [illegible]
yr attebodd y Prophwyd *Dafydd* iw elynion, *Ar [illegible]*
widdaf ac a hunaf, canys yr Arglwydd a wna i mi dr[illegible]
mewn diogelwch. Dywedais wrtho fe hefyd y peth y
ddywedodd *Crift* wrth *Pilat*, *nid oes gennivi ddim a[illegible]*
dan drwof, ond yr hyn a roddwyd i ti oddi uchod.
Ac yna fo'm hattebodd i gan ail-adrodd y geirie hyn dd[illegible]
wrthif eilwaith, *mae hynny 'n dda i ti, mae hynny 'n dda i ti.*

Digiodd hefyd yn ddirfawr wrth un o'n cymmeiny[illegible]
fawr ei maint fo'y *Bwch Dremllyd*, a rhoddodd ido[illegible]
ei ddwy gic, megis y rhain, *Ti ſynni, [illegible]*
ac yna wyn ti ondhaguei hawr; rwyt [illegible]
ſeiſyn a dawn-dderille, mewn llin [illegible]
dwyn gyda thi dy ſwch ſydd a'r [illegible]

le a'th ſamde ynthoi er mwyn gofyn dy ddyled ou a lle ei
Tmaithed
ſel y gwnaeth Mr Dent
hwnnw. Ac yna gan wneuthur hyn, mal pertaſe'n cu-
ro ei ddwylo ynghyd, ſe ddywedodd eilchwaith wrth
yr un gŵr; *ruyt ti 'n cymmeryd arnati ym, ſel petteai ti a*
wr glew y weudi dwyn yn awr dy gleddyf gyda thi: eithr
er hyddi di mor gatonneg, a dwaed hyd ymo hobydeu, ſe gaſ-
gueled pi'n o honum ni 'n dau ſydd wrola.

Gwedi dywedyd yr holl bethe hyn am yn ſanctaidd
a phi eſennol ſe fynne fynegi peth hefyd am yr
ddi fod. A chan grybwyll am y Proteſtaniaid yn
nas Ffraingc, ſe waeddodd un-waith *O'r Huganots*
crwi a daroddeſwch lawer o ſewn ychy. Ac o ſynnadwedd
ſu hadarug y ſwriedir yn eich herbyn chwi: gwaeg yr
wch o eiriau ir un pwrpas.

Dywedodd ddwy waith neu dair am fy ngwraig, yr hon e-
edd yn feichiog, ac yn agos i'w thymp, y bydde iddi ferch. M-
othais o herwydd y cyffwr yr oedd hi ynoho, y cei hi ryw pa-
wed wrth eſcori, trwy ddychryndod oddiwrth ein llettywr
uherhol; ac am hynny mi attolygais arni i adel y ty, ac i
ned ar ei mam-gu, yr Arglwyddes *Philiberta de la Mau*
da'r hon y meithrinwyd hi er yn blentyn, ac felly
newn yn ei thi hi. Eithr hi a eſcuſododd ei hunan pa
hynny yn wroliawn, gan ddywedyd, y bydde ei myne
ymaith yn anhyder ar allu a thrugaredd Duw: a chan fynni
bodd i Ddiuw, i ymweled â ni, felly y gallei fo'n gorddiwes
ni yn yr un modd mewn ty arall; *canas dylem ni gael ymaith,*
di mynnu'n ni wrthwynebu'r Diawl. Ac yn wir
ddel, farnu o honi 'n union yn hyn ny o hedi; canys
ghorir ar'n fynych yn y ſcrythur, i wrthwynebu
ac i ymdreiddu'r Cythrael, ond nid byth
nys bydde i fyddei rhoddi'r orchmahaeth ido
ydyw ſo
erwch chwi 'n gatonneg yn eu herbyn
hwynt, a throi oddiwrthynt, hwy a redant ar encilion chwi-

Ar ryw noſwaith ſe ddywedodd y Diawl yng wydd
bydde

aſom yn ddirfawr ac a wrthodaſom wrando arno yn y matter hwnnw, gan ddywedyd, ein bôd ni cyn belled oddiwrth ddymuno cael ei weled ef mewn un rhyw rith, a bôd o honom ni'n mawr hiraethu, os byddei gydag ewyllys Duw, na chlywem ni ei leferydd ef byth mwyach; a'n bôd ni'n gobeithio y gwaredei Duw ni ar fyrrder oddiwrth ei holl brofedigaethau ef.

Ar y diwedd ſe ddechreuodd ſod yn ddîg iawn, yn gyntaf wrthifi, am i mi ddywedyd wrtho, *Dôs ti felltigedig ir tân tragwyddol, a baratowyd ir Diawl a'i Angelion.* Ac ar hyn ebe yntef, *Ti ddywedi gelwydd: nid wyſi 'n felltigedig; 'rwi etto 'n gobeithio cael iechydwriaeth trwy farwolaeth a dioddefaint Jeſu Griſt.* Hyn y ddywedodd eſe yſgatfydd, i beri i ni gredu, mai enaid gwraig y ſu ſarw ychydig or blaen yn y ty ydoedd eſe, merch i wraig y fwriaſwm i allan o'r ty trwy gyfraith; canys yr oedd ſôn, ddarfod iddi hi ar ei therfyn weddio ar Dduw, ar allel o honi, ar ôl ei marwolaeth, ddychwelyd ir ty i'n blino ni.

Dywedodd wrthifi mewn digofaint mawr, y gwnai e hyn a'r llall imi; ac ym myſc pethau eraill, fo ddywedodd wrthyf, y dewe fo, pan y byddwn i yn y gwely, i dynnu 'r blancedi oddi arnaf, ac i'm llyſgo i wrth fy nhraed allan o'r gwely. Minne a'i hattebais ef, fel yr attebodd y Prophwyd *Dafydd* iw elynion, *Mi orweddaf ac a hunaf, canys yr Arglwydd a wna i mi drigo mewn diogelwch.* Dywedais wrtho fe hefyd y peth y ddywedodd *Criſt* wrth *Pilat*, *nid oes genniti ddim awdurdod arnafi, ond yr hyn a roddwyd i ti oddi uchod.* Ac yna fo'm hattebodd i gan ail-adrodd y geirie hyn ddwy waith tair, *mae hynny 'n dda i ti, mae hynny 'n dda i ti.*

Digiodd hefyd yn ddirfawr wrth un o'r cwmpeini, yr hwn a'i galwaſe fo y *Bwch Drewllyd*, a rhoddodd iddo lawer o ddrwg eirie, megis y rhain, *Ti fynnit ymddangos fel gwr da, ond nid wyt ti ond rhagrithiwr: rwyt ti 'n myned yn fynych i Bont-deville, mewn lliw i wrando pregethwr wrth fined rwyti 'n dwyn gyda thi dy flwch ſydd a'th ſ*

leith fande yntho, er mwyn gosyn dy ddyled on a llôg dy ar'an [illegible] â thi, ni wneit ti ddim cydnybod o grogi dyn am hunt[illegible] wnat Mr Denis; a Hangman *Mascon* oedd y *Denis* [illegible]. Ac yna gan wneuthur swm, mal pettaise 'n cu[illegible] ei ddwylo ynghyd, se ddywedodd eilchwaith wrth [illegible]un giver; *rwyt ti 'n cymmeryd arnati yma, fel pettai ti 'n yr [illegible]glew, wedi dwyn yn awr dy gleddyf gyda thi: eithr [illegible]yddi di mor galonnog, a dwad hyd yma heb oleu, se geit [illegible]eled pi'n o honom ni 'n dau sydd wrola.*

Gwedi dywedyd yr holl bethe hyn am yr amser cynt a pha esennol, se synne synegi peth hefyd am yr amser i ddyfod. A chan gryhwyll am y Proteſtantiaid yn nheyrnas *Fraingc*, se wreddodd un-waith *O'r Hugonots truain, [illegible]i ddaioddefaren lawer o sewn ychy[illegible]g o synyadoeda! o pa [illegible]adreg y syrtiedir yn eich herbyn chwi! gydag ychwa[illegible]neg o eiriau ir an pwrpas.*

Dywedodd ddwy waith neu dair am fy ngwraig, yr hon oedd yn seichiog, ac yn agos iw thymp, y bydde iddi ferch. Mi olnais o herwydd y cyflwr yr oedd hi ynthо, y cei hi ryw niwed wrth escori, rhwy ddychryndod oddiwrth ein lletteywr uffernol; ac am hynny mi attolygais arni i adel y ty, ac i fyned at ei mam-gû, yr Arglwyddes *Theliberta de la Mouſiere*, gyda'r hon y meithrinwyd hi er yn blentyn, ac felly i orwedd i mewn yn ei thi hi. Eithr hi a escusodd ei hunan oddiwrth hynny yn wrol iawn gan ddywedyd, y bydde ei mynediad hi ymaith yn anhyder arallu a thrugaredd Duw: a chan ryngu bôdd i Dduw, i ymweled â ni, felly y gallei fo'n gorddiwes ni yn yr un môdd mewn ty arall; *ac nas dylem ni gilio ymaith, ôs wynnim ni wrthwynebu'r Diawl.* Ac yn wir 'rwi'n cyfaddef, farnu o honi 'n union yn hyn ny o beth; canys se 'n cynghorir ni'n fynych yn y scrythur, i wrthwynebu, ac i ymladd, ac i ymdrechu â'r Cythrael, ond nid byth i ffoi oi flaen ef; canys hynny fyddei rhoddi 'r oruchafiaeth iddo: oblegit teyg ydyw fo ir *Blaidd*, ac ir *Crocodil*, y rhai y ginant ymaith os sefwch chwi 'n galonnog yn eu herbyn; eithr os ofnwch hwynt, a throi oddiwrthynt, hwy a redant ar eich hôl chwi.

Ar ryw noswaith se ddywedodd y Diawl yng wydd pawb, y bydd yn i marw 'n ddilys cyn pen tair blynedd, gan dybied

trwy hynny i'm poeni i a meddyliè gwaradoll am fyrwyllaeth, ac felly peri i mi fyrthio (pe gallasai) i'r dryssder calon, ac felly i gleiyd, er mwyn gwrio ei eiriau ef. Eithr mi a i hattebais ef yng eirie St. Paul, *Act.* 20. *Nid wyf yn gwneuthur cyfrif o ddim, ac nid gwerthfawr gennif fy einioes fy hun, os gallaf orphen fy nhaith trwy lawenydd, ar weinidogaeth a ddarbyniais gan yr Arglwydd Iesu, i dyftiolaethu Efengyl gras Duw.*

Gwedi arfer yr holl ddichellion hyn yn ein herbyn, ie ortu ar y cyfreif gyfaddef, nas gallei fo mo'n gorchfygu ni, oblegit ein bod ni 'n galw 'n fuy fynych ar enw Duw. Ac i ddangos grym ein gweddiau, y mae hyn yn wirioneddiw ddal fulw arno, yr ymattahe Duw oddiwrth letaru, bob amfer ac y gwelei fo mwyn dechreu pen-linio i fyned i weddio; ac yn dra mynych fo ddywedodd wrthym ni y geirie hyn, *Tra fo chi yn gweddio, myfi a ddywedaf, ac a rodiaf ar yr heol.* Ac yn ddiau ni gaem ddigtawrwydd rhyfeddol, tros yr ennyd yr oeddem yn gweddio, pun bynnag a i myned allan, a i tros yn y lle y gwnai fo; eithr cyn gynted ac y dechreuem weddi, fo ddechreue eilchwaith i'n cynhwrfu a'n llanwo ni megis o'r blaen, i barad ag ef. Ac fo barhaodd felly i letaru wrthym ni, ac i'n hannog ninne i letaru wrtho yntef, hyd y 25 o fis Tachwedd, pan y letaroedd efe y geirie hyn yn ddiweddaf: *Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, hynny yw, och! och! mi chaff letaru mwy.* Ac oddiar y pryd hynny, efe a beidiodd, ac ni letaroedd efe ym-mhellach.

Mi a wn chwanegu at hyn lawer o ymadroddion eraill, ac y letaroedd y cythrel hwn; ond rwi 'n cymmeryd fy mod i yn ymattal o bwrpas oddiwrth eu cofnodi, oblegit ca bod nhwy yn wrthwynebus i'r Awdurdodau goruchaf, ac yn gwir mawrion a rheuliocdd amlwg, ac oblegit ca bod nhwy 'n hirfaith, ac yn anyrchiadwy i'r pennau yn dyfod oddiwrth yfprydoldeb.

meint ac y draethaſom yn ddigonol i ddangos, mor ddieithr a rhyfeddol ydoedd ymadroddion y cythref.

Megis yr oedd ei eirian ef yn ddieithr ac yn rhyfeddol, felly roedd ei weithrediadau ef; canys heb-law y pethe a adroddais i, ac a wnawd yn fy abſen, ſo wnaeth lawer ychwaneg o'r un rhyw; megis taflu o bobtu yn dra mynych ddarn mawr o liain, o ddeng el a deugain o hyd, yr hwn a adawſe ffrind i mi yn fy nhy, iw ddanfon i *Lyons* ar hyd y Dwr.

Fe gipiodd unwaith ganhwyllbren prês o law 'r forwyn, gan adael y ganwyll wedi llennyn yn ei llaw hi. Fo gymmerei 'n fynych iawn beiſſe 'r forwyn honno, ac a'i crogei nhw ar byſt y gwely, gan oſod arnynt hwy Hatt arw, y cyfryw ac y mae gwragedd gwledig o *Breſſe* yn arferol o wiſco, canys o'r wlâd honno yr hanoedd hi.

Weithie ſe grogei Blât ſtartſhio o faint mawr ar y pyſt hynny, wrth gorde, wedi clymmu felly, ac â chynifer o glymme, ac yr ydoedd yn ammhoſſibl i dattod hwynt; ac etto fo'i dattodei nhwy ei hunan yn ddiſymmwyth ac yn ebrwydd. Unwaith mi gefais fy motaſſe gwedi eu dryſu mewn lle, fel nad allit eu tynnu nhw oddi yno. A llawer gwaith y plethodd efe radiſh ynghyd yn y fath fodd, ac nad ellit gwneuthur y cyfryfbeth, oni roddei ddyn ei fryd ar hynny pan bae 'n ſegur gyda llawer o hir amynedd.

Ac ryw brydnawn-gwaith daeth ffrind i mi, un Mr. *Conain*, pyſygwr o *Paſcon*, i ymweled â mi; ac fel yr oeddwn i yn adrodd wrtho ef y pethau rhyfeddol hyn, ni aethom ynghyd ir ſtafell, lle yr oedd y Diafol fynychaf yn aros; yno y cowſom ni y gwely plyſ, y blancedi, y llanlleine ar gobennydd wedi eu goſod i gyd ar y llawr. Yna y gelwais i ar y forwyn i dannu 'r gwely, ac fi a wnaeth hynny yn ein gwydd ni; eithr allan o law, a ni yn rhodio yn yr un ſtafell, ni welem y gwely wedi ei ſyſcu, a'i daflu i lawr fel o'r blaen.

Yn y ſtafell uwch ben honno, lle yr ydoedd fy ſtudy, mi gefais lawer gwaith rai o'm llyfre gwedi eu goſod ar y llawr ynghyd â'm howr-glaſs heb ei dorri, heb ddim niwed ond hynny. Fel yr oeddwn i unwaith yn eiſtedd yn fy ſtudy, fe wnaeth y Cythrael ſwn yn y ſtafell uwch benn, megis ſwn ergydion llawer o fwſcedi. Weithie fe fydde fel Oſtler yn fy ſtabal, yn trin ac yn rhwbio fy ngheffyl, gan blethu ei gynffon a'i fwng ef; ond nid oedd efe ond anſedrus yn ei waith, canys mi gefais fy ngheffyl unwaith gwedi ei gyfrwyo gantho, â'r crwpper ym-mlaen, a'r pwmel yn ol.

Fe fu 'n hir yn y ty cyn y gallaſom ni ddeall ei fod e yn cyrchu im ſtafell wely. Eithr ar ryw noſweith, ar ol myned o bawb ymaith ac a ddaethaſant i wrando arno, a myfi fy hun a'm teuly i gyd yn ein gwelâu, a drysau a ffeneſtri 'r ty gwedi eu caead yn glos iawn, fo ddaeth i mewn, ac a ddechreuodd chwibanu yn araf, a hynny ar droion, megis a phettaiſe ofn arno i'n deffroi ni. Ac fe gurodd megis ac â'i fys ar drwngc yn agos i'n gwely, fel y gwnaeth e'n fynych gwedyn. Fe daflei 'n ſcidie ni o dauttu 'r ſtafell, yn enwedig eiddo 'r forwyn, yr hon, wrth ei glywed ef unwaith yn cymmeryd un oi 'ſcidie hi, a ymaflodd yn ebrwydd yn y llall, ac a ddywedodd dan wenu, *ni chei di mo'r llall.* Ac unwaith yn yr un ſtafell dan y bwrdd, fo ddynwaredodd drwſt Trin-wyr cywarch, y rhai fydd bedwar ynghyd yn curo 'r cywarch, y cyfryw ac oedd yn [illegible] ein cymmydogaeth ni, ac fo gadwodd yr unrhyw [illegible] ac hwynt-hwy yn gymmwys.

Dro [illegible] amser fo wnaeth i ni glywed pecedd-gan [illegible] lofft fychan, wedi eu clymmu ynghyd, y rhai y [illegible] fe o fyſc rhyw balmach ffwdwd yn fy [illegible]. [illegible] y clywais i hwy gyntaf, mi [illegible] [illegible] fwn hwy, mai [illegible] [illegible]. Mi [illegible] i'r fann lle y goſodais i hwynt, [illegible]

ceſais

cefais i mo honynt. Nid yn fy nhy i yn unig yr arferodd y Cythrel ganu y clych hyn, ond efe ai dygodd hwynt o amgylch i ſagad o leoedd yn y Dref ac yn y wlad. Ar ryw Sabboth y bore, a myfi yn myned i wenidogaethu yn *Urigny*, gyda rhai o Henuriaid fy Eglwys, ni glywſom ſwn y clych a'n yn agos iawn i'n cluſtie. Dywedodd Mr. *Lulier* un o'n cwmpeini wrthif, glywed o hono ſo yn ei dy ef y clych hyn yn ymyrch. Bagad eraill a'u clywſant hwy yn agos iawn iddynt, eithr nis gallent ar un amſer moſ gweled hwynt.

Ac ni chwareuodd y Diafol hwnnw ei gaſte yn unic yn fy nhy i; canys ſe adroddodd Mr. *Lulier* wrthif lawer o'i weithrediadau ef yn ei dy a'i ſhop ymtef; megis ei waith ef yn cymmeryd ac yn cuddio ei feuli gwerthfawr ai offerynnau gwaith ef, ac yna ei golod hwynt dracheſn lle yr oeddynt o'r blaen. Tra 'rydoedd Mr. *Lulier* yn adrodd hyn wrthif, efe a oſododd fodrwy aur, yr hon oedd y pryd hynny gantho tan law, ar y bwrdd ynghyd a'r offeryn a'r hwn yr oedd yn ei dala hi: eithr yn y man ſo'i cafodd hwy 'n eiſie, ac a chwiliodd am danynt tros hanner awr, ond i gyd yn ofer; ac am hynny efe a gymmerodd waith arall yn llaw; a chwedyn, efe a minne a welſom y fodrwy a'r offeryn yn Syrthio dracheſn ar y bwrdd, ond ni wyddem ni o ba le.

Ar ryw noſwaith, pan nas gwiliadodd *Lulier* gyda ni, fel yr arferei o wneuthur, Dau ac a ddaethant yn hwyr iawn o'm ty i, a aroſaſant wrth ſhop *Lulier*, i roddi cyfrif iddo am weithrediau a geirie y cythrel y noſon honno; Tra 'r oeddynt hwy yn ſiarad, fe gurodd y Cythrel yng hylch teir gwaith yn galed iawn ar Dô o' aſſyllod, yr hwn oedd uwch ben y ſhop. Y noſwaith nefaf ar ôl hynny *Lulier* a *Repay* wrth ddychwelyd o'm ty i, a glywſodent draig unic, wrth gongl yr heol yn nydd [illegible]

Yn y ſtafell uwch ben honno, lle yr ydoedd fy ſtudy, mi gefais lawer gwaith rai o'm llyfre gwedi eu gofod ar y llawr ynghyd â'm howr-glaſs heb ei dorri, heb ddim niwed ond hynny. Fel yr oeddwn i unwaith yn eiſtedd yn fy ſtudy, fe wnaeth y Cythrael ſwn yn y ſtafell uwch benn, megis ſwn ergydion llawer o fwſcedi. Weithie fe fydde fel Oſtler yn fy ſtabal, yn trîn ac yn rhwbio fy ngheffyl, gan blethu ei gynffon a'i fwng ef; ond nid oedd efe ond anfedrus yn ei waith, canys mi gefais fy ngheffyl unwaith gwedi ei gyfrwyo gantho, â'r crwpper ym-mlaen, a'r pwmel yn ó'.

Fe ſu 'n hîr yn y ty cyn y gallaſom ni ddeall ei fod o'n cyrchu im ſtafell wely. Eithr ar ryw noſweith, ar ól myned o bawb ymaith ac a ddaethaſant i wrando arno, a myſi fy hun a'm teuly i gyd yn ein gwelâu, a dryſau a ffeneſtri 'r ty gwedi eu caead yn glos iawn, ſo ddaeth i mewn, ac a ddechreuodd chwibanu yn araf, a hynny ar droion, megis a phettaiſe ofn arno i'n deffroi ni. Ac fe gurodd megis ac â'i fys ar drwngc yn agos i'm gwely, fel y gwnaeth e'n fynych gwedyn. Fe daflei 'n 'ſcidie ni o dautu 'r ſtafell, yn enwedig eiddo 'r forwyn, yr hon, wrth ei glywed ef unwaith yn cymmeryd un oi 'ſcidie hi, a ymaflodd yn ebrwydd yn y llall, ac a ddywedodd dan wenu, *ni chei di mo hon.* Ac unwaith yn yr un ſtafell dan y bwrdd, ſo ddilynodd drwſt Trin-wyr cywarch, y rhai ſydd bedwar ynghyd yn curo 'r cywarch, y cyfryw ac oeddynt yn ein cymdogaeth ni, ac fo gadwodd yr unrhyw feſſur ag hwynthwy yn gymmwys.

Dros hîr amſer ſo wnaeth i ni glywed pereidd-gân dwygloch ſychan, wedi eu clymmu ynghyd, y rhai y gymmeraſſe fe o fyſc rhyw hairnach rhwdlyd yn fy nhy. Pan y clywais i nhw gyntaf, mi addubum wrth eu ſwn hwy, mai myſi ai piodd hwynt: Ni aethym ir fann lle y gcſodais i hwynt, ond ni

ccfais

ei mo honynt. Nid yn fy nhy i yn unig yr arfe- y Cythrel ganu y clych hyn, ond efe ai dygodd hwynt o amgylch i fagad o leoedd yn y Drêf ac yn y wlad. Ar ryw Sabboth y bore, a myfi yn myned i weddogaethu yn *Trigny*, gyda rhai o Henuriaid fy nhyddyf, ni glywfom fwn y clych a grn yn agos iawn atafiie. Dywedodd Mr. *Lulier* un o'n cwmpeini hynf, glywed o hono fo yn ei dy ef y clych hyn yn canu. Bagad eraill a'u clywfant hwy yn agos iawn iddynt, eithr nis gallent ar un amfer moi gweled hwynt.

Ac ni chwareuodd y Diafol hwnnw ei gafte yn unic yn fy nhy i; canys fe adroddodd Mr. *Lulier* wrthif lawer o'i weithredoedd ef yn ei dy ef fhop ymef; megis ei waith ef yn cymmeryd ac yn cuddio ei feini gwerthfawr ai offerynnau gwaith ef, ac yna ei gofod hwynt drachefn lle yr oeddynt o'r blaen. Tra 'r ydoedd Mr. *Lulier* yn adrodd hyn wrthif, efe a ofodod fodrwy aur, yr hon oedd y pryd hynny gantho tan law, ar y bwrdd, yraghyd a'r offeryn a'r hwn yr oedd yn ei dala hi: eithr yn y man fo'i cafodd hwy 'n eifie, ac a chwiliodd am dani tros hanner awr, ond i gyd yn ofer; ac am hynny efe a gymmerodd waith arall yn llaw; a chwedyn, efe a minne a welfom y fodrwy a'r offeryn yn Syrthio drachefn ar y bwrdd, ond ni wyddem ni o ba le.

Ar ryw noſwaith, pan aeth gwiliadodd *Lulier* gyda ni, fel yr arferei o wneuthur, Dau ac a ddaethant yn hwyr iawn o'm ty i, a arofafant wrth fhop *Lulier*, i roddi cyfrif iddo am weithredau a gwrie y cythrel y noſon honno: Tra 'r oeddynt hwy yn ſiarad, fe gurodd y Cythrel yng Lylch teir gwaith yn galed iawn ar Dô o' aſtyllod, yn hwn oedd uwch ben y fhiop. Y noſwaith neſſaf ar ôl honno, *Lulier* a *Repay* wrth ddychwelyd o'm ty i, a ganfyddent wraig unic, wrth gongl yr heol yn nyddu wrth o'r r

lleuad, mewn gwiſc wledig: ond hi ddiſgynnodd allan o'i golwg nhwy, pan neſſauſant i geiſio gwybod pwy 'n ydoedd hi.

Gan adel yr-wan y cyſryw weithrediade ac a wnaeth y Diafol allan o'm ty i, megis pethe nas gallaf leſrn am danynt gyda 'r ſath ſicrwydd, ac am y rhai y we laiſ ac y glywais i ſy hunan: Ni wnaf i ond adrodd ei weithrediadau diweddaf ef yn ſy nhy i: ac yn wir y rhai blinaf o'r cwbl (ſel y dywedant ſod y Diafol boh amſer yn greulonach ar y diwedd nag ar y dechre, ac ar y prvd hynny yn ſſyrnicaf, pan y gorſydd arno ymado) cahys tros y deng neu ddeuddeng niwrnod diweddaf, ſo daſlodd gerrig yn ddibaid o bobru 'm ty, o'r bore hyd yr hwyr, a hyny yn aml iawn, a rhai o honynt yn pwy ſo dwy neu dair pwys.

Ar un o'r dyddie diweddaf hyn, ſe ddaeth Mr. *Tarne* i'm ty ynghylch hanner dydd, ac a ſynnei wybod a oedd y Cythrel yno fyth, ac a chwibanodd mewn amryw dô nau, a phob trô ſe chwibanei 'r Diafol arno yntef dra chein a'r un-rhyw dôn. Yna y taſlodd y Diafol garreg atto; yr hon wedi ſyrthio wrth ei draed ef, heb wneu thur iddo niwed, ſo'l cymmerodd hi 'fynu, ac a'i no dodd hi a gloyn, ac ai taſlodd ir tu ecſn y ty, yr hwn o edd agos i wal y Dref, ac ir afon *Savone*: eithr ſe da flodd y Diafol hi i fynu drachefn atto yntef; ac efe a naba wrth nôd y gloyn, mai yr un garreg ydoedd hi. Mr. *Tarne* wedi cyſodi 'r garreg honno i fynu, ai clywc hi yn dywyn iawn, ac a ddywedodd ei fod e'n credu, ei bod hi yn uffern gwedi ei bod hi yn ei law ef o'r blaen.

Or diwedd, ar ôl yr holl eirie a'r gweithrediade hyn, ſe aeth y Cythrel ymaith y 22 o fis Rhagfyr; ar dydd neſſaf gwelayd Gwiber fawr iawn yn myned allan o'm ty, yr hon a adaliwyd â chraffe hirion gan rai Gwiber thirwyr Llanelion neu Gymmydogion; ac nhwy a'i dyga ſant hi ar hyd yr holl dref dan weiddi, *Dyma'r Cythrel y gadaeh allan o Dy 'r Offeiriad*: ac ar y diwedd hny a'i

gadaw-

rad wſanr hi yn nhy un *William Clark* Apothecary, lle yr [illegible] byddwyd mai gwiber naturiol ydoedd hi, Sarph [illegible] meſig yn y wlâd honno.

Er os yr holl amſer y bu 'r Diawl yn cyrchu i'm ty, is geddefodd Duw iddo wneuthur i ni niwed yn y byd, y [illegible] yn ein perſone, nac yn ein meddianne. Y dyed yr [illegible] vod eſe â'r ty, ſo grogodd y clych hynny, y [illegible] genaſſe, ac y ddygaſſe eſe mor ſynych o amgylch, [illegible] hoel uwch ben ſimnai 'r ſtafell lle 'roedd e'n cymmeir ſynychaf.

Ni channiatawyd iddo gymmeint o allu, ac i rwygo un o'm llyſtau, nac i dorri un glaſs, nac i ddiffodd y canwyll, yr hon a aduwem ni i loſci trwy 'r nôs. Ac im hynny 'rwyſi 'n plygu 'nglinie, ac a wnaf ſelly tra fwi byw, im graſuſol Dduw, i roddi iddo Ddiolch am y mawr Drugaredd hwnnw.

Dymma 'r gwir a'r digym myſg draethiaid o eirie a gweithrediade y Cythrel hwnnw. Ac y mae *Marcellin* un o Offeiriaid y papiſtiaid, yr hwn oedd yn pregethu ym *Maſton* ar yr amſer hynny, wedi adrodd llawer o'r pethau hyn yn gywir ddigon, mewn llyſr o'i eiddo eſ, a brintiwyd yn *Grenable* yn erbyn Mr. *Beuterowe*, gan ddywedyd gael o hono 'r ſtori oddiwrth amryw ddynion, ond yn enwedig oddiwrth Mr. *Foyſſard* Liffetenant General yn y *Balliage* o *Faſcon*, yr hwn wedi clywed y Sôn gyffredinol ynghylch y digwyddiad rhyfeddol hyn, ddanſonodd ei frawd yn y gyfraith Mr. *Ffrancis Gruſin* a Mr. *Guichard*, Gwr o gyfraith i'm ty, i ddeiſyfarnai ddyſod atto eſ, i ſynegi 'r holl farter iddo, yr hyn beth a wneuthum i. Etto (trwy gennad *Marcelin*) nid gwir yw hynny, (ac y mae eſe, ac craill gwyr tanbaid ſy'n barnu cyn llwyr wrando, yn ei gaſglu oddiwrth hyn, i'm gwradwyddo i a'm proffes) *ſef*, bod cyſeillgarwch rhyngôſi ag yſprydion drwg. Canys y mae Duw yn Dyſtiolaethu, bod rhyngôſi erioed gyndyniadau mawr a'r creaduriaid echrydus hyn, ac nad gwaith ſyml oddi-

oddiwrthynt, nag y ryngodd bôdd iw dduwiol ddoe
neb ef i adel i mi wybod allan o'i Air, ac o'r profiad
yn fy nhy. Ac fe wyr Duw, mai fyng ofal pennaf i
edd, ar ir Dalent fechan honno gynnyddu, yr ho
roddes Duw i mi, i hyfforddi fy hunan ac eraill, yn
wir a'r iachus ddyfgeidiaeth ynghylch iechydwriaeth
gwyddol, yr hyn ydyw, i adnabod ef yr unic wir Dd
a Iefu Grift yr hwn a ddanfonodd efe.

Ac yn wir, yn y matter hyn, y mae *Marcellin* ac er
y rhai a adroddafant ac a fcrifennafant y ftori hon er
glod i mi, yn gwrth-ddywedyd Mr. *Ffovillard* Liftre
Generall o *Faſcon*, a'r Arglwydd *Gaſpard Divet* E
Maſcon, yr hwn, ar y Sôn gyffredin ynghylch y pe
hyn, a ddanfonodd am Mr. *Tornus*, i gael gwybod
o'r gwirioneddd am danynt: ac er mwyn mwy o ficr
ydd, fe anfonedd ei fcrifennydd ei hun Mr. *Chamber*,
dyfgu hwynt yn neilltuol o'm genau fy hun; ac mi
droddais y cwbl wrtho ef, heb gelu na chuddio dim.
fe ddywododd y ddau wr bonheddig hyn, *Tornus* a *Ch*
ber wrthifi ar ol hynny, ddarfod ir Eſcob ryfeddu 'n d
fawr wrth wrando 'r ſtori honno, a gwneuthur o ho
ryw atgoffa o honi mewn ſcrifen.

Yn awr os gofyn neb i mi, pa beth a allei fod yr achos
o'r ddamwain rhyfeddol hyn (canys nid oes dim yn fwy
cyffredinol a naturiol i bôb dyn, nag ymofyn am yr achof-
ion, yn enwedig o bethau anarferol) mi attebaf, wrth
yſtyried gogylchiadau 'r amſer, a'r lle, a'r bobl yr oeddwn
i yn delio ag hwynt y pryd hynny, fod llawer o achofion
(mewn tybygoliaeth) yn cydfod am y peth.

Yn gyntaf, yn gymmeint a bod amſeroedd, yn y rhai
mae'r cythreuliaid megis heb eu cadwyno, ac â mwy o
rydd-dyd ganthynt i arferu eu dichellion; a bod amſeroedd
eraill pan y maent wedi eu rhwymo i mewn, a'u hatta
rhag gwneuthur drwg, megis y gwelwn yn yr 20. o'r
Datcuddf. fe allei un yn wir, gyda rheſwm da ddy
wedyd y penny hn'r Diawl mor eon yn fy nhy i, fod y cy
threuliaid

eulaid ar yr amſer hwnnw megis y dedi eu gweithgyrfa
ld; canys yr oedd y Byd y pryd hynny yn llawn o
nau, yng nhylch caſtie anarferol yr yſprydion drwg hyn
Gellir gwirio hyn wrth lyfr y Ieſuiſtiaid Mr. [illegible]
o Gynghorwyr y Brenin, wedi ufio mewn dirgelwaith
da Mr. *D. Eſpagnet* y Barnwr pennaf yn *Toloſa*,
Witthod o wlad *Labour* neu wlad y *Baſques*, yr
nian fynyddoedd. Ehw'r Llyfr yw, *Egluirbaſa*
adauwch tythreuliaid ac yſprydion drwg, lle y
y fath bethau dieithr ac echrydus, ac o ddichon
alle y Darllenwyr i ſefyll ar eu pennau.
Angwhaethwch at hyn y ſtori o nadwy ynghylch
ffredi, offeiriad o *Marſeilles*, un o'r eiſteddfodau
ddo'r Diawl ac a ddygodd uffern cnoed allan, yr hwn
oſcwyd ychydig o'r blaen trwy ordinhad y
x yn *Provence*.
Ar yr un amſer yr ymddangoſodd *Cythrel*
wn agwedd gwraig ſonheddig lan, i
Wtheuriaeth, henw yr hwn oedd
dad erail o'i gyfeillion ef, A gorweddodd y
'r Cythrel hwnnw, ac a ddaethant trwy fryn
edd ofnadwy iawn. Y mae'r ſtori honno
mmyſc llawer o Hiſtoriau arulhrol o'r
Ar yr un amſer, ſef, yn y flwyddyn
allan y cyfelyb ſtori ir honno o
yn *Lhwyd*, ar y cynnal o
hynny, yn cyrtal ac yn arol
ymddangoſ ſodd o hegis Arglwydd
, gwedi ei
Arglwyddes hono, ac adnabod
oedd hi, yr hon a grogwyd
laen.
y nghyfleſt yr un pryd, yr oedd

oddiwrthynt, nag y ryngodd bôdd iw dduwiol ddoethineb ef i adel i mi wybod allan o'i Air, ac o'r profiad hyn yn fy nhy. Ac fe wyr Duw, mai fyng ofal penaf i ydoedd, ar ir Dalent fechan honno gynnyddu, yr hon a roddes Duw i mi, i hyffordd fy hunan ac eraill, yn y wir a'r iechus ddyfgeidiaeth ynghylch iechydwriaeth dragwyddol, yr hyn ydyw, i adnabod ef yr unic wir Dduw, a Iefu Grift yr hwn a ddanfonodd efe.

Ac yn wir, yn y matter hyn, y mae *Marcellin* ac eraill, y rhai a adroddafant ac a ferifennafant y ftori hon er Anglod i mi, yn gwrth-ddywedyd Mr. *Villard* Liftenant General o *Falcon*, a'r Arglwydd *Gaſpard Divet* Eſcob *Maſcon*, yr hwn, ar y Sôn gyfredin ynghylch y pethau hyn, a ddanfonodd am Mr. *Tornus*, i gael gwybodaeth o'r gwirionedd am danynt: ac er hynny mwy o ficrwydd, fe anfonodd ei ferifennydd ei hun Mr. *Chamber*, iw dyfgu hwynt yn neillduol o'm genau fy hun; ac mi a adroddais y cwbl wrtho ef, heb gelu na chuddio dim. Ac fe ddywedodd y ddau wr bonheddig hyn, *Tornus* a *Chamber* wrthifi ar ol hynny, ddarfod ir Eſcob ryfeddu 'n ddirfawr wrth wrando 'r ftori honno, a gwneuthur o honoryw argofia o honi mewn ferifen.

Yn awr os gofyn neb i mi, pa beth a allei fod yr achos o'r ddamwain rhyfedd hyn (canys nid oes dim yn fwy cyffredinol a naturiol i bôb dyn, nag ymofyn am yr achofion, yn enwedig o bethau anarferol) mi attebaf, wrth yſtyried gogyleiniadau 'r amſer, a'r lle, o'r bobl yr oeddwn i yn delio ag hwynt y pryd hynny, fod llawer o achofion (mewn tybygoliaeth) yn cydfod am y peth.

Yn gyntaf, yn gymmeint a bod amſeroedd, yn y rhai y mae 'r cythreuliaid ingas lieb eu cadwyno, ac â mwy o rydd-dyd gantbynt i arferu eu dichellion; a bod amſeroedd eraill pan y maent wedi eu rhwymo i mewn, a'u hattal rhag gwneuthur drwg, megis y gwelwn yn yr 20. o'r *Datcuddiad*; fe allei un yn wir, gyda rheſwm da ddywedyd, pan y bu'r Diawl mor con yn fy nhy i, fod y cy-

threuli-

reuliaid ar yr amſer hwnnw megis wedi eu gollwng yn
ydd; canys yr oedd y Byd y pryd hynny yn llawn o hi-
oriau, ynghylch caſtie anarferol yr yſprydion drwg hyn.
Gellir gwirio hyn wrth lyfr y ſcrifennodd Mr. *de l'Anere*,
o Gynghorwyr y Brenin, wedi uno mewn commiſſiwn
da Mr. *D. Eſpagnet* y Barnwr pennaf yn *Toloſa*, i farnu
Witthod o wlad *Labour* neu wlad y *Baſques*, yn agos ir
renian fynyddoedd. Enw 'r Llyfr yw, *Eglurhâad ynghylch
wadaiwch cythreuliaid ac yſprydion drwg*, lle y goſodir al-
an y fath berthau dieithr ac echrydus, ac a ddichon beri
wallt y Darllenwyr i ſefyll ar eu pennau.

Angwhanegwch at hyn y ſtori ofnadwy ynghylch *Lewis
auffredi*, offeiriad o *Farſeilles*, un o'r offerynnau mwyaf
eiddo 'r Diawl ac a ddygodd uffern erioed allan, yr hwn
loſcwyd ychydig o'r blaen trwy ordinhâad y Parliament o
dix yn *Province*.

Ar yr un amſer yr ymddangoſodd *Cythrael* yn *Lyons*,
mewn agwedd gwraig fonheddig lân, i *Liffteniant Mar-
choc y Wiliadwriaeth*, henw yr hwn oedd *la Faquere*, ac
iddau eraill o'i gyfeillion ef; A gorweddodd y Tri hyn gy-
da 'r Cythrel hwnnw, ac a ddaethant trwy hynny i ddi-
wedd ofnadwy iawn. Y mae 'r ſtori honno yn brintiedig
ym-myſc llawer o Hiſtoriau aruthrol o'n hamſer ni.

Ar yr un amſer, ſef, yn y flwyddyn 1612. ſe oſod-
wyd allan y cyffelyb ſtori ir honno o *Lyons*, fel y bu Gwr
cyfrifol ym *Mharis*, ar y cyntaf o fis *Ionawr* yn y flwy-
ddyn honno, yn cyttal ac yn aros gyda *Chythrael*, yr hwn
a ymddangoſod iddo megis Arglwyddes brydferth: eithr
boreu neſſaf, gwedi i rai Jeſtyſiaid a Phyſygwyr weled yr
Arglwyddes honno, ſe adnabuwyd, mai Corph Gwraig
ydoedd hi, yr hon a grogwyd ychydig o ddyddiau o'r
blaen.

Ynghylch yr un pryd, yr oedd Carcharau *Maſcon* wedi
ei llenwi â nifer fawr o wyr a gwragedd, [illegible] ac hên o Bentref *Chaſſelus*, [illegible] o Threfydd eraill ger
llaw

llaw iddi, wedi eu inditio i gyd am ſwyngyfarc
neu witſhio, y rhai gwedi eu bwrw a'u condemnio
Maſcon, a gyfodaſant eu matter, i Barliamet *Par*
hwy a hebryngwyd yno gan Swyddog a rhai gwyr
fog. Ar y ffordd ſe gyfarfu *Coatſh* â hwynt, ac
Wr yn edrych fel *Barnwr*; yr hwn a ſaſodd, ac a ofyn
ir ſwyddog, pa garcharorion yr oedd eſe yn ei arw
ba le yr oeddynt yn dyfod, ac i ba le yr oeddynt yn
ned. Gwedi ir Swyddog ei atteb ef: y Gwr (os ie
gellir ei alw ef) gan edrych ar y carcharorion, a ddy
dodd wrth un o honynt, gan ei alw ef wrth ei enw,
yn awr? a wyt ti yn un o honynt hwy? nac ofna dd
canys ni ddioddefi di, nac un o'th gwmpeini. A
y prwfiodd ei eirian ef, canys o fewn ychydig ar ô
ny ſe'i rhyddhawyd hwynt oll.

Ar yr un amſer llangces fechan o *Faſcon*, yngh
tair neu bedair ar ddeg oed, merch i un o'r Dmaſ
on pennaf o'r Drêf, yr hon a orweddei gyda morwyn
Ty, a ddeallodd ei bod hi yn fynych iawn yn abſenn
hun yn y nôs; ac a ofynnodd iddi unwaith, o ba
daeth hi; ſe atteboddy forwyn, ddyfod o honi o
lle yr oedd cwmpeini da, a dawnſio rhagorol, a
math o ddiſyrwch a llawenydd. Yna y llangces,
dr blaſu ar y newydd hyn, a ddymunodd ar y Forwyn
dwyn hithe ir lle hwnnw. Ar hyn ſe enneiniodd y for
wyn hi, gan beri iddi arſer y deſodau cyffredin a
ymynnir gan Ddiafol i witſhod. Yna y cippiwyd
ces i fynu ir Awyr gan Gythrael, mal ac yr adro
wedyn. Oni pan wybu hi ei bod gorufwch M
fog y Offeirlaid, hi a frawychodd ac a ai
ar Dduw yr hyn a'i cynnorthwyodd hi, ac a ymach
ir Gythrael i oddi hi ar lawr yn ei gardd hwynt,
hyich banner nôs. Y Capuchiaid, pan y clywſant
hwy, a ddarthant iw helpu hi: A phan y
dd
wyddant pwy 'n oedd hi, a pha beth a
iddi. Pan o honynt a'i hebryngaſant hi yn dd

I Dy ei Thad. Myfi a glywais lawer oedd yn ficca-au gwirioned̄d y matter hyn mogis peth dilys. Myfi a welais y Langces honno yn fynych, a chlywais gwedyn hod hi'n briod.

Ar y pryd hynny hefyd y dwedpwyd yn rhyngiad, fod rhyw Gythrael yn cyrchu 'n fynych i Dy Fobyddes yn *Faſcon*, yn yr heol *de la Tupinerie*, mewn agwedd gwr, a chap coch ar ei ben, ac fo [illegible] allan trwy ffen eſtr wrth olau 'r Gannaid. Fe adroddodd bagad arthiſi fod hyn yn wir iawn, ac *Abraham Luther* a [illegible] yd o'r blaen oedd un o honynt. Ac nis gwn i a ymaw[illegible]id y Cythrel a'r ry hwnnw etto, er cymmaint o [illegible]ariaeth ac o foddion eraill hefyd a arferwyd iw fyw et allan.

Ar yr un amſer ſe gadwodd rhyw Ddiawl ſwr fawr yn Eglwys Saint *Stephan* ym *Maſcon*, gan ddadynchwelyd [illegible]ryw Feddau: a chwedi cyhoeddi 'r peth o dano 'r [illegible]rel, myfi a welais, (gan fy mod yn trigo yn y gym[illegible]ogaeth honno) ran fawr o'r bobl yn ymgaſglu yno. Yſtelyb beth hefyd a ddigwyddodd yn Eglwys Saint [illegible]n, yn agos i *Faſcon*, ar yr un amſer.

Drachefn, ar yr amſer hynny y cyrchodd rhyw Ddiawl i Dy gwraig weddw ym *Marigny les Nonnains*, yn ymagos i *Faſcon*, dros dri mis, lle y gwnaeth e lawer o ddrwg, gan ollwng ar redeg y gwin yn y ſeler. Ac fo bwyodd amryw ddynion yn greulon, ac yn myſc eraill rhyw Of. a wnai gloyon, yr hwn a ddaeth i Ty yn weddw, ac a roddodd lawer o ddrwg cirian a bygwthion i Gythrael hwnnw, yr hwn yn ddioed a ſu cwiti ag efo; canys ſe gymmerodd un o'r Anifeiliaid (fel oeddyo o'r flaen) ac ai curodd e'n cöſt ag ef, [illegible] eni [illegible] e ymmaith allan o'r Ty yn gyflym. [illegible] ac amryw o'r un fath (am ba rai ni ſonnai [illegible] mae'n eglur, pan yr oedd Cythrael yn [illegible] y Diawl y pryd hynny mogis heb ei gadwyno.

Rwy'd tybied hefyd, y gallei 'r Cythrel [illegible]

ddanſon attafi, gan rai ac oeddynt yn llidiog I'm h
byn, am i mi gael trwy ymbil Gennad gan y Brenin
adeiladu Eglwys i'n Proteſtantiaid ni, yn a
Maſcon; o herwydd ynghorph y Dydd hwnnw
dechreuodd y Diawl yr afreolaeth hynny yn ſy
ſe'm bygwthiwyd gan un, ger bron cymmanſa y Bw
ſiaid o *Faſcon*, *y byddei ar ſyrder i ryw ddarrg ſy ngw*
was i. A lletdybiwyd fod y Dyn hwnnw yn ddiſc
un *Cæſar* ſwynwr hynod, y fuaſſe byw ym *Maſcon*
dig o'r blaen.

Llawer a ſwriaſant ddyſodiad y Diaſol hwnnw
Ty i, ar ſy morwyn *Breſſande*, (am yr hon y
wyſlais i o'r blaen) oblegic yr oeddyt yn tybie
hi 'n Ddewines neu *Witſh*; Canys ſe ddywede
ſodys yn bwrw fod ei Rhieni hi yn euog o ſwyr
redd. 'Rwi 'n cofio iddi ofyn i mi unwaith, a
boſſibl i neb o'r rheini, ac a ymroddaſant eu
ir Diaſol, gael trugaredd oddiwrth Dduw. Ac a
ſer arall, pan y gwelodd hi ſy mod i 'n oſni, rh
Diawl wneuthur niwed i ddau lange, y rhai a orw
ent yn y ſtafell neſſaf ir hon, lle y clybuwyd ef yn
Hi a ddywedodd wrthif, *Nac ofnwch, Ni wna ſo*
niwed iddynt: A gwir ydyw, y cellweirie ac y by
hi gyfeillgar ag ef: canys heb ſaw 'r peth a ddyw
i o'r blaen ynghylch hyn, hi a ſeiodd yr *Yſpryd* unwa
am na ddaethaſſe ſe. A chyed iddi, ac ar hynny
ddiaros, ſe a daflodd i lawr iddi goeled o goed
droed y ſtâr. Ac ar ei gwaith hi'n cynnig gad
gwaſnaeth ni, daeth un arall i'n gwaſnaethu yn e
hi, fe a orweddodd yn yr un gwely gyda hi; A'r D
awl ei hun nis gwnaeth niwed iddi hi erioed, etto a gur
i ſeiniau a oerwydd yn y gwely, ac a dywallte ddwr a
ei phen hi, hyd oni orfu erni ſyned ymmaith.

A chynn yddodd ſy nrwg dyb i am Breſſande hono
mwy o droddiad a wnaeth hi wrthif, an ddiwrnod ir
yn glaf, am wr dû mawr, yr hwn a

[illegible]

[illegible] ofidwch ar hyn amgylchiad y lle, [illegible]
[illegible]wyd gynt Lanafdra yn yr un Ty, [illegible]
[illegible]rian r Cythrael a'r Sain gyfredin.
[illegible] beth anaefwol, fod y Diafol yn [illegible]
[illegible]ai, lle y gwnaethpwyd rhyw lofrudd[illegible]
[illegible]eithred fyddai arall. Y mae *Gardas* [illegible]
[illegible]aftell yn *Mharma*, yn perthyn i deulu [illegible]
Torelli, ac yn un o'r ſiamle yntho, fod [illegible]
[illegible] ymddangos, mewn dull bell wraig [illegible]
[illegible]mnag y byddei un o'r Teulu farw, ei y[illegible]
[illegible]ddwyd hell wraig dra-goludog yn y [illegible]
[illegible]wy drachwant ei Neiaint hi, y rhai a'i dryll[illegible]
[illegible]arne, ac ai taflafant ir gaudy.

Lithr yr achos tybygolaf yw hyn, fef, ar [illegible]
[illegible] y Ty hyuny trwy ordor cyfraith, [illegible]
[illegible]eſcyn o hono trwy awdurdod cyhawn, [illegible]
[illegible] wraig, yr hon y ddaethſym i iw bwrw allan
[illegible]an y Simnai yn galw ar y Diawl, ac yn [illegible]
[illegible]egfeydd echryllawn yn fy erbyn i a'm teulu, [illegible]
[illegible]edyd, *a chlywei hi ar ei chalon fod yn ſeilio i*
[illegible]*d ei chroen, ie cymmeryd ei damnio, a bod*
[illegible]*ern gyda'r holl Gythreuliaid, pe gallai hi*
[illegible]*rnaſi a'm betaio.* A phan dwetpwyd
[illegible]rthif, myn a ddygais Betithwn yn ei herbyn
[illegible]r *Maſcon*; ac eſe a rwymodd y wraig
[illegible]w, gan wahardd iddi wneuthur niwed i neb
[illegible], nac yn ein Perſonau, nac yn ein Du,
[illegible]ction mawr: a dodwyd ſi a'm Teulu dan
[illegible]l y Brenin a'r Gyfraith: Ac yr wyſi
[illegible]i mi Ordinhadau y Barnwr yn y

ddanfon attafi, gan rai ac oeddynt yn llidiog i'm h[erbyn], am i mi gael trwy ymbil Gennad gan y Brenin adeiladu Egiwys i'n Proteſtantiaid ni, yn [Ma]ſcon; o herwydd ynghorph y Dydd hwnnw, a[c] dechreuodd y Diawl yr afreolaeth hynny yn ſy nhy ſe'm bygwthwyd gan un, ger bron cymmanſa y Bwrdeſiaid o *Faſcon*, *y byddei ar ſyrder i ryw ddrwg ſy ngerdda wes i.* A lletdybiwyd fod y Dyn hwnnw yn ddilyn[ydd] un *Ceſar* ſwynwr hynod, y ſuaſſe byw ym *Maſcon* ychydig o'r blaen.

Llawer a ſwriaſant ddyfodiad y Diafol hwnnw i'n Ty i, ar ſy morwyn *Breſſande*, (am yr hon y cryb. wyſlais i o'r blaen) oblegid yr oeddyt yn tybied ei bod hi 'n Ddewines neu *Wiſh*; Canys ſe ddywede hai ſodys yn bwrw fod ei Rhieni hi yn euog o ſwyn-gyfaredd. 'Rwi 'n cofio iddi ofyn i mi unwaith, a ydoedd boſſibl i neb o'r rheini, ac a ymroddaſant eu hunain ir Diafol, gael trugaredd oddiwrth Dduw. Ac ar amſer arall, pan y gwelodd hi ſy mod i 'n oſni, rhag i'r Diawl wneuthur niwed i ddau fengc, y rhai a orweddent yn y ſtafell neſaf ir hon, lle y clybuwyd ef ynthi, Hi a ddywedodd yrthif; *Nac ofnwch, Ni wna ſo ddim niwed iddynt*: A gwir ydyw, y cellwairie ac y bydde hi gyfeillgar ag ef: canys heb law 'r peth a ddywedais i o'r blaen ynghylch hyn, hi a ſelodd yr *Yſpryd* unwaith, am na ddaethaſſe ſe â choed iddi, ac ar hynny, yn ddiarwa, ſe a daflodd i lawr iddi goeled o goed wrth droed y ſtâr. Ac ar ei gwaith hi'n cynnig gadel ein gwaſanaeth ni, daeth un arall i'n gwaſnaethu yn ei lle hi, ac a orweddodd yn yr un gwely gyda hi: [Ni] awl, er nis gwnaeth niwed iddi hi erioed, etto a gu[ro] 'r forwyn newydd yn y gwely, ac a dywallte ddwr ar ei phen hi, hyd oni orfu erni fyned ymmaith.

A chynnyddodd ſy nrwg dyb i am, Breſſande hefyd trwy adroddiad a wnaeth hi wrthif, am ddiwrnod ir oeddwn yn glâf, am wr dû mawr, yrhwn a ymddan[goſ]ſe

offaſe iddi hi y nos o'r blaen wrth olau 'r lloer, n dala phiol yn ei law fel Phyſygwr. Hyn ynghyd pethau eraill o'r fath, a weithiodd ynoſi Dyb cad am dani, megis un ac a allei ſod yn achos ymyſc eraill, o ddyſodiad y lletteywr uffernol hynny rtom.

Gofodwch at hyn amgylchiad y lle, canys ſe wnaethpwyd gynt lanaſdra yn yr un Ty, os gellir coelio eiriau 'r Cythrael a'r Sain gyffredin. Ac nid ydyw n beth anarferol, ſod y Diafol yn mynych gynniweir dai, lle y gwnaethpwyd rhyw loſruddiaeth, neu ryw eithred ffieidd arall. Y mae *Cardan* yn mynegi, ſod caſtell ym *Mharma*, yn perthyn i deulu anrhydeddus *Torelli*; ac yn un o'r ſimnie yntho, ſod yſpryd drwg n ymddangos, mewn dull hen wraig hagr, pa bryd bynnag y byddei un o'r Teulu farw, er yr amſer a laddwyd hên wraig dra-goludog yn y Ty hwnn rwy drachwant ei Neiaint hi, y rhai a'i drylliaſant ddarne, ac ai taflaſanr ir gaudy.

Eithr yr achos tybygolaf yw hyn, ſef, ar ôl i nill y Ty hynny trwy ordor cyfraith, a'm dodi r goreſcyn o hono trwy awdurdod cyfiawn, ſe ga y wraig, yr hon y ddaethym i iw bwrw allan o'r dan y Simnai yn galw ar y Diawl, ac yn bytheirio a regſeydd echryſlawn yn fy erbyn i a'm teulu, gan ddywedyd, *a clywei hi ar ei chalon ſod yn fodlon i gymmeryd ei chrogi, ie cymmeryd ei damnio, a bod yng waeled uffern gyda 'r holl Gythreuliaid, pe galle hi ond ymddial arnaſi a'm heiddo.* A phan dwetpwyd y geiriau hyn rthif, myfi a ddygais Betiſhwn yn ei herbyn hi at Farnwr *Maſcon*, ac eſe a rwymodd y wraig ir *Good Behaviour*, gan wahardd iddi wneuthur niwed i neb o honom n, nac yn ein Perſonau, nac yn ein Dâ, dan boen forfetion mawr: a dodwyd fi a'm Teulu dan amddiffynniol y Brenin a'r Gyfraith: Ac yr wyfi 'n cadw fyth gyda mi Ordinhadau y Barnwr yn y matter hyn.

Angenharegiad Cyfeiriyddy Llyfr i'r [illegible]

[illegible]

Yr Awdwr fel y gallei fo gyflawni ei air, nas eyhoedei efe un yneidiadau o eiddo'r Cyfrel; ac oedd wrthynt hwy i Ddiaw, nen yn newediol ir Deyrnas, nen i ureddas a bri rhai Gwŷr anrhydeddus, a adawodd allan amryw ftoriau nodedig; rhai o honynt a adroddasse efe wrth fy nharchedig Dad, ac o'i ensau ef, mysi a chwanegaf yn [illegible] pwysfawr. Ac yn gymmaint ant bod i lefaru ynghylch dau or neilldnol; Gwnelwyf y fynwyf, mae'n rhaid i mi fod yn gwbl i bwrpas yr Awdwr, hynny yw, na thramowydder neb, ynghylch un o honynt, o herwydd ni wn i nro i fnw ei ac yr wiw bwrpasol yn celu henw'r llall.

Gweinidog parchedig oedd un o honynt, yr hwn wedi clywed y Diafol yn lefaru yn halogedig, a'i cerydoedd ef yn grefyddol ac yn galonnog; ir hwn yr atebodd y Cyfrel: *Gweinidog, yr ydych chwi yn ſiarad ac yn brſidd iawn yn y cwmpeini hyn; ond nid oddech chwi fel yn y Tafarndy, lle yr oeddech chwi yn canu ſiantie a lawmaſweddol.* Yna y canodd y Cyfrel yr holl Gân honno ger bron y cwmpeini. Ond fe atebodd y Gweinidog ef ir pwrpas hyn: *Gwir yw Satan, nid ſiarad afreolus fy ieuenctid: Ond Duw a'i Drugaredd a roddodd i mi adferwch a maddeuant: Either o'th ran di, yr wyt ti gwedi ymgadharnhau dy hunan mewn pechod, ac yn chwa dy adferwch na maddeuanedd.* Cadwed pob un wiliadwriaeth ar ei eiriau, a'i weithredoedd, canys y mae Duw ſyn gwylio arnynt a'u clywed, ac y ſydd wrth ei greſft, yn Cyhyddwr [illegible] oyr) *yn cadw cof-lyfr o bob un o'r ydym ni yn ei ddywedyd* yn ei *mewnhoni*, ac a fydd ſicr i ddwyn hynny allan yn erbyn y gallo *mewnhoni* mwyaf nawed inni.

Papiſt oedd y Gwr arall, either un o'ſwyddogion yn ewrt eyſtawndeb, yr hwn trwy yſcafnder [illegible] a ddaeth i Dŷ'r Gweinidog, i wrando ar y Diafol,

(E) yr

yr hwn oedd yn rhag-ddywedyd pethau i ddy
dirgeledigaethau o berthynas i fatterion cyffre
neilldu ol; ac fe fynne holi 'r Diawl ynghylch
bethau. Ar hyn, y Gweinidog (yr hwn hob
wahardd'affe yn egniol, ac a rwystraffe bawb
ftiwnau ar y Diawl) a ddymynodd ar y Gw
ddig ymartal, gan offod ger ei fron ef y peeth
rigl o hynny. Eithr fe wrthododdy Cyfreithiwr e
gor ef gyda dirmyg, gan erchi iddo ddyfcu ei bro
hun, a gado iddo neef y rheolaeth arno ei hunan.

Felly gwedi diftewi 'r Gweinidog, efe a gwympo
ftanad a'r Diawl yn dd-rwyftr, gan ei holi ef,
ynghylch rhyw gyfaill abfennol; weithie ynghyl
matter neilldu hyn neu 'r llall; weithie ynghylch
wyddion a matterion y Deyrnas. Yna gwedi ir Cy
ei lwyr atteb ef, Efe a ddywedodd wrtho ym-mhellac
hyn; yr wyf fyr, myfi ach hattebais chwi am y cw
ofynnesloch, rhaid i mi ddywedyd wrthych chwi yn
yr hyn nid ydych yn ei ofyn: *Fod i pryd presennol hyn*
'r ysbryd glwi yn ymholi a'r Diawl, y cyfryw un
hwn a enwodd efe) *yn gwneuthur eich gwaith chwi*
eh Gwaredwr; ac yna fe ddatcuddiodd amryw o dd
weithredoedd cas y cyfreithiwr hwn, yr hyn a eglu
mai Gwr-a-oneft ydoedd efe.

Nid hyn ychwaith oedd y cwbl, oblegit ar y diw
fe ddywedodd y Diawl wrtho, yn awr fyr, gade
mi dd'wfio peth arnoch, am eich bod cyn hyfed ac
gan a golyn cweftiwnau ir Cythrael, chwi a ddym
hell gwmpeini a welent dyma 'r Gwr
yr yftafell, lle y rhows y Diawl ch
gylch, gan aller 'r Gwr gyfiwrdd ar llawr ond
ei droed; ac yna fe a'i taflodd ef i
nerth mawr. Ei hyns a gyfodafant
ion ef iw dŷ eu hun, lle y

(E 2)

yr hwn oedd yn rhag-ddywedyd pethau i ddyfod, dirgeledigathau o berthynas i farnerion cyffredinol neilltuol; ac fe fynne holi'r Lliaws ynghylch amryw betheu. Ar hyn, y Gwenidog (yr hwn bob amser a wahardddaffe yn egniol, ac a rwyftraffe bawb i offod Oe ffiwnau ar y Diawl) a ddymynodd ar y Gwr bonedd dig ymattal, gan offod ger ei fron ef y pechod ar ei rigl o hynny. Eithr fe wrthododd y Cyfreithiwr ei gy gor ef gyda ditmyg, gan erchi iddo ddyfcu ei braidd i hun, a gadel iddo yntef y rheolaeth arno ei hunan.

Felly gwedi diftewi'r Gweinidog, efe a gwympodd i ffarad a'r Diawl yn ddi-rwyftr, gan ei holi ef, weithie ynghylch rhyw gyfaill abfennol; weithie ynghylch y matter neilltuol hyn neu'r llall; weithie ynghylch pe wyddion a matterion y Deyrnas. Yna gwedi ir Cythrael ei lwyr atteb ef, Efe a ddywedodd wrtho ym-mhellach fal hyn; yr wan-fyr, myfi ach hattebais chwi am y cwbl a ofynnatfoch, rhaid i-mi ddywedyd wrthych chwi yn neffaf yr hyn nid ydych yn ei ofyn: *Fod y pryd presennol hyn, tra 'r ydych chwi yn ymholi a'r Diawl, y cyfryw un* (yr hwn a enwodd efe) *yn gwneithur eich gwaith chwi gyda ch Gwraig*; ac yna fe ddatcuddiodd amryw o ddirgel weithredoedd cas y cyfreithiwr hwn, yr hyn a eglurodd mai Gwr anoneft ydoedd efe.

Nid hyn ychwaith oedd y cwbl, oblegit ar y diwedd, fe ddywedodd y Diawl wrtho, yn awr Syr, gadewch i mi drwffio peth arnoch, am eich bod cyn hyfed ac mor con, a gofyn cweftiwnau ir Cythrael; chwi a ddylaffech gymmeryd cyngor difrad y Gweinidog. Yna yn ddi-fymwth, yr holl gwmpeini a welent dynnu'r Gwr erbyn ei frwich, i ganol yr yftafell, lle y rhows y Diawl chwyl-droddo ef, gan eilgylch-droi ef yn fynych gyda chyflym-dra mawr; fel na allei'r Gwr gyffwrdd âr llawr ond yn prin â bys bawd ei droed; ac yna fe a'i taflodd ef i lawr ar y barth gyda nerth mawr. Ei ffryns ai cyfodafant ef i fyny, ac ei dygafant ef iw dŷ ei hun, lle y gorweddodd efe

D.

ſe yn glaſ ac yn wall-goſus ddyddiau lawer. Mae ei
ampl ef yn rhoddi gwers i bawb, *y dichon y Diawl*
ros dro ymddangos yn eiſeill teg a thrini, ac a ymgyfella
hant ag ef: eithr yn y diwedd, efe a dal sadhi bod
dref a phoen ac anobaith.

At y ſtoriau hyn, ni a angwanegwn un, a adroddodd y
wir anrhydeddus a'r tra-ardderchog Bendeſig, yr
rglwydd *Broghil*, wrth ein parchedig a'n clod-fawr Ddy-
gawdwr Mr *Richard Baxter*, ſel ac y derbynniodd efe y
ori o enau mr *Pereaud* ei hunan, mab yr hwn oedd wâs
Arglwydd hyn yr amſer hynny yn *Geneſa*. Ni a oſodwn
r lawr yma Eiriau Mr *Baxter*, ſel y maent hwy mewn
ythyr oi eiddo ef at Gyfeithydd y llyfr hwn i Saeſ-
neg, yr hyn a chwanega gadarnhâad rhagorol i wirio-
edd yr holl bethau rhyfeddol hyn.

Y Diwrnod cyn y derbynniais i eich llythyrau chwi,
yſi a dderbynniaſs oddiwrth fy mharchedig Gyfeill Mr.
pton eich cyfeithiad chwi o lyfr Mr *Pereaud*. Ni wy-
wn i ei fod e'n briotiedig o'r blaen yn Frangeg: hitnr
Arglwydd *Broghil*, yr hwn oedd dra chydnabyddus â
r. *Pereaud*, ac a dderybniaſſe y ſtoriau hyn o'i enau ef
hunan ac eraill, a'm gwnaeth i, er ys rhai blynyddo-
d, yn gydnabyddus â'r pethau rhyfeddol hyn. Ac yn
r, yr wi'n gobeithio, trwy oſſod o honoch hwynt allan
wn print, i chwi roddi i ni beth cymmorth cyfamſerol,
erbyn anghrediniaeth ſect y ſaduceaid, ac y ſydd yn
r yn tyfu ac yn amlhau yn Lloegr.

ſe ſynegodd yr Arglwydd *Broghil* i mi amryw be-
u, y rhai nid ydynt yn y llyfr hwn, megis, ar ddiwrnod
yr hwn y cadwe'r papiſtiaid ymmryd ac yr aent mewn
oceſſiwn, gymmeryd o'r cythrael grochan yn yr hwn
erwyd cig eidion, ymmaith oddi ar y Tân, a dywyn ef
eol, a'i ddodi ar lawr gyferbyn ar draws, y pryd hynny
yr oedd y proceſſiwn yn myned heibio, gan ddeddio
n: Gwelwch, dymma Byſc ginnio'r Proteſtaniaid.
Hen gelfyddyd y Diawl ydyw hyn, Sef, hau ymryſon,

[illegible]

Cymmeradwyaeth yr Awdwr gan y [illegible]
y Gwyr Eglwysig yn Burgundy.

NYni y *Bugeiliaid* a *Henuriaid* Eglwysydd [illegible] Protestaniaid o Dalaeth *Burgundy*, wedi ymgynnull [illegible] mewn Cymmanfa yn *Bussy*, yn y *Bailliage* [illegible] *Saone*, ydym yn hyspyssu i bawb, fod *Mr* [illegible] Gweinidog yr Efengyl sanctaidd, wedi [illegible] gwaith y weinidogaeth sanctaidd, ddeg [illegible] a deugain; yn gyntaf yn y Dref hon o [illegible] lle y ganwyd ef, (yn hanu o'r Teulu mwyaf parchedig [illegible] yn y Dref;) ac ar ôl hynny yn Eglwys *Mascon* [illegible] gwedyn yn Eglwysydd y *Bailliage* o *Gex*, lle y mae [illegible] yn awr yn gwasanaethu Eglwys *Thoiry*; [illegible] yn yr holl [illegible] ser hynny, ac yn yr holl Eglwysydd hyn, yn cyflawni [illegible] swydd Bugail da, a Gweinidog ffyddlon i Dduw, yn [illegible] ei *Ymarweddiad* ac yn ei *Athrawiaeth* [illegible] yr boddlonrwydd [illegible] wys *Mascon* yn y [illegible] neu'r gymmanfa [illegible] Dalaeth hon, a gynhaliwyd yn *Pontailler*, yn y [illegible] [illegible] yn cyhoeddi [illegible] [illegible] a'i gariad [illegible] [illegible] *Act* neu Weithred [illegible] [illegible] y cafodd efe [illegible] [illegible] a roddwyd allan yr [illegible] [illegible] Ac er hyn oll [illegible] [illegible]

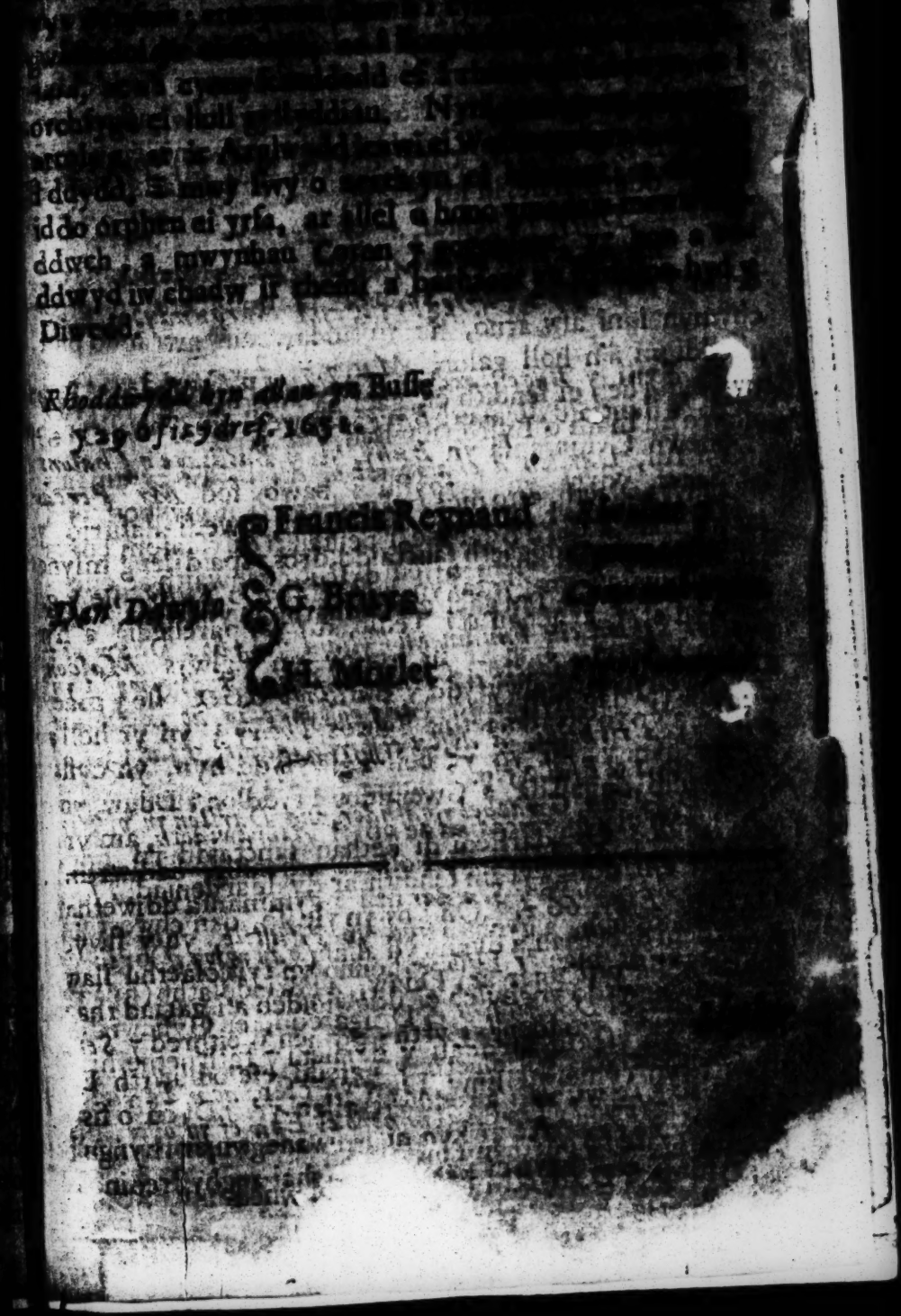

Llythyr at y Darllenwyr.

Darllenwyr cyrindu,

DYMUNOL y bo i chwi, trwy ddarllen llyfr Mr. *Prichard*, dderbyn ffesadith Enaid,

Deisyf yw gyntaf, ar yr Arglwydd, i wneuthur adam yn ffrwydro. Nid gwaith ofer y fydd ceisio'r Arglwydd, *Esay*. 45, 19. Y mae efe yn gorchymyn i ni alw arno, ac yn addaw ein gwrando pan gaddiom â'n holl galon, *Mat*. 7. 7. *Jer*. 29. 13. Nid yw bosibl heb ei fendith ef, gael na gwybodaeth, na gras allan o un mach o Lyfre yn y Byd, *Jac*. 1. 17.

Yn Ail, *Darllen a chalon ostyngedig*. Er cymmaint yw'n gwybodaeth, etto meddwl nadwyt ti'n gwybod ond mewn rhan, 1 *Cor*. 13. 9. Mae'r pethau a ddyscafom eufys yn pethau, y ddylem ni eu dyscu eilchwaith ac eilchwaith, fel bo i ni gael ein cadarnhau ynddynt. *Ni ddylem dybied ein hunain yn ffyliaid, fel y bo i Dduw ein gwneuthur ni'n ddoeth*, 1 *Corinth*. 3. 18. *Rhaid'r Arglwydd yn ei ffordd (sydag hyfrydwch) ar y gostyngedig, ac yn addaw trwy gyda'r rheini, a dyscu eiffyrdd iddynt*, *Psal*. 138. 6. *Esay*. 57. 15. *Psal*. 25. 9.

Yn drydydd, *Gwachel yscafnder, ond Darllen yn ofn yr Arglwydd*. Os darlleni di bethau sanctaidd yn barchus, ac ellti ddifgwyl am fendith ar dy ddarlleniad, *Psal*. 111. 10. *Esay*. 66. 2. Ond os yn yscafn, dan chwerthin (a dywedi di bethau a dynnwyd allan *(gan mwyaf)* or scryptiwr) dan gablu'r Hollfawr am Dduw, a'i Briodoliaethe (hynny yw, *Ddoethineb*, ei Drugaredd, ei Gyfiawnder &c.) ac yn meddafi y darlleni y fath bethe hyn, dywedyd Enw Duw yn ofer, *ac nid gwirion a'i gymmero ei Enw ef yn ofer*. Ni ddylai bethau sanctaidd.

Dymuna'r Deifyddu ddi'hon pobl wneuthur ar *Gweddiau*

dhain a'r Llyfr
llein hwnw
er iawn o Feiter
allan ger bron yr Arglwydd,
garwch neilltuol a thern
ſynnwn i ddywedyd, *y*
weuthur hwynt yn Bar
y maent (pob yr un o honynt ar y*n* i)
weddi 'r Arglwydd, matter a ſ
ſod o flaen ein llygaid ni
Gweddie; canys ſe rhoddodd
gyſtal ac iw hadrodd Air yng Air.

Rwi 'n gobeithio, y bydd
Gweinidog *Llanddowrwr*, yn ſhir *Gaer*)
y cyſſredin *Gymru*, o hyn allan, rhag
ent arferol o wneuthur hyd y
Swynwyr, *a Dewineſſe*, i ddarllen
gael hyſpyſrwydd am y golliaſane
ac i Ddynion mewn cleſydau oddiwrth
trach oddiwrth y Cythrel trwyddynt)
nhwy, oddiwrth amryw arferion me
ba rai y mae Mr. *Holant* yn crybwyll
nys mae ſo 'n dangos mawredd eu pechod
ledd ſyn crogi uwch eu penne, am y rhain,
chode.

Ym mhôb math o lyſre, y mae amryw ſoie
yn y print, er craſſed y ſo 'r llygaid a edrych
am hynny, na ryſyddwch weled yn y Llyfr
unbell mann, Lythyren neu bwynt yn
mod, neu un wedi oſſod dros y llall, neu
lei fod yn ól, neu air yn eiſie, neu
ldwy waith lle nis dyle fod end
lythrenne hyn â marcce uwch eu penne,
d yn ei oſyn tu hwnt ir ſoe
llem ni gael yn awr mo hon
nhwy, oblwyſtyr ar y gwe

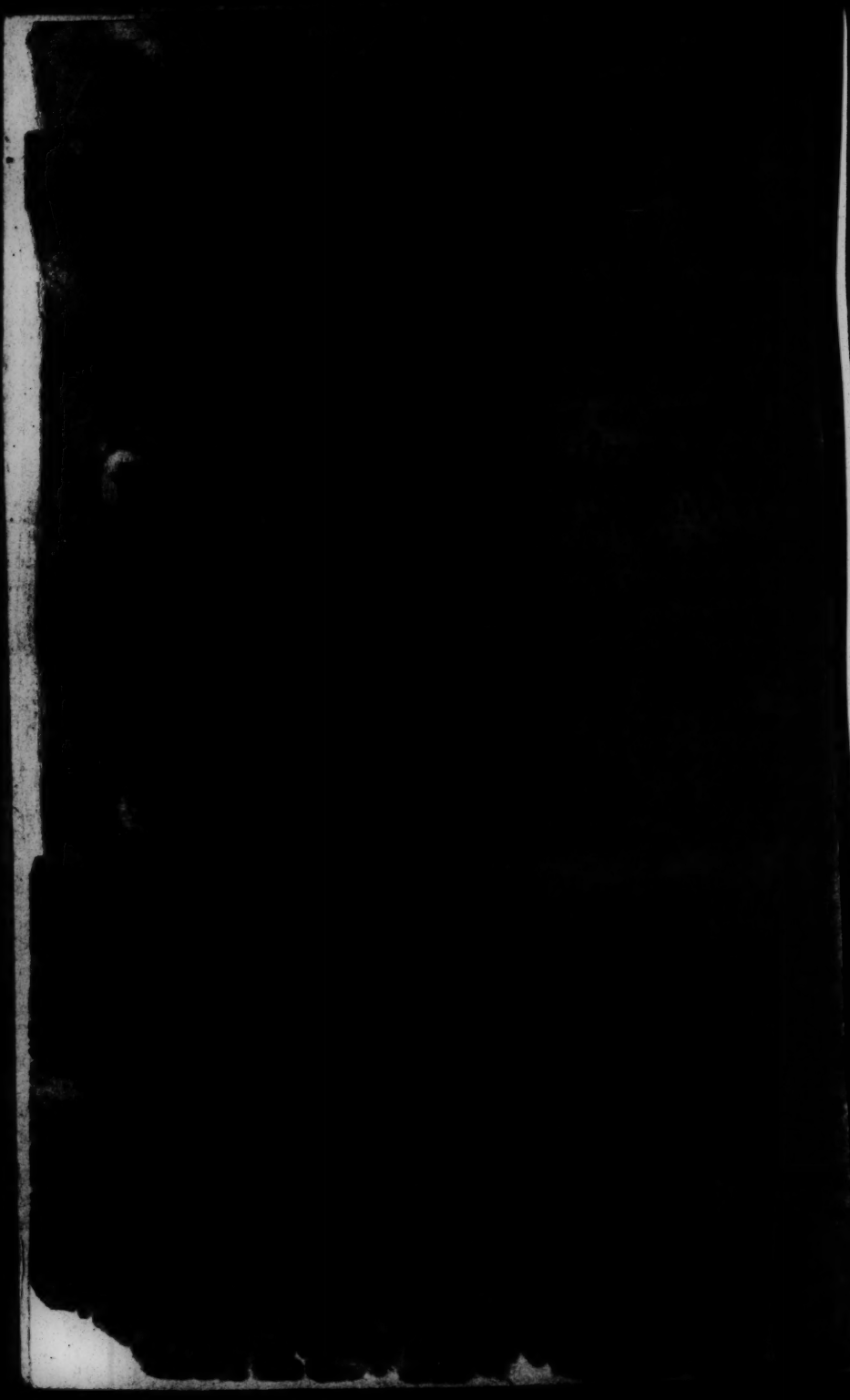

ddiau a'r Hymnau yn y Llyfr, *ſef, Tr[illegible]*
llain bwynt, hwy a allant lawn [illegible]
ir iawn o Fatter tra rhagorol, yr hwn a ellir ei [illegible]
allan ger bron yr Arglwydd, mewn Gweddiau [illegible]
garwch neilltuol a theuluol, ar lôb acheſion. [illegible]
ſynnwn i ddywedyd, *y dichon yr Anglyſaniaid* [illegible]
neuthur bwynt yn Batrwn o'i Gweddie a'i Hymne? Canys
y maent (pob yr un o honynt ar y wn i) yn ol y Patrwn o
weddi 'r Arglwydd, matter a ſylwydd pa un, y ddylei
ſod o flaen ein llygaid ni megis patrwn yn ein holl Fawl a'n
Gweddie; canys ſe rhoddodd Chriſt hi ir Diben [illegible]nny, yn
gyſtal ac iw hadrodd Air yng Air.

Rwi 'n gobeithio, y bydd Traethawd M. *Holant* (gynt, Gweinidog *Llanddowrwr*, yn ſhir *Gaer*) yn fodd, i attal y cyffredin *Gymru*, o hyn allan, rhag cyrchu (fel y maent arferol o wneuthur hyd y Dydd heddyw) at *Ganſurwyr*, *Swynwyr*, *a Dewineſſe*, i ddarllen eu Fforten iddynt, ac i gael hyſpyſrwydd am y gollaſanc, ac i geiſio Help i Dda ac i Ddynion mewn clefydau oddiwrthynt (neu yn hytrach oddiwrth y Cythrel trwyddynt) ac hefyd i hattal nhwy, oddiwrth amryw arferion melltigedig eraill, am ba rai y mae Mr. *Holant* yn crybwyll yn y llyfr hwn; canys mae ſo 'n dangos mawrédd eu pechod hwynt, ar Dialedd ſyn crogi uwch eu penne, am y rhain, a'r cyffryw bechode.

Ym mhôb math o lyfre, y mae amryw feie yn diangc yn y print, er craffed y ſo 'r llygaid a edrycho attynt; ac am hynny, na ryfyddwch weled yn y Llyfr hwn, mewn ambell mann, Lythyren neu bwynt yn niffig neu 'n ormod, neu un wedi oſſod dros y llall, neu ym mlaen y ddylei fod yn ôl, neu air yn eiſie, neu wedi oſſod i lawr ddwy waith lle nis dyle fod ond unwaith; Ac am y llythrennc hyn â marcce uwch eu penne, ac y mae 'n iaith ni yn ei ofyn tu hwnt ir ſaesneg, ſef, â è î ó û ŵ ŷ, ni allem ni gael yn awr mo honynt trwy 'r holl lyfr, heb ſwy gôſt, a rhwyſtyr ar y gwaith tros wythnos, tra bydd yt yn

...ndfe ...yr y Dyfcedig, ne... w hyn i ...
...yd...er i ſefyll arno.
...y ſawl ſy heb yLlyfrau hyn eu prynu hwyn:

Yr Ymarfer o Dduwioldeb.
Hanes y Ffydd.
Cyfarwydd-deb ir Anghyfarwydd.
Bellach neu byth.
Galwad ir Annychweledig.
Canwyll Chriſt.

...edwychwch ym mhen blwyddyn(os by...rhai byw...
...y *Llwyfor h...rdd* ir Nefoedd, mewn print, yr hwn...
...ſodd, i wibuthur llawer o ddaioni yng hymraeg ac y...
...neg.

Os cewch chwi ddim lleſâd wrth ddarllain y llyſ...
...howch y clôd i Dduw, ac nac anghofiwch yn eich...
...ddie

Printed Gwreſt yn ...
...6 Dydd ...
...yr 1680

mo'ch Gwaſanaethwr yn
yr Arglwydd.

Stephen Hughes